

Jurnalul unui preot bătrân

Nicolae Brînzeu

Nicolae Brânzeu

Jurnalul unui preot bătrân

Ediția II-a

Editura
Fundația Triade
2016

Cuprins

<i>Cuvânt introductiv</i>	6
<i>Un om al istoriei: Nicolae Brânzeu</i>	7
<i>Delicatul surâs al veșniciei asumate</i>	21
<i>Jurnalul unui preot bătrân</i>	25
<i>Prefață</i>	
<i>Anul 1932</i>	27
<i>Anul 1933</i>	69
<i>Anul 1934</i>	113
<i>Anul 1935</i>	152
<i>Anul 1936</i>	190
<i>Anul 1937</i>	229
<i>Anul 1938</i>	265
<i>Anul 1939</i>	310
<i>Anul 1940</i>	340
<i>Anul 1941</i>	380
<i>Anul 1942</i>	415

<i>Anul 1943</i>	438
<i>Anul 1944</i>	467
<i>Anul 1945</i>	515
<i>Anul 1946</i>	553
<i>Anul 1947</i>	578
<i>Anul 1948</i>	607
<i>Robia Sionului</i>	
<i>Arestarea (28 Octombrie 1948)</i>	682
<i>La Mănăstirea Căldărușani</i>	686
<i>Prima știre</i>	716
<i>Marele eveniment</i>	718
<i>Ilustrații</i>	720
<i>Indici de nume și localități</i>	727

Cuvânt introductiv

Atunci când am terminat de citit pentru prima dată *Jurnalul unui preot bătrân*, *Ediția I*, m-am gândit numaidecât la îndemnul pe care Mântuitorul Isus Cristos l-a transmis ucenicilor săi, atunci când le spune acestora că sunt lumina lumii, iar pentru ai învăța ce trebuie să facă le-a adăugat „*Nu poți ascunde o cetate așezată pe înălțime. Nici nu pui sub obroc o candelă aprinsă, ci pe candelabru ca să lumineze tuturor celor din casă*” (Mt. 5,14-15).

Când cititori vor lectura acest volum consider că am reușit într-o anumită măsură să pun în practică îndemnul Mântuitorului Isus Cristos. Mulți s-ar putea pe bună dreptate întreba: de ce am comparat acest volum cu o cetate sau cu o candelă? Răspunsul este simplu, cetatea este făcută să te apere, iar lumina să te călăuzească în viață, exact ce am considerat că acest volum poate să facă cu oricine îl citește.

Citind și meditănd la cele scrise în acest volum, acum la mai bine de jumătate de veac de la ultimele rânduri scrise de autor, putem să descoperim credința, idealurile, bucuriile, speranțele, momentele de tristețe, dar și puterea de a lupta pentru Biserica Greco-Catolică și pentru poporul român ale preotului Nicolae Brînzeu. Putem descoperi viața de familie a unui preot greco-catolic în toată complexitatea ei, o bună parte din istoria Episcopiei Greco-Catolice de Lugoj, iar spre sfârșit o mărturie deosebit de importantă despre situația Bisericii Greco-Catolice din România, dar și a românilor în anii grei de după 1948.

Sunt sigur că cel care deschide această carte nu o va mai lăsa din mână până ce nu o va termina, și la urmă va descoperi că preotul greco catolic Nicolae Brînzeu a fost și este o cetate și în același timp o lumină, ce nu pot fi ascunse, ci care trebuie să devină exemplu noi.

Tipărirea acestui volum se datorează în mare măsură D-nei prof. Pia Brînzeu care a fost de acord cu acest lucru, și a fost îmbogățit prin realizare și completare notelor din partea D-lui dr. Sergiu Soica. Ar mai fi de adăugat doar mulțumirile cuvenite pentru sprijinul financiar acordat de către asociația L'Oeuvre d'Orient Paris pentru apariția acestei lucrări.

Toate spre mai mare mărirea lui Dumnezeu.

Lugoj

Mons. Angelo Pop, Vicar General
al Episcopiei Greco-Catolice de Lugoj

Un om al istoriei: Nicolae Brînzeu

„Jurnalul unui preot bătrân”, ținut de preotul greco-catolic Nicolae Brînzeu, bunicul meu patern, început, după cum autorul o mărturisește în „Prefață”, înainte de a împlini vârsta de 50 de ani, a fost continuat fără întrerupere, până la data arestării sale în octombrie 1948. Era deja de mai mult de un deceniu canonic, consilier eparhial al Episcopiei din Lugoj, când a realizat suficienta sa implicare în viața Bisericii Greco-Catolice din Ardeal pentru ca jurnalul său să fie un interesant document istoric:

„...mi-am dat seama că și un om mic ca mine are momente de înregistrat, care contribuie mult la cunoașterea lucrurilor și persoanelor cu care a avut contact. Eu, deși n-am ajuns și nu voi putea ajunge să am un rol de conducător în Biserică, soarta mi-a dat prilejul să trăiesc momente ale căror înregistrare va contribui la cunoașterea unor lucruri și persoane din Biserică. Merită, deci, să le înregistrez.”

Jurnalul de față trebuie lecturat împreună cu „Memoriile unui preot bătrân”¹, a căror redactare, făcută la îndemnul colegului său de școală și prieten din copilărie, Dr. Petru Groza², a început în iarna anului 1947³. Ascunse, după cel de-al doilea război mondial, în casa de fier a Episcopiei din Lugoj⁴, iar în timpul detenției sale (28 octombrie 1948 - 6 noiembrie 1953) la copiii lui Nicolae Brînzeu, Domnica și Iulian, memoriile, împreună cu cele trei caiete ale acestui jurnal și alte acte, au ajuns în cele din urmă în biblioteca lui Pius Brînzeu, unde s-au păstrat până azi. Printre acte existau și unele foi volante cu însemnări

¹ Nicolae Brînzeu, „Memoriile unui preot bătrân”, Timișoara, Editura Marineasa, 2008.

² despre prietenia dintre cei doi vezi Pia Brînzeu, „Texte în oglindă: Petra Groza/ Nicolae Brînzeu”, *Orizont*, nr. 5 (1448), 22 mai, 2003, pp. 8-9.

³ vezi însemnările din 14 noiembrie 1947 și 15 iulie 1948 făcute în acest jurnal.

⁴ 9 septembrie 1945

facute după 1953, referitoare la arestarea lotului greco-catolic de la Lugoj și detenția de la Căldărușani, precum și câte o relatare despre două evenimente din timpul petrecut în închisoarea de la Sighet și, respectiv, cu domiciliu forțat la Orăștie. Ele au fost adăugate în ultima parte a acestui volum ca anexă, intitulată de autor „Robia Sionului”. Oportunitatea publicării materialelor (care se adresează în aceeași măsură celor interesați ca și specialiștilor), a fost generată, după răsturnarea dictaturii comuniste, de necesitatea evidențierii unor mărturii documentare în vederea cunoașterii unui capitol de istorie ecleziastică, în condițiile în care cercetarea trecutului Bisericii în general și a celei greco-catolice (desființată în 1948), în special, a fost prohibită aproape o jumătate de secol.

Jurnalul, apare ca o prelungire a memoriilor, care acoperă perioada cuprinsă între anul și data nașterii autorului (17 august 1883) și cel al pensionării, întâmplată în 1947. Relatările din memorii traversează copilăria preotului Brînzeu, primii ani de studii la școala primară din Hațeg, apoi cei urmați la Liceul maghiar „Kun” din Orăștie și, în final, pregătirea universitară la Facultatea de teologie din Budapesta și la Institutul Sf. Augustin (Augustineum) din Viena, unde și-a susținut doctoratul în 1908. Finalizarea studiilor îi va deschide perspectiva carierei sacerdotale și a reîntoarcerii în ținuturile natale, pe valea Jiului, inițial ca preot capelan în Petroșani, paroh în Vulcan (1910 – 1917) și ulterior protopop în Banat, la Comloșu Mare (1917 – 1920). Experiența dobândită în parohii a determinat mutarea sa la Lugoj, unde a ascensionat ierarhic în cadrul Diecezei de la treapta de canonic, consilier eparhial în anul 1921 la cea de prepozit capitular (arhipresbiter), în 1937, cea mai înaltă demnitate în capitol, funcție pe care a exercitat-o până în 1947, când s-a pensionat.

Jurnalul, așa cum s-a arătat și cu o altă ocazie⁵, asociat altor tipuri de documente (scrisori, memorii sau simple note), poate dezvălui lucruri încă necunoscute, oferind istoricilor o perspectivă inedită de cercetare prin răsturnarea adeseori a unor păreri asupra evenimentelor,

⁵ Pia Brînzeu, “Microistoria reconsiderată: Nicolae Brînzeu” în Smaranda Vultur (ed.), *Banatul în memorie*, Ed. Marineasa, Timisoara, 2009, pp. 258-278.

stabilite între coordonate aparent fixe. Cu toate că unii autori nu își publică mărturisirile decât la mult timp după ce au fost scrise, ei interpretează totuși istoria, o comentează, i se opun în variate feluri, încearcă să o răstoarne și să influențeze posteritatea, impunându-și, chiar dacă uneori subiectiv, propriul punct de vedere. Consemnările lor sunt importante în procesul reconstituirii unei epoci, mai ales prin aceea că dovedesc că și oamenii mărunți pot simți lucrurile la modul „istoric” și își pot înțelege responsabilitățile în descrierea faptelor așa cum ele s-au petrecut și nu cum ar fi fost de dorit să se petreacă. Nu e niciodată întâmplător ceea ce oamenii notează, după cum nu este întâmplător nici ceea ce ei uită, iar jurnalul demonstrează acest lucru cu prisosință. Însemnările implică întotdeauna o interpretare: dacă autorul lor abordează istoria cu violență, înseamnă că o condamnă, dacă o face cu seninătate, este de partea ei.

Așa cum ni-l dezvăluie jurnalul de față, Nicolae Brânzeu alternează ambele poziții, în primul rând datorită calității sale de prelat dedicat bisericii ale cărei scăderi le percepe din interior și, în al doilea rând, ca om politic, înregimentat într-un partid care până la un moment dat i se părea că răspunde cel mai bine intereselor țării. Canonicele Brânzeu nu înregistrează doar faptele (cu excepția celor care țin de cotidian), el le comentează sau le punctează adeseori prin semne de întrebare sau exclamare, obligând cititorul sau cercetătorul să afle semnificația lor, în multe cazuri cât se poate de evidentă prin conexarea la problemele politice sau bisericești ale timpului în care a scris. Autorul apare marcat de dorința de a restitui posterității adevărul în privința oamenilor și întâmplărilor din jurul său, chiar dacă uneori intervine factorul subiectiv sau consemnează și calomniile la adresa unor figuri politice sau bisericești cunoscute (Valeriu Braniște, Vasile Lucaciu, Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Alexandru Vaida, Filaret Barbu), venite din partea unor personalități creditate de istorie.

Consemnările din jurnalul canonicului Brânzeu aparțin unui reprezentant deloc neglijabil al Bisericii greco-catolice, instituție aflată încă din perioada constituirii în ipostaza de a-și argumenta continuu existența în fața atacurilor venite din partea ortodoxismului majoritar și

a tendințelor Bisericii romano-catolice de situare a ei într-un plan secund. De altfel, memorialistica prelatului greco-catolic se adaugă celei existente încă din perioada anterioară, generată din aceleași rațiuni, cu mult mai numeroasă decât cea ortodoxă, explicația rezidând în „nevoia de identificare a individualității bisericii pe care o reprezintă în raport cu alte confesiuni”⁶ și, am adăuga, în principal cu cea ortodoxă. Autorul se particularizează prin poziția sa de critic al societății în care trăiește, al bisericii căreia îi aparține și chiar al Sf. Scaun atunci când sesizează că acesta se îndepărtează de normele creștine făcând concesii politicului sau susținând perpetuarea modelului latin într-o societate lipsită de tradiții în acest sens. Membru al Partidului Poporului și ulterior al Partidului Național Agrar înființat de Octavian Goga, autorul jurnalului, fost participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, va rămâne fidel acestei formațiuni politice și după transformarea ei în Partidul Național Creștin, situându-se pe partea dreaptă a eșichierului politic românesc, ca un apărător al valorilor naționale și nu ca exponent al naționalismului extremist.

Cronologic, jurnalul părintelui Brînzeu, fără a lua în considerare anexa, acoperă un interval de 16 ani (1932 – 1948) și se suprapune perioadei celor mai dense evenimente din istoria europeană și, implicit, din istoria României, marcată de ascensiunea forțelor de dreapta, instaurarea celor trei dictaturi – regală, legionară și antonesciană –, cel de-al doilea război mondial și întronarea funestului regim de dictatură comunistă, culminant pentru Biserica greco-catolică cu actul desființării ei pe data de 1 octombrie 1948. Ca timp istoric, însemnările prelatului lugojan înregistrează momentul de trecere (făcând abstracție de dictatura antonesciană), de la democrație la totalitarismul comunist, inaugurat prin crime și arestări care au văduvit societatea românească de cea mai mare parte a elitei sale intelectuale timp de aproape o jumătate de secol.

Cea mai mare pondere în economia consemnărilor o dețin informațiile de natură ecleziastică, urmate de cele politice și cele de

⁶ Luminița Wallner-Bărbulescu, „Memoriile unui ierarh uitat: Victor Mihályi de Apșa (1841 – 1918)”, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 59.

natură personală, a căror prezentare conferă jurnalului o dimensiune umană, identificându-l pe preotul Brînzeu cu un om obișnuit, preocupat de grijile zilnice și de rezolvarea problemelor familiale. Autorul îngemănează în cele mai multe cazuri chestiunile bisericești și politice cu cele individuale într-un firesc al cotidianului, pe care-l cultivă pe tot parcursul însemnărilor sale.

Paralel cu înregistrarea evenimentelor eclesiastice sau politice, Brînzeu consemnează date de natură să evidențieze pentru viitorime nu numai activitatea sa în sânul bisericii, ci, în aceeași măsură, și cea desfășurată în domeniul publicistic sau administrativ, oferind informații absolut indispensabile în reconstituirea biografiei sale încă nescrisă. Apar evidențiate numeroasele liturghii și predici ținute în varii ocazii, participările sale la misiuni, exerciții spirituale, aniversări, congrese și anchete bisericești, la alegerea mitropolitului și a episcopilor, la sfințiri de biserici și de clopote, de natură să dovedească serioasa sa implicare în organizarea Bisericii Române Unite și în lupta acesteia pentru afirmare într-o perioadă în care se manifesta o tendință tot mai vădită de izolare a ei în plan politic în favoarea ortodoxiei majoritare, căreia i se asocia și lipsa de interes a Sf.Scaun, comparativ cu atenția acordată Ecclesiei romano-catolice, îndreptățită în această situație să-i marginalizeze pe uniți.

Jurnalul dezvăluie activitatea editorială și publicistică a autorului, nu doar în planul scrierilor religioase sau de istorie bisericească unde adesea se înscrie în dezbateri polemice, în egală măsură Brînzeu tratează în presă și problemele comunității căreia îi aparține cu scopul de a sensibiliza publicul în legătură cu existența lor.

În calitate de președinte al Consiliului Național al Operei pentru Propagarea Credinței Catolice editează la Lugoj în anul 1936 revista *Misionarul*, după ce anterior s-a implicat ca prim redactor în apariția gazetei *Sionul Românesc*, organ al Diecezei greco-catolice bănățene. Nicolae Brînzeu a fost un jurnalist de marcă. A editat *Cuvântul adevărului* (mănăstirile Prislop 1913-1916 și Bixad 1927-1930), *Calea vieții* (Vulcan 1916 și Comloșu Mare 1917-1920), *Drapelul* (Lugoj 1919-20), *Albina* (București 1921-22), și *Păstorul sufletesc* (Lugoj

1929-31); s-a numărat printre redactorii publicației *Cultura Creștină* care apărea la Blaj, iar după anul 1932 a continuat să difuzeze rapoarte, anunțuri, jurnale de călătorie și dezmințiri în ziarele și revistele epocii, amintind mereu această activitate în memoriile sale, cu toată bucuria pe care o simțea când i se accepta câte un articol sau dezamăgirea pe care o provoca refuzarea lor:

„Tot la *Decalogul* am trimis un articol prin care arătam, cu câteva exemple edificatoare, cât rău ne-a adus în trecut politica de partid Bisericii Unite. Cenzura l-a suprimat integral!”⁷

Neobosit ca teolog, a publicat *Semănătorul. Catehetica* în 1936 și *Semănătorul II. Omiletica modernă* în 1944, adaugate unei serii de alte lucrări de specialitate (printre care *Culte în România*, 1925; *Maslul, căsătoria, Sfânta Scriptură și tradițiunea*, 1925; *Păstorul și turma. Hodegetica*, 1930) și articole apărute aproape în toate publicațiile vremii din Banat, Transilvania și Vechiul Regat.

. Însemnările părintelui Brînzeu dovedesc că problemele care au frământat clericii greco-catolici au fost grele și numeroase, fie că a fost vorba despre abaterile unor preoți tentați de cele lumești, despre pregătirile alegerilor pentru funcția de episcop și mitropolit sau despre lupta pe care o duceau cu Biserica Ortodoxă și chiar cu cea Catolică. Iată, de pildă, un comentariu:

„Este, de altfel, – așa cum îmi spunea P.S. Aftene – o tendință la romano-catolici de a ne bagateliza pe noi. E trist acest antagonism între cele două rituri catolice, mai ales dacă nu e vorba și de o deosebire națională.”⁸

Jurnalul traversează o perioadă politică măcinată de contradicții și facționalism între partide, resimțită și în domeniul ecleziastic prin imixtiunea politicului în problemele bisericești, vizibilă fie cu ocazia

⁷ 21 martie 1938

⁸ 31 martie 1946

alegerilor de mitropolit sau episcopi fie în încercarea de a transforma biserica într-o anexă de propagandă a formațiunilor politice, în alegeri sau în manifestări care vizează denigrarea adversarilor. De ingerințele politicului nu este scutită nici ASTRA și nici AGRU-ul, devenite organisme de dispute politice între liberali și țărâniști. Divizarea societății românești interbelice este prezentă și în rândul clerului prin apartenența sa la diferite partide, de natură să amplifice antagonismele și așa existente în sânul bisericii și să distragă atenția de la gravele probleme ivite pe seama acestei instituții în special după semnarea Dictatului de la Viena. În urma acestui act, două episcopii unite, de Maramureș și Cluj-Gherla, au intrat în componența statului ungar, existând pericolul înglobării lor în Biserica romano-catolică maghiară, iar Episcopia de Oradea era și ea amenințată cu desființarea în favoarea Diecezei de Hajdudorog. Iată cum comentează autorul jurnalului aceste triste evenimente rezultate în urma dezmembrării teritoriale a țării:

„Cum aş putea eterniza aici sentimentele ce mă cuprind? Durerea că ni s-au luat din Ardeal tot atâția români cât și unguri? Sau mulțumirea că trece un bloc mare de români dincolo, care vor rezista mai ușor? Sau revolta că așa înțeleg puterile Axei să facă aplicarea principiului național? Sau resemnarea că totul e ficțiune și teatru?”⁹

Ceea ce nu l-a împiedecat să simtă întotdeauna că, în ciuda vitregiilor istoriei, „încercarea de apropiere între români și unguri e o chestiune reală, de mare importanță pentru viitor. Numai să nu se facă din ea o chestiune de partid, cum încearcă unii.”¹⁰

Nicoale Brînzeu a fost el însuși un om politic, de mai multe ori candidat pentru Senat din partea Partidului Național Agrar și ulterior al Partidului Național Creștin, fapt ce nu l-a împiedecat să sesizeze însă cu realism caracterul dăunător al politicii pentru biserică, distanțându-se de acele manifestări de natură să-i periclitizeze existența. De pe această

⁹ 31 august 1940

¹⁰ 13 mai 1947

poziție, dar și în calitatea sa de om al bisericii, Brînzeu a condamnat criteriile subiective în acordarea distincțiilor și gradațiilor pe seama preoților, a numirilor în parohii sau a ascensionării pe cale ierarhică a celor lipsiți de merite deosebite. Cu toată înregimentarea politică, autorul jurnalului a știut să mențină bune relații cu adversarii, în special cu membrii Partidului Național Liberal. Singurul partid care nu beneficia de simpatia sa, datorită poziției avută în raport cu Biserica Unită, a fost Partidul Național Țărănesc, pe care-l făcea direct răspunzător prin Iuliu Maniu de intrigile promovate în sânul Bisericii Unite. Politizarea excesivă a Blajului era de notorietate, fiind una din condițiile puse de guvernanți noului mitropolit ales în anul 1935, în persoana episcopului de Lugoj, Alexandru Nicolescu, referindu-se tocmai la depolitizarea instituției. De altfel, de pe urma intrigilor și a presiunilor făcute tocmai de guvernul care a pretins depolitizarea (care-l dorea ca mitropolit pe Iuliu Hossu), inclusiv la Nunțiatura Apostolică, a avut de suferit nu doar Biserica Unită, ci însuși noul ierarh, umilit de tergiversarea recunoașterii alegerii sale, petrecută abia un an mai târziu, ca și de neparticiparea episcopatului unit la ceremonia sa de instalare, cu toate că se afla la Blaj pentru serbările ASTREI, la care a participat și regele.

În domeniul politic, un spațiu deloc neglijabil acordă autorul relațiilor sale cu foștii prieteni și colegi din copilărie, dr.Otto Roth și dr.Petru Groza, asupra cărora istoria nu s-a pronunțat încă în totalitate. În descifrarea jocurilor politice din coordonatele perioadei, avocatul Otto Roth, autorul proclamării Republicii de la Timișoara în anul 1918, trebuie privit cu circumspecție, chiar dacă la prima vedere apare ca un personaj inofensiv. Convocările succesive ale canonicului Nicolae Brînzeu la întâlniri cu Petru Groza și discuțiile politice în cele mai multe cazuri orientate spre viitorul comunist al României și ascensiunea mișcării comuniste în plan european, relațiile sale cu personalități politice maghiare sunt chestiuni care ridică la un moment dat și preotului Brînzeu semne de întrebare, generând incertitudini, îndepărtate însă de vechea prietenie cu Otto. Desigur nu se poate nega faptul că Petru Groza s-a folosit de poziția sa politică și în calitatea sa

de prim-ministru a reușit să salveze pe mulți de la persecuțiile regimului comunist, ceea ce nu înseamnă însă că poate fi absolvit de crimele începute în perioada guvernării sale, pe care oricum nu le-ar fi putut împiedeca, dar și-ar fi periclitat poziția. De altfel accesarea lui Petru Groza în funcția de prim-ministru îi provoacă o mare dezamăgire canonicului lugojan, ca rezultat al distanțării acestuia de cei până atunci apropiați lui:

„Petru răspunde cu un fel de indiferență, ca unul care, de când a preluat conducerea treburilor publice, anume a cerut să nu i se pomenească de chestiile familiare; nici nu vrea să mai știe că a avut fabrici, mori, acțiuni etc. Spune ‘Suntem în ritmul nou, avem să ne împăcăm cu el’.”¹¹

Nicolae Brânzeu s-a implicat și în plan cultural în viața urbei. Cunosându-i pe Nae Ionescu, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Gheorghe Țițeica, Gala Galaction, Ion Agârbiceanu și alți intelectuali ai epocii, i-a adus pe o parte dintre ei să conferențieze la Lugoj sau i-a urmărit ca auditor, în ideea de a întreține prestigiul de care s-a bucurat orașul de-a lungul timpului. Tot el, cu toate că nu era liberal, a fost cel care în 9 decembrie 1935 i-a predat lui Nicolae Titulescu diploma de cetățean de onoare al Lugojudului, descriind momentul într-un articol publicat ulterior în ziarul „Acțiunea”.

Din punct de vedere eclesiastic, consemnările înregistrate în jurnal se suprapun unei perioade aflată abia la începutul abordării istoriografice, informațiile oferind un incitant punct de plecare pentru cercetătorul interesat de evoluția acestei biserici în intervalul interbelic. Vor avea loc modificări în planul disciplinei bisericești, regulamentul de alegere al mitropolitului va suferi schimbări în privința numărului și calității celor chemați la actul alegerii și se vor institui cerințe mai drastice în sarcina candidaților la această demnitate, în sensul obligației de a fi preoți „non uxoratus”¹², obligație extinsă și asupra vicarului

¹¹ 15 iulie 1948

¹² necăsătoriți

general. În ceea ce privește preoții degradați la starea laică, noile prevederi disciplinare instituiau interdicția de a se căsători a doua oară. Informațiile oferite de canonicul Brînzeu se bazează pe extrase din „Noul Cod Canonic pentru Bisericele Orientale”, Sf. Scaun încreedintând recodificarea „Dreptului canonic răsăritean” unei comisii constituită în 1929 sub conducerea canonistului Gasparri, la care au participat și clerici greco-catolici români, printre ei numărându-se și canonicul Ioan Bălan, în perioada anterioară numirii sale ca episcop de Lugoj. Un amănunt care reține atenția îl reprezintă și vizita apostolică făcută la Lugoj de cardinalul Tisserant venit la Blaj cu intenția de a cunoaște toate diecezele greco-catolice românești. Relațiile Bisericii Unite cu Roma se redimensionează în perioada interbelică, în baza Concordatului, Sf. Scaun exercitându-și deplina putere asupra Bisericii, ieșită de sub controlul statului.

Autorul jurnalului nu omite nimic din activitatea desfășurată în favoarea bisericii. A fost un călător neobosit, amintind mereu în jurnal deplasările sale ca prelat la București, Cluj, Dej, Satu Mare, Timișoara, Blaj, Sibiu, Arad etc., cu diverse scopuri bisericești sau culturale. Notează cu atenție rezultatele intervențiilor sale, precum și durata călătoriilor, orele de plecare a trenurilor, dificultățile deplasărilor:

„Ieri am fost la Brad, trimis de Consistor să văd dacă ne-am putea apuca de zidirea bisericii. Am plecat dimineața la 4.26 de aici până la Deva, la amiază am plecat din Deva, la 5.30 după-amiază am plecat din Brad, am venit toată noaptea, iar dimineața am ajuns acasă.”¹³

În 9 aprilie 1941 o călătorie între Cluj și Oradea dura 9 ore, în 24 ianuarie 1945 s-a introdus un tren rapid la București, de două ori pe săptămână, dar se cerea un certificat de deparazitare, iar după război îți puneai viața în pericol călătorind pe scările vagonului:

„De Rusalii am ținut misiuni la Homorod, de acolo am mers la Vulcan și ieri am venit acasă. Am plecat vineri în 30

¹³ 6 octombrie 1939

seara cu trenul de Ilia. Aici trenul de Arad a venit atât de încărcat că nici o ușă de vagon nu se putea deschide. Am mers pe trepte, agățat de bara de la ușă, de la Ilia până la Geoagiu.”¹⁴

Gara, în anii aceia, apare ca o importantă instituție de socializare, unde personalitățile sunt conduse cu mare pompă și așteptate în grup numeros, unde se duc pachete la tren și se așteaptă scrisori, unde se comunică intens cu lumea din afara Lugojului, totul într-o atmosferă de sărbătoare, solemnă și înduioșătoare, în același timp.

Fiind și un alpinist de marcă, acest neobosit *homo viator* a profitat de călătoriile sale ca să includă, atunci când timpul și vremea îi permiteau, și câte o ascensiune pe munte. Când vizitează Pompei și Napoli în mai 1938, nu omite să amintească plăcerea pe care ar fi avut-o să se cațere pe vârful vulcanului.

Tot din acest jurnal aflăm date despre familie și preocupările casnice ale preotului Brînzeu, despre momentele grele de luptă pentru supraviețuire când nu i s-a plătit salariul¹⁵, despre refugiul din timpul războiului sau despre lipsurile care îl îndeamnă să îi telegrafieze fiului său, aflat la Istanbul, să aducă de acolo ață și ciorapi¹⁶. Știrile importante ale istoriei mari alternează cu cele mărunte:

„Am avut primul 1 Mai sub regimul democratic. Procesiune lungă, convoi frumos, dar cam tăcut; o orchestră dintr-un sat unguresc – mi se pare – cânta ciardașuri! Același lucru s-a repetat la demonstrația făcută la căderea Berlinului! La manifestația de la arenă – afară de prefect, primar, ing. Jianu și un tânăr elev – nu s-a prea manifestat elementul românesc și e pagubă!

Ieri am avut multă emoție din cauză că ne-a fost porcul bolnav. L-am injectat cu ser. Sperăm că va scăpa. Ar fi o grea lovitură. Azi a fost o minunată zi de primăvară!”¹⁷

¹⁴ 8 iunie 1946.

¹⁵ 2 iulie 1932

¹⁶ 24 februarie 1943

¹⁷ 5 mai 1945

Însemnările lui Nicolae Brînzeu vădesc dorința de a informa în detaliu cititorul asupra modului în care surprinde frământările epocii și ale sale personale. Iată câteva mostre: „De unde să încep? Ce să mai eternizez aici, înainte a a fixa marele eveniment ce a avut loc astăzi?”¹⁸, „Țin să fixez aici istoricul acestei chestiuni, ca să știe posteritatea cum s-a zădărnicit alegerea episcopului Nicolescu ca președinte al Astrei”¹⁹ sau „Fixez pentru posteritate cuvintele rostite de Patriarhul Moscovei la Sibiu, unde a fost primit cu mare paradă de Mitropolitul Bălan, acela despre care-mi spunea Petru că va fi epurat, dar care a scăpat fiind mare ortodox. Cuvintele patriarhului Alexei sunt dovada că Moscova încă tot mai râvnește să devină a treia Romă.”²⁰

Dar, pe de altă parte, notațiile făcute „la cald” arată nesiguranța autorului în ceea ce privește viitorul, confuzia cu privire la evoluția evenimentelor și pendularea emoțională între optimism și dezamăgire, între bucurie și tristețe. „Vom vedea cum vom mai trăi!” repetă el adeseori, iar cu privire la soarta Bisericii Greco-Catolice crede că „sunt speranțe bune de viitor”²¹, pentru a înțelege cu puțin timp înainte de a fi arestat și dus la mănăstirea Neamț că „Sionul s-a prăbușit. El se va ridica din nou, când va vrea Dumnezeu.”²²

Nicolae Brînzeu a fost arestat în 28 octombrie 1948 împreună cu ceilalți preoți greco-catolici și a stat internat în lagărele de la mănăstirile Neamț și Căldărușani până în mai 1950, când a fost mutat la închisoarea de la Sighet. După eliberare, între 15 februarie 1952 – 6 noiembrie 1953 a stat la Călărași și Orăștie cu domiciliu forțat. A fost urmărit și după întoarcerea sa la Lugoj, după cum o dovedește dosarul său consistent de la CNSAS, fiind chiar pe punctul de a fi din nou arestat, în ciuda vârstei înaintate, ca un mare dușman al regimului. A murit la Lugoj în 30 decembrie 1962.

¹⁸ 1 septembrie 1939

¹⁹ 4 octombrie 1932

²⁰ 8 iunie 1947

²¹ 18 martie 1948

²² 2 octombrie 1948

Impresionantă este și anexa în care Brînzeu descrie momentele dificile petrecute la Căldărușani și Sighet, înregistrate „pentru fidelitate istorică”. Apărători ai iubirii dintre oameni, ai dreptății și ai adevărului, prelații arestați au înfruntat grozăviile detenției de la Căldărușani, unde episcopatul greco-catolic și 25 de preoți din diverse eparhii au fost ținuti într-o fostă școală de cântăreți bisericești, transformată în închisoare, din 1 martie 1949 până în 24 mai 1950, când au fost transportați la închisoarea cu regim de exterminare de la Sighet. Știu din familie că Petru Groza i-a oferit bunicului șansa de a nu fi arestat, dar bunicul l-a refuzat, dorind să participe împreună cu toți ceilalți prelați la suferințele care le permiteau să își dovedească puterea credinței. A refuzat să trădeze cauza comună, așa cum au făcut numeroși alți preoți, convins de justiția credinței sale și neînfricat în fața calvarului ce urma să-i marcheze viața.

Nicolae Brînzeu a fost eliberat împreună cu alți patru preoți în vârstă și bolnavi (Ludovic Vida, Ioan Moldovan, Augustin Folea, Grigore Tecșa) în 15 februarie 1952. A stat cu domiciliu obligatoriu la Călărași până în 22 iunie 1953 și la Orăștie până 6 noiembrie 1953. Mutarea la Orăștie s-a datorat faptului că absolvenții liceului „Kun” din oraș urmau să sărbătorească o jumătate de secol de la terminarea studiilor și Groza a dorit cu orice preț ca bunicul să participe și el.

Eliberarea anticipată a celor cinci preoți este comentată de Cardinalul Iuliu Hossu în memoriile sale. Bănuind că a fost intervenția primului-ministru, Sfinția sa adaugă:

„un lucru este cert, cei ieșiți nu au făcut nici o tranzacție în privința credinței, n’au făcut nici o făgăduință ce ar fi atins demnitatea lor de preoți români uniți, gata să poarte ani de-a rândul viața de lagăr și temniță grea pentru credință; că dâșii au fost curați în această privință, apare limpede din ceea ce i-a așteptat afară și viața lor trăită acolo; ulterior, la ieșirea noastră,

curăția lor în credință și demnitatea lor de preoți români uniți cu Roma s'a confirmat deplin.”²³

În ceea ce privește editarea jurnalului, s-a intervenit în text cu mici corecturi de stil pentru a face lectura mai fluentă, fără a se schimba însă unele expresii devenite arhaice între timp și unele elemente ce țin de ortografia interbelică (cum ar fi, bunăoară, scrierea cu majuscule a numelor lunilor), încercând astfel să se păstreze parfumul unei epoci în care se vorbea, gândea și acționa altfel decât o facem acum. De asemenea, aducem mulțumiri istoricului Radu Ardelean pentru câteva note adăugate de domnia sa, domnului conferențiar dr. Claudiu T. Arieșan pentru traducerile din latină și doamnei profesoare dr. Margareta Tași pentru cele din maghiară.

Sperăm ca această carte să îndemne la meditație prin mărturia unui preot plin de speranță în credința greco-catolică, gata să se sacrifice pentru biserica lui și să accepte o prigoană greu de îndurat, dar necesară în căutarea unei lumi așezate în pace și adevăr. Sperăm, de asemenea, ca Nicolae Brînzeu să rămână pentru generațiile următoare un model demn de urmat prin activitatea sa spirituală neîntreruptă, prin echilibrul interior nezdruccinat de relele din jur și prin libertatea sa de gândire, însușiri capabile de a transforma orice suflet într-o cetate de nebiruit.

Marcate de evenimente importante din punct de vedere bisericesc și politic, relatările părintelui Brînzeu merită un studiu istoric mai aprofundat, memoriile și jurnalul pretându-se la publicarea lor într-un singur volum, fapt pe care-l sperăm într-o ediție viitoare, revăzută și adăugită.

Pia Brînzeu, Luminița Wallner-Bărbulescu

²³ Iuliu Hossu, Cardinal al Bisericii Greco-Catolice, *Credința noastră este viața noastră: Memoriile Cardinalului dr. Iuliu Hossu*, îngrij. ed.: pr. Silvestru Augustin Prunduș, Cluj-Napoca: Viața Creștină, 2003, p. 290.

Delicatul surâs al veșniciei asumate

Probabil că societatea modernă trăiește, fără să realizeze prea bine, cu sentimentul acut și (neapărat) angoasant al unui viitor imprecis, dificil și lipsit de perspective luminiscente. De aceea se preferă azi, cultural vorbind, prospecțiilor catastrofice asupra zilelor de mâine, calmele introspecții și memorări ale trecutului deja consfințit și bine temperat, chiar dacă și acolo dai, în răspăr, peste răni personale abia cicatrizate ori peisaje istorice sumbre.

Oricum, asta ar putea fi una dintre multiplele explicații ale succesului constant „de casă” și de public ale majorității jurnalelor intime, însemnărilor de sertar, memoriilor, corespondenței private sau orice altceva intră sub zodia memorialisticii de ocazie ori deliberate. Așa se face că, până și jurnalele fictive ale maeștrilor poeticieni ori memoriile improvizate ale unor autori ce abia au trecut pragul adolescenței literare se vând binișor, prin simplul fapt al plasării lor sub aceeași umbrelă generoasă a recuperării trecutului sinoptic.

În acest fel, iată, după de curând apărutele *Memorii* ale „unui preot bătrân” – aparținând în fapt distinsului cleric greco-catolic și marcantului intelectual bănățean Nicolae Brînzeu – avem în față *Jurnalul* aceluiași martor atent al evenimentelor din epoca interbelică dar și din debutul tăvălugului comunist. Aceste însemnări zilnice, deși începute „la aproape 50 de ani” (pe 12 mai 1932) rezeșintă rodul maturității pârghuite (ca să nu spunem direct al înțelepciunii) unui cărturar deloc minor ce a priceput că și un actant din planul secund al acțiunilor majore ca el „are momente de înregistrat, care contribuie mult la cunoașterea lucrurilor și persoanelor cu care a avut contact”, cum însuși ne lămurește în preambulul exercițiului său salutar de recuperare a memoriei colective.

Este cu adevărat fascinant să întâlnești la fiecare două-trei pagini, pe lângă colegii de profesie eclezială, personaje notorii din epocă precum Goga, Iorga, Titulescu, Nae Ionescu, Zenovie Pâclișanu, Agârbiceanu, Gala Galaction, Iuliu Hossu, Dr. Petru Groza (coleg de școală în Orăștie) defilând parcă alături de narator, etalându-și pe rând

partea de durată personală, porția de întâmplări și păreri diverse din caleidoscopul mozaicat al căroră se încheagă marea frescă a istoriei naționale. Chiar dacă nu sunt cu toții protagoniști egali ca impact național ori importanță, rolul lor e mereu mai mult decât decorativ, umplând cu eleganță interstițiile unei țesături textuale lipsită de poncife, curată și francă în abordarea unei realități adeseori frustrante și dificil de lămurit chiar și astăzi.

Uimitoare este apoi seninătatea generică a preotului cronicar, desprinsă parcă din alte vremi, capacitatea sa constantă de a reda ca un istoric autentic evenimentele, adică *sine ira et studio*, fără mânie și părtinire – potrivit clasicului îndemn al romanului Tacitus. El totuși pleacă urechea și la zvonurile străzii, la „gura lumii slobodă” cum ziceau țăranii și notează cu delicii nebănuite bârfele momentului uneori în limba latină, ca un alt Umberto Eco din *Numele trandafirului* (convins că cenzorii vremii nu se vor osteni să-i traducă însemnările „cifrate”, cum am făcut eu cu mare bucurie la solicitarea pioasei sale nepoate editor): chiar dacă el coboară aparent tonul relatării de la sacrul relativ al profesiei sale către profanul absolut al vieții cotidiene, farmecul inefabil al amintirilor de față stă exact în această concesie făcută eternului omenesc de măreța teologie.

Este, pentru cititorul de acum, un permanent clivaj binefăcător, o ideală rupere (con)textuală de ritm între gravitatea vremurilor și hazul cotidianului insolit, între durerile suferite de Biserică sau necazurile cultului de care se dovedește atât de atașat și umorul involuntar, aproape boccaccioesc, al „pecadilelor” de care se fac vinovați (sau măcar bănuți) clericii din perimetrul său. Și totuși, vorba lui Tucidide care compunea istoria doar „pentru eternitate” îl obsedează: frecvent repetă că dorește să fixeze pentru veșnicie, să eternizeze un eveniment sau altul ce i se par lui automat destinate posterității de lungă durată. Ca un alergător de cursă lungă solitar și sagace, atent la tot și la toate, își potrivește uneori cronometrul conștiinței consultat în fugă cu marile orologii ale duratei universale, căutând să sublinieze reperele de neocolit trăite de el și să le propună subliniat urmașilor.

Un exemplu, zic eu, de om care și-a trăit conștient și generos propria viață, nu s-a lăsat doar, ca mai mulți dintre contemporanii lui, trăit la modul pasiv și resemnat de spasmele unor timpuri marcate de confuzie endemică și amară restriște.

Mă gândeam, citind cu interes crescând notațiile sale, la cele două categorii primare de *Confesiuni* din marea literatură universală: una completă, definitivă, dureros de sinceră și destinată prioritar Creatorului, cu scopul secundar al edificării și chiar al mântuirii semenilor, așa cum în premieră pentru un muritor și-a gândit mărturisirile Părintele bisericesc Augustin, cealaltă eminamente conjunkturală, subiectivă și selectivă, urmărind efectul imediat, orientată exclusiv spre publicul mereu avid de fapte scandaloase, dornică de a epata și a dobândi gloria lumească, așa cum le-a stat în fire unui Rousseau ori Casanova.

Părintele Brînzeu face, cu siguranță, concesii mundanului în paginile însemnărilor sale zilnice – se simte bine ca om și, asemenea comediografului Terențiu ce-l traducea romanilor pe Menandru, („nimic din ce-i omenesc nu socot străin de mine”) – dar niciodată nu pierde din vedere marele plan al Providenței (chiar dacă nu-i pricepe toate meandrele și căile misterioase), nu disperă și încearcă și fie piatra temeinică pe care Mântuitorul său și-a întemeiat Biserica, stabil și de nădejde pentru toți ai lui, educativ și iubitor cu enorașii, popular și implicat cu colegii de breaslă și cu autoritățile vremii. Un exemplu de trăire intensă, caldă și tonică cum vor fi fost mulți dintre preoții și reprezentanții intelighenției interbelice de la noi.

El are în plus față de mulții anonimi sau prea puțin știuții circumvecini calitatea de porta-voce a unui întreg leat, de cronograf lucid al unei generații de referință din istoria modernă a țării. De aceea pățaniile trăite de el și opiniile-i personale devin pilduitoare pentru toți cei interesați de istoria bisericească, de cea a culturii, a mentalităților și a neamului nostru în ce are el mai ales ca lamură savantă și bună mireasmă spirituală.

Claudiu T. Arieșan

Jurnalul unui preot bătrân

Prefață

Iată-mă în sfârșit hotărât să-mi scriu și eu însemnări zilnice! Bine era dacă o începeam mai demult, nu acum la aproape 50 de ani! N-am dat însă nici o importanță acestei chestiuni, deși când eram la Vulcan, începusem un carnet, dar nu am făcut mult uz de el. Mai târziu mi-am dat seama că și un om mic ca mine are momente de înregistrat, care contribuie mult la cunoașterea lucrurilor și persoanelor cu care a avut contact. Eu, deși n-am ajuns și nu voi putea ajunge să am un rol de conducător în Biserică, soarta mi-a dat prilejul să trăiesc momente a căror înregistrare va contribui la cunoașterea unor lucruri și persoane din Biserică. Merită, deci, să le înregistrez.

În ceea ce privește trecutul, neglijența nu se mai poate repara pe deplin. Voi căuta să-mi reconstruiesc memoriile și pentru trecut. Pentru viitor, însă, am de gând să însemn aici ori de câte ori am ceva important. Cu Dumnezeu înainte!

Lugoj, 12 mai 1932

Nicolae Brînzeu

Anul 1932

12 Mai. Ieri am fost cu dl. Lohan²⁴ - președintele comitetului județean al Agru-lui²⁵, la P.S. Nicolescu²⁶, în chestiunea organizării conform noii circulare de la centru. Convocăm comitetul județean. A fost vorba de dl. Timoc²⁷ de la Petroșani, care a demisionat anii trecuți din Comitetul Diecezan din cauză că nu e cununoscut la biserică cu a doua sa soție. P. S. Sa spune că acum la Paști, fiind la Petroșani, a reușit să înființeze organizația de acolo. Președinte a fost ales dl. Timoc. „Eu n-am nimic cu această alegere, ei l-au ales, centrul îl va aproba”. Dar ce zice morala, că pe un țăran simplu îl muștrăm, iar aici...!

— Nu mă privește, ei l-au ales.

— Dar nu poți spune că nu ai știut. Cum să-l refuze ei, dacă P.S. Ta l-ai acceptat?

— Nu se puteau împăca altcum, erau învrăjbiți care-ncotro. Acum s-au împăcat.

— Dar *non licet facere malum, ut eveniat bonum*.²⁸

— Lasă-mă. Și eu cunosc morala și am scris morală.

— Se vede că la altă școală ați învățat-o...²⁹

²⁴ Vasile Lohan (1876-1940), dr. în filozofie al Universității din Budapesta. Director al Liceului ”Coriolan Brediceanu” din Lugoj și primul președinte al AGRU-lui din localitate.

²⁵ Asociația Generală a Românilor Uniți, Greco-Catolici – AGRU. (n.ed.). Organism constituit la Blaj în 1929 cu scopul de a implica elementul laic în viața bisericii. Proiectul de statut al Asociației a fost întocmit de Nicolae Brînzeu și G. Fireza.

²⁶ Alexandru Nicolescu (1882-1941), teolog, profesor și ierarh greco-catolic, Episcop de Lugoj (1922-1935), Mitropolit (1936-1941). S-a remarcat prin lucrări de Morală și Apologetică.

²⁷ Este vorba de Tiberiu Timoc, director al Societății ”Petroșani”, prieten al canonicului N. Brînzeu, care a înființat în localitate filiala AGRU-lui.

²⁸ Nu este îngăduit să faci rău, ca să se întâmple binele. (lat.) (n. trad.)

²⁹ Autorul jurnalului face referire la faptul că episcopul Nicolescu a obținut doctoratul în Filozofie și Teologie la Colegiul ”De Propaganda Fide” din Roma.

Niciodată nu-mi place când foști colegi de la Pesta ori Viena vorbesc de moravurile speciale ale celor de la Roma. Asemenea fenomen însă – și nu e primul! – mă pune pe gânduri.

Azi am avut Consistor³⁰! Muntean³¹ a referat o adresă a Capitlului³² prin care cere măsuri energice față de preoții care au datorii la fonduri și nu plătesc nici cametele. Între ei e Jivanca³³ cu 3 000 lei. P.S. Sa a ripostat îndată: Vom da liturghii, vom da cât vom avea – să-ți însemni, îi zicea lui Rațiu³⁴ – ca Jivanca să-și plătească datoria. În acest caz, spun eu, vă rog să dați la alții mai săraci. Și apoi întreb:

- Cine e de vină că de atâta vreme nu a plătit nici camătă?
- Știu eu cine, zice Boroș³⁵.

Episcopul se descarcă împotriva lui Fireza³⁶. Boroș amenință că va abzice și de prepozit. Bine ar face. Dar nu ar scăpa de răspundere. Mai zic eu:

³⁰ Instituție de conducere din cadrul ierarhiei diecezane prezidată de episcop. Compusă din canonici și asesori consistoriali (protopopi), consistoriul se întrunea săptămânal pentru a rezolva probleme de administrare operativă din Dieceză.

³¹ Nicolae Munteanu, canonic diecezan în Episcopia de Lugoj, membru al P.N.L.

³² Organ de conducere centralizată a unei dieceze, organizat pe staluri canonice, în frunte cu un prepozit capitular. Inițial compus doar din preoți celibi, membrii capitlului aveau atribuții de natură pastorală și cultică, administrativă, financiară, didactică și matrimonială, secondându-l pe episcop în guvernarea Diecezei. În situația sedis-vacanței episcopale canonicii alegeau din sânul lor un vicar general, însărcinat să guverneze interimar Dieceza.

³³ Mihai Jivanca, protopop, profesor de religie.

³⁴ Iuliu Rațiu (1902-1989), absolvent de teologie și dr. în filozofie, a ocupat diferite funcții în cancelaria diecezană, vicar al Timișoarei. Arestat în 1948, a avut domiciliu forțat la Neamț și Căldărușani apoi a fost transferat la închisoarea Sighet și eliberat în anul 1950 sub condiția trecerii la ortodoxie.

³⁵ Ioan Boroș (1850 – 1937), preot și arhiereu greco-catolic (canonic, prepozit, vicar general și vicar capitular, episcop de Tesbia). Publicist și istoric, a fost președintele Comisiei pentru conservarea monumentelor istorice, secția Banat.

³⁶ Daniel Fireza (1871- 1932), dr. în filozofie și teologie, a ocupat diferite funcții în Cancelaria diecezană, a fost profesor de religie, autor de scrieri bisericești, preot în diferite parohii și canonic lector în Dieceza de Lugoj.

– Cum puteți să strănuți împotriva acestor bieți preoți care au un salariu de mizerie și nici pe acela nu-l primesc! În fine, pentru ce nu luați la mână pe toți restanțierii?...

Tăcere. Înșuși Muntean e dator la un fond 5.000, la Librăria Diecezană 8.000 și la fondul parohiilor sărace 40.000...

Îmi scrie părintele Manu din Polonia, unde se află la noviciat. Îmi comunică interesante lucruri liturgice de acolo. În 3 Decembrie termină. De l-am vedea acasă și de-ar putea omul acesta ajunge la un rol de conducere. E singurul pe care l-aș accepta cu toată încrederea!

13 Mai. Azi, vorbind cu dl. Jakabfy³⁷, veni vorba de plecarea lui Rist³⁸. Îmi spune: „Întrebare dacă Franța mai ajută cu ceva România, pentru că Tardieu a fost ultimul care mai era de partea noastră. Laval a fost trântit de la putere pentru că cerea să facem pace cu Rusia, chiar și cu sacrificarea Basarabiei. Atunci Ghica³⁹, ministrul de Externe, a început a colinda pe la prietenii noștri din Paris și Laval a căzut. Lebrun, noul președinte, e aderentul păcii cu Rusia și cu Germania.”

15 Mai. Azi am avut un incident cu P.S. Nicolescu. I-am prezentat articolul scris ca răspuns la Postscriptul lui Macaveiu⁴⁰ în chestiunea *Liturghierului*. Citindu-l, a devenit nervos. Deși nu a putut să-mi arate nici o violență în el, afară de „ironia” cu iresponsabilitatea dogmatică afișată de Macaveiu, se arată indispus să publicăm polemici, mi-a făcut obiecțiunea că eu nu mă las capacitat, că pentru polemicile din *Sionul*⁴¹ i-au spus blăjenii, chiar mitropolitul, că e „papă lapte”. I-am spus: „Observațiile blăjenilor nu se pot referi la *Sionul*, mai bine ar vedea mitropolitul de *Unirea* care scandalizează o țară întreagă.”

³⁷ Jakabffy Elemer (1881 – 1963), avocat în Lugoj, om politic și publicist, deputat și editor al hebdomadarului *Magyar Kisebbség* apărut la Lugoj (1922-1942).

³⁸ Charles Rist (1874 – 1955), comisar al Ligii Națiunilor pentru supravegherea economico-financiară a României.

³⁹ Dimitrie I. Ghica (1875 – 1967), om politic, diplomat, ministru de externe în guvernul Iorga.

⁴⁰ Victor Macavei, vicar general și prepozit capitular la Blaj. A fost arestat de comuniști în 1948.

⁴¹ *Sionul Românesc* (1920 – 1947), oficios al Diecezei greco-catolice de Lugoj. Primul redactor a fost Nicolae Brînzeu.

Spune că de când „el” redactează *Sionul* e pace. Eu, știind că pe mine nu de aceea m-a făcut să ies de la *Sionul* pentru că ar fi lăsat redacția de dorit, ci ca să-și aibă el posibilitatea de a se afișa număr de număr (lucru pentru care, cum îmi spunea odată, i-a și făcut observație P.S. Hossu⁴²), i-am răspuns numai atâta: în rândul trecut, când am scris despre noul *Liturghier*, mi-a certificat chiar P.S. Rusu⁴³ că am scris demn, potrivit de a servi ca bază la discuție. Nu primesc deci obiecții că nu aș ști cum să scriu. Ne-am despărțit cu aceea că-l va revizui ca formă, fără a se atinge de fond.

Ulterior mi-a venit aminte adevărata cauză. P.S. Sa vrea oricum să fie pe placul blăjenilor. Se vede, contează anume pe Macaveiu. În rândul trecut, venind de la Oradea (25 Aprilie), i-am spus ce am aflat de la Tătar⁴⁴ cu privire la alegerea de mitropolit: ei sunt aderenții lui Rusu (Tătar și cei de la *Unirea*), și nu-l vor pe Nicolescu. Acum P.S. Sa, care oricât se declară de dezinteresat, nu e deloc impasibil (despre asta o să mai vorbim!), caută să fie pe placul nu știu cui...

16 Mai. De dimineață primesc o scrisoare de la P.S. Sa, în care spune că nu poate publica articolul, ci să-l retipăresc pe spesele lui și să-l trimit în toate părțile. Toate-s bune, numai motivul e slab.

17 Mai. Azi am avut Congresul județean al Partidului Național Agrar, cel mai reușit de când suntem în opoziție. De dimineață, întâlnindu-mă cu domnul Milovan⁴⁵ (de la firma Bäumel, Steiner et Co.,

⁴² Iuliu Hossu (1884 – 1970), dr. în filozofie și teologie, vicar și secretar episcopesc la Lugoj, preot militar în timpul primului război mondial. Din 1917 a fost numit episcop de Gherla, ulterior Cluj-Gherla. Arestat în 1948, a murit în 1970 în spitalul Colentina din București.

⁴³ Alexandru Rusu (1884 – 1963), secretar mitropolitan, canonic al capitlului mitropolitan din Blaj, redactor la ziarul *Unirea* și *Cultura Creștină* din Blaj, profesor și ulterior rector al Academiei teologice din Blaj, episcop al Diecezei greco-catolice de Maramureș, din 1946 mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma, nerecunoscut de comuniști. În anul 1948 a fost arestat și a murit în închisoarea de la Gherla în 1963.

⁴⁴ Autorul se referă la dr. Augustin Tătar, canonic și profesor la Academia Teologică din Blaj

⁴⁵ Gheorghe Milovan, preot ortodox, membru în comisia interimară a orașului Lugoj în anul 1932.

un ticvăneanț, preot ortodox, dar unit ca lumea, dintre cei cu „roata”⁴⁶⁾ îmi spune discret că cineva de la București i-a spus tot așa de discret că acolo tot ce se încasează se fură și se trimite în străinătate. Stau gata avioanele cu care să-și transporte lucrurile și pe sine, Regele și oamenii lui, în orice moment.

Până unde merge fantezia unor naivi alarmați de o stare proastă produsă de guvernul ȋicnit și cinic Argetoianu-Iorga! Ori să fie aluzii la bombardarea „Bucureștilor” anunțată de *Patria* din Cluj?!....

21 Mai. Azi a apărut în *Răsunetul*⁴⁷ un articol scris de R. Roman⁴⁸: „D. Ferdinand Dionne⁴⁹ în serviciul iredentismului maghiar”. Mai zilele trecute îl întrebasesm, în formă destul de serioasă, pe domnul Dionne de ce se amestecă în chestiunea Statului Catolic, căci aceea nu e așa cum o prezintă maghiarii.

Azi, văzând totuși atacul nedemn ce-l face domnul Roman, i-am trimis domnului Dionne o scrisoare, liniștindu-l că vom face împreună răspunsul. Imediat a venit la noi d-na Dionne, mai apoi ambii. I-am liniștit să nu se teamă. El nu vrea să dea nici o declarație. Voi face eu o dezmințire semnată „un cititor”.

Azi am fost cu Mili, Nica⁵⁰ și servitoarea la o excursie la câmp, până spre seară.

22 Mai. Iară a fost la noi d-na Dionne. A venit la mine teologul Cipu⁵¹, spune plângând că de la Oradea i-au trimis acasă din cauza că episcopia nu a plătit taxa pentru ei. S-a dus la episcopie: P.S. Sa i-a

⁴⁶ Roata a fost simbolul Partidului Național Țărănesc.

⁴⁷ *Răsunetul*, organ de presă independent apărut la Lugoj în perioada 1922 – 1948.

⁴⁸ Romulus Roman (1875 – 1952), publicist lugojan.

⁴⁹ Ferdinand G. Dionne, originar din Franța, profesor de limba franceză la Liceul „Coriolan Brediceanu” și Școala comercială din Lugoj. Membru în Comitetul parohial al Bisericii romano-catolice din Lugoj. A căutat să justifice pretențiile Statului catolic vizavi de proprietatea asupra averilor bisericești

⁵⁰ Este vorba despre soția lui Nicolae Brînzeu, Emilia (născută Nicoară, 1885 -1976), și fiica sa, Domnica (1919-1995).

⁵¹ Ion Cipu, diacon în Vărădia, ulterior protopop de Lugoj

trimis vorbă să nu se arate în fața lui. I-a dat afară bagajele din camera de oaspeți...

Am căutat să-l liniștesc.

E, totuși, grozav acest om. Zilele acestea am vorbit o oră întreagă cu P.S. Sa. cum la noi sunt susținuți și protejați cei mai netrebnici. Crede că Gheorghe Fireza⁵² a promis să facă un memoriu la Roma.

Înainte de plecare, Gheorghe, plângându-se odată de P.S. Sa, îmi spune: „Nu în zadar am visat într-o noapte că acest episcop a înnebunit...”

Doamna Dionne mi-a povestit iarăși de infamia întâmplată în legătură cu Jivanca, la delegarea acestuia de a vedea un bolnav la spital pe motivul că ar fi încercat să se sinucidă (vezi *Păstorul și turma*, pag 399). Mi-a mai spus că săptămâna aceasta P.S. Sa l-a întrebat pe domnul D. câte ore de franceză are. Adică domnul Zasloți⁵³ ar propune el franceza la Școala Comercială. Dar are idee de materia comercială?

27 Mai. Chestiunea Dionne s-a terminat așa că s-a tipărit la *Răsunetul* articolul dat de mine, dar cu modificări și semnat N.B. Ei cereau să semnez complet. Roman a vorbit cu Boldea⁵⁴ care mi-a spus să insist ca să dea Dionne o mică dezmințire. N-a voit oricât l-am capacitat. Au fost de o sută de ori la noi, a fost o fierbere săptămâna întreagă, m-a enervat total afacerea. A fost vorba de acuzele ce i se aduc lui Dionne că ar fi spion bolșevic. Roman, în prostia lui, pretinde că Dionne ar fi dezertat din armata franceză. Vorbind cu domnul Jakabfy i-

⁵² Gheorghe Fireza, canonic și vicar general în Episcopia de Lugoj. A creat și romanizat vice-provincia iezuită din România și a fost primul vice-provincial iezuit român. Iezuiții români au avut reședința la Totești, comitatul Hunedoara.

⁵³ Corneliu Zasloți, secretar episcopesc în Dieceza de Lugoj. Preot greco-catolic, profesor de religie la Liceul „C.Brediceanu” din Lugoj și director în perioada statului național legionar până la rebeliune. Publicist și autor al unei lucrări despre masonerie, membru al mișcării legionare.

⁵⁴ Romulus Boldea (1884 – 1970), absolvent al Academiei Militare din Viena, lider al Uniunii Naționale a Bănățenilor, membru al Partidului Național-Agrar, prefect al județului Severin.

am spus ca ei să tacă. Mi-a promis, deși pretinde că ziarele maghiare au publicat corect.

În 25 a fost aici domnul Dr. Ivan Scheffler, redactorul Ziarului catolic *Erdélyi Lapok* din Oradea. Mi-a cerut un interview (la propunerea lui Jakabfy) asupra Statului Catolic. L-am trimis ieri cu poșta. Nu știu dacă vor fi mulțumiți.

Azi am fost la P.S. Sa prima oară după incidentul cu articolul. A fost foarte afabil, mi-a citit articolul său asupra „grădinii sale”, am făcut planul excursiei la Plosca, Retezat, Câmpul lui Neag.

Directoarea Școlii Normale de fete de aici nu permite funcționarea Congregației Marianne⁵⁵. Facem recurs la minister.

Știre de la Paroșeni: Nicolae Todoran⁵⁶ e grav bolnav. Barem ar fi o soluție pentru Ioniță, ceea ce și P.S. Sa dorește și aprobă.

29 Mai. Azi ar fi fost ședința comitetului diecezan al Agru-lui dar dintre cei din afară nu a venit decât Nicolae Vucu Secășanu⁵⁷. Episcopul a fost amabil, a dat o masă. S-a hotărât propaganda pentru organizarea Agru-lui, cu delegați ai comitetului central.

Azi a fost iarăși oaspetele nostru protopopul Augustin Radu din Deva. Povestea că la Blaj, ca licealist, a stat mai întâi la A.B. Domșa. Aici a umblat la chefuri cu Hossu⁵⁸ și Bunea⁵⁹. A prins scene de intimitate familială. Mai târziu a trecut la Bunea. Când a fost numit episcop Demetriu Radu,⁶⁰ a auzit asprele ieșiri ale celor doi pretendenți:

⁵⁵ Organizație pioasă catolică de venerare a Fecioarei Maria

⁵⁶ Nicolae Todoran (1866 – 1933), preot greco-catolic în parohia Vulcan

⁵⁷ Nicolae Vucu-Secășanu (1885 – 1953), condeier țăran, publicist, membru al AGRU-lui din Lugoj, s-a remarcat și în plan politic fiind ales senator de Caraș în perioada 1931 -1932 din partea Ligii Agrare.

⁵⁸ Vasile Hossu (1866 – 1916), doctor în filozofie și teologie, profesor de teologie la Seminarul din Blaj, canonic mitropolitan. Episcop de Lugoj (1903 -1911) și ulterior de Gherla (1901 – 1916).

⁵⁹ Augustin Bunea (1857 – 1909), teolog, istoric, profesor la Seminarul din Blaj, ulterior secretar mitropolitan și canonic; membru al Academiei Române.

⁶⁰ Demetriu Radu (1861 – 1920), doctor în teologie, profesor la Seminarul teologic din Cioplea, apoi director al Seminarului Arhiepiscopal din București. A intermediat legături între Statul roman și Sf. Scaun. A fost consecutiv, episcop de Lugoj (1896 –

Bunea și Hossu, între ei. Nici nu puteau admite ca altcineva să fie episcop, decât un blăjan, iar pe Radu îl socoteau ieșit din arhidieceză.

31 Mai. Azi a apărut în *Țara Noastră* articolul meu: „Ce este Statul Catolic?”⁶¹. Tot azi interviul din *Erdélyi Lapok*. Redacția le-a publicat din respect față de autor, dar promite a reveni. O să vedem.

1 Iunie. A fost la mine tânărul Frollo, fiul lui Iosif Frollo⁶² de la București. E avocat și a fost aici într-o chestie a Creditului Industrial. Abia are 23 de ani și e deja avocat. Numai cu licență! Și Lici⁶³ al meu câte mai are înainte?!

Tânărul Frollo e un catolic foarte practicant, se cuminecă zilnic. E logodit cu o domnișoară care a fost ortodoxă, a devenit și ea catolică practicantă. Mi-a cerut un catehism pentru ea. I-am dat și alte cărți. Cu viitorii socri spune că are necazuri. El ar dori să fie preot unit, dar nu l-am încurajat. Mai bine să rămână apostol mirean. Vrea să refacă și să

1903) și ulterior de Oradea, până la moartea sa cauzată de atentatul comunist din Senatul României din 8 decembrie 1920.

⁶¹ Statul (statusul)catolic transilvan, comisie formată din clerici și laici, preponderent laică, a luat naștere în urma demersurilor inițiate de clerul romano-catolic din Ardeal pentru emanciparea bisericii catolice de sub tutela statului, în sensul gestionării autonome a celor două Fonduri religionar și al studiilor, rezultate în urma exploatarei averilor acestei Biserici. În anul 1879, ministrul de culte Ágoston Trefort a transferat pe seama Statului, lipsit de personalitate juridică, atribuțiile Comisiei catolice înființată de Maria Tereza în anul 1765, în sensul gestionării fondurilor, dar nu în nume propriu, întrucât ele făceau parte din bugetul statului și se aflau sub direcția Ministerului de finanțe. Ulterior finanțarea Bisericii și a celorlalte instituții dependente de biserică s-a realizat prin intermediul Ministerului de Culte. După Unirea din 1918 Statusul catolic transilvan a revendicat în nume propriu proprietățile Bisericii romano-catolice, fapt care a generat tensiuni politice, inclusiv în relațiile României cu Sf.Scaun. Problema revenită în actualitate după 1989 a iscat dezbateri polemice în plan politic, bisericesc și în cadrul societății civile fără a avea încă o soluționare concretă.

⁶² Iosif Frollo, fiul lui Giovanni Luigi Frollo. Profesor de latină, greacă, franceză și filozofie în învățământul secundar și la Facultatea de teologie romano-catolică din București. Autor de manuale de franceză alături de Mihai Dragomirescu.

⁶³ E vorba despre fiul lui Nicolae, Felician Brînzeu (1909-1948).

reediteze lucrarea moșului său, Dr. Nerset Marian⁶⁴, „Ortodoxia română”.

4 Iunie. Ieri am fost la București. Am presimțit că trebuie să mă duc și am găsit pe Lulu bolnav⁶⁵. S-a intoxicat la stomac, de trei zile stă în pat, așa a mers de a dat 3 examene în scris. Ieri a luat iaurt, Lici a fost aseară la medic, luând îndrumări asupra regimului ce trebuie urmat.

Lici progresează bine cu lucrarea asupra lui Goga-Petöfi⁶⁶. E sceptic în ceea ce privește plecarea în Turcia. La vară va petrece o lună în Dobrogea, iar toamna mi-a propus să-i mijlocesc un post de învățător într-o comună din Valea Almăjului, ca să studieze poporul de acolo timp de un an. Apoi va vedea la ce ia doctoratul.

Am văzut pe Goga⁶⁷. Nu-mi părea prea optimist în ceea ce privește formarea noului guvern. Într-o combinație cu un rol de 30% nu intră. Despre Titulescu⁶⁸ spunea că: 1) lipsind din țară de zece ani, îi lipsește cunoașterea realităților interne; 2) nu e firea calmă și tenace care ne-ar trebui, ci are o fire de femeie; 3) nu e omul jertfei de sine, ci e foarte comod, iar comoditatea sa costă țara foarte mult.

Trecând prin fața Prezidenției, m-a zărit Păclișanu⁶⁹. M-a dus sus, am stat un ceas de povești, a comandat și cafeluță. Am vorbit despre Statul Catolic, mi-a arătat memoriul pe care, la cererea lui

⁶⁴ Nerset Marian, pseudonim al profesorului universitar de filologie și limbi romanice Giovanni Luigi Frollo, autor al lucrării de mare răsunet “ Pravoslavia română față cu dreapta credință romană”, lucrare în care lua apărarea arhiepiscopului catolic Palma față de învinuirile aduse de mitropolitul primat ortodox, Calinic Miclescu.

⁶⁵ E vorba despre fiul lui Nicolae, Iulian Brînzeu (1913-1992).

⁶⁶ Autorul jurnalului face referire la traducerea de către Octavian Goga a lucrării lui Imre Madach *Az ember tragediaja (Tragedia omului)*, epopeea poetului Petöfi.

⁶⁷ Octavian Goga (1881 – 1938), poet, ziarist și om politic, membru al Academiei Române, în momentul consemnării, președinte al Partidului Național Agrar al cărui membru era Nicolae Brînzeu.

⁶⁸ Nicolae Titulescu (1882 – 1941), dr. în drept, diplomat și om politic. De mai multe ori ministru, în special de externe în perioada 1932 – 1936. În anul 1932 a fost însărcinat cu formarea unui nou guvern, dar tentativa a eșuat. O.Goga îl antipatiza politic și personal.

⁶⁹ Zenovie Păclișanu (1886 – 1958), preot unit, istoric, membru corespondent al Academiei Române.

Pangal⁷⁰, el l-a făcut pentru informarea celor de sus. Cam așa s-a și rezolvat la Roma. Despre Patrimoniu mi-a arătat ce s-a ales de ideea originală după acordul făcut de guvern cu Sfântul Scaun pe timpul național-țărăniștilor (Borza⁷¹). Acum nu se dau la P.S. decât mensa episcopală, ceea ce în total nu face decât un venit anual de 2.000.000 lei. Vorbind despre viitorul Mitropolit, el crede că Nicolae ar fi cel mai bun. H. și R. nicidecât, iar Fr., după părerea lui, nu știe vorbi⁷².

Am fost și la Cisar⁷³. Spune că la Blaj nu au hotărât nimic definitiv în chestiunea Statului Catolic, dar confirmă și el starea lamentabilă a acestuia sub raport patrimonial.

6 Iunie. Azi am fost la Timișoara în chestiunea d-nei Milutinovici. Pe stradă am întâlnit pe Gh. Muntean⁷⁴ cu N. Lugojanu⁷⁵. Am văzut și pe Bogdan. Schimbarea de guvern ne-a consternat pe toți. Venind acasă, mi se spune că a murit Dr. D. Fireza. A fost găsit mort în pat. Nefiind eu acasă, Boroș a luat măsuri să predice un capitularist, iar el să vorbească la mormânt. Am primit să predic eu, ceea ce mi-a cerut și Boroș. Ulterior, „familia” a cerut să predice altul. A predicat Muntean.

Am făcut cu Boldea o scrisoare lui Nemoianu⁷⁶, să-i propunem lui Goga pasivitate în alegeri.

⁷⁰ Jean Pangal (1893 – 1950), subsecretar de stat onorific, apoi titular pentru Presă și Informații (1931 – 1932). Șef al masoneriei „naționale” române.

⁷¹ Alexandru Borza (1887 – 1971), preot greco-catolic, profesor universitar și om de știință. A fost președintele AGRU-lui în Episcopia de Cluj-Gherla.

⁷² E vorba, probabil, despre episcopii Hossu, Rusu și Frențiu.

⁷³ Alexandru Theodor Cisar (1880 – 1954), episcop romano-catolic de Iași. Din 1924 arhiepiscop de București, primul cetățean român cu această demnitate.

⁷⁴ Gheorghe Muntean, preot greco-catolic, în perioada la care se face referire vicar al Timișoarei.

⁷⁵ Nicolae Lugojan, învățător greco-catolic în parohia Silaș, protopopiatul Buziașului.

⁷⁶ Petru Nemoianu (1889 – 1951), dr. în drept și științe politice, istoric, publicist, prefect al jud. Caraș – Severin, deputat, diplomat, ministru, președintele organizațiilor bănățene ale Partidului Național Agrar.

7 Iunie. Cu trenul de dimineață au sosit pentru înmormântarea lui D. Fireza: Zugrav⁷⁷, Petru Berinde⁷⁸ cu soru-sa și o fetiță a ei. La amiază a sosit și fratele mortului. Zugrav îmi spune că va predica Muntean. Foarte bine. Eu mă angajasem numai pentru a nu se zice că toți ne lepădăm de el. Boroș îmi scrie același lucru, spunând că e și dorința rudeniilor. Bravo. Gheorghe a răspuns de la Satu Mare că nu poate veni.

8 Iunie. Azi a fost înmormântarea lui D. Fireza. Lume destulă. Era cunoscut, deși toată lumea îl compătimea pentru halul în care a ajuns în anii din urmă. Nu se știe să se fi cuminecat, iar liturghie nu a făcut de cel puțin șapte ani. Nici de spovedit nu se știe să se fi spovedit: la călugării noștri nu, la minoriți nu, poate la Țiucu⁷⁹ sau la Jivanca! Barem de și-ar fi mântuit bietul suflet. (Țiucu mi-a spus că la Paști s-ar fi spovedit la Băcău⁸⁰. Cum e duhovnicul, așa e și viața omului!).

9 Iunie. Azi, fiind Ispasul, am fost cu Mili și Nica la Ohaba. N-am voit să fiu acasă, sunt sătul de presiunile și de predicile la Lugoj. Ulterior îmi spune teologul Mihai că iar era să fie comedie.

10 Iunie. La Părintele Leandru⁸¹ găsesc cărțile și niște registre rămase de la D. Fireza. Între ele un caiet: *Historico-personalia*. În acesta, sub titlul „Quodlibetalia ingrata”, niște însemnări care arată în ce izolare și cu ce fond sufletesc subiectiv trăia răposatul, nenorocitul de el. Se face ecoul tuturor calomniilor și bârfelor împotriva mea. Întreg memoriul e contra mea, a episcopului Nicolescu și a averescanilor. Dar eu sunt postavul roșu. Nu știu cum a putut încăpea atâta ură într-un preot. Eu nu i-am făcut niciun rău, în schimb de la începutul preoției mele am fost făcut atent (de Ștefan Pop⁸²), că el mi-e dușman. Tot ce

⁷⁷ Nicolae Zugrav, preot în parohia greco-catolică Lupeni, protopop al Jiului.

⁷⁸ Petru Berinde, preot în parohia greco-catolică Câmpul lui Neag, ulterior în parohia Lupeni, protopopiatul Jiului. S-a numărat printre preoții reveniți la ortodoxie în 1948.

⁷⁹ Ioan Țiucu, canonic și protopop al Lugojului.

⁸⁰ Ioan Băcău (Bacău), preot greco-catolic și protopop onorar al Lugojului, dirijorul corului Lyra

⁸¹ Leandru Gayraud, protopop.

⁸² Ștefan Pop (1866 – 1947), preot și protopop unit, trecut în 1923 la ortodoxie, istoric, profesor la Academia teologică din Caransebeș.

scrie sunt bazaconii crunte, mai crunte ca obrazul lui, cu care brusca pe orice om de treabă ce mergea la el. Ce noroc că nu a trebuit să-i țin eu panegiricul! Îmi propusesem să scriu un articol despre el, dar am renunțat. Odihnească-se în pace!

11 Iunie. Cu cât mai mult mă gândesc asupra decedatului D. Fireza, cu atât mai îngrozitoare îmi pare decadența la care poate să ajungă un preot, chiar și demnitar bisericesc. La Cassa Centrală s-a găsit pe urma lui lipsă la numărare 85 000 lei. Vreo 12. 000 se pot justifica din aceștia, restul nu. Se vor acoperi din depunerile ce le-a lăsat în două librete. Am știu eu că se vor găsi lucruri grave, de aceea am tot protestat și am cerut introducerea legalității la Cassa Centrală, ba m-am desolidarizat de întreaga administrație capitulară. Ce era, dacă se găsea golul și nu era acoperire? Să vedem ce se va face pe viitor la Cassa Centrală!

13 Iunie. Azi am primit de la Părintele Dăianu⁸³ o scrisoare în care mă informează că Prie⁸⁴ a plecat la București, cere să merg și eu, să-i susțin și interesele lui – pentru a fuziona cu Partidul Național Țărănesc. Spune că s-au făcut sondări prin Hațegan⁸⁵ și ne primesc cu toate onorurile, chiar și pe Goga. Acesta – zice – a făcut toate de capul lui, ne-a păcălit, de aceea îl părăsesc partizanii, ca Stan Ghițescu⁸⁶ și alții.

14 Iunie. Dimineața sosește o telegramă, dată noaptea de Prie, în care spune că organizațiile Cluj, Oradea, Alba, Târnava Mică au

⁸³Elie Dăianu (1868-1956), teolog și cărturar. Preot și protopop unit, istoric, ziarist și om politic.

⁸⁴ Octavian Prie, jurist și om politic, aderent până în momentul însemnării, al lui Octavian Goga

⁸⁵ Probabil autorul se referă la Emil Hațeganu (1878 – 1959), jurist și om politic membru în mai multe guverne P.N.Ț. în perioada interbelică. Ministru fără portofoliu din partea P.N.Ț. în guvernul Petru Groza, a fost arestat în 1948 și internat la Sighet până în anul 1955.

⁸⁶ Stan Ghițescu (1881-1952), om politic, a făcut parte succesiv din Partidului Poporului, Partidul Național Agrar, Partidul Național Creștin și Frontul Renașterii Naționale, ocupând postul de ministru al Cooperăției în guvernul Goga și de ministru al muncii în guvernul Gigurtu. Arestat de comuniști, a murit în închisoarea de la Sighet.

hotărât fuzionarea cu național-țărăniștii, cere să adresăm telegrafic și să trimitem declarații în scris, ca să ne susțină interesele. I-am arătat telegrama domnului Boldea care îndată a explodat că uniții din Cluj îl părăsesc pe Goga. Fiind Gheleșian⁸⁷ de față, pe tema aceasta s-a iscat un dialog vehement între ei, Gheleșian susținând confesionalismul d-lor Lupaș⁸⁸ și Dragomir⁸⁹. Abia i-am potolit.

Lui Dăianu i-am scris că noi am depus lista (iarăși sunt cap de listă la Senat), deocamdată stăm la ordinele d-lui Nemoianu, nu ne gândim la acțiunea separatistă. Mai târziu eventual o s-o facem, cu bună chibzuială, dar și atunci eu unul ori renunț la politică, ori mă orientez spre liberali. Lor le doresc să reușească, îndeosebi lui, să-și facă ceva rost!

Tare mă tem că nu va avea nici Prie mai multă omenie după trecere, ca Petrovici⁹⁰-Manoilescu⁹¹. Boldea mi-a spus mai târziu că orice ar fi să facem, dorește să facă în acord cu mine.

17 Iunie. Ieri am mers la Zorlenț la botezul copilului lui Grozescu. A fost lume ca la o nuntă. Eu m-am retras înainte de 12, Mili

⁸⁷ Fabius Gheleșian (Ghelejean), avocat în Lugoj, membru al Partidului Național Agrar.

⁸⁸ Ioan Lupaș (1880-1967), preot, profesor, istoric, ziarist, politician, membru al Academiei Române, ministru în mai multe guverne din perioada interbelică. În perioada 1950-1955 a fost întemnițat la Sighet.

⁸⁹ Silviu Dragomir (1888 – 1962), istoric, profesor, om politic, ministru în mai multe guverne, membru al Academiei Române. Arestat în 1949 a fost internat la Sighet între anii 1950-1955.

⁹⁰ Ion Petrovici (1882 – 1972), filozof, scriitor, profesor universitar, membru al Academiei Române, om politic. A fost membru în Partidul Poporului și ulterior l-a urmat pe Goga în Partidul Național-Agrar și Național Creștin. A fost de mai multe ori ministru în guvernele prezidate de Averescu și ministru al Educației Naționale și Culturii, succesiv în guvernul Goga (1937-1938) și guvernul prezidat de mareșalul Antonescu (1941-1944). A fost arestat în 1948 și întemnițat la Râmnicu Sărat, de unde a fost eliberat în 1958. De la această dată până la deces a avut domiciliu forțat în comuna Olaru și ulterior în București.

⁹¹ Mihail Manoilescu (1891 – 1950), expert în economie și finanțist. Inițial membru al Partidului Poporului. Adept al concepției unei guvernări totalitare, deasupra partidelor. Membru în mai multe guverne, a semnat forțat Dictatul de la Viena în calitate de ministru de externe în guvernul Gigurtu.

a rămas cu Nica până pe la 1, Nica a dansat mult. Eu am venit astă dimineață, Mili cu Nica au rămas până mâine.

Gh. Muntean îmi scrie să nu-l pun pe el în combinație la canonicie. Chiar azi îmi spunea cineva c-a auzit de la Băcău că în dulapul lui Fireza s-ar fi găsit dosarul lui Muntean de când cu șantajul nu știu cărei firme bune! Câtă răutate în a mai scotoci dosare demult închise! Nu știu ca Muntean să fi fost pedepsit, ci, din contra, a fost făcut protopop!

18 Iunie. Azi am vorbit cu P.S. Sa, care s-a reîntors ieri de la Oradea. Bine dispus, a servit țuică. Mi-a spus că i-a scris lui Goga în chestiunea agitației ortodoxe ce se face de Tudor Popescu în *Țara Noastră*. (Pe acest motiv îmi comunică Gheleşian că a ieșit din partid). În chestiunea canoniciei, primul la rând e Marianescu⁹². E și dorința celorlalți episcopi. La cel următor vom discuta. Îmi comunică un plan mare: iezuiții vor să deschidă undeva un noviciat. Le-ar da Toteștii⁹³ cu casa de acolo. Va să zică, Ionaș⁹⁴ vicar! spun eu. - Nu, eventual aiurea, protopop! Vom vedea!

Văd că Ionaș l-a câștigat pe Muntean, de aceea pleacă la Totești „să sfințească biserica”, deși săptămâna viitoare trece episcopul la Lunca Cernii⁹⁵. Când i-am spus lui Boroș despre Muntean, a replicat îndată: *ez hoz valamit a konyhára*⁹⁶!

Am aflat de la P.S. Sa și amănuntele cu privire la ce îmi scrisese Daian despre conflictul dintre Rusu și Breban⁹⁷, fiind în poveste și o fată cu parchetul! – Rusu l-a luat din scurt pe Breban să rupă relațiile cu văduva unui doctor de la sanatoriul lui. Acesta, ca să se răzbune, a trimis la episcop o pictoriță să-l îmbie cu picturi spre cumpărare. Rusu, nebănuind nimica, a primit-o de mai multe ori. Atunci i-a scos vorbă că

⁹² Ioan Marianescu, protopop al Cugirului, profesor de teologie, secretar episcopesc în Dieceza de Lugoj, ales canonic după moartea lui Daniel Fireza.

⁹³ Parohie greco-catolică în protopopiatul Hațegului, jud. Hunedoara

⁹⁴ Septimiu Ionaș, la data consemnării paroh în Totești, ulterior vicar al Hațegului și canonic.

⁹⁵ Parohie greco-catolică în vicariatul Hațegului, jud. Hunedoara.

⁹⁶ Asta aduce ceva la bucatărie, în sensul de profit. (n.tr.)

⁹⁷ Alexandru Breban, prepozitul capitolului din cadrul episcopiei de Baia Mare.

trăiește cu ea. Auzind de aceasta episcopul Rusu a denunțat pe Breban la parchet, iar de respectiva s-a îngrijit să fie dată peste frontieră.

Breban, înainte de numire, l-ar fi denunțat pe Rusu la Nunțiatură că fratele său ține un bordel la Baia Mare – ceea ce, firește, era o calomnie. Fratele lui Rusu stă la Cluj și nici nu umblă la Baia Mare.

19 Iunie. Azi, prima zi de Rusalii, liturghie pontificală. La „Cuvine-se cu adevărat” îmi șoptește P.S. Sa că, fiind răgușit, îmi cere să predic eu. Firește, l-am rugat să predice P.S. Sa pe scurt, eu nefiind pregătit. În fine, o puteam face, dar a predicat el și a reușit bine cu vocea.

Herlo a venit de la Arad. Recomandă stăruitor pe Iosif Popa⁹⁸ de canonic. Înțelegem.

28 Iunie. În zilele de 22-27, am fost cu P.S. Sa la sfințirea bisericilor din Lunca Cernii.

Eu am mers înainte pe la Vulcan, în 20, și m-am reîntors în 22 întâlnindu-mă cu episcopul la Hațeg. Am fost și la Lupeni, la percepție, în chestiunea caselor. Am văzut și pe Zugrav și pe Berinde. La Paroșeni, Nicolae Todoran e în stare gravă.

La gara Subcetate m-a așteptat Danciu cu mașina. El a fost cu noi pe tot parcursul. Planul călătoriei a fost făcut de mine: Mesteacă, Lunca, Negoiu, Lunca de Sus, Meria - apoi reîntoarcerea peste Vadu Dobrii – Poeni – Margina. Partea din urmă n-a reușit din cauza ploii de duminică și a puținei însuflețiri ce o arăta primarul de la Meria în vederea vizitei episcopale. N-am mai mers luni la Meria – deși se făcuse vreme bună – ci ne-am reîntors peste Ștei la Peșteana, am luat trenul și am venit acasă⁹⁹.

La Lunca P.S. Sa s-a convins câtă dreptate aveam eu când stăruiam să meargă în persoană pe acolo. Dar fiindcă atunci nu se știa de sfințirea bisericilor, mă hotărâsem să merg eu cu încă doi misionari.

⁹⁸ Iosif Popa, paroh greco-catolic la Bocșa Montană și protopopul districtului Bocșa, jud. Caraș Severin.

⁹⁹ Parohii și filii greco-catolice în vicariatul Hațegului prin care autorul jurnalului a trecut în vederea pregătirii vizitei canonice ce urma să fie întreprinsă de episcopul Nicolescu.

Acum P.S. Sa a dus și pe tânărul preot Gusan și l-a așezat acolo. Sperăm că se va pune stavilă propagandei sectare din Lunca de Jos. E bine că a văzut și Negoitul, cu biserica lui frumușică. Tot așa și Mesteacănul, singura biserică pe aci la care nu fusese P.S. Sa.

Fiind chiar vremea alegerilor, nu a putut lipsi nici politica. Deja la Fărcădin (am dormit la conacul Berthelot)¹⁰⁰, s-a prezentat o delegație de săteni cerând pedepsirea preotului Mihăescu pentru că le-a pus în fruntea comisiei interimare un om care fusese destituit pentru nereguli. Le-am pus întrebarea: nu cumva reclamanții sunt din partidul liberal? Mi-au arătat că ei încă sunt național-țărăniști...

Despre Danciu se credea că merge cu episcopul să facă propagandă liberală. N-am observat nimic. A ținut la Lunca în cancelaria notarului un conventicul în chestiuni „de cadastru”. Le-a dat și ceva cinste pentru că au prins păstrăvi pe seama P.S. Sale. Din cauza aceasta, luni, la plecare, trăsurile au sosit la 9 în loc de 5, am mers cu P.S. Sa pe jos până în valea Măcineașului, nemaivând el răbdare să-i aștepte, iar mașina care a venit la Șteni – comandată de D. Danciu să ne ducă la Hațeg - Simeria, la acceleratul de 12 – s-a reîntors fără noi, nemaiputând aștepta. Noi am mers cu trăsurile până la Peșteana.

Un singur cusur are acest Danciu (mie altcum îmi pare mai devotat decât era la școală, unde i-am fost profesor de religie): e cam orgolios. Mi-a povestit un domn de la Subcetate, cum a zădărnicit planul P.S. Sale Frențiu¹⁰¹ de a cumpăra de la Academie ferma cu

¹⁰⁰ Mathias Henri Berthelot (1861 – 1931). General, șeful misiunii militare în România în primul război mondial și mare prieten al românilor. În semn de prețuire a fost decorat cu ordinul “Mihai Viteazu” și a devenit membru de onoare al Academiei române. A fost în proprietate de Statul român cu un conac și 50 ha de pământ în comuna Fărcădinul Inferior (azi comuna Berthelot), pe care le-a lăsat prin testament Academiei Române.

¹⁰¹ Traian V. Frențiu (1875-1952), protopop, vicar foraneu și Episcop de Lugoj (1912-1922). Ulterior a fost numit Episcop de Oradea, devenind după moartea mitropolitului Alexandru Nicolescu (1941), administrator apostolic al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș până la alegerea ca mitropolit în anul 1946 a episcopului Alexandru Rusu, după care s-a întors la Oradea. A fost arestat în anul 1948 și a trecut succesiv prin lagărul de la Dragoslavele, mănăstirea Căldărușani și Sighet, unde a și decedat.

conacul Berthelot de la Fărcădin, fiindcă Frențiu s-a pus în legătură cu Mihăescu și nu cu el, peste care „nu se trece”. Comunicând P.S. Nicolescu cele spuse de el și confruntându-le cu informațiile P.S. Sale și cu cele ale lui Mihăescu, spre regretul ulterior a d-lui Danciu am constatat următoarele:

I.P.S. Frențiu a avut ideea să pună mâna pe imobilele fundației Berthelot de la Fărcădin și să le dea mănăstirii Prislop. A făcut ofertă dând 5 milioane în rente de expropriere. De la Mihăescu s-a informat asupra averii, dar nici lui nu i-a comunicat de ce cere informații. În adunarea generală a Academiei din primăvara a.c., domnul Bianu¹⁰² a propus cauza spre primire, dar ortodocșii Lupaș, Dragomir și alții s-au opus. Danciu spune despre aceștia că i-au cerut lui informații, iar el, crezând că Frențiu vrea moșia pentru sine și fiindcă nu i s-a adresat lui, a amenințat cu intervenția legațiunii franceze dacă se înstrăinează averea. S-a făcut angajamentul cu Ministerul de Război ca acesta să o ia – cămin pentru ofițerii bolnavi – cu suma anuală de 300 mii lei (a fost publicat și în ziare).

Acum Danciu promite că va reface totul și va contribui ca să ajungă în mâinile noastre, dacă Frențiu o cumpără pentru mănăstire. Slabă nădejde!

30 Iunie. Azi am avut Consistor cu multe cauze îngrămădite din luna mai, când a plecat P.S. Sa la Blaj și apoi la Oradea la Băi. Pe tema averii de la Arad a fost iarăși o penibilă încăierare între Ioan Boroș și P.S. Sa.

După Consistor, am avut ședință capitulară în care am ales de canonic pe I. Marianescu. Eu l-am propus – ca fiind eu mai tânăr – și au secondat Muntean, Nestor¹⁰³ și Boroș. Acesta din urmă ar fi dorit pe Bîrlea¹⁰⁴, împotriva căruia s-a sculat cu vehemență Muntean. În

¹⁰² Ion Bianu (1856-1935), filolog, director al Bibliotecii Academiei Române, membru titular al Academiei, președinte și vicepreședinte al acesteia între anii 1929 - 1932, respectiv 1932 – 1935.

¹⁰³ Nicolae Nestor (1857 – 1934), canonic diecezan.

¹⁰⁴ Victor Bîrlea (1882-1959), dr. în filozofie și teologie. Prefect de studii și profesor la Seminarul diecezan, asesor consistorial. Profesor și director consecutiv la Liceul "Coriolan Brediceanu", Școala Normală de fete și Liceul "Iulia Hașdeu".

Consistor a fost vorba și de Jivanca, incapabil să propună religia la școală. Episcopul a cerut raport în scris, promițând că-l va înlocui, dar să nu fie ca în rândul trecut când Mitropolitul a intervenit pentru el. A fost vorba și de purtarea reverenzii, Muntean scuzându-se că la Conc[iliul] Prov[incial]¹⁰⁵, se permite umblarea în civil. Episcopul s-a arătat foarte indulgent - ca întotdeauna când e vorba să îi scuze pe netrebnici!

2 Iulie. Azi am dus la P.S. Nicolescu un raport în chestiunea catehizării la școlile primare din Lugoj. În raport m-am referit la cele publicate de P.S. Sa în *Sionul Românesc*, în 1924, după numirea mea ca inspector – unde spunea că mi-a dat ordin aspru să-i relatez orice neglijență sau abuz. I-am spus că-i prezint raportul numai îndemnat de cele întâmplate în ultima ședință consistorială, să-l citească și să-l dea la registratură, dacă poate face ceva. Mi-a spus că numai așa s-ar putea remedia răul dacă el, episcopul, ar avea bani să plătească un suplinitor. I-am menționat alte rele ce se observă la Jivanca – risipirea S. Euharistiei, petrecerile la crăsmă. L-a scuzat și de acelea, pe urmă a spus-o pe față: „L-am certat de atâtea ori, mi-a promis îndreptare. Ce să fac? Iată, ți-o declar: nu-l pot îndrepta! Pârâți-mă la Roma, faceți ce vreți...”

Regretabil este că acest episcop, oricât de bun la inimă, nu știe să fie și energic, ci, din lașitate, e în stare să scuze pe toți netrebnicii. „Cui îi strică că stă la cârciumă?”- zicea de Jivanca.

Astă seară a venit Lulu acasă. A terminat anul preparator, har Domnului! L-am așteptat și ieri toată ziua: nu a venit până nu a ridicat Lici leafa ca să-i dea bani de drum. Noi i-am fost trimis 500 de lei, dar, se vede, că a cerut prea puțin.

Redactor la diferite ziare și reviste apărute la Lugoj, membru al P.N.Ț, a fost ales senator în anul 1932.

¹⁰⁵ Conciliu Provincial, adunare a ierarhilor bisericești și reprezentărilor clerului din cadrul unei Provincii bisericești, în cazul de față din cadrul Arhidiecezei Greco-Catolice de Alba Iulia și Făgăraș. Instituție sinonimă sinodului, proprie Bisericii catolice, în cadrul căreia se dezbate și se iau hotărâri cu privire la chestiuni de dogmă, morală și disciplină bisericească, dar și cu privire la chestiuni organizatorice.

Neprimind salariul pe Iunie, iar cel din mai rămânând la impozit, numai prin minune am putut trimite bani lui Pius¹⁰⁶ la Strasbourg. Am primit pentru cărți o sumă oarecare.

3 Iulie. Gheleşianu, ieșit din partid, publică o declarație în *Răsunetul*, în care ne vizează și pe noi, ceilalți uniți. Șeful de partid nu vrea să răspundem.

6 Iulie. Azi împlinește episcopul 50 de ani. Am convenit să-l salutăm la această dată și la cei 10 ani de arhipăstorire. A trimis servitorul în persoană la canonici să ne spună că ne mulțumește pentru buna intenție, dar – a primit telegramă – și va pleca de acasă. A și plecat cu Rațiu, la moșie, pe o zi.

Pius ne trimite o veste bună din Strasbourg: pe 1 Noiembrie e numit preparator la Institutul de anatomie. Va avea și ceva retribuție. Așa, va putea face față mai ușor anul viitor.

7 Iulie. În chestiunea celor scrise de ortodocșii Savin și Popescu Tudor în *Țara Noastră*, în legătură cu ortodoxia și partidul național-agrar, am făcut un articol și, de dimineață, l-am trimis d-lui Eugen Goga¹⁰⁷. Imediat, primesc numărul mai nou din *Țara Noastră* în care apare a V-a scrisoare a lui Popescu Tudor, „Dominantul”, cu neînchipuite prostii: a trebuit să scot de la poștă articolul și să fac altul.

Căutând printre manuscrise la biblioteca diecezană, am găsit niște scrisori rămase de la episcopul Radu: sunt epistole de-ale călugărului Elie Domșa¹⁰⁸ (acum decedat), trimise în 1888 lui Radu la București cu explicații liturgice (se vede că Radu nu prea știa nici să boteze, decum să facă maslu!) și comunicări intime. Din două observații reiese că pe vremea aceea celibatul nu era în mare onoare la celibii din Blaj.

Am primit răspuns de la episcop în chestiunea catehizării lui Jivanca, o să pună un cleric cu mai mare stabilitate în Lugoj.

¹⁰⁶ E vorba despre fiul lui Nicolae, Pius Brînzeu (1911-2002).

¹⁰⁷ Eugen Goga (1888 – 1935), prozator și ziarist, fratele mai mic al poetului Octavian Goga.

¹⁰⁸ Damian Elie Domșa, călugăr al Ordinului Sf. Vasile cel Mare din Blaj.

În legătură cu acesta îmi vin în minte banditismele despre care am luat cunoștință zilele acestea: la statele de plată ale clerului central, la casier e pus un cleric care ia numai 1.000 de lei, 2.000 de lei îi ia Băcău. Tot acesta ia și de la preoți câte 5 lei. La alt post e pus un tânăr, nepot al P.S. Sale, care e aici la școala de notari – iar banii se împart între Rațiu – Zasloți – Băcău – Pinte. Ce ar fi dacă ar auzi Ministerul?!

14 Iulie. Azi, după Consistor, episcopul m-a luat cu sine în grădină. Nu-mi închipuiam ce vrea, dar bănuiam că are ceva. M-a luat cu vorba: ce mai e nou, ce mai e prin oraș? I-am răspuns scurt și am așteptat să iasă el cu vorba. După o tăcere oarecare, îmi spune: „Iată pentru ce te-am luat la plimbare. Mi-a spus Rațiu că ți-ai exprimat mirarea că eu am plecat de acasă. Ți-o spun verde: am plecat pentru că nu-mi trebuiau ploconelile lui Boroș, care m-a jignit în ultima ședință consistorială astfel încât nu mai doresc să am nimica de-a face cu el” (vezi 30 Iunie).

– Am știut-o, P.S., îi spun eu. Mi-e clar că nu puteți avea mai mare mulțumire decât dacă lugojenii vă dau pace. Noi însă, totuși, te vom sărbători la încheierea serviciului spiritual, în cadrul adunării generale a reuniunii de misiuni.

– Tu știi bine, spune P.S. Sa, ce sentimente am eu, ai fost cu mine la Lunca Cernii, vom merge în Retezat, suntem tot împreună.

Apoi am trecut la discutarea cazului lui Teglaș¹⁰⁹ din Timișoara, unde P.S. Sa îmi face impresia că prea se grăbește cu formarea judecății, fie în dreapta, fie în stânga. Ieri, fiind la Timișoara, am observat la vicar o mare amăreală. E în stare chiar să demisioneze din cler.

Din grădină am mers în birou unde a comandat bere și sandwichuri. Azi au venit Rațiu și Romul Stoica¹¹⁰.

21 Iulie. Azi, la Consistor, a fost referat răspunsul vicarului Muntean contra Teglaș. Episcopul a zis că va face el răspunsul, pentru

¹⁰⁹ Ladislau Teglașiu, preot, la data consemnării vicar al Timișoarei.

¹¹⁰ Romulus Stoica, preot greco-catolic, vicar al Hațegului. Arestat de comuniști în anul 1949, a semnat pentru trecerea la ortodoxie. Ulterior după ieșirea din închisoare a revenit la greco-catolici.

că noi toți suntem interesați. N-am zis nimic, deși realitatea e că el e interesat să scoată alb pe negru.

Eu am referat actele sinodului protopopesc din Deva. Era un pasaj aspru la adresa cassarului¹¹¹, dar am tăcut. Trebuia s-o spun, deși n-am cui. N-am reclamat nici noul banditism al lui Băcău, aflat acum de la Pantea: că în anul curent ne-a scăzut din salariu tot 1.055 lei, ca anul trecut, pentru pensie, dar a vărsat la Cassa Centrală numai 760!

Au trecut ieri alegerile pentru Senat, unde am fost candidat¹¹². Am primit voturi frumoase, mai multe ca la Cameră, în Lugojul german. Dovadă că aici am câțiva oameni care mă simpatizează.

Vorbind cu Jakobfy despre situația externă, îmi spune: peste trei luni Germania va avea iarăși Kaiser. Italia desface Croația de Serbia și-și creează prin Ungaria, Croația, Germania și Polonia un cordon până la Rusia! Frontul antibolșevic!

Cum vom sta noi, românii!?

31 Iulie. Azi a fost instalarea canonicilor promovați și a noului canonic, Dr. Ioan Marianescu. Muntean e dus de 6 zile la București cu statele preoților peste diferența de salariu ce nu e luată la buget – și a scris de acolo că nu poate veni nici pentru instalare, că așa de rău sunt făcute statele încât trebuie total refăcute. Nici după zece „amare” – scrie M. – nu le putea face Băcău mai rău!

Destul că, în numele celor promovați, adică el, eu și Gh. Fireza, a trebuit să vorbesc eu. Se spune că am vorbit foarte bine. În schimb episcopul, care a vorbit după mine, mi-a făcut-o iarăși. A spus că, în vechime, primii patru canonici se numeau „columnarii”, fiind socotiți *de columnae* – stâlpi ai diecezei. Unul dintre noi, Muntean, – spune episcopul – a devenit deja o asemenea „columnă” – și l-a lansat în acest chip... Iar mie mi-a spus că și până acum am dat dovezi strălucite de felul cum știu propovădui Cuvântul lui Dumnezeu, să fiu și de acum înainte „maestro” pe acest teren, căci canonicul scolastic era „magistrul tuturor”.

¹¹¹ casierului

¹¹² Nicolae Brînzeu a candidat pentru Senat din partea Partidului Național Agrar.

Bine, dar după ceremonie l-am întrebat pe P.S. Sa: „Mulțumesc de promoție, dar regret că în aceeași vreme m-ai și degradat! Spui în fața publicului că primii patru se numeau ‘columnari’ și-l faci singur pe Muntean ‘stâlp’, pe mine nu, cu toate că și eu sunt între cei patru.” Se gândește și zice: „Da, am greșit.” (La fel mi-a făcut-o la promoția precedentă, când pe M. l-a ridicat în slavă ca pe un distins administrator, iar mie mi-a adresat câteva cuvinte, urându-mi să înaintez pe terenul literaturii bisericești). Altă dată, la sfințirea bisericii din Vulcan, deși mi-a cerut anume despre ce să vorbească și i-am scris pe hârtie câteva indicații, nu a vorbit nimic despre fostul preot Pataki¹¹³ – cel ce-a ostenit cu zidirea bisericii – numai ca să nu trebuiască a vorbi ceva și despre mine, ca urmașul lui în parohie! Mai de multe ori mi-a fost dat să cunosc răceala cu care P.S. Sa a primit lucrurile mele literare, de ex. memoriul din 1929 care i s-a făcut Nunțiului¹¹⁴ – la cererea acestuia – asupra activității mele, pe care l-a retușat în așa fel ca să spună cât mai puțin. La lucrarea „Desenul în Instrucția Catehetică” nu a voit să pună numele său sub aprobare, ci l-a pus vicarul, care mi-a spus că ar fi strigat: „Nu vreau să știu de omul acesta! Ce? Să zică că el le face pe toate?” (Era atunci între noi o mică supărare).

Noul canonic s-a prezentat bine. Vorbirea din biserică a fost frumoasă, dar și cu anumite ascutişuri. O să vedem cum o să răspundă aşteptărilor episcopului, care-și închipuie că va avea în el mâna-dreaptă, îl va face vicar, prepozit; sunt amândoi doctori de Roma. Înainte de alegere, îi spunea lui Muntean: „Mie îmi trebuie aici un om învățat, uite, eu trebuie să fac de toate” (răspuns la proiectul de drept canonic, pe care episcopul și l-a rezervat lui). Eu mai demult mi-am spus părerea asupra lui Marianescu, nu că nu ar fi bun de canonic, ci că nu e ceea ce acum ne trebuie. M-a înțeles rău, cum văd dintr-o ieșire comisă după

¹¹³ Ioan Pataki (1873 - ?), preot greco-catolic, a oficiat în diferite parohii – Lunca Cernei Inferioare, Coroeșteni și Vulcan.

¹¹⁴ Nunțiul apostolic din România la acea dată era Angelo Maria Dolci, rezident în România între anii 1923 -1933.

aceea în fața lui Ioniță Pop¹¹⁵ (care solicita Cugirul lui Marianescu): că eu nu aș fi pentru alegerea lui ca să nu mai fie aici încă unul cu ascendent științific...

Ieri, la 30 Iulie, au plecat Mili cu Nica și Pius la Odorhei, Lulu la Vulcan. Lulu a avut săptămâna asta puțină spută roșie. De două ori l-a examinat medicul. I-a dat calciu, i-a impus liniște. Doamne ferește, să nu fie o nouă suferință pentru el după cât a suferit până acum și câtă durere de inimă am avut!

3 August. Azi a venit aici, împreună cu provincialul iezuiților din Polonia, fratele Gheorghe Fireza, novit la Satu Mare. A trimis pe Ziurel la mine să-mi spună să merg la episcopie. Am mers și am stat la cină. Superiorul, un om drăguț de tot, născut conte polonez, abia dacă are 44 de ani.

Gheorghe a slăbit, dar sufletește e foarte bine dispus, spune că pe 15 Septembrie va fi la Roma, unde va face a treia probă timp de zece luni. Până atunci își prelungește concediul. Față de mine s-a arătat foarte afectuos.

Învățătorul Alexandru Mesaros din Târgu Mureș, pe care-l cunosc numai din scris - de când tipăream *Calea Vieții* -, mi-a trimis nu demult un bidon cu 10 kg cu miere. I-am mulțumit și acum îmi răspunde. Între altele, ca să-mi dovedească cum mă cunoaște poporul, scrie:

„M-am mirat mult, când în sala poștei un om de rând – văzând adresa pe pachet – mă întreabă: –Nu este acesta scriitorul cel mare, care a scris atâtea cărți frumoase și folositoare?

– Ba da, dar de unde îl cunoști?

– Am cetit și eu cărți multe scrise de dânsul.

„ Activitatea D-voastră în domeniul literaturii bisericești, în domeniul pastorației și pe teren social este aproape supraomenească.” Cam mult ce spune, dar absolut dezinteresat, căci nici nu ne-am văzut personal.

¹¹⁵ Ioniță Pop, preot în Ohaba Forgaci, protopopiatul Lugojului, jud.Timiș, viitor canonic.

„ Eu te așez în rând cu Episcopul Lugojului și cu Mitropolitul Blajului...” Iată cum cei mici știu să spună vorbe bune despre ceea ce la alții provoacă numai invidie.

Ieri am fost la bietul Bran¹¹⁶. De 10 zile a sosit acasă de la Avrig, unde a fost la cură de apă rece, are reumatism muscular. Și, singur în pat, dorea să mă vadă, dar nu putea să mă avizeze, până ce ieri am întâlnit pe Marghit néni. Bietul Bran, cu cât foc m-a sărutat! Poate era puțin cam exaltat – stă toată ziua închis, cu fereștrele astupate. Trebuie să meargă la baie cu apă fierbinte și nu merge numai dacă și eu merg, nu numai să-l duc, dar și să stau cu el. Îmi spune că altfel se teme de plictiseală și-și caută distracții. Îmi descoperă toate tainele sufletului și-n grija mea vrea să lase toate treburile lui, chiar și cele financiare! Ce face viața celibatară!

20 August. Demult n-am ajuns să mai scriu aici. În 5 August, la amiază, am plecat cu P.S. Sa și cu prim-notarul Rațiu¹¹⁷ la Mănăstirea Plosca, unde în 6 a fost liturghie pontificală. De acolo am mers la Silvașul de Jos¹¹⁸ – ne-a dus Mărilă cu trăsura –, unde am și dormit. În 7 dimineața, fiind duminică, am mers cu mașina la Râu de Mori¹¹⁹, unde am făcut liturghie, apoi am plecat tot cu mașina și, la amiază, am fost la Gura Zlata. Acolo așteptau deja – conform programului – Lici și Pius, veniți ambii pe jos de la Ostrov. (Lici a venit direct de la București, Pius de la Odorhei, ambii s-au întâlnit în tren la Sighișoara). Am prânzit la Gura Zlata, ne-am luat bagajul în spate și am mers în aceeași zi la Gura Apelor, ca în ziua următoare să traversăm munții spre Câmpul lui Neag. O ploaie însă, care a început de seara și a ținut toată ziua următoare, ne-a oprit luni la Gura Apelor. În societate se afla și Danciu de la Hațeg, iar pe Ziurel l-am trimis de la Hațeg cu trenul la Lupeni¹²⁰ să ne aștepte cu hainele cu care ne vom reîntoarce.

¹¹⁶ Felician Bran, arhidiacon, profesor de teologie la Lugoj.

¹¹⁷ La data consemnării Iuliu Rațiu era prim notar în cadrul Cancelariei Diecezane.

¹¹⁸ Parohie greco-catolică în protopopiatul Hațegului, jud. Hunedoara

¹¹⁹ Parohie greco-catolică în protopopiatul Ulpia Traiana, jud. Hunedoara.

¹²⁰ Parohie greco-catolică în protopopiatul Jiului, jud. Hunedoara.

Dimineața, în 9 August, am plecat de la Gura Apelor, am mers pe Râul Mare în sus până la Lunca Berhinei, de acolo am luat-o pe Paltinu în sus, am trecut la Soarbele, la izvorul Jiului, am mers la izvorul Cernei, unde se despart apele, am coborât apoi în Valea Jiului și am mers la Câmpul Șielului, unde este o casă de turiști. Din cauza întârzierii nu ne mai așteptau, deși venise acolo directorul școlar de la Tismana, a cărui soție se afla aci la aer, împreună cu mai mulți intelectuali. Imediat doamnele ne-au făcut o cină și ne-am culcat. A doua zi, miercuri, 10 August, am luat-o la vale, am vizitat la „dâlma cu brazi” o peșteră nu demult descoperită, lungă de 146 m. Urcușul a fost foarte greu. Am venit apoi la Câmpul lui Neag, unde am luat masa și, cam pe la 6 seara, am plecat la Lupeni cu trăsurile.

La Câmp am aranjat cum să fie găzduit Lulu. De la Lupeni, am plecat imediat cu copiii la Vulcan, unde am sosit pe la 11 seara. Cât a fost Lulu de bucuros! La 2 dimineața eu am venit la Lugoj, Lici și Pius au rămas să mai stea la Vulcan, iar Lulu urma să meargă la Câmp.

În 13 August am plecat la Radna, unde am sosit seara. În 14-15 a fost pelerinajul acolo. În 16 după-amiază a sosit Mili cu Nica de la Odorhei. În aceeași zi, seara, am început exercițiile spirituale, conduse de P.S. Sa Episcopul. Azi s-au terminat. După încheierea lor am avut Adunarea Generală a Reuniunii de Misiuni, în discursul de deschidere am salutat pe P.S. Sa Episcopul la împlinirea celor 50 de ani de viață și 10 ani de episcopie, predându-i un mic cadou și punându-i în vedere câte o sfântă Liturghie din partea fiecărui preot. A răspuns emoționat și elogios la adresa mea, dorindu-mi să merg mai departe pe căile misionarismului, cum merg pe căile munților cu P.S. Sa.

Am fost la masă cu P.S. Sa, fiind dată în onoarea unor oaspeți: prefectul Băran¹²¹ din Timișoara, Olariu din Lugoj¹²², președintele

¹²¹ Coriolan Băran (1896 – 1979), dr. în drept, avocat și om politic, membru al P.N.Ț., ales deputat în 1928 pe lista acestu partid și în 1937 pe lista P.N.L. – Constantin Brătianu. Primar al Timișoarei și ulterior prefect al județului Timiș-Torontal (1932 – 1933), a depus o activitate susținută în cadrul Astrei bănățene și Institutul Social Banat-Crișana.

¹²² Titus Olariu, avocat lugojan, membru al P.N.Ț., ales deputat în anul 1928.

comitetului de revizuire din Timiș, Ivanovici, fostul subprefect Ciupe. A luat parte și Gh. Dănilă¹²³, episcop la București, și canonicul N. Muntean din Timișoara.

22 August. Ieri am fost invitat la masă la P.S. Sa, împreună cu părintele Leandru, ca încheiere a exercițiilor spirituale.

După-amiază am fost la Bran. De trei săptămâni zace în întinericul camerei. Acum e ceva mai bine. Am povestit multe. Spunea despre episcopul Pavel¹²⁴ că în tinerețe, ca vicar la Sighet, a fost un om de lume, având relații cu o actriță. S-a schimbat apoi total, devenind un om modest și închis. Cât despre episcopul Oltean¹²⁵, ce *bonvivant* a fost, nici să nu mai vorbim. Episcopul Szabo¹²⁶ de la Gherla, un mare iezuit, a trăit și el foarte bine în tinerețe. O domnișoară s-a spânzurat chiar la fereastra lui. Probabil a ajuns episcop cu bani, căci ministrul de culte de atunci, Trefort¹²⁷, era pururea în jenă financiară.

Azi ne scrie Lici cu Pius de la Hațeg, unde e și Stela¹²⁸. Au mers pe jos de la Vulcan, ca încheiere a excursiei de pe munți.

Dr. Tóth Tihamér¹²⁹ de la Budapesta îmi scrie să-i găsesc pe cineva care i-ar traduce lucrările în românește. I-am scris părintelui Dăian.

12 Septembrie. Astă-noapte am sosit acasă dintr-o călătorie de opt zile. Pe 6 crt. era să fie dezbaterile procesului Dăianu la Blaj, proces

¹²³ Gheorghe Dănilă (1887 – 1950), preot militar, paroh în București din 1932 canonic la Blaj și rector al Academiei teologice din anul 1945. Expresia de „episcop la București”, a fost probabil folosită pentru a suplini lipsa unui episcop pentru greco-catolicii din Vechiul Regat.

¹²⁴ Mihail Pavel (1827 -1902), episcop de Gherla (1872 – 1879), ulterior de Oradea Mare.

¹²⁵ Ioan Olteanu (1839 -1877), episcop de Lugoj (1870-1874), ulterior de Oradea.

¹²⁶ Ioan Szabo (1879 – 1911), episcop de Gherla.

¹²⁷ Ágoston Trefort (1817 – 1888), om politic, publicist, ministru Comerțului și ulterior al Culturii (1872 -1885), cunoscut prin tendințele de maghiarizare a învățământului românesc prin cele două legi Trefort din 1879 și 1883.

¹²⁸ Stela Simonetti (28. XII. 1913 - 16. IV. 1974), viitoarea cântăreață de operă de la Cluj.

¹²⁹ Tóth Tihamér (1889 – 1939), absolvent de teologie, profesor universitar, scriitor bisericesc, episcop.

în care eu sunt apărător. Am plecat în 4 la amiază, în 5 dimineața am fost la Odorhei, unde am vizitat pe cumătrul Camil Nicoară, fratele lui Mili. În 6 dimineața am sosit la Blaj, dar dezbaterea nu s-a ținut. Am impresia că toți sunt pentru achitare, ceea ce nici nu se poate altcum. Am stat de vorbă mai mult cu Bălan, Roșianu și Tătar¹³⁰. Acesta din urmă mi-a descoperit, ca și în rândul trecut la Oradea, cum starea Mitropolitului e cât se poate de jalnică și cum acesta nu mai vrea să abdice, așa cum era dispus acum doi ani. Zice: Ce va fi de biserica noastră, dacă nu va mai fi el? Ar vrea de succesor pe un blăjan. Mult se bate Hossu, despre Frențiu nici vorbă. Pe Nicolescu îl ține de copilăros. Pe Rusu l-ar vrea cei de la *Unirea*, precum văd. Pe Augustin Popa¹³¹ îl pierdem din cler, va trece pe carieră civilă, are mari succese în politică. De Neda¹³² s-au săturat blăjenii și Tătar promite să-l dea afară de la seminar.

La Nădlac a fost o serbare frumoasă. Tot așa la Borsig cu sfințirea bisericii.

La Odorhei am mers la gară să dau o scrisoare la trenul de amiază. Mă strigă șeful gării. Îl privesc: e unul care a fost înainte la Ilia (Zaharie Matcău). Îl întreb: „Dumneata cum ai ajuns aici?”. Îmi spune: „Pentru Sfânta Cruce...” Văzându-mă nedumerit, mă duce în birou și-mi povestește cum la Ilia, din colecta lui, s-a ridicat o cruce frumoasă în piață. Când a fost gata, prota neunit nu a voit să o sfințească pe motivul că nu e pus numele mitropolitului Bălan¹³³ pe ea. Au recurs la

¹³⁰ Autorul se afla în bune relații cu o parte din clericii Blajului în majoritate profesori și canonici, printre ei numărându-se Ioan Bălan (1880 – 1959), canonic mitropolitan, rector al Academiei de teologie din Blaj, din 1936 episcop de Lugoj, Ștefan Roșianu (1876-1937), profesor la Seminarul și Institutul pedagogic din Blaj, și Augustin Tătar, la acea dată rectorul Academiei teologice din Blaj.

¹³¹ Augustin Popa (1893 – 1974), dr. în teologie, profesor la Academia teologică din Blaj, redactor și director al „Unirii”, director al revistei „Cultura Creștină”. Autorul jurnalului se referă probabil la implicarea în politică a lui Augustin Popa, membru al P.N.Ț. și deputat.

¹³² Dumitru Neda (1893 – 1956), profesor de teologie la Academia teologică din Blaj, jurnalist, arestat de comuniști, a fost internat la Sighet.

¹³³ Se face referire la Nicolae Bălan (1882 – 1955), mitropolit ortodox al Ardealului din anul 1920.

Mitropolit, arătând că nu i-au pus numele pentru că donatorii la colectă au fost de mai multe religii și ar fi trebuit să pună numele tuturor șefilor religioși ai donatorilor, ceea ce ei au evitat. Mitropolitul a ordonat sfințirea crucii. Atunci, alt bucluc. La banchet s-a ridicat preotul romano-catolic să vorbească și el. Cum nu știa bine românește, s-a folosit în parte de limba maghiară. Un ceferist de pe la Mehedinți a strigat să meargă în Ungaria. Fiind beat, abia l-au putut potoli și l-au dat afară. De aci acuza că el, șeful, ar fi perturbat fără tact sărbătoarea. A fost transferat la Odorhei și pedepsit cu dojană.

Îmi mai povestește acest șef de gară isprăvile lui din 1919. Era la Arad, sub ocupația franceză, și era un singur ofițer român de legătură. Când s-a constituit guvernul maghiar antibolșevic, Andrassy, el a reținut vagonul lor în drum spre Seghedin, la Mărul Roșu (Mezőhegyes). La reîntoarcerea prin Arad, francezii au voit să-i îndrume spre Timișoara, la sârbi, el cu propriul său corp a ținut acul până a trecut trenul spre Ardeal și i-au dus la lagărul din Brașov, de unde au fost eliberați. A ajuns din cauza aceasta în conflict cu ofițerul român, iar francezii erau să-l dețină cu trupele coloniale. A fost trimis apoi la Conop, stația lui Cicio-Pop. Voluntarii ardeleni s-au răzvrătit la Tisa. În contra lor au fost trimise regimentele care aveau să ocupe Banatul de la sârbi: din această cauză, întârziind două zile, au rămas sârbii stăpâni pe o parte a Banatului. (De fapt îmi aduc aminte și eu că, la 1919, vameșul care venise la Comloș mi-a spus că are ordin să se mute la Zenta, de cum se va împinge frontiera – vezi și nota din 17 Ianuarie 1938).

I s-a dat ordin să facă se deraieze trenul ce ducea pe răzvrățiți în Ardeal. El s-a executat așa că, în afara gării, a demontat două șine. Mașina a trecut, dar n-a deraiat. Vagoanele s-au făcut piramidă. Morți nu au fost, numai răniți. S-au format atunci, între soldați, două partide: unul al celor credincioși, altul al celor ce persistau în răzvrătire. Pe aceștia din urmă i-au dezarmat cei credincioși. Inspectorul Ispravnic l-a dojenit că a făcut deraierea în câmp. Dar i-au dat pace. Mi-a citit acestea și multe altele dintr-un memoriu pe care l-a adresat M.S. Regelui și a cerut audiență ca să-l predea. Vrea să i se facă și lui

dreptate. Să-l facă șef de gară în Arad. I-am spus că deocamdată să nu fie necăjit pentru Odorhei, e mai bine ca la Ilia. Apoi am văzut că are și ceva decorații. Pe de altă parte, el a fost impiecat inferior și s-ar sui mai sus decât i se cuvine.

Tot la Odorhei, trecând pe la primărie să-mi vizez biletul de băi, am văzut pe primarul de acolo, Dr. Reti Imre, fost preot, acum deputat, șef al partidului maghiar Gazdaszövetség. Mi-a vorbit de planurile lui de organizare, mi-a cerut părerea cu privire la Banat și mi-a pus în vedere că, dacă vine la Lugoj, mă cercetează.

La Blaj am întâlnit pe protopopul Togan¹³⁴ de la Sibiu, care m-a întrebat dacă P.S. Nicolescu ar primi să fie președintele Astrei, fiindcă s-a discutat această idee chiar în cercurile ortodoxe din Sibiu. De la Cluj nu vor să aleagă pe nimeni, se tem că ar putea lucra pentru transferarea Astrei la Cluj. E vorba și de tradiția ca să fie iarăși un unit, alternativ. I-am spus că P.S. Sa primește, dar să nu-l expună la riscuri și frământări electorale. Mi-a spus că și ei înțeleg așa, să fie cu aclamație. Totul depinde de comisia de candidare.

Între blăjeni n-am găsit mare însuflețire pentru candidatura P.S. Sale. Roșianu spune pe față: Astra e pe sfârșite, pentru ce să o înmormânteze un episcop unit? Ceilalți stau pe gânduri: Ce va zice guvernul? L-ar alege pe Iuliu Moldovan¹³⁵ ca recompensă că nu l-au făcut nimic, dar el nu are nici o suprafață literară. Cu toate acestea, blăjenii nu știu cum s-ar desolidariza de guvern... (Aici observ că P.S. Sa e de acord să fie ales și pentru aceea ne-a chemat pe mine și pe Muntean să-l însoțim la Deva, la Adunarea Generală).

De la Blaj am trecut de două ori prin Arad, mergând spre Nădlac și reîntors de acolo. Am așteptat pe P.S. Sa și am mers la Bresig (vezi „Raport” în *Sionul Românesc*). La Herlo am observat tot mai pronunțat tendința de strânsă familiaritate. Tot el ar dori să fie succesorul lui Iosif Popa, dacă acesta ar ajunge canonic. Dar succesorul lui Popa are să fie

¹³⁴ Nicolae Togan (1859 – 1935), paroh și protopop greco-catolic al Sibiului. Membru ordinar în Comitetul Central al Astrei.

¹³⁵ Iuliu Moldovan (1882 – 1966), medic, profesor la Facultatea de medicină din Cluj, ales președinte al Astrei (1932 – 1947).

Victor Pop din Șeitin, care anume mi-a cerut să-l sprijin, are 8 copii, toți de școală. E și cel mai harnic și cinstit dintre toți câți ar putea veni în combinație. Am vorbit chiar cu P.S. Sa la Birsig despre acest lucru. Bineînțeles proximalul canonic are să fie Crișan¹³⁶, ca să scape Hațegul de el.

La Nădlac m-am găsit într-o caldă și nefățărută¹³⁷ prietenie, ce atât de rar găsește omul. Nu mai puțin m-am simțit bine la Bocsig. Am fost găzduit și acum în palatul Karagheorghevici, cumpărat de comună pentru școală și locuința învățătorului-director. (Numele: Furdui, originar de la Brad).

Am venit de la Bocsig la Lugoj, duminică seara, P.S. Sa, eu, Zasloți și Purcar cu mașina acestuia.

15 Septembrie. Bran, care e tot bolnav în pat, mi-a vorbit iarăși de trecut. Ce afaceri oribile au făcut cu liturghiile primite din străinătate: Vasile Lucaci¹³⁸, Ion Baiu, Nicolae Fekete-Negruțiu¹³⁹. Acesta din urmă își cumpărase o stradă întreagă la Gherla pe banii de pe liturghii, încât atunci când au venit călugării din Germania, care îi dăduseră liturghiile, plâneau văzând ce s-a ales de banii lor. Pe Lucaci, episcopul Szabo l-a condamnat, dar a mers la Roma și, folosindu-se de legăturile ce le are, a fost achitat. Tot mai clar mi se prezintă icoana celui erou al neamului care a fost Vasile Lucaci: un teatralist ordinar, care a mâncat foarte mulți bani de la partidul național (bani primiți din România. Lui Gheorghe Munteanu vicarul Timișoarei i-a spus Emil Ungureanu¹⁴⁰ că doi au fost cei care l-au costat multe

¹³⁶ Teofan Crișan, preot greco-catolic, viitor canonic.

¹³⁷ sinceră

¹³⁸ Vasile Lucaci (1852 – 1922), preot greco-catolic, supranumit „leul de la Sisești”, după localitatea în care a păstorit. Luptător pentru drepturi pe seama românilor din monarhia austro-ungară, semnatar al Memorandumului, a fost ales deputat în Parlamentul din Budapesta și după Unire în primul Parlament al României Mari.

¹³⁹ Nicolae Fekete Negruțiu, redactor și editor a numeroase publicații apărute la Gherla.

¹⁴⁰ Este vorba de Emanuil (Emanoil) Ungureanu (1845 – 1929), avocat bănățean, om de cultură și luptător pentru afirmarea națională a românilor bănățeni. Membru al P.N.R.

parale pe partidul național în trecut: V. Braniște¹⁴¹ și V. Lucaciu!) Și a mai exploatat și biserica cu cele sfinte, în direcție materială!...

25 Septembrie. Aseară am venit de la București, unde am fost să aranjez chestiunea cu cooperativa. Am dus un memoriu la Banca Centrală Cooperativă, în care am cerut să se sisteze urmărirea noastră și să se urmărească adevărații vinovați. Fratele D. Manu¹⁴², care e comisarul guvernului pe lângă acea bancă, a fost cât se poate de amabil. A venit cu mine și am vorbit acolo. Am fost și la Dr. Banciu, care e membru în consiliu și reprezentantul Ministerului Finanțelor.

La nivelul instrucțiunii am căutat la domnul Kirițescu¹⁴³ hârtia ca dovadă că am trimis-o la guvernul turc în chestiunea lui Lici. E o scrisoare bine concepută și domnul Kirițescu îmi spunea că ideea era chiar a lui, dar sub Iorga nu se putea face nimic, fiind acesta contra ei. Acum și-a însușit-o Gusti¹⁴⁴.

29 Septembrie. Azi am sosit de la Blaj, unde am asistat ca apărător la dezbateră procesului Dr. Dăianu, acuzat de homosexualism. A fost o luptă și dezbateră temeinică, cu trei ședințe lungi, iar pronunțarea sentinței s-a amânat pe marțea viitoare. În ceea ce mă privește, cred că am reușit să dovedesc că acuzele nu sunt dovedite, având de a face numai cu denunțuri, nu și cu martori. Că ele au intrat în *prescriptium*,¹⁴⁵ iar denunțurile celor doi copii au fost examinate de instanța civilă și refuzate pentru insuficiența probelor.

¹⁴¹ Valeriu Braniște (1869 – 1928), publicist și om politic, cea mai mare parte a vieții și-o petrece la Lugoj ca redactor al ziarului „Drapelul” (1901-1920). Membru al P.N.R., după unire a fost numit șef al Resortului Cultelor din Consiliul Dirigent. Membru de onoare al Academiei Române.

¹⁴² Dumitru Man, profesor universitar la Academia de teologie Greco-catolică din Cluj, arestat în 1948 a fost închis la Gherla, Sighet și ulterior Aiud, unde a și murit.

¹⁴³ Constantin Kirițescu (1876 – 1965), om de știință – dr. în științele naturii, publicist, prozator, memorialist, istoric, funcționar ministerial în mai multe guverne. Kirițescu face referire la guvernul condus de Nicolae Iorga (18 aprilie 1931 – 6 iunie 1932).

¹⁴⁴ Dimitrie Gusti (1880-1955), profesor universitar, sociolog, întemeietorul Școlii sociologice românești. Ministru al Instrucțiunii, Cultelor și Artelor în guvernele P.N.Ț, prezidate de Vaida-Voievod și Iuliu Maniu, în perioada anilor 1932 – 1933.

¹⁴⁵ prescripție

Duminică, 25 Septembrie, a fost la noi Petru Groza¹⁴⁶ cu familia. Deja înainte îmi scrisese Otto¹⁴⁷ din Timișoara că Petru ar dori să ne întâlnim noi trei, plus Törés, la o consfătuire de mare importanță. Data la care mi-a cerut Roth să mergem la Deva nu mi-a convenit. A pus alta, pe care, la fel, nu am putut-o accepta. Într-aceea s-a hotărât Petru să vină la noi, dinspre Timișoara.

Pe lângă caracterul familiar al vizitei, aș fi dorit să aflu și scopul serios al întrevederii proiectate. Nu se putea discuta prea mult în familie, ba mi se pare că Petru bate în retragere: spune că Roth a inițiat întâlnirea și că ar fi vorba de o nouă orientare politică, pe bază economică. Asta, fiindcă el întotdeauna a prevăzut evenimentele cu mult înainte și fiindcă stăm în fața unor radicale schimbări: sfârșitul burgheziei, zicea el, al capitalismului omnipotent, ziceam eu. Nimic precis.

Am constatat că Petru, de fapt, își dă seama de o eventuală răsturnare a burgheziei, își crește copiii în această direcție, dar altfel tot burghez va fi. Și ce-l doare e că i s-a imobilizat capitalul în bănci și s-a produs grozava criză. Încolo, mi-a spus-o și el, a fost acuzat și anchetat în regulă pentru bolșevism, dar marii conducători ai comuniștilor din străinătate, ca Henri Barbusse¹⁴⁸, îi trimit ilustrate și dedicații.

4 Octombrie. Am fost cu P.S. Sa la Deva, la Congresul General al „Astrei”. Aranjarea a reușit slab, iar alegerea președintelui a fost după dorința guvernului: Iuliu Moldovan. Țin să fixez aici istoricul acestei chestiuni, ca să știe posteritatea cum s-a zădărnicit alegerea episcopului Nicolescu ca președinte al Astrei.

¹⁴⁶ Nicolae Brînzeu a fost coleg de școală cu Dr. Petru Groza la liceul maghiar „Kun”, de la Orăștie, între anii 1885-1903. Petru Groza (1884-1958) a fost ministru al Nationalităților Conlocuitoare în guvernul lui Averescu (1920- 1921 și 1926-27), prim-ministru al României în guvernul comunist (1947-1952) și președintele Marii Adunări Naționale (1952-1958).

¹⁴⁷ Otto Roth a fost un alt coleg de la Orăștie, implicat în politica interbelică bănățeană – vezi Nicolae Brînzeu, *Memoriile unui preot bătrîn*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2008, pp. 98-101.

¹⁴⁸ Henri Barbusse (1873 – 1935), scriitor francez, membru al partidului Comunist Francez.

Deja în 1930, la Congresul Astrei din Caransebeș, când de fapt se lucra pentru realegerea lui Goldiș, s-a pretins că ar trebui ales un unit conform dorinței Regelui și că acela ar urma să fie episcopul nostru. Am primit însărcinarea să telefonez numaidecât la Lugoj, dacă ar fi necesar. Firește, nu a fost actuală chestiunea.

Acum, pe la începutul lui Septembrie, vorbind cu episcopul, am înțeles că iarăși e vorba de alegerea unui unit și de candidarea lui, pe care ar primi-o, dacă nu se cere să stea la Sibiu. Peste câteva zile – în 6 Septembrie – întâlnesc la Blaj pe părintele protopop Togan, vicepreședintele Astrei, care îmi spune că și ortodocșii din Sibiu s-au fixat asupra candidaturii episcopului nostru. Guvernul, spunea el, ar vrea pe Iuliu Moldovan ca recompensă pentru că nu l-a făcut ministru, dar acela nu are suprafață literară, iar dintre cei de la Cluj nu pot alege pe nimeni, ca nu cumva să transfere sediul la Cluj. În plus unii dintre ei – ca Iuliu Hațiegan¹⁴⁹ – s-au făcut odioși prin polemicile ziaristice purtate contra Sibiului. L-am asigurat că P.S. Nicolescu primește, decât că nu trebuie expus riscurilor și frământărilor electorale, față de care el mi-a dat iarăși toate asigurările. I-am raportat episcopului, care a luat act de acestea.

În 27 Septembrie, fiind la Blaj, îmi spune Gutenberg: „Ieri a fost aici o delegație de la Sibiu: Țeposu¹⁵⁰, Petrescu¹⁵¹ și Isarcu în chestiunea președintelui Astrei.” Am spus că lasă Blajului să desemneze pe care unit l-ar vrea și că, de la București, li s-a comunicat refuzul P.S. Nicolescu de a candida. Am luat pe rând cine ar fi potrivit: Agârbiceanu¹⁵², Lupean și alții (candidaturi imposibile. La fel îmi scrie Ciplea de la Cluj: „Unii agriști de aici vorbesc de alegerea ta ca

¹⁴⁹ Probabil este vorba de medicul și profesorul Iuliu Hațiegan (1885 – 1959), puternic implicat în activitatea ASTREI.

¹⁵⁰ Silviu Țeposu, profesor de filologie și istorie la Sibiu, vicepreședinte al Astrei în perioada interbelică.

¹⁵¹ Horia Petra Petrescu (1884 – 1962), prozator, gazetar, traducător a îndeplinit mai multe funcții în conducerea Astrei.

¹⁵² Ion Agârbiceanu (1882 – 1963), preot greco-catolic, canonic, protopop, scriitor, om politic, membru titular al Academiei Române.

președinte al Agru-lui...) – până când am ajuns la concluzia că singurul candidat potrivit e Iuliu Moldovan. Am spus că asta e o intrigă proastă, pentru că episcopul Nicolescu nu a spus nimănui că el nu primește, din contră: iată ce am vorbit cu Togan. În zadar...mai vorbindu-se tot atunci, la Blaj, despre președenția Astrei, unii erau de părere că nu e pentru episcop, alții că și așa Astra e sortită pieirii, nimeni nu era însă fățiș pentru Nicolescu. Macaveiu a spus: „Vom vedea la București.”

Acum, în preajma Congresului, s-a dat deja prin ziare alegerea lui Iuliu Moldovan ca fapt pozitiv. În drum spre Deva, episcopul ne-a rugat să primim cu toții candidatura lui Moldovan. Opunându-mă eu, a spus că cu atât mai puțin putem face ceva, ca nu cumva să se creadă că el ne-a pus la cale. La Deva, raportorul comisiei de candidare a fost popa Buracu¹⁵³. El mi-a spus: „Maniu¹⁵⁴ le-a comunicat că dorința partidului e să fie Moldovan și va fi Moldovan.” Agârbiceanu mi-a spus că pe el, în August, l-a chemat Maniu și l-a întrebat dacă vrea să fie el președinte, ceea ce el a refuzat, recomandând pe Iuliu Hațiegan, care a refuzat și el...

Astfel toată treaba la Deva a reușit slab de tot: expoziție modestă, conduct etnografic slab, conferința lui Dragomir reținută, seara la conferința episcopului gălăgie, după aceea la concert scandal din cauză că nu s-a jucat și opereta din program.

Agârbiceanu mi-a spus că a revenit la Partidul Național-Țărănesc. A făcut-o după alegeri, ca să nu-i facă lui Goga dificultăți la alegeri. Dar a ajuns la convingerea că noi ardelenii, dacă vrem să facem politică, barem 15-20 de ani nu o putem face decât în acest partid. La liberali nu se poate decât cu furt de urne. Pe Goga l-au avertizat înainte, dacă poate avea deplină încredere în Vodă. A mers orbește.

¹⁵³ Iosif Coriolan Buracu (1888 – 1964), preot militar în armata austro-ungară, protopop în Caransebeș. După Unire membru al P.N.Ț., deputat de Caraș (1928 – 1931).

¹⁵⁴ Iuliu Maniu (1873 – 1953), jurist și om politic, figură marcantă a mișcării naționale din Transilvania și ulterior a vieții politice românești din perioada interbelică. Președinte al Partidului Național Țărănesc între anii 1926 – 1933 și 1937 -1947, de mai multe ori prim-ministru al României. Arestat de comuniști, a murit în închisoarea de la Sighet.

À propos de politică: venind de la București în 23 Septembrie, am călătorit cu Nemoianu. El îmi spunea că, probabil, venim la putere cu „georgiștii”¹⁵⁵. Avram Imbroane¹⁵⁶ va fi probabil șeful „georgiștilor” în Severin, ceea ce ne va crea dificultăți. Nici el, Nemoianu, nu e mulțumit cu politica ce o duce *Țara Noastră*, așteaptă să vină șeful să i-o spună. Tot el mi-a spus despre Ghibu¹⁵⁷ că în 1926-27, când eram la putere, s-a dus la Goga și a cerut bani pentru acțiunea (gazeta) lui din Basarabia, spunând că, dacă nu, se împușcă. I-a dat șapte milioane și nu le-a folosit pentru Basarabia, ci le-a depus la bancă pentru sine.

Agârbiceanu îmi spunea – ceea ce și aici auzisem în cercurile liberale – că Goga ar fi luat atâtea milioane de la Argetoianu, ba în plus, că ar fi încercat toate și pe lângă Lupeasca: d-na Goga i-a adus nu știu ce cadouri de la Ierusalim etc...

12 Octombrie. Ieri am fost la Timișoara, în cauza caselor d-nei Milutinovici. Am luat cina la Otto Roth, vechiul prețin de școală, mai puțin de idei. Mi-a spus că, de fapt, el e inițiatorul întâlnirii cu Groza și Törés. Anume: întâlnind la Karlsbad pe generalul Văitoianu¹⁵⁸, acela i-ar fi spus că românii din vechiul regat sunt decepționați că, prin unirea cu Ardealul, în loc de a fi îndepărtați de Balcani, a intrat și Ardealul, prin elementele ce au jucat un rol în Balcani. Vina e a acelor elemente bune, care, fie din comoditate, fie din altă pricină, stau la o parte și lasă jocul celor netrebnici.

El, Roth, până aci a stat departe de viața politică din cauza rezervei ce i s-a impus la 1920 de către Văitoianu și Argetoianu, când a

¹⁵⁵ Partizanii liberalului Gheorghe I. Brătianu (1898-1953).

¹⁵⁶ Avram Imbroane (1880 – 1938), diacon, gazetar și om politic. Inițial membru al Partidului Poporului apoi al P.N.L., ocupând funcția de vicepreședinte și ulterior președinte al organizației Timiș-Torontal a P.N.L. În timpul guvernării liberale dintre anii 1933 – 1937 a fost secretar general în Ministerul Cultelor (1934 – 1936).

¹⁵⁷ Onisifor Ghibu (1883 – 1972), teolog, pedagog, profesor universitar, gazetar, om politic, autor de lucrări de pedagogie și istorie bisericească. Adversar al Concordatului cu Sf. Scaun, a demonstrat ilegalitatea Statului catolic transilvan.

¹⁵⁸ Arthur Văitoianu (1864 – 1957), militar de carieră, general, în anul 1919 scurtă vreme prim-ministru. Arestat de comuniști în 1947 a fost întemnițat la Sighet și eliberat în urma amnistiei în anul 1956.

fost eliberat din închisoare. Acum, după cele vorbite cu Văitoianu, a cerut în scris și lui Argetoianu să-l dezlege de cuvântul dat. Argetoianu, telegrafic, l-a dezlegat. Astfel are de gând să înceapă a acționa, deocamdată pe cale socială, la Institutul Social al Banatului, creat în primăvară de D. Gusti, când a fost la Timișoara. S-a gândit la Petru¹⁵⁹, ca om de progres, cu destulă îndrăzneală și cinstit. La Törés, ca omul contrastelor – destul de necăjit – care, pe lângă tot șovinismul lui de ungur, pactizează cu partidele și încă cu acela dintre ele care e mai ostil intereselor economice ale populației maghiare: cu cel liberal. Și la mine care, reprezentând o ideologie de dreapta, cu moderațiunea și temeinica cumpănire a lucrurilor, aș putea fi de folos.

I-am răspuns: Întrucât mă privește, simpatizez cu sociologia și bucuros colaborez, dar cu o condiție: să se facă sociologie și chestii economice fără metafizică. Am arătat care e în această privință greșeala bolșevismului, am prins chiar o conferință pe tema deosebirii între comunism și bolșevism. S-a bucurat mult găsind un om care înțelege această deosebire, fiindcă cei mai mulți nu o înțeleg, nici chiar socialiștii. Despre actuala mișcare comunistă a spus că e foarte răspândită și, ca dovadă, mi-a adus procesul elevilor și al profesorilor de la „Eötvös” Collegium, care chiar acum s-a judecat, și deținerea¹⁶⁰ celor vreo 150 de participanți la o conferință comunistă, întâmplată noaptea trecută la Timișoara. Despre Eugen Rozvani¹⁶¹ de la Oradea mi-a spus că e profesor de drept la Universitatea Moldovenească din Tiraspol. După cunoscutele maltratări de care a suferit aici, a trecut în Germania, unde medicul legațiunii bolșevice a constatat că i-au rupt toate coastele. A fost primit – după o procedură destul de grea – în serviciul sovietelor, a fost trimis mai întâi în regiunea climaterică din Caucaz, apoi a fost numit profesor universitar.

¹⁵⁹ Dr. Petru Groza.

¹⁶⁰ arestarea

¹⁶¹ Eugen Rozvani (1878 – 1937), avocat, membru al Partidului Comunist Român, adept al aderării fără rezerve la Internaționala a III- comunistă. Arestat după Congresul de constituire al P.C.R. În 1931 s-a stabilit în Rusia.

Constat că Otto e destul de bine informat asupra a ceea ce se întâmplă în lume. Pare a fi un comunist convins, nu știu însă dacă în sens bolșevic. Deocamdată se acomodează regimului burghez, are o bună cancelarie avocațială, doamna lui are atelierul fotografic „Pittoni” din Timișoara. Ambii sunt de origine evrei, dar el s-a declarat aconfesional (în birou are un tablou cu Hristos de Munkacsy¹⁶²), copiii și-i crește catolici...

Sunt curios dacă o nouă pășire a lui pe teren politic nu-i va aduce noi mizerii, cum începuse în 1930, când abia s-a arătat...

13 Octombrie. E prima zi în care funcționez în calitate de cassar¹⁶³ la Cassa Centrală Diecezană după ce am terminat cu preluarea ei! O nimica toată. Stai acolo ca să înscrii o poziție pe zi. Cassarul clerului ar avea mai mult de lucru. El s-a mutat la cancelaria diecezană pentru a se îndepărta aparența că aceste două cassierii ar putea fi unificate, cum e la celelalte episcopii și cum pretind eu de atâta vreme! Firește, totul trebuie să meargă la noi cum e mai absurd, numai să nu fie cum propun eu!

21 Octombrie. Azi a fost la Lugoj locotenentul-colonel Dr. Boteiu din Arad, vechiul meu prieten și camarad de școală. L-a adus necazul: e dat la Consiliul de Război pentru calomnie de către faimosul Dr. Cucu din Arad, în baza unei scrisori trimisă episcopului nostru, iar episcopul a trimis-o protopopului din Arad să-l facă atent pe Herlo să nu se amestece în afaceri, pentru care era și el vizat în scrisoare. Herlo a dat o copie autentică doctorului Cucu, care a pârât pe Boteiu, cu toate că episcopul i-a derogat dreptul de a face uz de acea scrisoare, după ce Dr. Cucu i-a cerut voie și în scris și oral. Acum P.S. Sa, indignat de procedura lui Herlo, a dat o scrisoare prin care pretinde restituirea scrisorii lui Boteiu, iar la Consiliul de război a scris că nu se învoiește să se facă uz de ea.

Vorba e că în scrisoarea sa Dr. Boteiu a scris episcopului despre Maniu, să-i fie rușine că Mitropolitul din Blaj nu are nici o putere asupra lui, că Maniu i-a rupt o scrisoare în fața lui Boteiu. Mi-a mai

¹⁶² Michael von Munkacsy (1844-1900), un cunoscut pictor maghiar.

¹⁶³ casier

povestit acesta multe lucruri despre național-țărăniști – acest blăjean, care atâta ținea la ei! –, ajungând noi ambii la concluzia că ei sunt nenorocirea țării.

31 Octombrie. Ieri am fost cu P.S. Sa la Arad la sfințirea clopotelor. A mers bine.

Sâmbătă, în 29, a plecat Pius la Strasbourg, nu știu cum a ajuns, că el nu a putut obține altă valută decât dolari. Dar am auzit la Arad, de la părintele Șoproni care l-a întâlnit, că și-a găsit un ortac de drum. Lulu a plecat aseară la București și azi (marți, 1 Noiembrie) am și primit o carte poștală de la el.

2 Noiembrie. Citesc în *Universul* de azi sub titlul „O propagandă suspectă”: „Informațiuni de cele mai sigure ne permit să arătăm că pe întreg teritoriul României se organizează cu cea mai mare grabă și cu fonduri străine, o propagandă menită să frângă unitatea sufletească a neamului nostru pe chestiunile la ordinea zilei. Se pune la cale spre acest scop apariția neîntârziată de reviste și chiar de ziare. Se plănuiesc conferințe și congrese cu pretexte umanitariste. Se captează naivitatea tineretului intelectual. Se încearcă ademenirea oamenilor politici...”

Alegerea ministrului de Externe drept obiectiv aparent al campaniilor..., asemănătoare cu aceea contra lui Tache Ionescu, nu constituie decât o manevră de tactică.

În fond, altceva se pregătește: distrugerea mijloacelor noastre sufletești de apărare națională, pentru a se pregăti mediul propice acțiunii ruso-comuniste, cum speră unii, sau sancțiuni revizioniste, cum speră alții...”

Să nu fie indicație de așa ceva, cele însemnate de mine mai sus în legătură cu Otto și Petru?

8 Noiembrie. Azi am venit acasă de la Timișoara-Arad. La Timișoara a avut loc adunarea politică cu Goga. A reușit bine, șeful mi-a acordat atenție, a fost foarte încântat de toastul pe care l-am ținut la masă. I-am spus că, nu peste mult timp, va apărea o lucrare în care se va expune o parte din felul cum s-a dezvoltat poetul Octavian Goga. S-a

arătat curios că de cine? I-am spus că un tânăr licențiat. M-a întrebat: „E bine băiatul?” I-am răspuns: „Cred că da”.¹⁶⁴

La Arad am fost să prezint în fața comitetului noul regulament al administrării palatelor. La 30 Octombrie P.S. Sa a ținut o scurtă ședință cu ei, arătându-le baza principială pe care s-a alcătuit acesta. Urma să-l public în amănunte și să iau în seamă eventualele modificări tehnice din partea lor. Când colo toți s-au opus, spunând – cei mai cu minte dintre ei (Vicaș, Păscuțiu) – că-l privesc ca impus, dar declină orice răspundere. E vorba despre agitația făcută pe tema aceasta, mergând până la denunțuri la Mitropolie, una scrisă de Măcelar și două anonime, bătute la mașină, dar ieșite din același izvor. Acest izvor pare a fi fost inspirat de P. Herlo. Mitropolia a trimis denunțurile pur și simplu la episcop, iar acesta s-a arătat extrem de nervos și le-a răspuns bruscându-i, ca și cum Mitropolitul a trimis întreg dosarul la episcop, fără alt răspuns.

Am impresia că problema a intrat adânc în popor și deocamdată nu se poate face nimic acolo. Ar trebui sancționat Herlo, care e vinovat și în cazul scrisorii lui Boteiu, pe care nu voiește să o dea din mână. Când a fost ședința cu comitetul, episcopul i-a spus că o să aibă ac de jocul lui. Dar atâta tot.

13 Noiembrie. Azi am fost la P.S. Sa și i-am recomandat să ceară Mitropolitului să dea un răspuns celor de la Arad. A zis că el nu face nimic, că i-a cerut să dea răspuns și totuși i-au trimis lui dosarul. Eu însă cred că aceia au procedat așa văzând nervozitatea P.S. Sale. Și nu va fi bine. Mi-am rezervat dreptul să cer autorizație de a putea urmări pe cei cu calomnia că eu și Iosif Popa am fi luat de la Suci din Semlac 80.000 ca să-l facem popă. Dar, sfătuindu-mă cu avocatul Gheleșian, el m-a dezmântat¹⁶⁵.

Azi a fost dat afară de la curte Tit Todoran pentru un conflict cu d-na Rațiu. Procedura urmată a fost cam drastică și mă tem să nu mai fie necazuri din cauza familiei Rațiu la curte.

¹⁶⁴ E vorba despre Felician Brînzeu (Lici) și teza lui de doctorat, dedicată lui Octavian Goga, rămasă în manuscris.

¹⁶⁵ deconsiliat

15 Noiembrie. Incidentul Todoran a fost aranjat, posibil după ce eu le-am arătat lui Rațiu și Marianescu că nu poate fi dat afară din serviciu, numai de la curte. Dar și asta va produce comentarii. Tit rămâne cum a fost.

30 Noiembrie. N-am luat parte la Congresul Agru-lui din 27 crt. Mai mult decât chestiunea cu paralele, am absentat ca o demonstrație pentru felul cum se conduce și cum se aranjează lucrurile. Totul e numai paradă și mântuială. Trebuie sau alt secretar general, sau ca domnul secretar general de acuma să fie ocupat în mai puține direcții!

Am căutat să văd pe P.S. Sa pentru a afla cum a decurs Congresul. Toate au mers bine, conform programului. A fost foarte bună conferința doctorului Banciu. Pe P.S. Sa l-au făcut cu sila să predice, dar a fost întrucâtva pregătit. Pe viitor vor vorbi pe rând episcopii.

P.S. Sa Rusu a obiectionat că, nefiind încă introdusă în arhieceză, procesiunea euharistică nu s-ar putea ține. A învins totuși părerea contrară, susținută cu tărie de P.S. Sa Nicolescu și de Valer Pop¹⁶⁶. De fapt am auzit că P.S. Sa Rusu n-a aprobat încă nici binecuvântarea euharistică. Mare bizantin în acest punct!

Acum vreo două săptămâni, fiind domnul Danciu de la Hațeg pe aici, mi-a descoperit planul iezuiților noștri de a cumpăra casa și moșia unei unguroaice din Pui și de a deschide o casă acolo! Ieri, fiind pe aici Tenzi, soția preotului I. Pop din Paroșeni, mi-a spus că ar fi cumpărat-o. De fapt, când a fost Gheorghe (în 12 August) pe aici cu provincialul, a trecut și pe acolo.

În procesul lui Dăianu, abia la 26 crt. mi-a venit sentința pronunțată în 7 Octombrie. Voi face apel, pentru că faptele nu sunt dovedite. Încolo, pedeapsa nu ar fi așa gravă (4 ani suspensiune, în care se socotesc cei ai procesului și pensia se dă sub titlul de ajutor grațional!)

¹⁶⁶ Valer Pop, avocat și om politic, primul președinte al AGRU-lui, a deținut această funcție în perioada 1929 – 1937. Membru al P.N.L. a fost ministru al Justiției în guvernul Iorga și ministru secretar de stat în guvernele Tătăreanu din anii 1936 – 1937. Arestat de comuniști, a fost întemnițat la Sighet.

1 Decembrie. Azi mi-a povestit Muntean un lucru caracteristic din trecut: în anul 1895, când a venit episcopul Radu, procesul Ordinariatului cu moștenitorii lui Iova Popovici¹⁶⁷ asupra fundației era la Curia din Pesta, iar judecătorul Mezey avizase pe vicarul capitular că sigur vom câștiga. Venind Radu, a făcut tranzacție cu familia Maior, cerându-le o avere însemnată. A făcut-o cu concursul lui Boroș și a fostului prepozit Moldovan¹⁶⁸. Atât de mult era stăpânit Radu de aceștia, că s-ar fi făcut și o caricatură reprezentând pe episcop, cum Dolfi (fiica prepozitului Moldovan, văduva Oltean), îl săpunește, Boroș îl rade și Moldovan îl privește ca pe Caiafa.

Radu, la venirea sa, ar fi ordonat să se nimicească dosarul numit „Cartea neagră”, în care erau păcatele prepozitului Moldovan și ale altora.

Toate bune, am zis eu, dar atunci pentru ce nu ai zis nimic atunci, când, într-un vast memoriu, Madincea a expus cauza fundației Iova Popovici?...

Tot mai mult iese la iveală cum oamenii aceștia toți sunt conduși de mizerabile interese personale, pentru care ascund toate potlogăriile și sunt capabili de toate ticăloșiile!

8 Decembrie. Azi P.S. Sa m-a chemat la el. Mi-a spus că Marianescu a plecat la Arad să facă anchetă în cauza în care eu i-am propus (vezi 8 și 13 Noiembrie). Mi-a cerut să-i dau declarație cum că eu nu am luat decât cheltuielile pe care le-am spus (3.000 de lei). Asta, pentru că Iosif Popa ar fi spus cândva lui Marianescu cum că și eu am luat de la palate 12.000 lei. Firește, am dat declarația, rezervându-mi dreptul de a cere satisfacție pentru calomnie.

12 Decembrie. Am fost la misiuni la Șeitin. Efect foarte mulțumitor. Părintele Victor Pop e un admirabil suflet de preot. Constat însă că preoții noștri anexați de la Oradea nu sunt deloc încântați: nici de ce se întâmplă pe la episcopie, nici de protopopul din Arad.

¹⁶⁷ Este vorba de fundația Iova și Ecaterina Popovici.

¹⁶⁸ Ștefan Moldovan (1813 – 1900), canonic, prepozit capitular, vicar episcopesc, istoric în cadrul Diecezei greco-catolice de Lugoj.

Marianescu a continuat ancheta, dar n-a terminat-o. Întrebând pe P.S. Sa despre cele ce mă privesc pe mine, mi-a spus că nu sunt adevărate.

16 Decembrie. A venit Lulu acasă pe neașteptate. Spune că cineva a făcut intervenție la ministrul Ardealului, Gh. Crișan¹⁶⁹, ca Lici să fie numit cancelar la delegația de la Ankara.

31 Decembrie. Au trecut Sărbătorile cu bine. Lici a venit în 23 dimineața, a stat până în 27 seara. În preseara Crăciunului au fost Andrea-eștii la colindat, în ziua primă Dionne-știi la masă, în ziua a treia părintele Leandru, care de sărbători a fost la Chizdia la slujbă. Fusesem eu trimis în ultimul moment, dar m-a înlocuit el, ca să pot fi cu Lici de sărbători.

Astă seară o vom avea pe familia Ungur la cină.

¹⁶⁹ Gheorghe Crișan, secretar responsabil cu problemele ardeleni în guvernul Maniu (oct.1932 – ian.1933).

Anul 1933

8 Ianuarie. Am trecut cu bine peste toate sărbătorile. La Bobotează, P.S. Sa fiind cam răgușit, nu a servit, am servit noi, canonicii, plus Andrea¹⁷⁰, Jivanca, Zasloți. Jivanca s-a făcut iarăși de răs prin conduita lui, când am ieșit la apă.

După slujbă am vizitat pe P.S. Sa, cu care am mai vorbit unele-altele.

De Sf. Ioan am fost la Boroș și la Bistrițean.

Ieri Indreiu, azi familia Andrea la noi.

La felicitarea trimisă de sărbători, P.S. Sa Rusu răspunde că menține termenul „greco-catolic”, pe motiv că-l ține Blajul, oficial.

Criza de guvern pare a zădărnici numirea lui Lici în diplomație. Rămâne cu bursa de la Vasiliu-Bolnavu¹⁷¹.

14 Ianuarie. Lici scrie pesimist. Chestiunea cu bursa e în aer. I-a spus domnul Bianu că Vasiliu-Bolnavu e cel mai mare escroc. Dar hotărârea de a-l trimite pe Lici - cu încă un student – în Turcia a fost publicată în foarte serioasa *Revista istorică* a d-lui Giurescu.

Mie îmi convine că Lici nu se grăbește, își poate termina lucrarea despre Goga.

21 Ianuarie. A fost aici părintele Dăianu, venind de la București. A stat acolo trei săptămâni ca să-și facă ceva aranjament. N-a isprăvit nimic. Până a fost Maniu la putere, l-a purtat cu minciuna. Venind Vaida¹⁷² la prezidenție, i-a spus că ce a făcut Maniu se va împlini.

¹⁷⁰ Cornel Andrea, preot, profesor de religie la Școala Normală de fete din Lugoj. Membru al Partidului Național Agrar din care făcea parte și Nicolae Brînzeu.

¹⁷¹ Constantin Vasiliu Bolnavu, filantrop român, membru al P.N.L. creatorul Fundației „Universitatea Constantin N. Vasiliu Bolnavu”.

¹⁷² Alexandru Vaida Voievod (1872 – 1950), membru de frunte al mișcării naționale românești din Transilvania și ulterior al României interbelice. Deputat în Parlamentul din Budapesta, în calitate de membru al P.N.R., apoi membru al P.N.Ț., a fost prim-ministru în mai multe guvernări țărăniste.

Iată un om care s-a păcălit enorm, prin revenirea la Partidul Național-Țărănesc, atras de Prie. Spune că sunt mari dușmăni între Maniu și Vaida. Mai spune că stăm rău cu țara. Regele e un om fără voință, îl conduce Lupeasca. D-na Cernăianu e verișoară cu Lupeasca. Umblă la ei în familie. A adus lucrul până acolo încât Regele s-ar împăca cu Averescu, dar moșul așteaptă să-l cheme Regele la el.

În procesul său, Dăianu a vorbit la București cu Nunțiu și cu Marius. De aici a făcut o cerere ca procesul să-l judece el în apel, adică să caseze sentința adusă cu lipsă de competență.

Dăianu a stat aici din 18 până în 20. Am mers cu el la Timișoara. Am căutat să aranjăm ceva în chestiunea lui cu Banca Cetățenească (Polgari), prin Roth.

Cu Roth, iarăși conversații interesante. Ne-a arătat o carte unde se spune că în 1919, în comitetul Partidului Social-Democrat de la Budapesta, el singur a fost contra cedării puterii către comuniști. Asta spune el acum – pentru că și-a dat seama că, după spusele lui Marx, popoarele vor trece mai întâi prin capitalism și de aceea popoarele din Balcani nu vor permite comunismul în Ungaria. Ceea ce s-a și adeverit.

25 Ianuarie. Pius scrie de la Strasbourg că muncește foarte mult în vederea internatului. De i-ar ajuta bunul Dumnezeu să reușească.

Am marea satisfacție de a vedea demascat ca plagiator pe Filaret Barbu¹⁷³. A copiat în *Răsunetul* un articol din *Dimineața* lui Jean Bart¹⁷⁴, intitulat „Ion Botezătorul”.

13 Februarie. Am fost la Oradea și Cluj. La Oradea, în 11, a avut loc dezbateră în for apostolic delegat a procesului părintelui Dăianu. Sentința Blajului a fost anulată pe motive formale: incompetența For-ului și insuficiențele procedurii. În ceea ce privește incompetența, ea a fost admirabil expusă de Dr. Sâmpălean, fiscul Tribunalului disciplinar din Blaj, care și el a apelat sentința, găsind-o prea moderată. De când a fost dezbateră la Blaj și eu am combătut

¹⁷³ Filaret Barbu (1903 – 1984), dirijor și compozitor lugojan, președintele „Asociației corurilor și fanfarelor române din Banat”, consilier în Ministerul Artelor după 1945. Filaret s-a aflat adesea într-o polemică de presă cu autorul jurnalului.

¹⁷⁴ Jean Bart (Eugeniu P. Botez), scriitor.

competența For-ului, el a susținut-o și a făcut ca aceia să judece și să aducă o sentință ce acum a trebuit anulată. De aci se vede buna lor credință!

În 9 Februarie s-au împlinit douăzeci de ani de la instalarea P.S. S.Frențiu ca episcop la Lugoj. Fiind eu la Oradea și ținându-mă episcopul și pe 12 (duminică) acolo, când avea liturghie pontificală cu hirotonire de preot, m-am angajat să predic. În predică am vorbit despre preoție, despre Papa (aniversarea a XI-a de la Încoronare)¹⁷⁵ și despre P.S. Sa Frențiu. De aici a aflat publicul despre aniversară, iar după liturghie au venit la palat și l-au salutat pe I.P.S. Sa. La masă a fost bună dispoziție.

Cu P.S. Sa am vorbit la masă – ședeam la stânga lui – și despre chestiunea viitorului Mitropolit, făcându-l să înțeleagă cine aspiră și că ar fi bine să se facă Hossu chiar fără alegere.

De la Oradea am venit peste Cluj acasă. Am fost la Dăianu, căruia de la Oradea îi telegrafiasem rezultatul. Tot s-a frânt¹⁷⁶ cum să mă primească mai bine. Toată lumea s-a bucurat care a auzit despre rezultatul de la Oradea. Între alții, fostul ministru Lapedatu¹⁷⁷ m-a felicitat.

Am înțeles de la Dăianu că la Mitropolie Hossu ar fi și candidatul Esculapului. Marius îl vrea pe Frențiu, iar de episcop pe Tăutu¹⁷⁸.

Sosind acasă, găsesc o scrisoare a prietenului Dr. Roth, care, răspunzând la o informație a mea că Groza ar fi fost deținut pentru

¹⁷⁵ Este vorba despre Papa Pius XI (1857-1939), ales în 6.02.1922.

¹⁷⁶ ostenit, trudit

¹⁷⁷ Alexandru Lapedatu (1876 – 1950), istoric de prestigiu și om politic. Membru titular, vicepreședinte, președinte și secretar al Academiei Române, ministru de Culte în guvernele liberale din perioada interbelică și ministru al muncii, președinte al Senatului. După instaurarea dictaturii regale a intrat în Frontul Renașterii Naționale. Arestat de comuniști, a murit la Sighet.

¹⁷⁸ Aloisiu L. Tăutu (1895 -1981), dr. în teologie. Profesor de teologie dogmatică și morală la Academia teologică greco-catolică din Oradea și profesor de religie pentru greco-catolici la diferite școli din localitate. Consilier ecleziastic la Legația română de la Vatican, istoric, preot la Biserica română greco-catolică din Roma.

agitație, spune: „Ar fi pagubă ca acest om foarte capabil (!?) să nu aibă răbdarea de a aștepta cursul evenimentelor, ci ar sări cu capul în fântână. Popune o întânire ca să-i băgăm mintea la cap.” Nu cred că e nevoie.

La 1 Februarie a fost aici constituirea consiliului comunal în care am intrat și eu pe lista Dr. Birescu¹⁷⁹. Am fost ales în delegația permanentă și acum am cu o sarcină mai mult.

19 Februarie. Azi am ținut la Agru de aici o prelegere despre cheștiunea socială. A luat parte și P.S. Sa episcopul, care, la urmă, mi-a mulțumit și – firește – și-a exprimat convingerea că pe noi nu ne amenință bolșevismul.

20 Februarie. Azi am fost la cină la P.S. Sa. (Joi, 16. II. a.c. am fost la prânzul dat în onoarea domnilor Ivanovici – președintele comitetului local de revizuire – cu Dr. Gabor, primarul, și Emil Grădinar, referentul cultural al orașului Timișoara. Dr. Gabor a văzut catedrala și a promis un ajutor bănesc din partea Primăriei). A fost vorba de Excelența Sa Dolci, ajuns Cardinal. Se spune că ar fi zis: „Bine că am primit pe călugării francezi, dar căutăm să-i înlocuim cu români.”

27 Februarie. Astă dimineață am sosit dintr-o călătorie făcută la Zlatna – Cib - Alba Iulia. La Zlatna a fost o dezbatere în cauza imobilelor preluate anul trecut în Cib (în afară de biserică și cimitir), preluare rectificată de judecătorie. E primul caz când ni se face dreptate după 9 ani de umilire. De acolo, în 24, după-amiază, am mers peste deal, pedestru, prin ninsoare, la Cib, de unde m-am reîntors în ziua următoare. A fost o recreație plăcută pentru mine. Când vom scrie istoricul celor întâmplate la Cib, vor fi multe de spus.

În 26, duminică, am făcut Sfânta Liturghie la Zlatna, unde am predicat, după-amiază am venit la Alba Iulia, unde am ținut o conferință, la teatru, asupra propagandei sectare. Am avut un public numeros, ca și anul trecut (în 16 Aprilie), și am avut contact cu mai multe persoane. Noaptea am plecat și dimineața am venit acasă.

¹⁷⁹ Alexandru Birescu (1882 – 1953), primar al Lugojului (1933 – 1938), din partea P.N.L. Arestat de comuniști, a murit în detenție la Poarta Albă.

Găsesc de la Lici o scrisoare, în care reproduce știrea apărută în organul guvernului otoman *La République* (publicată și în *Adevărul*) că s-a făcut aranjamentul pentru schimbul de studenți și va intra în vigoare în anul școlar viitor. Nu sunt încântat de această nouă amânare.

28 Februarie. Azi a fost aici fostul Nunțiu Dolci, în drum spre Roma, unde urmează să fie numit Cardinal. A sosit dimineața și a stat până după amiaza, când a plecat cu simplonul mai departe, în vagonul patriarhiei pus la dispoziție de guvernul român. Cu acesta va merge până la Roma. L-am primit la gară, a urmat un prânz de gală la Episcopie, la care, dintre canonici, numai Boroș și cu mine am participat (Muntean s-a scuzat - ?? – iar Marianescu e bolnav, a avut un atac de apoplexie). Am șezut lângă Pacha¹⁸⁰, care e neîntrecut în a spune „vițuri”¹⁸¹.

Mi se pare că primirea aceasta va trezi bănuieli în unele părți ale provinciei mitropolitane, considerându-se ca un fel de *captatio benevolentiae*¹⁸². Astfel, Dăianu mi-a spus când am fost la Cluj că fostul Nunțiu l-ar avea candidat la mitropolie pe Hossu, iar canonicii din Cluj (Bojor¹⁸³ etc.) și profesorii cu care am mai vorbit puneau chestiunea că s-ar putea muta Mitropolia la Cluj.

Cu mine, Dolci a fost foarte drăguț, luându-mă ca pe un vechi cunoscut.

2 Martie. Ieri mi-a scris Pius că primește liturghii de la episcopul din Strasbourg, numai să iscălească episcopul nostru un act de garanție, formular ce i s-a trimis. Am fost la P.S. Sa, cerând să-l

¹⁸⁰ Augustin Pacha (1870 – 1954), Doctor Honoris Causa al Universității din Münster, primul episcop romano-catolic al Diecezei de Timișoara, înscăunat în anul 1930. Arestat de comuniști în anul 1950, a fost judecat la București și condamnat alături de alți preoți romano-catolici la 18 ani de închisoare, fiind întemnițat la Sighet, de unde a fost eliberat în 1954, an în care a și decedat.

¹⁸¹ glume

¹⁸² tentativă de obținere a bunăvoinței (lat.) (n. trad.)

¹⁸³ Victor Bojor (1877 – 1938), canonic, profesor la Seminarul teologic și președinte al Reuniunii de misiuni din cadrul Diecezei de Gherla, devenită din anul 1930 Dieceza de Cluj-Gherla cu reședința la Cluj. Autor al unei lucrări despre capitlul și canonicii Diecezei.

semneze și să-l expediez eu numaidecât. S-a opus, spunând că nu iscălește în alb și că are să scrie el episcopului din Strasbourg. L-am lăsat, cu durere observând că, de data aceasta, iarăși, l-a cuprins duhul rău al maliției, invidiei ori...ce să mai zic.

Seara a plecat Lulu la București, după ce a stat tot acasă de la Crăciun încoace.

Azi a fost inaugurarea palatului Camerei de Industrie și Comerț, la care a luat parte și ministrul Lugojanu¹⁸⁴. Acesta, când a dat mâna, spunându-i eu numele, mi-a zis: „Ne cunoaștem de acum 10 ani.” De fapt atunci umblam la București să-l văd pe Caius Brediceanu¹⁸⁵ și mă supăra că nu pot să vorbesc decât cu „fleacul” de Lugojanu.

În vorbirile lor, lugojenii au accentuat nedreptatea ce li s-a făcut prin divizarea județului Caraș-Severin și necesitatea refacerii lui.

La banchet am stat între domnii Brebenar de la Timișoara și Goga de la Craiova. Lângă Brebenar, domnul Prohaska (din Timișoara) îmi spune că inginerul Hargloz, soțul d-nei Lily Kokaș de la Budapesta, ar fi înnebunit.

După banchet am avut ședința comitetului de partid. Ne omoară cu cheștiile materiale (presa, clubul central).

3 Martie. Ieri am primit o carte cu dedicație, azi o scrisoare foarte duioasă de la econ. D. Lungulescu din Craiova. Am făcut cunoștință cu el la 1910, la Timișoara, unde am fost în excursie cu părintele Dăianu și Tit Hațeg¹⁸⁶. Scrie că mi-a tot căutat adresa, până ce

¹⁸⁴ Ion Lugoșianu (1890 – 1957), dr. în drept și științe politice, consilier tehnic la Conferința de pace de la Paris, diplomat, deputat în mai multe legislaturi din partea P.N.Ț. și de mai multe ori ministru (Instrucțiune, Comerț și Industrie, subsecretar la Președinția Consiliului de Miniștri). Arestat, a fost condamnat pentru trădare de țară la muncă silnică pe viață și a decedat în 1957 la închisoarea din Râmnicu-Sărat.

¹⁸⁵ Caius Brediceanu (1879 – 1953), dr. în drept, secretar general la Resortul externelor din Consiliul Dirigent., organizator al secțiunii transilvane pentru Conferința de pace de la Paris. A îmbrățișat cariera diplomatică. Fiu al avocatului Coriolan Brediceanu.

¹⁸⁶ Titus Hațeg (1838 – 1921), avocat lugojan, primul președinte „ al Reuniunii române de cântări și muzică”, ales în anul 1873, membru în Consiliul parohial ortodox și deputat în Sinodul eparhial al Episcopiei Caransebeșului.

a aflat-o de la Gh. Dănilă din București. Ce face prietenia sinceră a unui om de omenie!

P.S. Sa a trimis la Strasbourg o scrisoare frumoasă în chestiunea liturghiilor pentru Pius. Lulu ne-a scris că a sosit cu bine, dar masa nu-i prea convine. E grea tranziția.

Paveloni¹⁸⁷ îmi răspunde în chestiunea cu cooperativa. Maniu nu vrea să semneze și să prezinte la guvern tabloul cu cooperativele în refolosință. Își face o chestiune de conștiință. Frumos! Nici Paveloni nu mi-ar fi scris, dacă nu ar fi la ordinea zilei Hunedoara, pe care o solicită.

Părintele Dăianu a fost zilele acestea la București. Aproape zilnic mi-a scris despre impresiile câștigate. Ar dori o reconciliere, cum scrie că Mailáth¹⁸⁸ caută acum cu Zombory¹⁸⁹. Dar la noi nu ai cu cine. Ce situație tragică!

Ieri preotul din Bărbăteni¹⁹⁰ mi se plânga că a venit – trimis de protopop – să relateze asupra situației cu dascălul din parohie. Dacă rămâne, e un dezastru. Episcopul l-a întâlnit când pleca la plimbare. A sărit nervos: „Ce veniți la mine? Eu sunt un simplu episcop. Nu pot să fac nimic”. – A rămas omul perplex, nici nu a mâncat nimic. Pentru asta a venit el la Lugoj? – Am căutat să-l mângâi, arătându-i că nu din răutate a vorbit episcopul așa și că s-a întâmplat și cu alții să nu fie primiți în audiență. De fapt e greu să fii episcop, dacă nu ai nevoi.

Azi am avut discuție în Consistor din cauza unui preot reclamat de credincioși. Episcopul nu i-a primit în audiență, ci le-a spus să aștepte că va ancheta el, P.S. Sa. A fost în vizită canonică, dar oamenii nu au venit să se plângă. Au mers la Mitropolit. „Ce farisei!”- zice P.S. Sa. Iar eu în zadar am căutat să-i arăt că nu e fariseism, ci e în firea lucrurilor ca la vizită canonică să nu se facă anchete disciplinare. Acelea trebuie să-și urmeze calea lor, rămânând ca episcopul să judece în cele din urmă.

¹⁸⁷ Valer Paveloni, preot și protopop în Orăștie.

¹⁸⁸ Gusztáv Károly Majláth (1864 – 1940), episcop romano-catolic de Alba Iulia.

¹⁸⁹ Probabil că este vorba de prelatul romano-catolic Laszlo Zombory.

¹⁹⁰ Bărbăteni, parohie greco-catolică în protopopiatul Jiului, jud. Hunedoara.

10 Martie. Alegerile din Germania cu biruința lui Hitler sunt luate în zeflema la noi de presa evreiască și național-țărănistă. O dovadă nouă și foarte dureroasă că partidul, care se reazămă mai mult pe Biserica Blajului, este favoritul evreilor, este pătruns de spiritul evreo-francmason. Când li se vor deschide ochii la ai noștri?...

La Cluj, în 5 crt., a fost adunarea de constituire a FOR-ului¹⁹¹. Părintele Dăianu îmi comunică impresiile: niciun entuziasm în jurul Patriarhului¹⁹². Bălan a vorbit bine, cu tendințe antibolșeviste și antimasone, lăsând uși deschise. „S-au îmblânzit tigrii”...

Eu știu altceva: între ortodocșii din Banat e o mare confuzie și neînțelegere cu privire la rosturile FOR-ului. Gorgoș¹⁹³ de aici e absolut contra organizării, pe motivul că la ei mirenii se pot afirma pe teren bisericesc, în sinoade și congrese, conform constituției lor. Gropșian¹⁹⁴ – Cornean¹⁹⁵ sunt contra oricărei organizații comune cu ardelenii. Mă tem că nu va ieși mare lucru din toată treaba, mai ales că se hotărâse organizarea pe țară și acum se face numai dincoace de Carpați.

¹⁹¹ Frăția ortodoxă român (FOR), corespondentă a AGRU-lui din Biserica greco-catolică a fost înființată la Cluj în anul 1933, avându-l ca președinte pe Sextil Pușcariu.

¹⁹² Este vorba de Miron Cristea (1862 – 1939), ieromonah, episcop al Caransebeșului, mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Române după Unire, regent, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe (1925 – 1939) și prim-ministru în primul guvern din perioada dictaturii regale (1938 -1939)

¹⁹³ Gorgoș (Uica Gorgoș), porecla avocatului George Dobrin (1862-1952), primul prefect român al județului Caraș Severin după Unire, președinte al P.N.R. din județ după moartea avocatului Coriolan Brediceanu, nume de rezonanță în Sinodul diecezan al Caransebeșului și în Congresul Național Bisericesc de la Sibiu.

¹⁹⁴ Mihai Gropșianu (1869 – 1948), avocat, om politic, de două ori senator pe listele Partidului Național, membru în Comitetul parochial de la Oravița și în Congresul bisericesc din Sibiu

¹⁹⁵ Cornel Corneanu (1884 – 1960), secretar al Consistoriului eparhial din Caransebeș, profesor de religie la Liceul „Traian Doda” și Academia Teologică din Caransebeș. Redactor și publicist, om politic, deputat și senator din partea P.N.L. în mai multe legislaturi.

Lui Lungulescu i-am trimis *Păstorul și turma*. Îmi răspunde însuflețit, atingând multe chestiuni ce ne ard, în ceea ce privește unirea sufilească. Dorește să ne vedem și mă invită la o conferință la Craiova.

12 Martie. Ieri a sosit de la București P.S. Sa Nicolescu. Spune că la buget suntem aranjați, vor fi luați și preoții noștri cu salar integral, ca și ortodocșii. În ultimul moment i se spusese că s-a revenit. P.S. Sa a mers cu D. Manu la ministrul Andrei¹⁹⁶, care a spus că nu este adevărat: doar asupra calvinilor s-a revenit.

În chestiunea Școalei Normale de fete din Lugoj a intervenit și P.S. Sa, îndemnat de Frențiu. Dar avem puțină nădejde.

Guvernul mai rămâne, dar se fac intrigi mari. Așa a înțeles P.S. Sa de la Vaida, la care a putut ajunge foarte greu și de aceea și-a propus să nu mai meargă. Vaida va căuta, totuși, să cadă în picioare, așa cum a făcut-o rândul trecut. Văd că și P.S. Sa e de părere că Vaida, cu firea lui deschisă – chiar dacă dă cu bâta în baltă – e mai simpatic ca Maniu cu șiretenia lui.

Cauza Cibului a fost dată inspectorului gen. adm. Hodor, care e unit și ne părtinește. Așa i-a spus P.S. Sale Macoveiu, cu care a vorbit. De-ar da Dumnezeu să se termine odată cu bine!

Azi am fost cu P.S. Sa, cu Rațiu, Lohan și alții la Coștei, la inaugurarea Agru-lui. Am fost eu luat ca însoțitor, fiind Marianescu bolnav, Boroș bătrân, Muntean de o vreme încoace absolut izolat de episcopie. La despărțire, P.S. Sa m-a invitat să merg la cină în careva zi.

La plecarea cu mașina de la reședință, în dreptul Băncii Naționale, vedem câinele P.S. Sale împrietenindu-se cu un alt câine. Scăpase din curte. Ca să nu se piardă prin oraș, am făcut o raită înapoi cu mașina până la reședință, observând cum merge câinele acasă și e închis în curte, apoi am plecat pe str. Carol.

¹⁹⁶ Petre Andrei (1891 – 1940), sociolog, filozof, profesor universitar, om politic. Membru al P.N.Ț., a fost subsecretar de stat și ministru în mai multe guverne țărăniste. A făcut parte din gruparea exclusă din P.N.Ț. pentru participarea la guvernele din perioada dictaturii regale. La data consemnării a fost subsecretar de stat la Instrucțiune, culte și arte.

20 Martie. Azi am sosit înapoi de la București unde am fost ieri și alaltăieri în chestiunea cooperativei și a altor treburi mai mici. I-am găsit bine pe Lici și Lulu. Răspuns din Turcia, nimic. La biserica unită și la fundația Carol, unde a ținut conferința domnul Păclișanu, am întâlnit mai mulți uniți.

Numărul mai nou din *Unirea* are un articol al lui Neda (P. Străjescu), de-a dreptul scandalos, perfid, în chestiunea inovațiilor în cult, ca binecuvântare euharistică etc.

28 Martie. Aseară am sosit de la Ruda¹⁹⁷, unde am fost cu părintele Glorian la misiuni. Stări slabe sub raportul vieții religioase, de s-ar termina biserica, să vie acolo alt preot. Nu s-au spovedit decât foarte puțini, în schimb au dat la încheiere un banchet, la care au luat parte domnii cu soțiile lor.

Am venit peste Arad. Încolo am mers peste Deva. Radu cu fata în stare disperată. Despre Groza am auzit că face demagogie în popor cu „frontul” celor ce pretind o cât mai largă conversiune. În schimb, în raportul consiliului de administrație al Băncii Decebal, conversiunea e arătată ca o adevărată nenorocire.

Am fost și la Orăștie să înduplec pe Ienea¹⁹⁸ a merge la Cib, la preluarea bisericii. Am văzut pe Danciu, care-mi spunea că iezuiții s-au hotărât să ceară Toteștii – nu-și cumpără casă la Pui cum era vorba. Nu cred norocoasă așezarea lor acolo.

31 Martie. Mai în iarnă, preotul învățător Nicolae Jurca de la Ticvaniu ne-a scris cum faimosul popă Bărnaz de la Secaș, într-un acces de căință, i-ar fi descoperit că scrisorile mele cu Zitinul, pe care la 1928 le-a citit și în senat Bogdan Duică – le-a prins soția lui, ducându-le din greșală factorul poștal la ei. A promis lui Jurca cum că vine și face aceeași mărturisire în fața episcopului. Ba merge la Arad și ni le aduce de acolo, de la Ciuhandu, în original. I-am dat să vină pe marți, 28 seara, când au și venit, dar P.S. Sa prudent, nu i-a primit până nu aduc

¹⁹⁷ Rudabaia, parohie greco-catolică în protopopiatul Hălmaș, jud. Hunedoara.

¹⁹⁸ Ioan Ienea (1879 – 1954), preot greco-catolic, protopopul Orăștiei, ales canonic de Lugoj în anul 1934. Membru al P.N.Ț. Arestat în 1947, a fost eliberat la intervenția lui Petru Groza.

scrisorile. I-am ospătat eu, a doua zi au mers la Arad (mai întâi la Caransebeș), ca apoi joi, 30 Martie, să vie cu scrisorile înapoi. Joi dimineața am primit de la el o telegramă că „nu acasă Arad”... și cu asta s-a terminat comedia. Fost-a ceva intenție serioasă ori iarăși o păcăleală a lui Bărnaz, cine ar putea spune? (Ulterior am aflat că Ciuhandu a fost de fapt acasă).

3 Aprilie. Sâmbătă am mers cu P.S. Sa la Timișoara, unde ieri a avut loc încheierea misiunilor ținute o săptămână de părintele Augustin Pop¹⁹⁹. Vicarul a aranjat așa cu P.S. Sa să meargă la încheiere, că așa face și Pacha. Dar când, după aceea, l-am întrebat: „Când pleacă?”, se cam schimbase P.S. Sa și-mi făcea impresia că nu merge bucuros să spovedească, pentru a nu se învăța popii să lase și spoveditul în seama vlădicului (!?!). I-am ripostat că de așa ceva nu poate fi vorba, că până acum, în cei 10 ani, nu a spovedit decât o dată doi credincioși la Plosca. Totuși mi-a răspuns nefavorabil.

La observarea că s-a aranjat numai pentru că și Pacha face așa, a replicat că Pacha nu face altceva, pe când el face literatură. Am observat că și eu fac literatură.

Lucrul a reușit bine. Părintele Augustin a tratat și cu femeile în chestiunea reuniunii feminine de acolo, care ar fi bine să intre odată în albia normală.

P.S. Sa a făcut o glumă de 1 Aprilie cu Vicarul Muntean, trimițându-l la Pacha cu un bilet pe care a scris: „Heute ist 1 April, man schickt den Esel wo man will”²⁰⁰... Pacha a arătat biletul lui Muntean și au râs amândoi. Eu am trimis pe Teglaș la gară, spunând că trece Iosif Popa și aduce salariile.

Teglaș a fost la Cluj când a venit Maniu din străinătate. Spune că acuși se duce guvernul. Cauza Skoda a fost înscenată (?) pentru a-l compromite pe Maniu, dar s-a adeverit că e compromisă Regența cu Nicolae...

¹⁹⁹ Augustin Pop, ieromonah, egumenul mănăstirii de la Bixad.

²⁰⁰ „Azi e 1 Aprilie, trimiți măgarul unde vrei (păcălești prostul cum vrei)” (germ.) (n. trad.)

Pius ne-a scris de 1 Aprilie o scrisoare mai lungă, în bună dispoziție. Lulu muncește din greu. Lici nu merge la turci, nici cu ajutorul lui Vasiliu-Bolnavu, că nu are parale.

20 Aprilie. Trecură cu bine și sărbătorile. A fost acasă Lulu și Lici, acesta pe 4 zile, Lulu pe 18 zile. Lici a plecat ieri, deodată cu Nica, ea a mers pentru prima oară la concursul „Tinerimei Române”.

23 Aprilie. Azi, fiind Sf. Gheorghe, la cererea Vicarului, am mers la Timișoara, unde am întâlnit mai multă lume, care a venit să-l felicite. Am mers și la Andraș, care mi-a povestit că am fost așteptat și eu la ședința comitetului central la București. Și așa am fost luat pe listă, în comitetul central, la propunerea lui Goga.

28 Aprilie. Azi am avut o ședință Consistorială destul de grea. Virgil Pop²⁰¹, care fusese numit cu preferință la Hunedoara și trimis de Paști acolo, a raportat cum a fost primit acolo și terorizat de către cei cinci corifei liberali. Dezgustat, a abzis. Sfătuindu-se cu Marianescu și Băcău (?!), P.S. Sa a hotărât primirea demisiei, revocarea numirii lui Iuliu Pop acolo, numirea lui Nicolae Rațiu (al treilea recurent, fiindcă Nicolescu s-a retras), la Hunedoara și a lui I. Pop la Densuș. S-au făcut și decretele, apoi tot dosarul mi s-a dat mie să-l referez în Consistor. Nu a fost lucru greu să arăt că s-a procedat greșit – și s-a refăcut toată treaba, trimițându-se la Hunedoara canonicul Marianescu ca acesta să vadă la fața locului ce ar fi de făcut.

2 Mai. Marianescu a aflat la Hunedoara că agitația contra lui Virgil Pop a fost făcută printr-o scrisoare trimisă de faimosul R. Mioc de la Petroșani, șeful liberalilor, către D. Fülöp din Hunedoara. Ei au declarat acum că-l primesc pe Virgil, dacă se lasă de politică.

3 Mai. Primesc călduroase felicitări de la Dr. G. Stan²⁰² din Oradea pentru articolul „Spre alte orizonturi” din *Unirea*. A plăcut multora.

5 Mai. Aseară au venit aici și azi au mers mai departe episcopii Hossu și Rusu. Ei au venit cu episcopul nostru de la Oradea-Timișoara, unde au cercetat venitul menselor episcopale, în vederea bugetului

²⁰¹ Preot greco-catolic în Dieceza de Lugoj.

²⁰² Gheorghe Stan, profesor de teologie, prefect de studii la Seminarul din Oradea.

Patrimoniului sacru. Nu știu dacă au făcut ceva ispravă. Aseară am fost și noi, canonicii, la cină, iar azi au fost în vizită la noi.

Curentul de ieri, 4 Mai, are o corespondență mai lungă: „Viața politică în Banat” se ocupă de situația diferitelor partide, arată disensiunile din organizațiile lor. Vorbind de Partidul Național-Agrar în județul Severin spune că șeful organizației, domnul Nemoianu, stă la București și se dezinteresează de organizație. „De aceea rivalii săi, col. Boldea și canonicul Nicolae Brînzeu, cer înlocuirea dânsului.” Pură fantasmagorie!

15 Mai. Am fost la Cluj să înduplec pe inspectorul Hodor de a veni la Cib să-mi predea biserica. Mi-a promis – a treia oară – că va veni peste o săptămână. Încolo am mers, până la Simeria cu P.S. Sa și cu Muntean, acesta l-a însoțit la Prislop, fiindcă eu a trebuit să merg la Cluj.

Pe drum a fost vorba de viitorul canonic. Muntean a venit cu ideea – cunoscută de altfel – ca să fie Crișan canonic, poate ar lăsa ceva fundație, Zugrav să fie la Hațeg și Ionaș la Lupeni. S-ar elibera Totești pentru iezuiți. M-am opus categoric aducerii iezuiților la Totești, în Coasta Prislopului. Poftească oriunde (Banat, Munții Apuseni), numai acolo nu! Episcopul spune că și el le-a recomandat să cumpere o moșie la Pui, dar episcopul lor nu vrea ca în aceste vremuri de criză să-i arate lumea cu degetul că ei fac cumpărături mari. Apoi zice că, dacă noi le-am dat oameni (Bolocan, Chira, Fireza), să le dăm și parohii (Totești – Păclișa). După părerea mea, chiar pentru că le-am dat oameni, să le mai dea și alții parohii. Nici de Ionaș nu poate fi vorba la protopopiatul Jiului. Nu e bun de administrator și de superior. „Dar cine să fie?” întreabă P.S. Sa „Se va vedea”, am răspuns eu. „Să publice concurs.”

La Cluj am aflat de la Bojor și Agârbiceanu chestiunea cu gradațiile noastre la noul buget. E proastă de tot. Am fost găzduit la Silviu Popa, fiind primit cu toate amabilitățile.

16 Mai. Azi am stat de vorbă cu Marianescu la Cassa C.²⁰³ Între altele mi-a povestit că, la adunarea de la 1 Decembrie 1918, el a fost delegatul Seminarului și Boroș al Capitlului. Acesta i-a dat lui

²⁰³ Cassa Centrală Diecezană

scrisoarea de delegație să o prezinte acolo, spunând că vine cu trenul următor. Dar n-a mers. Iar prota ortodox Gheorghe Popovici²⁰⁴ a mers până la Deva, acolo s-a dat jos din tren și nu a mai fost văzut. Așa oameni!

22 Mai. Azi a fost adunarea comitetului de pregătire a marii demonstrații antirevizioniste din 28 crt. Era să-l pună pe Boroș să prezideze, crezând că episcopul se va eschiva. Primind eu însărcinarea să-l întreb, P.S. Sa mi-a răspuns că primește bucurii, doar e român verde. Mai ales după nota președintelui Roosevelt, totul e în nota pacifismului. Le-am comunicat acest lucru și așa a ajuns P.S. Sa să prezideze deja ședințele comitetului.

A fost invitat și Boroș, dar s-a compromis nițel prin observațiile făcute la adresa celor ce – după părerea lui – vor să ia cuvântul mai aspru.

24 Mai. Pius e băiat isteț. Mai înainte ne scrisese că, la o petrecere a societății studențești „Ozanan” a făcut caricaturi de ale colegilor, pe care aceștia le cumpărau cu câte 20 franci. După aceea s-a hotărât să facă și caricaturile profesorilor săi. Le-a făcut în format mare, le-a pus în cadru (1.000 de lei numai cadrele) și le-a expus într-o vitrină. Acum ne trimite un reportaj apărut într-un ziar asupra acestei expoziții (nu dă titlul și numărul ziarului):

À la Librairie de la Messange

Une amusante exposition de „Têtes des Patrons” provoque actuellement des attroupements devant la vitrine de la Librairie de la Messange.

L'artiste, un jeune étudiant roumain, a sympathiquement et intelligemment portraituré ses maîtres.

²⁰⁴ George Popovici (1862 – 1927), protopop ortodox al Lugojului, militant național, istoric. În calitate de membru al P.N.R. a fost ales în anul 1906 deputat în Parlamentul din Budapesta. După Unire s-a înscris în P.N.L. și a fost ales de două ori senator, în 1922 și în 1927, în prima legislatură fiind numit vicepreședinte al Senatului. Membru corespondent al Academiei Române și membru ordinar al Societății de Științe Istorice din București.

Ce qui lui manque encore, c'est la fermeté et la variété du trait. Ce qui fait son mérite reside dans l'originale dissection cubiste de la physionomie des modèles et dans la comprehension très vive des expression et de leur sens phylogique.

De tels essais méritent d'être encouragés et nous encourageons vivement Bran à nous présenter a la prochain rentrée scolaire, une deuxième serie de „têtes des patrons”.

M.d.²⁰⁵

29 Mai. Alaltăieri am primit aviz telefonic cum că, la Coroești, a murit preotul Nicolae Todoran și familia dorește să merg și eu la înmormântare. Mi-am căutat repede pe altul să vorbească în numele Astrei la adunarea antirevizionistă și am plecat sosind ieri noapte la unu la Vulcan. În mormântarea a fost cu lume multă: Zugrav și încă șapte preoți în afară de mine.

Am stat de vorbă cu Zugrav asupra mai multor chestiuni, tot așa cu Virgil Pop și cu Miclea – cu care am venit aseară până la Petroșani. Azi dimineată am sosit acasă.

A fost aici Măxer²⁰⁶, având iarăși de lămurit unele chestiuni în legătură cu debitorii lui de acolo.

La Vulcan multă mizerie din cauza încetării lucrărilor. Todoran a murit cu gândul că, adoptată fiind ideea ajutorării reciproce a preoților la caz de moarte, va avea și soția lui parte de acest ajutor! Dar chestiunea trebuie să treacă încă prin Consistorul plenar! A trecut abia prin sinoadele episcopoești, dar cu opinii diferite. Ce bine ar fi dacă s-ar

²⁰⁵ La librăria de la Messange O amuzantă expoziție de „Capete de șefi” provoacă actualmente îmbulzeală în fața vitrinelor Librăriei Messange. Artistul, un tânăr student român și-a portretizat profesorii într-un mod simpatic și inteligent. Ceea ce îi lipsește încă este fermitatea și varietatea liniilor. Meritul său rezidă în originalitatea disecției cubiste a fizionomiei modelelor și în înțelegerea foarte vie a expresiilor și a sensului lor psihologic. Asemenea încercări merită a fi încurajate și noi încurajăm cu însoflete pe Bran ca să ne prezinte la viitoarea deschidere școlară o a doua serie de „Capete de șefi”. (n. trad.)

²⁰⁶ Ioan Măxer (Măxer), la data consemnării paroh în Petroșani, viitor paroh în Reșița.

fi adoptat ideea în 1926, când am propagat-o eu! Abia ajungând Rusu episcop, a ordonat-o și, după el, și dieceza noastră!

30 Mai. Azi am vorbit cu P.S. Sa, i-am tălmăcit cererea părintelui Dăianu de a fi mijlocitor între el și Blaj pentru o reconciliere. Nu s-a putut angaja din cauza conflictelor ce P.S. Sa a avut în ultimul timp cu Blajul (Aradul), dar, și altfel, Mitropolitul pare să nu mai fie în puterile lui. Dovadă este discursul ținut la 15 Mai, care începe: „Simt că mi se apropie sfârșitul”... De aceea trebuie să suferim cu toții.

Blajul ar trebui să intervină în multe chestiuni și nu o face. De exemplu, Hajdudorog! A scris zilele acestea P.S. Nicolescu Cardinalului Dolci să reatașeze odată parohiile acelea la România, cum au cerut-o într-o scrisoare însuși Dolci cu Nicolescu înainte de a părăsi țara. Asta face parte din convenția secretă încheiată între Sf. Scaun și Statul român (Titulescu). Prin amânare, poate lumea să creadă că și Papa favorizează revizionismul, cum îl suspectează unii pe la noi, chiar și dintre „colegii episcopi”...

8 Iunie. Azi am venit acasă de la București. Am fost până la Techirghiol, unde am dus pe Bran la băi. La reîntoarcere am stat două zile la București. Am intervenit la minister în cauza gradațiilor canonice. În preliminar am vorbit cu Mitropolitul Cisar, care mi-a arătat motivele în baza cărora au reclamat ei. Mi-a spus să vorbesc cu Brădișteanu²⁰⁷ și să-l rog să nu aducă chestiunea la consiliul de miniștri până nu pleacă la Londra domnul Madgearu²⁰⁸, ministrul Finanțelor, care e „catâr”, nu se poate vorbi cu el. Mi-a mai spus și aceea că blăjenii nu au făcut nimic, eschivându-se că ei, aproape toți, au fost profesori, nu-i atinge noua modalitate de acordare a gradațiilor.

Din cauza aceasta, probabil, nu au răspuns la adresa noastră, pe care am trimis-o împreună cu celelalte capitole.

Brădișteanu mi-a promis că, într-o săptămână, face referatul.

²⁰⁷ Stancu Brădișteanu, dr. în teologie, Director general în Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor.

²⁰⁸ Virgil Magearu (1887 -1940), economist, profesor universitar, om politic. Membru al P.N.Ț. a fost de mai multe ori ministru la industrie, finanțe, agricultură. Adversar al mișcării legionare, a fost asasinat de legionari.

Am văzut și pe Dăianu la București. Foarte necăjit, chiar îmi scrisese să-i fac un răspuns la cerere. I s-a comunicat de către episcopia de Cluj că Blajul îl declară tot suspendat, nefiindu-i cauza terminată.

Am făcut o scrisoare strașnică: ceea ce s-a făcut în acest proces este de-a dreptul o rușine.

Pe Bianu la Academie l-am găsit foarte bine dispus. A admis să pun chestiunea unui concediu pe timpul serviciului militar, lui Lici, rămânând ca să facem cererea în scris.

12 Iunie. Azi am fost la Timișoara, la comitetul local de revizuire, unde am reprezentat orașul în cauza cumpărării școlii din strada Buziașului. Am câștigat cauza.

Pius ne-a trimis fotografia desenelor despre care am scris la 24 Mai. Se vede că el a iscălit pe deseme numai BRAN. Recenzia a apărut în *Les Dernieres Nouvelles*²⁰⁹, cel mai mare cotidian din estul Franței.

13 Iunie. Azi a fost aici domnul Iorgu Lungulescu, redactor la *Universul*, venit în urma unei scrisori adresate de noi ziarelor mai mari (*Universul*, *Adevărul*, *Dimineața*, *Curentul*, *Cuvântul*, *Calendarul*). Anume, în ședința ținută după marea manifestație antirevizionistă, comitetul de pregătire ale acestei manifestații, transformat în comitet permanent de acțiune antirevizionistă, a delegat pe domnul primar, Dr. Bireescu, pe Dr. Peteanu²¹⁰ și pe mine să ne plângem ziarelor pentru că în reportajele lor se limitează la fapte diverse, fără a da reportaje și articole asupra problemelor importante din Lugoj.

Domnul Stelian Popescu a trimis numaidecât pe domnul Lungulescu să trateze cu noi, desemnând chiar și persoana care să le reprezinte ziarul. A căzut soartea iarăși pe mine!

14 Iunie. Azi a apărut în ziare că Academia a instituit o bursă de 7.000 lunar pentru studiul limbii turce. Mai mulți îmi atrag atenția asupra știrii, gândindu-se la Lici. Lulu îmi scrie că la bursă se va

²⁰⁹ *Ultimele Noutăți* (n.trad.).

²¹⁰ Aurel Peteanu (1887 – 1961), dr. în litere și filozofie, folclorist, jurnalist, editor al revistelor „Semenicul” și „Primăvara Banatului”, apărute la Lugoj. A fost director la Liceul „Coriolan Brediceanu” din Lugoj.

publica concurs și comisia de examinare se va compune din membrii secției de istorie. Sperăm că totuși idealul lui Lici se va realiza. Lui Bianu i-am scris câteva rânduri de mulțumire, fără a cere direct ceva. Mă mir că săptămâna trecută, când am vorbit cu el, nu mi-a pomenit nimic de bursă. Mi-a vorbit de Lici, că și-a pus nădejdea în Vasiliu-Bolnavu, un om vanitos, dar care nu se ține de cuvânt. Ba, ce e mai interesant, după plecarea mea, a mers domnul Bianu în biroul lui Lici și a întrebat: „Unde e *turcul* nostru?”

18 Iunie. În ședința Consistorului de joi am dat episcopului un exemplar din *Catehismul primei cuminecări*, tradus din Gasparri²¹¹. Episcopul m-a întrebat: „Trimis-ai și autorului?” I-am spus că încă nu, dar îi voi trimite.

Azi am fost la episcop să-i spun că i-am trimis nu numai atât, ci și câte un exemplar din fiecare catehism al meu. I-am cerut sfatul: dacă aş putea să trimit și Sfântului Părinte câte un exemplar din lucrările mele? M-a sfătuit că pot să o fac prin secretariatul de stat, frumos legate. I-am spus că aş cere binecuvântarea Papei la 25 de ani de preoție. Mi-a spus că dacă aş avea parale, mi-ar câștiga și altceva de la Roma. L-am rugat să se abțină de la acest gând, doar dacă Roma s-ar interesa direct, eventual prin Dolci.

Vorbind despre ultimul comunicat dat în *Solia Dreptății* (Orăștie), în chestiunea cu Hunedoara (vezi 28 Aprilie), am constatat că Paveloniu s-a purtat ca un gentilom. I-am spus P.S. Sale că el ar primi Lupenii (vezi 15 Mai). „Dar ce facem cu Ionaș?” I-am arătat că pentru Ionaș, momentan, nu este soluție. Atunci mi-a declarat că va pune în vederea iezuiților să-și găsească un alt loc pentru noviciat.

21 Iunie. Azi am avut zi de mare bucurie. La serbarea de încheiere a anului școlar, la gimnaziul „Iulia Hașdeu”, Nica a fost distinsă cu premiul I pe școală.

Pius ne scrie că va veni cu un prieten al său din Franța, fiul unui profesor universitar.

²¹¹ Pietro Gasparri (1852 – 1934), canonist și diplomat, secretar de stat la Vatican până în 1929.

25 Iunie. Am luat parte la sfințirea bisericii romano-catolice săvârșită de P.S. Sa episcopul Pacha. A luat parte și episcopul nostru. Liga Agrară a ținut o adunare la care a venit și Petru Groza cu delegații „Frontului plugarilor” din jud. Hunedoara.

Nu știu ce s-a făcut la adunare, mi se pare nu au fost prea mulți participanți. Col. Hidu îmi spune că a fost ieri la Herendești și prin alte sate, cu automobilul și a văzut câțiva emisari cu însuși I. Popovici-Găvojdia, care au îndemnat oamenii să vină la adunare, că atunci nu vor mai plăti dări etc. Dar oamenii nu ascultă de ei. Hidu e convins că Popovici e bolșevic, nimeni nu știe de unde a venit la Găvojdia și cu ce bani și-a cumpărat averea. La alegerea din anul trecut a primit bani de la un anumit Moscu din București.

A fost aici și Otto Roth, care urmărește cu atenție organizarea plugărească a lui Groza. Nu știu, o face numai din considerații de prietenie sau cum? A fost și la adunarea de la Deva.

I-am chemat pe ambii la mine și am petrecut două ceasuri plăcute. L-au căutat aici pe Groza: domnul Adrian Brudariu²¹², fost șef al „lupiștilor”²¹³ de la Timișoara, pe care l-au dat afară din partid, cu Bogdan Humă, șeful „lupiștilor” din Caraș. Au tratat cu Groza, probabil în vederea unei fuziuni. Brudariu, cu care ne-am înțeles bine, spune că-l va nimici pe Lupu²¹⁴ și că acesta este un om de nimica și care trăiește dintr-un tripou la București. Bine că a ajuns la criză și partidul lui Lupu în Banat, prea o luase spre bine, la alegeri au avut mai multe voturi decât noi, național-agrarii.

12 Iulie. Azi noapte am venit acasă de la București, unde am stat în zilele de 8-11 Iulie. Am isprăvit mai multe lucruri pe la

²¹² Adrian Brudariu (1893 – 1977), membru al Partidului Țărănesc - aripa Lupu, deputat (1927-1928), după război a intrat în Frontul Plugarilor. A fost arestat și dus la Jilava în 1956 și a fost eliberat în 1958.

²¹³ Denumire folosită pentru a desemna aderenții Partidului Țărănesc – dr. Nicolae Lupu, desprins din P.N.Ț. în anul 1927.

²¹⁴ Nicolae Lupu, dr., om politic caracterizat prin traseism, inițial liberal, apoi național țărănist a părăsit P.N.Ț. în 1927, înființând P.Ț. Lupu și a revenit în 1934. În 1946 a înființat, desprinzându-se din P.N.Ț., Partidul Țărănesc Democrat, susținător al guvernului Petru Groza.

ministere. Orașul îmi dăduse să intervin la Cassa școalelor pentru aprobarea cumpărării școlii din str. Buziașului. La Culte, m-am interesat de gradații. M-am convins din nou că Blajul, în sarcina căruia s-a lăsat aranjarea chestiunii și care a împiedicat o intervenție a capitulelor propusă de noi pe 30 Iunie, bizuindu-se numai pe parlamentari (Coltor)²¹⁵, nu a făcut decât lucrul de jumătate. Coltor a obținut o decizie ministerială, cum că gradațiile se vor acorda ca în trecut, dar acoperirea bugetară nu este completă. M-am înțeles cu domnul Ilioniu să le dea începând cu 1 Iunie, rămânând ca diferența pe Aprilie-mai să o primim când vor fi fonduri (adică la Paștile cailor).

Cu Roșian din Blaj am stat de vorbă mai mult despre chestiunea Dăianu. El e referent și spunea că – deși bolnav – a zăbovit la Blaj pentru a o rezolva în ansamblu. Dar, spunea, chestiunea necanonicității „Tribunalului disciplinar” de acolo, a trimis-o Mitropolitul membrilor să-și declare opinia. Iar ei s-au dezinteresat, nu vor să mai vie nici la ședințe.

Astfel, spunea el (Roșian), ar trebui să mai așteptați vreo două luni, cum așteptați de patru ani. Mie însă începe să nu-mi placă felul cum se prezintă Roșian, dă de bănuat a fariseism.

Pe Lici l-am găsit la București în concediu de o săptămână. Avea să mergă într-o excursie în Dobrogea, dar a întârziat ortacul său, Puiu Sârbu. Nu a pierdut vremea în zadar, a lucrat și speră că îl va cuceri pe domnul Iorga cu lucrarea despre Goga, în vederea concursului pentru bursa turcească. Va menționa că a făcut deja turca, știe și araba. Are nădejde că va reuși. Să îl ajute Dumnezeu!

Die 10 Iulii accidit mihi quod sequitur. Post meridiem in ecclesia S. Iosephi horam adorationis finiendo, damicella quaequeque primo in ecclesia ante me genuflexa mesque salutando, ipso quoque adoravit, deinde cum ego ecclesiam derelinquere intendissem mihi praeundo, in atrio ecclesiae mihi manum osculata, genibus se

²¹⁵ Ioan Coltor, canonic arhiepiscop, a fost înputernicit să trateze cu reprezentanții Sf. Scaun problema Concordatului, subsecretar de stat la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale în cadrul celor două guverne conduse de Al. Vaida-Voievod în anul 1932.

provolvit petiitque, darem ei eleemosynam, cuius ope ipsa in domum suam – Roșiorii de Vede – revertatur. Dixit mihi, se fuisse per annum, functionarissam et ab anno sine occupatione degere, nuncque donum revertere cupiens, se non habere pecuniam nec a Vesperis manducasse. Dedi ei 20 leones, sed non fuit contenta, petiit saltem 60 leones. Conata est flere quoque, sed lacrimas non vidi, tantum faciei foedationem. Mihi porro interroganti quoque tot tempus sine opibus in capitali sedeat, et ubi habitet, dixit se habuisse usque hodie, habitaculum apud foeminam quemquam, sed nunc jam non habere, dormiet apud amicam quamquam. Se mullum adjutorium habere, mihi supplicari, quia sit virgo et in futurum oratura pro me et familia mea. Ego tamen dixi ei, non posse hic multum nobis conversari det mihi occasionem conveniendi, ut mihi statum suum plenius exponat. Tunc dixit, se festinare ad amicam suam, sed vespere, hora 8-a, in domo B-dul Carol 48 eam inveniam. Dr-em Lupu, Iuliani cauza visitando hora 8-a vespere B-dum Carol transgressus, no 48 inveni „directionem generalem Politiae” sed in domo anexa nr. 50, vidi conventiculum meretricum esse! ...En quomodo audacia meretricum in ecclesiam perque penetrat!²¹⁶

²¹⁶ În ziua de 10 iulie mi s-au întâmpnat cele ce urmează. După amiază, terminând adorația în biserica Sf. Iosif, o domnișorică oarecare, după ce mai întâi a îngenunchiat în biserică în fața mea și m-a salutat în timp ce ea însăși era în adorație, apoi pe când eu intenționasem să plec din biserică, ea, luându-mi-o înainte, mi-a sărutat mâna la intrarea bisericii, s-a aruncat în genunchi și mi-a cerut să-i dau pomană, cu ajutorul căreia să se întoarcă la casa ei, în Roșiorii de Vede. Mi-a spus că a fost funcționară timp de un an și că de un an a rămas fără slujbă și că, dorind acum să se întoarcă la casa ei, nu are bani nici cât să fi mâncat de cină. I-am dat 20 de lei, dar nu fost mulțumită, a cerut măcar 60 de lei. S-a chinuit să plângă, dar nu am văzut lacrimi, doar o strâmbătură a feței. Interogând-o eu mai apoi cum de a stat în capitală atâta vreme fără resurse și unde locuiește, a spus că până azi a avut o locuință la o femeie oarecare, dar că acum nu mai are, doarme la o femeie oarecare. Zice că nu are nici un ajutor, mă imploră zicând că e virgină și că pe viitor se va ruga pentru mine și pentru familia mea. Eu totuși i-am spus că nu pot să conversez aici prea mult, să-mi dea prilejul să ne reîntâlnim, ca să-mi poată expune mai pe larg situația sa. Atunci a zis că se grăbește la amica ei, dar că seara, la ora 8, o s-o găsesc în casa de pe B-dul Carol nr. 48. Seara pe la opt, trecând eu pe B-dul Carol pentru a-l vizita pe dr. Iulian Lupu,

Azi a sosit Lulu la Lugoj, venind de la Odorhei cu Berta mică.

Camil mi-a trimis cadou pentru nunta de argint²¹⁷ un butoi de vin minunat.

Tot azi a venit la noi sublocotenentul Oniga, doctorand în medicină veterinară.

13 Iulie. Azi a sosit de la Strasbourg Pius cu colegul său, domnul Emil Forster, fiul prof. univ. Dr. André Forster din Strasbourg, un băiat foarte simpatic.

14 Iulie. Cerând informații lui Rațiu de la Episcopie: „Ce e de făcut cu vinul, dacă vrei să-l păstrezi?”, s-a aflat pentru ce l-am primit și se vede că Rațiu a pomenit de mine episcopului. Acesta, având azi ședință Consistorială, la urmă, după epuizarea ordinii de zi, a menționat că am avut nunta de argint ieri și mi-a dorit mulți ani, împreună cu soția și copiii, menționând pe fiecare în chip religios. I-am mulțumit după cuviință.

15 Iulie. Ca răspuns la cărțile trimise Sf. Părinte (vezi 18 Iunie), azi am primit de la cardinalul Pacelli următorul răspuns:

*Segretaria di Stato
di sua Santità
No. 124112*

Dal Vaticano, die 10 Iulii 1933

*Rev.-me Domine,
Volumina ab te recens missa libenti animo accepit Augustus
Pontifex*

*Plurimas de huius modi humanitatis officio grates agit
Beatissimus Pater, qui peculiaris benevolentiae Suae testem ac
caelestium muneorum auspicam, apostolicam Benedictionem tibi
amanter in Domino impertit.*

la nr. 48 am găsit „Direcția Generală a Poliției”, dar în clădirea anexă, la nr. 50, am văzut că este o mică adunare de prostituate!... Iată în ce fel îndrăzneala prostituatelor a pătruns chiar și în biserică! (lat.) (n. trad.)

²¹⁷ Nicolae Brînzeu s-a căsătorit cu Emilia (Mili) Nicoară la 13 iulie 1908. (n.ed.)

*Ego vero haec tibi renuntians, ea qua per est observantia me
profiteri gaudeo*

Tibi Addictissimus

Rev.-mo Domino

ss.

E.Card. Pacelli

D-no Nicolao Brînzeu

*Lugoj*²¹⁸

Ieri a venit la noi și Camil, iar Oniga a plecat azi.

17 Iulie. Azi am povestit P.S. Sale ceea ce mi-a spus nu demult Muntean: că prin anii 1927 ori 1928, P.S. Sa dorind ca el să iasă de la *Poporul*²¹⁹, pe care, evident, îl ducea la dezastru, i-a trimis o scrisoare aspră în care, între altele, îi pune sub nas cât l-a omenit la el la masă Gh. Fireza, care era atunci secretar. I-a dus scrisoarea și i-a predat-o (mie îmi spusese George că episcopul a făcut pentru Muntean o scrisoare atât de strașnică cum nu se poate scrie unui canonic, așa că el nici nu i-o predă!), dar i-a cerut cuvântul de onoare că nu o va citi. În consecință el a păstrat-o în masă, nedesfăcută, până ce, anul acesta, fata lui a dat peste ea și, citind-o, l-a întrebat plângând pe tatăl ei, cum se poate să primească asemenea scrisoare? De atunci el, Muntean, și-a propus să nu mai vină la masa episcopului, cum nici nu mai vine de un timp încoace (a venit numai atunci când au fost aici episcopii Hossu și Rusu).

²¹⁸ Secretariatul de Stat al Sanctității Sale. Dat la Vatican, ziua de 10 iulie 1933

Prea Onorate Domn,

Augustul Pontif a primit cu sufletul deschis volumașele trimse recent de tine. Îți aduce mulțumiri pentru oficierea acestui fel de umanioare Preafericitul Părinte care, ca mărturie a bunăvoinței sale deosebite și ca un auspiciu favorabil al răsplăților cerești, îți împărtășește cu dragoste binecuvântarea sa apostolică întru Domnul.

Eu, anunțându-ți așadar toate acestea, mă bucur să te asigur de considerația pe care o nutresc față de tine.

Urându-ți doar de bine,

Sfinția Sa Cardinal Pacelli (lat.) (n. trad.)

²¹⁹ Este vorba de Banca "Poporul" din Lugoj înființată în anul 1900.

- Vedeți?, îi spun eu P.S. Sale, aici e un *circulus vitiosus*²²⁰. Prea-Sfinția Voastră ați crezut că el a primit scrisoarea și că nu s-a achitat de ea, dar, în realitate, el a fost obligat să nu o citească, deci nu s-a putut achita de ea, cel mult vă putea spune că nu a citit-o. Vina, la tot cazul, o poartă Gheorghe.

- Nu e adevărat că n-a citit-o, spune P.S. Sa. A citit-o și atunci a adunat consiliul de administrație și au hotărât ei că episcopul nu are dreptul să se amestece în treburile băncii. Atunci am convocat adunarea generală extraordinară și am hotărât fuziunea, ca să sparg banda de acolo.

Iată cum ies la iveală lucrurile în care eu atâta am avut de suferit.

*Haud multo antea episcopus mihi enarravit observationes ad vitam passerum. Per fenestram contemplans, quomodo femella masculum invitaret ad debitum reddendum, octies – noniesque commiseuntur. Ecce quam libidinosae sint ipse aves!*²²¹

22 Iulie. Azi am venit acasă de la Cugir²²² și Deva. La Cugir a fost, în 20 crt. (de Sf. Ilie), inaugurarea Agru-lui. O serbare admirabilă, ținută după masă în curtea bisericii. Înainte de masă, am celebrat Sf. Liturghie, la care am predicat eu. După masa, la serbare, în numele comitetului diecezan, a vorbit domnul Gavril Todica²²³, luând jurământul membrilor (740, aproape toți fără taxă!). În decursul serbării, a venit însă și domnul Dr. Rusu, directorul Sanatorului din Geoagiu, care fusese delegat pe lângă domnul Iustin Pop din Deva (acesta nici n-a voit să știe de adunare, să reprezinte comitetul diecezan, dar așteptându-l pe frate-său nu era sigur că poate veni și l-a subdelegat pe Todica). La stăruințele făcute prin telefon, ale domnului Todica, a venit și Dr. Rusu cu fratele său, P.S. Episcop Alexandru al

²²⁰ Cerc vicios (lat.) (n.trad.)

²²¹ Nu de mult, episcopul mi-a împărtășit niște observații cu privire la viața păsărilor. Privind prin fereastră în ce chip femela îl invita pe mascul să-și îndeplinească datoria, se uneau și de opt – nouă ori. Iată cât de desfrânate sunt înseși păsările! (lat.) (n. trad)

²²² Parohie greco-catolică, în protopopiatul Cugirului, jud. Hunedoara

²²³ Gavril Todica (1877 – 1946), ziarist membru al ASTREI și al AGRU-ului.

Maramureșului! A vorbit frumos, a asistat la binecuvântarea euharistică pe care prima oară am făcut-o la Cugir, a și vorbit în favoarea cultului euharistic, așa că am reputat, cred, un succes pentru cauză.

La întoarcere l-au luat și pe protopopul Ienea cu ei în mașină și l-au dus acasă. Mi-a spus Ienea că, pe drum, P.S. Alexandru Rusu a vorbit foarte elogios despre mine susținând că ar fi bine dacă Biserica ar avea mai mulți oameni muncitori ca mine!

În aceeași vreme am fost chemat la Deva, la înmormântarea Constanței Radu, fiica protopopului. A murit la etatea de 25 de ani. A avut loc o înmormântare frumoasă, cu multă lume și multe flori.

Sosit acasă astă-dimineață, mi se spune că sunt invitat la Episcopie la micul dejun, pentru a face societate I.P.S. Mailáth²²⁴ de la Alba Iulia. A venit să viziteze pe episcopul nostru, avizându-l înainte, dar acesta a fugit de acasă. I-a scris că, regretă, nu poate fi acasă, dar îl va primi secretarul! Lumea comentează în felurite chipuri acest gest de neînțeles. Unii spun că nu era acasă pentru că a venit să-i redea vizita prea târziu (mie și lui Muntean, întâmpinându-l la masă, ne-a și spus P.S. Sa Mailáth că, durere, abia acum poate să-l cerceteze pe episcopul nostru, fiindcă prea multe griji apasă pe umerii lui bătrâni!). Alții susțin că bătrânul a plecat în Ungaria (recte, în Bavaria pentru cura de apă rece!)

Până eram la masă, bate cineva la ușă și intră deputatul Jakabfy, vicepreședintele Partidului Maghiar! Imediat bătrânul s-a ridicat, l-a luat de braț și a mers cu el în camera sa, unde au stat singuri cam 10 minute, apoi Jakabfy și-a luat rămas bun, iar P.S. Sa a plecat să vadă catedrala și, de acolo la Arad să ia acceleratul.

Eu înțeleg că, în asemenea condiții, lui P.S. Nicolescu îi era greu să fie acasă. De aceea nu a mers nici la Alba Iulia, unde pe 18 crt. trebuia să fie cu ceilalți doi episcopi, în vederea bugetului Patrimoniului Sacru (vezi 5 Mai a.c.), iar de acolo trebuia să meargă la Blaj. Pe drum,

²²⁴ Gusztáv Károlyi Majláth, episcop romano-catolic de Alba Iulia între anii 1879 – 1938.

la Simeria și la Deva, așa mi se și spunea, vine P.S. Mailáth cu Nicolescu!

În ceea ce privește legăturile lui Mailáth cu Jakabfy, *nos habuit episcopus A. Iuliensis per episcopum nostrum epistolam mittere d-no Jakabfy. Taedebat autem nostrum episcopus iteratio (si bene memini, semel in anno) huius actus malumque suspicatus, vedit secretario epistolam, ut eam discrete aperiret videatque, quid contineret. Inventi sunt 1000 leones, quos Mailáth d-no Jakabfy qua editori fasciculorum „Magyar Kisebbség” intitulatorum misit” – Nicolescu rogavit Mailáth, velit ultra per eum ab epistolis mittendis abstinere!*²²⁵

Vorbind azi cu P.S. Nicolescu despre Mailáth, îmi arată o scrisoare a P.S. Frențiu. Acesta propusese episcopilor să țină și ei, în comun, exerciții spirituale. (Ce idee genială, azi, când toate categoriile de creștini fac asemenea exerciții, corporativ!), Nicolescu a răspuns că nu găsește oportun ca episcopii români să facă exerciții în comun cu maghiarii, fiind aceștia cam deochiați politicește. Frențiu i-a răspuns: „Ai dreptate, dar nici noi nu eram mai buni. Apoi trebuie să-i mai luăm între noi, să nu-i lăsăm înconjurați tot numai de dușmanii noștri!” Foarte adevărat.

Când am fost la București (vezi 12 Iulie), am adus de la Nunțiatoră pentru P.S. Sa o parte din anteproiectul de canoane ce acum se codifică la Roma pentru biserica orientală. Le-am răsfoit pe drum și am văzut că se pregătește următoarea modificare a drepturilor clerului oriental: 1. episcopul are să fie „non uxoratus”²²⁶, adică nu mai poate fi dintre cei căsătoriți, așa că soția să-i meargă la mănăstire, cum era până aici. 2. vicarul general să fie și el „non uxoratus”. 3. preotul degradat

²²⁵ Episcopul de Alba Iulia ne-a pus, prin episcopul nostru, să trimitem o scrisoare domnului Jakabfy. Se temea însă episcopul de o repetare din partea noastră (dacă îmi amintesc bine, încă o dată petrecută) bănuind un act de rea voință, cum că dacă secretarul ar vedea scrisoarea, ar deschide-o discret și ar vedea ce conține. S-au găsit 1000 de lei pe care Mailath i-a trimis domnului Jakabfy, ca editor al fasciculelor intitulate „Magyar Kisebbség” – Nicolescu l-a rugat pe Mailath să se abțină pe mai departe de va mai vrea să-i mai trimită scrisori. (lat.) (n. trad.)

²²⁶ necăsătorit (lat.) (n. trad.)

sau redus la starea laică e obligat la continență, adică nu se poate căsători a doua oară, cum ar fi de după Dreptul de până aci!

26 Iulie. Azi am stat de vorbă cu domnul Jakabfy. M-a întrebat ce zic eu despre Mailáth. I-am spus că-mi pare a se apropia de declin. – E grozav, zice, ce face curtea episcopală cu el. Știi că e sub acuză criminală? – Cum? – Iată așa: au avut un avocat evreu. Acum un an le-a venit aminte curtenilor să-l abzică, deși Gyarfás²²⁷ i-a făcut atenți asupra imposibilității de a rezilia contractul. Evreul i-a pârât și a obținut o despăgubire de vreo 300.000. Au fost sechestrate vinurile din pivnița episcopului. Peste o săptămână, aceste vinuri au fost vândute. Episcopul e pus sub acuză pentru spargere de sigilii sau administrare frauduloasă. El ar avea scuza că nu a știut ce subscie, vinovați ar fi curtenii. Dar, după dreptate, ar urma să fie pedepsit.

Vorbind despre cazul Fiedler²²⁸, mi-a spus că e luat la goană pentru că nu îi satisface pe șvabi, a căror „Gauamt” instigă lumea în contra lui. Când l-au făcut episcop, i-a zis Maniu în fața lui Ghiță Pop²²⁹: „Nu doresc altceva decât să nu se mai facă maghiarizare prin Biserica.” Asta el a promis-o. Dar situația e foarte gravă, poporul din Sătmar nu mai dorește să i se predice în limba germană, deși episcopul i-ar fi dat ordin. El, Jakabfy, e sigur că, dacă se face o anchetă, Roma nu-l va abandona pe Fiedler.

Aici îmi amintesc cum că, atunci când a fost numit Fiedler episcop, ziarele maghiare făceau gură, indignate că a fost numit episcop la Sătmar un șvab și nu un ungur. Atunci mi-a spus Jakabfy: „Ziariștii noștri evrei sunt proști, am dat ordin să tacă și o să și tacă în curând. Deja nu mai atacă decât *Keleti ujság*. Noi, pe față, trebuie să ne arătam nemulțumiți și a trebuit până am cunoscut realitatea: Fiedler are un frate iezuit la Budapesta, așa că în realitate el e alesul iezuiților maghiari la

²²⁷ Elemer Gyárfás, avocat, vicepreședinte până în anul 1939 al Partidului maghiar, președintele laic al Statusului Catolic Transilvan.

²²⁸ Istvan Fiedler (1871 – 1957), episcop romano-catolic De Satu – Mare.

²²⁹ Ghiță Pop. Fruntaș al mișcării naționale românești din Transilvania înainte de Unire, membru al P.N.R. și ulterior al P.N.Ț., prieten apropiat cu Iuliu Maniu pe care nu l-a trădat în politică. Semnatar la Moscova a Convenției de Armistițiu cu Puterile Aliate din partea P.N.Ț. A murit în închisoarea de la Aiud.

scaunul episcopal de Oradea....” (Eu mai pot adauga că lansarea lui ca german, spre a fi acceptat de Nunțiatuara de la București, s-a făcut de către episcopul Pacha, o altă figură de o ținută românească foarte dubioasă, dar foarte isteță!)

29 Iulie. Astă dimineață a sosit Lici care a fost două săptămâni prin Dobrogea, apoi cinci zile la Cluj. Deseară avem cina în familie la care l-am invitat și pe episcop.

31 Iulie. Sâmbătă seara am avut cina la care am comemorat nunta de acum 25 de ani. Mi-a făcut o feștanie în casă, apoi am avut o masă la care au luat parte: P.S. Sa însoțit de teologul V. Nicola, d-na Ungur cu tatăl ei (Ungur fiind dus de acasă), tânărul Oniga (venit de la Timișoara), Camil (sosit abia cu trenul de 11 seara peste București), copiii noștri cu Emil Forster. După plecarea episcopului, a venit Corina cu fetele și Tila-mama, iar tineretul a jucat. Camil a fost atât de drăguț de ne-a trimis înainte un butoiș de vin bun de la Jidvei.

Ieri, în 30, seara la 11, Pius a plecat înapoi la Strasbourg, împreună cu Forster. Puțin au stat, repede a trecut vremea. Se grăbesc, căci au mult de pregătit în vederea concursului de internat. A plecat și Oniga, iar astă dimineață a plecat Camil. Lici mai stă două zile.

*Hodie cum Muntean de pluribus clericis caelibibus locutus, enarravit mihi, quare decedatus D. Fireza tantopere familiae Peia favorit et quare hi a Fireza omnia extorquere potuerunt. Racovițae qua parochus Fireza ope istorum inebriatus est, dein juxta eum in lectum posuerunt foeminam viduam, matrem Aurelii Popovici, quae eum tentaret. In hac positione Fireza surrectus timensque, ne Peia en traderent dedit ei tot pecuniam fecitque omnia, que iste petiiset!*²³⁰

²³⁰ Vorbind astăzi cu Muntean despre mai mulți preoți celibi, mi-a povestit în cel fel răposatul domn Fireza favoriza familia Peia și cum aceștia au putut să stoarcă de toate de la Fireza. La Racovița, unde parohul Fireza a fost îmbătat cu sprijinul acelora, au așezat în pat lângă el o femeie văduvă, mama lui Aureliu Popovici, ca să-l ispitească. Trezindu-se în acea situație și temându-se ca familia Peia să nu-l trădeze, le-a dat bani cât de mulți și a făcut tot ce au cerut ei! (n. trad.)

23 August. De când n-am scris aici, multe s-au adunat, pe care voi căuta a le rezuma.

La 6 August a fost hramul mănăstirii Plosca. Anul acesta P.S. Sa nu a voit să vină ca să nu se întâlnească cu cei din Hunedoara, care l-au supărat în chestiunea preotului Iuliu Pop, pe care l-au pretins de paroh la ei (îndemnați – cum s-a descoperit – de canonicul Marianescu). Și bine a calculat P.S. Sa., căci, chiar dacă venea pe la Silvaș²³¹, cu evitarea Hunedoarei, și atunci îl căutau la mănăstire, cum m-am convins. Am fost trimis eu, care am mers însoțit de protopop. Seara, de acolo, am mers la Vulcan, unde am sosit după miezul nopții și am dormit la Ana. Am găsit pe Camil acolo, care a plecat la trei dimineața. În aceeași vreme, P.S. Sa a mers de la Lugoj, cu automobilul inginerului Borda (de la Reșița), la Lupeni, unde am mers și eu luni dimineața și de acolo am mers la Câmpul lui Neag. Aici, prânzind și îmbrăcându-ne de munte, am plecat la orele 15 cu Borda și cu tânărul Dănilă Berinde, candidat călugăr la ass. din Beiuș. Seara am sosit la Buta Mare, sus, sub vârf, unde am dormit în cort și a fost cam frig. Dimineața am trecut de Buta, am luat-o pe Păpușa la vale în Lăpușnic, apoi pe Peleaga până la lacurile Bucura. De acolo am coborât iarăși în Lăpușnic, am mâncat, am ieșit iarăși sus și pe Drăgșanu am mers până la Scocul Sec, unde am coborât în Scocul Mare și, seara la 8, am ajuns la Câmpul Șelului. Dimineața am plecat de aci, am trecut Oslea și am coborât la Tismana, după amiaza la 6 am fost acolo, o cale bună, dar lungă. La Tismana ne aștepta – veniți peste Surdu – părintele Zugrav cu învățătorul Pașca din Lupeni și automobilul lui Borda. Am luat o cină bună și dimineața, noi am plecat cu automobilul înapoi, peste Severin. Am avut multe pane, abia la miezul nopții am sosit la Lugoj. Pașca a rămas până a doua zi la Tismana, unde a dat de părintele Lungulescu din Craiova, care le-a vorbit despre mine cu admirație.

Excursia aceasta a completat seria excursiilor noastre pe Retezat. Am văzut acest complex de munți din toate părțile. Episcopul mergea sprinten înainte, mai și juca din când în când. Eu cu inginerul Borda mergeam mai moderat, făceam popasuri dese. A doua zi, după

²³¹ Parohie greco-catolică în protopopiatul Hațeg, jud. Hunedoara

masă, am văzut că, din propria inițiativă, P.S. Sa a ținut popasuri destul de lungi și nu înțelegeam această atenție pe care ne-o acorda. Abia seara ne-a spus că la Bucura i s-au scrântit venele de la picior. Ziua a treia a mers călare până la amiază, dar a fost foarte voios și mulțumit tot timpul.

Foarte bună călăuză l-am avut pe crâșnicul din Câmpul lui Neag.

La Câmp am găsit pe Ioniță cu familia, Titus bolnav cu cavernă, soția preotului Berinde cu cancer la stomac. Insistă să li se dea altă parohie. E vorba de Aninoasa, am reușit să conving și pe P.S. Sa și pe protopop de dreptatea cauzei, dar piedica e lipsa de locuință. Va trebui deci să aștepte. (Poate e și mai bine să rămână acolo, unde-și are Vasile rosturile lui).

Abia am stat o zi (11 August), acasă și, în ziua următoare, a trebuit să plec la Cib²³², la misiuni. Eu aveam planul ca în 13 să merg la Radna, iar la Cib trimiseseam pe Andrea. Dar a scris preotul din Zlatna că Andrea nu e potrivit, să merg eu că încercă recuperarea bisericii din Cib prin aceea că pe fata opozantului P. Cristea să o ia de soție băiatul lui Bogdan, normalist, pe care apoi să-l facă episcopul preot la Chei. P.S. Sa a aprobat cu bucurie și așa eu am mers la Cib ca să facem treabă. N-a reușit însă, căci P. Cristea a spus că nu ne poate garanta retrocedarea bisericii din partea celorlalți opozanți. La căsătorie s-au învoit, dar așa ca tânărul Bogdan să fie preot aiurea. Poate e mai bine că nu s-a făcut, fiindcă provoca invidia altora din sat. Am stat la Cib din 12 seara până în 15 d.a., apoi am mers înapoi la Zlatna. Aici, ziua următoare, am vorbit cu subsecretarul de stat I. Pop²³³, cerând retrocedarea bisericii.

În 17 August am sosit acasă.

²³² Parohie greco-catolică în protopopiatul Bobâlna, jud. Hunedoara.

²³³ Ioan C. Pop, membru al P.N.R., unul dintre secretarii Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. După Unire membru P.N.Ț. Subsecretar de stat la Interne în cele două guverne prezidate de Vaida în 1933.

În 22-25 au fost exerciții spirituale conduse de părintele Manu Leo²³⁴. În 19 dimineața a plecat Mili cu Bertușca la Odorhei.

În 25, după încheierea exercițiilor, a fost Consistor plenar și adunarea generală a Reuniunii de Misiuni. În cadrele acesteia, episcopul, în discursul de deschidere, m-a felicitat la jubileul preotesc de 25 de ani. Au mai vorbit Zugrav și Muntean. Acesta din urmă mi-a adus și un mic cadou: o pană de argint.

În 24 August, la ședința extraordinară a consiliului comunal, la propunerea mea, s-au respins toate obiecțiile cuprinse în raportul de anchetă a insp. general Zoe Gherman, raport pe care și-l însușise Ministerul. În ziua următoare, la ședința delegației, primarul m-a felicitat, spunând că am fost „strașnic”.

În 26 August, dimineața, am plecat cu Nica, lăsând casa singură. Lulu plecase în 7 August cu Chicinaș la aer în munții Bârgăului, la Piatra Fântânele, aproape de Dornișoara. Am plecat și eu cu Nica să vedem acest loc. Am sosit seara la Cluj, unde am dormit la părintele Dăianu. Aci am cinat împreună cu Amos Frâncu²³⁵, tribunul moșilor, care s-a oferit și el de apărător lui Dăianu. Ne-a povestit multe și de toate. Despre Vaida, cum se trage din familie țigănească (țigan-vajda!), iar, după mamă, din secui. Despre Cicio²³⁶, cum și-a însușit moșia de la Celmac. În scrisoarea dată la Blaj întru apărarea lui Dăianu, a obiectat pe Sâmpălean ca pe „eroul de la Doștat”, a cărui cauză o cunoaște ca fost avocat al lui Crăciun (cel care a divorțat din cauza lui Sâmpălean). Spunea că îi pare rău că nu a spus și de „Măria de la

²³⁴ Leon Man, călugăr bazilitan, superiorul mănăstirii Nicula. Arestat de comuniști, a murit la închisoarea din Gherla.

²³⁵ Amos Frâncu (1866 – 1933), avocat în Cluj, apărător în Procesul memorandist, luptător pentru unire. Simbol al luptei pentru drepturile moșilor, ales în două legislaturi deputat și senator în Parlamentul României Mari.

²³⁶ Ștefan Cicio Pop (1865 – 1934), jurist, figură marcantă a mișcării naționale românești din Transilvania, vicepreședinte al Marii Adunări naționale de la Alba Iulia. Membru al P.N.R., ulterior al P.N.Ț., a fost Ministru de Stat pentru Transilvania în guvernul condus de Al. Vaida Voievod (dec.1919 – martie 1920) și președinte al Adunării Deputaților pe timpul guvernelor conduse de Iuliu Maniu între anii 1928 – 1933.

Feleac”, cu care ar fi avut Roșianu de furcă, și despre una de la Basna, care ar fi fost în legătură cu Mitropolitul (ulterioar mi-a spus Domșa că la Basna umbla unul Mărgineanț de la Oravița și cu soția aceluiași ar fi avut relații și Buru, iar copilul l-ar fi crescut Buru la internat, acolo unde venea și ea!)²³⁷.

De la Cluj, în 27 după-amiază, am sosit la Mănăstirea Piatra Fântânelor, unde am găsit pe Lulu sănătos și am stat acolo până în 29 la ora 10. E regiunea cea mai frumoasă pe care am văzut-o vreodată, cu mult brad și o vedere largă. Călugărul ortodox din Moldova, Luncanu, cu diaconul său, par oameni de treabă, care n-au niciun prejudiciu față de catolici. M-au găzduit bine și pe mine.

În 29, am plecat de acolo cu Nica și, la miezul nopții, am sosit la Blaj. Aci, în 30, am avut dezbaterea procesului Dăianu. A venit și Frâncu. Am susținut ambii incidentul cu incompetența și cu suspiciunea. Abia acum blăjenii – se vede, de frica lui Frâncu – au admis incidentul. La Blaj am stat la Mariți, dar am fost și la d-na Vlăsa, a doua zi am luat masa la ei. De la Săucel a venit Niculiță cu Ion Costea să ne vadă.

31 August. Am mers de la Blaj la Odorhei, unde era Mili de două săptămâni. Aici am stat până în 7 Septembrie dimineața. Ne-am fi petrecut bine dacă nu era tot ploaie. În 7 Septembrie am plecat din Odorhei, de la Ilia, Mili cu Nica au venit acasă, eu am mers la Radna, de unde în 8 seara am venit acasă.

În 11 Septembrie a venit Lulu acasă.

Ieri a fost la noi ing. Borda cu doamna. El vroia să meargă la episcop să se plângă că Boroș, după ce a făcut anchetă la Reșița, mai ține legătura cu avocatul Mora, căruia îi cere încă date confidentiale, iar acela le trâmbițează prin localuri publice.

La Arad, mare necaz cu zidirea bisericii.

²³⁷ Dezvăluiri făcute de Amos Frâncu la adresa vieții imorale, prezumtă pe seama unor clerici din instituțiile de învățământ de la Blaj.

14 Septembrie. Azi au fost la mine profesorii de teologie G. Stan și Tămăian²³⁸ de la Oradea. Ambii băieți foarte drăguți, mai de aproape îl cunosc pe Stan, om cu inimă și drept. Ca prefect la seminar, nu știu ce a cutezat să vorbească acum câțiva ani, și episcopul numaidecât l-a pedepsit cu transferare la o parohie pe vară. La mine ține mult. (vezi 9 Mai)

27 Septembrie. Aseară au sosit aici episcopii Frențiu și Hossu cu abatele Iosif Pop, azi au plecat împreună cu episcopul nostru la Roma, peste Jugoslavia. Ceilalți pelerini, împreună cu episcopul Rusu, am mers peste Ungaria.

Au fost azi și la noi în vizită toți trei, eu am înțeles că vin, dar nu m-am grăbit acasă și ei au venit, găsim pe Lulu și Mili nepregătiți.

După masă am mers la reședință și le-am făcut eu vizita. Am stat mai mult la Iosif Pop. El va încerca la Roma să lămurească și chestiunea Fiedler. Mi-a arătat scrisoarea acestuia, prin care cere intervenția în sensul de a lămuri cercurile conducătoare că el n-are nici o vină, incidentul fiind un simplu accident (descoperit la controlul bagajelor unui popă beat!). El, de altfel, vede mâna Providenței, care îl scapă astfel de o sarcină. Pe cât știu însă, va merge greu pentru că guvernul nu va ceda. – În acest caz își scoate capul iarăși Zombory, care, se spune, ar fi motorul principal al acțiunii antifiedleriste. Nu știu dacă se poate crede acest lucru, dar la Dr. Rethy, primarul din Odorhei, am văzut o scrisoare a lui Zombory prin care-l informează că e iarăși actuală chestiunea Fiedler.

Zilele acestea (în 21 Septembrie), ne-a chemat episcopul la ședința capitulară și ne-a propus să alegem un canonic în locul lui Gh. Fireza. Dar ne-a spus că, dorind să-i aducă pe iezuiți la Totești (și știind că noi câțiva suntem contra – vezi 15 Mai a.c.), s-a gândit să meargă la Roma, să expună toată chestiunea Sfântului Părinte și vom face așa cum va zice el. Am obiectat că Sfântul Părinte judecă numai după cum îi spune P.S. Sa și de aceea trebuie să discutăm problema între noi. Eu

²³⁸Coriolan Tămăian, canonic în Dieceza de Oradea. Arestat de comuniști a fost internat succesiv la mănăstirea Neamț, Căldărușani apoi la Dragoslavele, Sighet, Jilava, Oradea, Galați, Botoșani. Eliberat în 1964.

sunt pentru Crișan de canonic, Ionaș nefiind potrivit la Hațeg. Încingându-se discuția și fiind timpul înaintat (eram după ședința Consistorială), a rămas ca în ziua următoare să ne adunăm din nou la ședință. În această ședință, P.S. Sa a spus că a meditat asupra argumentării mele și a găsit că am dreptate, de aceea pune la vot chestiunea complinirii stalului vacant.

Toți au fost împotriva combinației cu iezuiții, afară de Muntean. Episcopul ne-a declarat că ține mult la această idee, ba a și anticipat, promițându-le Toteștii. La aceasta noi am răspuns că nu mai votăm, dar primim cu supunere, pe răspunderea P.S. Sale. S-a încins apoi o discuție lungă ce s-a terminat ca între adversari loiali. Dar, după ședință, P.S. Sa a luat pe Muntean cu sine și s-a plâns că noi toți suntem dușmanii lui.

Destul că în această dispoziție ne-au găsit cei trei episcopi. P.S. Sa nu a chemat pe niciun canonic la masă. La plecare însă, la gară, a fost amabil.

Cu Frențiu am vorbit, între altele, și de planul lui de a se retrage la 25 de ani de episcopie, plan pe care mi l-a comunicat părintele Manu. De aceea încercase să cumpere de la Academia Română moșia cu castelul de la Berthelot. Încercarea a eșuat din cauză că academicienii neuniți s-au sesizat și au fost împotrivă.

1 Octombrie. Azi am fost la Reșița, unde am servit în locul lui Măxer, care e dus și el la Roma. Mi-a trimis ing. Borda mașina și cu aceea am venit și înapoi. Mili și Nica au fost și ele cu mine. După amiaza am fost cu Borda până la peștera de la Comarnic, cam la 20 km de Reșița. Peștera are 1600 m lungime.

16 Octombrie. Episcopul ne-a trimis la fiecare câte o ilustrată din Roma. Când a sosit acasă și l-am primit la gară, ne-a spus, punându-se în trăsură: „Apoi, v-am adus câte ceva cadou.” A și trimis la fiecare canonic o iconiță. La Consistor a fost drăguț. Azi am fost la el, sperând că voi auzi câte ceva de la Roma. A fost foarte supărat. M-a invitat să merg în societatea lui la Dej, la Congresul Agru-lui. Eu, de altfel, n-aș fi mers, că n-am bani, amenajările pe care le fac acum la locuință (schimbarea treptelor la pivniță și pod și apeductul) îmi cer parale. Dar

voi merge în speranța că pe drum voi mai auzi unele-altele de la P.S. Sa.

I-am scris părintelui Lipski din București, punându-i în vedere obiecțiunile pe care le am față de planul cu ieziții. Mi-a răspuns un alt ieziut că părintele Lipski e grav bolnav și de aceea a trimis scrisoarea mea părintelui Konopka din Cracovia. I-am scris și acestuia, completând informațiile. O să văd ce rezultat va avea.

Unirea din Blaj, după *Sionul Românesc*, a publicat un frumos articol despre jubileul meu de 25 de ani. Nici după acestea, colegii mei, canonicii, nu au găsit cuviincios să-mi zică măcar un cuvânt de felicitare. Singur Nestor mi-a trimis o scrisoare frumoasă. Ceilalți „coetus hominum”²³⁹...

Din afară am primit mai multe felicitări.

24 Octombrie. Azi am venit acasă de la Congresul Agru-lui (de la Dej), unde l-am însoțit pe P.S. Sa. Atât la dus, cât și la întors, am dormit în Cluj, eu la Dăianu, P.S. Sa la episcopul Hossu. Aseară am cinat și eu aici. La Dăianu am întâlnit pe Frâncu, cu care sunt în dezacord în ceea ce privește apelul pe care trebuie să-l dăm împotriva Blajului. El – pe barba lui – va trimite un *aide-memoire*²⁴⁰ în care atacă Blajul într-un chip absolut rușinos. Am stăruit să nu o facă, dar cine se poate înțelege cu Frâncu?

La Dej am fost găzduit la prof. Varna, un om simpatic. Prima zi am prânzit la președintele Agru-lui de acolo, a doua zi la masa comună, a treia zi la prietenul Șanta, cu o familie simpatică.

La Congres am vorbit la federalizarea reuniunilor femeiești și la propunerile comisiei de presă. S-a formulat definitiv ideea că Agru va putea progresa numai dacă va avea ca director un eclesiastic mai bătrân, cu cunoștințele și energia necesară, cu o situație respectabilă și care, detașat de la serviciul său – pentru care primește salariu – să se ocupe exclusiv de Agru.

În cuvântul de închidere, președintele a accentuat că episcopii sunt de acord și au promis că în curând se va avea acest director.

²³⁹ adunare de oameni (lat.) (n. trad.)

²⁴⁰ memoriu

Cine să fie el? Nu știu. Președintele Agru-lui îmi spunea că la Cluj nu se găsește nimeni, că episcopul le-a sugerat pe Băliban, care nu e de niciun folos, iar Agârbiceanu nu le poate face pe toate. Acesta din urmă mi-a spus că mulți se gândesc la mine. Mi-a spus-o și Ciplea mai demult, ca și avocatul Fântânar din Nădlac, că s-a dezbătut la Congresul de anul trecut. Eu însă nu știu cum aş putea primi. Venind pe tren cu P.S. Sa, l-am întrebat și mi-a spus că el nu știe nimic despre asta și că, de fapt, nu s-ar putea lipsi de serviciile mele.

De la Simeria P.S. Sa a plecat la Hațeg. E o călătorie discretă, în cauza noului vicar, se vede. Eu i-am spus să nu se grăbească cu iezuiții până nu vedem ce efect vor avea scrisorile mele – despre care i-am povestit cum le-am făcut.

În 20 crt., Lici trebuie să dea concurs la bursa publicată de Academie pentru limba turcă. S-a pregătit sârmanul trei luni. În ultimul moment s-a luat hotărârea să nu fie admiși decât licențiați în istorie. Mare ticăloșie!

Așteptăm aviz de la Pius, să vedem dacă s-a putut supune la examenul de intern și cum i-a reușit.

Pe drumul de la Cluj înapoi, am vorbit cu episcopul despre iezuiți, discutând chestiunea din toate punctele de vedere și spunându-i ce i-am scris lui Lipski și Kanopka. L-am sfătuit să nu se grăbească. Mi-a spus că a vorbit cu Papa și cu generalul iezuiților. *S. Pater ei congratulatus est, dicens se quoque multoties ad iesuitas recurrere. Accidit, quod superior generalis dicat: Sancte Pater, hoc est impossibile. Fac ut possibile sit, dicere solet S. Pater. Et fit. Itaque pro nobis quoque, dicit episcopus, magni lucri erit, iesuitas habere. Ego dubius remansi, considerando personas, quae ad nos venient (Gh. Fireza, Bodocan, Chira).*²⁴¹

²⁴¹ Sfântul Părinte l-a felicitat, zicând că și el recurge de multe ori la Iezuiți. Se întâmplă ca Superiorul General să zică: Sf. Părinte, acest lucru este imposibil. Papa obișnuiește să spună: Fă să devină posibil. Și se face. Și așa zice episcopul că și pentru noi ar fi un mare câștig să avem iezuiți. Eu am rămas în dubiu, având în considerare persoanele care au venit pe la noi (Gh. Fireza, Bodocan, Chira). (n. trad.)

La Simeria episcopul – care în secret aranjase înainte cu Muntean (am aflat că nici secretarul Rațiu nu știa) – s-a dat jos și a mers la Hațeg cu o mașină care îl aștepta la gară. Mi-a spus că a primit o scrisoare de la un mirean din Hațeg (nu mi-a spus cine, dar am aflat că era Comes), și merge să vorbească cu el. A doua zi s-a reîntors cu Gh. Fireza, se vede că și-au dat întâlnire acolo.

27 Octombrie. Ieri, 26 Octombrie, deși sărbătoare, am fost convocați la ședința capitulară, sub prezidiul episcopului.

După deschiderea ședinței, episcopul – înainte de toate – a luat act de propunerea Capitlului (făcută în absența mea), de a relua procesul disciplinar al canonicului Nestor. Episcopul însuși e de acord, deși protestează contra unei astfel de prezentări a lucrului, ca și când nu l-ar fi pedepsit până acum. A făcut-o pe cale administrativă. Iar eu în zadar am încercat să arăt că iarăși e vorba de o înscenare diabolică din partea unui dement care are proces civil cu Nestor. S-a împiedicat discuția numai acolo: dacă i se va da un fisc din Capitlu și se va judeca numai în Capitlu ori în Consistor cu fiscul Consistorial. Va decide Capitlul.

Apoi episcopul ne-a propus să ne spunem încă o dată cuvântul în chestiunea cu iezuiții, după ce ne-a arătat ce a vorbit cu Popa și cu generalul S.I. la Roma. Ne-am spus toți părerea: Boroș deja și-a băgat coada între picioare, Muntean se menține în postura fariseică, eu m-am limitat și menținut la cele expuse deja atât în ședință cât și în particular către P.S. Sa. Marianescu, la fel, a rămas pe lângă punctul de vedere de mai înainte! Numirile de canonic și de vicar le va face episcopul prezidial!

Azi am avut ocaziunea să văd fețe radioase, la culmea fariseismului, pentru atingerea unui scop care numai cinstit nu e în intențiunea celor ce îl susțin (afară, sigur, de episcopul!). Fie-le de bine!

31 Octombrie. Azi a fost ședință capitulară în care am proclamat pe noul canonic Simplu, cum e, se prezintă bine și sper că voi ieși la cale cu el. Îmi spune că Gheorghe i-a cerut să-i închirieze casa lui din Hațeg, pentru noviciat. Dacă așa stă lucrul, noviciatul se va face la Hațeg. Atunci, pentru ce le-a trebuit Toteștii?

De la Lici și Lulu încă tot n-am primit nici o scrisoare. Trebuie să sosească mâine. În schimb Pius ne scrie deziluzionat: la examenul de intern, deși probele i-au reușit admirabil, rezultatul a fost negativ. La fel au pățit încă doi străini! Am știut eu că nu merge așa ușor nici în Franța, cu aprobarea străinilor! Dar atunci pentru ce îi admite la examen?

1 Noiembrie. Astă dimineață au sosit Lici și Lulu de la București. Lici a făcut cerere la ministru să fie repartizat acolo și cu serviciul militar, ca să-și rețină și postul la Academie!

3 Noiembrie. Pius ne trimite o lungă scrisoare, îmbucurătoare. Dacă nu a reușit să intre între cei 10 care au ajuns interni titulari, a ajuns între următorii cinci care se numesc „extern cu premier”. Aceștia primesc locuri ce rămân vacante. Așa a primit el pe anul acesta un loc vacant la clinica dermatologică. La anul va da iarăși examenul și va putea fi titular. În scrisoarea lui face planuri interesante de viitor și-și ia rămas bun de la finanțarea noastră. De-ar da Dumnezeu să fie așa!

4 Noiembrie. Mai săptămânile trecute, fratele Pantea²⁴² din Racovița mi s-a arătat foarte indignat de calomniile ce ar fi proferat Muntean la adresa lui, adică a familiei (soției) lui. Amenință că va recurge la extrem, dacă nu i se face dreptate. Ulterior l-am întrebat cum s-au aranjat lucrurile. Mi-a spus că M. s-a referit la Cismaș²⁴³, iar acesta a spus că a auzit de la niște țărani din Racovița.

De la Muntean am aflat de ce e vorba: *dicunt homines episcopum non posse tam indulgentem esse ergo Pantea, nisi relationes cum uxore eius haberet!*²⁴⁴ Infamia aceasta – căci nici măcar de aparențe nu poate fi vorba – arată numai atâta: că de fapt și oamenii au observat cum Pantea, timp de 10 ani, a făcut ce a voit la domeniu.

²⁴² Atanasie Pantea, preot greco-catolic în Racovița, parohie greco-catolică în protopopiatul Buziaș, jud.Timiș.

²⁴³ Ioan Cizmaș, administrator parohial în Ticvaniul Mic, protopopiatul Oravița. Jud. Caraș-Severin.

²⁴⁴ Oamenii spun că episcopul nu ar putea fi atât de indulgent față de Pantea dacă nu ar avea relații cu soția lui. (n. trad.)

Acum, firește, lucrurile s-au cam schimbat, mai mult în urma intrigilor lui Ziurel decât a calomniei de mai sus.

De jubileul meu, am primit frumoase rânduri de la mulți. Dintre foștii colegi de liceu, Otto se menține în amintiri duioase, Groza își etalează iarăși concepțiile lui „revizuite”.

A murit Amos Frâncu! După cele expuse la ultimul contact avut cu el (vezi 26 August) mai pot adăuga că, de la Dej trecând prin Cluj, am aflat că, pe lângă apelul făcut de mine pentru ambii în chestiunea Dăianu, el a mai redactat un *aide-memoire* pentru Roma, în care atacă rău Blajul, între altele și pentru cazurile homosexualilor Lallande și Șerboianu, pe care Blajul le-ar fi mușamalizat. Mai e atacat Mitropolitul și pe chestiunea falsificării procesului v[erbal]. al sinodului arhid[iepezan], din 1921 în chestiunea aranjamentului școlilor primare cu statul. I-am spus lui Frâncu să renunțe la memoriul său pentru că numai ne facem de minune în fața Romei, iar de o acțiune de răsturnare a Blajului pe toată linia nu poate fi vorba. Moartea lui Frâncu încheie acest incident.

9 Noiembrie. Ieri am adus reportaje depre jubileul meu: *Temesvarer Zeitung* (nr. din 8 Noiembrie), *Universul*, *Dimineața* (cu fotografie), *Curentul* (nr. din 9 Noiembrie), azi aduce *Calendarul*. În toate cele de la București a scris d. Popescu-Costești, corespondentul de aici. A comis însă o confuzie pentru că, luându-se după cele din *Sionul* din 15 Septembrie și aplicându-le la termenul de 31 Octombrie când se împlinesc 30 de ani de ziarist, expune lucrurile ca și când acum aș fi fost sărbătorit de un grup de preoți și mireni și pune în gura episcopului cuvinte scoase din articolul lui Rațiu.

La *Temesvarer Zeitung* a scris fratele Otto, greșind numai cu aceea că mă face vicar episcop, iar „Hodegetica” și „Păstorul și Turma” le pune ca lucrări deosebite. După el s-au luat ziarele locale din Lugoj: *Banater Bote*, *Lapok*, *Lugoscher Zeitung*.

Mai zilele trecute *Vestitorul* din Oradea a publicat un articol frumos, cum nici nu m-aș fi așteptat.

12 Noiembrie. *Răsunetul* de aici publică un articol măgulitor semnat de redacție, dar scris în realitate de fratele Andrea.

14 Noiembrie. Lici, prezentându-se la Cercul de Recrutare din Deva pentru serviciul militar a fost repartizat la 1 Roșiori în Arad (noi cerusem 17 Inf. Lugoj). De aici l-au trimis la școala militară din Târgoviște, unde a scăpat cu aceea că nu poate depune garanția. S-a reîntors la Arad și acum o să vedem dacă poate trece la serviciul auxiliar, ca apoi după 3 luni să meargă la București. Am trecut și eu ieri, în 13, pe la Târgoviște, să-l văd pe Lici. Am plecat dimineața din București, am ajuns acolo și la amiază am plecat, ajungând seara acasă. Am văzut noua catedrală, consacrată chiar cu o zi înainte (12 Oct.).

La București am fost duminică (în 12), la marele consiliu al Partidului Național-Agrar la care ne-a convocat Goga. Dar a izbucnit criza de guvern, fiind în curs consultările la Maiestatea Sa, și Goga nu ne-a făcut alt expozeu decât că menține declarațiile de până aci și nu se abate de dragul niciunei combinații de la linia pe care și-a impus-o.

Pe drum spre București am călătorit cu un domn din Craiova, care mi-a spus lucruri interesante de la Curte: cum bătrânul Wolf²⁴⁵ vorbește la cafea de „copiii săi”, cum după-amiază îi cântă muzica de gardă. Cum este un colonel la balamuc pentru că a tot pisat pe Vodă să se lase de *duduia*, cum căpitanul Precup²⁴⁶, care l-a adus cu avionul la restaurare, a fost pălmuit și trimis la Balcic în cazarmă 2 ani pentru că în confidență i-a spus că poporul cere să se lase de *duduia*.

Chiar se întâmplase nenorocirea cu d-na lui Puiu Dumitrescu (serv[iciul], part[icular], al Maiestății Sale Regele) că a sărit de la etaj. Povestind acest lucru Mitropolitului Cisar (la care eram găzduit), mi-a spus și el ce a auzit că, nu demult, d-na lui Puiu l-a făcut atent pe Vodă cum că bărbatul ei o înșală: la cutare casă în oraș ar păstra în cassa de fier hârtii compromițătoare. Puiu ar fi fost reținut câteva ore și de fapt s-ar fi găsit hârtiile. Alții cu care am vorbit la București au spus că

²⁴⁵ Tatăl Elenei Lupescu.

²⁴⁶ Victor Precup, colonel, personaj dubios care a pus la cale pe data de 7 aprilie 1934, alături de alți ofițeri ardeleni nemulțumiți de viața imorală a regelui Carol al II-lea, un atentat, dejucat de Mihail Moruzov, șeful serviciului Secret al Marelui Stat Major. Asupra atentatului s-au făcut o serie de speculații, adevărul nefiind elucidat nici până în prezent.

această știre nu s-a confirmat. În schimb toți recunosc – și mi-a spus-o și Oțoiu, cu care am stat mai mult de vorbă – că la audiența critică Vodă l-a primit pe Vaida ca pe un țigan.

15 Noiembrie. Azi a venit Boldea de la București și a stat până la rezolvarea crizei. Combinația Duca-Goga a eșuat din cauza intransigenței pe principii a lui Goga. Era cert că Duca – umilit a merge la Gheorghe Brătianu și la Goga, nu ar fi primit singur mandatul dacă nu intervenea emisarul bancherilor de la Paris.

După rezolvarea crizei, Goga – spune Boldea – a fost foarte bine dispus și senin, simțindu-se liber și promițând a continua acțiunea naționalistă. Spune că la audiența avută la rege, după ce l-a vizitat Duca, a spus lucruri care se vor afla numai din testamentul lui politic. Va urma desființarea Gărzii de Fier, iar aderenții ei vor trebui să vie la noi. Goga a mai adăugat că a fost la Hitler și la Mussolini, dar trimis de Rege. Ne-a dat ordin să depunem candidatura la alegerile ce urmează și, ce e mai grav, să nu ne îngrijim noi de cheltuieli!...?!?... (E posibil ca cineva să-l pregătească pe Goga pentru regimul de dreapta ce va avea să vină și la noi!)

17 Noiembrie. Azi a fost o ședință a Comitetului Reuniunii Femeilor din localitate, la care s-a vorbit de demisia prezidente și a secretarei. Cauza: grava jignire suferită acum a doua oară. Despre ce e vorba?

Duminică, 12 Noiembrie, reuniunea a dat un ceai la Casino. Presidenta cu încă o doamnă au mers să-l invite pe P.S. Sa. Acesta era deja în sufragerie, nu le-a primit, ci le-a trimis prin teologul care le-a anunțat, 100 lei! Am hotărât că nu primim demisia, ci o delegație va merge la prezidentă și va căuta să o împace. Iată cum poate avea urmări grave nepriceperea unui episcop!

Ștefan Bălan²⁴⁷ scrie de la Strasbourg că Pius și-a schimbat modesta cameră din str. A. Jung cu una frumoasă și luxoasă de la spital. O și merită, zice, pentru că a muncit mult. Duminică, 5 Noiembrie, toți

²⁴⁷ Ștefan Bălan, nepot al episcopului de Lugoj, Ioan Bălan, preot celib, actuar diecezan, viitor canonic.

românii din cele 4 dieceze au mers de l-au salutat. El i-a primit și i-a servit cu un pahar de vorbe bune așa cum numai el știe să fie!

Săracul Pius! Zilele trecute l-am întâlnit la București pe Oțoiu și, plimbându-mă cu el, i-am mulțumit și pentru promptitudinea cu care totdeauna a dat aprobare cererilor de valută, prezentate de Lulu pentru Pius. Mi-a spus câtă plăcere îi făcea să-l vadă pe Lulu, a promis chiar că după terminarea studiilor îl va ajuta să obțină un post. Mai spunea că cererile erau atât de mici – 200-300 franci francezi – încât el l-a întrebat pe Lulu dacă nu e cumva o greșeală. „Nu, a răspuns el, căci nici nu am mai mulți bani.”

Pius a avut abia strictul necesar, pe când alții aveau 1000 - 1500 franci francezi. Noroc că a mai putut primi și de la călugări valută, iar până în anul IV a avut masa la Seminar, plătită cu sfintele liturghii.

18 Noiembrie. Între gazetele care au scris despre jubileul meu e și *Avântul* de la Petroșani.

22 Noiembrie. Ieri am fost la Arad, la punerea pietrei fundamentale a bisericii din Șega. M-am dus deoarece nu a voită alt canonic să mergă, iar eu doream să-l văd pe Lici, soldat T.R. la 1 Roșiori. La serbare a fost și vicarul de la Timișoara și l-am pus pe el să predice. Herlo a făcut un hrisov pentru a-l pune în zid, în care a scris câte verzi și uscate. Pe unele le-am mai șters. Pe Lici nu l-am găsit. Era dus la Sibiu la supravizită, în vederea serviciului auxiliar. Ne-a scris de acolo.

24 Noiembrie. Între cei care mă felicită este și episcopul Pacha prin câteva rânduri în latinește, foarte frumos concepute. E singurul episcop care-mi trimite felicitările în scris. Gherla și Oradea m-au felicitat când au fost aici. Mă mir de Rusu, desigur a uitat. (A scris mai târziu!)

Frențiu îmi trimite o scrisoare drăguță ca răspuns la observațiile făcute în chestiunea cursului de 6 ani la Academia teologică de acolo. Îmi face elogii spunând că am lucrat mult și întotdeauna bine. Să dea Dumnezeu să pot lucra și de aci înainte, „la Lugoji ori la Cluj”, cum va

voi Dumnezeu. E prima oară când în mod oficial mi se pune în vedere Clujul, în sensul indicat la 24 Oct²⁴⁸.

30 Noiembrie. Azi am primit iarăși o scrisoare mai lungă de la Pius, în care scrie ce boierește e aprovizionat la spital: cameră mare, frumoasă, cu toate conforturile, masă bună (ne trimite și menu-ul), telefon etc. Toți românii îl admiră. Amintirea frigului pe care l-a îndurat din când în când în camera sărăcăcioasă e doar „o amintire” pentru el! Har Domnului că a ajuns așa de bine!

7 Decembrie. Ieri, de Sfântul Nicolae, fiind dimineța încă în pat, cine bate la ușă? Lici. A venit de la Sibiu unde a fost pentru supravizită (și a fost clasat serviciu auxiliar) și de la Ilia și s-a abătut pe la noi. Am petrecut bine ziua. Ne-au cercetat domnul primar Birescu, Boldea, Holban, Crișan, Marianescu, Rațiu, Zasloți cu doamna, Dionne cu d-na, Mătăsariu, Mugur, Bîrlea, Văcariu, Moise, Dumbravă, iar după-masa Boroș, părintele Leandru și Bistrițean cu doamna.

9 Decembrie. Am fost la Arad în inspecție catehetică și să-l văd pe Lici. Prietenul Dr. Boteiu a fost foarte drăguț, mi-a promis tot sprijinul.

15 Decembrie. Azi ne scrie Lici că a fost Dr. Boteiu la ei și a intervenit ca să fie scutit de instrucție. Face numai teorie și va lucra într-un birou, la casierie.

R. Roman a fost pe la mine și mi-a spus că scoate o revistă unde vrea să publice cazul lui Gh. Fireza. I-am spus să nu o facă.

Mai acum 10 zile Marianescu a fost rău, a fost dus chiar la spital, dar a stat puțin. Se speră că se va putea împiedica boala.

18 Decembrie. Azi a fost pe aici Iosif Popa, episcop în Arad. A primit de la episcopul o telegramă prin care-i dezavuează ținuta față de Ștefan Cicio Pop și i se pune în vedere o altă ținută cu memento „ordinele se execută, nu se discută”. De fapt, episcopul a avut în vedere că domnul Șt. C. Pop nu s-a arătat prea favorabil clerului și le-a luat sesiile. Într-o adunare publică prezidată de el, domnul Hațieganu a înjurat preoțimea – iar liberalii au dat numaidecât ceva ajutoare preoților și le-au recomandat să voteze cu guvernul. Se va vedea dacă a

²⁴⁸ Autorul se referă la propunerea de a prelua președinția AGRU-lui.

procedat bine episcopul impunându-și voința și dând instrucții directe preoților în favoarea lui Șt. C. Pop.

Aseară gimnaziul de fete a dat o reprezentație la teatru. Nica a cântat solo la pian, iar la tabloul viu a fost Preacurata. Toți ne-au felicitat. Noi ne temeam că nu va reuși, nici chiar profesoara ei de pian – d-na Dionne – nu a știut să o pregătească, dar lume foarte serioasă m-a asigurat că s-a produs bine, mai bine decât cealaltă, care e mai bătrână și mai deprinsă.

28 Decembrie. Au trecut sărbătorile cu bine. Au fost acasă și Lulu și Lici. Lici a sosit abia în noaptea Crăciunului. A luat un concediu „medical” de 20 de zile ca să meargă și la București. La Arad o duce bine, a ajuns la un birou. Are mare noroc cu Dr. Boteiu. Nu a făcut deloc exerciții cu calul. Dacă reușește să treacă la București, va fi tot bine. Au trecut și alegerile la care eu am candidat la Senat. I-au votat oamenii pe liberali ca oile. *Hodie venit ad mea Oct. Aldea parochus Ostroviensis. Conquestus est mihi se ad episcopum vocatum esse, qui ei imposuit, quomimus ancillam Annam, olim Lugojii 17 per annos in aula episcopali servientem et inde ob scandalum cum alia foemina circa secretarium S.F. dimissam - se quoque dimitteret. Sibi hoc valde incommodum esse, quia res domus ejus optime curaret et se nescire, quomodo alteram ancillam tam strenuam inveniret. Sed Ἀγιώτατος ei sub poena suspensionis minatus, praetexto dictam foeminam meretricem esse. Videtur hoc episcopum postulare, quia nuper quidam pater iesuita Toteștii sibi sedem elegit... Res eo incomprehensibilis est, quia Aldea antea de vitio naturae opposito accusabatur.*²⁴⁹

²⁴⁹ Astăzi a venit pe la mine Oct. Aldea, parohul de Ostroveni. Mi-a mărturisit că a fost chemat la episcop, care i-a impus, nici mai mult nici mai puțin, decât să o dea afară pe servitoarea Ana, care slujise odinioară la Lugoj la palatul episcopal de unde împreună cu mai alte femei a fost demisă în urma scandalului legat de secretarul S.F. Mi-a zis că îi este foarte neplăcut să facă asta, fiindcă se îngrijea foarte bine de gospodăria lui și nu știe cum ar putea să mai găsească o altă servitoare atât de harnică. Dar „Preasfințitul” l-a amenințat cu pedeapsa suspendării pretextând că respectiva femeie ar fi prostituată. Se pare că episcopul îl acuza de faptul că nu de mult un părinte lezuit și-a ales sediul la Totești... Lucrul e cu atât mai de neînțeles cu cât anterior Aldea era acuzat de viciul contra naturii. (lat.) (n. trad.)

Anul 1934

5 Ianuarie. Ca de obicei, am primit o mulțime de felicitări de Anul Nou. Între altele, de la profesorul Ghenadie Ilie (Timișoara)²⁵⁰, care, fiind aici cu încă doi profesori și alți foști membri ai „Gărzii de fier” a fost cercetat de mine, am intervenit în favoarea lor ca să fie eliberați – neavând nici o vină –, ceea ce s-a și făcut în ziua de Ajun. La plecare, n-au avut vreme să vie pe la mine, de aceea îmi scrie acum și-mi mulțumește, mărturisind că, dacă pe față au rezistat la îndemnul mele, între ei mi-au aprobat totuși cele spuse și s-au consolat.

Lici a plecat în 1 crt. seara la București ca să lucreze la Academie 12 zile.

Ieri în Consistor a fost discutat cazul relatat de mine în scris despre Jivanca, cu neconsumarea Sfintei Cuminecături în ziua de 24 Decembrie, pe motiv că vinul a fost acru. Le-am arătat temeiul pe care stă suspiciunea că el nu crede deloc în Sfânta Taină. Marianescu, în loc să-l doară cele relatate, a căutat să producă diversiune, pentru a-l scoate curat pe Jivanca, căruia îi este prieten. Tot el l-a salvat și în 1926, când episcopul îl pusese în disponibilitate. Așa își au protectorul în Lugoj cei doi: Jivanca și Băcău.

11 Ianuarie. Azi în Consistor am avut mare scârbă, tot din cauza lui Jivanca. Acesta a dat declarație sub jurământ că a consumat în regulă Sf. Cuminecătură, ceea ce ar fi văzut și crâsnicul Gavrila. Am cerut ascultarea crâsnicului. Boroș, referentul, spunea să nu-l mai ascultăm ca să nu amestecăm și pe crâsnic în cauză. Am stăruit. Episcopul, neplăcut atins, spunea că-l va asculta el. I-am spus că, întrucât el e judecător, nu poate fi și anchetator. Mi-a răspuns brusc să-l arăt Papei!

²⁵⁰ Ilie Ghenadie (? – 1996), profesor, membru al Institutului Social Banat Crișana, inițiator în Banat al mișcării legionare, prefect al județului Timiș-Torontal în perioada guvernării legionare.

12 Ianuarie. Azi la biserică mi-au spus protopopul Țiucu și crâșnicul Băcău cum li s-a plâns Gavrilă că Jivanca a căutat să-l capaciteze să spună că el a fost de față la consumare. Dar el nu a fost de față, căci pe el l-a trimis după țigări. Ulterior și Gavrilă mi-a spus acest lucru, ba mi-a dat și declarație în scris. Să vedem cum o mușamalizează Marianescu. De episcop nu mă mir. Mi-a spus-o în repetate rânduri: nu-l pot reglementa pe acest om, să-l arătăm Papei, să facem cu el ce vrem. Dar când e vorba de o crimă atât de gravă?...

Astă-seară a venit Lici de la București. Spune că a aranjat cu colonelul lui să fie chemat la București în serviciu.

14 Ianuarie. Azi iarăși mi-au trimis vorbă de la închisoare „gardiștii de fier” că profesorul Gherasim e bolnav. Am mers să-l văd, nu e așa de rău cum era la Crăciun. Am văzut și pe preotul Madincea din Vermeș, care îi înjură pe cei din partidul lui că nu se interesează de el!

Pius ne scrie că s-a angajat la o revistă medicală de acolo să facă desene de reclamă. Va primi cam 2-3.000 lei la lună. Frumos. Băiat harnic!

16 Ianuarie. Azi a fost la mine fratele Pantea din Racovița. Se plânge că, luându-i-se administrarea moșiei, episcopul i-a spus: „Noi rămânem prieteni buni, oricând ești bine-văzut la casa mea.” Aseară a mers iarăși la curte, ducând ceva lucruri și rămânând acolo ca de obicei. La masă episcopul nu a vorbit nimic cu el. Urma să-l primească după cină. După cină însă l-a chemat sus pe servitorul Balint și i-a trimis vorbă lui Pantea că la el nu mai are nici masă, nici cameră și că azi după-amiază trimite pe Ziurel să aducă registrele așa cum sunt.

Pantea e indignat de acest tratament. Spune că mai are de primit vreo 120.000 de lei de la episcop, nu și-a ridicat banii de la el din 1927, i-a lăsat să fie păstrați până ce le va trebui fetelor de zestre. Va face scandal. Cu atât mai vârtos că nu i-a dat satisfacție în chestiunea calomniilor colportate de Cismaș, de care chiar el, episcopul, ar fi trebuit să se sesizeze.

Dixerat nempe Cismaș se ab aliquibus rusticis e Racovița audisse: ideo episcopus Pantea faveret quid cum uxore ejus relationes

*haberet! Provocatus ut originem harum calumniarum monstraret Cismaș nihil indicare potuit. Episcopus eum contemnendo in pace reliquit. Pantea satisfactionem petiit, sed frustra. Investigatio faciendo R. Marianescu comissa est. Hic amicus hujus quoque indigni, sicut aliorum- nihil investigavit.*²⁵¹

20 Ianuarie. Azi la ora 6 seara primesc printr-un băiat necunoscut un bilețel trimis din închisoare în care se cere să fie avizat Dr. Andreiu să meargă la profesorul Stoicănescu²⁵², care e pe patul de moarte din cauza grevei de foame și de sete, ținută de șapte zile, și eu să-l spovedesc.

Am mers la închisoare, pe Dr. Andreiu îl transportaseră deja la spital (medic al închisorii e Dr. Murărescu, un nepriceput, care nu constată nimic). Am mers apoi la spital și l-am găsit mai bine. Avuse accese de nervi și de cord. Am căutat să-l încurajez și să-l fac să înceteze cu greva, ceea ce a și urmat. Nu l-am mai spovedit.

Tot azi i-am pus în vedere episcopului să renunțe la îngrădirea bisericii pe porțiunea obținută de el (2 metri de la zid), că vom face noi, orașul, un parc de jur-împrejur.

Azi-seară a venit Lici de la Arad într-o misiune la Regimentul Călărași de aici. Stă până marți dimineața.

26 Ianuarie. Dr.Pop, președintele Agru-lui, a scris episcopului nostru să-i comunice dacă primesc eu să fiu director eclesiastic al aceuia ori să caute altă combinație. I-am răspuns că, de vreme ce nu mi-au dat ocazia să lămuresc unele chestiuni preliminare, nu mă pot angaja.

²⁵¹ De curând Cismaș a zis că a auzit de la niște țărani din Racovița că de aceea episcopul îl favorizează pe Pantea fiindcă ar avea relații cu soția acestuia! Provocându-l să-mi arate originea acestor calomnii, Cismaș nu a putut să îmi indice nimic. Deși trebuia condamnat, episcopul l-a lăsat în pace. Pantea a cerut satisfacție. Reverendisimul Marianescu a fost convocat pentru a face o investigație. Acest prieten al lui, chiar dacă nevrednic, ca și al altora – nu a investigat nimic. (lat.) (n. trad.).

²⁵² Constantin Stoicănescu, membru important în mișcarea legionară, coleg cu Ilie Ghenadie, în anul 1933 șef al organizațiilor din județul Timiș-Torontal, numit de Horia Sima comandant al organizației „Munca Legionară”. Alături de alți legionari a fost arestat după asasinarea lui I.G.Duca.

Din cele trădate de episcop, aflu însă că la conferința episcopescă, fiind vorba de asta, el a anticipat întrucâtva răspunsul meu în sens negativ, spunând că eu fiind și la oraș, având și casă în Lugoj, fiind la Cluj traiul mai scump și nici o indemnizație specială, nu aş merge, mai ales că nu se ştie dacă aş fi substituit gratis de către colegii mei.

Tot atunci episcopul Hossu a declarat că va aduce la Cluj pe Mălaiu²⁵³ de la Năsăud, cum s-a și întâmplat. Astfel am scăpat eu, dar nu ştiu cum va fericii Mălaiu Agru. (Pentru el va fi o bună trambulină pentru episcopie).

În şedința Consistorială de ieri, iarăşi am avut un incident cu Marianescu. S-a angajat să facă o anchetă în contra preotului Madincea, care e închis cu gardiştii de fier aici, iar câţiva oameni puşi la cale de liberali, au venit cu pâra asupra lui. Am pretins să se observe Conc[iliul] Prov[incial] II, de care el nu a ținut seamă până acum la nici o anchetă!

În cauza Jivanca (vezi 11 Ianuarie), crâsnicul a dat declarație că nu a văzut nimic, fiind trimis după țigări. Interogat ulterior, Mihi a spus că el nu a jurat că l-a văzut crâsnicul, ci că l-a văzut cineva. În realitate, după primul jurământ, a căutat să-l convingă pe crâsnic ce să spună, dar acesta nu s-a supus.

30 Ianuarie. Azi am făcut o Sf. Liturghie la închisoare. M-au rugat gardiştii, la care am fost alaltăieri` fiindcă îmi trimiseseră vorbă. Am fost rugat să le scriu lui Avram Imbroane și prefectului Nistor²⁵⁴, ceea ce am și făcut. Azi m-au rugat să merg peste două zile să-i împărtășesc, că lor nu le trebuie preot ortodox, nici altul, ci eu. Le-am spus că pe cel ce nu renunță la greva foamei, nu-l absolv. Ieri le-am

²⁵³ Titus Mălaiu, dr. vicar general în Năsăud, viitor preot greco-catolic la București. A făcut parte din mișcarea legionară. Arestat de comuniști a fost deportat la canal și ulterior a fost închis la Midia și Rubla până în anul 1956.

²⁵⁴ Dimitrie Nistor (1890 – 1963), avocat și om politic, membru al P.N.L., prefect de Timiș între anii 1933 -1937. Arestat de comuniști a trecut succesiv prin beciurile Securității din București și Timișoara, Jilava, Galați și Botoșani, unde a și murit.

trimis de la mine 2 m lemne de foc. Încolo, zilele acestea, o să fie iarăși eliberați o parte din ei.

2 Februarie. Ieri, în Consistor, s-a comunicat din partea P.S. Sale rezultatul anchetei făcute la Vermeș contra preotului Madincea, spunându-se că, din punct de vedere canonic, nu are defect „nici cât e negru sub unghie”. Am intervenit susținând că defectul a fost de a nu se fi comunicat înainte martorii către acuzat și de a nu fi luat și pe martorii acestuia. A răspuns că e numai o anchetă informativă și pe baza acesteia decide transferarea preotului. Fiind vorba că cine să meargă la Vermeș, Boroș a pus chestiunea cu Neda. Atunci a spus episcopul: „Iei pe dracul și pui pe diavolul! Aceleași păcate i s-au dovedit și lui Isgar” (și arată spre Muntean care a anchetat.) Se pune numai întrebarea: pe Neda de ce nu l-a pedepsit atunci, ci l-a lăsat să meargă la Blaj profesor de teologie, ca un model pentru clerici?

Azi iarăși am făcut Liturghie la închisoare. Gardiștii au încetat aseară greva foamei, începută luni, în 29. Cei din județul Caraș au fost deja eliberați, urmează și ceilalți.

7 Februarie. La cererea lui Ghenadie, am transmis domnului Ioachim Miloia²⁵⁵ cererea de a interveni în favoarea lor. El îmi răspunde liniștitor, cerând să am eu grijă de ei, căci el nu mai poate interveni. Eu scrisesem deja celor amintiți la 30 Ianuarie.

Otto îmi scrie că iarăși e persecutat în ziare din cauza rolului lui la Camera de Muncă. Îmi răspunde la scrisoarea mea de Anul Nou și profetește un război ruso-japonez pentru sfârșitul primăverii, România având să tragă mari foloase comerciale ca furnizoare de cereale pentru Rusia.

8 Februarie. Primind avizul că Ghenadie e bolnav și ar trebui transportat la spital, m-am dus la închisoare. Directorul îmi spune că azi probabil vor pleca toți. Întâlnind pe chestorul poliției, acela îmi spune

²⁵⁵ Ioachim Miloia (1897 – 1940), personalitate de prestigiu a culturii bănățene, dr. în istoria artelor, director din 1928 al Muzeului Banatului din Timișoara, președinte al Secției Artistice și Culturale din cadrul Institutului Social Banat Crișana. Coleg în cadrul Secțiunii cu Ilie Ghenadie care avea calitatea de secretar, acesta din urmă solicitându-i sprijinul pentru eliberarea legionarilor arestați.

că vor merge la Timișoara unde vor fi triați. Vizitând astă-seară pe Stoicănescu la spital, aflu că i-au dus la București. Au vrut să-l ducă și pe el, dar i s-a făcut rău, a căzut pe scări. Bietul băiat, are nervii total zdruncinați! După ce a scăpat prima oară din închisoare (în 24 Decembrie), s-a căsătorit, iar peste 6 zile a fost deținut²⁵⁶ din nou. La temniță a avut un incident cu directorul – *cherchez la femme!*²⁵⁷ –. El afirmă că este verosimil ca Zelea Codreanu să fi fost suprimat!

10 Februarie. Astăzi, vorbind cu dl. Prof. Dionne despre biserica din Franța, *narravit ille mihi, se audisse a foemina quadam sequitur. Erat illa filia parentum domum prope „villam” ministrum praesidis Combes habentium. Cum illa a viro suo separatim viveret (postea iterum reconciliati sunt), venit ad eam vicarius generalis Lyonensis ejus intercessionem apud Combes petens ut in episcopum nominaretur. Vicarius gen. damicellam ad cauponam in separatam cameram, ad comissionem invitavit ibique eam sub tunica sibi astringere conabatur. Tales etiam episcopus habebat ecclesia Galliae eo tempore habetque fors nunc quoque... Episcopi, qui nomen dant liberis moraviis...*²⁵⁸

16 Februarie. Chestiunea lui Dăianu, absolvit de suspendare la Blaj și numai în parte la Cluj, tot de aci amenințat cu proces civil pentru câte-toate, dă tot mai multă dovadă de răutate omenească. Dl. Carada²⁵⁹ își dă mult silința să producă o tranșare pașnică.

²⁵⁶ arestat

²⁵⁷ căutați femeia! (fr.) (n.trad.)

²⁵⁸ mi-a povestit că a auzit că ar fi fost urmărit de o femeie oarecare. Era fiica unor părinți care își aveau casa lângă “vila” președintelui miniștrilor din Combes. Pe când ea trăia separată de soțul ei (după aceea s-au împăcat din nou), a venit la ea vicarul general din Lyon – cerând să intermedieze la Combes ca să fie numit episcop. Vicarul general a invitat-o pe domnișoară pentru o petrecere la un han, într-o cameră separată, și acolo a încercat să o îmbrățișeze pe sub tunică. Chiar așa episcop avea biserica Galiei în acel timp și poate că mai are și acum. Episcopi care se identifică cu moravurile libere... (lat.) (n. trad.)

²⁵⁹ Este vorba probabil de Theodorian Carada (1868 – 1949), scriitor, avocat și om politic. A colaborat cu articole la numeroase publicații printre care și „Cultura Creștină” de la Blaj.

Azi, vorbind cu episcopul, mi-a spus că în proxima conferință episcopescă va pune chestiunea unui om al nostru în Minister. Acolo spune că e pentru mine și mă va propune.

Aseară a sosit de la Oradea Lulu, luând cu succes examenele anului I la Drept.

Azi a sosit Lici de la Arad, în concediu de 20 de zile, apoi va merge iarăși la București, la Academie.

27 Februarie. În zilele 22-25 am ținut misiuni la Lățunaș²⁶⁰. De acolo am mers, pe 23 seara, la Timișoara, unde în amfiteatrul „Traian Lalescu” al Politehnicii am ținut o conferință sub titlul „Tragedia Calvarului”. A luat parte multă lume: elevi de liceu, studenți, teologi romano-catolici, domni, doamne. Era vorba că se inaugurează conferințele în serie aranjate de Astru²⁶¹, în acord cu Reuniunea Sf. Maria a Femeilor Române Unite. În realitate, doamna prezidentă făcea pe nemulțumita că abia cu o zi în urmă i s-a spus de începutul seriei, adică de conferința aceasta și așa nu a putut face destulă propagandă printre doamne. Cu toate acestea, a fost public destul, căci au fost lipite afișe cu litere mari. Succesul a fost splendid.

În schimb eu, cu atâta călătorie încolo și înapoi, stând la Gătaia în frig, am răcit binișor, așa că sâmbătă seara am avut 38,7°. Duminică am încheiat misiunile cu bine, am venit acasă cu 38,5°. Ieri am avut din nou 37,5°, seara nimic, azi am fost la primărie, la delegație. E ultima ședință, căci e hotărâtă dizolvarea și va fi și o comisie interimară în care e vorba să fiu numit și eu, dacă voi primi.

Pe drum de la Lățunaș spre casă *narravit multa mihi Stanciu de rebus Romanis quae nempe in seminario Graecorum accidunt. Quidam eorum qui seminario praesunt benedictinus, moribus lascivis ornatus (e seminario nocte exire solebat, ut...matrem suam videret!) demum omnino deficit sacerdosque pro Russis Parisii degentibus factus est.*²⁶²

²⁶⁰ Parohie Greco-catolică în protopopiatul Vărădiei, jud.Timiș.

²⁶¹ „Astru” este Asociația tinerilor din Biserica Greco-Catolică.

²⁶² Stanciu mi-a povestit multe despre chestiunile romane care în mod evident se întâmplă în Seminarul grecilor. Cei care sunt la Seminar au în fațe un oarecare Benedictin, împodobit cu moravuri lascive (obișnuia să iasă noaptea din Seminar ca să

16 Martie. Azi a venit Lici de la București, a mers la Arad, expirându-i concediul. Dar deja s-a dat ordin să fie trecut la București la Minister.

Pe zilele 18-25 crt. era să țin misiuni la Deva. Anumiți domni de acolo au găsit însă că le-ar trebui un orator de forță, necunoscut. Să le fie de bine.

Revista *Keleti Szemle* de la Miskolc îmi dă titlul de episcop. Se vede că mă confundă cu Excelența Sa Nicolescu.

18 Martie. A venit Lici de la Arad să-și ia cu el hainele civile, pentru că a venit de la București ordinul de transfer și trebuie să mergă cu hainele lui, iar la București va primi altele.

19 Martie. O campanie s-a pus la cale împotriva bietului Andrea, profesorul de religie. Evident, e pusă la cale de directoarea Școlii Normale, cu concursul lui Băcău, Zasloți, Cipu. Intrigat²⁶³, se vede, episcopul a luat măsuri pe ascuns ca Andrea să fie înlocuit la capela de la Școala Normală de fete. Acesta a mers și i-a cerut audiență. Nu l-a primit, ci i-a lăsat vorbă să dea în scris ce are de spus. A făcut în scris un memoriu documentat. Azi l-a trimis înapoi, scriind pe plic „Retour”. Andrea fiind călătorit, l-a primit doamna sa. A alergat îndată la noi, disperată. E într-adevăr o barbarie nemaipomenită! /.../ Orice, numai Evanghelie nu este la Lugoj!

Azi a fost aici Nemoianu, am ținut comitetul județean al partidului. A fost în discuție și intrarea mea în comisia interimară a orașului. Nemoianu va întreba pe Goga. Mă tem să nu vie târziu avizul lor. Azi am ținut ședința ultimă a delegației, fiind deja promulgată noua lege administrativă prin care încetează actualele consilii.

Am primit – împreună cu dl. profesor Mităr²⁶⁴ – o invitație să mă prezint ca martor la dezbaterile procesului Gărzii de Fier (atentatul

își vadă... mama!), până la urma a lipsit de tot și, lipsind, așa cineva a fost făcut preot pentru rușii din Paris. (lat.) (n. trad.)

²⁶³ a intriga (arh.) – a băga intrigi

²⁶⁴ Tiberiu Mităr, profesor în Lugoj, membru al mișcării legionare, prefect în guvernul național legionar, arestat după rebeliunea legionară și ulterior de către comuniști. A fost internat în lagărele de la Noua Culme și Periprava, de unde a fost eliberat în 1964.

de la Sinaia). Se vede, ne-a pus și pe noi în apărare, între cei 600 de martori, alături de Vaida, Mihalache²⁶⁵, Averescu²⁶⁶ etc. Firește, nu am plecat. Eventual, săptămâna viitoare. Fac un șopru nou în curte.

20 Martie. Am fost azi în treacăt pe la Andrea să văd ce face. E o jale de nedescris. Scrisoarea retrimisă de episcop, a distrus pe biata femeie. Zace în pat cu criză de nervi.

21 Martie. Azi a plecat Lici, transferat definitiv la București. A venit numirea comisiei interimare, dar și o telegramă de la Nemoianu, cum că nu aprobă Goga. S-a opus Boldea, intervenind și Birescu.

22 Martie. Azi am avut una dintre cele mai scârboase zile ale vieții mele. În ședința Consistorială, înainte de a începe dezbaterile, se scoală Crișan – pus la cale – și cere lămuriri în cauza Andrea. P.S. Sa face un expozeu, arătând cum lui nu i-a convenit de la început că a fost numit aci, fiind el din arhidieceză; cum i-a spus Bratu că e păcătos (în cauza de la Alba Iulia pe care, în realitate, blăjenii au găsit-o fără temei); cum s-a făcut denunțul domnișoarei Laichici; cum el, P.S. Sa, a cerut ministerului să ancheteze ce au depus fetele; și cum l-a înlocuit la Școala Normală. În zadar am arătat eu, referitor la cauza de la Alba Iulia, că însuși Borza l-a apărât, că trebuie să facem noi anchetă fără a ne lua după denunțurile făcute la minister. Toți au fost contra mea și au cerut eliminarea lui din învățământ. Fără să-l mai asculte, au hotărât suspendarea lui *a divinis*²⁶⁷ și înlocuirea lui la toate școalele. Nici pe Hristos nu l-au osândit cu atâta perfidie ca pe omul acesta!

²⁶⁵ Ion Mihalache (1882 -1963), învățător, om politic din vechiul Regat, președinte al Partidului Țărănesc și, după fuziunea, cu P.N.R. vicepreședinte al P.N.Ț. Arestat de comuniști, a murit în închisoarea de la Râmnicu Sărat.

²⁶⁶ Alexandru Averescu (1859 – 1938), general și om politic, comandant al Armatei române în primul război mondial. A întemeiat Liga Poporului, devenită în 1920 Partidul Poporului. A fost de trei ori prim-ministru.

²⁶⁷ Pedepsă canonică care impune interdicția pentru clerici de a administra Sf. Sacramente și de a mai celebra Liturghia.

25 Martie. Ieri a venit aici profesorul Țițeica²⁶⁸ de la București, secretarul general al Academiei, pentru a ține o conferință. Seara am fost cu el la „Dacia”, azi la masă la episcopie, l-am însoțit la tren.

26 Martie. La intervențiile făcute, însuși Goga îmi scrie să nu primesc niciun rol în comisia interimară. Mi-am dat abdicarea. Sevicu m-a rugat să o țin suspendată până vorbește el cu Goga.

28 Martie. Azi am fost la Caransebeș, unde a trebuit Lulu să se prezinte în fața comisiei de recrutare. Am vizitat școlile secundare pentru a mă convinge cum învață religia elevii noștri. Am văzut pe Dr. Cornean, care m-a primit foarte cordial. L-am pus la curent cu chestiunea Andrea. Am luat masa la Dr. Ștefan Pop, care s-a bucurat mult văzându-mă. El mi-a spus că ar fi bine să punem, prin detașare, un preot unit la Caransebeș. S-a interesat de multe lucruri de la noi. El e tot cel vechi, numai la figură s-a schimbat.

1 Aprilie. Pe 30 Martie am fost citat la București, la Consiliul de Război, unde am fost ascultat ca martor în procesul „Gărzii de Fier”, asupra unei conferințe ținute de Ion Zelea Codreanu la Lugoj²⁶⁹, în 1933. Am stat de vorbă cu mai mulți dintre ei, între care cu Nichifor Crainic²⁷⁰ și Ion

²⁶⁸ Gheorghe Țițeica (1873 – 1939), dr. în matematică, membru al Academiei Române și secretar general, Doctor Honoris Causa al Universității din Varșovia, vicepreședinte al Societății Politehnice, președinte al Consiliului permanent din cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice.

²⁶⁹ Ion Zelea Codreanu, profesor, membru al Ligii Apărării Național Creștine, tatăl lui Corneliu Zelea Codreanu.

²⁷⁰ Nichifor Crainic, pe numele său real Ion Dobre (1889 – 1972), dr. în teologie, profesor la facultatea de teologie din Chișinău și ulterior din București, membru al Academiei Române, Doctor Honoris Causa al Universității din Viena, poet, publicist, filozof, exponent de seamă al curentului gândirist promovat prin revista „Gândirea”, pe care a condus-o.

Moța²⁷¹. Nichifor îmi spunea că probabil se vor înțelege ca să ducă o luptă unitară cu Goga²⁷².

La ministerul Instrucțiunii am vorbit cu Bratu în cauza Andrea. El e tot pornit, dar l-am rugat să studieze dosarul.

Tot în chestiunea Andrea am fost la senatorul Rusu Abrudeanu²⁷³. Cu acesta am vorbit mai multe, m-a rugat să-i fac un proiect de lege pe care să-l propună din inițiativă parlamentară, în chestiunea romanizării numelor. Vorbind despre Biserica noastră și chestiunea viitorului Mitropolit, dl. Rusu mi-a spus că eu aș fi bun de mitropolit, întrebându-mă dacă nu candidez. I-am răspuns cu seninătate că eu, fiind familist, sunt mai fericit decât cu toate mitropoliile din lume!

Cu Goga am stabilit programul conferinței ce se va ține în 29 crt. la Lugoj.

Cu Nunțiul papal am discutat chestiunea Dăianu²⁷⁴. Am văzut că o cunoaște și că e în căutarea unei soluții. O să vedem ce va fi. Am văzut, în aceeași problemă, și pe dl. Theodorian-Carada

La Senat am văzut pe episcopii Nicolescu și Rusu. Acesta din urmă – mi se spune – când a auzit că sunt la București, a remarcat la Nunțiu la masă: „A venit Brînzeu și s-a și făcut un cutremur de pământ” (în 29 seara a fost un puternic cutremur la București!)

3 Aprilie. Ieri a fost Consistor. Iarăși am adus chestiunea Andrea, cerând o procedură mai umanitară, ca să nu fie suspendat de la salariu. Episcopul s-a arătat foarte încăpățânat, mi-a declarat că nu cedează de la măsurile luate, dar că salariul i-l lasă. Mi-a aruncat în față că eu l-am adus la Lugoj și că l-am ocrotit. Eu i-am spus că am avut

²⁷¹ Ion Moța (1902 – 1937), jurist, publicist și om politic a luptat ca voluntar în războiul civil din Spania împotriva comunismului, în timpul căruia a și murit.

²⁷² În discuțiile cu autorul jurnalului, Nichifor Crainic se referă la apropierea dintre L.A.N.C. și Partidul Național Agrar condus de O. Goga care vor și fuziona în anul 1935, formându-se Partidul Național Creștin.

²⁷³ Ion Abrudeanu Rusu (1870 – 1934), istoric și publicist, la data discuțiilor cu autorul jurnalului senator de Alba din partea P.N.L.

²⁷⁴ Nunțiu papal în România la acea dată era Valerio Valeri.

contact cu el fiind doar inspector catehetic. Am abzis de la această cinste.

Azi îmi spune preotul Sasu din Șușanovița că a discutat o oră această problemă cu episcopul și i-a pus în vedere că vor ieși la iveală lucruri neplăcute despre domnișoara Laichici, cea care l-a pârât pe Andrea.

Eu acuma văd clar toată cheștiunea: campania e pusă la cale cu scopul de a-l scoate pe Andrea, ca să ajungă în locul lui Zasloți, iar în locul acestuia Cipu, a cărui mireasă e Laichici!

10 Aprilie. Am fost trimis de sărbători la Bobâlna²⁷⁵, dar a venit preotul acasă (fiind dus la înmormântarea mamei sale), așa că nu a mai fost nevoie de mine. Am stat la Pricaz²⁷⁶ unde am servit ziua întâi de Paști, iar preotul Armean a fost la Folt²⁷⁷. În aceeași zi, după-amiază, am făcut Vecernia la Folt, făcând bucurie și acelor oameni. Era să merg la Geoagiu, la sanatoriu, să văd pe Tit Todoran, dar s-a pus pe ploaie. Am luat trenul și am venit la Mintia, unde am văzut cum se construiește biserica nouă. Oamenii, foarte bucuroși de venirea mea, ar fi dorit să rămân la ei a doua zi, să le servesc, dar nu am putut. Le-am promis că merg la Duminica Tomii. Azi au fost la noi doamna Herlo de la Arad cu copiii. A găzduit de multe ori pe Lici cât a stat la Arad.

A murit arhitectul Zecu, un bătrân curios, venit aici de la București, un om care fusese în legătură cu curtea Regelui Carol I, un mare liberal, de altfel. Avea casa în vecinătatea noastră. Ne vedeam pe stradă, dar nu făcusem cunoștință, poate și din cauză că bătrânul era surd de tot. Mai anii trecuți, mă trezesc cu el că sună la intrare. Îl primesc și el îmi arată o gazetă în care, ca ocară pentru intoleranța noastră, a uniților, în care se spunea că la București nu s-a întrebat niciodată cine de ce religie e. Chiar la Internatul Teologic de acolo sunt servitori neortodocși. I-am răspuns că intoleranța nu e de partea noastră și, dacă e vorba așa, și la institutele noastre sunt angajați ortodocși. Am găsit de cuviință să mă duc și eu la el, i-am dat și cărți de citit. Pe urmă,

²⁷⁵ Parohie greco-catolică în protopopiatul Bobâlniei, jud. Hunedoara.

²⁷⁶ Parohie greco-catolică în protopopiatul Jiului, jud. Hunedoara.

²⁷⁷ Filie greco-catolică în protopopiatul Bobâlniei.

cu ocazia discursului meu ținut la întâi Decembrie 1930 la Teatrul Comunal – pentru care am fost atacat de național-țărăniști – i-am dat să citească manuscrisul, împreună cu alte lucrări de-ale mele (articole, „Păstorul Sufletesc” etc.), să vadă părerile mele în privința unificării sufletești și a sentimentelor de frăție față de Regat. Mi-a răspuns printr-o observație jignitoare și atunci am rupt relațiile cu el.

De Paști am dat un articol la *Țara noastră* („Adevărat a înviat!”), pe care mi l-au publicat cam ciuntit, și unul la *Dumineca* („Epistolă către maramureșeni”).

Ziarele locale au luat știre cu regret că nu sunt în comisia interimară.

15 Aprilie. Azi dimineață la 3 am plecat la Blaj, la 8 am sosit la Mintia, unde am servit Liturghia, animând pe bunii credincioși la terminarea bisericii – și am luat trenul următor pentru a veni acasă. Am sosit la 16¹⁴ și la 19 a plecat Lulu la București. Dimineață așteptăm pe Nica de la București.

La Blaj am mers pentru Adunarea Generală a Societății „Sfânta Unire” și pentru a vedea cum e judecată acolo cauza preotului Andrea. Acesta din urmă nu a intrat încă în preocupările lor. Cei care au auzit de ea găsesc că episcopul a procedat rău. Ca de obicei, am auzit și acum destule plângeri împotriva felului cum se fac scrisorile oficiale la Lugoj. Tătar e absolut dezgustat de P.S. Sa, găsind că nu știe deloc să atingă tonul demn și grav.

Am fost și la Mitropolit, care m-a oprit la masă, fiind masă capitulară de ziua instalării canonicului Dănilă. Cât am stat la Excelența Sa, n-am ajuns să aduc vorba despre ce aș fi dorit: cauzele Dăianu și Andrea. Mi-a vorbit, între altele, de organizarea parohiilor din vechiul Regat, ceea ce e integral în sarcina arhidiecezei. Spunea că planul lor era ca Oltenia să fie la Lugoj, Bucovina-Basarabia la Maramureș, Moldova la Cluj, iar Oradea să aibă grija românilor de peste hotare. S-a atașat integral la arhidieceză, poate din considerare că, dacă se va forma în viitor o eparhie la București, să fie lucrurile mai simple. La masă,

Mitropolitul ne-a povestit lucruri foarte interesante în legătură cu Hajdudorog²⁷⁸.

În 1912, mitropolitul Mihalyi l-a trimis pe Suci²⁷⁹ la Roma cu relațiile cincinale, spunându-i: „Ungurii vor să facă o nouă episcopie, dar ideea asta o au din 1870 și nu vor reuși.” Ajuns la Roma, Suci²⁸⁰ a văzut pe câțiva cardinali (între ei: De Lai, Rampolla²⁸⁰), care nu știau nimic. Subsecretarul de stat i-a spus că guvernul maghiar forțează episcopia, dar ei răspund tot: „Încet-încet, ca să nu facem vreo greșală.”

Cardinalul secretar de stat Merry del Val, la care abia a treia zi a ajuns, l-a luat în balon. La obiecțiunile lui că se face un instrument de maghiarizare, a răspuns:

„Nu-i adevărat. Cine ți-a spus?” Și cum el arăta nesupunerea ungarilor la ordinele de până aci ale Congregației de a nu folosi limba maghiară în cult, cardinalul îi ripostă:

„Va fi cum ordonăm noi!”

Venind acasă, abia dacă au trecut 10 zile și mitropolitul²⁸¹ a fost chemat la Pesta, la conferința episcopatului în chestiune. A fost trimis iarăși Suci, dar a întârziat și a pierdut trenul. Când a ajuns acolo, episcopii noștri i-au arătat actele: un proces al conferinței episcopale în

²⁷⁸ Problema înființării unei episcopii maghiare la Hajdudorog și recunoașterea limbii maghiare ca limbă de cult s-a pus încă din secolul al XIX-lea, amplificându-se în primul deceniu al veacului următor. Ea a dat naștere la numeroase discuții și proteste din partea clerului român greco-catolic, în frunte cu mitropolitul Zeno Vancea și ulterior Mihalyi de Apșa, întrucât realizarea ei afecta o parte din parohiile românești din Diecezele de Oradea și Gherla supuse maghiarizării prin trecerea lor la noua Episcopie. Cu toate protestele și memoriile ierarhilor români greco-catolici, cărora li s-au alăturat și laicii, urmare a mașinațiunilor guvernului maghiar și cu sprijinul nuntului apostolic de la Viena, Francesco Rossi Stockalper, secondat de secretarul de stat la Vatican Merry del Val, papa a înființat această episcopie prin bula „Cristi fideles graeci” din 8 iunie 1912.

²⁷⁹ Este vorba de viitorul mitropolit Vasile Suci, în anul 1912 canonic și profesor la Seminarul teologic din Blaj.

²⁸⁰ Mariano Rampolla (1843 – 1913), cardinal secretar de stat la Vatican pe timpul papei Leon al XIII-lea.

²⁸¹ La acea dată mitropolit era Victor Mihalyi de Apșa.

care, fiind vorba de o nouă episcopie catolică, o cetățuie a catolicismului, ea a fost adoptată *unanimes cum aplausu*²⁸². Episcopii noștri au făcut la urmă observația că speră să nu se va face nimic fără să fie întrebați... Când s-au trezit ai noștri, era deja prea târziu!

Acum trimite Nunțiu de la București știre că e gata decretul de desființare a Hajdudorogului pentru România!

21 Aprilie. *Universal* de azi publică proiectul de lege depus la Senat din inițiativă parlamentară de Ion Rusu-Abrudeanu. Proiectul și motivarea sunt făcute de mine, după cererea lui Rusu, când am fost la el (vezi 1 Aprilie a.c). A introdus unele modificări ce nu sunt dintre cele mai norocoase.

23 Aprilie. Ieri a fost aici Congresul ziariștilor din Banat. Înainte de masă a fost adunarea generală la care am vorbit, mulțumind pentru onoarea ce mi s-a făcut de a mă proclama membru de onoare. La amiază, am vorbit la banchetul dat de primărie în numele comitetului local de pregătire. După masă, ședința solemnă a Congresului, la care am avut referatul: „Educația morală prin presă”, ce a dat ocaziune la discuții. Dl. Cuțana de la *Dimineața* m-a contrazis, invocând nu știu ce drepturi ale ziariștilor. L-am pus la punct și, pe lângă mine, președintele Ivanov și - printr-o magistrală vorbire – dl. Boldea. Seara alt banchet, apoi serată artistică la care, spre rușinea lor, corurile din Lugoj nu au cântat.

Azi a fost aici Gala Galaction (Părintele Gr. Pișculescu)²⁸³, și a ținut o conferință la teatru. Seara am fost și eu la „Dacia”, la masa comună.

25 Aprilie. Ieri a fost la noi protopopul Maior de la Oradea, care mi-a povestit multe din necazurile lor cu episcopul. Aseară am fost la operă cu el.

Azi am fost la Timișoara pentru a aranja numirea lui Pompei Andrea la administrația financiară de aici. Am vizitat pe fratele Otto Roth, care ar fi dorit să stăm mai mult de vorbă pentru a-mi descoperi

²⁸² în unanimitate, cu aplauze (lat.) (n.trad.)

²⁸³ Gala Galaction, pe numele real Grigore Pișculescu (1879 – 1961), preot ortodox, profesor de teologie, scriitor.

impresiile câștigate nu demult pe la Budapesta. S-a întâlnit cu prietenul Horvath Bela, director în Ministerul de Interne, care i-a povestit că toată acțiunea lor cu revizionismul e nesperioasă, fiind susținută și umflată artificial de magnați. Nimeni nu mai ia în serios nici pe Rothamare, nici întâlnirea de la Roma sau posibilitatea revizuirii. Totul e „vakulj magyar”. Domnii își fac mendrele, își plasează favoriții, fură și defraudează, iar lumea de omenie rabdă de foame...

Tot el mi-a vorbit cu îngrijorare de Petru Groza, propunându-mi să mergem odată la el, să vedem ce necazuri are.

26 Aprilie. Azi, am declarat în Consistor că, după ce m-au pus în legătură cu cazul Andrea – cauză pe care au căutat să o scoată cât mai scandalos, chiar cu anumit ascuțiș împotriva mea – îmi mențin abzicerea de la postul de inspector catehetic (vezi 3 Aprilie). P.S. Sa s-a scuzat că nu s-au gândit la mine, ceilalți nu vroiau să primească. Eu am declarat că nu mai primesc și am părăsit ședința. Ulterior am aflat că, neputând episcopul să facă altceva, a rămas ca fiecare canonic să fie decan în protopopiatul său. În ședința ce a urmat, episcopul a vorbit foarte elogios despre mine și și-a exprimat regretul că eu m-am identificat cu cauza Andrea, la care el nu are altă contribuție decât că a transmis Ministerului ce i-a fost denunțat lui.

28 Aprilie 1934. Azi episcopul a plecat la Blaj la cununia domnișoarei Pop și mi-a trimis doi cactuși frumoși din sera lui. Cerasem mai în primăvară, când m-a condus prin seră, niște pui de cactus, văzând că are destui. Acum mi-a trimis doi mari, poate ca o reconciliere.

Aseară a fost la noi Dr. Boteiu, colonel la Arad. Pe lângă vechea lui nemulțumire cu episcopul, mi-a spus lucruri interesante despre colonelul Precup, cel condamnat pentru complot. Spune că, mai anul trecut, fiind la București în cauza unei amenzi fiscale ce se aplicase cumnatului său, Boteiu s-a întâlnit cu Precup. Acesta i-a scris un bilet lui Fercigan, care era subdirector în Ministerul Finanțelor. Nu s-a rezolvat însă nimic. Ulterior a aranjat cu secretarul general. Precup era sigur că Boteiu ia vreo sută de mii pentru intervenție și cerea și un cadou pentru Fercigan. Ăsta l-a lămurit că nici banii de drum nu îi

primește, dar totuși le-a trimis 15 sticle de șampanie. Așa se prezintă faimoasa cinste ardeleană.

Pius ne-a scris zilele acestea că s-a angajat la o revistă umoristică din Paris, unde va publica (cum publică și în *Strasbourg Medical*), caricaturi.

30 Aprilie. Ieri a fost aici Goga, a ținut o conferință la teatru, foarte cercetată. A fost și un banchet la care a luat parte multă lume (cam 100 de persoane) de toate nuanțele. A trebuit să țin eu toastul pentru Goga. Cred că a reușit bine.

După masă a fost ședința organizațiilor partidului, din Banat. Apoi, înainte de plecare, Goga a făcut vizite la Boldea, la mine și la Lohan. Nica era în costum bănățenesc, i-a plăcut mult și Goga a sărutat-o. A rămas plăcut impresionat de curtea noastră.

5 Mai. Azi am avut la Primărie tratative cu germanii și cu maghiarii din localitate în vederea alegerilor comunale. Cu germanii nu cred că se face pactul, căci Bireescu nu le promite să-l facă pe candidatul lor viceprimar. Maghiarii sunt mai modești. În numele lor a tratat Jakabfy.

Am venit împreună de la Primărie. Mi-a vorbit de marile deplasări de forțe ce se vor face în Europa peste unu-doi ani. Mussolini e cel mai genial bărbat al Europei. A încercuit Franța, făcând Polonia alianță cu Germania. Iar acum Polonia atacă cât se poate de obraznic Cehoslovacia. România va trebui și ea să se orienteze spre Italia. La observația mea că aceasta ar putea avea legătură cu audiența lui Averescu la Rege, Jakabfy mi-a răspuns: „Averescu e acela care-l roagă pe Rege să mai rămână. Atâta-ți pot spune, înseamnă-ți bine și studiază chestiunea...” Cu asta ne-am despărțit.

9 Mai. Azi, înainte de ședința Consistorială, P.S. Sa a cerut să se evacueze biroul din vecini, apoi mi s-a adresat mie, spunându-mi că nu-mi permite să mai fac anchete în chestiunea Andrea. A pomenit de scrisoarea pe care am trimis-o preotului din Clopodia²⁸⁴, cerând domnișoarei Laichici răspuns la niște întrebări despre care zicea că sunt

²⁸⁴ Parohie greco-catolică în protopopiatul Vărădiei, jud. Timiș

„captioase”²⁸⁵. Nu sunt captioase pentru oameni cinstiți, i-am arătat eu. La obiecțiunea că eu, absolvit fiind de postul de inspector catehetic, am fost scos din cauză, i-am arătat că pentru trecut îmi rezerv dreptul să lămuresc ce pot lămuri.

11 Mai. Azi vine la mine prim-notarul Consistorial și spune că are neplăcuta sarcină de a-mi prezenta o scrisoare trimisă de P.S. Sa, în urma unui denunț. Era scrisoarea trimisă lui Cismaș, în chestiunea legată de poveștile despre episcopul și doamna Pantea. I-am răspus: „Mulțumesc, cunosc cauza de la Muntean și Pantea, unul dintre ei mi-a arătat și scrisoarea.” P.S. Sa s-a oprit aici și nu a urmărit pe bârfitori (vezi 6 Ian. a.c.).

13 Mai. După o secetă de 4 săptămâni, în urma căreia disperate țara de recolta viitoare, s-au aprins în toate părțile pădurile și a făcut ravagii musca columbacă, a plouat alaltăseară pentru prima oară și ieri după-amiază a doua oară. Totuși nu se desminte tradiția. Ieri au început sfînții ghețoși și tot ieri a plecat la Prislop P.S. Sa episcopul.

Lulu ne scrie că l-a examinat iarăși doctorul la care stă, i-a constatat dilatație la bronhii și Koch negativ. Va face niște injecții și va face la vară cură de inhalații cu aer comprimat la Câmpulung Muscel.

18 Mai. Astăzi dimineața am sosit de la Deva, unde am fost invitat de Radu ca să servesc de ziua Înălțării. Trebuia să inaugurez crucea din cimitir făcută din colecta instituită cu scopul de a se avea o cruce comemorativă a misiunilor, dar misiunile au fost contramandate (vezi 16 Martie). Oamenii s-au jenat că misiunile au fost contramandate din cauza intrigii lui Iustin Pop. Părea că și Eugen Tătar a fost între cei ce nu priveau cu ochi buni faptul că mergeam acolo pentru misiuni: ei bine, acum el, care nici la Paști nu a fost la biserică, a venit cu doamna lui seara la Radu și m-a invitat pe a doua zi la masă la el, cu Radu. Mi-a vorbit mult de prefectul Mioc, care e urgisit de toți fiindcă bruschează pe toată lumea. Afirmativ, șeful organizației liberale, domnul Vulcan, și-a dat demisia din toate funcțiile pe care le ocupă. Abia l-a molcomit

²⁸⁵ perfide

Tătărăscu²⁸⁶ (primul- ministru). Se mai spune că Mioc face și chefuri gălăgioase, nopți întregi, chiar pupându-se cu damele. E ceea ce am constatat eu mai demult: e o canalie care, fără motiv, mă urăște.

Seara am luat masa la Groza care, auzind de venirea mea, i-a spus înainte protopopului că am să fiu la el. I-am admirat casa, un model de arhitectură, cu o împărțire admirabilă și cu tot mobilierul nou. N-am observat nimic ce să justifice îngrijorările exprimate de Otto (vezi 25 Aprilie). În schimb, am stat mult de vorbă cu el în privința acțiunii lui politice („Frontul Plugarilor”) și am constatat că:

1. omul lucrează pe bază de studii și e predominat de marxism.
2. tinde spre transformarea socială, dar nici el nu știe cum va fi aceea: în sens bolșevic, hitlerist sau mussolinist;
3. „Frontul Plugarilor” nu înseamnă că el ar dori să acționeze numai cu plugarii. Nici programul din broșura „Ce voim?” nu e complet. Groza e adaptabil la orice formațiune, doar că vrea să aibă cadrele și gruparea pe care să o domine.

M-a impresionat foarte mult ordinea perfectă în care-și ține corespondența, chiar cea de la mine de când eram copii (1898), cum și toate însemnările făcute pe care le are. Ne-am despărțit cu promisiunea că ne vom vedea curând la Timișoara.

19 Mai. Aseară a murit canonicul Nestor. Înainte de moarte am fost la el. Răsufleta greu, dar m-a cunoscut. I-am făcut un paraclis și i-am dat dezlegare. Azi Capitlul mi-a încredințat aranjarea înmormântării.

20 Mai. Azi am înmormântat pe canonicul Nestor. A trebuit să țin eu panegiricul. L-am ținut în așa fel încât lumea – pe cât văd – a rămas foarte mulțumită: s-a potrivit și la bătrân, și la farisei (episcopul N. și canonicul Marianescu), care nici n-au venit la înmormântare.

²⁸⁶ Gheorghe Tătărăscu (1886 – 1957), avocat și om politic, membru al P.N.L., prim-ministru în guvernarea liberală ulterioară morții lui I.G.Duca (1934 – 1937) și apoi în perioada dictaturii regale (1939 -1940). După actul de la 23 August a fost viceprim-minstru și ministru de externe în guvernul condus de Petru Groza, reprezentând aripa Tătărăscu desprinsă din P.N.L. Arestat în 1950 a fost întemnițat la Sighet și ulterior în beciurile Securității din București.

Sincer vorbind, am simțit o mare durere pentru bătrân, căci mi-a fost binevoitor de când am cerut să fiu primit în Teologie.

21 Mai. Azi, fiind comemorarea lui Constantin Brâncoveanu, a trebuit să țin eu panegiricul la biserica catedrală. După masă a fost aici doamna Borda din Reșița.

La 10 Mai, mergând spre Prislop, a fost la mine părintele Augustin Pop de la Bixad. Mi-a spus că le merge greu cu tipografia și că doresc chiar să sisteze lucrul pe vreo trei săptămâni. El ar dori un concediu ca să termine o lucrare monumentală, „Viațile sfinților” în românește, contemplată pe 6 volume cu ilustrații originale.

Comisia catehetică a comis imprudența de a ne trimite spre cenzurare un nou plan al religiei pentru clasele III-IV și V-VI primare. La scrisoarea mea în care le arătam defectele acestui plan și necesitatea de a se examina mai întâi planul făcut de mine, au revenit, cerând să le trimit încă o dată planul din 1929, în 15 exemplare.

22 Mai. Azi, în ședința capitulară, mi-au mulțumit și capitulariștii pentru discursul ținut la moartea lui Nestor, spunând că a fost foarte potrivit. L-am trimis spre publicare la *Unirea*.

30 mai. Azi am sosit acasă dintr-o călătorie făcută, cu misiune de la episcopul, pe la parohiile de plasa Brad: Zdrapți, Cristior-București, Ruda²⁸⁷. A trebuit să analizez, în urma unui raport al preotului Buglea, efectul ce-l poate avea trecerea la ortodoxie a preotului V. Botici. N-am putut constata nimic alarmant.

În lipsa mea, a mers la serbările de la Oradea (jubileul de 150 ani al Școlii Normale Unite!) Il-sa Boroș, prepozit.

Azi i-am trimis lui Lulu un nou pachet cu alimente, mai mult poame, prin domnul avocat Bălăngean.

Criza de guvern ce era să se declare dă mult de vorbit. Jakabfy îmi spune că e vorba să se instituie un guvern-regență, fiindcă Regele vrea să plece din țară, după ce a plecat Lupeasca. (Aceasta din urmă a cedat multiplelor amenințări primite prin scrisori și a plecat, după cum anunță Radio-Budapesta.)

²⁸⁷ Parohii greco-catolice din protopopiatului Hălmaj, jud. Hunedoara.

1 Iunie. Azi am ales canonic în locul lui Nestor pe protopopul Ienea de la Orăştie. S-a pus chestiunea de băănăţean. Am precizat că băănăţean sau ardelean se înţelege după funcţiune, nu după origine. Cu toate acestea, nimeni nu a avut nici o obiecţiune împotriva persoanei. Se speră că va influenţa în chip binefăcător relaţiile sociale din clerul lugojan.

În cauza lui Andrea, ministerul a dat decizie. Transferare şi reţinerea salariului pe 10 zile. Mă bucur că, prin intervenţiile mele la fruntaşii politici (Cornean, Rusu-Abrudeanu) am reuşit să-l scap numai cu atâtă. Încolo, constat că e un om destul de mărginit şi de pretenţios!

5 Iunie. Azi, episcopul m-a reţinut la masă, fiind de faţă şi noul superior al asumpţioniştilor de la Beiuş. El rămâne în locul părintelui Barral²⁸⁸ care pleacă, în urma unei înscenări ce i s-a făcut, că nu ar fi observat raporturile corecte cu femeii sau fete. Episcopul Frenţiu l-a absolvit, Nicolescu spune că Marian ar afirma existenţa unor dovezi. I-am arătat lui Nicolescu ce prudent se procedează în asemenea cauze.

12 Iunie. Azi a trecut Regele pe aici, în drum spre Reşiţa. L-am aşteptat la gară, toată lumea. Din partea bisericii romano-catolice era aici şi superiorul minoriştilor de la Arad, Dr. Wild. Am stat puţin de vorbă cu el despre Roma, unde a fost şi va fi iarăşi confesor. Spune că trebuie dat un examen greu ca să fii confesor la Roma, fiindcă sunt cazuri neînchipuit de grele la clericii ce vin acolo. Sunt unii care aşteaptă cu lunile să primească dezlegare. Unui episcop i s-a impus ca penitenţă să abzică timp de un an (sub ceva pretext), şi se pare că însuşi Papa a hotărât aşa.

M-a întrebat dacă Iuga ţine de dieceza noastră. Spunea să nu ne temem că va fi trimis episcop acasă. S-a constatat la Vatican că e un om fals.

Duminica a fost instalarea noului canonic Ion Ienea. După alegere am aflat că ar fi fost ceva intervenţie politică în favoarea lui. De fapt, şi la instalare episcopul l-a prezentat ca mâna dreaptă al lui

²⁸⁸ Louis Barral, călugăr asumpcionista, trimis la Oradea în anul 1925 de Congregaţia Asumptionistă din Franţa, la cererea episcopului Traian Frenţiu.

Vlad²⁸⁹, referindu-se la articolul elogios ce s-a publicat despre Ienea canonicul, în *Solia Dreptății* din Orăștie.

Otto îmi scrie de la Timișoara că a citit o declarație a lui Petru în care spune că „Frontul Plugarilor” nu a fost decât o trupă răzleață a partidului lui Averescu. Otto îmi dă mie dreptate, iar eu zic: Petru a auzit că urma să fie Averescu prim-ministru. Dar s-a cam grăbit.

Mili e bolnavă de 10 zile.

25 Iunie. Abia după două săptămâni i s-a făcut lui Mili mai bine. Nica a dat examenul de admitere în clasa a V-a și a fost prima, cu 9,65.

Ieri a fost dezvelirea monumentului Vidu. A fost aici ministrul Anghelescu²⁹⁰, care a făcut promisiuni mari școlilor de aici. Episcopul Lăzărescu²⁹¹ a făcut impresia cea mai proastă, chiar între ai lui. Am așteptat cu ceasurile după el, la serbare și la banchet. Bine că episcopul nostru nu a venit de la București, dar a lăsat un discurs scris pe care i l-a citit secretarul Rațiu (fără brâu), când putea delega un canonic să vorbească - nu știu dacă a fost bine așa. Am participat împreună cu Boroș.

29 Iunie. Azi a fost serbarea de încheiere a anului școlar la gimnaziul „Iulia Hașdeu”. Nica a luat premiul I al clasei a IV-a. Har Domnului că a trecut cu bine și peste acest an școlar.

Lulu va veni peste câteva zile, în timpul din urmă nici nu ne-a mai putut scrie. Are multe examene. Lici ne-a scris că Lulu a dat deja 8

²⁸⁹ Aurel Vlad (1875 – 1953), avocat, originar din Orăștie, fruntaș al mișcării naționale românești din Transilvania, deputat în Parlamentul din Budapesta, ca membru al P.N.R., în urma alegerilor din anul 1903. După Unire a fost ministru de Finanțe în primul Parlament din România întregită și ulterior ministru de Culte și Arte în guvernul Iuliu Maniu (1928 – 1929).

²⁹⁰ Constantin Angelescu (1870 – 1948), medic, profesor universitar și om politic. Membru al P.N.L., în mai multe rânduri ministru la Ministerul Instrucțiunii Cultelor și Artelor în perioada guvernelor liberale dintre anii 1918 – 1937.

²⁹¹ Vasile Lăzărescu (1894 – 1969), episcop din 1934 al Caransebeșului și din 1940 al Timișoarei. În anul 1947 a fost înscăunat Mitropolit al Banatului. Pensionat în 1961 s-a retras la mănăstirea Cernica.

examene și mai dă 8. Lici nu vine acasă peste vară. Nici Pius, din păcate.

Azi a început pictarea²⁹² dormitorului (unde am reconstruit soba de cărămidă), a camerei de copii și a coridorului.

2 Iulie. Episcopul a venit de la București și mi-a făcut onoarea de a mă chema la o răchie. Mi-a vorbit de dictatura care va veni la toamnă: la Paris se vorbește deschis de ea, după vizita lui Barthou și a ziariștilor. Numai că nu se știe cine o va face: care sunt acei oameni ai Regelui cărora le-o va încredința.

3 Iulie. Azi am fost la Timișoara. Am întâlnit și pe Sever Bocu²⁹³. Dar oamenii lui, avocatul Hetcon (Vinga), și preotul Lugojanu, spun că e criză mare la ei. Bocu era să-l cheme la duel pe Mihalache, Maniu ține cu el, dar nu se pronunță.

10 Iulie. Azi am sosit din călătorie. Am fost la Balșa să văd progresele ce le-a făcut unirea acolo. Am fost la Zlatna și de acolo la Alba Iulia, unde am asistat la procesul Cib-ului, amânat iarăși. De aci m-am aruncat până la Blaj ca să mai stau de vorbă cu oamenii. Am văzut pe Iacob Popa la el acasă, am mai vorbit cu Tătar²⁹⁴ (chestiunea catehetică) și Augustin Popa (reînvierea culturii creștine, Congresul Agru-lui).

Aici am intrat în exercițiile spirituale, începute aseară de părintele D. Neculăeș, franciscan.

13 Iulie. Azi s-au încheiat exercițiile. Măxer de la Reșița a stat și el la exerciți (a dormit la noi): trei zile nu a luat în gură decât pâine și apă.

A trecut și Consistorul plenar, împreună cu adunarea generală a reuniunii de misiuni. Ienea, ajuns canonic, a fost ales de Gh. Muntean, pe care această alegere în mod vădit l-a mulțumit foarte mult. A fost pe

²⁹² zugrăvirea (n.ed.)

²⁹³ Sever Bocu (1874 -1951), ziarist și om politic bănățean, membru al P.N.R. și ulterior al P.N.T. A fost ales deputat pe lista P.N.Ț. în anii 1921 și 1946. Ministru secretar de stat pentru Banat în guvernul condus de Iuliu Maniu între anii 1928 – 1930.

²⁹⁴ Se referă la Augustin Tătar.

la mine și m-a rugat să-i fac un proiect de litere fundamentale în vederea cedării caselor spre scopuri diecezane.

O nouă porcărie: episcopul îl silește pe Voștinaru²⁹⁵ să se mute de la Clopodia la

Bouțar²⁹⁶, ca să-l pună la Clopodia pe nemernicul de Cipu, a cărui mireasă a dăscălit acolo!

18 Iulie. În urma scrisorii primite de la mine, preotul Voștinaru din Clopodia s-a prezentat la Lugoj și și-a revocat cererea dată pentru Vermeș²⁹⁷. A recurs Cipu la Vermeș într-un ton obraznic de tot.

Voștinaru ne spune despre acest ticălos că atunci când umbla la Clopodia și era găzduit de el, făcea intrigi între oameni împotriva lui. Mireasa lui fusese fidanțată cu nepotul lui Muntean (teologul Teban), și, la insistența episcopului, a mers Cipu acolo și i-a luat-o. Acum episcopul, descoperindu-se ticăloșia lui Cipu, ar vrea să-l abandoneze, dacă nu s-ar încăpățâna totuși din cauză că el l-a trimis la fata aceea și pentru că i-a făcut servicii în contra lui Andrea prin denunțul acela mișelesc.

21 Iulie. Aseară au venit la noi Dumitru Șandru cu D. Mărginean, ambii licențiați în litere la București, prieteni de-ai lui Lici. Vin dintr-o excursie de studii făcută cu Papahagi prin Bihor și se duc în Almăj. I-am trimis la Boldea.

Eu am fost azi la Timișoara, s-a ținut Consistor și episcopul a numit la Vermeș pe Cipu, abandonând pe ceilalți concurenți. Toată lumea e scandalizată ca și de numirea lui Paveloni la Orăștie, fără concurs.

22 Iulie. Azi a venit de la Strasbourg preotul Andrei (Iași), și teologul nostru Bălan, ambii licențiați. Ne-au adus ceva chipuri de la Pius și știri bune.

23 Iulie. Am sosit din excursia ce a reușit foarte bine. Luni după-amiaza (în 23 crt.), am mers la Făget, unde am fost găzduiți

²⁹⁵ Teodor Voștinaru, preot greco-catolic în Clopodia, viitor canonic în Dieceza de Lugoj.

²⁹⁶ Parohie greco-catolică în protopopiatul Ulpia Traiana, jud. Hunedoara.

²⁹⁷ Parohie greco-catolică în protopopiatul Vermeș, jud. Caraș-Severin.

admirabil la domnul notar public Gaita. Marți (în 24), dimineața am mers cu trenul la Margina, acolo ne-a așteptat trenul industrial și un pădurar rânduie de Boboc, șeful ocolului Coșava. Dar cu acesta ne-am păcălit, căci ajungând la Poeni, unde ne-am dat jos din tren, am luat un om de acolo, să ne ajute la bagaje și să ne conducă pe munte. Pădurarul a greșit cărarea, încât am rătăcit prin pădurea cu pietroaie, trunchi groși și spini de mure. Zbătându-ne din greu, am ajuns pe Rusca spre seară și am făcut o colibă cu foc în fața ei. Așa am petrecut noaptea, iar dimineața (miercuri, în 25), am sosit la vârf, apoi, luând un om de acolo, am mers la Tăul Ursului, unde am lăsat bagajele și omul ca să ne facă colibă, iar noi am vizitat carierele de marmură din Rușchița. Reîntorși la Tăul Ursului, am găsit o colibă minunată cu foc înaintea ei. Am avut o noapte bună.

Joi (în 26) dimineața am plecat singuri la Padeș, de unde am coborât la Nădrag și am dormit aci. Vineri dimineața am venit cu trenul industrial de la Nădrag la Găvojdia, de acolo cu trenul regulat la Lugoj.

Totul a fost bine, vremea fost și ea bună. Copiii au suportat admirabil, mai ales Lulu, Nica și Hana.

28 Iulie. Azi a fost aici Măxer cu inginerul Borda de la Reșița. Am luat masa cu toții la episcopul. La masă a fost vorba de episcopul Majláth, care anul trecut făcând, destul de tardiv, vizita la episcopul nostru, acesta nu a fost acasă (vezi 22 Iulie 1933). Acum i-a cerut iarăși o întâlnire la Ilia sub pretextul că trece spre Ungaria, dar în realitate e tot acasă. Episcopul nostru nu e dispus să se întâlnească cu el. E șovinist din cale afară. În diferite rânduri și-a manifestat ura față de români. Nu demult a zădărnicit cumpărarea casei călugărițelor din Hațeg (a căror școală și casă se desființează), de către iezuiții români, spunând: „Eu niciodată nu m-am gândit să sprijin ramura orientală a iezuiților.” Când a fost Nunțiu Valeri la Blaj, s-a dus și el. La masă, i-a întrebat pe ceilalți din jurul lui: „Mai este aici *cuplăraiul* unde umblă elevii voștri?” La aceasta Tătar²⁹⁸ i-a răspuns: „Excelență, aici nu este și nu a fost *cuplărai*, poștește și te interesează acasă, în cetate, de *cuplăraiul* la care umblă popii Excelenței Tale...”

²⁹⁸ Se referă la Augustin Tătar.

Pe Nunțiu l-au însoțit la Alba Iulia, ca delegați ai Mitropolitului²⁹⁹, Iacob Popa³⁰⁰ și Tătar. Înainte de a intra în cetate, mașina lor a avut o pană. Majlăth l-a poftit pe Nunțiu în mașina lui, iar celor doi blăjeni le-a spus: „Dumneavoastră puteți merge acasă, vă concediez!...”

4 August. Azi s-a terminat lucrul de amenajare a camerei de baie, după ce, săptămânile trecute, ni s-a făcut canalizarea în curte. Conducta de apă în bucătărie am făcut-o deja în toamna trecută.

Spre seară am fost la episcopul la o ojină³⁰¹ cu bere, împreună cu primarul și cu inginerul Răbăgia. Ne-a invitat episcopul din incidentul că primarul a promis că se apucă de parcare³⁰² terenului în jurul bisericii.

La masă a fost vorba, firește, de chestiunile zilei: moartea lui Hindenburg, procesul Skoda, Maniu, Regele, Lupeasca etc. Bireescu e un mare aderent al lui Maniu, ca și episcopul, Răbăgia e liberal, iar eu între ei am combătut hotărât pe Maniu. S-au spus următoarele lucruri interesante: când a fost aici în propagandă electorală, Maniu i-a spus episcopului – și el a însemnat-o în *Memorii* – că i s-a cerut să facă un contract necinstit pentru ceva furnituri și el a refuzat, ba a protestat până sus de tot. Când a adus pe prințul Carol în țară, l-a adus cu condiția să se desfacă de Lupeasca, ceea ce nu s-a întâmplat, pe Lupeasca aducând-o ulterior, sub nume fals, domnul M. Manoilescu. Că Maniu a fost chemat la dejun la Rege și, când a văzut că vine și Lupeasca acolo, și-a luat paltonul și a plecat. Că prin 1923 răposatul Rege Ferdinand, fiind cam în voie bună, pișca femeile pe la sâni – Răbăgia ca student la Politehnică a fost la Uzinele din Hunedoara când a venit acolo familia regală –. Că Vodă a cerut 80 de milioane anul acesta pentru Nicolae, guvernul nu i-a dat și în patru zile l-a demisionat pe ministrul Finanțelor

²⁹⁹ Este vorba de mitropolitul Suciul Vasile (1873-1935), dr. în filozofie și teologie, profesor la Seminarul teologic din Blaj, canonic, vicar general și din anul 1920 mitropolit la Blaj.

³⁰⁰ Iacob Popa, asistent ecleziastic și prepozit al capitlului din Blaj.

³⁰¹ cină

³⁰² transformarea terenului în parc

Slăvescu (episcopul a vorbit cu el și l-a felicitat). Vodă a voit să dea drumul guvernului, doar că a intervenit Franța prin D'Ormesson, ca să-i mențină pe liberali. Că din banii de la Skoda ar fi luat Nicolae 300, iar Ileana a primit zestre 200 de milioane etc...

11 August. Azi noapte ne-am reîntors cu P.S. Sa din excursia făcută în Retezat. Ca în toți anii, am făcut pelerinajul la Plosca, în 6 crt., de care acum nu s-a mai ferit P.S. Sa ca în anul trecut. Am plecat deci de aici duminică, în 5 August, la amiază, am sosit la Deva, unde am petrecut seara la protopopul, după ce la biserică s-a ținut binecuvântarea euharistică. La cină a fost de față și Tătar³⁰³, apoi a sosit prefectul Mioc. A doua zi am mers la Plosca cu mașina prefecturii, ne-am reîntors la Hunedoara, de aci cu trei mașini în care mai erau prefectul, senatorul Fülöp cu familia și deputatul Bârsan. Am mers la Sarmizegetusa să vedem lucrările începute cu concursul studenților. În drum am văzut și biserica din Totești, unde fratele Gh. Fireza a făcut lucruri frumoase.

Seara am sosit la Hațeg, unde am dormit, iar a doua zi dimineața (marți), am mers cu două mașini la Gura Zlata (episcopul, eu, Danciu, prof. Simonescu³⁰⁴ și tânărul Ganea). În aceeași vreme au venit de la Reșița familia Borda și Măxer cu băieții. Ziua întâi și a doua am făcut mici ascensiuni pe piscurile din jur, dar ziua a treia (joi), am trecut la Poiana Mărului peste Valea Nechișului până la iezerul din care acesta izvorăște. De acolo am mers pe Blajul mic în Valea Bistrei până la Poiana Mărului, cale de cca. 45 km într-o zi. Aci am fost găzduiți la casa Comunității de avere din Caransebeș. Vineri am venit cu o drezină-motor a societății Lomaș la Zăvoi și de acolo cu C.F.R. acasă.

La Gura Zlata am fost găzduiți de Danciu, care și-a construit o căsuță și a aranjat-o pentru două persoane, dar e pe cale de a deschide o casă mai mare și altele mai mici.

³⁰³ Autorul face referire la avocatul Eugen Tătar, președintele Ligii Antirevizioniste din județul Hunedoara.

³⁰⁴ Virgil Simonescu (1881 – 1941), pictor de artă monumentală și profesor de desen. A pictat Catedrala greco-catolică din Lugoj.

Pe tren spre Caransebeș am găsit pe domnul Ion Codorcea, șeful controlului activ de la Timișoara, care-mi spunea că mi-a citit cartea „Păstorul și Turma” de la șeful gării Caransebeș, domnul Adam.

Pius ne-a scris că nu i se ajung paralele. I-am dat să înțeleagă că trebuie să se obișnuiască cu buna împărțire a banilor.

12 August. Revizuiesc din greu cartea de predici a lui Tóth Tihamér³⁰⁵, tradusă de Emil Tatar³⁰⁶.

16 August. Aseară am sosit de la Radna, unde am fost la pelerinajul de Sf. Maria Mare. Călugării maghiari de acolo, respectiv starețul lor, s-au purtat bine cu noi românii, de data asta, după ce au fost puși la punct prin scrisoarea mea (de la reuniunea de misiuni), dată în urma intervenției starețului la episcop. Pe drum am pierdut cheile, printre care și aceea a cassei wertheimiane de la Cassa Centrală că i-am găsit duplicatul în cassa episcopului.

20 August. În 16 seara a venit la noi domnul avocat Isidor Gora-Moldovan din Brad cu soția, fiica preotului Rusan. Au stat până în 18 dimineța. În aceeași dimineță a venit doamna Herlo cu copiii de la Sâlha și au stat până astă-dimineță.

27 August. În interesul mai multor cauze diecezane, am fost la București, plecând marți, 21 după-amiază. În aceeași zi am fost la Banca Națională (în cauza „Victoria” Arad cu împrumutul doamnei Milutinovici), la C.F.R., direcția E 5 (țevi pentru îngrădirea catedralei), la Ministerul Instrucțiunii (Liceul „Iulia Hasdeu”, o cerere a episcopului), al Cultelor (diferite chestiuni), al Finanțelor (Andrea). După-amiază am fost la Lici, seara am petrecut-o împreună cu familia Dista din Arad. Joi dimineța am plecat la Odorhei, unde am ajuns seara și am stat până duminică la amiază. Am făcut sâmbătă cu Camil o excursie la Harghita. Am văzut pe Rusan³⁰⁷, care e preot ortodox acolo.

³⁰⁵ Tóth Tihamér (1889 - 1939), preot romano-catolic și scriitor bisericesc.

³⁰⁶ Emil Tătar (1889 - 1941), preot și protopop în Diciosânmartin (Târnăveni), traducător din limba maghiară și autor de lucrări bisericești și fratele canonicului de la Blaj, dr. Augustin Tătar.

³⁰⁷ Sebastian Rusan (1884 – 1956), în momentul consemnării preot paroh și administrator protopopes în Odorhei. Din 1947 episcop de Maramureș și din 1950 mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Am venit de acolo cu Ana până la Simeria, de acolo ea a mers la Vulcan.

31 August. Azi fiind la plimbare cu P.S. Sa episcopul, acesta mi-a mărturisit că la timpul său Netzhammer³⁰⁸ ar fi fost trimis de către Regele Carol I al României să spună Papei Pius al X-lea³⁰⁹ că din cauza Hajdudorog-ului nu va fi nici o tulburare în țară împotriva catolicismului. Lucrul l-ar fi povestit însuși Netzhammer P.S. Sale și profesorului Borza când au fost odată în excursie la București.

5 Septembrie. În preajma serbărilor cu punerea pietrei fundamentale a amfiteatrului la Sarmizegetusa, am avut un diferend cu P.S. Sa din cauză că, fiind puse acele serbări pe 9 crt., a abandonat deodată ideea de a merge la Racovița³¹⁰ la pelerinajul din 8 crt. Azi vine o întorsătură: la intervenția ministrului Lapedatu, făcută de la Karlsbad, Curtea ar fi dispus să meargă și Mitropolitul ortodox. P.S. Sa a făcut pașii necesari ca în acest caz actul să se facă fără serviciu religios, iar dacă merge preotul ortodox și servește în teritoriul unde nu este nici pui de ortodoxie, P.S. Sa va da ordin preoților noștri să nu meargă nici ei, nici poporul, doar delegațiile comunelor.

11 Septembrie. Azi a trecut pe aici P. Augustin Pop, mergând la Prislop pentru pelerinajul din 14 crt. A fost în vară prin Polonia. A aflat acolo că în 1927 ortodocșii ruteni ar fi hotărât să treacă la Unire și au comunicat acest gând cercurilor conducătoare poloneze. Acestea i-au dezamântat³¹¹ să nu o facă, ci să rămână mai departe ortodocși, promițându-le tot sprijinul.

17 Septembrie. Aseară am sosit de la Arad unde am ținut misiuni la Șega și ieri a fost punerea crucilor pe noua biserică de acolo. A fost și Mili cu Nica. Am fost până la Șiria și Radna.

³⁰⁸ Raymund Netzhammer (1862 – 1945), arhiepiscop romano-catolic de București. A susținut interesele românilor greco-catolici și a căutat să-l convingă pe Papa Pius al X-lea să nu aprobe înființarea episcopiei de Hajdudorog.

³⁰⁹ Papa Pius al X-lea (Giuseppe Melchiorre Sarto) (1835 – 1914).

³¹⁰ Parohie greco-catolică în protopopiatul Buziaș, jud. Timiș.

³¹¹ deconsiliat

Rafila Găluțiu, o tânără de 24 de ani din Bocsig, care în fiecare lună are stigmatul Domnului, a fost adusă aci și vizitată printr-o comisie de medici. Am asistat și eu.

Pius ne scrie dintr-un oraș de provincie, unde a suplinat pe un medic.

27 Septembrie. Săptămâna trecută am fost iarăși la București, în mai multe afaceri. Am văzut pe Bianu slăbit de tot. Mi se plângea de neputința bătrâneților. Cu domnul Valer Pop am dezbătut programa Congresului Agru-lui, la care va participa și Maiestatea Sa.

Marti, în 25 seara, a dormit la noi Gheorghe Fireza, iezuitul.

Pentru a vedea ce covoare pot primi de la călugărițe pentru catedrală, am fost pe la Clastru. Superioara, doamna Șerban, m-a ținut mult de povești. Am aflat lucruri interesante: cum a abandonat Frențiu pe *Notre Dame* la Beiuș și a adus asumpționiste franceze, cum a fost cu sora Febronia (m-a întrebat ce cred de viabilitatea ordinului întemeiat de Febronia), ce isteț e părintele Barral etc. Fratele ei, Cornel Șerban, protopop la Ineu, a fost pururea suspectat și intrigat³¹² pentru că e român. Erau să-l facă canonic la Oradea, dar la Timișoara nu vrea el.

2 Octombrie. Lulu a venit de la Oradea, unde a luat toate examenele anului doi la Drept. Am fost iarăși la Timișoara, în toiul pregătirilor pentru Congresul Agru-lui.

13 Octombrie. A trecut Congresul și de atunci a mai trecut o săptămână, în care abia am pus în rând cele necesare după Congres. Acesta a reușit admirabil ca serbare, lamentabil ca aranjament. O nouă dovadă că în Lugoj nu ai cu cine lucra!

Încartiruirea o avea în grijă Zasloți: zile întregi nu-l vedeai. Au rămas cvartire³¹³ neutilizate și lume fără adăpost. De coruri trebuia să se îngrijească Băcău, totuși când au venit cei din Cluj, jumătate din ei nu aveau cvartire. Lumea a venit la mine spunând că Băcău nu vrea să știe de ei. Eu ce era să fac? Nici nu mai știu cum s-au aranjat toate. Preotul din Coștei a pregătit și el cvartire, dar nimeni nu a voit să meargă acolo. Văd că și *Unirea Poporului* critică pe românii din Lugoj că mai bucuroși

³¹² victimă a intrigilor

³¹³ locuri de cazare

au primit evreii și ungurii decât ei. Nu e adevărat. La evrei doream să nu se recurgă din capul locului, fiindcă președintele lor, domnul Dobo, când i s-a vorbit despre aceasta, i-a spus lui Gheleșian, între altele, că la ei să pună oameni de același rang și că ei au lucruri scumpe prin casă, să nu se piardă! O neînchipuită obrăznicie de parvenit!

Bîrlea, președintele comitetului diecezan, nu s-a interesat de nimic. S-a încurcat cu banchetul, comandând 300 tacâmuri și, când colo, nu au mers decât 40, restul au mâncat la „Dacia”, jos în restaurant!

Am avut niște insigne admirabile, dar nu a fost cine să le desfacă în număr suficient!

Eu am fost toată vremea ocupat cu ședințele Agru-lui și ale Reuniunii Femeilor, cât și cu serviciile divine. Am avut și predica de la prima Liturghie! Multă bătaie de cap ne-a cauzat constituirea comitetului diecezan al Reuniunii Femeilor.

Cel mai delicat lucru a fost însă programul de duminică, cu venirea Majestății Sale Regelui! Pentru ordinea la catedrală și la procesiune, mi-am luat personal răspunderea în fața domnului Valer Pop. A și reușit, har Domnului, în același chip că toată lumea ne felicită. Maiestatea Sa a spus că a fost prima procesiune religioasă la care a luat parte și nici o serbare religioasă nu i-a făcut o impresie așa de bună!

De tot perfid s-au purtat ortodocșii. Până era vorba că vine Regele la serbarea noastră, se întrebau: „Oare nu vine și la biserica noastră?” Impresionat, mi se pare, de asemenea întrebare a primarului, episcopul nostru a mers la București și a stăruit să meargă și la ei. S-a convenit ca după procesiune, Majestatea Sa să meargă pentru cinci minute la ortodocși. După aceea s-a schimbat programul: a mers de la gară direct la ortodocși, la gară nu l-a mai salutat episcopul nostru, numai în biserică. S-au contramandat recepțiile la care iarăși vroiau să se îmbulzească ortodocșii înainte și nici la banchet nu a mai vorbit episcopul nostru!

Boldea îmi scrisese de la Borloveni să mă îngrijesc ca For-ul să fie invitat. Am invitat pe președintele diecezan Cornean, pe vice-președintele Boldea și pe președintele local. Cornean a scris că va pleca

în străinătate, dar s-a îngrijit ca Forul să fie reprezentat „la frumoasele serbări din Lugoj”. A venit Boldea de la Borloveni, au ținut comitet și rezultatul a fost că nimeni nu s-a prezentat! În biserică, făcând ordine la locul rezervat pentru autorități, am găsit pe popa Nicorescu din Jabăr. Mi-a spus că el e delegatul Prea- Sfințitului de la Arad. Nu am putut-o verifica, dar oricum, am avut și o sămânță de neunit în biserică.

Am avut și noi la casă destui oaspeți. Unii cu locuința și masa (familia Herlo, doamna Muntean, doamna Artene din Timișoara, Ștefan, Ioana cu soacră-sa, Victor Opriș), alții doar la masă (Iosif Popa, Iosif Bogdan, Isidor Gora cu doamnele).

31 Octombrie. Avem mare bucluc cu doamna Bogdan de la Timișoara pentru că nu a fost ea aleasă prezidenta comitetului diecezan al Reuniunii Femeilor. A produs scandal și o scrisoare a vicarului, adresată lor, adică reuniunii de acolo. La 8 Noiembrie merge episcopul la Timișoara cu Marianescu, poate o vor împăca, deși dintr-o discuție ce au avut ieri cu episcopul am constatat că nu are idei clare cu privire la necesitatea de a fi preotul directorul adevărat (ci numai spiritual), al reuniunilor.

La 22 Octombrie am fi avut iarăși dezbateri în cauza Cibului, la tribunalul de Alba. Ori, Ministerul Cultelor nu ne-a dat certificatul necesar a dovedi dacă Cheile Cibului sunt parohie sau nu. La 22 Octombrie a apărut în *Monitorul Oficial* decizia ministerială prin care se recunoaște acea parohie. Dar nu e pusă data. Am cerut-o. Desigur e posterioară datei când am început procesul. Umblând pe la Alba Iulia, am văzut și marile manevre regale. Încolo m-am dus pe la Deva, unde am dormit.

Protopopul Radu mi-a povestit de cearta din Mintia între preot și credincioși pentru un țigan. Reîntorcându-mă am trecut prin Mintia, am văzut cum stă zidirea bisericii, dar vrajba nu am observat-o. Lucrul s-a întâmplat când oamenii au angajat un țigan să le facă ceva cărămidă pentru biserică. Unii dintre ei l-au angajat să le facă și lor, cu același preț. Țiganul hoț, ba că vrea să-și cumpere făină, ba un purcel, a luat avansuri de la ei. Când să se apuce de cărămida oamenilor, l-a dus popa la Dobra să-i facă lui cărămidă. Oamenii l-au tras pe popa la răspundere

pentru paguba suferită cu avansurile date. Popa le-a promis că le scade din salariul ce-l dă el țiganului. Țiganul, susținând acest lucru, a fugit și de la popa. Așa a rămas în vrajbă satul cu popa – pentru un țigan.

Eram foarte curioși dacă Pius reușește anul acesta la internat. Vineri, în 26 seara, ne-a venit telegrama (sosită de la Strasbourg în două ore și 30 de minute). Succes, har Domnului. L-am chemat să vină acasă pe o lună, dar nu vrea. E foarte mulțumit de rodul ostanelilor sale.

În schimb Lici, care avea de gând să meargă în Noiembrie la Budapesta pentru a studia literatura petöfiană, nu ne mai scrie nimic. Nici măcar atâta, dacă a demobilizat.

Ortodocșii au avut în 26-28 Oct. un Congres al For-ului la Sibiu. A fost un răspuns la Congresul Agru-lui de la Lugoj.

Ieri a fost a treizecea aniversare de la hirotonia întru preot a episcopului nostru. L-am felicitat în corpore, fiind de față și protopopii, chemați la consfătuire în vederea inventarierii averilor bisericești. Am observat că episcopul nu e bine dispus. L-am întrebat care era cauza și mi-a spus că a fost supărat pe secretar, crezând că el i-ar fi făcut-o (secretarul Rațiului l-a felicitat de dimineață) și că am avut destule serbări și mese, putea asta să treacă neobservată. Nici nu a făcut masă, dar Jivanca îi tot spune că ceilalți episcopi dădeau mese. Dimineața când a intrat în capelă pentru liturghie, a găsit două ghirlande de flori cu care era făcută cărarea de la ușă până la altar. Indignat, i-a spus lui Ganea: „Asta e o prostie, să aducă mătura să le măture!” A intervenit sora P.S. Sale, spunându-i că doamna Ienea le-a făcut și să nu o jignească. Așa le-a lăsat până după liturghie, atunci a ordonat ca florile mai mari să fie adunate în vase, iar cele mai mici să fie măturate.

Azi a fost aici preotul ortodox Petru Rusu de la Pecica, care ne cere să-l primim în cler și el ne va organiza o parohie acolo. Îmi pare sincer omul, dar încă nu destul de hotărât în fața marilor probleme care-l așteaptă.

1 Noiembrie. Azi a sosit Boldea de la Borloveni. În chestiunea ținutei For-lui față de Agru, îmi destăinuiește că totul s-a făcut la ordinul Mitropolitului Bălan, care i-a trimis și lui vorbă că, dacă nu se supune, va trebui să suporte toate consecințele. Spune că totul a fost din

cauza venirii Regelui. Bălan a dat ordin să se ia parte la toate evenimentele la care ia parte Regele, dar la nimic altceva. Același ordin a fost dat și de Sextil Pușcariu³¹⁴. Despre afișul For-ului din Lugoj, Boldea spune că nu l-a făcut el, are manuscrisul ca dovadă că l-a făcut altcineva. Proiectul său a fost diferit, dar a fost refuzat. S-a făcut însă pentru a acoperi măsurile administrației, care trebuia să umple cu popor străzile Lugojului. Administrația a sprijinit acțiunea noastră și pentru a-l susține în fața uniților pe Valer Pop față de Maniu.

În fine, Cornean³¹⁵ face la For-ul din Sibiu pe belicosul: 1. Ca să-și arate nemulțumirea că la ultima remaniere nu a ajuns și el măcar subsecretar de stat. 2. Ca să se ridice și el prin „For”, cum s-a ridicat Valer Pop prin Agru.

6 Noiembrie. La 3 Noiembrie am avut la Cluj comitetul central al Agru-lui, la care am luat parte și eu. S-a hotărât să se răspundă atacurilor de la Sibiu. Majoritatea a fost pentru un comunicat scurt și demn. Eu am cerut să nu se ia lucrurile prea în tragic, arătându-le cum s-a ajuns la măsurile pe care le-au luat ortodocșii față de noi.

Am stat la părintele Dăianu, care vegetează și așteaptă să i se facă rânduială. Chestiunile materiale le-a aranjat binișor. Să-l vezi pe omul acesta care a muncit pe atâtea terenuri, cum zilnic merge la casa din grădină și se adună în jurul lui toate găinile, rațele, pisica, cum ia grăunțe și le aruncă...

Apropo de Congresul Agru-lui: cercuri catolice minoritare (călugării de aici), ar fi spus că Regele vine la Congresul nostru ca să se pună bine cu Roma, pe care-o indispune acțiunea de depozitare a piariștilor din Timișoara. Iar din cercuri ortodoxe (spune Boldea), ar fi ieșit infamia că Regele merge la atâtea serbări și manifestări publice pentru că primește diurne...

La 18 Mai a.c., stând de vorbă cu Groza între altele și despre Austria, mi-a spus: „Ai să vezi că omul viitorului în Austria e maiorul

³¹⁴ Sextil Pușcariu (1877 – 1948), filolog, lingvist, istoric literar, profesor universitar, primul rector al Universității din Cluj. Președinte al Frăției Ortodoxe Române din 1933 până în 1939, când a fost desființată.

³¹⁵ Se referă la Cornel Cornean.

Fey!” N-am putut afla exact ce reprezintă acest om. Azi aduc ziarele că asasinul lui Dolfuss ar fi maiorul Fey, antimarxist și național-socialist!

12 Noiembrie. Ieri am fost la Simeria, unde am făcut inaugurarea capelei. Sunt mulțumit că ideea mea cu atașarea Băciei la Simeria și cu numirea lui Viorel Muntean ca preot acolo a dus la izbândă. Au fost serbări frumoase, cu banchet.

De acolo am mers la Timișoara, unde azi a fost tranzacție în cauza Bogdan contra Milutinovici. Am stat de vorbă cu Otto, care nu demult a fost la București și, pe cât observ, s-a întâlnit cu unele persoane din străinătate. Consideră că izbucnirea războiului „de prevenire” contra Germaniei este certă.

13 Noiembrie. Rațiu, prim-notarul Consistorial, vine să-mi ceară informații în privința unui contract făcut de episcop la cumpărarea cimitirului. Ministerul îi cere o dare de seamă asupra întrebuintării venitului de la domeniul episcopesc. În chestiunea aceasta a fost mare supărare între episcopul nostru și Capitlu, care i-a cerut socoteală.

22 Noiembrie. Azi am venit de la misiunile ținute la Petrila în zilele de 19-21 crt. În tot timpul am fost găzduit de domnul Tiberiu Timoc, director principal al societății „Petroșani”. Am avut ocazia să cunosc stările deplorabile de la Petroșani, unde preotul Miclea, cu lipsa lui de maniere, i-a înstrăinat pe intelectuali de biserică. Am reușit să fac o reconciliere generală, mai ales după ce am lămurit că Timoc e cunoscut legal cu actuala lui soție. Dar în ultimul moment a intervenit iarăși o bătărănie a lui Miclea.

M-am simțit bine în familia vechilului prieten Timoc, cu care atât de bine o duceam cândva la Vulcan!

25 Noiembrie. Azi am inaugurat aici conferințele Casinoului, în lipsa altuia ținând eu prima conferință sub titlul: „Istoria unui precursor (Viața Sf. Ioan Botezătorul)”.

Lici a venit acasă în 20 Noiembrie. Se pregătește pentru examenul de capacitate.

10 Decembrie. În 6-9 am ținut misiuni la Cenad, unde a fost cândva cetatea lui Atila și a regilor maghiari.

11 Decembrie. Azi s-a discutat în Consistor chestiunea distincțiilor în cler, pe urma Agru-lui. Referentul Muntean s-a purtat infam cu cei mai buni candidați (Măxer, I. Pop, I. Muntean, Simonetti sen[ior]), tot așa Marianescu cu Lugojan. Nu înțeleg cum încape atâta răutate în oameni-preoți.

Pius nu ne-a scris de la sfârșitul lui Octombrie.

14 Decembrie. Lulu a luat seminarul pedagogic la Comerciale cu „foarte bine”!

17 Decembrie. Dimineața am sosit de la Blaj, unde am fost delegatul Capitlului la serbările de comemorare a lui Augustin Bunea. M-am dus pregătit cu un mic discurs despre „Bunea și dieceza Lugojudului”, dar ca să nu vorbească toate Capitlurile, am delegat pe Agârbiceanu să vorbească în numele nostru al tuturor.

În legătură cu aceasta a fost și o conferință episcopescă, în 16 seara. Am luat parte și eu. Mai mult s-a discutat chestiunea uniților noștri din America. Doi preoți de acolo, Vamoș și Vucu, au înființat parohii disidente, ținând adunări cu poporul și trimițând moțiuni prin care cer să fie supuși direct mitropolitului din Blaj. Observ că Vucu, care acum patru ani a mers acolo în înfloritoarea parohie a părintelui Manu, a pierdut la alergări de cai vreo 16 mii de dolari primiți de la credincioși spre păstrare (după ce și acolo își pierduse lumea încrederea în bănci). Când s-a aflat acest lucru, episcopul de acolo i-a scos bilet de vapor și i l-a dat să vină acasă, punând în locul lui un preot polon. Vucu și-a răscumpărat biletul și a rămas acolo, păpând și banii încasați pe bilet. Acum cere să fie primit și a făcut și parohie disidentă. A fost multă discuție în conferință, cum să se trimită preoți. Mitropolitul spunea că el nu se mai interesează fiindcă a propus doi preoți și Congregația i-a răspuns că, după informațiile lor, sunt bețivi. De unde are Congregația mai bune informații decât noi, cei de aici? Este evidentă tendința de a se lipsi poporul nostru din America de preoți proprii ca să se latinizeze și să se americanizeze mai repede. De aceea nu ne dau un vicar sau protopop deși, mai pe urmă, s-a propus ca respectivul protopop să funcționeze astfel încât să rămână credincioșii și parohiile noastre subordonate episcopilor respectivi.

Pentru o mai ușoară organizare a parohiilor sub aceeași conducere, P.S. Frențiu a propus să fie date în seama franciscanilor români, care ar fi dispuși să le primească. S-a hotărât ca, deocamdată, să fie trimiși trei preoți noi în America: doi anunțați deja din dieceza Maramureșului și părintele franciscan Neculăeș.

În aceeași conferință mi s-a dat și mie (la propunerea P.S. Rusu) o însărcinare onorifică susținută de părintele Domide: aceea de a conduce opera misiunilor externe.

La serbările Bunea l-am văzut și pe Maniu. I-am spus că nu l-am văzut din 1921, când a fost la Lugoj. Mi-a răspuns foarte amabil: „Dar eu am citit multe lucruri bune scrise de dumneata.” Tot acolo am consolidat prietenia cu Breban de la Baia Mare.

Sosind acasă, am găsit o scrisoare de la Pius, ceea ce m-a înveselit. E bine.

20 Decembrie. Azi a fost ședință hotărâtoare în chestiunea distincțiilor. Muntean s-a purtat cu aceeași perfidie cu care s-a purtat și în rândul trecut. Și-a ajuns scopul: cei mai vrednici (Simonetti, Măxer, I. Muntean și I. Pop) au fost șterși de pe tablou. Am avut discuții grele, am arătat și motivul pentru care Muntean nu-l are pe Măxer la inimă. În zadar. Episcopul, care știu că e absolut de părerea mea în ceea ce privește persoanele vrednice de distins, s-a purtat cât se poate de laș. Le-a promis la toți că după ceva vreme îi va distinge. Cu cât fariseism s-au tratat chestiunile unor oameni care, cu micile lor cusururi, nu ajung nici la jumătate din starea păcătoasă a acelora care azi îi judecă! M-am scârbit în așa măsură că stau pe gânduri: la Crăciun nu servesc cu ei Liturghia solemnă...

23 Decembrie. M-am întors de la Arad, unde am fost chemat ieri să țin o conferință la Reuniunea Femeilor și să asist la serbarea pomului de Crăciun. Am asistat atât în parohia principală, cât și la Șega, la Țigani.

Sâmbătă, în 22 Decembrie, am fost la Buteni unde chemasem pe reprezentantul celor din Chisindia, care – vreo 3 00– 400 capi de familie – au dat o cerere atât la noi, cât și la episcopia de Oradea că vor să treacă la Unire. Când colo, ce s-a întâmplat? Neuniții, aflând că eu

merg la Buteni și temându-se ca nu cumva să vină poporul și să facă pe loc trecerea în fața notarului public, Dr. Bârsan, la care eram eu găzduit, au pus pe oameni în aceeași zi la corvoadă, să repare drumurile în comună. Au baricadat ieșirile din comună cu jandarmi, nelăsând pe nimeni să meargă la Buteni, decât pe cei care aveau citație la judecătorie. Iar pe mine m-au așteptat la gara Sebiș: protopopul ortodox, președintele For-ului din Buteni, avocatul Grozda, apoi avocatul Dan cu mai un domn. M-au poftit în trăsură lor, cu care m-au condus. Au cerut însă din capul locului să nu le stric „pacea”, pentru că ei au auzit ce a spus episcopul Nicolescu la Agru, în Lugoj: că noi suntem avangarda Romei... Am mers cu ei și am stat de vorbă în casa lui Bârsan vreo două ore. Cu mine venise și un delegat al Consistoriului din Arad. M-au asigurat că și poporul s-a liniștit, promițându-le că le vor face și celor nemulțumiți o biserică la locul dorit de ei.

După plecarea lor de la Dr. Bârsan, mi s-au prezentat vreo zece credincioși din Chisindia, care totuși reușiseră să vină. Ei mi-au dat o declarație în scris, prin care arată ce s-a făcut la ei în sat, cum ei țin la Unire, dar notarul nu vrea să le facă trecerile și cum voiesc ei să-și organizeze parohia. În aceeași zi, delegatul episcopiei din Arad a fost la ei să-i pacifice. La reîntoarcere am venit împreună până la Arad. Mi-a spus că oamenii au primit să aștepte până la primăvară împlinirea promisiunii de a li se face biserică.

Lulu a sosit acasă de la București. Despre Pius ne-a scris Bălan din Strasbourg că e bine.

26 Decembrie. Ieri, prima zi de Crăciun, am servit la Misa Pontificală. La masă i-am avut ca oaspeți pe familia Dionne, care au stat până seara, pe Puiu Vâslan, prietenul lui Lici, și pe părintele Leandru. Ieri, după Vecernie, episcopul m-a chemat să-mi dea o declarație cum că el nu a dat avocatului Dr. Iancu din Arad actul de onorar, pe baza căruia acesta cere onorarul de 2.800.000 pentru procesul bisericii din Arad. Curios lucru: Iancu are actul semnat de P.S. Sa. Să fie falsificat?

Episcopul Rusu îmi trimite o scrisoare foarte drăguță, invitându-mă la el.

27 Decembrie. Astă seară a plecat Lici la București. Se prepară pentru examenul de capacitate, la care materia secundară e impusă: latina sau franceza. El alege aceasta din urmă, deși eu îi recomandam latina.

30 Decembrie. Azi am fost cu Mili, Lulu și Nica la Izvin, unde am făcut binecuvântarea noii biserici și am sărbătorit pe vrednicul preot Lugojanu.

*Constatare possum, hoc anno me non fuisse ab episcopi ad se invitatum, Posto Nativitatis, uti aliis annis nos erat. Sed invitavit Ieneam ad mensam vigilia Nativitatis et die III-a cum uxore ejus. Fuit Crișan quoque die III-a invitatus, necnon Marianescu die I-a. Canonici Seniores nequaquam.*³¹⁶

³¹⁶ Pot să constat că în acest an nu am fost invitat de către episcop la el în Postul Crăciunului, cum ni se întâmplase în alți ani. Însă l-a invitat pe Ienea cu soția sa la masa vigliei Nașterii și în ziua a treia. Chiar și Crișan a fost invitat în ziua a treia, iar Marianescu în prima zi. Absolut deloc însă (nu au fost invitați) canonicii seniori. (lat.) (n. trad.)

Anul 1935

6 Ianuarie. De Boboteaza anului acestuia, episcopul a fost dus la Blaj. Nu a spus nimănui cu ce scop o face. A spus numai atâta că pleacă cu încredințarea Romei. Poate o să aflăm mai târziu. (A fost în cauza denunțului făcut de decedatul Dr. Frâncu, apărătorul lui Dăianu).

8 Ianuarie. Astă-dimineață pe la orele 5 eram treji în pat și eu și Mili. Am auzit o pocnitură puternică în dormitor, cam între paturi și cuptor: ca și când ar exploda o sticlă ori s-ar sparge un bec electric. Oricât am căutat peste zi (și în zilele următoare), nu am putut afla cauza. Ne-a părut însă un *malum omen*³¹⁷, prevestitor de rele. În aceeași zi s-a îmbolnăvit Mili, ajungând în pat cu febră (gripă, recidivă). Mie mi s-a întâmplat să ridic ceva greutate și mi s-a arătat urmarea, încât sunt condamnat ca pe viitor să am bună grijă pentru a nu ajunge la operație de hernie. Mă tem că s-a sfârșit cu excursiile mele pe munți, ceea ce m-ar dura foarte mult. Tot în această zi mi-a venit știrea că Tribunalul Ilfov a admis apelul Băncii Centrale Cooperative la sentința favorabilă primită de noi în procesul cooperativei. Așa că mai avem un lung calvar până vom omorî șarpele ce atâta se încolățește!

Pius ne-a trimis o scrisoare mai lungă, scrisă de Anul Nou. E bine și cu multă încredere în viitor. Nica a ieșit la trimestrul I cu media 9.50.

12 Ianuarie. Azi, Dr. Jakabfy mi-a arătat un articol scris de el ca răspuns domnului Iorga în cauza Maniu. El dovedește cu citate din scrisorile lui Tisza³¹⁸, editate de Academia Maghiară, cum că, în dosarul războiului, Maniu a fost ținut ca unul dintre cei mai de seamă politicieni radicali ai românilor din Ardeal, care deja în 1915 a trimis vorbă prin consulul Bilciurescu guvernului român să intre în acțiune pentru eliberarea Ardealului!

³¹⁷ semn de rău augur

³¹⁸ István Tisza (1861 – 1918), om politic maghiar, prim-ministru între anii 1903 – 1905 și 1913 -1917.

În legătură cu aceasta îmi spune cum i-a păcălit Hossu cu numirea lui Boroș ca episcop. Eu l-am rugat ca în articol, acolo unde e vorba de relațiile dintre Hossu³¹⁹ și Tisza, să șteargă cuvintele „intime și cordiale”.

Tot în legătură cu aceasta îmi spune că vol. II al scrisorilor lui Tisza conținea o scrisoare favorabilă faimosului evreu Groedel, care acum lucrează în România. Evreul a cumpărat toate exemplarele și a oferit Academiei să tipărească el a doua oară volumul, dar fără acea scrisoare. Așa s-a și făcut. Asta i-a povestit-o secretarul Academiei Maghiare lui Jakabfy.

Azi s-a înmormântat aici Nicolae Putnoky³²⁰, fost director al liceului de aici pe vremea ungurească. Bătrânul a cultivat relațiile româno-maghiare, fiind născut la București. O să scriu despre el ceva.

*Hoc occasione narravit nobis quidam ex junioribus, senem usque ad ultimos annos (decessit 84-o anno) haeticem habuisse, imo hebdomatim cameristam diversorii „Imperial” visitasse; quae ab eis (junioribus) interrogata, quomodo senex se gerat, dixisse: ita ut juniore confundi mereuntur!*³²¹

Am aranjat prima conferință franceză la Casinou și am anunțat înființarea cercului franco-român!

24 Ianuarie. Azi am fost la Arad în chestiunea inventarierii averilor bisericești, ordonate prin lege. Am găsit că nu s-au luat bine palatele de acolo, punându-se la averea comună și nu la fonduri cu destinație specială, cum le-ar fi fost locul. Fiind sesizat episcopul, a zis că el nu se amestecă, să facă arădenii ce vor. Ne-am sfătuit noi, canonicii, și am mers cu referentul, din propria inițiativă, reparând greșeala. Dacă vom reuși să salvăm averea de acolo, este datorită acestei intervenții făcute de mine.

³¹⁹ Se referă la episcopul Vasile Hossu.

³²⁰ Nicolae Putnoky, director al Gimnaziului de stat din Lugoj în timpul Imperiului austro-ungar.

³²¹ Cu acest prilej unul dintre cei mai tineri ne-a istorisit că a avut un vârstnic retras până la ultimii ani (a decedat la 84 de ani), dar care vizita săptămânal o cameristă de la hotelul „Imperial”; aceasta fiind întrebată de ei (de juniori), cum se comportă moșul, ea ar fi zis: astfel încât cei mai tineri ar merita să se rușineze. (lat.) (n. trad.)

La întoarcere, am venit de la Timișoara cu un tânăr student în medicină la București. Fusese trimis la gardiști, la Timișoara, cu ceva instrucțiuni. Mi-a spus că ei se adună acum regulat la generalul, unde au și un corp de gardă. În vară a fost în Elveția o adunare a studenților fasciști. Moța a reprezentat România. A făcut mare senzație faptul că doi detectivi l-au scos din sală, l-au dus în camera lui și l-au percheziționat. Era intervenția guvernului român. La banchet a fost invitat, din complezență, și Titulescu. Acesta ar fi căutat să facă cunoștință cu Moța, care l-a evitat. I-a trimis apoi o scrisoare lui Titulescu, spunând că numai din motive patriotice nu a descoperit în fața adunării cine e...

27 Ianuarie. Azi s-a constituit definitiv Liga Antirevizionistă³²² în Lugoj, fiind ales episcopul Nicolescu președinte de onoare. Cât ar putea să-mi fie de recunoscător pentru ce i-am făcut și aici! Căci la prima adunare antirevizionistă nici nu voiau să-l invite (se gândeau la Boroș), iar eu am făcut de l-au invitat și l-au pus să prezideze. Noi ne-am format un comitet de acțiune sub prezidiul lui, a urmat constituirea Ligii la București, unde l-au luat în comitetul central. Aici la noi e președinte de onoare.

30 Ianuarie. Am fost ieri la Blaj, la înmormântarea Mitropolitului Suci. Am fost delegat de Capitlu, împreună cu Ienea. Am mers cu episcopul și am venit singur astă-noapte. Am luat parte și la conferințele episcopoești de ieri și de alaltăieri: e necaz cu regulamentul de alegere, pe care Roma l-a modificat esențial. Nu dă decât 50 de voturi și acelea numai de drept (canonici, dir. cancelar, protopopii mai bătrâni). O să vedem ce va fi.

Sunt multe combinații privitoare la persoana viitorului mitropolit. Toți au aderenți. Lansarea lui Hossu s-a pornit deja din partea liberalilor.

2 Februarie. Însuși episcopul Nicolescu îmi spune că, dacă se va face alegerea după vechiul regulament, Hossu va avea mai multe

³²² Liga Antirevizionistă Română – asociație constituită în anul 1933 cu scopul de combatere a politicii revizioniste, promovată de statele nemulțumite de noua configurație teritorială europeană după pacea de la Versailles.

voturi: cu el votează actualii și foștii lui supuși din dieceza de Cluj-Gherla. El, în fine, - la ultima lor despărțire – a declarat că primește, dacă clerul îl alege. De fapt, cei din Cluj – am vorbit cu Borza – insistă foarte mult pentru Hossu și Nicolescu la Cluj. Le-am spus: „Dacă Hossu e atât de vrednic, pentru ce să vi-l luăm...” „Nu, nu, să meargă numai de mitropolit...”

Episcopul i-a furat P.S.-lui Rusu un raport al fostului director general al Poștelor Pitulescu *in quo ille relationes secretas Lupissae dare consuevit. Promisit mihi quoque copiam hujus relationis dare.*³²³

5 Februarie. Comitetul local de revizie a anulat alegerea de secretar general la Primăria din Lugoj, ținută ieri. Eu nu am luat parte la alegere, dar i-am spus Primarului că nu o iau în serios și că va fi anulată. S-a verificat.

6 Februarie. Aurel Cosma³²⁴, de la noua revistă *Luceafărul* din Timișoara, mi-a cerut un articol prin Petean.

8 Februarie. Protopopul Emil Tatar, ca recunoștință pentru concursul ce i l-am dat la editarea traducerii lui Tóth Tihamer, îmi trimite zece exemplare din carte.

Azi am trimis la *Farul Nou* două articole, în înțelesul avut la Blaj cu Dr. Nicolae Popa, cum că îmi publică tot ce scriu de actualitate.

13 Februarie. În *Gazeta antirevizionistă* a apărut articolul meu despre Hajdudorog. Acum lucrez la unul pentru revista *Blajul*, în care voi reda incidentul din 1909 dintre mine și mitropolitul Suci

Episcopul, sosit acasă de la București, spune că a vorbit cu Maniu și i-a arătat că și Hossu și Frențiu ar vrea să fie mitropoliți, dar poate că blăjenii vor alege pe unul de-al lor. El, Nicolescu, nu va face nimic ca să ajungă mitropolit, la care Maniu ar fi spus – „Cred asta despre P.S. Ta, dar nu o cred despre ceilalți”.

³²³ în care acela obișnuia să dea relatări secrete doamnei Lupescu. Chiar mi-a promis să îmi ofere o copie a acelei relatări. (n. trad.)

³²⁴ Aurel Cosma jr. (1901 – 1983), avocat, personalitate marcantă a vieții culturale bănățene, membru al P.N.L., întemeietor și director al revistei „Luceafărul”, apărută la Timișoara între anii 1935 – 1940.

Ieri a fost aici consilierul silvic Victor Precup, cu inspectorul Streza de la Arad, acesta din urmă cumnat cu maiorul Nicoară, condamnat cu colonelul Precup. A venit la episcopul nostru – și va vorbi și cu ceilalți episcopi – să intervină ca să le aplice un regim mai omenos la Doftana, unde sunt închiși. Când i-am anunțat și i-am spus episcopului scopul venirii lor, a devenit nervos, zicând: „Nu mă amestec!” Pe urmă a acceptat și a promis că, în acord cu ceilalți episcopi, va vedea ce poate face.

Inspectorul Streza cunoaște raportul Pitulescu³²⁵, pe care eu l-am primit cu atâta discreție!

Aseară, fiind Ion Bălan aici în treacăt spre Roma, am fost la cină la episcopul. Vorbind despre multe la masă, Bălan a spus că lui Păclișanu, când a fost prima oară cu ministrul Banu³²⁶ la Roma, i-ar fi spus cardinalul Gasparri că nu ne putem închipui cât rău a făcut Bisericii noastre Casa de Austria. În legătură cu aceasta, povestea episcopul, i-ar fi spus Vasile Lucaciu că a mers cu Bățaria³²⁷ la Ministerul de Externe din Viena, cerând să ajute catolicizarea macedonienilor. Respectivul director din minister ar fi spus: „Nici vorbă, prin asta i-am întări pe români, ceea ce nu e interesul nostru, destul ne-au păcălit prin unirea celor din Ardeal.”

Azi am primit, cu o scrisoare frumoasă a Nunțiatunii, decretul Propagandei de președinte al Operei pentru Propagarea Credinței³²⁸. E un decret frumos, dar dă mult de lucru și nu știu ce vom putea face în țara noastră (cf. 17 Dec. 1934).

³²⁵ Ion Pitulescu, director general al Poștelor și Telefoanelor, conducător al Serviciului de informații al Elenei Lupescu.

³²⁶ Constantin Banu, ministrul Cultelor în guvernul liberal I.I.C.Brătianu între anii 1922 – 1923.

³²⁷ Se referă probabil la Constantin Batzaria (1874 – 1952), aromân, născut în Macedonia, om politic, prozator și publicist stabilit din anul 1920 în România.

³²⁸ Opera Pontificală pentru Propagarea Credinței își are rădăcinile în Societatea pentru propagarea credinței întemeiată în anul 1822 de Pauline-Marie Jaricot și presupune o activitate misionară în rândul comunităților pentru cunoașterea și răspândirea Evangheliei.

26 Februarie. Au apărut articolele mele în *Farul Nou*, *Luceafărul* și *Katholische Kirchenzeitung*, în acestea din urmă un articol despre Mitropolitul Suci, iar în primul un salut și ceva despre Bianu.

Lici chiar acum are capacitatea. Sperăm că va reuși. La română e tare, la franceză îl are pe Frolo, care îl cunoaște.

Pius îmi scrie una originală: a cumpărat, cu Bălan, 20.000 lei pentru 2.000 franci francezi, îi trimite încoace în scrisoare cu valoare. Pentru ei vom putea trimite, la cursul oficial, 3.000 de franci.

Și ieri și azi am călătorit la Timișoara, în cauza împrumutului familiei Milutinovici. Ieri, având să facem semnăturile la notarul public, am avut clipe de mari emoții.

Lulu ne scria nu demult că pregătește un ceai al Căminului și e ocupat cu asta. Voi am să merg zilele acestea la București, dar nu am reușit, poate mai târziu.

Azi am mai stat de vorbă cu dl. Jakabfy. Găsește că politica franco-rusă e o nenorocire. Din cauza ei, polonii s-au aliat cu germanii. *Anschluss-ul*³²⁹ Austriei e inevitabil. Azi marile puteri ar voi să readucă pe Habsburgi (pare că asta o țintește și vizita Prințului de Wales), dar nu o mai vor națiunile respective. Populația din Austria e 80% e anschlussistă. Când se va face această unire, Polonia va lua Lituania. Rușii ne batjocoresc de-a dreptul, au pus la Legațiunea din București numai evrei.

Mi-a povestit cum a fost înlăturat generalul Paul Anghelescu de la Statul Major. Primea regulat scrisori de la Lupeasca, cum să-l facă pe cutare ofițer general, pe celălalt colonel etc. Le ignora. Odată, se prezintă la el Mareșalul Ilasievici și-i spune: „Dumneata nu cunoști o doamnă cu mare influență la Palat?” „Nu”, fu răspunsul. Peste câteva zile a fost invitat la dejun la Palat, e prezentat doamnei Lupescu, el o salută, dar nu-i sărută mâna. E pus la masă lângă ea, dar nu i-a spus niciun cuvânt în tot timpul mesei și s-a despărțit de ea tot așa de rece... A doua zi a fost absolvit. (Lucrul s-a discutat într-o ședință secretă a Parlamentului.)

³²⁹ anexarea

Așa se pare că Maniu are perfectă dreptate. Mie mi-e simpatic Vaida, mai ales după conferința de la Cluj (24 crt.), cu *numerus clausus*³³⁰. (Jakabfy spune despre el că s-a cam ramolit.) Barem de s-ar uni Goga cu el!

17 Martie. Astă-dimineață am venit de la București, unde am fost să aduc carnetele preoților și să constitui consiliul național al Operei Pontificale pentru Propagarea Credenței. Le-am făcut pe ambele, deși primele (carnetele), mi-au dat mult de lucru, mie și lui Lulu, care m-a ajutat. În 14 am fost la cină la Dr. Nicolae Popa, în 15 seara am luat parte la ședința comitetului de direcție al *Farului Nou*. Prof. Frollo s-a scuzat că nu-l poate ajuta pe Lici până la oral. (El e cu franceza la examenul de capacitate).

Abia a treia zi am ajuns să vorbesc cu Valer Pop, căruia am avut să-i predau mai multe cauze diecezane.

Am aflat de la Dănilă că, în ceea ce privește Mitropolia, începe a se forma un curent pentru Macaveiu. Subsecretarul de stat Valer Roman îmi spune că Nicolescu stă mai bine decât Hossu și la Nunțiatură și la Palat, fiind considerat mai călugăr. Pe de altă parte, îmi spunea Zombory, că de Mitropolit guvernul îl pune pe Hossu, chiar dacă ar primi numai 5 voturi, iar ca nou episcop Valer Pop îl vrea pe Tăutu. Valer Pop însă mi-a spus numai atâta: că mitropolit are să fie unul dintre episcopi, iar ca nou episcop va fi ales sau Bălan sau Tăutu.

Am fost găzduit la părintele Barral, al cărui internat e mult promițător și speră să facă multe lucruri bune, trecând tipografia de la Beiuș la București.

Nunțiul m-a primit foarte afabil. Aici am aflat că a apărut în *Blajul* articolul meu despre contribuțiile Mitropolitului Suciu în literatura teologică.

³³⁰ „numerus clausus” sau „numerus valahicus”, propunere a lui Alexandru Vaida-Voievod în vederea introducerii ei în programul P.N.Ț. Ea viza proporționalitatea etnică în viața economică și socială din România, în sensul că românii trebuiau să ocupe posturi proporțional cu procentul deținut pe țară de populația de origine etnică română. Nu a beneficiat de susținere în cadrul partidului.

Până am fost eu la București, la Lugoj s-a făcut mare ticăloșie cu bietul Măxer, în legătură cu fondul parohial din Reșița. Răzbunarea țiganului.

Am fost și la Goga în audiență. Spunea că în două-trei luni soarta guvernului e gata și privește liniștit desfășurarea lucrurilor la național-țărăniști. Ai lui Vaida tot lui îi cer sfatul. Încolo, o să vedem ce va mai fi.

30 Martie. Ieri am venit de la Cluj, unde în 28 am ținut – invitat de Agru – conferința despre „Unirea cu Roma și despărțirea românilor ortodocși de ierarhia sârbească”. A fost cercetată³³¹, a luat parte episcopul, generalul Dănilă Pop etc. Am fost invitat la cină la episcop. După cină, la Silviu, căruia demult nu i-am văzut familia. Septimiu a scris frumos în *Patria*. L-am cercetat³³² la redacție, noroc că în ziua următoare, nu când eram eu, au venit bătașii acolo.

Cu episcopul am vorbit despre cine ar fi să fie episcop. Nu am prea găsit omul potrivit. Nașul Dăianu îmi spune despre Bălan că absolut nu e potrivit, neavând omul destulă gravitate: l-a auzit el în predică, întărind ceea ce spunea cu jurământ: „Să mă trăznească Dumnezeu aici...dacă nu e așa!”

3 Aprilie. Am predicat în catedrală în legătură cu serviciile de miercuri și vineri seara din Post, cum am făcut în săptămâna Crăciunului.

Lulu mi-a scris că i-a comunicat și episcopului Nicolescu gândul său de a reveni la Teologie după ce isprăvește Academia Comercială. Persistă serios. Ajute-i Dumnezeu!

5 Aprilie. Azi iarăși eu am predicat, având seara târziu să plec la București.

9 Aprilie. Azi noapte am sosit de la București. Lulu a venit cu mine, începându-și vacanța de Paști de acum, căci l-au obosit multele alergături în legătură cu Aston. Dar a reușit să facă ceva: a introdus exercițiile spirituale la studenți, a introdus ședințele literare duminică, acum în 7 am asistat și eu, vorbindu-le despre Prochaska, ale cărui idei

³³¹ a avut public

³³² vizitat

le-a admirat părintele N. Muntean. Lici se interesează și el mult, a luat parte la exerciții (a scris despre ele în *Farul Nou*), și a inițiat ședințele literare de după masă.

L-am văzut pe prof. Frollo și doream să-i știu notele lui Lici de la capacitate. La franceză a reușit admirabil: 9.50. La română nu știa să-mi spună ce note are. Pe 12 are oralul. Am vorbit cu Lici să-mi telegrafieze rezultatul.

Am găsit azi episcopia alarmată din cauza depunerii la Cameră a Legii pentru salarizarea clerului. Având să plece la București, episcopul a ținut după-amiază ședință Consistorială. Aci am avut grele discuțiuni din cauza pornirii lui Muntean (semnat de Boroș și de Marianescu), de a compromite total pe Măxer și Borda în legătură cu administrarea fondului parohial din Reșița.

11 Aprilie. Azi am avut ședință de consiliu comunal, unde iarăși am avut grea luptă. A se vedea referatul în ziare (cu deosebire în *Banater Bote*).

14 Aprilie. Azi noapte am sosit din călătorie. În 12 seara am avut la Timișoara conferința aranjată de Agru, la care am vorbit tot ce am vorbit și la Cluj. Ieri dimineață am mers la Reșița să văd cum stă chestiunea acolo. Înainte cu o zi fusese Muntean și s-a edificat.

Sosit acasă, găsesc două lucruri îmbucurătoare: Lici a telegrafiat că a reușit la oral. Banca Centrală Cooperativă, Sucursala Craiova, mă avizează că a intervenit pentru desființarea poprirei. Pare a se fi luat această măsură în urma hotărârii afirmative a adunării generale a B[ăncii]C[entrale]Coop[erativiste] de a se scoate giranții de sub urmărire.

Azi am avut și adunarea generală a liceului de fete, unde ne-am elogi reciproc pentru succesul obținut cu terenul de lângă Tribunal. Toată lumea mă felicită pentru Lici.

21 Aprilie. Azi, de Florii, am să țin o conferință la Nădrag despre patimile Domnului, invitat de „Acțiunea românească pentru culturalizarea maselor”. Mi se pune la dispoziție o mașină.

Zilele acestea a fost la noi Herlo, invitând pe Nica să meargă în vacanța Paștilor la ei, la Arad, apoi văduva Todoran din Pașcani, pe care a dus-o Turica la Zorlenț.

Aveam să merg pe 21-23 la misiuni la Petroșani. Împiedicat de Nădrag, am cerut lui Berinde din Lupeni să meargă el pentru azi, iar mâine mergeam eu. Mi-a răspuns telegrafic că nu poate. O știam înainte, Zugrav nu jertfește nimic din comoditatea lui.

Zilele acestea m-a avizat Mihai Berinde, învățătorul din Bănița, că a fost pus în disponibilitate, în urma unei cărți poștale pe care mi-a trimis-o mie, cerând să-l facă preot pe seama credincioșilor noștri de acolo. Cartea poștală a fost fotografiată și trimisă Mitropolitului Bălan³³³, care a intervenit împotriva autorului, s-a făcut o anchetă și omul a fost destituit.

Nu știu ce va fi cu trimiterea banilor lui Pius. (Mi-a trimis el 20.000 lei, cumpărați acolo pe piață ieftin, ca să-i retrimite pe cursul oficial, dar într-aceea s-a schimbat regimul devizelor și avem enorme greutăți la care a contribuit și Pius, netrimțând la timp certificatele cerute).

E publicată alegerea de mitropolit! Ieri am vorbit cu Muntean și Boroș, spuneau că pe Macaveiu e imposibil să-l facă. Noi ne-am înțeles că îl vom întreba pe Nicolescu: dorește el să fie mitropolit ori îl votăm pe Frențiu și el să meargă la Oradea?

27 Aprilie. Am fost la Petroșani în zilele de 22-25 crt., am ținut misiuni, am vizitat fabrica din Bor, de unde am primit mici cadouri pentru mine și pentru episcop. Pe Jiu n-am putut merge, fiind chiar Vinerea Paștilor. O să merg când am cale la Blaj.

1 Mai. Au trecut sărbătorile cu bine, fiind și Lici acasă. Ca întotdeauna, ziua primă a fost Dionne cu doamna la noi. Lici a plecat azi-dimineață, Lulu mai stă câteva zile.

9 Mai. Am fost la alegerea de mitropolit. Am plecat de acasă vineri, 3 crt. dimineața, am sosit după amiaza la Vulcan să văd ce e pe acolo. Am mers de aici îmbrăcat de primăvară, dar pe drum s-a pus pe nins, așa că pe Jiu a trebuit să împrumut un pieptar de la Ioniță.

Am mers de la Vulcan (unde am fost la toate rudele și la morminte), la Paroșeni, venind Ioniță după mine. Duminica Tomii am

³³³ Autorul se referă la mitropolitul ortodox al Ardealului Nicolae Bălan (1882 – 1955).

facut acolo hramul bisericii cu Zugrav, seara am rămas tot acolo, iar dimineața am plecat cu Zugrav la Blaj.

Alegerea de mitropolit a mers într-o atmosferă gravă, în acord cu noul regulament. Reușita lui Nicolescu este a se atribui faptului că în ultimul moment localnicii din Blaj (Tătar³³⁴, etc), s-au grupat în jurul lui, ca fiind mai blând, deci mai corespunzător scopurilor lor de a face ceea ce vor ei. Același Tătar – care, de câte ori mergeam la Blaj, mă întâmpina cu ocări la adresa episcopiei din Lugoj, a administrației ce se face aici, povestindu-mi că și Suciu³³⁵ se frământă de chestiunea succesiunii și că a abandonat pe Nicolescu – același Tătar îmi spune acum: „Mă, voi nu știți ce comoară aveți, voi nu l-ați știut prețui...” Și pe motivul că Rusu trebuie abandonat din cauza unei piedici discrete (nu l-ar vrea Palatul), l-a găsit pe Nicolescu singurul potrivit. Lui Frențiu i-au scos vestea că nu vrea să fie mitropolit, așa că cei ce ar fi votat cu el au trecut iarăși la Nicolescu. (Canonicul Moldovan³³⁶ mi-a spus că el ar fi fost pe partea lui Frențiu, dar Roșianu – mare bizantin, prieten de-al lui Frențiu – le-a spus că acesta nu candidează!).

Astfel lui Frențiu i-a scos și partidul lui Hossu vestea că nu candidează, el ar fi îndrumat pe ai săi să voteze cu Hossu. Firește, ai săi au dezmințit acest lucru, ba încă luni înainte de masă au venit cu mine (Miculaș, Maior, Tămâian), la Frențiu și i-am spus că ar fi mai bine să spună pe față că nu dorește candidarea, decât să rămână cu voturi puține. După-masă iarăși i-am spus ce mi-a comunicat Moldovan, rugându-l să se retragă. Mi-a spus că el ține la aceea ca fiecare să voteze, conform jurământului, cum îi dictează conștiința. I-am replicat: da, dar conștiința e formată deja prin știrile colportate!

³³⁴ Se referă la Augustin Tătar.

³³⁵ Ioan Suciu (1907 – 1953), preot hirotonit la Roma, profesor de religie la Blaj. Din 1940 episcop de Moglena (onorific) și auxiliar al episcopului V. Traian Frențiu la Oradea. În anul 1947 după ce guvernul Groza a refuzat recunoașterea noului mitropolit ales, Alexandru Rusu, Ioan Suciu a fost numit de Sf. Scaun Administrator apostolic al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș. Arestat în 1948 a fost internat la Dragoslavele, Căldărușani și Sighet unde a și decedat.

³³⁶ Ioan Moldovan, canonic, profesor de religie și de canto la Blaj. Arestat de comuniști a fost internat la Neamț, Căldărușani și Sighet.

Lui Hossu i-a stricat că i s-a atribuit protecția guvernului. Iar Nicolescu, de fapt, avea simpatii și în cler, după ce în trei rânduri le-a ținut exerciții spirituale. De altfel mai mulți îmi spuneau că el e un om sfânt, un al doilea Mihalyi.

Foarte bine a surprins chestiunea celor trei candidați domnul Z. Păclișanu în articolul publicat după alegere în *Farul Nou*.

La Blaj, de data aceasta eu am fost găzduit la inginerul Barbu, cel care o ține pe nepoata doamnei Vlassa. De la Blaj am mers direct la Pecica, unde m-am interesat de chestiunea organizării uniților de acolo.

28 Mai. Ieri am venit de la București, unde am stat două zile: sâmbăta și duminica (în 25-26). A fost și Mili cu mine. Mare surprindere pentru copii. Ei ai călăuzit-o (Lulu și Lici), până am umblat eu ziua în treburile mele. Seara am fost împreună la Moși, a doua zi după amiaza la Parcul Carol (Luna Bucureștilor).

Eu am fost la Banca Centrală Cooperativă, unde am aflat că sistarea urmăririi s-a făcut în baza noii legi a cooperației și numai la aceia se va reintroduce urmărirea la care se vor constata fraude. La Ministerul Finanțelor m-am interesat de despăgubirea de război, cu care sunt luat în tabloul din 1927, dacă se va putea semna la împrumutul de înzestrare tranșa a II-a.

Am stat cu Boldea și Nemoianu la Goga, unde am prezentat proiectul cercului de studii al Partidului Național-Agrar din Banat, asupra căruia am convenit la Timișoara în 23 Mai. Goga ne-a comunicat tratativele avute cu Vaida. El, Goga, a făcut tot ce a putut ca nu din cauza lui să se zădărnicească o cauză bună. I-a propus lui Vaida să fie acesta președinte, el, Goga, rămânând doar vicepreședinte. A cerut însă să se facă o organizație unitară, ca acțiunea să poată reuși, pe bază de program bine stabilit și de lungă durată. Vaida credea că s-ar putea lucra cu formațiuni distincte, ceea ce Goga a combătut. A mai cerut Vaida să fie vicepreședinți și Vlad, C. Anghelescu etc., ceea ce Goga nu admite. Se va vedea ce va fi. Sunt unii care i-au spus lui Vaida că fără Goga nu înțeleg să lucreze cu el. Se spune că împotriva fuzionării ar fi

Voicu Nițescu³³⁷ și C. Anghelescu – de altfel vaidiștii nu prea au aderanți, în unele locuri nu s-au putut organiza³³⁸.

De la Goga am mers la Nunțiul Valeri, cu care am vorbit despre calitățile ce trebuie să le întrunească viitorul nostru episcop. Am înțeles de la el că numirea Mitropolitului e pe cale să fie făcută.

Duminică, în 26, am luat parte la adunarea generală a Ligii antirevizioniste, la *Universul*³³⁹.

Aseară a venit și Nica acasă din călătoria de excursie cu „Tinerimea Română” de la București la Cluj - Baia Mare – Satu Mare – Sighet – Slatina (Cehoslovacia), și retour pe la Oradea – Arad – Timișoara – Lugoj. Ea a fost premiată cu școala pentru dans (liceul de fete „Iulia Hașdeu”).

Azi m-a chemat episcopul să mă ispitească ce am auzit pe la București. Aflase una-alta de la Ienea, căruia i-am povestit ieri. Mi-a spus apoi că, îndată după numire, va face predarea, apoi va merge la familie pe vreo două săptămâni. Atunci vom face împreună o excursie în Munții Tulgheșului, cum mi-a promis-o înainte.

Părintele Barral mi-a cerut unele date personale pentru o broșură pe care o va scoate în franțuzește, cu oamenii de seamă ai bisericii noastre. A vorbit apoi cu Valer Pop și cu Tătăărăscu ca să subvenționeze guvernul o excursie la Paris în toamna aceasta, ca să se facă acolo o manifestație catolică română ca răspuns la manifestația ce s-a făcut în legătură cu poetul maghiar Mécs, la Paris.

30 Mai. Azi, după Consistor, episcopul m-a dus în grădină, povestindu-mi că Boroș, fiind la Arad la înmormântarea episcopului

³³⁷ Voicu Nițescu, avocat, ziarist și om politic, membru în P.N.R. și ulterior în P.N.Ț., a fost ministru și ministru secretar de stat la Justiție și ministru la Agricultură și Domenii în guvernele prezidate de Iuliu Maniu, C.C. Mironescu și Vaida Voievod din perioada anilor 1928 – 1933. Arestat de comuniști, a fost închis la Sighet.

³³⁸ Autorul se referă la propunerea de fuziune dintre Partidul Național Agrar și Partidul Fronul Românesc, înființat de Vaida în februarie 1935, după părăsirea P.N.Ț.

³³⁹ Președintele Ligii Antirevizioniste era Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul”.

Comșa³⁴⁰, a auzit vorbind pe Nistor (Prefectul de Timiș), ori pe Chiroiu (notar public), că Nicolescu nu va fi mitropolit din cauză că a criticat viața familială a Regelui. Dar, zice el, nu la Rege s-a referit, ci la decadența morală din Banat, despre care a vorbit și Regele la Fibiș. L-am asigurat că totul e un fleac ce nici nu trebuia să-i fie comunicat. P.S. Sa stă mai bine la Palat decât toți, după cum știu eu.

Vorbind despre viitorul econom și vicar capitular, e de părere că nici Boroș nu e de vicar, nici Muntean de econom. Crede că ar fi bun Ienea de econom și eu de vicar.

2 Iunie. Azi am avut adunare antirevizionistă la Teregoва, unde am vorbit și eu. Nu eram în program, dar am vorbit numai pentru a vedea cei de pe acolo că și uniții există și că știu vorbi. A luat parte și Cornean, care ulterior, într-o carte poștală, i-a scris lui Boldea că regretă mult că fiind obosit nu a mai stat de vorbă cu el și cu mine, de care îl leagă sentimente deosebite (?!).

6 Iunie. Azi a fost aici Mihai Haret, președintele „Touring-Club”-ului român. A ținut o ședință a secției Banatului, la care s-au ales cenzori, între ei și eu. A ținut o conferință la care a luat parte și episcopul, urmată de un banchet.

10 Iunie. Ieri au trecut serbările de dezvelire a monumentului „Unirii” de aici. În sfârșit am scăpat de atâta frământare ce am avut cu acestea. Iată un mic rezumat.

În invitarea lansată de prefect, erau luate în program:

1. Primirea epicopului Lăzărescu
2. Sfânta Liturghie la biserica ortodoxă
3. Dezvelirea monumentului

În ședința Consistorială din 30 Mai noi ne-am exprimat indignarea pentru totala neglijare a bisericii noastre și s-a hotărât ca P.S. Sa să se plângă la București în ședința comitetului aranjator din 4 Iunie. Am reclamat. Prefectul mi-a răspuns scuzându-se că nu a fost rău intenționat. S-a hotărât ca în ziare să se dea programul modificat în sensul că serviciul divin se ține la ambele biserici naționale, iar o

³⁴⁰ Grigore Comșa (1889-1935), dr. în drept și teologie, membru al P.N.R., episcop ortodox al Aradului din 1925.

delegație compusă din prefectul Curuțiu³⁴¹, primarul Bireescu și profesorul Simonescu să vină la Preasfinția Sa, să-l invite. Miercuri, în 5 crt. dimineața, eu spun toate acestea la Cassa Centrală adăugând că, dacă episcopul e gata, merg să-l informez să știe pentru ce vine delegația la P.S. Sa. Îndată mi-au sărit în cap Muntean și Crișan că nu ar fi trebuit să vorbesc nimic, nici să nu fac nimic (să nu fi mers la ședința aceea), că nu e permis să ne mai facem de lucru cu ei sau că episcopul să cedeze, după insistențele mele, eu care sunt condus de prietenia cu primarul. Imediat au și aleargat ei la episcopul, intrigându-l³⁴². După aceea am mers și eu și i-am referat, spunându-i să facă ce vrea.

La ora 11 vine delegația, episcopul nu-i primește, îi lasă în grija lui Marianescu, cu aceea că el a reclamat la Minister și el așteaptă răspuns de acolo. Prefectul se scuză că la redactarea programului nu a mai consultat Episcopia, deoarece chestiunea religioasă o luaseră asupra lor să o aranjeze Boroș, Muntean și cu mine (în realitate cei doi fuseseră delegați oficial la prima ședință). Enervare mare, prefectul amenință cu demisia fiindcă și de la București i s-a comunicat că ministrul e nemulțumit. La ora unu îl văd pe Bireescu și hotărâm ca după-masă să ne mai sfătuim.

După-masă vine la mine Bireescu cu o telegramă prin care episcopul Lăzărescu anunță că nu poate veni duminică, ci a delegat pe Mihăescu cu sfințirea monumentului. Mergem la prefect, mergem personal la redacție, unde schimbăm programul în sensul că va fi serviciu divin la ambele biserici. Mergem apoi cu Bireescu la episcop, unde găsim pe Simonescu, cădem de acord ca actul sfințirii să se facă așa: ortodocșii fac feștanie, iar după ei stropește preotul nostru cu apă adusă de la biserică.

Joi d.a. la conferința lui Haret altă drăcie: clerul ortodox îl terorizează pe protopopul să nu admită ca și noi să stropim după ei, căci ar avea aparența că actul săvârșit de ei nu ar fi valabil. Nouă enervare. După cină ne adunăm la Prefectură, îl caută la București cu telefonul pe

³⁴¹ Victor Curuțiu, avocat, membru în comitetul regionalei bănățene a ASTREI, prefect al județului Severin în perioada 1933 – 1937 din partea P.N.L.

³⁴² făcând intrigi

Lăzărescu să dea instrucții, nu-l găsesc, rămâne să fie găsit oricum a doua zi dimineața.

Vineri avem Consistor în decursul căruia prefectul anunță la telefon că la 12 vine la Presfințitul cu primarul și cu Titus Popovici³⁴³. Pe episcop îl face atât de nervos toată afacerea încât se ocupă cu gândul de a pleca pe duminică. Nici acum nu se simte destul de tare să primească pe domnii aceștia, ne delegă pe noi, pe canonici, să-i primim. Ei, dându-și seama de gravitatea situației, că dacă biserica noastră nu e împăcată, nu va fi mulțumit nici Valer Pop, pe care ei l-au chemat aici – ei, deci, vin la noi să ne facă următoarea declarație: recunosc dreptatea cauzei noastre și iau asupra lor împlinirea revendicării noastre, să fim absolut liniștiți. Pe Lăzărescu nu l-au găsit la telefon, dar prefectul a vorbit cu dl. Inculeț³⁴⁴, care va aranja totul. Atunci l-am invitat și pe episcopul de a venit în salon și a dat față cu domnii (un amănunt interesant: când au venit domnii, servitorul, până le deschidea ușa la scară, a auzit pe unul dintre ei – T. Popovici – spunând: „Eu, dacă nu se face dreptate uniților, nu stau la serbări, plec acasă.” După ce am intrat noi cu domnii în salon, servitorul a spus episcopului ce a auzit, acesta l-a trimis să mă cheme afară să-mi spună și mie, să fiu informat!)

Coborând de la episcop și urcați în mașină, înainte de a pleca, mă cheamă domnii la ei și îmi spune Titus Popovici: „Armeanca rămâne pe loc!” Asta ca răspuns Caransebeșului pentru mizeriile ce ne face! (Notarul Victor Armeanca de la Criciova, om foarte harnic, dar mult terfelit de unul dintre preoții ortodocși, fusese transferat la Svinița pe Dunăre – 45 km de la Orșova – la intervenția episcopului ortodox

³⁴³ Titus Popovici, avocat și om politic, președinte al organizației județene a P.N.L. din jud. Severi n (1931 – 1937), deputat, subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale în cele două guverne Tătărescu (noiembrie 1939 – iulie 1940). Arestat de comuniști, a fost întemnițat la Sighet.

³⁴⁴ Ion Inculeț (1884 – 1940), președintele Sfatului Țării din Basarabia, care a decretat Unirea cu România. Subsecretar de stat în mai multe guverne, a fost în mai multe rânduri ministru și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri în guvernul condus de Tătărescu între anii 1936 – 1937. În momentul la care se face referire, secretar de stat la Departamentul Internelor.

făcută prin Corneanu. Destul am intervenit la prefect, a intervenit și Titus Popovici. S-a arătat implacabil, atâta a admis mai pe urmă: să se mute fără familie, apoi la toamnă vom vedea ce va fi... Acum, văzând domnii noștri ce ținută au caransebeșenii față de noi și ce ținută avem noi, au luat o hotărâre justă!)

Sâmbătă după-amiază avem ultima ședință a comitetului aranjator. Altă drăcie: Lăzărescu totuși vine. E deja la Caransebeș, deseară urmează să vorbească la telefon prefectul cu el, în cauza serviciului religios. Iar dl. Mircu, președintele For-ului, îi va arăta amănunțit ce dorim noi: stropire cu cântarea troparului. Se hotărăște ca la masa pentru episcopi să vorbească primarul. Mă însărcinez să-i comunic încă de cu seară acest lucru, îl găsesc la cinematograf, refuză: „Eu pentru Lăzărescu nu vorbesc!” (A vorbit apoi dl. Mircu).

Duminică dimineața la Utrenie ne trezim cu domnul Mircu la biserică: l-a trimis Lăzărescu să ne spună că ar dori să vorbească cu preotul nostru care va face stropirea. L-am trimis pe protopopul Stoica la el: îi comunică dorința ca noi să nu ne ducem apă și busuioc, ci să stropim cu a lor. Nu cutez să mai merg la episcopul să-l enervez. Între noi găsim că nu putem face nici o concesie. Primarul încă ne încurajează să nu cedăm nimic. El, altfel, ne spune că a avut în preșeară o convorbire lungă cu Lăzărescu la telefon și, la un moment dat, el, primarul, i-ar fi spus: „Preasfinte, Hristos nu ar fi vorbit așa!” Din această cauză, dimineața la primire în Lugoj, Lăzărescu nu a dat mâna cu nici unul din ei, numai cu Mihăescu. Am fost la gară la primirea miniștrilor, de acolo i-am însoțit la prefectură, au mers apoi mai întâi la biserica noastră, iar de aci la ortodocși. Primarul însă a rămas tot timpul la noi în biserică, fiind și instalarea protopopului Stoica. La sfârșit am șoptit episcopului: iată care e dorința lui Lăzărescu. Mi-a spus: „Se poate! Sacramentalul îl face intențiunea preotului...”

Și așa s-a făcut sfințirea: episcopul Lăzărescu a făcut feștania, prota Stoica a stropit după aceea cântând troparul, asistat de diaconul ortodox care îi ducea căldărușa...

Celelalte toate au decurs admirabil. Eu am fost și la Jabăr, am avut mult contact cu ministrul³⁴⁵ și cu dl. Stelian Popescu³⁴⁶, pe care l-a impresionat foarte plăcut totul ce am spus la masă în onoarea lui!

Am obținut de la deputații liberali³⁴⁷ și ceva intervenții – sper că le vor face – pentru bisericile din Sâlha și Fârliug. Firește, Lăzărescu a vorbit primul la monument și a șezut la dreapta ministrului la masă, așa se pricepe el. Toată lumea a rămas încântată de ținuta conciliantă, amabilă, a episcopului nostru.

11 Iunie. Am isprăvit cu banii lui Pius. Are un câștig de 520 franci. El, de altfel, nu mi-a scris demult, corespondăm prin Bălan. L-am rugat pe acesta să vadă dacă s-a spovedit de Paști. Lulu e în toiul examenelor, poate anul acesta nu va reuși complet din cauză că Astru i-a răpit mult timp. Lici a luat capacitatea cu 8.34 la principal (al unsprezecelea între 26 reușiți), și 8.64 la secundar (primul!).

19 Iunie. Ieri a apărut în *Universul* un articol al lui Gh. Lungulescu scris din prilejul conflictului dintre P.S. Rusu și O. Ghibu la conferința antirevizionistă a acestuia la Baia Mare, în care se pune în vedere episcopilor noștri să nu absenteze de la serbările naționale, fiind ei obligați a participa ca funcționari ai statului! Când a fost aici Stelian Popescu, îmi spunea Boldea că au vorbit despre conflictul dintre cele două biserici la serviciile naționale și s-a angajat Stelian să scrie personal un articol. Dacă la atâta se reduce intervenția *Universului*, e foarte dureros.

Stau pe gânduri să scriu – și cum să scriu – ceva în favoarea noastră, trimițând-o direct lui Stelian, că doar așa o publică. Răsfoind însă *Unirea* din 1921-1923, văd toată tragedia noastră: politica nefastă a Blajului, sub decedatul mitropolit – și cel viitor nu va fi mai bun! – de a se înhăma la carul lui Maniu, de a protesta și de a nu face nici o ispravă! Cum să mai îndreptăm situația, când toată vina o purtăm doar noi?

³⁴⁵ Este vorba de Valer Pop, la acea dată ministru secretar de stat la Justiție.

³⁴⁶ Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul”, la acea dată președintele Ligii Antirevizioniste.

³⁴⁷ Este vorba de Titus Popovici și Alexandru Alexandrini, deputați din partea P.N.L.

20 Iunie. Aseară a plecat Mili la Odorhei. Eu cu Nica vom merge în 28 crt.

Azi episcopul mă întreabă cine merge la București. I-am indicat pe curierul lui Klein. Are să trimită o scrisoare de urgență la București, la Nunțiu. Cineva din minister l-a făcut atent asupra manevrelor ce se fac. Cauza numirii lui e la guvern. Lapedatu ar vrea din capul locului să nimicească alegerea, fiindcă guvernul nu a fost întrebat, respectiv înștiințat când a fost alegerea. E treaba Romei să se apere. Rusu îi scrisese că el a auzit alte zvonuri: că Sfântul Părinte ar fi voit să treacă peste toți, având alte combinații (Bălan, Iuga?...), P.S. Sa i-a răspuns că nici el nu e sincer, pentru că în ziua alegerilor ar fi spus unor demnitari (Tătar!), din Blaj că Nicolescu nu poate fi din cauză că Regele e supărat pe el pentru discursul de la Brașov. Ori, Regele tocmai l-a felicitat pentru acel discurs, atât în fața lui, cât și lui Voicu Nițescu, care i-a spus-o în aceeași zi.

Aseară a fost Dr. Lupu pe la P.S. Sa. L-a întrebat cum a fost la Roma. (În primăvară, când s-a întors Dr. Lupu de la Roma, adusesese vestea că Papa i-ar fi spus că, dacă Nicolescu primește voturi, l-ar confirma pe el!). I-a spus că el la Roma i-a vizitat pe toți: pe Papa, Pacelli, Ottaviani etc. Toți îl întrebau: „Ce e în România?”, iar el a spus că toți ar fi buni de mitropoliți: Rusu are prestanță personală, Frențiu e gospodar, dar – ar fi spus Lupu – dacă ar fi după mine, eu l-aș face pe Nicolescu. Atunci fața lui Pacelli s-a luminat. Că ce elogii a exprimat, nu i-a mai spus Lupu lui Nicolescu, ca să nu-i vateme modestia.

A mai adăugat Dr. Lupu și aceea că Papa i-a zis: „Dumneata ca ortodox vii la mine și au fost doi prim-miniștri catolici la Roma care nu m-au vizitat” (E vorba de Vaida și Maniu). Lupu se arată filocatolic și e de părere să ne orientăm spre Roma, nu spre Bizanț. Îl înjură pe ministrul nostru de la Vatican, Vasiliu³⁴⁸, că e certat cu toți.

Am vorbit și de clișeele cu articolul din „Union des Eglises” ale P.S. Sale cu catedrala din Lugoj, care apar „chiar acum”. Am impresia că așteaptă cu înfrigurare numirea, dar spune că dacă Sfântul Părinte se va pronunța, el va fi liniștit!...

³⁴⁸ Ioan Aurel Vasiliu, diplomat, din 1932 ministru la Vatican.

10 Iulie. Lucrând din greu la *Catehetică*, nu am prea avut răgaz să mai scriu aici. Altfel abia alaltăseară m-am reîntors de la Odorhei, cu Mili. Ea plecase în 9 Iunie, eu cu Nica am plecat în 30, după ce ea abia în 29 a avut serbarea de încheiere a anului școlar la care a fost premiată ca prima pe școală, cu media 9.67.

La Odorhei a venit și Lulu de la București. El încă a dat – har Domnului! – toate examenele de anul IV la Academia Comercială, așa că sperăm să iasă licențiat. Se codește să mi-o spună, neștiind cu siguranță dacă le-a luat pe toate sau nu. A rămas cu Nica încă o săptămână la Odorhei, vor veni pe 15 când sosește și Pius.

Nașul îmi scrie de la București, unde a fost pe 2-3 zile. A început campania prin presă pentru neaprobarea de către guvern a alegerii de mitropolit. *Zorile*, *Vestul* și *România Nouă* îl atacă pe Valer Pop. *Credința* publică un articol infam la adresa lui Hossu, spunând că în 1917 Roma ar fi voit să-l facă episcop pe Dăianu și numai grație legăturilor cu împărăteasa Zitta a ajuns el episcop. I-am scris nașului să se desolidarizeze de acel articol! Încolo, dacă guvernul se încăpățânează, se poate ca între doi să iasă al treilea... Nu m-ar dura de Nicolescu, dar cine știe ce iese din tufă?

18 Iulie. Luni după-amiază au sosit Lulu și Nica de la Odorhei. Camil a rămas bolnav de rinichi. Miercuri, în 17, a sosit Pius de la Strasbourg. Suntem toți – în afară de Lici – har Domnului, bine, Pius e cam slab.

Am scris un articol în chestiunea organizării preoților, chestie pusă de preoții din protopopiatul Șimleului, dar cu un Congres oprit de episcopi, iar acum se plănuiește – dintr-o consfătuire ținută sub prezidiul lui Ion Agârbiceanu – o adunare la Cluj, având în program numai protestarea împotriva salariilor. Mi-au dat și mie un rol (referent în cauza salariilor), dar nu-l primesc. Fără a se discuta organizarea, nu are rost niciun congres!

I-am scris episcopului Rusu, care a luat inițiativa între episcopi de a se interzice organizarea, să nu uite că el a fost cel ce a susținut-o cândva. Îmi răspunde motivându-și – slab – ținuta sa!

Episcopul nostru fiind dus la Tulgheș, la rude, ne-a lăsat fără vicar, cum stăm acum de 5 ani, așa că nu putem ține consistoare legale. A lăsat să le prezideze și să subscrie Boroș ca prepozit capitular, ori dacă nu e el, cel mai bătrân dintre canonici!

30 Iulie. Fiind publicată alegerea catedrelor, voiam să merg la București să aranjez ceva în favoarea lui Lici, dar mi-a telegrafiat că intră în învățământ muncitoresc. A mai cerut să meargă Pius acolo, ca să plece în excursie în Munții Negoiului, apoi vin în Retezat. Pius a și plecat aseară.

11 August. Vineri, în 4 crt., am plecat cu Nica, Corina, Maria, Hanna și Dani (Gyongyössy) în excursia din Retezat. Am sosit seara la Sarmizegetusa, unde am fost găzduiți la părintele Bora³⁴⁹, apoi am mers la Sâmpetru (am atins și mănăstirea Totești), aci am stat până luni dimineața (duminică am fost la Valea Dăljii și Ohaba-Sibișel), când au venit Pius și Lici cu Herseni, un prieten de la Făgăraș. Lulu a sosit de duminică, după ce sâmbătă a fost a doua adunare a Cercului Academic Bănățean, care l-a ales președinte. Am mers în aceeași zi de la Ohaba-Sibișel (cu doi cai pentru bagaje), la Pietrele și am dormit acolo, deasupra Casei de la Pietrele, în coliba făcută de noi. A doua zi am plecat și în 6 August, fiind sârbătoare, eu cu hainele ce-am dus cu mine am făcut o Sfântă Liturghie la Lacul Pietrelor. Am trecut apoi la Bucura, unde am dormit două nopți sub stâncă, de acolo băieții au mers pe Retezat, iar eu cu Nica și Corina pe Peleaga. Joi, în 8, am plecat: băieții la Câmpul Șelului, eu cu fetele la Zănoaga, seara am sosit la Gura Zlata, unde am dormit în pădure, a doua zi am venit până la Sâmpetru pe jos.

Am făcut în total pe jos circa 100 km, fetele s-au purtat admirabil în ceea ce privește umblatul, încolo unguroaicele au fost cam obraznice, așa că pot aștepta mult și bine până le voi mai duce eu în excursie!

³⁴⁹ Iustin Bora, paroh și protopop al districtului Ulpia Traiana, canonic onorar și din 1939 canonic titular. A renunțat însă la ultima demnitate bisericească și s-a întors ca protopop la Sarmizegetusa.

În zilele de 14-15 August am fost la Radna, ca de obicei. Acolo am găsit o altă atmosferă, fiind acolo un superior nou, mai cinstit decât celălalt.

17 August. Azi am fost la Cugir să-l văd pe Bratu, director general al învățământului secundar. I-am cerut să-i dea lui Lici un post de suplinitor la București și mi-a promis ore la „Sf. Sava”, la catedra lui S.Pop.

Azi a revenit Pius din excursie, iar Lici și Lulu au rămas tot la Câmpul Șelului.

25 August. Pius a plecat vineri (în 23) seara. Despărțirea e grea și pentru el, și pentru noi. Repede a trecut vremea! Am constatat că e tot acel suflet bun care a fost și cum trebuie să fie în familia noastră.

În zilele de 19-23 s-au ținut primele serii de exerciții spirituale de către preoții invitați. A luat parte și episcopul în mod regulat. La încheiere mi-a mulțumit. Se spune – și simt și eu – că a reușit bine.

În *Sionul* se publică laudele pe care le aduce Sf. Părinte episcopului pentru cultul euharistic. Mă mângâie că și asta de la mine a pornit: eu am editat broșura „Binecuvântarea euharistică”, de la care a plecat toată treaba. Episcopul mi-a promis că o va traduce și în *Arhieceză*.

Azi plec la Stâna de Vale ca delegat al episcopului la Conferința episcopală. Am revizuit împreună canoanele. Între ele, îmi spunea că Tăutu i-ar fi scris: îl miră că el, Nicolescu, ca român susține candidatura unuia care nu e doctor de Roma, prin urmare nu reprezintă intransigența romană!...frumoasă mentalitate. Mai intransigent ca Bălan nu cred că se poate închipui!

31 August. Alaltăseară am sosit de la Stâna de Vale, unde am participat la conferința episcopală. Au fost de față Hossu, Rusu, Macaveiu, Bălan. P.S. Frențiu m-a primit cu vechea simpatie. Având eu să-i comunic pentru ce nu a mers episcopul nostru („că prea s-au dat în spectacol”), Frențiu mi-a răspuns că trebuia să meargă chiar pentru a nu prelungi spectacolul. El a fost acela care nu a mers nici la București, la conferința ce s-a ținut în cauza salariilor. Dacă cineva publica acest lucru înainte de alegeri, nu se știe ce voturi primea P.S. Sa Nicolescu.

Mi-a mai arătat Frențiu că toată campania prin presă au început-o maniștii, iar pentru Hossu au luptat vaidiștii. Pe Nicolescu l-au făcut înainte prizonierul lor teiușenii din Blaj, între care Ștefan Pop, directorul Liceului, cel care a fost compromis sub fostul Mitropolit, dorește să-și consolideze situația. Frențiu mi-a declarat categoric că nu-l socotește apt de mitropolit, cu firea lui de „a trânti ușa” – e de părere că ar fi mai bine să renunțe ca să-și mântuiască sufletul. Și el, Frențiu, se va retrage după ce-și va termina lucrările începute pentru consolidarea materială a diecezei (acest lucru mi l-a mai spus și altă dată: când pentru prima dată era să cumpere moșia de la Berthelot. Dorea să o aibă ca să se retragă acolo, vezi 27 Sept. 1933).

La conferință, discutând proiectul de Cod al Dreptului Canonic Oriental, P.S Frențiu a susținut cu tărie teza sa cu zeciuala: să se enunțe obligativitatea ei și în N.T.³⁵⁰

Încolo, am avut de admirat marile înfăptuiri ce a realizat P.S. Frențiu la Stâna de Vale și în alte locuri. Am vizitat pescăriile de la Feneș, ferma de porci și oi, Holod-ul, Salonta, seminarul, ferma și moșia lui, edificiul Școlii Normale etc.

Am aflat apoi că e pe cale numirea mitropolitului. Relatând toate acestea P.S.-lui Nicolescu, acesta mi-a promis că nu se va lăsa condus de blăjeni, va fi energic cum trebuie.

9 Septembrie. Acum o săptămână a venit la mine, la Cassa Centrală, redactorul *Universului*, Popescu Costești, care mi-a prezentat o scrisoare ca venită de la un preot ardelean ce s-ar afla la Buziaș și care îi cerea să intervină prin ziar împotriva numirii episcopului Nicolescu de mitropolit, aducându-i mai multe învinuiri. L-am rugat să nu publice nimic, iar scrisoarea mi-a dat-o să i-o arăt P.S. Sale. În treacăt i-am arătat-o și lui Boroș, care a stăruit să i-o arăt ca să știe. Arătându-i-o – adică relatându-i, că nu a cerut să o vadă – mi-a spus să-i comunic lui Popescu că poate scrie ce vrea că va ști să răspundă, ba va cere Romei anchetă în ceea ce privește bănuiala cu d-na Pantea. În zadar i-am spus că nimeni nu se gândește că ar putea fi adevărat așa ceva și că nici vorbă nu poate fi de a se admite să se aducă lucruri de acestea în

³⁵⁰ Noul Testament.

publicitate, *quia „semper aliquid haeret”*³⁵¹, el ținea una: să se publice, dar cât mai curând. Ba, după-masă, m-a chemat la el și mi-a dat cunoscuta-i declarație, făcută în scris (vezi 11 Mai 1934), în care în mod atât de bizar își dovedește nevinovăția cu d-na Pantea. Mi-a pretins să i-o dau lui Popescu să o publice odată cu atacurile. I-am spus: nu va publica nimic pentru că manuscrisul cu atacul e la mine și nu-l va mai primi!

Ca autor al acestei scrisori către Popescu, îl bănuiește P.S. Sa pe Pantea ori pe Cismaș. Eu din scrisoare am cunoscut pe autor, care nici nu e ardelean, nici nu a fost măcar la Buziaș...

Tot în legătură cu aceasta, P.S. Sa mi-a arătat o scrisoare anonimă primită cu o lună înainte, prin care i se fac imputări că a fost dur cu preoții și a făcut atâtea nedreptăți ca: numirea lui Muntean de vicar la Timișoara, a lui Ionaș la Hațeg, a lui Stoica la Lugoj, a lui Paveloniu la Orăștie, a lui Sas la Bocșa, distincția lui Lugojanu, a lui Medoia etc. Despre Sas se spune că l-a numit la insistențele mele – „acest Rasputin al diezei” care „mulți miei, țuică și miere a primit pentru aceasta”. Ce acuză neroadă: doar Sas a administrat protopopiatul de la Ramna și voia să-l aibă acolo, nu lui i s-a făcut favoare, ci el a cedat atunci când a trecut la Bocșa cu reședința, după ce cel ce fusese numit, Medoia, nu și-a ocupat postul. Tot așa de nedrepte sunt și acuzele ce i se aduc lui Gh. Muntean etc.). P.S. Sa bănuise pe Ioniță Pop ca autor, fiindcă pe vremea aceea (sfârșitul lui Iunie), umblase Ioniță pe la Timișoara, unde a fost dată scrisoarea la poștă. Eu, judecând după mașina la care a fost bătută, cred a-l fi ghicit pe Giurgiu de autor, în complicitate cu Muntean, care pe vremea aceea – mi se pare – a umblat la Timișoara. Peste două zile vine Giurgiu la Cassa Centrală, îl întâmpină în camera lui Pinteza râzând: „Ce-i cu scrisoarea aceea?” „Care?” întreabă el. „Știi dumneata, ce să-ți spun.” „Nu știu.” „Dacă nu știi, nu-ți spun...” Dar a plecat fără să mai intre la Muntean, la care venise.

³⁵¹ Fiindcă „întotdeauna ceva se agață” [bârfe care dăunează chiar dacă se dovedesc false]. (lat.) (n. trad.)

În zilele de 2-6 Septembrie am ținut exerciții spirituale la a doua serie de preoți. Am mulțumirea că au reușit bine, m-au surprins cu un cadou drăguț la care nu m-am așteptat: două vase de argint. Cei din prima serie le-au dus vestea că au reușit chiar și sub raportul silențului: părintele Bodocan S.I. mi le cere să le studieze, având și el să țină exerciții pentru preoți. Dar nu le am scris decât în schițe!

În 4 Septembrie seara a trecut pe aici prietenul Constantin Cernăianu de la București. L-am găsit la episcopul, la cină (vroia să vină de la gară la mine, dar birjarul nu a știut unde stau. Bine, că nici nu eram acasă, ci la exerciții!), ne-a povestit multe despre Iorga și despre Maglavit, unde a constatat că, atunci când ziarele spuneau că sunt 30.000, abia au fost 300. Pe Petrache Lupu îl crede de omenie, a putut avea vedenii, dar prea se exploatează.

În 7-8 Septembrie am fost iarăși la Radna, neputând merge Ienea. Am găsit pe episcopul Pacha, care ne-a spus iarăși multe glume. Vorbind despre Păclișanu, îmi spune că, odată ei, episcopii latini, au fost la Iorga ca prim-ministru – deja atunci îl atacau pe Fiedler – și Iorga l-a întrebat pe acesta: „Sind Sie in Verbindung mit Herr Păclișanu?” „Nein!” „Ich rate es Ihnen auch nicht”³⁵² – ar fi spus Iorga.

Pe Lici l-am îndrumat să meargă la directorul Liceului „Sfântul Sava” să se intereseze dacă i se dă suplinire acolo și, peste tot, să fie cunoscut. Nenea Fănică (Ștefan Pop), l-a primit cât se poate de rece, nici mâna nu a dat cu el, deși îi dusesse un bilet și de la episcop. Sunt grozavi ardelenii ajunși domni la București – e o convingere mai veche a lui Lici.

Pius, abia după două săptămâni, ne procură bucuria de a cunoaște că a ajuns cu bine la Strasbourg.

13 Septembrie. Azi au apărut în ziare numirile suplinitorilor. Lici e numit la București, în locul al II-lea, probabil la „Sf. Sava”. O să vedem.

16 Septembrie. Vineri în 13 am plecat cu episcopul la Prislop, în 14 după-amiază am venit la Hațeg, unde a avut loc Congresul

³⁵² „Aveți legături cu domnul Păclișanu?” „Nu.” „Nici nu vă sfătuiesc să aveți.” (germ.) (n.trad.)

Diecezan al Agru-lui. Ioniță mi-a povestit cum, în vară, episcopul i-a vorbit contra lui Mioc. Acesta e vorba să ajungă subsecretar de stat.

Am fost și la Gura Zlata, unde Danciu își face o casă impunătoare și vrea să facă una și pentru episcopie.

Într-adevăr, Lulu a venit acasă de la Câmpul Șelului. Lici, până azi, 21 Sept., nu ne-a scris unde e profesor.

22 Septembrie. Aseară, d-na Zasloți a mers pe la ora unu să-și caute bărbatul la localul de popicărie al Corului „Lyra”³⁵³. Găsindu-l, l-a palmuit bine. Știe tot orașul. Oare mai poate funcționa ca profesor de religie? se întreabă lumea. Episcopul s-a jenat în Consistor, chiar îi dăduse ordin să umble în reverendă și să liturghisească dimineața.

27 Septembrie. Astă-noapte a venit – pe la ora unu – cineva la episcopul. I-a adus o scrisoare de la Roma. Ulterior am aflat că era de la Iorga. Sigur, ceva minciuni.

1 Octombrie. Azi a plecat Lulu la Cluj. Stă la nașul, care a plecat la București să scoată *Steaua Transilvaniei*, cu cumătrul său Stoian. Lici a scris că e suplinitor la gimnaziul „Eliade Rădulescu”. Are 13 ore, aproape o catedră.

6 Octombrie. Azi a avut loc o serbare la biserica-catedrală, am publicat privilegiul altarului și am inaugurat băncile. A răspuns episcopul.

Am terminat și trimis la Cluj manuscrisul ce mi s-a cerut pentru combaterea sistemului de un copil în Banat. I-am dat o formă literară drăgălașă. Sunt curios cum va fi primit. Articolul meu din *Unirea* în chestiunea episcopiei Ortodoxe a Timișoarei a fost foarte bine primit.

14 Octombrie. Azi am terminat apologia lui Măxer. O să vedem, fi-va atâta omenie în episcop și Consistor să-i dea ascultarea cuvenită ?

Zilele acestea, fiind manevre, a fost pe la noi Dr. colonel Boteiu. Tot nemulțumit.

29 Octombrie. Aseară am sosit dintr-o călătorie mai lungă făcută în legătură cu Congresul Agru-lui, ținut la Carei în 26-27 crt. Am

³⁵³ Societatea corală “Lyra”, corul Bisericii greco-catolice din Lugoj, dirijat de preotul Ioan Bacău.

plecat de acasă duminică, 20 crt., seara, cu acceleratul. În aceeași zi avusesem Adunarea Comitetului Județean al Partidului Național-Creștin³⁵⁴, unde eu nu am vorbit decât la masă, ales ca cenzor în comitetul de direcție ca să intru în birou. Încolo, fatal, a trebuit să aibă întâietate față de mine: Nemoianu (președinte), Boldea și Merdean (vicepreședinți, acesta din urmă fiind din partea cuziștilor).

Plecând duminică seara de acasă, luni dimineața am ajuns la Oradea, unde am stat până la amiază. Frențiu mi-a arătat scrisoarea lui Păclișanu, prin care cerea amânarea Congresului, pe motiv că va izbucni un scandal împotriva președintelui și spunea că cei de la Cluj (Borza, Augustin Popa, Birtalan), nu vor veni. Dar Frențiu, referindu-se la cele întâmplate în legătură cu serbările de la Blaj din 13 Octombrie, când iarăși național-țărăniștii au cerut amânarea pe motive politice, dar serbarea a reușit admirabil – s-a opus, a scris și celorlalți episcopi să vină. Eu i-am comunicat din partea P.S. Nicolescu că acesta va sosi la Oradea miercuri, 23 seara, stă până joi la amiază, atunci pleacă la Baia Mare și vine cu Rusu la Congres.

La amiază am plecat din Oradea și seara am sosit la Bixad. Trecând prin Satu Mare, am avut grijă să trimit un polițist la protopopul Dragoș³⁵⁵, fost coleg de Seminar, să-i spună cum că marți seara mă reîntorc pe la el. Credeam că s-ar supăra dacă ar auzi că de două ori am trecut prin Satu Mare și nu l-am cercetat. Voi sta la el până miercuri dimineața, atunci plec la Baia Mare. La Bixad am sosit seara, pe întuneric, mânăstirea e departe, la gară nimeni nu se angajează să vină cu mine, abia un evreu mă duce la altul care se îmbracă, prinde caii și mă duce la mânăstire exact când se pregăteau de culcare. Cauza pentru care nu am fost așteptat la gară e că părintele Augustin nu a înțeles bine cum i-am indicat data sosirii, deși după aceea a trebuit să recunoască că am dat-o bine.

³⁵⁴ Partidul Național Creștin s-a format prin fuziunea dintre Liga Apărării Național Creștine condusă de A.C. Cuza cu Partidul Național Agrar condus de Octavian Goga, realizată în luna iulie 1935. În noua formațiune politică autorul jurnalului a fost ales ca membru în Comitetul județean.

³⁵⁵ Aurel Dragoș, paroh și protopop în protopopiatul Satu Mare.

Marți am petrecut la mănăstire, văzând tot ce e de văzut și admirând munca ce se desfășoară acolo: tipografie, expediție, gospodărie, servicii divine, devoțiuni, preoți, novici, toți sub disciplină. La orele 4.50 după-amiază am plecat pentru Satu Mare, deși părintele Augustin mi-a propus să stau până a doua zi dimineața aci pentru motivul că, la Dragoș, e destul să fac o vizită. Nici el nu trage acolo, numai o dată a dormit la el, masa o ia la un pension în curtea lui Dragoș, fără ca acesta să stăruie să vină la el. Dar i-am zis că l-am avizat în scris și prin sergent, se va supăra dacă nu merg, va zice că m-au intrigat călugării. Am plecat. Dar, la Satu Mare, cine nu era acasă? Dragoș cu toată familia. Abia am găsit o servitoare care-mi spune că domnul e călătorit „de ieri dimineață”. Am aflat însă că nu a plecat decât „azi dimineață”. Voiam să plec în aceeași seară la Baia Mare, m-am și dus la gară, dar după aceea mi-am dat seama că trebuie să merg ziua pentru că noaptea nu văd nimic. Am rămas deci la hotel și, plimbându-mă prin piață, am aflat niște domni dintre fruntașii noștri de acolo (cei doi frați Demian, apoi preotul Gheorghe Coman din Vama), cu care am stat de vorbă, am admirat ce parohie puternică e, ce minunată biserică se face: un credincios anonim a dat un milion, Ion Ferent a dat o jumătate de milion, femeile au colectat trei milioane șapte sute de mii... În schimb am înțeles marea lor durere pentru protopopul lor Dragoș, care nici ca preot nu face față, iar ca politician s-a compromis total. Ce n-ar face oamenii aceștia dacă ar avea un preot cumsecade?

Miercuri dimineața am plecat și la 10.20 am ajuns la Baia Mare. La gară m-a așteptat părintele Racoțian, secretarul episcopului, cu mașina. Episcopul a fost foarte drăguț. Înainte de masă am făcut vizite (la Breban, Boroș și Hetcon), pe ceilalți canonici i-am găsit la administrație. După-amiază am mers cu episcopul și cu Ștefan Suciu, directorul minelor de la Baia Mare, la Baia Sprie, de acolo pe minunata serpentină până sus pe Muntele Gutin (la izvorul Pinteazul), de unde vezi întreg Maramureșul.

Cu episcopul am vorbit mai multe. Primise de la Nicolescu o telegramă cum că sosește joi seara la 8 și nu înțelegea cum. Eu i-am

spus: nu la 8, ci la 18, căci vine peste Oradea. Rusu nu înțelegea nimic din scrisoarea lui Păclișanu, i-a cerut telegrafic precizări. Primise însă o scrisoare de la Borza, în care acesta arată ce nemulțumit e cu președintele și că el nu vine. A rămas ca Rusu cu Nicolescu mergând la Carei, să vadă cu ceilalți episcopi ce e de făcut.

Joi din nou am plecat cu autobuzul de la Baia la Zalău, unde am petrecut două ore, vizitând orașul și splendida biserică unită. Era cu mine absolventul de teologie Man, pedagog la internatul liceului din Baia Mare, mergea și el la Șimleu. Așa am ajuns pe la amiază tot cu autobuzul la Șimleu. Am tras direct la liceu, căci Andrea îmi scrisese înainte că voi fi găzduit la camera inspectorilor. Directorul Osian, un om foarte drăguț, a stat mult de vorbă cu mine, mi-a arătat cum a decurs procesul cu minorii (advocatul acestora fiind Purdea), cum în fond l-au pierdut la două instanțe, acum e la Casație (Maniu i-a dat îndrumările cum să procedeze), și cum s-a întabulat totuși statul pe teren cu ajutorul lui Ghibu, căruia pentru acest serviciu i-au dat 50.000 lei: ministrul Dr. Angelescu era pe punctul să subscrie o tranzacție, când Ghibu s-a prezentat la el și l-a făcut să abstea³⁵⁶!

Masa am luat-o cu Andrea, iar a doua zi cu el am fost oaspeții vicarului, de aci am mers la Carei cu mașina prefecturii, împreună cu deputatul Lobonț³⁵⁷.

Aci ne așteaptă bomba: Nicolescu cu Rusu au telegrafiat că nu vin, ci să-i reprezentăm eu cu Breban. Consternare. Secretarul nostru de la Lugoj, Voștinaru, a sosit cu mitra și mantia. El spune că Nicolescu nu a venit pe la Oradea, ci pe la Teiuș și Cluj și a mers la Baia. La Oradea l-a așteptat Frențiu până la miezul nopții. Abia a doua zi primește Frențiu o scrisoare de la secretar (ca răspuns la telegrama pe care el, Frențiu, o dăduse episcopului Nicolescu, cum că îl așteaptă...), care-l anunță despre schimbarea rutei.

Vineri, în 25 după-amiază, la ședința Comitetului Central al Agru-lui s-a încercat să se aducă chestiunea președintelui, în legătură cu

³⁵⁶ să renunțe

³⁵⁷ Emil Lobonțiu, președintele organizației județene Sălaj a P.N.L., fost director și redactor al ziarului „Plugul”, în momentul consemnării deputat liberal de Sălaj.

codul penal, dar vicepreședintele Egri, ce conducea dezbaterile (ce noroc că s-a găsit acesta, din atâția!), nu a admis-o, nefiind la ordinea zilei. A doua zi, 26 Octombrie, înainte de masă a fost Comitet Central, Opera Pontificală prezidată de mine și Reuniunea Femeilor (aici s-a prezentat și a făcut gălăgie iarăși doamna Bogdan din Timișoara!). A sosit și Lulu de la Cluj, ca delegat al Astru-lui.

După-amiază a fost Congresul administrativ, cu diferite rapoarte. Seara primirea arhierilor, Vecernie, sfințirea casei culturale, am cinat la Dr. Vălean, cântărețul, care avea să-l găzduiască pe episcop. Duminică partea festivă a Congresului, serviciul divin și procesiunea au reușit admirabil. Abia la ora două după-amiază a început ședința Congresului, la care a vorbit V. Pop³⁵⁸. Lulu, în numele tinerimii, a fost puternic aplaudat și am primit multe felicitări. La ora 5 după-amiază am ajuns la masă.

La ora 8 seara am plecat, eu am venit în vagonul ministerial până la Oradea, dar puțin am stat de vorbă cu ministrul. La Oradea am fost găzduiți la episcopie, fiind și episcopul Hossu aci. Eu cu Lulu am plecat luni la amiază, el la Cluj, eu la Lugoj.

Înainte de a pleca, cedând multelor stăruințe ale lui Lulu de a intra în serviciul „Stânei de Vale”, l-am rugat pe episcop să-l primească. Mi-a spus că nu va putea fi preot la Stâna, că acum se așază acolo călugărițele de la Blaj și le vor trebui un duhovnic călugăr. E acum în tratative cu franciscanii sau asumpționiștii³⁵⁹. Dar e altceva: să întrebe la domenii, pe lângă director, ca să-i fie succesor cu timpul, cum a fost baciul Ghera. Îl primește și îi permite să facă teologia particular, iar Lulu - foarte fericit - s-a și angajat din 15 Noiembrie.

Mi-a mai vorbit Frențiu de nenorocirea cu Nicolescu, care s-a păcălit, căci Rusu barem a dat o telegramă la Congres, iar el nimic. L-a făcut atent la telefon că va fi răspunzător de urmări. Nu va fi mitropolit, va fi administratură apostolică (acest lucru l-am înțeles și de la Lobonț).

³⁵⁸ Este vorba de Valer Pop, președintele AGRU-lui.

³⁵⁹ Discipoli ai Sf. Augustin de Hippo. Comunitate înființată în România, la Blaj, în anul 1923.

S-a lăsat intrigat și de *România Nouă*, care spunea că la Carei nu va veni decât maghiarul Mihali...

Astfel, cu ajutorul Domnului, am sosit acasă. Aici o știre rea: Camil e serios bolnav. Pius, în schimb, scrie bine și trimite 3.000 de lei.

31 Octombrie. În fine, ne scrie Lici cum o duce ca profesor. Văd că e prea riguros cu elevii.

Am stat de vorbă ieri cu episcopul, arătându-i ce greșală a făcut la Carei, unde se anunțase cu participarea și cu o conferință. El susține că a dat un avertisment lui V. Pop să nu facă politică³⁶⁰.

Mi s-a cerut să fac un articol în *Sionul*, în legătură cu Careiul. L-am făcut cu condiția să nu-mi schimbe nimic.

Azi a fost la episcop inspectorul Roșian din Ministerul Cultelor, cu secretarul Zgăvârdea. Ce i-o fi mințit nu știu, dar era voios. Tot azi a apărut în *Zorile* știrea cu numirea unui administrator apostolic în persoana lui Frențiu. Am trimis un articol la calendarul Agru-lui din Oradea.

3 Noiembrie. Azi a fost instalarea solemnă a protopopului ortodox Mihăescu, săvârșită prin episcopul Lăzărescu de la Caransebeș. Am luat parte, împreună cu Boroș și cu Stoica, la liturghia arhierescă, unde am constatat colosala abatere la ceremoniile lor de la ale noastre. Am fost apoi eu singur dintre ai noștri la banchet, unde am avut să vorbesc ca unit. Am ținut un discurs pe care întreg Lugojul îl comentează și mă felicită. A fost cel mai aplaudat. Am să-i mulțumesc lui Lăzărescu care, vorbind la adresa Regelui, a evocat vorbirea lui ținută anul trecut la Lugoj, revelând-o ca favorabilă bisericii sale. Eu am vorbit despre solidaritatea lugojenilor, fără deosebire de religie, și am mulțumit lui Lăzărescu pentru că a evocat solemnitățile din anul trecut: i-am reprodus eu vorbirea Regelui așa cum a sunat într-adevăr! Aproape fiecare propoziție a fost lung aplaudată.

Episcopul s-a arătat moșic. Nu a ciocnit cu mine niciodată, nici măcar când a toastat, lucru observat de toți cei cu bun-simț. Iar, după

³⁶⁰ Conform regulamentului AGRU-lui președinții nu aveau voie să fie înregimentați politic. Valer Pop făcea parte din P.N.L., partid care l-ar fi dorit ca mitropolit pe Iuliu Hossu și nu pe Alexandru Nicolescu.

mine, s-a sculat Boldea să vorbească și l-a făcut atent să nu vorbească despre mine! La despărțire mi-a zis: „Ce-i cu *Unirea*?”

A ținut după-amiază o conferință la Teatru, vorbind despre minuni în favoarea Maglavitului. Istoria acestei conferințe încă e interesantă: promisem însărcinare de la Comitetul Casinoului să aranjez o serie de conferințe. M-am gândit să-l invit și pe Lăzărescu, fiindcă noi și episcopul nostru am tot ținut conferințe, dar cleric ortodox nu am prea avut. I-am propus chiar să o țină azi, în legătură cu instalarea lui Mihăescu. Nu mi-a răspuns nimic, dar fiind Mihăescu la Caransebeș, i-a spus că el nu înțelege să fie invitat prin scrisoare (de la mine, cred eu, deși ei spun că nu s-a referit la mine!), ci să-l invite personal doi delegați ai Casinoului. L-au invitat – până eram eu dus – Dr. Radoslav și Dr. Mircu. A cerut apoi ca să fie conferința la Teatru și nu la Casinou. Așa s-a și făcut. Dar a vorbit slab de tot.

6 Noiembrie. Azi, întrebându-l pe episcop „Ce mai e nou?”, îmi spune că îl rugase pe Mocioni³⁶¹ să îl întrebe pe Vodă dacă are ceva contra lui. Și acum, când a fost la București, i-a spus Mocioni că l-a întrebat și are cele mai bune păreri despre P.S. Sa.

(Episcopul a fost dus la București ca să nu fie acasă pe când vine Lăzărescu. Dar a stat la Cisar, nu la Nunțiatură!)

11 Noiembrie. Azi m-a chemat la sine Maica M. Șorban, superioara institutului „Notre Dame” de aici. Mi-a comunicat discret că din cauza tratamentului insuportabil ce-l aplică superioritatea³⁶² lor din München cu deosebire unguroaicelor și româncelor, mai multe surori părăsesc acest ordin. Unele trec la Calacea. Sunt care ar vedea bucuros înființarea unei ramuri române. Îmi cere să scriu P.S. Rusu la Baia Mare, rugându-l să o primească, ar deschide deocamdată un internat acolo.

³⁶¹ Probabil este vorba de Ioan I. Mocioni – Stârcea (1909 – 1992), industriaș, personaj controversat, la data consemnării maestru de vânătoare al Curții regale, decedat în Elveția.

³⁶² superioara

12 Noiembrie. În fișuica liberală *Renașterea* din Timișoara, preotul Cotoșman³⁶³ începe o serie de articole prin care pretinde a răspunde articolului meu publicat în *Unirea* (vezi 6 Oct.), articol pentru care am primit unanime felicitări. Cotoșman, despre care se știe că e nebun, răspunde mojicește. Fiind eu în cauză, sunt eu împroșcat. Colegii mei pot să se bucure. Așa pățește cine se expune pentru adevăr, fie pe teren bisericesc, fie pe cel politic, ori de alt ordin. Numai cine nu face nimic, nu e criticat și nu are de suferit.

Superioara călugărițelor „Notre Dame” de la Iași a scris episcopului că, având o maică bolnavă, au cerut primirea ei în spitalul de boli nervoase de aici, dar au primit răspuns negativ cu motivarea că nu se primesc decât bolnavi din județul Severin. Cere intervenția episcopului, el l-a trimis pe secretar la mine, să vorbesc cu prefectul. I-am spus să se pună în legătură cu Dr. Lichter, directorul respectivei secții de spital, căci nu e adevărat că s-ar primi numai din jud. Severin. Găsindu-l pe Lichter, acesta a spus secretarului că a dat răspunsul negativ din cauză că maicile de la spitalul de aici nu au voit să primească pe respectiva!

În legătură cu Congresul Agru-lui de la Carei, am fost rugat să scriu un articol în *Sionul*. L-am făcut cu condiția să se publice așa cum îl dau. S-a primit. L-am trimis mai multor interesați. Am primit felicitări. Păclișanu mă întreabă care e tâlcul că i-am trimis *Sionul*? I-am spus-o. Borza îmi scrie că am făcut o indiscreție, divulgând conținutul unor scrisori confidențiale. I-am arătat că n-am răspuns decât la ce s-a publicat în *Farul Nou* și în *Unirea*.

Regret că din această cauză a izbucnit dihonnia la *Farul*: Dr. Nicolae Popa a ieșit din redacție, iar *Unirea* publică că *Farul* rămâne organul catolicilor din vechiul regat, nemaivând nici o legătură cu biserica unită. Ce pagubă! Ori mistificare!

³⁶³ Gheorghe Cotoșman (1904 – 1977), preot, profesor de istorie bisericească la Academia teologică din Caransebeș, vicar în Arhiepiscopia de Timișoara. Între canonicul Nicolae Brînzeu și Gh. Cotoșman vor exista polemici cu referire la începuturile Bisericii greco-catolice din Banat, relaționată cu diferendele existente între români și sârbi, pe tema supremației Bisericii sârbe asupra celei românești.

23 Noiembrie. În 16 crt. am fost la Cluj, la ședința plenară a comitetului Agru-lui, unde avea să se facă răfuiala între Valer Pop și Borza, cel cu memoriul către episcopi. A fost o ședință la care au participat 30 de membri. A vorbit Borza lamentabil, apoi Valer Roman, Aug[ustin] Cosma, Borda și eu. Ședința a început la 4 după-amiază, dar abia pe la opt jumătate a ajuns Valer Pop să-și facă expozeul. A vorbit admirabil. Eu nu l-am putut aștepta până la sfârșit, a trebuit să plec cu trenul, să fiu dimineața acasă, eram la predică în catedrală – și dl. Marianescu nu a voit să schimbe cu mine (fiind seria cu păcatele capitale, aranjată de mine în postul acesta ca fiecare dintre noi să vorbească despre un alt păcat în câte trei predici). Plecând eu, l-am rugat pe dl. Borda să-mi scrie ce s-a mai făcut. Așa îmi comunică cum că după Valer Pop a vorbit iarăși Borza, Aug. Popa, Ștefan (Fănică), Pop etc. La 1.30 s-au risipit fără a se fi făcut împăcarea. E dureroasă această vrajbă produsă numai și numai din motive politice: maniștii simt că le fuge terenul de sub picioare. Cauza e în afirmativele ingerințe ale lui Valer Pop la numirea Mitropolitului. A spus-o pe față că se referă la scrisoarea trimisă de Pop P.S.-lui Nicolescu (în care, știu, îi propunea Clujul!). Pop a zis: „Mi se interpretează rău scrisoarea, facultez pe P.S. Nicolescu să mi-o publice”. Eu i-am zis: „Ai autorizație, frate Borza, ca să aduci aici în discuție o scrisoare primită de P.S. Nicolescu confidențial de la dl. Pop?” La ieșirea mea din sală, Păclișanu a alergat după mine și mi-a zis: „Spune-i lui Nicolescu să nu mai trimită altora scrisorile confidențiale primite de el. Aici s-a dat din mână în mână scrisoarea scrisă de el lui Borza, cum s-a dat și una a mea către Borza.”

Am mai aflat la Cluj că, de fapt, și-a mâncat mitropolia. Papa ar fi scris Regelui că e informat mai bine.

La Baia Mare, când a făcut Nicolescu calea întoarsă, ar fi primit o scrisoare confidențială de la Maniu, prin curier, iar fotografia ei ar fi pe masa lui Vodă. Acesta nu-l mai vrea pe Nicolescu nici la Cluj. Referitor la ce a spus Vodă lui Mocioni despre Nicolescu, mi s-a spus că e așa: „Da - a zis Vodă - am tot respectul pentru Nicolescu, dar Mitropolia e altceva!”

Căutând acasă să îi povestesc lui Nicolescu ce s-a întâmplat la Cluj, mi-a spus: „Nu sunt curios, de aceea nu te-am chemat”. Despre scrisoarea lui Pop spune că nu a comunicat-o decât unuia care era lângă el când a primit-o. Iar când i-am spus să-mi comunice sincer dacă a primit la Baia Mare scrisoare de la Maniu, s-a supărat și mi-a spus să-i dăm pace, să rămână el cu cărțile lui, nu mai vrea să știe de nimic!

Azi am înmormântat pe Dr. Aurel Ciupe, fost procuror la Curtea de Apel Târgu- Mureș.

Frollo îmi scrie că *Farul* va merge înainte și-mi cere concursul.

27 Noiembrie. Azi am avut un conflict cu episcopul din cauză că îl apără pe Jivanca, spunând că nu-l poate pensiona fiindcă nu ar putea trăi cu pensia de ceva peste 2.000, iar eu i-am obiectat că lui Măxer i-a poprit salariul, așa că e nevoit să trăiască cu 6 copii din 2.000 de lei. O să mă pun pe viitor în absolută rezervă față de acest episcop netrebnic.

4 Decembrie. Ieri am sosit de la Odorhei și Alba Iulia. Aici am avut iarăși dezbateri în chestiunea Cibului, sper că am mers cu un pas înainte. La Odorhei am căutat pe Camil, cu boala lui (apă la plămâni). L-am hotărât să meargă la Cluj să se examineze.

Lulu a sosit abia azi dimineață de la București, unde a predat prezidenția Astru-lui, el fiind ales membru pe viață. Azi pleacă la Oradea să-și ocupe postul.

9 Decembrie. Vineri a fost Sf. Nicolae, am avut mulți oaspeți, a fost și Nicolae Oniga, care acum e medic locotenent la Regimentul I Artilerie Timișoara. În aceeași zi seara a trebuit să plec la București, ca sâmbătă, în 7 crt., să predăm domnului Titulescu diploma de cetățean de onoare al Lugojului³⁶⁴. Am fost primiți după-amiaza la ora patru jumătate, totul e descris în ziarul *Acțiunea* din 15 Decembrie, de mine. Titulescu ne-a vorbit multe despre politica lui. Spunea că în 1927, când a fost pentru prima oară ministru de Externe în cabinetul lui Ion Brătianu, a fost în vizită mai întâi la Mussolini, trimis cu un mesaj al lui

³⁶⁴ Reprezentanta orașului Lugoj, la propunerea profesorului Virgil Simonescu, a hotărât în ședința din 20 martie 1935 să acorde ministrului Nicolae Titulescu diploma de cetățean de onoare al orașului ca „reprezentant de frunte al diplomației românești”.

Brătianu. Atunci s-a supărat Franța. Despre războiul abisinian am văzut că, după părerea lui, Mussolini a greșit punându-se în conflict cu Anglia. Despre francezi spunea că fac greșeală după greșeală. Mult a vorbit despre politica ungarilor, în legătură cu lecția ce zilele trecute a dat în parlament partidului maghiar. Spunea: „Se reclamă că noi am fi convertit cu sila la ortodoxie, dar eu aș decora pe românul care a făcut așa ceva...” Vrea să spună că nu-i adevărat, deși, de fapt, în legătură cu ultimele concedieri de funcționari s-au făcut treceri la ortodoxie numai ca să-și păstreze posturile (a se vedea și *Magyar Kisebbség*).

Ne mai spunea în legătură cu politica cu Rusia că aceea are nevoie de pace pe timp îndelungat ca să-și desăvârșească opera socială, de aceea a făcut înțelegere cu ei.

Eu, fiind vineri Sf. Nicolae și pe duminică trebuind să fiu acasă, am mers noaptea încolo și noaptea următoare înapoi, numai sâmbătă am stat la București. Pe Lici l-am văzut pentru că l-am avizat la telefon. A venit la hotel și am luat masa împreună.

Dumină, 8 Decembrie, domnul Dr. Trifu de la București a ținut o conferință aici la Lugo. A fost oaspetele nostru la masă, am vorbit multe cu el. M-am convins că e un creștin practicant, prieten al unirii cu catolicii și adversar al anglicanilor. A făcut ca toți aderenții lui (vreo 300), să se cuminece. Regretabil e că nu a putut sta cu noi în Partidul Național-Creștin, dar îmi spunea multe lucruri despre Cuza (că a fost francmason, că l-a păcălit pe Paulescu luându-i 100.000 lei și candidându-l abia pe locul al treilea!), și despre cei din tabăra lui Goga. A venit bietul Trifu, lăsându-și băiatul pe patul de moarte.

Lulu ne scrie că și-a ocupat postul, face contabilitate, a închiriat o cameră drăguță, și are un salariu de 2.500 plus lemne. În *Curentul* din 8 Decembrie a apărut o notiță împotriva episcopului nostru și lansându-l pe Hossu. Când am fost la Titulescu, mi-a spus domnul Nenișor, șeful său de cabinet, că a fost mai de multe ori pe acolo dl. Vasiliu, ministrul la Vatican, așa că totul e aranjat. Trebuie să apară numirea zilele acestea.

10 Decembrie. Azi am cumpărat un porc cu 2.300 lei. Tăiat, abia a avut 90 kg, dar untură a dat destulă.

16 Decembrie. Ieri a fost aici Nae³⁶⁵, a ținut conferință ca invitatul For-lui. Era să vină ca invitatul studenților, Lulu a și vorbit cu el, dar, neavând pe altul, For-ul l-a invitat el. În ședința comitetului conferințelor i-am pus în vedere doctorului Mircu să aibă grijă să nu ne atace Nae. Ceea ce nici nu a făcut. A vorbit despre „momentul istoric al ortodoxiei” cu multă claritate, dar mulți probabil că nu l-au înțeles. Nu ne-a prea jignit pe noi, pe catolici.

La masă seara am fost și eu la „Dacia” în societatea lui. Am aflat că a stat 8 ani la München, în război a fost angajat la societatea „Tyrolia” (o editură catolică), acolo a fost inițiat în ale teologiei. Ca student a făcut zilnic exercițiile spirituale ale Sf. Ignățiu. În cele politice acum e gardist, a fost aici o ceată întreagă de gardiști care i-au dat onorurile la gară. Poliția a fost mobilizată în întregime. Are cartea mea „Păstorul și Turma”, legată, în biblioteca sa. Prin Ianuarie se schimbă guvernul. Despre Precup și ceilalți osândiți pentru complot spune că s-a făcut mișelie cu ei. De fapt întregul complot a fost făcut de guvernul care atunci era să cadă. Ei, la primele depoziții, au declarat că au complotat împotriva Lupeascăi. Atunci a mers la ei Manoilescu și, în numele Regelui, asigurându-i că vor fi achitați, le-a cerut să depună mărturie că au complotat împotriva Regelui, fără a pomeni ceva de Lupeasca. S-a schimbat comisia de anchetă, ei au dat așa declarația și au fost osândiți.

Cât de perfid e Maniu, ne-o arată Nae prin următoarea întâmplare. La 2 Ianuarie 1930, fiind Maniu prim-ministru, Nae merge la el să-i spună că de 4 Ianuarie scoate un număr al *Cuvântului*, în care va reproduce tot ce declaraseră oamenii politici despre Prințul Carol, care era în exil. (Maniu făcuse declarații favorabile). După ce Maniu îi povestește ce rău se înțelege cu Regina Maria și cu Prințul Nicolae, îi cere totuși să nu-i publice declarațiile. Se despart la unu și jumătate cu vorba: „Când mai vii, dragă, pe la mine? Poftește oricând ai ceva.”

³⁶⁵ Nae Ionescu (Constantin C.Ionescu), (1890 – 1940), filozof, profesor universitar, pedagog. Mentor al “tinerei generații”, reprezentată de Cioran, Noica, Eliade, Vulcănescu etc., a fost considerat un ideolog al legionarismului, fapt pentru care a fost închis în mai multe rânduri în anii 1934 și 1938.

Seara apare *Cuvântul* și e confiscat. Nae merge la Interne la D.R. Ioanițescu³⁶⁶ și îi cere socoteală. Acesta se scuză cu aceea că Maniu i-a dat ordin de confiscare. „Când?” La ora unu și jumătate, exact când se despărțiseră ei în termeni atât de cordiali!

24 Decembrie. Suntem în Ajunul Crăciunului! Lulu a sosit sâmbătă, în 21 seara, Lici duminică seara. Duminică am fost la Nădrag, unde am ținut o conferință. Au fost cu mine și Lulu cu Nica. Frumos peisaj de iarnă!

De Crăciun am scris un articol la *Acțiunea* despre problemele edilitare. În *Calendarul* Agru-lui de la Oradea a apărut articolul cerut, despre pocăiți.

În urma bazaconiilor cu care a răspuns netrebnicul preot Cotoșman în fițuica liberală de la Timișoara articolului dat de mine în *Unirea* (vezi 6 Oct.), m-am adresat direct domnului Tătărăscu, întrebându-l dacă acoperă vederile guvernului. Mi-a răspuns că a transpus cauza domnului Lapedatu. Văd că s-a suprimat continuarea.

Duminică, în 22, am fost la Nădrag, unde am ținut o conferință pentru muncitori. Era totul acoperit de zăpadă, admirabil. Nica și Lulu m-au însoțit.

31 Decembrie. În prima zi de Crăciun am avut la masă pe domnul și doamna Dionne cu părintele Leandru. În preseară, la colindat a fost Andrea cu copiii, apoi niște liceeni. Lici a putut sta anul acesta până la Anul Nou.

Deseară suntem la Ungur la masă.

³⁶⁶ Dumitru R. Ioanițescu, profesor universitar, om politic, membru al P.N.Ț., ministru al Muncii și Sănătății în mai mai multe guverne prezidate de țărâniști până în 1933. În momentul la care se face referire era subsecretar de stat în guvernul condus de Iuliu Maniu între anii 1928 – 1930.

Anul 1936

1 Ianuarie. Iată noul an! Ce ne va duce? Ce taine ascunde pentru noi și pentru copii? Numai bunul Dumnezeu o știe. Am presemne de bine, dar ce sunt semnele pe lângă realitate?

Lici a plecat azi cu simplonul. Din această cauză nu am stat la episcop la felicitări decât sub vorbirea lui Boroș.

3 Ianuarie. Primesc scrisoare de la o doamnă din Arad, văduva lui Partenie Petrila, fost farmacist la Lupeni. Îmi cere ceva serviciu, eventual la un preot bătrân. Se referă la aceea că ei au găzduit pe episcopul Hossu și pe mulți preoți dând masă mare cu ocazia sfințirii bisericii noastre din Lupeni. Adevărat, dar eu pe atunci eram atât de mic și de urgisit că nu am fost invitat la masa aceea, deși făceam parte din cler. Acum mi se adresează mie. *Quae mutatio rerum!*³⁶⁷

6 Ianuarie. Lulu, plecat în 2 crt., ne trimite o scrisoare mai lungă în care-și comunică impresiile de călătorie și gândurile ce-l frământă la reluarea serviciului. Nu-i vorba, e o situație cam prozaică, de care putea fi cruțat încă. Dar el și-a căutat-o în dorul de a se așeza odată. Ca încercare e bine. Vom vedea cum se va desprinde terenul de muncă pentru întreg anul, cum vor reuși studiile paralele și atunci vom decide cum rămâne definitiv!

Pius ne-a scris înainte de sărbători că poate va merge în Germania. De atunci nimic.

De la Blaj ni s-a comunicat că reappare *Cultura Creștină*. Mi s-a cerut sfatul și mi- am dat adeziunea. Pentru numărul unu din Ianuarie îmi cer un articol. Din Lugoj, numai mie mi s-a adresat. Le voi da ceva în legătură cu politica religioasă a lui Mihai Viteazu.

18 Ianuarie. Abia a ajuns și Lulu la ceva salariu, că a și conceput o idee cum să ofere ei, copiii, mamei lor ceva din puținul lor câștig. Mama trebuie să aibă o bundă de astrahan, o vor plăti ei, copiii! Au scris la Pesta la Corina, care a cumpărat-o cu 400 de pengő, ceea ce

³⁶⁷ Ce mai schimbare de situație! (lat.) (n. trad.)

românește, prin bursa neagră, m-ar fi costat 14.500 lei. Cu adusul am fost mai încurcați. Credeam că, fiindu-mi cunoscut șeful poliției de la Decebal, îl rog și aranjază el cu vameșii. De unde? Nu s-a angajat, mai ales că doamna care o aducea mai avea și bunda ei. M-am interesat cum ar fi să plătim vama. Era mai mult decât bunda. Să încerce altfel? Mi se spuneau că ar fi tot fel de fel de obstacole (plombare ca să se justifice dacă a ieșit de aici cu ea sau ca să poată merge înapoi, dacă e cu pașaport străin). I-am scris Corinei să o mai lase acolo, până la vară. Totuși am așteptat curioși reîntoarcerea ei și... a sosit cu bundă cu tot. Rar a mai fost așa bucurie în casă!

O săptămână am fost gripat, trei zile am stat la pat cu puțină febră. Abia ieri am mers iarăși la birou. Joi, nefiind la Consistor, prin surprindere s-a dezbătut cauza Măxer, pentru care m-am expus atâta (vezi 27 Noiembrie). Firește, iarăși s-a făcut totul tâlhărește. Nici în iad nu găsești atâtea răutăți ca la popi!

Avem o iarnă fără zăpadă. A nins și a înghețat câteva zile înainte de Crăciun, dar Crăciunul l-am avut negru și de atunci tot așa stăm: când plouă, când e vreme bună.

5 Februarie. Lulu continuă cu scrisorile lui lungi, un fel de memorii. Acum se zbate pentru altceva: să dea examen de capacitate ca profesor la școala comercială!

În fine, ne-a scris și Pius, după ce l-am felicitat la 25 Ianuarie că a împlinit 25 de ani! Lici nu ne-a mai scris nimic de când a plecat după Anul Nou.

Iarna continuă tot ușoară, fără zăpadă.

La Consistorul din zilele trecute am avut o hârtie interesantă: un raport asupra stărilor din noul Seminar român de la Roma. Raportul e trimis de un preot al episcopului Rusu care a mers acolo să facă studii superioare. În seminar nici o disciplină, elevii veniți din colegiul grecesc se bat în capete cu cei veniți din alte colegii. Rectorul e un om fără experiență³⁶⁸, vicerectorul Chișiu³⁶⁹ detto - acesta ar introduce inovații liturgice cu binecuvântare euharistică, iar grecii nu o lasă.

³⁶⁸ Este vorba de monsegniorul Angelo Dell'Aqua.

³⁶⁹ Dr. Simion Chișiu.

Rectorul afișează una, peste câteva minute se afișează alta. Spiritualul nu vine decât de două ori pe săptămână la Seminar.

Umblăm pe la sate în propagandă pentru organizarea Partidului Național-Creștin. Lumea ne primește acum pe noi cu aceeași însuflețire cu care primea cândva pe maniști.

11 Februarie. Vineri, în 7 crt., am primit de la Excelența Sa episcopul Frențiu o scrisoare despre Lulu că e bolnav, să merg să văd ce facem cu el. Am mers și l-am adus acasă, deși Lulu era refăcut din gripa pe care a avut-o, dar m-am folosit de prilej ca să-l scot din acel serviciu, unde deocamdată a făcut numai muncă de birou, nepotrivită cu firea lui. Va face însă teologia în particular, la Oradea.

Am stat trei zile acolo. Frențiu susține că nu va fi Nicolescu mitropolit pentru că nu-l vrea Regele. A fost acolo Ghibu, a ținut o conferință „Revizionism și catolicism”, în care s-a referit și la articolul meu din *Forul Nou* despre cardinalul Marmaggi³⁷⁰. Va trebui pus la punct.

Am stat de vorbă cu domnul Carada și am constatat că nu avem oameni deloc. El e pentru Nicolescu, dar în general nu avem oameni. Părerea lui e că trebuia să-l cumpărăm pe Ghibu. Am aflat că Frențiu îi dă lui Păclișanu 15.000 de lei lunar, probabil fiindcă-l șantajează. Nu i-a plătit nici banii împrumutați la cumpărarea casei, probabil ca să-și justifice averea. Pagubă că Frențiu i-a încredințat lui redactarea istoriei bisericii!

Zilele acestea a nins în multe părți, la noi la Lugoj nimic, dar s-a pus ger.

Macaveiu îmi scrie că e gata numărul din *Cultura*, articolul meu a ieșit bine, l-a mai întregit el.

³⁷⁰ Francesco Marmaggi, cardinal, primul nunțiu apostolic din România după Unire, din perioada anilor 1920 – 1923.

19 Februarie. Azi dl. Jakabfy mi-a promis că-mi va câștiga de la Budapesta memoriul lui Șaguna³⁷¹ în chestiunea așezării Mitropoliei ortodoxe române cu sediul la Budapesta.

20 Februarie. Azi în Consistor ne-a spus episcopul că tânărul Bejan a fost trimis acasă de la Propaganda din cauză că sub noul rector era mereu suspectat (de prietenii nepermise, de înclinări perverse?), din cauză că era retras, nu umbla pe la superiori cu minciuni și linguşiri. Spiritualul Canestri, care îl cunoștea bine, văzând că băiatul, simțindu-se persecutat, e pururea suferind, cu dureri de cap, l-a sfătuit să se ceară în Colegiul Românesc. Atunci rectorul, bănuind ceva, l-a întrebat pe episcop dacă, de fapt, spiritualul l-a sfătuit să se ceară acolo. Episcopul, ca să-l salveze pe spiritual, care ne simpatizează atât de mult, a chemat pe preotul Bejan, tatăl băiatului, luându-i declarația că e dorința lui să meargă în seminarul românesc. Apoi cardinalul a mers în audiență la Papă, care a hotărât ca băiatul să fie trimis acasă pe motiv că aerul de la seminarul românesc nu se deosebește de celălalt, iar dacă va vrea să meargă înapoi, o va putea face numai cu permisiunea specială a Papei. Frumoase stări și la Propagandă!

Alaltăieri au avut loc alegeri la Mehedinți și Hunedoara. În ambele locuri au reușit național-țărăniștii, dar la Mehedinți Lupu a avut abia cu 2.000 de voturi mai mult decât Goga. La Hunedoara s-a format un front popular cu partidul lui Groza³⁷², comuniști de toate nuanțele, așa că la o adunare în Deva, unde a fost citită o scrisoare a lui Maniu, au

³⁷¹ Andrei Șaguna (1808 – 1873), episcop și primul mitropolit ortodox, după înființarea Mitropoliei Ardealului, organizator al Bisericii ortodoxe pe baza Statutului Organic elaborat în timpul păstorii sale și supranumit șagunian.

³⁷² Frontul Plugarilor condus de Petru Groza a încheiat la Băcia în anul 1935 o înțelegere de luptă comună cu Madosz-ul, lărgită în același an prin acordul de la Țebea cu Blocul Democratic și Partidul Socialist (Popovici), cele patru formațiuni având un discurs comun la alegerile din județul Hunedoara din anul 1936. Prezența profesorului Constantinescu Iași și a lui Boris Stefanov în cadrul adunării electorale de la Deva din 1936 denotă clar punerea în aplicare a directivelor Cominternului de atragere în sfera de influență a Uniunii Sovietice a unor formațiuni politice din România, ale căror membri vor juca un rol important în viața politică românească după cel de-al doilea război mondial.

vorbit și comuniștii: Constantinescu-Iași³⁷³, Boris-Stefanoff³⁷⁴ și un ungur. Rușine! A trebuit să învingă ei, fiindcă și în Franța e stânga la putere și chiar acum au avut loc tratativele pentru încheierea pactului de neagresiune cu rușii. Titulescu a depus toate diligențele, dar se spune că și Regele, fiind la Paris, ar fi dorit să nu reușească Titulescu. O să vedem cum reușesc alegerile în Franța în mai. Poate vor reuși cei de stânga, cum au reușit cei din Spania chiar acum! Îți stă mintea în loc: popoare catolice, la care trebuie să presupui că există educația catolică cuvenită, lasă să ajungă la putere comuniștii. Mai trebuie altă dovadă de tembelism catolic și de imbecilitate a noastră în cele politice? Nu demult în Franța au izgonit călugărițele din spitalul unui orașel cu 5.000 de locuitori. S-a făcut un memoriu cu 4.000 subscrieri prin care s-a cerut readucerea călugărițelor. Ei bine, dacă în acest caz s-au găsit 4.000 de semnatari, pentru ce la alegeri nu s-au găsit tot atâtea voturi, care să împiedice alegerea unui consiliu comunal comunist?

23 Februarie. Azi a venit delegația Reuniunii Femeilor Române Unite din Lugoj, care a salutat-o pe Mili ca prezidentă a Reuniunii, aleasă în adunarea generală din 9 crt.

Nica a fost trei zile bolnavă, mâine pleacă la școală. Lulu, după sosirea de la Oradea, s-a făcut bine, dar zilele acestea iarăși a răcit puțin.

Aseară am terminat – har Domnului! – manuscrisul *Cateheticei*.

28 Februarie. Azi a plouat cu trăznete dese.

1 Martie. S-a făcut vreme frumoasă, de primăvară.

Asupra chestiei cu mutarea pieții, au apărut articolele mele în *Krassó- Szörényi* și în *Răsunetul*. Vor fi răspunsuri. În *Cultura* a apărut articolul meu „Unirea religioasă și Mihai Viteazu”. Danciu în *Acțiunea*

³⁷³ Petre Constantinescu-Iași (1892 -1977), istoric, profesor universitar, membru al P.S.D., ulterior al Partidului Comunist. A făcut parte în calitate de ministru al propagandei și ulterior al informației din primul guvern condus de Petru Groza. A fost vicepreședinte al primului prezidiu al Marii Adunări Naționale.

³⁷⁴ Boris Ștefanov, comunist român de origine bulgară, arestat de mai multe ori în perioada interbelică, a fost secretarul general al P.C. din România între anii 1936 – 1940, omul Cominternului însărcinat de Moscova să consolideze mișcarea comunistă, să câștige aderenți și să facă alianții cu alte partide.

nu vrea să publice răspunsul meu în chestiunea terenurilor statului. Direcția Silvică văd că l-a păcălit pe episcop: l-a făcut să nu apeleze, iar acum nu-i dă terenurile promise. La *Forul* am trimis un articol mai lung pentru Ghibu. Tot aci a publicat Lici ceva despre Bianu și cronica spectacolelor.

Nica va avea rol la o reprezentație în favoarea căminului pentru copii: va fi Venus într-un tablou vibrant. La reuniune Mili s-a pus pe lucru.

10 Martie. Joi, în 5 crt. seara, am ținut prima conferință la societatea „Progresul”³⁷⁵ a meseriașilor de aici, în urma invitației făcute de domnul Lupea, acest vrednic tânăr care a făcut studii la Paris și are mult spirit apusean. Am vorbit despre chestiunea socială, am fost ascultat cu mult interes.

Seria predicilor de Postul Mare în catedrală am deschis-o eu miercuri, 26 Februarie seara, am reluat-o vineri, 6 Martie, cu patru predici una după alta.

Lici îi descoperă lui Lulu într-o scrisoare că e îndrăgostit.

Corul „Vidu” de aici a mers la turneu în Cehoslovacia, cu toate că de acolo nu au fost încurajați, ba li s-a spus clar să nu meargă³⁷⁶.

Duminică, 3 crt., Nica a figurat la teatru ca Venus într-un tablou viu, la reprezentația căminului muncitoresc.

Pare că atmosfera internațională, în urma declarației energice a lui Hitler, se întunecă.

18 Martie. Săptămâna trecută a fost aici inspectorul Vlădescu dela *Universul*, mi-a cerut sfatul în cauza numirii unui nou corespondent la Lugoj. Am recomandat pe Zasloți, o să vedem cum va răspunde cinstei mari ce i se dă. Am stat mult de vorbă cu domnul Vlădescu, care e un om de dreapta și, de când a trecut *Universul* în desfacerea Librăriei Diecezane, a trebuit să lupte mult ca să rămână aici. Fostul corespondent Popescu-Costești a stăruit mult ca să se dea

³⁷⁵ Societatea “Progresul”, asociație a meseriașilor și sodaților români din Lugoj înființată în anul 1920.

³⁷⁶ Este vorba de turneul corului „Ion Vidu”, dirijat de Filaret Barbu în Cehoslovacia, la Ujhorod.

iarăși la doamna Doroghi. A adus aici pe directorul administrativ, maiorul Sinu de la *Universul*, acesta a făcut un raport că a găsit la doamna Doroghi pe prefectul și pe primarul Lugojului. La intervenția lui Vlădescu, raportul maiorului Sinu a fost pus la o parte și menținută hotărârea de până aci. Iată până unde merge confesionalismul în Lugoj, că au fost în stare să intervină șefii autorităților în favoarea unei unguroaice în contra noastră! Primarul avea ca mare propagandist electoral între șvabi pe un anumit Nitel, angajat la doamna Doroghi. Aceasta l-a concediat și Nitel, nemaivând din ce trăi și mai ales din ce bea (căci întreținerea o avea la fratele său), s-a spânzurat. Primarul l-a recompensat cu aceea că a luat parte la înmormântare cu întreaga delegație! (Am fost chemat și eu ca membru al delegației permanente, dar am refuzat!).

Ieri a fost ședința consiliului județean. La ordinea zilei figura și cedarea unui teren din Parcul Prefecturii în scopul de se a muta piața acolo³⁷⁷. Pentru mutarea pieței, oferise P.S. Nicolescu un ajutor de 100.000 lei. Dar când s-a auzit că se mută piața, s-a răscolit întreg soborul ortodox, au pus în mișcare reuniunea meseriașilor cu un memoriu având 600 de iscălituri, pe motive care au fost spulberate de mine în două articole, dar în zadar. Fleacurile cu care au răspuns în *Răsunetul* dascălii Liuba și Roman nu merită nici măcar să fie pomenite. Bireescu e foarte slab ca primar, se lasă influențat de toți. Acceptă orice idee bună, dar tot așa o și abandonează.

La baza chestiei cu piața stă faptul că ar fi spre fala bisericii noastre! Asta am aflat-o azi, stând de vorbă cu ei pe chestiunea lojei episcopoești de la teatru. Acum doi ani, cu ocazia refacerii lojelor, i-au luat episcopiei loja centrală ce o avea, au dat-o Primăriei, iar episcopului i-au dat una la dreapta. Fiind vorba de un uz de 30 de ani, episcopia a protestat. Atunci am aranjat cu Bireescu să rămână episcopului loja centrală și în cazul că nu merge personal să fie reprezentat prin canonici. Acum, ajutorul de primar, P. Jucu, iarăși a

³⁷⁷ Mutarea pieței agroalimentare din Piața Bisericii Unite, unde se preconiza amenajarea unui parc, a dat naștere la numeroase articole polemice în presă, susținute de ortodocși deranjați de ideea realizării parcului în jurul Catedralei greco-catolice.

stricat aranjamentul. În discuțiile avute mi-a spus pe față: „Primăria e acuzată că ea ar fi o sucursală a episcopiei și pentru aceea era vorba și de mutarea pieței!”

În *Cultura Creștină* au apărut ambele articole ale mele în chestiunea unirii bisericilor. Iar în *Forul Nou* apare răspunsul meu la campania lui Ghibu. De la Cluj mi-a venit broșura tipărită de Agru: *Ne piere neamul*. În fine, har Domnului, acum se tipărește ultima coală din *Catehetică*!

În Consistorul trecut am avut o penibilă discuție în jurul înființării unei congregații mariane în cadrele Reuniunii Femeilor: Marianescu a fost contra din motivul că el era desemnat director al aceleia, dar el e bun de gură, nu și de muncă!

Lici ne scrie că are o aleasă a inimii sale, pe care o va lua cât de curând. Azi ne-a scris și Pius.

*Tandem hic notare possum ingentem dolorem quem mihi fecit hodie communicatio per Iulianum minorum infamis mulieris cuiusdam candidati qui ab examinibus theologicis via particulari prosequendis a Consistorio reiectus est, ipso in mente habente me esse causam. Non hoc adeo me voluit, quam modus quo haec res in domum mea tractata est, ita ut verba Scripturae verificate sint: inimici hominis domestici ejus!*³⁷⁸

26 Martie. Ieri am sosit de la București, unde am fost trei zile. În chestiunea Cooperativei Lugojana am obținut suspendarea urmăririi. A fost un banchet în onoarea lui Goga, nu mi-a plăcut cum am fost așezați la masă. La Nunțiatoră am aranjat trimiterea banilor la Roma. Cu Nunțiul nu am vorbit, deși el pare să fi așteptat să merg pe la el. De la Zombory am auzit ce conflict a avut cu Titulescu, căruia i-a recomandat ca, în chestiunea Statului Catolic, să stea de vorbă cu Gyárfás.

³⁷⁸Pot doar să notez imensa durere pe care, prin ceea ce mi-a spus lui Iulian, mi-a provocat-o astăzi faptul că un candidat anume, urmând calea particulară a unei femei infame, a fost alungat din consistoriu din pricina examenelor la teologie. Nu m-a vrut deloc acolo doar pentru că acest lucru s-a petrecut în casa mea, astfel încât s-au verificat vorbele Scripturii: vrăjmași îi sunt omului slugile sale! (lat.) (n. trad.)

Cu Valer Pop am tratat chestiunea Mitropoliei și mi-a spus că Vodă, după alegeri, la o recepție, i-a spus Nunțiului în față că, după părerea lui, cel mai potrivit ar fi Hossu. Nunțiul, în loc să fi raportat acest lucru la Roma, a făcut propunerea cu Nicolescu. Regele nu are nimic personal cu Nicolescu, îl apreciază, dar nu îl ține de potrivit pentru Blaj. I-a trimis vorbă prin Mocioni și, zice Valer Pop, pentru a se ieși din impas ar fi bine să i se ia lui Nicolescu garanțiile de despoliticianizare a Blajului. A fost de acord (el vorbea de interzicerea politicii la *Unirea, Unirea Poporului* și, eventual, de un vicar din altă parte). Mi-a cerut să-i spun lui Nicolescu să ia legătura cu el. I-am spus-o și l-am convins de necesitatea unei acțiuni în direcția vorbită.

Am avut ședința Consiliului Operei...

Lici mi-a povestit cum a făcut cunoștință cu domnișoara Delladecima. E dispus să vină la Lugoj ca profesor. Găsesc că, în situația de azi, la București niciodată nu va fi în stare să lucreze ceva de dai Doamne!

16 Aprilie. Ieri ne-am reîntors de la Vulcan, unde am petrecut sărbătorile cu Mili, Lici, Lulu și Nica. Eu având de Florii misiuni la Paroșeni, ne-am hotărât să mergem cu toții și să petrecem acolo sărbătorile. A fost bine. Lici a venit și s-a dus peste Surduc- Filiași. Am fost prima zi la Paroșeni, a doua zi la Vulcan (masa la domnul notar Vladislav). Seara la Corvești a fost o producție teatrală, unde am ținut o conferință despre socialism și bolșevism (de introducere, tânărul Eugen Suciuc m-a prezentat publicului ca pe marele fiu al comunei „ajuns la treaptă înaltă”!). Ziua a III-a am fost la Bărbătenii de Sus, rugat de preotul de acolo în vederea tulburărilor ce par a începe din cauza edificării noii biserici. Ne-am abătut pe la Lupeni (Zugrav, P. Berinde, Nicolae Oprea, am văzut și mormântul lui Aurel Nicoară³⁷⁹ absolut părăsit, văduva lui se mulțumește cu folosirea averii ce a primit fără să se mai gândească la el!). A patra zi am făcut o excursie prin Surduc, a cincea zi am venit acasă.

³⁷⁹ Este vorba despre cumnatul lui Nicolae Brînzeu, fratele Emiliei Brînzeu, născută Nicoară.

A fost bine și am constatat multă prietenie din partea celor de acolo, între care domnul notar Vladislav, care pe vară ne-a invitat să stăm mai mult, să facem excursii. În ceea ce privește casele noastre de acolo, am căzut de acord să le reparăm și să le îngrijim ca să le avem case de vară. Cele de la stradă au fost deja îngrijite vara trecută. Acum vom face îngrădire nouă și vom pune în rând curtea.

Clerul de acolo mi-a atras atenția asupra hotărârilor luate în sinodul lor protopopes, dovadă a nemulțumirii cu episcopia.

22 Aprilie. Azi am sosit din altă călătorie. Abia o zi am stat acasă și am plecat în 18 la Blaj, la adunarea generală a societății „Sfânta Unire”³⁸⁰. În legătură cu aceasta am avut să aranjez și chestiunea cu manualele de religie și să țin clericilor din Blaj conferințe despre Opera Pontificală. Au reușit toate: sâmbătă în 18 a fost „Sfânta Unire” (la care m-au ales iarăși vicepreședinte), duminica fiind liberă, am mers la Odorhei, unde l-am găsit pe Camil sănătos. Luni am mers la Cluj, unde marți înainte de amiază am ținut o conferință, la amiază am plecat de acolo, seara am ținut o conferință la Blaj și miercuri dimineața la 3 am plecat acasă. Sâmbătă, telefonând din Blaj la Cluj, părintelui Dăianu, acesta îmi spune: „Azi s-a lățit vestea aici că ‘Longinus’ va fi mitropolit.” În același timp *Dimineața* a publicat un articol în care spunea că în curând urmează numirea lui Nicolescu. Eu am fost și la Hossu, el e absolut resemnat, spune că mai bucuros rămâne la Cluj, de care îl leagă o activitate de 19 ani și unde mai are atâtea de făcut. Spunea că niciodată nu s-a gândit și nu a făcut nici cel mai mic gest ca să fie mitropolit. Tot așa și când a ajuns episcop. Mi-a povestit: murind în Ianuarie 1916 episcopul V. Hossu, în 9 Februarie a fost chemat – fiind preot militar la Viena – la episcopul militar Bjelik, în interes de serviciu. La ora 12 fără 5 minute acesta îi spune: „Uite, la 12 vine domnul ministru al cultelor, Iankovici”³⁸¹, care vrea să te cunoască

³⁸⁰ Societate literar-bisericească înființată în anul 1912 la Blaj, menită să promoveze literatura bisericească catolică română și să evidențieze rolul și importanța Bisericii greco-catolice în societatea românească.

³⁸¹ Jankovics Béla (1865 – 1939), politician maghiar, economist, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice în perioada 1913 – 1917.

întâmplător. Dumneata, după ce mai stai puțin, îți voi spune: *apoi raportul acela îl faci dumneata cum ne-am înțeles* – și pleci!” Așa s-a și întâmplat. În Decembrie 1916 l-a chemat iarăși Iankovici la sine și i-a spus: „Am hotărât să completăm scaunul vacant de Gherla, ai fi dispus să-l primești?” Atâta tot.

La Blaj, firește, Nicolescu are mai multe simpatii. Cu Macaveiu am vorbit despre eventualitatea de a-i oferi vicariatul general, dar nu știe ce să facă după ce cunoaște firea lui Nicolescu, că nu se ține de angajamente, ci le dezavuează...

Augustin Popa mi-a dat numerele din *Telegraful Român* în care se răspunde la articolul meu din *Cultura Creștină* asupra antagonismului dintre cele două biserici. Tot el îmi spune că actualmente la Blaj liberalii sunt mai tari.

Sosind acasă și dând față cu episcopul, m-a luat în curte la plimbare și mi-a spus că în calitate de președinte al Operei Pontificale – cum îmi pusese în vedere mai demult – mă propune la Roma pentru distincție (că am făcut mai multă literatură decât oricine, că am lucrat la Acțiunea Catolică, că mi-am crescut familia așa de frumos!), dar aş putea eu contribui cu ceva la cheltuieli? I-am spus că nu doresc să se jertfească el pentru mine, până la 10.000 de lei dau eu. Spunea că are să urmeze cam într-o lună, el încă de azi face propunerea, s-ar putea ca Roma să aibă rezerve fiind eu căsătorit, dar aici e un caz excepțional...

După aceea, mergând la Cassa Centrală, îmi spun colegii Muntean și Crișan că sâmbătă a fost Consistor la care s-au făcut lucruri mari (despre unul auzisem de la protopopul Covrig: că a fost numit, în locul lui, protopop al Carașului Silviu Poșiar de la Oravița, nepotul lui Muntean!). Avem vicar general în persoana lui Marianescu. Mi-au mai spus aceștia că episcopul a făcut-o desigur ca o indicație pentru viitoarea alegere de vicar capitular, dar ei, împreună cu Ienea, s-au hotărât ca eu și Muntean să fim: unul vicar, altul econom (Muntean se mulțumește cu acesta din urmă). Nu știu însă cum se va putea, fiindcă vicarul capitular trebuie să fie necăsătorit...

La Cluj, Manu îmi spune că Vaida e chemat iarăși la Rege, că va forma guvernul cu întreagă dreapta, *y compris*³⁸² Codreanu. Tot de la el am aflat că Nicolescu – după sfatul meu - a fost și la Rege, care i-a spus că e prea moale!

27 Aprilie. Ieri – în cadrul serbărilor centenare ale Lugojuului – a fost ședința festivă a Reuniunii Femeilor. A prezidat Mili. Discursul ei a făcut o impresie admirabilă. Azi m-a chemat episcopul la el și mi-a arătat scrisoarea adresată Nunțiului, prin care cere numirea mea de prelat. Scrie elogios, arătând toată activitatea mea literară, de Acțiune Catolică și la Opera Pontificală. În privința căsătoriei arată ce familie bună am, spune despre fiecare copil ce e și despre Mili că e prezidentă, că ieri a ținut un discurs cu o admirabilă profesiune de credință catolică...

4 Mai. Atât *Unirea*, cât și *Unirea Poporului*, sosite azi, au cuvinte măgulitoare despre mine: *Unirea* în legătură cu conferința ținută la Cluj despre Opera Pontificală, iar Pop are un articol întreg, „De pe Valea Jiului”, în legătură cu sărbătorile petrecute acolo.

12 Mai. *Unirea* publică articolul pe care l-am trimis în chestiunea tineretului gardist. *Cultura Creștină* publică răspunsul la *Telegraf* în chestia antagonismului între cele două biserici. Duminică, 10 Mai, am ținut la serbarea centenară conferința în ședința Capitlului și a fost reușită.

18 Mai. Episcopul Frențiu trimite o ilustrată de la Roma, cu binecuvântarea papală. Dăianu trimite un proiect de răspuns Patriarhului, fiindcă acesta îi trimisese un număr din revista *Inima lui Isus* de la Aiud, cu o însemnare pe ea: „Cum se îndepărtează de la ritul oriental frații uniți, cu care Dăianu atât de mult propovăduiește unirea?” Arătându-i și episcopului răspunsul, i-am comunicat observațiile noastre.

Sâmbătă, în 16, am fost cu avocatul Gheleșian la Arad, în chestiunea procesului de acolo.

Nica a plecat azi la București, la Tinerimea Română, în legătură cu premiera.

³⁸² a se înțelege

Despre dl. avocat Delladecima din Severin primesc foarte mulțumitoare informații de la părintele Borszezowski.

26 Mai. Ieri am venit de la București - Alba Iulia. La București am plecat joi, în 21, sosind acolo vineri. Am stat la arhiepiscopul Cisar, am avut de aranjat chestiunea cooperativei, pe la Ministerul Cultelor chestii diecezane ș.a. Era vorba să se țină și Congresul Ligii Antirevizioniste, dar acela s-a amânat.

Am avut ocazia să cunosc pe Gigi, aleasa lui Lici, luând vineri seara masa împreună. Chiar atunci fusese și tatăl ei la București, făcând cunoștință cu Lici și cu Nica, dusă cu școala la serbările de premiere ale Tinerimei Române. Lici și-a găsit un suflet ales, lucru ce mă mulțumește pe deplin, nepunând el preț decât pe partea morală-intelectuală. Restul se va vedea, sperăm că va fi bine.

De la Zombory am aflat lucruri interesante în chestiunea numirii episcopului Vorbuchner³⁸³ la Alba Iulia. S-a făcut fără ca membrii guvernului și consiliul de miniștri să o știe. Este fiul sufletesc al lui Majláth, despre care acum câțiva ani Majláth a spus clerului la exercițiile spirituale din Ciuc-Șimleu: „Să vă rugați lui Dumnezeu să ajung încă în viață ca acest fiu al meu să-mi fie ajutor și urmaș.” Făcea parte totuși din garnitura a doua, în prima fiind oameni care, pe față, au făcut politică națională-maghiară. Scheffler, Macali și nu mai știu care. Era anume contemplat că dacă nu se poate cu cei din garnitura întâi, să se recurgă la cei din a doua, cărora le fusese impus să fie loiali, să nu se expună deloc politicește. Totuși chestiunea s-a aranjat, așa că a fost însuși Gömbös la Roma, apoi s-a dat Nunțiului Papal de la București să-l scoată cu orice preț. Acesta a mers mai întâi la Lapedatu, care era bolnav, în concediu acasă și i-a spus că problema fiind foarte delicată îi cere să-și dea avizul fără să se poată amesteca alții, fiindcă nici Valer Pop nu știe. Auzind Lapedatu de Valer Pop, în ciuda acestuia a semnat imediat favorabil. La Cisar, care acum câțiva ani îl refuzase pe Vorbuchner pe motivul că din principiu nu poate admite om propus de Majláth, a reușit Nunțiul prin faptul că împotriva lui Cisar sunt denunțuri la Roma (lipsă de autoritate, dezagregare materială, seminarul

³⁸³ Adolf Vorbuchner, în anul 1936 episcop coadjutor de Alba Iulia.

compromis: boli sexuale între clericii anului ultim, din preoții hirotoniți anul trecut, patru sunt suspendați, parohul catedralei a apostatat trecând la ortodocși!).

În realitate se spune că Vorbuchner nu e un om rău, e foarte comod, gras (120 kg), *omnis pinguis bonus*³⁸⁴. Depinde de cum îl vor lua în stăpânire ungurii...

Am fost și pe la Nunțiu, prezentându-i revista *Misionarul*³⁸⁵, pe care am scos-o acum. Este foarte mulțumit de opera noastră, mi-a spus secretarul că a scris bine și la Roma. În privința numirii mitropolitului nu am putut afla nimic, decât că se așteaptă să se întâmple în orice moment. Mi se pare totuși că trebuie aranjate amănuntele legate de condițiile puse lui Nicolescu ca viitor mitropolit (vezi 26 Martie). De fapt, după sfatul meu, episcopul a fost la Valer Pop și la Rege. Ce condiții s-au impus în mod concret nu am putut afla nici de la Zombory, care și-a asumat un rol de mijlocitor. Am văzut însă un foarte bun memoriu făcut de el către Vodă în cauza Blajului. În rest, am aflat că Zombory stă rău cu Cisar, deoarece a dat la *Universul* datele publicate de Cisar împotriva lui Vorbuchner.

Am văzut pe Macaveiu și pe Dumitru Manu, cu care am stat mai mult de vorbă. Macaveiu ar fi bun de vlădică la Lugoj. Despre acest lucru l-am convins și pe Nicolescu, care în timpul din urmă nu-l mai suține pe Bălan la locul prim³⁸⁶. Pe acesta l-am recomandat de arhiepiscop la Blaj. Totuși, nu știi ce poate surveni până în cele din urmă!

La masa dată de Cisar s-a vorbit că Titulescu primește parale și de la soviete. Mai multă omenie are la București Ostrovski³⁸⁷, ministrul sovietelor. Părintele Manu îmi spunea că bugetul personal al lui Titulescu e de 200 de milioane pe an. După regimul nefericit al lui Iorga-Argetoianu, când a venit Vaida la putere și erau funcționarii neplătiți, într-o mizerie generală, Titulescu nu a vrut să plece în

³⁸⁴ tot ce-i gras e bun (lat.) (n. trad.)

³⁸⁵ Organ al Operei pentru propagarea credinței, publicație a Bisericii Greco-catolice din Lugoj, apărută din inițiativa canonicului Nicolae Brînzeu (1936 – 1941).

³⁸⁶ Se referă la viitorul episcop de Lugoj, Ioan Bălan.

³⁸⁷ Mihail Ostrovski, șeful misiunii diplomatice sovietice din România.

străinătate până nu i-au făcut rost de 10 milioane! În zadar l-a capacitat Vaida, iar când umblau ai noștri după împrumuturi, li s-a spus: „O țară al cărui ministru de Externe poate cheltui atâta, nu are nevoie să fie ajutată!” Se zice că la mesele pe care le dă aduce flori cu vagoanele!

29 Mai. Azi a venit episcopul de la București. Spune că Nunțiul, pentru a lua inițiativa distingerii mele, a scris cardinalului Salotti³⁸⁸, ca acela să ceară numirea mea de prelat! Mare fariseism! Vasăzică, pentru puținul ce l-am făcut într-un an la Opera Pontificală și nu pentru ce am lucrat timp de 28 de ani în Biserică, să se facă distincția mea – dacă se va face! Asta numai din motivul că sunt căsătorit! Îmi vine să nu o mai primesc! Sper însă că nici nu voi avea ce primi. Ce valoare are o distincție care i s-a dat și unui Iuga, consilier la Legația din Roma, abia la 3 ani de preoție, fără nici o activitate!

Nunțiul Valeri e numit la Paris. Așa deodată, ca să-i dea satisfacție guvernului român, care a cerut transferarea din cauza conflictului pe tema Mitropoliei. Pe de altă parte, vor să-l remunereze cu succes în cauza Blajului (spunea Manu că Regele i-a declarat cuiva: „La numirea lui Hossu s-a opus Nunțiul!”), cât și mai ales pentru succesul în cauza lui Dolfi Vorbuchner! Pot spune că a fost un mare Caiafă.

2 Iunie. Alaltăieri, în prima zi de Rusalii, episcopul m-a luat după Vecernie la plimbare înainte de a intra la rugă și mi-a comunicat primirea unei scrisori de la Nunțiu în care acesta – cu referire la cele ce am vorbit împreună – îl întreabă dacă Hossu și Chețan nu au fost cumva văduvi atunci când au fost numiți prelați. Am constatat că, pe lângă ei, au mai fost și alți prelați căsătoriți, Madincea³⁸⁹ de pildă. Se vede, spune Nicolescu, că tot Nunțiul vrea să facă propunerea.

Aseară am avut o reprezentație a cercetașelor la teatru, Nica a fost Zâna Zânelor. Ziarele au publicat un reportaj despre o serbare la Strasbourg, la care Pius a ținut un discurs ca președintele Societății

³⁸⁸ Carlo Salotti (1870 – 1947), cardinal, prefect al Congregației riturilor.

³⁸⁹ Este vorba de fostul paroh și protopop al Oraviței Ioan Madincea, numit canonic în anul 1876.

studențești române „Nicolae Iorga”, comemorând eroii români morți în Alsacia.

5 Iunie. Nica a plecat alaltăseară la București pentru 8 Iunie. Eu ieri am fost la Timișoara, unde l-am înmormântat pe Dr. Eugen Imbuzeanu. La mormânt a vorbit și fostul rector al Politehnicii, ing. V. Blășianu³⁹⁰, în numele colegilor de la bacalaureat (Blaj, 1895), care au fost eliminați din cauza unei inscripții puse pe tabloul fotografic al bacalaureaților. Cu această ocazie, domnul Blășianu ne-a povestit că în 1919 a tratat la Budapesta cu Ulmann, directorul minelor din Lupeni, pe care statul le putea lua cu 4 milioane de coroane cu Salgó-Tarján cu tot. Venind acasă, Consiliul Dirigent a scris un raport la guvernul din București, iar acesta nu a făcut nimic. În schimb au luat ei minele de la Salgó-Tarján, formând societatea „Petroșani”, cu 34 de milioane de franci elvețieni,. Pe Chiroiu, directorul de la Salgó-Tarján, când s-a reîntors de la București, *re bene gesta*³⁹¹, l-au dus ungurii pe brațe de la gară acasă.

15 Iunie. Ieri am fost cu Mili cu tot la Găvojdia, fiind Adunarea generală a Astreii. Am ținut conferința despre depopularea Banatului.

Aud că alaltăseară a sosit aici Dr. Bălan și ieri dimineață a plecat. Să fi adus vreun mesaj episcopului? I-am spus că, dacă pleacă Nunțiul de la București înainte de numire, nu e bine. Acum, mergând Băcău la București în cauza statelor, a telefonat că Nunțiul chiar pleacă. L-am făcut atent pe Nicolescu și la aceea ca nu cumva să fi stricat Frențiu ceva pe la Roma. El, Nicolescu, mi-a replicat: „Georgescu³⁹² i-a spus lui Teglaş că acolo, la Roma, nu știu ce monsegniori ar fi zis: îl cunoaștem noi pe Nicolescu!...”

³⁹⁰ Victor Blășian, inginer, absolvent al Academiei superioare de mine din Schemnitz, decan al Secției de mine al Politehnicii din Timișoara, ulterior rector.

³⁹¹ toate întâmplându-se cu bine (n. trad.)

³⁹² Ioan Georgescu (1889 - 1968), dr. în teologie, profesor la Blaj și la Academia teologică din Oradea, canonic în episcopia de Oradea, autor a numeroase lucrări despre istoria Bisericii și despre personalități laice și ecleziastice. A fost arestat în perioada 1961 – 1964.

Văd că e rău dispus. Poate numai din cauza procesului de la Arad, care se încurcă iarăși cu avocatul Kallo. Pe 17 trebuie să fie acolo la dezbateri.

17 Iunie. Azi am fost la Arad la dezbateri în procesul bisericii cu avocatul Iancu. Tot din vina episcopului, care i-a subscris un act de onorar prea exagerat, necunoscut de comitetul parohial.

De la Frențiu primesc o scrisoare interesantă, în care se plânge că l-au denunțat la Roma că ar prăda banii bisericii. În legătură cu distincția la care am fost propus, spune că acum vreo 10 ani a fost dat un ordin să nu se mai propună căsătoriți pentru distincție papală. De aceea, la o propunere a lui, nu a primit niciun răspuns

Dăianu îmi trimite o scrisoare a patriarhului Miron, prin care acesta refuză tratativele cu episcopii noștri pe motivul că Roma ar cere să ne facem papistași.

19 Iunie. Azi a trecut pe aici Nunțiul Valeri, mergând spre Paris la noul post. Am mers cu toții la gară, cu un buchet de flori, la acceleratul de dimineață, episcopul fiind gata să-l însoțească la Timișoara. Trenul a oprit, avea în față un vagon-salon unde suntem îndrumați la înaltul prelat. Când se deschide vagonul și suie episcopul, i se spune că Excelența Sa mai doarme. Când pleacă trenul, ne salută Nunțiul din ultimul vagon! Primul vagon era al Patriarhului. S-a avizat gara Recaș ca să-l treacă pe episcop dincolo. Noroc că dormea Patriarhul, altfel era penibil!

20 Iunie. Rusu îmi scrie că s-ar putea alege și un vicar capitular căsătorit. Lulu telegrafiază de la Cluj că e licențiat în Drept. Deci: dublă licență. Har Domnului că a reușit!

21 Iunie. De dimineață primesc o scrisoare de la *Forul Nou* din București să trimit un articol despre noul Mitropolit cu fotografia lui Nicolescu. Eram sigur că numirea s-a anunțat oficial, de aceea am vorbit cu prepozitul și cu canonicii să mergem să-l felicităm. Dar, vorbind cu episcopul, mi-a spus că și el a primit de la *Farul* o telegramă de felicitare și le-a telegrafiat să nu publice nimic, căci numirea nu e făcută încă. Discutând cu el, aflu că și Valer Pop l-a rugat să nu facă

reclamă numirii. În schimb Rusu îmi scrie în glumă: „Te pomenești că nici nu va fi nevoie să alegem vicar capitular...” Curioasă situație!

24 Iunie. Episcopul a fost chemat prin telefon la primul-ministru³⁹³. I-a comunicat că guvernul s-a fixat asupra lui ca mitropolit. Pe aceeași zi a fost chemat și Hossu, căruia i s-a pus în vedere cine va fi noul mitropolit. S-au întâlnit apoi la Nunțiatură și s-au pupat. Li s-a sugerat să-și ceară audiență și la Palat. Nicolescu a cerut-o în aceeași zi când i se va acorda și lui Hossu.

2 Iulie. În zilele de 28-29 Iunie am fost la Oravița, unde a avut loc Congresul diecezan al Agru-lui. A reușit foarte frumos, fiindcă Dr. Bolboca a depus toate insistențele. Au luat parte și ortodocșii: Prota, preoți, For-ul. Episcopul a fost în vizită la bisericile ortodoxe, fiind primit cu crucea și Evanghelia.

La Oravița a venit o telegramă că episcopul este așteptat pe 30 după-amiază la Palat. A plecat de acolo cu mașina la Băile Herculane, de unde a luat acceleratul de noapte. Noi am rămas, făcând a doua zi o excursie la Anina și în jur, împreună cu Ienea, doamna Vicaș și domnișoara Muntean.

Ieri s-a întors episcopul acasă. Întâmplător a fost pe aici și Monsegniorul Iuga de la Roma, în treacăt (cu ceva acte?!), spre București. Spunea că s-a obținut la Roma, pe lângă biserică, și un palat.

Am aflat de la episcop că a fost primit foarte afabil de către Rege, a stat o jumătate de oră, i-a promis că vine la Blaj la Congresul Astrei și vor da bani ca să termine înainte palatul cultural.

Tătărăscu i-a pus în vedere că la guvern urmează Vaida-Goga, să se pună bine cu ei. A fost la Tilea³⁹⁴ în audiență, iar lui Goga, care a fost călătorit, i-a lăsat un bilet. Acum a fost la Vaida. Acesta i-a spus că de fapt el a intervenit la Vodă, fiindcă adversarii au exploatat în sens politic, împotriva lui, voturile obținute de Nicolescu. Dar personal nu

³⁹³ Gheorghe Tătărăscu.

³⁹⁴ Viorel Virgil Tilea (1896 – 1972), scriitor, jurnalist și diplomat, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Londra (1938 – 1940). După ruperea relațiilor între România și Marea Britanie a rămas în Anglia și a încercat să organizeze emigrația românească în timpul celui de al doilea război mondial.

are nimic contra lui. Nu va merge acum la instalare, dar îl va vizita mai târziu și-i va da tot concursul.

În legătură cu prelatul meu, am aflat de la Nunțiatul că s-a făcut un raport la Roma și de acolo a venit răspuns că, deși sunt anumite dificultăți datorită faptului că sunt căsătorit, totuși, având în vedere gravitatea motivelor, se va căuta posibilitatea să se satisfacă propunerea. Lulu abia azi dacă vine acasă de la Cluj. Nica a terminat școala cu locul întâi în clasă.

4 Iulie. Aseară am primit telegramă de la Lici să intervenim la protopopul Radu din Deva ca să-i scoată un certificat militar pentru pașaport pentru că în 11 Iunie pleacă în Franța. Se vede că a primit bursa de la Institutul Francez, așa cum îi fusese promis deja de anul trecut.

Lulu îmi trimite răspuns la telegrama prin care mă interesam de ce nu vine de la Cluj: reținut pentru bursă până în 10 Iulie! Se vede că s-a învârtit și el!

6 Iulie. Aseară a sosit Lulu. A stat la Cluj în interesul unei burse la Varșovia. Dar sunt alții mai puternici. Nici nu l-aș fi lăsat bucuros. Încolo e bine, har Domnului.

9 Iulie. *România Nouă*, organ al maniștilor de la Cluj, a descoperit că, deodată cu numirea mitropolitului Nicolescu, s-ar numi și Tăutu în calitate de co-adjutor. A început campania. Azi publică o telegramă a lui Macaveiu prin care îi cere să înceteze, fiindcă a cerut „reexaminarea cazului”. Se vede că aranjamentul prin care s-a hotărât agrearea numirii lui Nicolescu (vezi 26 martie), a ieșit prost: trebuia să-l numească pe el mai întâi, apoi să-i dea vicar. Oricum, cauza e compromisă. Îmi închipui ce mutră va fi făcând Nicolescu la Tulgheș, citindu-le acestea. Nu-l invidiez. Dar constat perfidia celor de la *România Nouă*, după ce scrisese odată Zachi Boilă³⁹⁵ că, dacă e ales Nicolescu mitropolit, Ziurel îi va fi vicar!

³⁹⁵ Zaharia Boilă (1892 -1976), jurist și ziarist, director al ziarului „România Nouă”, oficios al P.N.Ț. Arestat de mai multe ori între anii 1947 – 1963.

12 Iulie. Azi a trecut Lici pe aici cu simplonul în drum spre Franța. Are o lună curs la Dijon, pe spesele statului francez, dar trece și prin Veneția, Milano, Paris. Toate acestea (drumul, pașaportul, întreținerea) reclamă vreo 16.000 din partea lui. Totuși e bine că s-a dus, barem vede și el străinătatea. L-am așteptat cu toții la gară, ducându-i mâncare și băutură pentru drum, dar nu a primit nimic.

14 Iulie. Ieri cu simplonul de după-amiază a plecat Mili cu Nica la mare, la Budachi în Basarabia (gara Cetatea Albă). Lungă cale, mai ales de la București încolo, având să meargă peste Galați, tot cu tren personal.

16 Iulie. Ieri i-am avut ca oaspeți pe Grozescu cu Turi și copilul, de la Zorlenț, și Tensi de la Paroșeni. Azi am avut pe Nistor cu doamna, de la Mintia. A venit și Lulu cu Ijachi de la București. A fost și el închis cu ocazia ultimelor tulburări de la *Dimineața*, fiind deținut cu comuniștii. Spune că stătea singur la Cercul Militar, l-au înhățat și l-au dus la poliție. Acolo l-au bătut îngrozitor, cu vergi de bici, au și cismă spaniolă... La Jilava i-au ținut 20 de zile în pivnițe, fără aer, fără a-i scoate afară, fără a putea vorbi. În schimb gardiștii închiși – spune el – primeau mâncare de la maior și jucau fotbal în curte. O studentă româncă a fost bătută atât de crunt încât ieri ar fi murit. La poliție un ofițer le-a cerut câte 1000 de lei ca să-i lase liberi. Și alte grozăvenii din astea. De fapt, să ferească Dumnezeu de corupția ce este la noi în poliție!

În *Cultura Creștină* a apărut continuarea articolului meu, după ce săptămânile trecute au apărut cei cu *Unirea* de la Lugoj, în *Unirea Poporului*, *Acțiunea* și *Răsunetul*.

8 August. Alaltăseară am sosit din concediul făcut la Vulcan. Am plecat sâmbătă 18 Iulie cu Lulu la Bârzava, unde în 19 am făcut sfințirea clopotelor. Seara a fost o petrecere la care Lulu a stat până dimineața. În 20 a fost Sf. Ilie, am stat tot acolo. În ambele zile ne-am dus în excursie la pădure, cu vagonete, grație admirabilului domn inspector silvic Cota, acest mare binefăcător al bisericii noastre și unit înfocat (fost băiat de casă al fratelui episcop Rusu!), oropsit de ortodocși din cauza aceasta!

În 21 Iulie am plecat de acolo la Vulcan, cu un picior de țap, pe care domnul Cota, împreună cu Niculiță Precup (fiul inspectorului general Victor Precup) a avut grijă să-l împruște dis-de-dimineață. Sosind marți la Vulcan, am primit scrisori de la Mili și Nica, care au mers nu la Budachi, ci la Burnas, tot în jurul Cetății Albe. Am stat până luna următoare pe la Vulcan, vizitând dealurile de pe aici, apoi Paroșenii și Lupenii. A venit la noi fratele Hangea de la Petrila și ne-a invitat la o excursie. În 21 am mers la el, în 22 am plecat la Parâng, unde am stat la casa de adăpost până în ziua următoare. Ne-am sculat la 4 dimineața și am luat-o la deal, pe la 11 am fost pe Vârful Mândra (2529 m), de acolo am executat un plan îndrăzneț: am coborât direct la lacuri (ne-am și scăldat), apoi am luat-o la vale și am coborât pe Valea Jiețului până acasă. Seara la 9 am sosit la casa de adăpost de la Hiveni, obosiți și plini de apă, căci a plouat nițel. A doua zi, joi, am coborât la vale. Cale minunată, vreo 6 ore prin pădure de brad, dar până am ajuns la potecă în pădure a fost greu prin iarba mare și prin crengi, de ne-am umplut tot de apă.

Sosind la Petrila, am găsit pe preoteasa cu un copil mic, venit înainte de vreme. L-am botezat, fiind eu și naș. Vineri dimineața ne-am reîntors la Vulcan, Ioniță Pop a luat pe Lulu la Câmp. Eu duminică am mers la Petrila înapoi, fiindcă oamenii s-au pregătit cu corul de o liturghie solemnă, apoi de o excursie la pădure. Ambele s-au făcut și excursia, la care s-au luat 5 fotografii, a reușit admirabil. Luni, în 3 August, am revenit la Vulcan, unde am stat până miercuri, apoi am plecat la Hunedoara ca pe 6 să fiu la Plosca. În aceeași zi seara am sosit la Lugoj, unde am aflat toate bine.

Atâta concediu am avut vara aceasta! Îmi pare bine de excursia pe care am făcut-o și doresc să o mai fac, dar să merg de la Mândra în altă parte, spre Coasta lui Rus și spre Lotru. Dacă nu era chestiunea cu nașterea de la Petrila, mergeam și pe Aușel – Vârful lui Petru.

16 August. Duminică, în 9 seara, am plecat la București pentru a mai vedea de una-alta și pentru a aștepta pe Mili cu Nica de la mare ca să venim împreună acasă. Ispravă nu am prea făcut, decât în ceva chestii diecezane. La Dr. Angelescu am cerut o subvenție pentru

Catehetica, de la Cassa Școalelor. Mi-a propmis și a zis să las petiția acolo. Pentru Lulu m-am interesat de un post pe care-l solicita el, dar s-a desființat. Cu Valer Pop am vorbit în chestiunea de la Iași, unde e vorba să ajungă la mitropolitul ortodox un vicar din cei ce ne simpatizează. De la răposatul A. Gabor a rămas o întreagă listă cu subscrieri de clerici și călugări ortodocși care sunt declarați ca aderenți ai Romei și i-au dat dreptul să facă uz de subscrierile lor când va găsi de bine! Pe mine m-a inițiat în această chestiune domnișoara Victoria Stoica, sora lui Ioniță Pop, una din ferventele noastre unite de la Iași, care a căutat anume să mă vadă. Valer Pop a îmbrățișat chestiunea cu toată căldura și mi-a promis că va lucra prin Inculeț, în interesul lui Ciopron³⁹⁶.

Am mai aflat de la Valer Pop că întreaga campanie pe tema coadjutorului de la Blaj a fost pusă în mod necinstit, fiindcă niciodată nu a fost vorba ca numirea să se facă simultan. Mai clar m-a edificat asupra lucrului P.S. Nicolescu, pe care l-am aflat la Nunțiatură, venind de la Tulgheș către casă. Ideea a fost a Sf. Scaun (firește: lui așa i s-a prezentat!), episcopatul nostru dorind demult să aibă și Mitropolia noastră un vicar cum au cele ortodoxe, chiar și episcopiile. Când le-a spus blăjenilor că se va avea un arhiereu, aceia au zis: „Foarte bine, barem vei putea să te miști mai ușor în secuime, în Vechiul Regat...” Numai după ce au auzit de Tăutu, s-au răsculat. La combinația cu Tăutu s-a ajuns prin aceea că Sf. Scaun nu numește mai nou ca episcopi decât pe cei ce lucrează la Acțiunea Catolică. Tăutu a lucrat aci! E și natural ca ajutorul să fie mai tânăr decât șeful lui! Dar nu va fi și vicar, iar numirea nu se face simultan cu a mitropolitului, doar lui trebuie să i se facă procesul canonic și atunci oricine își va putea spune obiecțiunile! Le-a spus Nicolescu toate acestea și episcopilor în conferința de la Stâna de Vale. Toți au tăcut. Doar Frențiu l-a făcut pe Tăutu canonic, mai nou l-a propus de prelat. Hossu l-a propus candidat pentru Lugoj. Singur Rusu îi bagă vină, că în revista *Agru* ar fi scris că punctul de

³⁹⁶ Partenie Ciopron (1896 – 1980), dr. în teologie, ieromonah al Catedralei Mitropolitane din Iași, viitor episcop al Armatei cu sediul la Alba Iulia (1937 -1948) și viitor episcop de Roman și Huși.

vedere al lui Valer Pop în chestiunea avortului ar fi fost conform cu doctrina catolică! Vaida l-a întrebat pe Nicolescu de ce nu ia de arhiereu pe Neda. Acest Neda, pe lângă păcatele de la Isgar, are altele la Blaj, ba sora Febronia s-a plâns că a început și cu o călugăriță de la Geoagiu! Blăjenii s-au dat de gol atunci când în memoriul lor – după alte inexactități – au spus că sunt la ei atâția preoți, de ce să fie coadjutorul din altă dieceză?...

Cu numirea de mitropolit a fost așa că, după ce guvernul printr-o scrisoare a lui Titulescu și-a dat agreementul, Sf. Scaun a răspuns că dorește să se înlocuiască cuvântul „agrement” printr-o declarație cum că guvernul, în sensul articolului respectiv din Concordat, nu are nici o obiecțiune din punct de vedere politic. Această scrisoare a plecat în 12 August și de atunci se așteaptă zilnic numirea pe care guvernul a cerut-o să fie înainte de 12 Septembrie, căci atunci e Congresul Astei la Blaj, unde va veni și Regele.

Sensi, secretarul (și girantul), Nunțiatului, acuză pe blăjeni că, necutezând să atace direct Sf. Scaun, atacă guvernul, dar de fapt atacă indirect Sf. Scaun. Am mai vorbit cu Sensi și în chestiunea Operei Pontificale și a apelului pentru ziua misionară.

Georgescu mi-a povestit despre rușinea care ne-a ajuns cu expoziția presei la Roma. Cu aranjarea ei a fost însărcinat din partea Episcopatului părintele Tăutu. S-a adunat material frumos, mai ales de la Blaj, doar și eu am cheltuit vreo 1.500 lei! Materialul adunat l-a încredințat Tăutu lui Chișiu (vicerectorul seminarului român de la Roma), să-l ducă cu el când a fost la Paști acasă. Acesta a dus lada cu sine și, neștiind ce să facă cu ea, a dat-o Congregației. Fiecare țară a primit câte o sală în raport cu mărimea țării, noi am primit o sală vastă. Fiecare țară a avut oameni care au aranjat sala artistic. La noi nefiind nimeni, Congregația i-a încredințat lui Korolovski expoziția românească. Acesta, nefiindu-ne prieten, nu a depus nici o sollicitudine. În seara din urmă a mers și a agățat ceva de pereți, cam până la 1-5 m, restul a rămas gol și materialul pe jos. Peste noapte au venit oamenii cu mătura și, din ordinul Contelui Della Torre odată trecând pe acolo, ar fi

spus cu dispreț: „Poftim, încă un 8 Iulie!” – aluzie la dezastrul de la Cotroceni, întâmplat în fața Regelui!

Nici cheltuielile cu transportul materialului de expoziție nu voiește Tăutu să le plătească, deși a primit prin Valer Pop 100.000 lei de la Externe. Dar Tăutu vrea să se despăgubească pentru afirmativul deficit ce l-ar avea la pelerinajul de la Roma din cauză că s-a greșit și a dat hârtii de 500, în loc de 100 de lire! Slabă treabă!

La București am stat la arhiepiscopia catolică, unde am văzut mai ales pe Durkawitsch. Dintre cei de la *Farul Nou* a fost la mine tânărul Mihalca, cu frumoase idei relativ la cotidian. E responsabil la presă, dar deocamdată nu vrea cotidian. Agru de la Oradea a făcut un proiect – trimis și mie – asupra scoaterii cotidianului încă în toamna aceasta!

Ieri am fost la Radna, după ce am venit de la București cu Mili și cu Nica, sosite de la Burnas, unde au petrecut bine.

22 August. În zilele de 17-21 am avut exercițiile spirituale ale clerului. Ele au fost ținute de părintele Dr. Cosma Avram, spiritual la Cluj, un cleric de nădejde.

Păclișanu – marele Mefisto – îi trimite episcopului o scrisoare mai lungă prin care îi face imputarea că a primit aranjamentul cu coadjutorul, că a trădat Biserica, că mai bine să fie episcop liber la Lugoj decât sub tutelă mitropolit la Blaj! Episcopul nu o să-i răspundă altceva decât că „faptele te vor desminți!”

În schimb Valer Pop, căruia episcopul îi scrisese în chestiunea declarațiilor lui Tăutu, îi scrie comunicându-i că a reușit să înlăture toate dificultățile ce erau în cale – lucru cunoscut de la Nunțiatură, despre care am scris mai sus. În legătură cu aceste dificultăți, Frențiu a spus în conferința de la Stâna de Vale că acum e pierdut însuși fondul și Nicolescu să se împace că nu va fi mitropolit. Acum e timpul să se înființeze o mitropolie la București, rămânând la Blaj simplă episcopie, iar la Oradea a doua mitropolie.

Tăutu a comis o imprudență cu declarațiile publicate în *Națiunea română*, organul liberalilor de la Cluj, dând prilej *Unirii* să se agațe de el țigănește!

Azi în Consistor ne-a spus episcopul că nici vorbă nu e de bursele de care se vorbea că statul român le-ar fi dat seminarului român de la Roma. P.S. Sa a vorbit cu Regele, care nu știa nimic. În schimb acesta vorbea de deschiderea unei facultăți de Teologie la Cluj!

În 18 seara a sosit Lici din Franța. A luat o diplomă frumoasă la Dijon, a văzut Veneția, Milano și Paris, a fost la Geneva și la Strasbourg, unde a petrecut bine cu Pius și de unde ne-a scris!

Într-aceea s-a deschis capela noastră la Pecica, de unde chiar zilele trecute mi s-a trimis vorbă să nu merg pe acolo că sunt în stare să facă un atentat împotriva mea. Așa mi-a spus-o, cu multă bunăvoință, dascălul Romulus Roman!

Am reușit să încheiem și o altă afacere: vânzarea casei „Mânzul de aur”, proprietatea doamnei Milutinovici și a copiilor ei la Timișoara! Bine că se termină și această afacere! Administrarea casei mi-a dat mult de lucru!

29 August. Alaltăieri au fost aici patru teologi de la Köln, studenți la universitatea din Bonn. Vizitând Lugojul și episcopia, P.S. Sa m-a pus să-i călăuzesc. Am aflat de la ei că sunt în legătură cu prof. Wühr de la München, căruia chiar în ziua precedentă îi făcusem o scrisoare în numele episcopului. Ei se interesează de mine, țin „săptămâna Unirii”. Ieri au fost la noi, la catedrală, s-au cuminecat. Se numesc Anton Schwet și Peter Iansen, ambii din Köln (An der Münze 16 și Humboldtstrasse 32).

Ieri a sosit aici iezuitul Hermann, directorul Institutului Oriental din Roma. Episcopul m-a pus să-l călăuzesc la catedrală, dându-mi prilej să-i expun toată situația din biserica noastră, cum spunea că i-a expus-o și el. I-am și spus-o. Am fost împreună și la cină, iar azi i-am mai făcut o vizită. Se vede, iezuitul – un om foarte simpatic – caută să se informeze asupra stărilor de la noi. A fost la Blaj, București și Iași, iar de aici merge la Alba Iulia, Cluj, Baia Mare și Oradea.

2 Septembrie. Alaltăieri, fiind la Timișoara în cauza „Mânzului de aur”, Roth a avut ideea să cheme acolo pe Groza și pe Tökés, fiind de față și Deutsch. Am petrecut ziua aceea toți cinci, răscolind vechi amintiri și discutând politica de dreapta și de stânga. Același lucru l-am

făcut și ieri, toți venind la mine. Am constatat că Groza, cu toate că ține cu stânga (anticapitalist), e național și creștin. Tökés detto, în felul său. Otto e comunist convins, e aconfesional, dar nu e ostil religiei. Toți își închipuie însă că nu e departe vremea când vom putea lucra împreună și când ideile noastre vor salva țara și neamul.

Azi mergând la Episcopie, aflu că în *Osservatore Romano* din 30 August (care nu a sosit încă la noi), a apărut numirea lui Nicolescu ca mitropolit și a lui Bălan ca episcop la Lugoj. Episcopul primește deja felicitări de la Roma și din Italia. Am căutat să-l văd. Mi-a spus că mâine seară merge la București, fiind chemat de Sensi (secretarul și girantul Nunțiatunii), apoi săptămâna viitoare sau după ce își va face instalarea la Blaj, vine și predă. Pe timpul absenței mă pune pe mine pro-vicar. Am vorbit și de alegerea mea ca vicar capitular, spunea că îl va pregăti pe Sensi. Dar – am declarat-o și lui Muntean – care insistă în această direcție (să nu mai fie Marianescu vicar general), – că de la viitorul episcop nu primesc să fiu vicar, decât dacă o cere Capitlul.

Duminică seara (3 August), a fost la mine Macaveiu. Spunea că numirea mitropolitului e iminentă. Acum înțeleg de ce era așa de abătut.

8 Septembrie. Punându-se pe 8 Septembrie sfințirea bisericii din Târgu Mureș, la care a fost invitat episcopul înainte de a-i veni numirea de mitropolit, am convenit că în 6 Septembrie să facă sfințirea noii biserici din Mintia (lângă Deva), făcută de părintele Nistor. Dar, venindu-i numirea, s-a dus la București și ne-a lăsat pe noi să mergem (eu cu Muntean), împreună cu Corul „Lyra”. La insistența celor de la Mintia, a venit și Mili cu Nica și Lulu. Am petrecut foarte bine.

De la Mintia, duminică seara, eu cu Muntean, Rațiu și episcopul Radu am mers la Blaj să salutăm pe noul episcop. Ne-a așteptat cu cină, s-a bucurat foarte mult. Ieri dimineață am venit înapoi.

16 Septembrie. Duminică, în 13 seara, ne trezim cu Lici și mireasa lui. El a plecat a doua zi seara, ea a stat o săptămână. Am avut prilej să o cunoaștem mai de aproape, ce suflet admirabil e. În aceeași vreme a venit o telegramă de la Macaveiu că în 15 e jurământul Mitropolitului și al episcopului de Lugoj, să meargă doi delegați ai Capitlului. Am fost trimis eu cu Muntean. Am plecat luni, în 14

dimineața de aici, seara am sosit la Sinaia, absolut nemâncăți (era Ziua Crucii), am tras la Hotel „Caraiman”. Episcopii cu Macaveiu au venit abia a doua zi cu acceleratul, la hotel „Palace”. Noi de dimineață am vizitat orașul și mănăstirea. La Palatul Peleş, la ceremonia jurământului au fost de față: Tătărăscu, prim-ministru, Valer Pop, președintele Agrului, ministrul Industriei și al Comerțului, Iamandi³⁹⁷, ministrul Cultelor, Iacob Popa, prepozit la Blaj, Victor Macaveiu vicar capitular, V. Aftenie, protopop la București, cel care a luat jurământul, părintele Barral A.A., care s-a făcut crâșnic pe lângă Aftenie, și noi. Au fost vorbiri admirabile. La masă la Palat, fiind în aceeași zi și primirea ministrului Franței, noi nu am putut sta, numai episcopii și Aftenie. Noi am luat masa pe spesele Mitropolitului, la „Palace”, unde au mai venit la noi și delegații bisericii unite din Câmpina: preotul Moiniu, inginerul Codarcea și directorul Cassei Cerc[uale], Mărginean.

După-amiază am plecat de la Sinaia, invitați de episcopul Bălan, ne-am dat jos la Blaj, unde am dormit la Seminar, am luat masa la el și a doua zi am venit acasă.

Am impresia că Bălan totuși va corespunde. Are idei bune.

Pentru instalarea Mitropolitului la Blaj, în 19, am delegat pe Ienea.

22 Septembrie. S-a făcut instalarea în 19 și au avut loc marile serbări de la Blaj. Penibilă impresie: la instalare nu a luat parte nici unul dintre episcopii noștri, dar după-amiază au sosit toți la serbările Astei. Regele a vorbit bine.

Azi după-amiază a sosit Mitropolitul iarăși la Lugoj, unde stă o săptămână. Am convenit aseară să-i facem un banchet, îi vom da și un album comemorativ. În vederea acestuia azi am fost, noi, canonicii, să ne fotografiem. Am mers apoi la prepozit să țină ședință pentru alegerea

³⁹⁷Victor Iamandi (1891 – 1940), avocat, profesor și om politic. Membru al P.N.L., a fost în mai multe rânduri subsecretar de stat și ministru în guvernele prezidate de Tătărăscu și ulterior în guvernele din perioada dictaturii regale. A fost asasinat de legionari la Jilava. În momentul consemnării avea calitatea de ministru al Cultelor și Artelor.

vicarului capitar. Bătrânul, se vede, a simțit ceva: nu vrea să țină ședință până nu se sfătuiește cu mitropolitul. Muntean s-a expus mult în vederea alegerii cât mai neîntârziate și e absolut pentru mine.

Zilele acestea a venit o scrisoare confidențială de la ministrul Cultelor la episcopie, în care se spune că discursul de la Vinț al domnului Maniu (în care îl atacă pe Rege pentru Lupeasca), ar fi fost trimis preoților membri ai Partidului Național-Țărănesc cu îndrumarea să-l citească de pe amvon. În județul Cluj preoții care au încercat acest lucru ar fi fost opriți de popor să nu facă politică în biserică. Se întreba episcopia noastră dacă și aici s-au observat asemenea fenomene. Am răspuns imediat că la noi nu s-a observat decât că, în mod clandestin, au circulat acele discursuri (de la Vinț și de la banchetul din Alba Iulia), dar fără publicitate.

Prin studenții teologi de la Köln, despre care am scris mai sus, am ajuns în legătură cu prof. Dr. W. Wühl de la München, mare unionist din Germania. El mă ține în legătură cu lucrările ce se fac acolo în interesul Unirii. Mă cheamă și pe mine la Săptămâna Unirii ce se va ține primăvara viitoare la Niederalteich, mănăstire benedictină.

24 Septembrie. Azi am avut ședința în care am fost ales vicar capitar. S-a verificat deci, ceea ce demult îmi spuneau colegii din Capitlu, că mă vor alege pe mine. A mers cam greu, până când bătrânul Boroș s-a hotărât să țină ședință. În ședință încă a susținut dificultatea cu căsătoria. Noroc că eu am găsit Canonul 82 C.I.C.³⁹⁸, în care se spune că se poate dispensa de la Conciliul Provincial, o face însuși Ordinarul, care în acest caz e Capitlul. A fost și împrejurarea că cei trei celibi, toți s-au recuzat pe motiv de boală. Muntean s-a purtat admirabil, expunându-se pentru cauză. Mitropolitul Nicolescu încă s-a bucurat de soluția la care s-a ajuns. Har Domnului!

Nu mai pomenesc cu ce atențiune încordată așteptau cei de acasă: Mili, Lulu.

Dumnezeu mi-a dat această satisfacție, mai ales după umilirile pe care le-am suferit în tinerețe la Petroșani și Vulcan.

³⁹⁸ Corpus Iuris Canonici

30 Septembrie. Numirea, respectiv alegerea mea de vicar, a fost publicată în ziare, de unde luând preoții cunoștință am primit câteva felicitări călduroase, cu deosebire de la Ioniță, Alimpie, Zugrav și episcopul Frențiu (care totuși nu recunoaște legitimitatea alegerii unui căsătorit. I-am arătat că aici a fost o soluție practică: *neceditas transit legem*³⁹⁹).

Mitropolitul mi-a răspuns, într-un chip foarte măgulitor, la adresa prin care i-am anunțat alegerea mea.

Luni, în 28, am avut ultima dezbatere la Alba Iulia în cauza Cibului. Peste 8 zile se pronunță sentința care cred că va fi favorabilă.

Mitropolitul a plecat azi după-amiază. Aseară i-am dat un banchet la care a fost o atmosferă foarte animată și familiară. Eu - după prealabilă înțelegere, ca să-i dau tot onorul – mi-am pus cruce, am stat vis-à-vis de el, am ținut primul toast, dându-i un album frumos. La gară i-a predat Mili un buchet de trandafiri.

3 Octombrie. Ieri după-amiază ne-am trezit la noi cu noul episcop Bălan și cu nepotul său. A venit incognito să vadă reședința. Avem multe reparații și e foarte grăbit. A luat masa și a dormit la noi. Astă-dimineață a plecat.

Azi ne scrie Pius că are acolo o domnișoară bogată, fata unui profesor universitar, pe care ar fi să o ia, are 32 de ani, e protestantă, se face catolică, dar lui îi cere să se naturalizeze în Franța.

6 Octombrie. Astă-seară plec la București să obțin ceva parale pentru repararea reședinței. O să-l mai văd și pe Lici.

10 Octombrie. Am fost la București unde am obținut de la ministrul Iamandi ajutor pentru repararea reședinței. M-a primit cum se cuvine, ca pe un vicar. Am fost și la Valer Pop, cu care am discutat chestiunea sfîntirii steagului la Hunedoara. L-am întrebat ce va fi cu numirea lui Tăutu la Blaj. M-a asigurat că va avea grijă să se facă. La Nunțiatură l-am găsit pe G. Stan ca ajutor de secretar. Lici studiază la bibliotecă în vederea doctoratului.

³⁹⁹ necesitatea trece dincolo de lege (lat.) (n. trad.)

15 Octombrie. Au trecut manevrele, am avut doi ofițeri ca oaspeți, am fost în tribuna regală la defilare. La încheiere a venit pe la noi Niculiță Oniga.

Lici a fost iarăși numit profesor suplinator.

Boroș e bolnav, are cancer la stomac. Mă tot întreabă ce fundație să lase. Pare a se schimba de pe o zi pe alta.

19 Octombrie. Ieri am fost la Blaj, la hirotonirea episcopului Bălan. Sâmbătă seara am fost la Nicolescu la cină. Serbarea a reușit bine, nu a fost multă lume, niciun ministru, dar a fost multă familiaritate. Ca moment interesant: în diploma lui Bălan, Papa își rezervă dreptul de a numi el pe succesorul în stalul canonical rămas vacant.

Am fost găzduit la ing. Barbu. I-am găsit învrăjbiți cu bătrâna mătușă Vlassa. *Quisquis per quod peccat, per idem quoque punitur*⁴⁰⁰. Împăcarea pe care am încercat-o cred că va reuși.

Vineri, în 16 crt. Seara, a sosit părintele Dăianu la noi, am plecat cu el sâmbătă dimineața la Blaj. Cu Nicolescu e bine, se pune bine și cu Bălan. El l-a salutat – la recepții – în numele presei.

25 Octombrie. Stabilisem instalarea lui Bălan pe 8 Noiembrie. Dar el și-a trimis mobila și nepoții, rugându-mă să-i fac instalarea pe 1 Noiembrie. Am revenit asupra tuturor pregătirilor, ca să fie așa. Grozav cum se grăbește omul acesta.

Anuța cu fetele și cu sora ei a fost găzduită la noi.

Lulu pleacă mâine la Cluj, pentru examene.

2 Noiembrie. A trecut instalarea și încă foarte bine!. Toată lumea a rămas mulțumită. Mi s-au adus elogii unanime pentru aranjarea lucrurilor și pentru felul cum m-am prezentat. Deosebit au plăcut vorbirile mele. Un lucru nu a reușit: din cauza ploii am contramandat înșiruirea copiilor pe stradă. Încolo toate au fost bine gândite și bine executate. Seara de cunoștință la Corul „Lyra”, sâmbătă seara, cina servită la Reuniunea Femeilor, a reușit atât de minunat, încât a răpit pe

⁴⁰⁰ Fiecare este pedepsit chiar prin acel lucru cu care păcătuiește. (lat.) (n. trad.)

Brădișteanu (Dir[ector] Gen[eral] Cul[te]), la un toast foarte însuflețit, căruia i-a răspuns episcopul.

Numai după aceea i-am putut saluta eu. În ziua instalării: serviciul divin, recepțiile, banchetul, reprezentația teatrală, seara cină la episcop în onoarea ministrului (la care au luat parte toți canonicii, episcopul vrea bune raporturi), toate au reușit bine. O singură notă disonantă o constituie ținuta primarului Bireescu, care la gară a ieșit întru întâmpinarea episcopului, dar la liturghie, la recepții, la banchet nu a venit, pretextând arborarea steagului papal pe catedrală. Dar el de o vreme încoace a deraiat total pe panta confesionalismului: de câte ori merg la el, nu vorbește decât contra Papei, iar la Primărie și în oraș a introdus un întreg sistem de convertiri la ortodoxie.

L-am lămurit ulterior că steagul papal nu s-a arborat din ordinul episcopului, ci al protopopului, lucru ce m-am angajat să-l dau și publicității. În schimb mi-a promis că proiectata adunare de protestare pe care mi-o punea în vedere nu se va ține. În comitetul Ligii Antirevizioniste învățătorul Liuba a adus în discuție această chestiune. Am lămurit și acolo că steagul papal nu acum s-a arborat pentru prima oară la Lugoj. Președintele ligii a răspuns scurt că au fost sesizate autoritățile superioare, să așteptăm răspunsul aceloră.

5 Noiembrie. Azi fiind prima ședință Consistorială sub noul episcop, acesta a ținut un mic discurs de program la care am răspuns eu. Apoi a declarat pur și simplu că, fiind obligat să aibă vicar general și canoanele impunându-i să fie celibe, îl numește pe Marianescu.

M-a atins cam neplăcut că, după o atât de frumoasă reușită a instalării, fără să consulte pe cineva, episcopul face numirea în această formă rigid autoritară. Mai ales că argumentul cu canoanele nu stă! Se vede că noi, preoții căsătoriți, totuși nu suntem altceva decât de categoria a doua!

Fiind aici la instalare Ioniță Pop, mi-a comunicat detalii interesante cu privire la debarcarea lui Titulescu din funcția de ministru de Externe. Se spune că la 8 Iunie a.c., când au fost aici șefii statelor Micii Antante, Prințul Paul nu ar fi voit să vină din cauza politicii rusofile a lui Titulescu. Atunci Maiestatea Sa l-a constrâns pe Titulescu

să zboare la Belgrad, să aranjeze chestiunea. A mers, dar iugoslavul numai așa s-a învoit să vină, dacă în comunicatul ce se va da nu se face pomenire de Rusia. Goga, umblând la Berlin, i s-au arătat dovezi făcșimilele din care rezultă că de 6-8 ani încoace, toată politica Micii Antante e făcută de Litvinov cu banii Rusiei. Titulescu o propagă pe față, Beneș face pe pasivul. Sosind Goga acasă, s-a prezentat în audiență la Palat și, a doua zi, guvernul a fost demis, iar, la reconstituirea lui, Titulescu cu întreaga lui garnitură (Savel Rădulescu), a fost dat afară. Lucru neadevărat e că nu i s-a comunicat: el a știut-o din momentul în care s-a făcut. Intoxicarea de mai târziu a lui Titulescu a fost în realitate o încercare de sinucidere.

Același lucru mi l-a confirmat primarul Bireescu, ca fiind auzit sub altă formă de la Tătărăscu. Mergând în calea lui la Băile Herculane (cu prefectul), când a venit la manevre, Tătărăscu le-a povestit pe tren că, de fapt, l-au rugat pe Titulescu să facă politică românească, nu politică europeană.

7 Noiembrie. Ieri a fost aici episcopul luteran Glondys⁴⁰¹, pe care m-a delegat episcopul să-l salut. Am fost la recepții, la banchet. Pare un om foarte inteligent, orator de forță, bun cetățean. În discursul lui a atins accente foarte patriotice (el a fost acela care a formulat hotărârea germanilor din Bucovina de a se atașa la România, în 1918, încă înainte de adunarea românilor. Laudă pe Eminescu ca pe cel mai mare liric al Europei!).

Azi am avut o explicație cu episcopul în chestiunea vicarului general. Neadmițând eu ca Ion Bălan să recurgă la argumente juridice ce nu stau în picioare, mi-a arătat din colecția Mansi⁴⁰² o scrisoare a Congregației către Suluțiu⁴⁰³, în care se spune că, dacă un preot

⁴⁰¹ Victor Glondys (1882 – 1949), episcop al Bisericii evanghelice din România (1932 – 1942).

⁴⁰² Se face referire la colecția *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio* a lui Ioannes Dominicus Mansi (1692 – 1769).

⁴⁰³ Alexandru Sterca Șuluțiu (1794 – 1867), primul arhiepiscop și mitropolit al Bisericii greco-catolice românești, cunoscut pentru tendințele sale de a conserva practicile și disciplina Bisericii orientale în opoziție cu Sf.Scaun, decis să impună modelul latin. Una din chestiunile susținute de mitropolitul român s-a referit și la

căsătorit nu poate fi episcop, nici vicar nu poate fi. Asta e o doctrină cam avansată, nu canon, i-am replicat eu⁴⁰⁴. Altfel, m-a asigurat de toată aprecierea sa și mi-a pus în vedere dovezi extraordinare de această bunăvoință. Fie sănătos!

Lulu a sosit de la Cluj, unde a dat două examene de doctorat.

10 Noiembrie. Ieri am avut cununia profesorului Virgil Stoica, care ne-a rugat să-l cununăm, că la Blaj nu are pe nimeni. Am făcut-o bucuroși, deși ne-a costat destule parale.

Lulu azi s-a prezentat la încorporare. Încă nu știu dacă va merge la școală sau la supravizită, ca să ajungă la serviciul auxiliar.

Am făcut un răspuns la articolul publicat de Liuba în *Răsunetul* sub titlul „Un incident regretabil” în chestiunea steagului papal.

19 Noiembrie. Lulu, har Domnului, a scăpat de armată. Medicul regimentului l-a trimis pentru o supravizită la Turnu Severin, acolo i-au dat dispensă medicală. Am mers și eu după el la Severin, dar pe când am sosit, era gata. Acum ar dori să se prepare de capacitate la contabilitate, dar nu se ține.

În legătură cu arborarea steagului papal a apărut în *Răsunetul* un articol intitulat „Un incident penibil” despre care credeam că e scris de Liuba. Ulterior am aflat că a fost dat de primarul Bireescu. I-am răspuns eu tot în *Răsunetul* și anonimul „Botanicus” (Iuliu Rațiu), în *Acțiunea*.

Duminică (în 15 crt), s-a făcut sfințirea bisericii din cimitir, o serbare pe care de mult a așteptat-o prepozitul Boroș⁴⁰⁵. Le-am aranjat eu toate cât se poate de bine. În aceeași zi a trebuit să plecăm – eu și episcopul – la București, unde era convocată conferința episcopescă, eu fiind invitat ca referent. Am fost și cu multă scârbă am luat act de campania ce se face împotriva lui Valer Pop, președintele Agru-lui, din care cauză s-a amânat Congresul convocat pe 21-22 crt. la Târgu

admiterea clericilor căsătoriți în capitol, situându-se pe o poziție contrară celei susținută de Roma.

⁴⁰⁴ Autorul jurnalului avea dreptate, nu exista nicio prevedere canonică care să interzică prezența clericului căsătorit în capitol, admisă deși cu reticență și de Sf. Scaun.

⁴⁰⁵ Capela din cimitir a fost ctitorită de prepozitul Ioan Boroș, care acolo a și fost înmormântat.

Mureș. S-a intervenit – de către intriganți – la cei de acolo să nu-l primească până nu se rezolvă chestiunea prezidențială, cu abdicarea președintelui. S-a hotărât în conferința episcopală ca să se țină a treia zi de Crăciun la Blaj, iar cauza președintelui să se rezolve mai târziu.

Cu scârbă am văzut și rezistența episcopilor (Rusu-Hossu, cărora li s-a alăturat Frențiu, iar Bălan și Mitropolitul au fost „pentru”), față de organizarea clerului într-o asociație proprie, cauză pe care am avut să o referez eu.

Mai mult decât acestea m-au amărât schimbările intervenite între Lici și Gigi, mireasa lui: i-am găsit în situația de a se fi înțeles să nu se căsătorească. Lici era a treia zi în pat din cauza frământărilor, hotărât să se facă călugăr. Avea deja o scrisoare către părintele Augustin la Bixad, în care-i cerea un loc la mănăstire. Dacă într-adevăr i-a dat Dumnezeu această vocație, de ce să o facă atribuindu-i bieteii Gigi defecte pe care nu le are? O compătimeșc nespus.

24 Noiembrie. Aseară am sosit de la Belinț, unde am ținut misiuni. Am găsit pe Lulu plecat la București. Azi am făcut cu Mili o vizită episcopului.

27 Noiembrie. Pius ne scrie că nu poate veni pe Crăciun acasă, fiindcă ar trebui să piardă unele avantaje câștigate cu multă greutate anul acesta. În realitate cred că devalorizarea francului francez i-a stricat planul. Mili e nemulțumită că nu scrie nimic despre căsătoria lui și-i cere lămuriri. Eu consider totul o poveste.

30 Noiembrie. Ieri am fost la Jebel, la sfințirea bisericii. Au fost și Mili cu Nica. Totul a reușit bine. Episcopul a fost bine la vizită și la toate celelalte, în afară de predică (despre denatalitatea Banatului), la care a fost cam vulgar. A luat parte și prefectul Nistor de la Timișoara cu câțiva sateliți. Când a fost episcopul ortodox la Jebel, preotul nostru nu a fost avizat, dar acum al nostru i-a invitat, au și întâmpinat pe episcopul la stradă, dar n-au venit la biserică, nici la recepții. Totuși episcopul le-a făcut o vizită.

2 Decembrie. Ieri am avut serbarea de Întâi Decembrie, cu adunare populară și reprezentăție la teatru. Aici a ținut o conferință Romul Beișanu, redactor la *Universul*, pe care l-am prezentat eu

publicului și cu care am luat masa împreună. Ne-a spus multe lucruri interesante, în legătură cu politica lui Titulescu, cu Italia etc. Zice că a văzut documentul prin care Rusia a cedat României biserica de la București. În acela se face rezervă pentru cazul că în Rusia s-ar schimba actualul regim!

În vederea adunării publice am avut grele tratative cu prefectul, primarul și Boldea, ca episcopul să nu vorbească, neavând și ortodocșii episcopi aci, ori să vorbească după protopopul ortodox. Am convenit ca să nu vorbească afară, ci în biserică. Altă chestie: fiind Boldea bolnav, în cazul în care nu ar putea veni, cine să prezideze? Ar trebui să o facă episcopul, ca președinte de onoare, dar prefectul zicea că mai bine un vicepreședinte (eu sau Mihăescu). Am convenit ca în cazul acesta să înceapă primarul vorbirea, salutându-l pe episcop și prezidând în numele președintelui. Ca norocul, Boldea a venit el la adunare.

Astă-seară episcopul m-a întrebat dacă nu aș aplica eu să merg la Roma ca membru în comisia de codificare. Am mulțumit, arătând că nu pot lăsa familia nouă luni singură pe an, apoi să mai învăț limbi (italiana, franceza la perfecție).

Mireasa lui Lici, Gigi, ne-a scris disperată. I-am răspuns mângâind-o. Ne-a scris că fiind foarte suferindă, tatăl ei l-a rugat pe Lici la telefon să vie și a venit duminică. Sunt ceva speranțe.

Lulu s-a dus la București și la Roman, unde credea că va putea obține o catedră la comerciale.

8 Decembrie. Duminică a fost Sf. Nicolae, am avut 30 oaspeți, între care a fost și episcopul. El a plecat seara la Paris, la Congresul lui „Oeuvre de l'Orient”. În aceeași zi dimineața a venit Lulu acasă de la București. Nu a găsit catedră, dar s-a examinat la ochi cu un specialist.

Ieri am fost la Boroș cu vicarul Muntean. Bătrânul stă tot în pat. Dar a declarat în fața lui Ienea – a spus-o și nepoata sa, Elisaveta Murariu – că, din cauza durerilor și văzându-se așa imobilizat, îi vin momente de disperare: dacă ar putea, s-ar sinucide.

Mai înainte, fiind odată la el, mi-a spus intimități din viața lui. O soră a fostului episcop (apoi mitropolit), Mihalyi ar fi dorit să se căsătorească cu el. Dar el neumblând să o ia, a fost măritată după cineva

la Bistrița. *Dixit quoque mihi Boroș, se a recepto diaconatu nunquam commercium cum muliere habuisse*⁴⁰⁶.

Cu atât mai mult m-a surprins ceea ce mi-a povestit Elisaveta, nepoata lui, după ce am ieșit ieri de la Boroș: că servitoarea, Cili, se mândrește cu favorurile bătrânului, care ar fi asigurat-o că vrea să o lase fericită, ba i-ar fi arătat 15.000 de lei, bani pe care i-ar fi primit de la el. Că ea, Elisaveta, ar fi nimica la casă pe lângă Cili, care l-a avut în mână pe Boroș. Așa e cu omul la bătrânețe, așa e cu femeile blestемate, care ajung să-l șantajeze pe om! Vai de bieții celibi, cum vai poate fi și de căsătoriți (exemplu Madincea, ce ajunsese), dacă îmbătrânesc văduvi și nu au pe cei din familie lângă ei!

La conferința episcopescă ținută la București s-a hotărât editarea unei pastorale comune împotriva comunismului. Mi-am permis a observa că nu e vreme înainte de Crăciun, au zis că o fac în grabă, pentru că și așa au întârziat față de ortodocși. Acum a venit pastorala de la Blaj, s-a dat și la noi să se tipărească în *Sionul*. Dar Rusu trimite o adresă în care spune că el nu aprobă pastorala așa cum a făcut-o Mitropolitul, nu o subscrie și nu o publică, ci propune să se facă alta de către Neda ori Augustin Popa, în care să se facă referire și la alocuția ce va ține Sfântul Părinte în Consistorul din Decembrie și să se tipărească după Crăciun. S-a telegrafiat de la Blaj: ce e de făcut? Răspunsul: nu se poate amâna fiindcă acolo și la Oradea s-a tipărit deja! Frumoasă ispravă!

Ieri îmi spunea evreul Kugler de la „Agricola-Fonciera” Timișoara că a fost acolo Dr. Nahum Goldmann, reprezentantul „Agenției evreești” („Jewish Agency”), la Liga Națiunilor. Acesta le-ar fi spus în ședință intimă (ținută după o conferință publică), cum că evreii s-au înțeles cu Sfântul Scaun cum să lupte în comun contra lui Hitler în Germania, pentru apărarea catolicilor și a evreilor.

Azi am cumpărat un porc de 147 kg cu 20 lei kilogramul viu. A dat, tăiat, 136 kg., se vede că viu nu a fost cântărit bine.

⁴⁰⁶ Chiar și Boroș mi-a spus că, după ce a primit diaconatul, nu a mai avut niciodată o relație cu o femeie. (lat.) (n. trad.)

16 Decembrie. Duminică, în 13 Decembrie, am mers ca reprezentant al diecezei și al municipiului Lugoj la Satu Mare, la serbările de dezvelire a monumentului Vasile Lucaciu. Acolo am fost găzduit la protopopul Dragoș, care de data aceasta s-a arătat foarte cumsecade, m-a așteptat dimineața la gară etc. Nu ca acum anul. Serbarea a fost bine aranjată și reușită, sub raport românesc acolo, la granița țării. Doar felul cum s-a prezentat Biserica noastră nu m-a mulțumit. S-a dat anul trecut o luptă mare pentru dreptul bisericii noastre – ca dominantă în acel ținut – de a prezida partea religioasă și după ce a biruit ideea aceasta (a avut loc o corespondență penibilă între episcopul Rusu și Stelian Popescu, președintele „Ligii Antirevizioniste” pe tema aceasta, vezi dosarul la episcopia noastră!), prefectul de acolo a și dat o adresă către toți episcopii să-i îndemne pe preoți să ia parte. Ordine s-au dat, dar cum să meargă preoții de la noi ori din alte eparhii? Rămânea să meargă cei de acolo, din jur. Când colo, îmi spunea Dragoș că s-a cerut episcopului Rusu să dea pentru credincioși dispensă de ascultare a liturghiei la sate, ca să poată merge la serbări preoții, iar episcopul a răspuns cam în doi peri.

De fapt, episcopul ortodox de la Oradea s-a prezentat cu mult mai bine: a venit în preșeară, și-a făcut o primire frumoasă. Rusu a venit cu mașina la casa parohială, de acolo la statuie și tot incognito a plecat. La defilare a stat în rândul al doilea, la banchet încă a stat cam indispus. El și-a făcut numai slujba lui la statuie. Înainte a fost binecuvântarea palatului administrativ al județului de către episcopul ortodox, care apoi a venit la slujba noastră. În discursul său, Rusu a vorbit de nevoia de a se împlini integral idealul lui Vasile Lucaciu: unirea religioasă cu Roma. Asta în prezența episcopului ortodox, care în discursul său a replicat spunând că deviza „*Pro sancta Unione omnium Rumenorum*”⁴⁰⁷ pusă de Lucaciu pe biserica din Sisești a fost numai un paravan pentru lupta lui națională, pentru care l-au urgisit ai lui, în frunte cu episcopul. Este adevărat că Lucaciu a avut proces cu episcopul

⁴⁰⁷ „Pentru sfânta unire a tuturor românilor” (lat.) (n. trad.)

Szabo, dar pentru neregularități cu stipendiile misale, fiindcă – așa cum îmi povestește fratele Felician Bran, al cărui tată a fost antecesorul lui Lucaciu la catedra de la Satu Mare – acesta a avut multe cusururi, bietul de el. Dar în ceea ce privește ideile lui cu unirea religioasă, avem discursul lui de la binecuvântarea bisericii din Sisești, discurs reprodus acum de *Unirea*, care vorbește mai clar decât orice.

Convenind cu episcopul Rusu, am vorbit și de pastorală împotriva comunismului, spunându-i eu că noi am tipărit-o. Mi-a spus că-i rămâne singura nădejde ca Hossu să se solidarizeze cu el. Dar nu peste mult veni și *Curierul* de la Cluj, cu ea tipărită!

Eu, la drept vorbind, m-am dus la Satu Mare ca să-l întâlnesc pe Valer Pop pentru a-i cere sprijinul în favoarea plasării lui Lulu. N-am putut deloc să stau de vorbă cu el. La sfatul părintelui Dăianu, care a venit cu el în trenul ministerial de la București, am plecat și eu cu trenul ministerial de la Satu Mare spre București, ca barem pe drum să vorbesc cu Valer. Plecarea a fost la 12 noaptea, am dormit într-un vagon-paturi. Dimineața în Cluj văd că vagonul ministerial s-a detașat, m-am dat și eu jos, dar nici în Cluj nu l-am putut prinde, a plecat la amiază spre București, iar eu am venit acasă.

Dăianu mi-a povestit unele-altele, auzite la București. Patriarhul Cristea i-a povestit că în 1920, când a fost la București cardinalul de Paris Andrien, a fost o masă la ministrul Franței, la care au fost invitați Cristea și Buru (Mitropolitul Suci). Acesta din urmă s-a compromis mâncând pește cu cuțitul și gesticulând cu furculița. A făcut cunoștință cu faimosul Petrigenar, despre ale cărui escrocherii în timpul războiului am scris și eu în „Calea Vieții”. Acum e comisarul de alimentație al moșilor. I-a spus despre Tătărăscu că moșul lui a trecut de la mahomedani la creștinism. Apoi că ar fi o comisie secretă pentru unirea românilor în cadrele bisericii ortodoxe, comisie compusă din mireni ortodocși și uniți: aceștia din urmă ar fi unul de la Ohaba (lângă Blaj), iar altul de la Lugoj (?).

21 Decembrie. Vineri și sâmbătă (în 18-19), am fost la București în cauza lui Lulu. Prietenul lui, Valentin Turdean, a făcut o cerere pentru un post vacant la Oradea de avocat stagiar la B.N.R. Am

fost să vorbesc cu Oțoiu, director la B.N.R. în București, mi-a promis tot sprijinul. Am vorbit și cu Valer Pop, care e de părere să intre la o mare firmă industrială, nu la contencios ori la magistratură. Dar mi-a promis sprijinul și aici. Tot cu el ne-am înțeles ca în chestiunea Agrului, să ținem după Crăciun o consfătuire. El susține că nici vorbă să se retragă, cum spune Augustin Popa în raportul său.

31 Decembrie. Sărbătorile Crăciunului le-am petrecut cu bine, a fost Lici acasă cu un prieten de-al lui, Achile Constantinescu. Pius nu a putut veni, deși promisese astă-vară că vine acum. În schimb i-a trimis lui Lici un cadou scump și frumos: o ediție de lux (în franțuzește), a lui *Don Quijote*. Am făcut pom, copiii au cumpărat decoruri, a primit fiecare și ceva cadouri.

A doua zi de Crăciun seara, a fost ceai la Episcopie în onoarea Corului. I-am propus episcopului să-i invite și pe canonici, să nu dea masă separată pentru ei.

Într-o zi, vorbind cu episcopul nostru despre regretatul Dr. Paulescu⁴⁰⁸, îmi spunea că acela a scris o carte (*Sinagoga și Biserica*), în care conludea pentru unirea cu Roma. A trimis lucrarea episcopilor noștri, dar nici unul nu i-a răspuns nimica. Încă o dovadă că episcopii noștri nu și-au înțeles absolut deloc menirea. Altfel, în ceea ce privește catolicitatea doctorului Paulescu, episcopul Bălan spune că a afirmat odată că, până ce Papa visează suveranitate, ortodocșii să stea pe loc! Se vede totuși că omul nu avea idei prea clare!...

⁴⁰⁸ Nicolae Paulescu (1869 – 1931), profesor de fiziologie, specialist în biochimie și psihologie, de numele său se leagă descoperirea insulinei.

Anul 1937

1 Ianuarie. Iată Noul An! A trecut 1936 cu multe evenimente! Nu pot spune că nu ar fi fost și lucruri mulțumitoare. Ieșirea lui Lulu de la Oradea, licența lui în Drept, dispensa de la armată, vicariatul capitular, toate au fost lucruri care m-au satisfăcut, acesta din urmă a fost o supremă satisfacție pentru mine, indiferent cum va ieși la Roma propunerea de a fi numit prelat. Fiindcă Bălan pretinde că prelații, în baza unui ordin papal, nu au dreptul a purta cruce (el nici nu a purtat-o), nu voi primi prelatură dacă în aceeași vreme nu mi se dă și dreptul de stavrofor și dacă în aceeași vreme s-ar numi și Marianescu.

Singurul lucru ce mă nemulțumește este Lici cu Gigi. Aceasta din urmă i-a scris înainte de sărbători lui Mili să stăruie și ea pe lângă Lici să-și schimbe sentimentele. L-am luat și eu la rost, spunându-i că înțeleg o ruptură motivată, dar ce el aduce ca motiv - că nu ar fi destul de sinceră față de el - sunt fleacuri (adevărate fleacuri!).

3 Ianuarie. Azi a plecat Lici cu simplonul la Severin, de acolo la București, dar nu promite să revină. Seara a plecat și Achile Constantinescu.

8 Ianuarie. Aseară, de ziua onomastică a episcopului, am fost invitații lui la cină, canonicii și membrii clerului central. Observ că, atât de Anul Nou, cât și de Sf. Ion, eu am ținut discursul de salut la adresa episcopului, Muntean fiind dus la Zgribești.

15 Ianuarie. Azi am sosit de la București, unde am fost – pe lângă altele – și în cauza numirii lui Lulu la Banca Națională (vezi 21 Dec. 1936). Domnul Savu, directorul personalului, mi-a arătat că postul de secretar cerut la Oradea nu e pentru el, fiind temporar, slab retribuit și împreunat cu un serviciu greu. Mi-a pus în vedere că-l va numi la serviciul studiilor. Să vedem.

Am alergat mult și în chestiunea certificatului lui Morelli, ajuns pe mâna unui samsar. Am petrecut o seară cu Lici. Am aflat de boala Nunțiului (Cassulo⁴⁰⁹), care se află tot la Sanatoriu: congestie

⁴⁰⁹ Andrea Cassulo, nunțiu apostolic în România în perioada 1936 – 1947.

pulmonară și fistulă la plămâni. Și a scăpat bătrânul de ambele primejdii! Am mai aflat că Hitler a propus guvernului român schimbul de studenți, dar cu condiția să nu trimită evrei. La aceasta Titulescu a spus că nici nu se poate sta de vorbă!

Azi a venit știrea despre moartea legionarului Ionel Moța pe frontul spaniol.

28 Ianuarie. Ieri a plecat Lulu la Cluj să-și continue examenele pentru doctorat. Ajute-i Dumnezeu!

Azi, la Consistor, ne-a venit știrea că Boroș a intrat în agonie. Eu, de două săptămâni, la propunerea episcopului și a canonicilor, i-am pregătit discursul funebru.

Am vizitat azi și pe Bran. E mai bine. El îmi spune că trebuie să fiu eu prepozit. O să vedem dacă și aici episcopul pune chestiunea celibatului. Canonicii ceilalți nu-l vor pe Marianescu, mai ales de când a avut conflictul cu Muntean, iar episcopul, la cererea Capitlului, a declarat că incidentul e închis și nu-l mai ia în discuție. Mie nu-mi trebuie prepozitură, dar dacă e vorba de dreptul clerului căsătorit, e altă chestiune. Încolo, de atâtea ori am simțit și simțesc dezgust în sufletul meu, încât, dacă s-ar face – cum se vorbește mai nou – trecerea clerului la fondul de pensie al statului, când îmi vine timpul, nu voi avea mai mare bucurie decât să scap de orice contact cu lumea de farisei care este biserica cu oamenii ei răutăcioși!

3 Februarie. Vineri, 29 Ianuarie, a murit Boroș. L-am înmormântat duminică (în 31), cu mare pompă, eu am ținut discursul în biserică. Se spune că a fost foarte bine redactat, deși eram gripat de trei zile și m-a ajutat Dumnezeu de l-am putut citi fluent până la capăt. O să vedem ce va fi cu succesiunea, atât la prepozitură, cât și a noului canonic. Cu această ocaziune încă s-a arătat mojicia primarului Bireescu, care a refuzat să vorbească la cimitir, nici nu și-a prea manifestat prezența, decât de departe. În schimb, prefectul s-a purtat bine: a luat măsuri să vorbească președintele consiliului județean. Tot așa și Crucea Roșie.

Sâmbătă, în 30, am avut ședința consiliului municipal, la care s-au tras cei 16 membri (două locuri fiind deja vacante, care cad sub

realegere). Eu am rămas netras. Așa a voit Dumnezeu sau a ajutat și președintele, pentru că înainte de ședință m-a întrebat discret: „Dorești să rămâi?” „Da”, am zis eu, „dacă s-ar putea...” Ce putea el face? Atâta doar că a luat biletele tuturor consilierilor, rând pe rând, a citit numele de pe fiecare, le-a îndoit și le-a pus în urnă. Apoi a amestecat urna și a scos pe rând câte una. Cam căuta între ele până le scotea...

Duminică, fiind înmormântarea, a fost aici și canonicul Georgescu de la Oradea, venind direct de la București. El ne-a vorbit de ședința Senatului din 29 (vineri), când s-a vorbit de chestiunea bisericii de la Suceava și Rusu a rămas cam ciupelit. De fapt i s-a pregătit înainte atmosfera ostilă prin atacarea vicarului rutean de către Iorga. Rusu e rău văzut și din cauza ținutei lui de înfocat maniist, deși din scrisorile ce le dețin eu de la el se vede că e convins de superioritatea liberalilor, care – mai ales Valer Pop, pe care acum îl boicotează la Agru – i-au făcut tot ce nu au făcut național-țărăniștii! Dar culmea ironiei a fost când ministrul Cultelor a declarat în fața Senatului că Mitropolitul Nicolescu încă ar fi de părerea lor, cum că biserica nu s-ar mai putea retroceda ucrainenilor, fiind întemeiată de un voievod român. La care Rusu a ripostat că nu Mitropolitul dispune de averea eparhiei, ci numai episcopul. Ei trebuiau să se înțeleagă înainte asupra unei proceduri unitare, să nu se arate divizați. Mitropolitul Bălan, care era de față și pune mereu fitile, i-a și aruncat-o lui Rusu în față: toată împărăția divizată se va distruge. Mai e și felul unic al lui Rusu de a se prezenta, absoluta lui lipsă de diplomatie, încât s-a coborât de pe amvon suferind un mare eșec. Foarte regretabil că așa stăm cu episcopii noștri, nefiind nici unul la înălțimea vremurilor, oricât de buni administratori ar fi la ei acasă.

Luni după-amiază m-am pus în pat cu nițică febră și am stat până astă dimineață.

Vineri, în 5 crt., va avea loc la Blaj o conferință episcopoească în chestiunea presei. La o adresă a comitetului de direcție al Agru-lui, am făcut și eu un referat. În chestiunea trecerii preoților la Fondul de Pensii al Statului, va face Capitlul un referat la episcopul și se va discuta în Consistorul de mâine.

Azi a primit Mili o scrisoare de la mama lui Gigi, în cauza care atât de mult ne doare, mai ales pe mine! Dacă nu se aranjează, îmi pierd toate iluziile pe care le aveam despre Lici.

În schimb tot azi am citit noul roman al Doinei Peteanu⁴¹⁰, în care vorbește despre Pius. Partea aceasta nu-i supărătoare, dar încolo aud că romanul e scandalos!

6 Februarie. Azi, mergând pe la casa răposatului prepozit Boroș, am stat de vorbă cu nepoata sa, Elisaveta Murariu, și cu copiii ei. Mi-au spus că, până ce noi am făcut o mică pomană la sala Corului „Lyra”, unde am cântat „Cu sfinții odihnește...”, aci acasă rudele au tras o orgie pe ungurește, consumând 30 l vin (dintr-un butoi plombat), cântând cântări ungurești de-ale mândrelor („gyere babám”⁴¹¹). Între cei ce și-au petrecut așa, a fost poate cel mai zgomotos preotul Fabian de la Belinț, care astfel, suferind de tabes⁴¹², nici nu s-a arătat la înmormântare. Dar o altă rudă (cel care l-a păcălit în viață pe bătrânul cu 150.000 lei), când mergeam cu mortul, el fiind cu doamna Murariu în trăsură, striga după mort tot: „hoț, bandit, vrednic de spânzurat” – în ungurește /.../. Așa să trăiești în abnegație o viață întreagă, apoi să te înjure rudele pentru că nu le-ai lăsat totul lor!...

Lulu ne scrie de la Cluj că e bine. În *Gazeta Medicală* din 2 Februarie, sub numele „Nicoară”, i-a apărut caracterizarea grafologică. E bine.

10 Martie. E o lună de când nu am introdus nimic în această carte și s-a adunat atâta material de nu mai știu cum mi-l voi reaminti ca să-l introduc acum. Chiar din cauza multelor ocupații și alergări nu am ajuns să mai iau și „Memoriile” în mână!

La 10 Februarie s-a ținut alegerea de prepozit și de nou canonic. Motivând eu urgența în vederea noului buget, episcopul ne-a chemat la

⁴¹⁰ Este vorba despre romanul *Călător în noaptea de ajun*, unde, în prima sa ediție, cenzurată ulterior, Anișoara Odeanu se referă la studentul P., venit în vizită de vacanță din Franța.

⁴¹¹ „haide, mândro!” (magh.) (n. trad.)

⁴¹² boală nervoasă cronică, de natură sifilitică, ce se manifestă prin tulburări de sensibilitate și de mers

ședință încă înainte de masă. Dar noi, arătându-i că încă nici nu ne-am gândit la alegere, am cerut amânarea pe după-masă. Și fiindcă Crișan era bolnav, neputând părăsi locuința, am ținut la el ședința de după masă! Aici, punându-se chestiunea dacă prepozitul să fie celibe, episcopul a răspuns că „Da!”. El a întrebat pe Hossu și pe Mitropolit, ambii au spus că numai celibe are să fie! Atunci unii spuneau că ar trebui să se întrebe la Roma, alții să facă episcopul cum crede de bine, iar când a venit rândul meu, am spus: era bine dacă aceeași Preasfințită vă arătau și baza pe care pretind că să fie celibe, fiindcă nici o prevedere canonică nu spune acest lucru. Numai la vicarul capitular se cere celibat – dar și aici s-a aplicat dispensă – și la rectorul seminarului „pe cât se poate”. Pot fi alte considerații foarte onorabile care să dea preferință celibatelor. În cazul de față, știind eu care e dispoziția colegilor din Capitlu, am zis: „P.S. Sa poate să facă cum crede, dar atunci va găsi el posibilitatea de a-și realiza gândul: să facă toate în acord cu Capitlul, cu care a inaugurat o deosebită armonie.” La aceasta, P.S. Sa a răspuns: „Eu nu vorbesc cu voce ridicată, nici nu ameninț cu ruperea relațiilor. De fapt aici a fost un prepozit căsătorit (vădov), Ștefan Moldovan, se poate deci admite. Să facem însă votare secretă.”

Noi așa ne înțelesesem că, dacă cere votare pe față, având cel mai tânăr, Ienea, să înceapă, el îl propune pe Muntean, iar acesta renunță și mă propune pe mine. La votarea secretă am primit eu 3 voturi, Ienea 1 (de la Marianescu care, se vede, surprins de această întorsătură a lucrului, nu a știut în grabă cui să-i dea votul), și a fost o bilă albă (de la mine). Imediat s-a hotărât că, având în vedere urgența la buget, să nu se mai facă nici o intervenție la Roma, ci m-au declarat numit și s-a hotărât instalarea.

Canonic nou a cerut episcopul să alegem totuși un celibe, fiindcă suntem deja trei căsătoriți. Ce ar zice, adică, Roma?...Am ales pe V. Deciu⁴¹³, om de treabă.

Cât ce s-a aflat în ziare, au început să curgă felicitările, care de care mai măgulitoare. Între primele și mai impresionante, au fost aceea a Episcopului Frențiu și a ministrului Valer Pop. La ziar au scris

⁴¹³ Victor Deciu, preot celibe, paroh în Cenad, din 1937 canonic.

frumos: Zasloți în *Acțiunea* (biografia și instalarea), Petean în *Fruncea*, apoi *Cuvântul Adevărului*, *Krassó-Szörény Lapok*, *Banater Bote*, *Răsunetul*, *Avântul* și *Zsilvölgyi Naplo* (Petroșani), ale noastre unite (de la Blaj și *Forul*), au dat mai puțin, spunând că sunt unul dintre cei mai cunoscuți bărbați ai Bisericii.

Instalarea a avut loc la 21 Februarie 1937. A fost o solemnitate de o rară frumusețe, participând un public tot așa de numeros ca și la instalarea vlădicului, ba și mai select (doar clerul din afară a lipsit, abia Teglaș a venit pentru Deciu și Hangea pentru mine), căci au luat parte toți parlamentarii din județ, întreagă delegație a județului, a partidului liberal (care chiar aveau ședință și i-a adus prefectul), pe lângă toate autoritățile locale. Discursul meu a fost publicat, cu mici retușuri în *Acțiunea* și autentic în *Unirea*, dar aci nu a mai încăput sfârșitul.

Înainte am stabilit cu episcopul toate amănuntele. Între altele a fost vorba de Cruce. Episcopul era de părere să căutăm prin arhivă pentru a vedea cum a fost în trecut. De fapt Boroș a lăsat o cruce pentru prepozitul de totdeauna. Eu i-am pus întrebarea: bine, dar nu face un prepozit catolic, cât un stavrofor ortodox? Atunci mi-a exclamat: „Îți dau Crucea!” Totuși am căutat la Memoriul Capitular și am găsit cum a făcut primul Episcop instalarea de Prepozit, cu cruce și cu inel. La amiază a fost masă la Episcopul, seara am dat eu o masă la „Dacia”, luând parte Episcopul, canonicii (în afară de Marianescu), Prefectul, Primarul, vicepreședintele Tribunalului, preoții noștri din Lugoj și ca invitați, președinții tuturor societăților culturale cu care eu colaborez. A fost o masă foarte animată. Numai copiii mei nu au putut fi nici unul de față!...

În 22 seara am mers la București, unde am stat până în 24 seara. Am avut să prezint cererea lui Lulu la Banca Națională Română și să mai văd și de alte lucruri. În antecamera ministrului Valer Pop am găsit pe P.P. Manu și Augustin Popa, cu care am petrecut câteva clipe împreună. Am luat o dată masa la Valer Pop, împreună cu episcopii. Interesant că, în afară de Frențiu, ceilalți episcopi nu au ținut de demn să mă felicite în scris, ci oral, cum ne-am întâlnit la București (Hossu și Mitropolitul). Rusu nu era acolo, el e acum retras din cauza conflictului

pe chestiunea Suceava. Mitropolitul m-a întrebat ce zic eu, fiindcă Rusu se plânge că a rămas izolat. I-am spus că rău a făcut Rusu ce a făcut și nu se poate plânge de izolare devreme ce el însuși a procedat de capul lui, fără să ceară o acțiune comună a episcopatului. Era și Gigi la București, am avut marea mulțumire de a-i vedea iarăși deplin reconciliați, pe ea cu Lici.

În 24 Februarie seara am plecat la Deva, de unde am avut o misiune la Brad, Ruda, Criștior. Am mers cu protopopul Radu, pe atunci deja cam bolnav, după aceea s-a îmbolnăvit rău, ajungând la Clinică. Am isprăvit, cred, bine ce am avut de isprăvit la Bran și pe 28 am fost la Timișoara, unde în calitate de reprezentant al episcopului nostru am asistat, alături de episcopul ortodox din Caransebeș, la constituirea Federalei Bănățene a Astrei, fiind ales în comitetul aceleia.

În 7 Martie, duminica Lăsatului de Carne, a fost ceaiul dansant aranjat de Reuniunea Femeilor noastre. Mili, ca prezidentă, după multă alergătură, a avut mulțumirea de a-l vedea mai reușit decât oricare de până aci: încasări pe la 20.000, curat 14.000.

Scrie Ana de la Vulcan că Societatea de acolo scoate din locuințe pensionarii și particularii, se caută locuințe, să reparăm casele. Am să merg.

15 Martie. Am fost la Vulcan vineri și sâmbătă (12-13 Martie), am aranjat să se repare gardul și edificiile. Am văzut și noile fabrici, de măști și de cărbune activ. Directorul general, domnul Dimitriu, un om foarte drăguț, mi-a dat toate explicațiile. În legătură cu aceste fabrici a ieșit și un zvon: că nu se vor primi decât muncitori ortodocși. A fost dezmințit în *Avântul* (Petroșani), și comentat în *Curentul*, *Unirea* și *Sionul*.

20 Martie. Multă emoție a avut Lulu, după aceea și noi, că nu a primit aproape o lună nimic de la noi: nici scrisoarea lungă pe care i-am trimis-o după instalare, nici banii. În fine, ne-am lămurit prin telefon și scrisori.

24 Martie. Azi a venit la mine domnul Lengyel, proprietarul fabricii „Industria Bumbacului” din Lugoj, oferindu-mi să intre Lulu la

ei, pentru reorganizarea firmei. Să vedem ce va ieși și din această foarte agreabilă idee.

30 Martie. Aseară am sosit dintr-o călătorie. Având în 27 să țin la Blaj ședința consiliului de administrație a societății „Sfânta Unire”, am plecat în 26 după-amiază, am sosit sâmbătă 27 dimineața la Cluj, am găsit pe Lulu bine, am plecat la amiază de acolo, am sosit după-amiază la Blaj. Seara am cinat la Mitropolitul. În 27 dimineața, după liturghie la capela Seminarului, am plecat la Odorhei, unde am sosit după-amiază. Pe drum, la Sighișoara, am făcut cunoștință cu protopopul Maior⁴¹⁴, profesor de religie ortodoxă la Sibiu, inspector catehetic.

Pe Camil l-am găsit bine, dar trecut printr-o grea pneumonie. Are și el un plan cu Lulu: să ia în arendă distribuția alcoolului pe județul Odorhei, împreună cu Radu de la Depozitul de alcool. Pius ne scrie că a executat cererea ce i-am trimis: de a trimite împrumut de 1.200 lei lui Simionescu la Paris. Scrie că are mult de lucru, având să suplinească, în vacanța Paștilor, pe un profesor la bolnavii lui.

6 Aprilie. Duminică, în 4, am fost cu Mili la Hunedoara, unde au avut loc mari serbări (inaugurarea Palatului Comunal). S-a făcut și sfînșirea drapelului Agru-lui și al Reuniunii Femeilor. Eu am făcut serviciul, naș la steagul Agru-lui a fost ministrul Valer Pop, la acela al Reuniunii Femeilor a fost Mili. S-a scris bine în *Curentul*. Ne-am petrecut bine, iar la întoarcere, am vizitat grădina botanică de la Biscaria.

7 Aprilie. Azi a trecut pe aici mitropolitul Cisar de la București. I-a spus episcopului că Pangal lucrează – cu mai mulți bărbați de frunte, între care și clerici ortodocși – la unirea cu Roma. Își pune în acest scop toată priceperea și averea sa!

Dea Dumnezeu să fie așa! Dar mă tem că ex-francmasonul nu are trecere în România. De altfel și ceremonia desființării

⁴¹⁴ Gheorghe Maior (1892 – 1970), preot, profesor de religie, inspector școlar secundar pentru religie în Arhiepiscopia Sibiului, secretar al Despărțământului Sibiu al ASTREI.

francmasoneriei⁴¹⁵, adunându-se la Patriarhie mitropolii catolici, s-a făcut la stăruințele unui catolic!...

12 Aprilie. Miercuri seara (în 7), am plecat la București, de unde m-am reîntors, ieri, în 11 dimineața. Am aranjat apărarea prin dl. Valer Roman⁴¹⁶, fost ministru, a cauzei bisericii din Brad la dezbarea din 9 crt. la Curtea Superioară Administrativă. În această cauză o neînchipuită mișelie: conteciosul Ministerului Cultelor intervine împotriva unui act aprobat prin două procese verbale ale Consiliului de Miniștri. Dezbaterea s-a amânat. Vineri, în 9 seara, am avut sedința Consiliului Național al Operei Pontificale. Mi-au votat speșele ca să merg la Roma, la ședința Consiliului Superior.

Cu Valer Pop am vorbit puțin, rămânând să-i spun pe tren ce e mai important. El avea să vină pe 11 la Lugoj și m-a invitat să vin cu el în vagonul ministerial. Am și mers la gară, dar vagonul s-a detașat, ministrul nu a putut veni și eu a trebuit să-mi scot bilet, călătorind foarte prost.

Duminică a avut loc la Lugoj dezvelirea monumetului Duca⁴¹⁷, la care a luat parte ministrul Franasovici⁴¹⁸, parlamantarii și prefecții. Eu am însoțit pe episcopul în tot locul.

Lulu a dat al doilea riguros la Cluj, a reușit bine la toți profesorii, în afară de unul care „l-a mototolit, mototoli-l-ar Dumnezeu!, de Mototolescu”, cum scrie Dăianu.

14 Aprilie. Mi-am făcut pașaportul pentru Roma și l-am dat P.S. Sale, care a mers ieri la București să-mi scoată valută.

15 Aprilie. Azi, fiind pe aici Dr. Boteiu de la Arad, mi-a povestit în legătură cu degradarea prințului Nicolae că din cauza unui conflict cu Lupeasca (ea a cerut să se ia jos firma ce o are principele

⁴¹⁵ În 1937, la cererea regelui Carol al II-lea, masoneria română intră în adormire.

⁴¹⁶ Valeriu Roman, ministru Justiției (feb.1935 – aug.1936).

⁴¹⁷ Se referă la I.G.Duca. Monumentul a fost înlăturat de comuniști.

⁴¹⁸ Richard Franasovici (1883 – 1964), avocat, om politic, diplomat. După Unire membru al P.N.L., a fost de mai multe ori subsecretar de stat și ministru în timpul guvernărilor liberale. Din perioada dictaturii regale și până în noiembrie 1947 a ocupat diferite funcții în diplomatie. La data consemnării, era ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor.

Nicolae la o prăvălie a sa de pe bulevard, fiindcă nu i-ar plăcea nici Regelui!), prințul ar fi scos revolverul asupra Regelui, voievodul Mihai⁴¹⁹ l-ar fi prins de mână și glonțul ar fi nimerit în Regina Maria⁴²⁰ și colonelul Urdăreanu⁴²¹!

Dăianu îmi scrie că nu a putut sta la Colegiul Românesc din Roma, oare pentru ce? Aștept să văd ce-mi răspund mie!

19 Aprilie. Zilele trecute mi s-a atras atenția asupra alegerilor parțiale din Belgia, unde cardinalul a dat un comunicat în contra lui Degrelle⁴²² (luptător creștin), făcând să voteze și catolicii cu Van Zeeland⁴²³, pe care l-au sprijinit și comuniștii. Iar la noi, Dr. Lupu a ținut un discurs în care vorbește de „preoții burtoși din Spania care sug sângele țaranului...” Și, totuși, Dr. Lupu este susținut de Iuliu Maniu, acesta e susținut de întreaga noastră biserică, iar Roma, cu episcopii ei, pe lângă toate comunicatele în contra comunismului, nu știe prețui pe cei care luptă pentru ideea creștină. E într-adevăr scandalos!

Ieri am fost la Timișoara, la adunarea Comitetului Astei și am ținut o conferință la Politehnică, pentru uniții noștri, despre „Istoria unei mame credincioase: Sfânta Monica”.

14 Mai. Sunt după călătoria făcută la Roma, încărcat de impresii, de idei și de cunoștințe. Voi căuta să le depun în descrierile ce voi publica în gazetele de la Lugoj și Blaj. Aici dau numai cronica seacă.

Am plecat în Vinerea Floriilor, 23 Aprilie seara, cu simplonul, a doua zi seara m-am dat jos la Padova, de unde am plecat a doua zi (în duminica Floriilor), la 9.40 și după-amiaza am ajuns la Roma.

⁴¹⁹ Mihai I, rege al României între anii 1927 – 1930 și 1940 – 1947.

⁴²⁰ Regina Maria (1875 – 1938), soția regelui Ferdinand și mama regelui Carol al II-lea.

⁴²¹ Ernest Urdăreanu (1897 – 1985), mareșal al Palatului regal, om de încredere a lui Carol al II-lea.

⁴²² Leon Degrelle (1906 – 1994), scriitor, jurnalist, membru al mișcării catolice belgiene, exponent al naționalismului belgian de tip fascist, a pierdut în confruntarea electorală cu Van Zeeland din 1937.

⁴²³ Paul Van Zeeland (1893 – 1973), avocat, politician catolic, membru în mai multe guverne belgiene, prim-ministru în perioada 1935 – 1937.

Scrisesem înainte și am fost poftit să merg la Colegiul Românesc, unde teologii chiar erau adunați la o probă de cor, laolaltă cu cei de la Propagandă. Când am intrat în mijlocul lor, m-au primit cu aplauze!

În zilele de 26-27 am făcut vizite: la Expoziția presei, la Opera Pontificală, făcând cunoștință cu Excelența Sa Constantin F. Carminati⁴²⁴. Am fost apoi la Legația noastră de pe lângă Vatican (la domnul ministru Vasiliu).

În 27 după-amiaza a început ședința Consiliului Superior al O.P.P.Cr.⁴²⁵, în cadrele căreia a doua zi după-amiaza am venit și eu la rând cu raportul. În acesta făceam o propunere cu privire la organizarea Operei în Biserica latină din România, la aplicarea indulgențelor la calendarul grecesc și la unele texte liturgice pe care să le folosim la Ziua Misionară! Când am terminat, a spus președintele: „Cele propuse nu se pot hotărî acum numai de noi. Dar în ceea ce privește rezultatul atins în România, îți mulțumesc din tot sufletul pentru tot ce s-a făcut, e și meritul tău (*omne quod factum est, tibi attribuitur!* ⁴²⁶)”. În aceeași zi seara, rectorul Colegiului român, Msgr. Dell’Aqua, fiind pe la Constantinii, m-a laudat în fața lui, fără să știe că sunt găzduit de el.

Când am plecat de acasă, l-am întrebat pe episcop cum se umblă la Roma: Cu brâu? Cu cruce? Mi-a răspuns cam evaziv, dar mi-a spus să port cruce atunci când merg oficial. La primele vizite am și luat crucea, de aceea Excelența Sa Constantinii mi-a zis când m-a văzut: „Dumneavoastră ați fost numit nu demult episcop!” (se gândea poate la Episcopul Bălan – auzind că sunt român de la Lugoj – sau la fostul președinte național din Iugoslavia, numit acum episcop). La ședința solemnă de deschidere aveam pardesiu, sub el era crucea. Colegul austriac, un prelat de la Viena, m-a întrebat dacă port mai departe crucea, pentru că și el o are, dar aici nu o poartă decât episcopii. Așa, fiind în clar cu situația, am pus-o în buzunar și nu am mai purtat-o.

Ședința Consiliului Superior a fost o școală pentru mine: am

⁴²⁴ Constantinii Franco Carminati, secretar general al Operei Pontificale pentru propagarea credinței.

⁴²⁵ Opera pentru Propagarea Credinței

⁴²⁶ Tot ce s-a făcut ție ți se atribuie (lat.) (n. trad.)

văzut cum se lucrează în alte țări și câte mai avem noi de făcut! Am făcut și cunoștințe prețioase, îndeosebi cu Cehoslovacia, Austria, Elveția, Germania etc. Ne-am și fotografiat, am adus două tablouri.

În zilele de 30 Aprilie și 1 Mai a fost ședința Operei Sf. Apostol Petru pentru clerul indigen. De încheiere, la 1 Mai, orele 12, am avut audiență la Papa. A fost ultima audiență la Vatican, fiindcă în aceeași zi Papa s-a mutat la Castel Gandolfo. Nu ne-a mai primit separat, cum se făcea până aci, ci în audiență comună, în sala cea mare a beatificărilor, vreo 4.000 de pelerini.

În 2 Mai, ziua de Paști, am făcut liturgia la biserica românească, de acolo am mers la recepție la ministrul Vasiliu. Aci am întâlnit pe ministrul Lugojanu cu altă multă lume. Domnul Lugojanu m-a luat la el la masă. A mai fost de față domnul Stelian Popescu cu domnul Țițeica, secretar general al Academiei Române. Acesta din urmă a toastat, am toastat și eu ca lugojan.

În aceeași zi după amiaza a fost deschiderea solemnă a Congresului „Pro Ecclesia Orientali”, aranjat de părintele Herman S.I., directorul Institutului Pontifical Oriental. Atât el – când i-am făcut vizita – cât și părintele Salaville⁴²⁷ A.A. de la Colegiul Românesc, au stăruit să iau și eu parte ca reprezentantul României. Aci am făcut cunoștință cu arhimandritul Ilkici de la Sombor, sârb ortodox, venit și el la acest Congres. E un ortodox pacifist, redactorul revistei *Duchovna Straja* (*Straja sufletească*). Îmi spunea că rușii anume au dat ordin ca nu cumva să ia parte cineva la acest Congres! El a fost îmbiat să fie episcopul bisericii dizidente din Cehoslovacia, dar nu a primit.

În zilele următoare (3-5 Mai) au fost ședințele acestui Congres, la care am fost provocat și eu să vorbesc, deși nu intenționeam. Am propus ideea de a se înființa o operă pentru biserica orientală, cum sunt celelalte opere pontificale. Ideea a fost mult discutată și acceptată!

În 6 Mai am fost primiți la cardinalul Tisserant⁴²⁸, apoi am mers în audiență la Papa, la Castel Gandolfo. Aci am văzut într-un salon o

⁴²⁷ Sévérien Salaville, spiritualul Colegiului Pio Romeno din Roma.

⁴²⁸ Eugène Tisserant (1884 – 1972), cardinal, prefectul Congregației pentru bisericile de rit oriental.

icoană originală cu Cina de taină: deasupra o mulțime de îngeri, jos copii care servesc la masă și un câțel care linge o caserolă. În aceeași zi după-amiaza am fost la Ostia, unde a fost solemnitatea cu binecuvântarea mării. N-am putut lua parte la primirea pelerinilor și a episcopilor români.

În 5 Mai seara Marchiza de Nicolo a dat în onoarea noastră o recepție, la care a cântat o artistă română, domnișoara Șaghin de la Cernăuți.

De când am ajuns în Colegiul Românesc și am văzut pregătirile ce se fac pentru solemnitatea inaugurării, m-am gândit la serviciul meu de gazetar. Am trimis un articol și clișeu, *Unirea*, să apară în numărul din 9 Mai. Am vorbit cu Stelian Popescu și am trimis un articol să apară înainte, iar despre serbări am făcut un reportaj, ca și despre Congresul Orientalistic.

Într-aceea am avut ocaziune să cunosc și alte lucruri: nemulțumirile de anul trecut ale clericilor din Colegiul nostru. Rectorul mi-a făcut o impresie foarte bună și clericii par a se fi împăcat cu el. Vice-rectorul Cristea e un băiat foarte bun, dar cam neformat. Spiritualul Salaville, și el un om foarte bun, ar trebui să se ocupe mai mult de teologi, dând și punctele la meditații.

Am ajuns să cunosc și chestiunea legată de Msgr. Iuga, care pare a fi total compromis. Ministrul Vasiliu, luându-mă într-o după-masă la plimbare în afara Romei, mi-a cerut să stărui cu tot dinadinsul ca să fie revocat, căci altfel el îl dă afară de la Legație. O să fac un memoriu la Mitropolit.

Inaugurarea noului Colegiu „Pio-Romeno”, cu sfințirea bisericii în 9 Mai a reușit admirabil, cum se poate vedea din descrierile din ziare. La dejunul dat la Colegiu, am stat lângă rectorul Colegiului Rutean, vis-à-vis cu Msgr. Moioli și Cesarini de la Congregație. Colegul cehoslovac de la O.P.P.Cr, un canonic unit de la Ujgorod, mi s-a plâns că a cerut să fie găzduit în colegiul rutean și cei de acolo fiind mari ucrainieni, l-au refuzat pe motivul că, din ordinul Congregației, se pot primi numai episcopi. Acum rectorul îmi spunea că, de fapt, nici foștii elevi, chiar episcopi, nu pot fi primiți fără aprobarea Congregației!

În aceeași zi, după-amiaza, la recepția ce a urmat ședinței festive, deși mă cam feream de cardinali (afară de Dolci și Marmaggi; Tisserant la Congresul acesta a fost cam rezervat față de mine), am fost prezentat de episcopul Bălan cardinalului Caccia⁴²⁹. Acesta m-a întrebat dacă vorbesc italienește, am spus că numai franțuzește. La care el mi-a replicat: „Ați scris multe cărți în limba română.” Da, adăugă P.S. Bălan, mai ales pentru combaterea sectarilor. Am scris, spun eu, din domeniul pastoral, catehetic, apologetic, după necesitățile Bisericii... „De unde știa cardinalul (care nu are nimic de-a face cu Congregația Orientală) cine sunt eu?”, îl întreb pe P.S. Bălan. „Vezi”, spune el, „ce bine sunt informați aceștia!” (De fapt constat și la Bălan, ce mult vrea să nu știe Roma ceva rău despre el. Se tem grozav episcopii noștri de Roma!).

În ziua precedentă, pelerinii români au fost primiți de Papa la Castel Gandolfo. Audiența era colectivă, la care noi românii am format grupa principală. Eu și Iuga am mers cu episcopii într-o mașină a Vaticanului, afară de Frențiu, care fiind oaspetele cardinalului Dolci, a mers cu acesta. (A fost comentat și faptul că Frențiu nu s-a găzduit cu ceilalți episcopi la Colegiu!). Apoi am intrat în saloanele de dinăuntru, cu episcopii. Aceștia au fost primiți în audiență colectivă de Papa, după ce fusese mai întâi Mitropolitul singur și i-a citit discursul omagial, care normal se citea la primirea tuturor. Spun episcopii că Papa, bolnav și obosit, nu le-a vorbit decât despre seminar și cum i-a ajutat Dumnezeu de a băgat 100 de milioane de lire în seminarii. În ziua precedentă însă, cardinalul Tisserant, la care încă nu fuseseră în audiență comună, le-a vorbit despre vechiul regat și le-a legat de suflet să jertfească pentru el. Cum stăteam noi în saloanele interioare cu episcopii, așteptând să ne vină rândul la audiență, îi spun lui Iuga să meargă să asigure locul convenit românilor în sala mare. Când colo, românii nu au sosit decât în momentul ultim, așa că au rămas mai la ușă. Abia au reușit să aducă câteva doamne în costum național. Papa a vorbit elogios la adresa românilor.

În ziua de 10 Mai a fost serviciul divin, recepție la ministrul Lugoianu, iar după-amiază concertul corului de la Cluj. Eu nu am

⁴²⁹ Camillo Caccia –Dominioni (1877 – 1946), cardinal.

participat pentru că am pregătit reportajul despre serbările de ieri și m-am pregătit de plecare. Seara a fost dîneu la Vasiliu, cu participarea cardinalilor Pacelli⁴³⁰, Tisserant și Dolci, miniștrii Cehoslovaciei, Iugoslaviei și Franței, episcopii noștri, câțiva monseigniori etc. De acolo am mers la gară și acasă.

Cît am stat la Roma, cu toate că nu am purtat crucea, am lăsat inelul pe deget. Din cauza asta, în câteva locuri mi s-a întîmplat să mă considere episcop. Când un călugăr s-a aruncat să-mi sărute mîna și i-am retras-o, mi-a spus: „Avem indulgență de 50 de zile la sărutarea inelului episcopesc.”

*Quod attinet vitam cleri romani, compertus sum in ea quoque vitia inveniri. Ipse vidi sacerdotem cum damicella in monte feniculo pergere. Quidam dixit mihi esse locos ubi illi se inebriant, et foeminas prosequuntur; foemina quaedam cuidam conquesta est, eam a clerico persecutam usque in cubiculum, ibi ab eo in genitalibus osculatam esse!*⁴³¹

Am făcut la Roma multe cunoștințe și am venit încărcat de idei. Înapoi am călătorit singur, destul de bine. M-a așteptat Mili la gară.

30 Iunie. Abia am stat o săptămână acasă și a trebuit iarăși să plec. Am făcut un drum în circuit: în 22 am avut la Blaj o adunare generală a societății „Sfânta Unire”, adunare amînată din cauză că am fost eu la Roma. În aceeași zi a fost primit la Blaj Nunțiul Cassulo, așa că eu, în dimineața următoare, am plecat la Alba Iulia, ca să iau contactul cu episcopia de acolo, în cauza organizării Operei Pontificale la latinii din România. Pe episcopul Vorbuchner nu l-am găsit acasă, era la miruit, deși a doua zi urma să vină Nunțiul la ei, se înțelesese cu acesta că-și va continua miruitul și pe Nunțiul îl va primi Capitlul. Dar a

⁴³⁰ Maria Giuseppe Giovanni Eugenio Pacelli (1876 – 1958), cardinal, la data consemnării secretar de stat al Sf. Scaun, viitorul papă Pius al XII-lea (1939 – 1958).

⁴³¹ Cât ține de viața clerului roman, știu sigur că se pot descoperi și vicii în ea. Eu însumi am văzut un preot preumblîndu-se cu o demoazelă pe muntele cu anason. Cineva mi-a spus că există locuri unde ei se îmbată și urmăresc femei: o femeie oarecare a fost cucerită de un individ, urmărită fiind de un cleric până în dormitor, unde a fost sărutată de acesta în părțile intime. (lat.) (n. trad.)

dat Dumnezeu de Vorbuchner s-a îmbolnăvit, a venit acasă și l-a primit pe episcop cu febră de 40°. Am stat la Seminar.

Eu am plecat luni dimineața (în 24) și am mers la Cluj, fiindcă în 25 avea să se țină dezbateră în cauza Cibului. Am fost avizat la Blaj că dezbateră nu se va ține, dar totuși am mers să iau contact cu avocatul și să-l văd pe Lulu, care avea să dea corigență la un examen pe care nu l-a luat, la al doilea riguros. Cu mari emoții s-a înscris și a luat examenul în ziua în care eu am plecat. Cu această ocaziune am văzut Biblioteca Universitară din Cluj, făcând cunoștință cu directorul ei și văzând o expoziție ce chiar era acolo. Am ținut și ședință cu membrii Operei Pontificale din Cluj.

În 26 dimineața am plecat cu rapidul la București, unde am sosit seara. Am mers acolo, fiindcă în 28 era dezbateră la Curtea Superioară Administrativă în cauza Bradului. Am luat legătura cu avocatul nostru (V. Roman), cu Păclișanu (să intervină la ministrul Iamandi pentru desesizarea contenciosului său), am intervenit și la contenciosul ministerului, în zadar. În schimb am făcut cunoștință cu domnul Delladecima, luând masa cu el și cu Lici. În 28 seara am fost acasă, sătul de atâta călătorie și absență!

5 Iunie. Discursul nebun al lui Göring împotriva bisericii catolice a produs bucurie și la anumiți lugejani. De aceea am publicat în *Răsunetul* un articol: „Furie teutonică”, pe care prietenul Boldea l-a dezaprobat.

La 1 Iunie a fost constituirea Consiliului Municipal în Lugoj. Al doilea viceprimar a fost ales tot Martin Karl, spre rușinea lumii. El e un analfabet bogat, așa că plata dată lui e o curată risipă. Copiii lui sunt la Budapesta și nici măcar nu știe românește.

11 Iunie. Fără voia mea, a trebuit să primesc a reprezenta Lugojul la Congresul Ligii Antirevizioniste ce s-a ținut în 8 Iunie la București. Acolo am avut un conflict cu părintele Partenie, secretar general al Cultelor (a se vedea gazeta *Unirea* din Blaj). În 9 dimineața am fost la Cluj, unde mă chemase Lulu să intervin ca să primească dispensă de la termen pentru al treilea riguros. Am rugat pe Agârbiceanu să intervină, fiindcă decanul Emil Hațiegan era la

București. La amiază am plecat la Blaj, unde am avut ședința Comisiei Catehetice, ședință cu Opera Pontificală și constituirea consiliului Societății „Sfânta Unire”. Cu mare oboseală le-am isprăvit pe toate și am plecat în dimineața următoare, fiind ziua de Ispas, drept la Pojoga, unde am servit și am constatat în ce stare se găsește unirea noastră. Ca să evit reîntoarcerea peste Ilia și o lungă așteptare în tren, am trecut de la Pojoga la Coșteiu de Sus, peste dealuri și păduri, făcând o cale frumoasă, însoțit de trei flăcăi.

6 Iulie. Iarăși am multe de înregistrat! În 20 Iunie au fost Rusaliile, zi grea. În această zi s-a deschis Ruga, la care am luat parte cu Mili. Aci fiind foarte cald, ea a asudat și, venind spre casă, a răcit și a recidivat în gripa ce o ține de la Paști. Medicul i-a constatat bronșită și a sfătuit-o să schimbe aerul.

Luni, în 21 Iunie, am fost cu episcopul la Arad pentru întâmpinarea Nunțiului. Ca să nu fie primit și înconjurat numai de minoritari, la intervenția protopopului nostru, s-a hotărât ca episcopul să meargă să servească la Arad, iar Nunțiul să vină mai întâi la noi, unde îl așteptau și autoritățile. A fost bine așa. În biserica noastră au asistat la serbări și delegații episcopiei ortodoxe, Păcățan și Botiș (episcopul fiind dus la băi). Cu noi a mers și episcopul Pacha, care l-a condus apoi pe Nunțiu la Timișoara. Noi am venit acasă, dar a doua zi episcopul nostru a mers la banchet la Timișoara. Eu n-am mers, deși Pacha m-a invitat și pe mine. A fost Marianescu, care l-a primit pe Nunțiu la biserica noastră.

Joi, în 24, a sosit Nunțiul la Lugoj, unde l-am primit eu la gară. A fost o zi frumoasă. Vineri dimineață a plecat cu episcopul spre Sarmizegetusa, după ce episcopul ne-a citit scrisoarea primită în acel moment de la Roma, prin care se spune că Papa a aprobat distingerea mea și se cere ca episcopul să facă propunerea. Congregația crede că trebuie să se facă ceva potrivit disciplinei orientale, dar episcopul spune că nu va propune altceva decât prelatură!

Duminică, în 27, am primit o telegramă de la Lulu, ca o bombă: sâmbătă 3 Iulie se promovează doctor! A dat toate examenele ultimului

riguros, la ceea ce nu ne așteptam. Și le-a dat în parte cu distincție! Har Domnului că l-am văzut și pe el scăpat de o grijă!

Joi, 1 Iulie, am fost, întreg clerul central, la moșia episcopului, unde am făcut inaugurarea casei și a capelei! Am petrecut bine.

Vineri, 2 Iulie, am plecat la Cluj, la promoția lui Lulu: eu, Pius și Nica. Pius a sosit în 29 seara, după o călătorie de două săptămâni făcută în Franța și Italia până la Napoli.

De la Cluj eu am plecat în 3 seara la Oradea, unde în 4 am aranjat chestiunea „Micului misionar”, fiindcă redactorul de până acum, părintele Bal, merge la Bixad. În 4 seara am sosit acasă, eu de la Oradea și copiii de la Cluj. Dar vai, aici o enormă decepție: Lici trecuse în aceeași seară spre Italia, cu telegrama pe care mama a înțeles-o rău și nu l-a așteptat la gară! Lici ceruse printr-o scrisoare expresă să fie așteptat cu anumite lucruri și mama îi pregătise multe bunătăți. Mili însă a înțeles din telegrama: „Dimineată plec cu Simplonul” că Lici pleacă din Lugoj dimineată și a luat-o ca atare. Ce de regrete când a primit un bilețel de la gară și apoi o carte poștală din Timișoara!

17 Iulie. Nica a plecat în 9 crt. la tabăra de străjere din Bumbești. De acolo ne scrie bine, deși au urmat niște ploi și frig, care au băgat multă grijă în noi.

Lici, în schimb, nu ne-a scris nimic de pe drum. Delladecima ne scrie că ei au primit scrisori de la el și de la Gigi. Cu Delladecima am stat în legătură fiindcă nu s-a publicat pentru alegere catedra lui Bistrițeanu de aici. Azi îmi scrie Peteanu de la București că „*post tot discrimina rerum*”⁴³² Lici a fost numit. Pare a spune că la intervenția lui!

Ieri a plecat Mili cu Lulu la Câmpulung Muscel.

Eu plec cu Pius poimâine pe Valea Jiului. Am așteptat să predau Cassa Centrală, am lucrat trei zile la inventariere și azi, când era să facem predarea, nebunul de Marianescu ne-a lăsat acolo și n-a venit să preia. Am făcut fără el, am pus cheia într-un plic sigilat și i-am dat-o lui Muntean, ca director al Cassei Centrale. Facă el, cu episcopul, ce va ști!

⁴³² „după atâtea nenorociri” (lat.) (n. trad.)

E nebun acest om, dar ce să-i faci? Așa e din familie!

10 August. În sfârșit iată-ne iarăși acasă!

Luni, 19 Iulie, am mers cu Pius la Vulcan. În 20-21 am stat acolo, în 23 am plecat cu el și cu Ionel într-o excursie, care a reușit admirabil. Am mers pe Jieț în sus până la Coasta lui Rus, de acolo am trecut în Valea Lotrului și am dormit acolo, în camera proprietarului unui joagăr. În dimineața următoare am urcat înapoi și am trecut pe la Mândra, la Prisloape, de acolo am luat șoseaua de război, dar ne-a ajuns noaptea și am dormit în pădure. A doua zi am coborât la Bumbești și am vizitat-o pe Nica. Am luat apoi cursa și, prin defileu, am venit acasă. Pe munte am cam rătăcit și a fost negură, dar după aceea s-a făcut vreme bună.

Săptămâna următoare am mai stat acasă, am fost la Aninoasa, unde am ajutat la fân la Ștefan și Ioana. Joi, în 29, au plecat Pius și Ștefan cu trăsura la Bumbești, de unde au adus pe Nica vineri acasă. Joi noaptea a sosit Lici cu Gigi la Vulcan, venind din Italia. Au făcut o excursie frumoasă, dar lui Lici i s-au furat peste 1.000 lire (cam 10 000 lei).

În ziua de 1 August după-amiază (duminică), am plecat într-o excursie pe Șurianu. Seara am ajuns la Casa Vânătorilor de la Aușel, a doua zi am mers pe Șurianu și ne-am reîntors cam plouați. Marți ne-am reîntors, Lici a luat de la Petroșani cursa pentru Târgu-Jiu - București. Gigi a venit cu noi și, a doua zi, a plecat de la Vulcan acasă. La Vulcan mă așteptau deja două avize telefonice, care îmi cereau să merg pe 6 curent la Deva, fiindcă episcopul nu poate merge. A căzut pe o piatră la Prislop și și-a rănit o mână. Am fost la Deva, unde am făcut binecuvântarea fundamentului la biserica noastră, am asistat la inaugurarea Palatului Administrativ și am vorbit la dezvelirea statuii lui Decebal.

În aceeași zi a murit protopopul A. Radu, așa că, sosind vineri (în 6), seara cu Pius și cu Nica la Lugoj, duminică, în 8 dimineața, a trebuit iarăși să merg la Deva, să fac înmormântarea. În ambele zile a fost și Corul „Lyra”. Lulu a venit sâmbătă (în 7), de la Câmpulung, iar Mili a mers de acolo la Odorhei și a sosit azi.

În acest timp, a apărut legea despre înființarea Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului. Să le fie de bine național-țărăniștilor care au făcut reședința episcopiei noastre la Baia Mare. Maniu e marele păcătos, căci el nu a cedat în fața insistențelor episcopatului.

Mai gravă, pentru noi, e chestiunea cu Lici și Gigi, se pare că nu va fi nimic din căsătoria lor! Nu se înțeleg deloc!

11 August. Episcopul Bălan, sosit de la Prislop pentru a merge la Conferința Episcopescă ce se ține mâine la Blaj, îmi spune că la ordinea zilei e chestiunea Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului. Ce poziție pot să ia episcopii noștri? Pot ei împiedica? Mai ales că – precum constată și el – Rusu are multă vină. Nu pot face altceva decât să ceară pentru Biserica noastră ceva compensări. Episcopie la București!

Ne-a mai comunicat mie și lui Marianescu că atunci când a fost ultima oară la Roma, fiind P.S. Sa încă membru al comisiei pentru codificare, a vizitat pe Cardinalul Massimo Massimi⁴³³. Acela l-a întrebat, în legătură cu noul codex: „Vreți Patriarh?” Vrem, a răspuns, dar nu acum. „Ce să vă dăm acum?” Mitropolit Primat...și e sigur că, dacă Papa l-ar cere, Regele l-ar da!

12 August. Astă-seară, a plecat Pius cu simplonul peste Iugoslavia, Italia, Elveția. Ajute-i Dumnezeu să-și termine cu bine lucrările la Strasbourg și, venind acasă, să aibă norocul unui post potrivit pentru el! (Când am fost cu el la Cluj la promoția lui Lulu, l-am dus și la profesorul Pop de la clinica chirurgicală din Cluj, ca să facă cunoștință). Cât a stat acasă, am constatat că Pius s-a dezvoltat foarte frumos, ca maniere, fel de a gândi, pășire în societate. Lui Lici i-a trimis în ultimele zile o scrisoare de o crudă realitate în chestiunea căsătoriei cu Gigi. Cred, totuși, că a făcut unele aprecieri exagerate și a judecat lucrurile cam unilateral.

⁴³³ Massimo Massimi (1874 – 1954), cardinal, președinte al Comisiei pontificale pentru întocmirea Codului canonic pentru bisericile orientale. Episcopul Bălan delegat în 1936 din partea Blajului la Vatican, ca membru în comisia pentru redactarea Codului canonic, a emis propunerea acordării demnității de Mitropolit Primat pe seama Bisericii greco-catolice din România.

16 August. Aseară am venit de la Radna, unde am mers alaltăieri dimineața cu Ion Rațiu. Azi au sosit patru preoți, trei teologi germani care mă avizaseră că vin. I-am încvartiruit⁴³⁴ la Internat, după ce în zadar am umblat pe la germanii din localitate să-i găzduiască ei. Sunt tare curioși nemții! Nici măcar la gară nu a mers în calea lor părintele Klutsch, deși l-am rugat. (Ulterior mi-a explicat că a adormit!).

18 August. Azi au plecat germanii. Ei se numesc:

Dr. Henric Linssen, Studienassesso în Mönchengladbach (diec[esa] Aachen).

Rudolf Besouw, Religionslehler în Jülich (diec[esa] Aachen).

Gothfried Dossing, Kaplan în Rotheim (diec[esa] Aachen)

Georg Lunz, Kaplan, Brand (diec[esa] Aachen).

Alois Brannreiter, student la teologie, Ausburg - Dillingen

Alois Düsing, student la teologie, Münster-Westfalen

Friederich Meyer, student la teologie, Bonn (arhid[iecesa] Köln).

Am vorbit multe cu ei. Mi-au spus-o mai de multe ori că aici în România văd cum poate fi cineva bun catolic și bun patriot. În Germania a fi catolic înseamnă a fi rău patriot!

28 August. Săptămâna trecută, (între 23-27), am avut exerciții spirituale, conduse de părintele Gârleanu⁴³⁵ cu multă abilitate. De încheiere a fost Consistor plenar.

Alaltăieri noapte au sosit aici excursioniștii francezi, membrii ai asociației „Voyage d’Amitié”, sub conducerea părintelui Dassonville S.I. din Strasbourg, despre care îmi scrisese Pius încă în iarnă și mi-a cerut programul. Eu i-am scris părintelui Barral la București și mi-a comunicat că va face un program împreună cu Nunțiatura. La urmă, se vede, s-au adresat și Agru-lui, căci acela ne-a scris la Episcopie, unde s-a format un comitet de primire sub prezidenția mea. Totuși, în cele din urmă, alții le-au făcut itinerariul, evitând Blajul, în schimb i-au dus la

⁴³⁴ cazat

⁴³⁵ Ion Gârleanu (1892 – 1944), preot franciscan, spiritual al Academiei teologice greco-catolice din Oradea, autor de cărți pentru rugăciune.

Sibiu-Rășinari. Primăria a fost avizată despre sosirea lor, dar noi nu. E drept că Primăria a lăsat totul în grija noastră. Am făcut ce am putut, deși au venit în momentul cel mai nepotrivit, la încheierea exercițiilor spirituale, în ziua Consistorului plenar.

Lulu e dus de patru zile la Odorhei.

Azi în Consistor ne-a povestit episcopul că Roma a trimis vorbă prin el decedatului mitropolit Suciu să-și ceară un coadjutor, dar a ezitat. I-a propus lui Bălan să-i fie arhiereu, ceea ce el nu ar fi primit.

Un alt lucru interesant, auzit de P.S. Sa de la fostul ministru al Cultelor Alexandru Lapedatu: când a fost (pe la 1923-1925), Patriarhul Ierusalimului, Damianos, în România, a dat înainte un *interview* în care spunea că Regele Ferdinand e cel mai mare protector al ortodoxiei. Asta, pe Ferdinand – fiind catolic – l-a exasperat atât de mult încât nu l-a mai primit pe Damianos în audiență!

În timpul din urmă s-a făcut în Lugoj încercarea de a se înființa comunitatea evreiască ortodoxă. Primarul îmi povestește cum s-a opus, deși au făcut încercări să-l câștige și pe protopopul ortodox român Mihăescu. Pe de altă parte, îi susține un reprezentant al național-țărăniștilor. La alegerile comunale, bapțiștii și evreii au avut ordin să voteze cu roata (național-țărăniștii).

În fine, îmi spune primarul că s-au făcut intervenții ca el să se facă francmason. I-au pus în vedere că-l lansează pe toate terenurile, cum dorește el, și poate avea bani câți îi trebuie!

2 Septembrie. Prof. Dr. Wühr din München, cu care sunt în legătură și care mă rugase să-i scriu în românește, acum îmi scrie că ultima mea carte poștală a primit-o cu întârziere de trei săptămâni și că, pentru a se evita asemenea întârzieri inutile – din cauza atâtor suspiciuni – să-i scriu în viitor numai în nemțește! Nici *Misionarul* să nu i-l mai trimit – se vede că în Germania catolicii sunt urmăriți ca răi patrioți! (Scrisoarea lui Wühr a fost dată la poștă aici în România!).

3 Septembrie. Azi a sosit Lici acasă de la București, definitiv, pentru a-și ocupa postul de profesor la liceul de aici. A ieșit de la Academie, primind o frumoasă scrisoare. Cred că e bine așa, să-și vadă el de profesiunea didactică.

16 Septembrie. A trecut vizita Cardinalului Tisserant⁴³⁶. Sosit în țară marți, 7 crt., episcopul l-a așteptat la Jimbolia, noi la gară în Lugoj. Eu cu Marianescu am fost cu el la toate mesele și, fiindcă eu am șezut în stânga lui, am avut ocaziunea să conversez mai mult cu el și să cunosc sufletul acestui om mare. E foarte cuminte și știe multe. A învățat a citi și a scrie la trei ani, la șase ani a început limba latină și germană. S-a pregătit pentru fizică și matematică, dar, intrând la Institutul Catolic, s-a apucat de limbile orientale pentru studiul biblic. În război a fost soldat, apoi caporal, în Mesopotamia a făcut călare 4.000 de kilometri. Rănit, a fost chemat la Ministerul de Război din Paris să dea relații despre frontul din Armenia, unde se întâlneau germanii cu rușii. A ajuns locotenent. După război a ajuns la Biblioteca vaticană, unde era șef Achile Ratti. A fost ales profesor la Institutul Catolic din Paris (limbile orientale), cu un salariu frumos. Dar Ratti s-a dus la Papa de atunci și i-a propus să-i ridice salariul, ceea ce Papa a și făcut, iar Ratti i-a spus lui Tisserant că biserica îi va fi recunoscătoare. Ceea ce s-a și întâmplat. Când a ajuns Ratti Papă, l-a făcut cardinal. Când l-a pus în fruntea Congregației Orientale, acesta i-a spus Papei ce vederi îl conduc și Papa a aprobat să dea îndrumări după vederile sale. De exemplu, el e de părere că ritul nu e numai personal, ci e și teritorial, deci în România trebuie să domine ritul oriental.

Ne-a povestit multe la masă, cum și-a ajutat și-și ajută familia, având 19 nepoți. Până nu era Cardinal, o ducea mai ușor cu casa, mâna el mașina, nu ținea șofer. Acum ține șofer și personalul de casă necesar. Plata e 90.000 lire italiene, din care 30.000 chiria.

În conversații s-a pus o dată și chestiunea unui cardinal român. A observat corect că mai întâi trebuie să avem un mitropolit primat. Foarte bine a făcut Episcopul Bălan că l-a dus pe la Sarmizegetusa și Densuș: a văzut urmele vieții romane pe aici!

Secretarul Ștefan Bălan mi-a șoptit că pe drum au vorbit iarăși de mine, despre distincția mea. De la scrisoarea pomenită la 6 Iulie, insistând episcopul ca să mă facă prelat, Congregația și-ar fi menținut punctul de vedere că nu mă face fiind eu căsătorit. Pe al doilea, pe

⁴³⁶ Autorul se referă la vizita apostolică a cardinalului Tisserant în România.

Marianescu – propus la cererea mea – îl vor face. Episcopul ar fi răspuns că dacă nu mă face pe mine, nici pe al doilea să nu îl facă. Acum iarăși a stăruit pe lângă cardinal. Ceea ce eu auzind, miercuri în 8, după Liturghie, la care am predicat eu, venind vorba între mine și episcopul, că el tratează mai departe chestiunea, l-am rugat să renunțe, căci eu nu aspir la distincție, sunt mulțumit cu ce am. Episcopul nici nu a voit să mă asculte! Sunt curios ce au mai isprăvit.

Joi, în 9 crt., înainte de masă, am avut prilejul să stau singur cu Cardinalul în salon. I-am spus de luptele noastre de după război, de norocul pe care l-am avut cu lupta confesională provocată de ortodocși, de organizarea Acțiunii catolice, a Agru-lui, de meritele lui Valer Pop.

Episcopul l-a însoțit la București și de acolo la Blaj. La București, duminică, a dat Nunțiatu o masă la care a luat parte și șeful guvernului (Tătăărăscu), cu Inculeț (vicepreședintele consiliului). Episcopul nostru spune că a vorbit multe cu Tătăărăscu și i-a pus întrebarea: „Îți dai seama cine e acesta?” „Da” – a răspuns – „și avem tot interesul să fim bine cu el.” Regele l-a primit pe Cardinal la Sinaia, 32 de minute, a ieșit foarte mulțumit de la el. Duminică au vizitat și câteva biserici ortodoxe: Domnița Bălașa, Mitropolia, toate ticsite la Liturghie.

Din cauză că a fost reținut la București, episcopul nu a putut participa la Congresul Astei la Timișoara și mi-a telegrafiat mie să-l înlocuiesc. Am făcut-o, ținând Liturghia la biserică, cu parastas și discurs pentru Timotei Cipariu. Apoi, la ședința festivă, am salutat Congresul în numele Bisericii Române Unite. După adunare îmi spunea vicarul Muntean: „Mult m-am gândit, ce noroc că dieceza noastră te are pe Măria-Ta.”

Revenind episcopul de la Blaj, unde s-a despărțit de Cardinal, ne-a povestit una-alta din cele auzite. De exemplu, că în vara aceasta, când a mers Pacelli în Franța pentru sfințirea bisericii Lisieux, i-ar fi spus Papa: „Spune domnului Blum (prim-ministru evreu), că niciodată nu a fost tratată Biserica în Franța ca sub guvernul d-sale!”

Azi a fost primirea la Teologie. Se caută candidați pentru Roma, am avea trei locuri, dar nu e niciun aspirant. Se spune că nici Blajul nu

are. Se oferă la toți băieții dovediți mai bine, dar nu se însuflețesc. Cauza: celibatul. Recunoaște și episcopul că la etatea aceasta nu te poți aștepta să fie copiii hotărâți în direcția aceasta. Va trebui să cedeze Congregația. Din partea-mi constat că încă o dată se dovedește de nenorocită ideea cu seminarul nostru la Roma, susținută de episcopii noștri, în pofida unui seminar central la București.

Azi a trecut pe aici, mergând spre casă, Louis Marin,⁴³⁷ marele filoromân. Primind telegramă de la Liga Antirevizionistă, i-am aranjat o primire frumoasă.

23 Septembrie. Ulterior îmi comunică episcopul că, în fața Regelui, cardinalul Tisserant ar fi arătat importanța ce ar trebui dată Bisericii Unite chiar la București și în vechiul regat. Amănuntele cu care ar fi pledat în fața Regelui nu le-a spus, dar Regele i-a răspuns: „Planul Eminenței Voastre e și planul meu...”

Zilele acestea a fost la mine domnul Mănescu, fost secretar de redacție la *Albina* în București. Azi scrie unde și ce poate. A redactat *Veghea* împreună cu Ștefan Tătărașcu, fratele primului ministru, mare național-socialist. Îmi spune însă că ei, cu gazeta lor de dreapta, luau bani de la evrei. De exemplu Herdan le dădea 6.000 lunar și, zilnic, 35 de pâini pentru personalul de reporteri. Mi-a arătat cu date concrete ce bani iau *Porunca Vremii*, *Universul*, *Curentul*... și dau evreii mai bucuroși la cele de dreapta, ca să le astupe gura. Trustul zahărului dă regulat la *Universul* și la celelalte, apoi mai sunt alte și alte firme. Pamfil Șeicaru a luat un milion de la Fieldermann⁴³⁸ cu obligamentul de a ține conferințe în toată țara. A ținut una la Craiova și gata. Șeicaru are la Ciorogârla o fermă minunată și palatul din București. Dr. Ilie Rădulescu, care mai înainte se împrumuta cu câte un pol și de la portar, acum are palate câștigate prin *Porunca Vremii*.

29 Septembrie. Pe ieri au fost convocați episcopii la o conferință episcopescă la Stâna de Vale, unde e și Cardinalul

⁴³⁷ Probabil e vorba de francezul Louis Marin (1871 – 1960), profesor, om politic și membru al Academiei de științe morale și politice din Franța

⁴³⁸ Wilhelm Fieldermann (1882 – 1963), jurist și om politic, președintele Federației Uniunii Comunității Evreiești din România în perioada interbelică.

Tisserant. Episcopul nostru îl va însoți apoi până la Jimbolia. La plecare, fiind și vicarul general în concediu, m-a lăsat pe mine să-l suplinesc.

În cauza înființării unui vicariat pentru românii uniți din America, la un raport al episcopului nostru (provocat de cazul preotului Vucu), Congregația Orientală nr. 462/ 1928 din 28 Iulie răspunde că de două ori a dezbătut-o și a ascultat pe toți cei interesați, dar în unanimitate s-a decis că nu e oportună înființarea unui vicariat apostolic. Frumos! Așa ne mănâncă Roma biserica din America!

24 Octombrie. La 29 Septembrie i-a venit lui Lulu chemare la Blaj, unde a mers în 3 Octombrie și și-a ocupat catedra. L-am vizitat în 18 crt. și l-am găsit bine, decât că în cauza concursului publicat la B.N.R. e iarăși copleșit de griji (vezi mai la vale!).

La 14 Octombrie au avut loc la Alba Iulia marile serbări cu inaugurarea monumentului lui Horia. De față a fost și M.S. Regele. Cu acea ocaziune putem înregistra următoarele, în ceea ce privește pe episcopii noștri: Frențiu a scris înainte celorlalți că el merge la biserica Încoronării. Mitropolitul i-a răspuns că el va putea merge, eventual cu încă cineva, dar ei fac parastas în biserica lui Atanasie, pentru că Crișan a fost unit (P.S. Bălan a citit undeva că ar fi fost chiar preot.). Ziarele au și remarcat prezența în biserică a unor episcopi uniți, catolici și calvinieni! Dar la serviciul din biserica noastră nu a luat parte oficialitatea, nici nu s-a pomenit în presă nimic despre acest serviciu. Mitropolitul Bălan de la Sibiu a vorbit, Nicolescu nu. La masă, Patriarhul a fost lângă Rege, Bălan între miniștri, Nicolescu undeva departe între episcopii ortodocși. Totul este a se atribui, după părerea mea, împrejurării că episcopii noștri nu s-au înțelea înainte nici între ei, nici cu guvernul.

După plecarea Cardinalului Tisserant din țară și sosirea lui la Roma, mi-a scris prietenul Msgr. Bouquin, directorul Agenției Fides, că a luat masa cu el – cum obișnuiește demult, fiind ei buni prieteni, ambii francezi –. A luat masa cu el și înainte de a veni Cardinalul încoace, de aceea mi-a trimis salut prin el (i-a spus Cardinalul atunci că mă cunoaște din primăvară!), iar acum i-a comunicat că a rămas foarte

mulțumit de primire și de ce a văzut aici. Eu cred că putea fi și mai mulțumit, dacă nu ar fi anumite lipsuri și neglijențe. Episcopului Bălan i-a scris cardinalul că a fost în audiență la Sf. Părinte, care a ascultat „*con paterna satisfazione*”⁴³⁹ expunerea sa din România. „Vor urma lucruri mari”, spune Bălan. E vorba ca Mitropolitul din Blaj să-și ia a doua reședință la București, când apoi se va deschide Facultatea de Teologie aci. Cardinalul Tisserant l-a convins pe Rege de necesitatea de a se da în România Bisericii Unite rolul de dominantă a catolicismului în România, ceea ce Regele a acceptat și a spus că dacă Mitropolitul se mută la București, imediat îi dă Facultatea de Teologie. Până aci nu a învoit-o pentru că nu voia să fie sub îndrumarea spirituală a arhiepiscopului latin. Asta mi-a confirmat-o și ministrul Valer Pop, care-mi spunea că acum mitropolitul se eschivează pe motiv că nu are un local potrivit. În realitate, după ideea Bălan, relevată de Cardinal și în Conferința de la Stâna de Vale, s-ar putea construi seminarul în grădina Nunțiatunii.

Dar, din vorbele lui Valer Pop și ale lui Oțoiu (de la B.N.R.), am observat că Mitropolitul Nicolescu nu-și bate capul cu problemele astea, prea stă închis în cerc familiar, cu soră-sa, pe care blăjenii nu o văd bucuros la masa Mitropolitului (d-apoi la masa lui Bălan la Lugoj: nepoata cu strănepoatele!), iar nepoții de soră ai Mitropolitului sunt niște destrăbălați, care poartă cocote în trăsura Mitropoliei! (Astea mi se pare că le-a auzit Oțoiu de la canonicul Roșianu).

De fapt, și Bălan și-a exprimat nemulțumirea cu starea de azi, când Cisar ar trebui să prezideze conferințele comisiei din ambele episcopate, iar Cisar nu-și bate capul cu nimic. De aceea stăm așa prost cu Fondul religionar și de studii, *Status Catholicus*, Patrimoniu ș.a. Trebuie să se facă numirea lui Nicolescu ca Mitropolit Primat.

Nu știu cu ce ocaziune, episcopul fiind absent și vicarul în concediu, aveam delegație să desfăc poșta. Așa am văzut o scrisoare prin care P.S. Sa Frențiu îl avizează pe episcopul Bălan că i-a trimis 100 mii lei pentru domeniu, adică pe 5 ani rata anuală la care e obligat să dea pentru episcopul Lugojului. Scrisoarea am dat-o secretarului, fără

⁴³⁹ cu satisfacție paternă (it.) (n. trad.)

să o înregistrez, am așteptat să-mi vorbească episcopul despre ea. Acum, când a fost la Alba Iulia, nu mi-a mai dat delegație să desfac poșta, de aceea nici nu a fost cine să o desfacă. Reîntors însă, mi-a vorbit de acești bani, spunând că o să hotărâm în Capitlu ce investiție facem cu ei. Acum, întrebare: Ce a făcut Nicolescu cu banii primiți? Frențiu spune că i-a anticipat pe 38 de ani, dar el nu a lăsat nimic la inventar, ci toate le-a socotit în bani succesorului, chiar și porumbii...

17 Octombrie. Am avut la Cluj ședința Comitetului Central al Agru-lui, ședință importantă, fiindcă aici s-a produs demisia președintelui Valer Pop. Cu toate acestea, el s-a purtat admirabil: a luat parte la ședință și la discuții. Mai interesantă a fost discuția în jurul unei moțiuni în legătură cu înființarea noii Episcopii Ortodoxe a Maramureșului. Augustin Popa a venit cu un proiect de moțiune prin care se atacă guvernul. După cuvântul foarte cuminte al prepozitului Breban, majoritatea a găsit că o asemenea moțiune ar putea fi considerată ca un amestec al nostru în chestiile interne ale Bisericii Ortodoxe, dându-le și lor dreptul ca să se amestece în treburile noastre când vom căuta să facem ceva la București. Foarte bine a vorbit Valer Pop, făcând distincție între chestiunea de formă și chestiunea de fond. Ca formă, moțiunea nu știu ce rost ar avea. „Trebuie în fond să lucrăm.” Și a propus următoarele: a) Agru să lucreze în cel mai strâns acord cu episcopatul, b) mobilizarea sufletelor, c) să ne facem cunoscuți prin presă (ziar!), la București, prin prezența noastră, d) să îmbrățișăm și chestiunea economică a Maramureșului, fără a o lăsa în mâinile ortodocșilor, e) un memoriu la Regele, prin care să se arate stăruințele depuse de biserica noastră în chestiunea armoniei între cele două biserici românești. Mobilizarea să nu o decretăm doar cu mare alai, ci să o și facem. Dacă o trâmbițăm și nu reușește, ne compromitem, pe când așa au respect față de noi. Ca mijloace materiale a oferit și el ajutor Mitropolitului, dar de o lună de zile nu spune nimic. Ar fi cazul să cerem în administrarea Bisericii Fondul Religionar și de studii, cu averile lor neexpropriate încă. Numai cupoanele pe trecut ar face vreo 25 de milioane. I s-au pus lui Cisar la dispoziție toate datele necesare, pentru ce nu face nimic? (Sub acest expozeu al lui Valer Pop, Septimiu

Popa, care e național-țărănist și cam habotnic, mi-a șoptit: „Vezi, și pe acesta atâta l-am intrigat⁴⁴⁰ până ce a trebuit să-și dea abdicarea...!”).

S-a propus și un protest împotriva suspendării gazetei *Unirea*, dar nu s-a primit.

În aceeași zi am fost cu Valer Pop la Liturghie la biserica Universității, ticsită. Când am ieșit, Valer Pop mi-a spus: „Vedeți ce bine e că se face slujbă românească aici și la asta nu s-a gândit nimeni.” Nu a cerut-o nimeni, a fost exclusiv ideea lui Valer Pop...

De la Cluj am mers seara la Blaj, unde am dus actele lui Lulu, am aranjat convocarea unei adunări generale extraordinare a „Sf. Uniri” pentru desființarea ei și am mai stat de vorbă cu lumea de acolo. Am fost la Mitropolit, l-am găsit citind *La Croix*. (Mi-a povestit Macaveiu că Mitropolitul nu se prea ocupă serios cu nimic, el, Macaveiu, desface poșta și îi duce numai ceea ce crede că e absolut necesar să vadă Mitropolitul.) Eu i-am referat ce s-a făcut la Cluj. Mi-a spus că în cauza memoriului către Rege poate ar fi bine să mai așteptăm puțin ca să nu pară că o fac ai noștri de frica ortodocșilor. Îmi spunea apoi că, de fapt, la insistențele lui Rusu a cerut audiență la Rege și a adăugat: „Dacă și Majestatea Sa găsește de bine.” I s-a răspuns: „Audiențele sunt suspendate.” Am vorbit și de Iuga care era în antișambră⁴⁴¹. În locul lui și al lui Bălan merge Tăutu la Roma, dar Iuga nu vrea să cedeze. Am luat masa la Mitropolitul și, după-masă, mi-a arătat un memoriu făcut de Zombory către Cisar, în care se arată neglijențele acestuia în cele administrative și se expun lucruri foarte urâte pe partea preoților săi. Zicea Niculescu: „Iată, aceștia – latinii de la București – vorbesc la Nunțiatură și în tot locul, cu dispreț despre noi, uniții!”

Lulu abia s-a instalat la catedră și are o altă grijă pe capul lui: examenul de la B.N.R. Să vedem cum va trece și peste asta!

La plecarea din Blaj, am scăpat trenul accelerat de după-masa din cauza unei prea mari aglomerări la bilete. Am făcut scandal șefului și reclamație!

⁴⁴⁰ a intriga (arh.) – a băga intrigi împotriva cuiva

⁴⁴¹ anticameră

Sosind acasă aflu că, într-o dimineață, a trecut biata Gigi pe aici spre Radna, i-a telegrafiat lui Lici să iasă la gară. Când s-a reîntors, eu mergeam la București și am mers împreună până la Severin. E într-o stare sufletească lamentabilă din cauză că Lici o părăsește. *Flere possum sed juvare non*⁴⁴². Eu și Mili suntem dureros impresionați. Motivele pe care le invocă Lici sunt neserioase și va rămâne o piatră grea pe sufletul meu această chestiune!

În București am stat în zilele de 22-23 Octombrie. Am isprăvit multe: cauza orașului la CEC, am obținut de la Valer Pop cele 50 mii pentru *Noul Testament*, după ce prima zi, la Minister, nu m-a putut primi și m-a primit a doua zi acasă. Am rezolvat chestiuni importante și la Culte. Am avut de luat unele lucruri de la Nunțiatură și Msgr. Sensi a fost atât de ocupat, încât nu a venit să mă vadă. Principalul a fost însă înscrierea lui Lulu la examenul B.N.R. Am vorbit cu directorii Savu și Oțoiu și mi-au promis toată bunăvoința.

27 Octombrie. De trei zile fac liturghii pentru reconcilierea lui Lici cu Gigi. Azi a primit Lici o scrisoare de la domnul Delladecima, prin care îl invită la Severin să-i vorbească, fiind Gigi dusă de acasă. Purtarea de azi a lui Lici mi-a inspirat oarecare încredere, până spre seară când iarăși vorbea cam ciudat.

Boldea îmi spune că ieri a vorbit cu Ancuța, care l-a asigurat că nu va veni Mihalache la putere. Se spune că Regele s-a înstrăinat de Franța și gravitează spre Anglia. E așteptat în Anglia cu mare fast.

Partidul nostru se pregătește de lupta electorală. Pe mine m-au candidat la Senat, în locul prim. Să văd ce zice episcopul.

1 Noiembrie. Ieri a fost dezvelirea monumentului lui Coriolan Brediceanu⁴⁴³ și deschiderea Congresului Federației Asociațiilor Presei

⁴⁴² Pot să plâng, dar să mă bucur nu. (lat.) (n. trad.)

⁴⁴³ Coriolan Brediceanu (1850 – 1909), figură de primă mărime a mișcării naționale românești din Banat, avocat, președintele P.N.R. din județul Caraș-Severin., membru în Comitetul Național al P.N.R., deputat în Congregația comitatensă și în Parlamentul de la Budapesta, apărător în Procesul Memorandist. Bustul în bronz a fost executat de sculptorul Marius Moga.

din Provincie. În vederea acestui Congres, am dat un articol la *Acțiunea* („Cum a încetat să apară *Drapelul* ?”), și unul la *Suflet Nou* din Comloș (despre *Cronica* lui P. Rațiu din 1848). Lici a publicat la *Răsunetul* un articol despre C. Brediceanu și a aranjat o expoziție a presei, foarte reușită. Am expus și eu câteva lucruri de valoare.

La dezvelirea bustului, episcopul Bălan a arătat legăturile lui Coriolan Brediceanu cu Biserica Unită, care au contribuit mult la promovarea lui. A fost un bun răspuns la cele spuse de Lăzărescu de la Caransebeș, care iarăși a pomenit de „biserica dreptmăritoare”. În aceeași zi, după-amiaza, Lăzărescu a vizitat pe episcopul nostru. La plecare, când i-a ajutat episcopul nostru la îmbrăcat, a zis: „Ne îmbracă acum, dar când vom trece, ne dezbracă de toate.”

La banchet am cunoscut, între alții, pe Ciolic de la Silistra și pe Taloescu de la Petroșani, care m-au rugat să scriu un articol pentru un număr festiv pe care îl vor scoate.

5 Noiembrie. Aseară am vorbit la telefon cu Lulu la București. Ieri a început examenul la B.N.R.. Spunea că a dat în scris la două examene „cam prost”. Azi dimineată au franceza și germana. Nu le permite nici dicționar... doar puțină speranță.

10 Noiembrie. Ieri noapte am revenit de la Congresul Agru-lui, ținut la Satu Mare. S-a ținut acolo pentru a se face o demonstrație la granița de vest și a se încuraja Episcopia Maramureșului, atacată de înființarea Episcopiei Ortodoxe de acolo. Scopul a fost atins în bună parte, deși în întregime a arătat lipsa de pregătire și de tactică a arhierilor. În cauza demisiei lui Valer Pop de la prezidenție – demisie ce trebuia primită (deși era un puternic curent, susținut de național-țărănistul Valer Hețco și de alții, pentru respingerea ei), – fiindcă altfel, mi-a declarat Augustin Popa, că ei, maniștii, părăsesc Congresul – trebuia să se fi pregătit înainte numirea lui de președinte de onoare, dar când preotul Băliban⁴⁴⁴ a propus acest lucru, prezidiul (Borza cu Mitropolitul, de față fiind și ceilalți arhierii), a amânat-o pe motivul că mai întâi trebuie modificate Statutele, ceea ce se va face la Congresul viitor. Borza mi-a declarat că se va ține la Blaj un Congres Extraordinar

⁴⁴⁴ Virgil Băliban, vicar de Gherla.

care va fi compus numai din delegați și acesta se va ocupa de modificarea Statutelor în mai multe puncte. Atunci se vor declara președinți de onoare: Maniu, Vaida, Valer Pop. L-am întrebat ce merite are Maniu, care nu s-a interesat niciodată de Agru. „A ratificat Concordatul!” I-am răspuns: „L-a ratificat așa că au trebuit ai noștri să-i invoce omenia, dar și atunci după multă ezitare!”

(Mi-a povestit mai zilele trecute Bălan că, după venirea la putere a Partidului Național-Țărănesc, secretarul Nunțiatuții a venit la Blaj și a arătat că Sf. Scaun își revocă semnătura de pe Concordat. Atunci s-a dus el, Bălan, cu Coltor și Macaveiu la Maniu și au cerut să-l ratifice. A spus: „Acum, nu! Dacă doriți să se facă acum, mai bine îmi dau demisia. Va veni altul și-l va ratifica.” De fapt l-a ratificat abia mai târziu).

În ceea ce privește Statutele invocate, bine a arătat Laurențiu Moldovan în Congres că, dacă la alegerea noului președinte s-a făcut abatere de la art. 13, de ce în acest caz să nu se facă? Văzând eu nemulțumirea pe care a lăsat-o într-o parte a congresiștilor neeleganța cu care s-a rezolvat chestiunea prezidenției de onoare, deși primirea demisiei a fost un act de pacificare, am mers dimineața următoare la Mitropolitul și l-am rugat să împace treaba, căci altfel nu e bine. Mi-a spus: „A-l face președinte de onoare înseamnă a-l scoate de la Agru. Mai bine să rămână, cum s-a hotărât, membru în comitet, putând activa mai departe!” I-am spus: „De ce nu ați invocat acest punct de vedere?” M-a rugat să comunic eu acest lucru partizanilor ideii. Cu toate acestea, era să se facă o discuție vehementă la ședința de după Liturghie, dacă nu se amâna această ședință pe motivul că arhieriei sunt deja la masă, toată lumea să meargă acolo, căci acolo se va citi moțiunea!

S-a ținut apoi după masă ședința de încheiere, la care noi nu am luat parte, căci am plecat de la banchet la gară. Am citit în ziare că au fost discuții.

Însăși alegerea președintelui nu știu ce rezultat va avea, căci Generalul Dănilă Pop dăduse o scrisoare prin care, invocând ocupațiile din altă parte, declină de la sine această onoare. Dar Mefisto-Păclișanu a spus în comisie că a vorbit cu generalul și acela primește. Alte

combinații nici nu erau, decât că se vorbea de I. Băltescu, un om absolut impropriu pentru așa ceva.

O altă lipsă de prevedere a fost că nu s-a ținut procesiunea euharistică, deși a fost multă lume cu care se putea face. S-a amânat din cauza temerii de ploaie. Iar la Liturghia din ziua sărbătorii au venit vlădicii abia după ora 10, deși erau anunțați pentru 9.30. Am așteptat în ușa bisericii peste o jumătate de ceas. O gafă enormă a fost că s-au înțeles aranjatorii cu episcopul Fiedler să dea o masă în onoarea episcopilor noștri. Am și primit invitații în scris și în ultimul moment s-a zis: „Nu mergem, toți trebuie să fie cu congresiștii la masă.” Iar restaurantul nu se aștepta la atâta lume.

Episcopul Frențiu nu a fost pe motivul că avea deja program fixat înainte, cu consacrarea câtorva biserici. Dar unii au interpretat altcumva absența lui.

În aceeași vreme Lici a fost la Severin, după invitația făcută de domnul Delladecima, Gigi nefiind acasă. I s-a cerut să se declare fără multă amânare.

Lulu mi-a telegrafiat la Satu Mare că a reușit la examenul de limba germană și franceză. Să vedem când se va face numirea. O să vorbesc la telefon cu domnul Savu.

4 Decembrie. Azi a plecat de la noi sărmana Gigi, care s-a abătut pe aici venind de la Odorhei. A stat aici o săptămână, după ce, la sosire, își lăsase bagajul la gară, dând aparența că nu vrea să stea decât de la un tren la altul. Dar a fost așteptată la gară de Lici și Nica, a fost bine primită și a stat în speranța că va putea produce la Lici ceva schimbare, dar în zadar. A fost prevenitor, dar nu a cedat. Au avut loc și scene penibil de emoționante între ei. Îi compătimesc pe ambii. Pe ea, pentru că pare a-i fi atât de atașată și își vede viitorul înfundat. Pe el, pentru că nu știu dacă își va găsi alta atât de atașată, care să-i suporte capriciile. Nu știu când ne va scăpa Lici de aceste griji!

10 Decembrie. Astăzi am sosit de la Blaj, unde am fost pentru adunarea generală de lichidare a societății „Sfânta Unire”. Am stat de vorbă și cu Mitropolitul, care m-a chemat să-i dau sfat în chestiunea constituirii „Uniunii Misionare a Clerului”. Am luat masa la el și am

vorbit mai multe. Între altele și despre predicile P.S. Sale Bălan care a ajuns de poveste. În Postul Crăciunului a inaugurat ciclul de predici în catedrală, vorbind între altele despre Dumnezeu, pe care l-a asemănat cu o cățea care-și apără căței ei! La Satu Mare încă a făcut anumită senzație, deși nu a fost vulgar. În schimb în două rânduri la satele din Banat și la Cugir, la Congresul Agru-lui, le-a făcut pe femei *curve*. La Jebel, un neamț catolic, care avea în gazdă o coristă de-a noastră, și-a dus și copilul la biserică. Venind acasă, copilul l-a întrebat pe tatăl său: „Ce-i aia *curvă*?”

Dar, înainte de a merge la Blaj, în zilele de 4 - 7 Decembrie, l-am avut pe domnul Goga la Lugoj, în propagandă, în vederea alegerii parlamentare, fiind el la noi candidat. Ziua umbla prin județ, seara luam masa împreună la „Dacia”, chiar și în seara de 6 Decembrie (Sf. Nicolae), când peste zi am avut destui oaspeți acasă. În ziua ultimă, Goga a ținut la Lugoj o conferință publică, am avut apoi cină și a plecat cu acceleratul de 11.05. seara. În aceeași zi, fiind liber în Lugoj, la amiază l-am dus în vizită la episcop. Am povestit multe și pe drum și la episcop. L-am rugat să intervină la domnul Savu ca să se facă numirea lui Lulu la B.N.R., ceea ce mi-a promis, fiindcă el aproape zilnic se vede cu Savu, pe care la intervenția sa l-a numit Regele la B.N.R. (De fapt, astă-dimineată, sosind de la Blaj, am găsit o telegramă de la Goga prin care mă avizează că Lulu e numit).

Ne-a mai vorbit Goga și de programul lui, de ce s-a înțeles cu Regele în cazul unei guvernări și că i-a dat Regelui o listă cu 40 de persoane (listă făcută, cum am înțeles ulterior, împreună cu Savu), între care eu sunt luat ca specialist în materie de culte catolice. Programul său – realizabil de orice guvern – l-a expus și în conferința ținută la Teatru. La plecare, m-a sigurat Goga din nou în cauza lui Lulu.

Abia sosit de la gară, seara la 23.15, găsesc o telegramă sosită episcopului și trimisă de el mie cum că Alexandru Pop din Vulcan, al cărui fiu este prefect la Deva, a murit. Am plecat deci dimineața la Vulcan, unde am făcut înmormântarea – cu mare asistență. Generalul Dănilă Pop, Mioc, Timoc, toată administrația. Clerul nostru a fost în

frunte cu Zugrav, cătrănit rău pe mine din cauza unor hotărâri ale Exactoratului. De acolo am mers în dimineața următoare la Blaj.

De Sf. Nicolae am primit o scrisoare și de la Ștefan Bălan din Roma. Îmi scrie că în Acta Ap. Sctis din 7.X. a apărut numirea de prelat a lui Marianescu, dar decretul nu s-a expediat. Asta din cauza expusă la 16 Septembrie.

Într-o scrisoare primită de episcop de la cardinalul Tisserant în cauza „Dictionnaire de la Théologie Catholique”, acela vorbește și de mine spunând: „vôtre excellent prévôt, M. Brînzeu!”⁴⁴⁵

20 Decembrie. Aseară am sosit de la Semiclac, unde am ținut misiuni în zilele 12-19 crt. Parohia se prezintă bine. Am făcut cunoștință cu șefii liberalilor din județul Arad, care, acolo, și-au terminat propaganda în vederea alegerilor.

23 Decembrie. Rezultatul alegerilor e neașteptat de slab pentru noi și dezastruos pentru guvern, care nu a obținut 40%, deci nu va avea prima doctorală! Să vedem ce va mai fi!

29 Decembrie. Am petrecut bine Sărbătorile Crăciunului. A doua zi seara a fost ceai la episcopul. Aseară am fost la Ungur. Am auzit că – după știrile de la radio – a doua zi de Crăciun ar fi venit Regele de la Sinaia la București, a primit pe Goga în audiență, iar aseară cineva pomenea de constituirea unui nou guvern, dar în ce formă nu știam: numirea guvernului Goga a venit ca o bombă!⁴⁴⁶

Să vedem ce va fi în stare să facă. În ce mă privește sunt curios dacă și în ce formă au nevoie de mine.

A doua zi de Crăciun i-a venit lui Lulu numirea la B.N.R.: funcționar diurnist, serviciul acordurilor, retribuție de 8.000 de lei lunar. Încă înainte de a veni de la Blaj acasă, cu începutul vacanței, a fost

⁴⁴⁵ „excelentul vostru prelat, dl. Brînzeu!” (fr.) (n. trad.)

⁴⁴⁶ La alegerile parlamentare din decembrie 1937 niciun partid politic nu a obținut 40% din voturi pentru a beneficia de prima electorală și a forma guvernul. În aceste condiții speculând cu dibăcie situația creată Carol al II-lea, în drumul său spre anihilarea partidelor politice, după o chemare formală a P.N.Ț.- lui la guvernare (care a refuzat), a adus la putere Partidul Național Creștin, încredințându-i lui O.Goga formarea noului cabinet, intrat în scenă în seara zilei de 29 decembrie.

chemat la București să i se facă examen medical și să-și dea relațiile personale. S-au cerut relații personale și directorului de aici al B.N.R.!

Sub impresia acestui eveniment îmbucurător, încheiem anul 1937.

Anul 1938

6 Ianuarie. Revelionul l-am petrecut – după cină – la Ungur. În 2 Ianuarie dimineața am plecat cu Lulu la București, unde avea să se prezinte la post în 3 dimineața. L-am dus și l-am așezat. Așa s-au realizat cele puse în vedere la 15 Ian. 1937.

Eu am căutat să-l văd pe domnul prim-ministru Goga. Era foarte ocupat, având să primească rând pe rând, pe miniștrii statelor străine, cu care avea mult de discutat, din cauza știrilor rele răspândite în străinătate despre noul guvern. Totuși, în 4 seara, am reușit să ajung la el, după ce mai înainte ne întâlniserăm în cabinetul domnului subsecretar Bornemisa⁴⁴⁷. I-am prezentat lui Goga – conform dorinței – un memoriu cu chestiunile pe care eu le socotesc de importanță pentru biserica noastră. Am voit să-i expun și oral, dar el m-a rugat să-mi poată vorbi el. Mi-a spus: „Opera de ordine ce fac eu în Garda de Fier și peste tot în țară, interesează și Biserica. Peste tot guvernarea național-creștină e de importanță pentru Biserică. Spune episcopilor că eu totdeauna am fost drept cu Biserica Unită, o știe regretatul Mitropolit Suciul. Aud că ar fi nemulțumiri din cauză că în guvernul meu nu e nici un unit. Eu la asta nu m-am gândit. E un guvern de alegeri, vom vedea ce va fi. Rog Biserica Unită să mă sprijinească, să nu sprijinească pe Maniu, căci voi guverna patru ani⁴⁴⁸ și – o spun în numele M.S. Regelui – voi satisface toate dorințele Bisericii Unite.” I-am vorbit de necesitatea de a se avea un om la Culte. Mi-a replicat: „Și asta se va face după alegeri!”

Cu ceilalți miniștri, cu Bornemisa și Dragomir⁴⁴⁹ am vorbit mai mult, arătându-le nemulțumirea uniților că la Culte e Lupaș și în guvern atâția ortodocși de marcă, fără nici un unit. Se vede, i s-a și raportat lui

⁴⁴⁷ Sebastian Bornemisa (1890 – 1953), filolog, gazetar și om politic. Primar al Clujului, de mai multe ori deputat din partea P.N.R. și ulterior al Partidului Poporului. Ministru de stat în scurta guvernare Goga din 1937 – 1938. Arestat, a murit la Sighet.

⁴⁴⁸ Aici Goga s-a înșelat, a guvernat doar 43 de zile.

⁴⁴⁹ Este vorba de Silviu Dragomir, care în guvernul Goga a avut calitatea de ministru secretar de stat

Goga, de aceea mi-a răspuns așa. Dragomir mi-a spus că, dacă el ajungea la Culte (dar nu a putut Lupaș să ia Instrucțiunea înaintea lui Petrovici!), el s-a gândit să colaboreze cu mine!

Gazeta *Avântul* de la Petroșani publică articolul meu „Valea Jiului acum 50 de ani” și o biografie a mea scrisă de I. Goteanu (= Gotheas = Victor Opriș).

9 Ianuarie. După ce a nins bine, din ziua de Ajunul Botezului a fost un ger puternic, ce abia azi a început a slăbi. A ajuns pînă la minus 22 C°. În ziua de Bobotează, prin asemenea ger am ieșit la apă, toți și-au pus câte ceva pe cap, numai eu nu. Pe drum, mi-a dat protopopul Stoica un capucin, dar nu l-am pus.

În 7 Ianuarie, de Sf. Ioan, toți am fost la cină la episcopul. Acolo Jivanca, după ce a ținut un toast în onoarea mea, a început să spună câte capătă el când umblă cu crucea: de la Deciu 200, de la mine 50 de lei. L-am făcut atent că greșește fiindcă i s-au dat 100 lei. Toată lumea a rămas scandalizată.

13 Ianuarie. Au început porcăriile politice în județul nostru! La intervenția popilor neuniți, a fost scos din locul său cel mai bun notar, Armeanca din Criciova. Odată, la intervenția Caransebeșului, încercaseră să-l scoată liberalii, dar am reușit să refac situația. Acum, popii liberali și-au atins scopul prin ai noștri. Venind de la București și văzând acest lucru, m-am indignat foarte tare, dar prefectul Boldea a spus că, dacă Goga o reface, el își dă demisia și toată organizația se solidarizează cu el!

„Organizația”! O adunătură de oameni de care pînă aici nu știa nimeni. Azi ei dictează. Era o cerință a opiniei publice ca să fiu eu la oraș în fruntea comisiei interimare, dar „organizația” a fost contra! Ba, la urmă, nu m-au admis nici ca simplu membru, pe motivul că sunt preot unit, iar preot ortodox nu este între noi. Când însă organizația din Fârliug a cerut să nu-l ducem acolo pe notarul Armeanca, ci să gireze mai departe subnotarul, de asta nu s-a ținut seamă!

În aceeași vreme, o altă porcărie: în Consistorul din 10 crt., aducând pe tapet chestiunea Jivanca, episcopul m-a bruscăt spunând: „Părăște-mă la Roma că nu-mi fac datoria!” Și a dat cu pumnul în masă.

Cum să mai stau cu el în Consistor? Pentru un criminal să mă bruscheze în așa fel? (În aceeași vreme, episcopul bruschează pe tânărul și simpaticul preot D. Petru Suciu, un suflet admirabil, venit nu demult de la Roma. Marianescu îl tratează ca pe un câine și episcopul, în loc să-i dea satisfacție, îl bruschează pe cel vătămat. Îmi vine să cred că episcopii de fapt nu au conștiință și de multe ori simțesc ceea ce scriam la 28 Ianuarie 1937: dorul de a nu mai vedea popi și farisei!).

17 Ianuarie. Sâmbătă, în 15 crt., dimineața, am plecat cu episcopul la Oradea la jubileul episcopului Frențiu (25 de ani de episcopie). De la Lugoj am călătorit cu inspectorul general de C.F.R. Ispravnic, fost director regional, care ne-a povestit multe, între altele și istoria de la 1919 a șefului de gară Matcău. De fapt s-a dat ordin ca la Conop să scoată buloanele de la șine ca să deraieze trenul care ducea două companii de răzvrătiți, români de-ai noștri, care s-au opus să meargă la Reșița unde erau rânduiți, i-au dezarmat pe ofițeri și au dat ordin trenului să meargă la Alba Iulia. La Conop, deraind trenul, ofițerii, în panică, au pus mâna pe mitraliere și i-au dezarmat pe soldați, încuindu-i în vagoane.

De la Timișoara a venit cu noi și Băltescu. La Oradea am fost întâmpinați în gară de clerul orădean, care atunci terminase sinodul diecezan, început în 14. Am stat în gară și noi căci, nu peste mult, a sosit acceleratul dinspre Cluj cu Mitropolitul, Hossu și Macaveiu. Seara a sosit și Rusu, am ținut conferință episcopescă, la care eu le-am comunicat cele spuse de Goga. În aceeași zi, la amiază, am stat lângă episcopul Hossu, care mi-a spus că, la coborârea lor din tren, cineva l-a luat pe el ca secretar al Mitropolitului. Îmi spunea că Iuga e acasă, și-a prezentat toate diplomele.

A doua zi Liturghie impozantă! La masă eu am stat între Iosif Pop⁴⁵⁰ și L. Tăutu, venit anume de la Roma cu cadourile pentru Frențiu și cu paliul Mitropolitului. El îmi spunea că la Roma se studiază chestiunea „boierilor” în biserica orientală. Cardinalul Tisserant a spus să se facă pentru că vrea să mă satisfacă. Tot Tăutu spunea că la Roma

⁴⁵⁰ Vicar foraneu arhidiecezan de Târgu Mureș.

am făcut impresie foarte bună, cum a aflat de la rectorul Dell'Aqua și de la Congregație.

Macaveiu mi-a spus că Bălan li s-a adresat cu chestiunea venitului intercalar, pe care am cerut să o lichidăm. Bălan pretindea că de la jurământ încep drepturile și fiindcă el a dat jurământul în aceeași vreme cu Mitropolitul, intercalar nici nu ar exista. Blajul l-a lămurit că drepturile încep de la prezentarea literelor de numire în Capitlu. Mi s-a mai plâns Macaveiu de Mitropolit, spunând că acuși nu-l mai vedem vicar general. Odată a trimis un concept și cancelistul l-a scuzat că nu poate veni personal, la care el a răspuns: „Bine face, la ce să mă tot piseze?” Cuiva i-a scris la Târgu Mureș: „Ți-am spus eu încă în mai că Iosif Pop va fi protopopul nostru, de ce te-ai îndoit?” Atunci la ce mai publică concurs?

Tăutu mi-a mai spus despre Iuga că nu a voit să plece de la Roma pe motivul că Mitropolitul nu i-a trimis bani de drum și că nu a mâncat nimic de două zile. Congregația, de milă, i-a dat 500 de lire. Ca răspuns, Mitropolitul a arătat, cu dovezi de la Administrația Capitulară, că de la 1 Ianuarie 1937 i-a trimis lui Iuga vreo 140 mii lei. Iuga a vândut toată mobila de la biserica românească și ca să nu predea în regulă, a lăsat cheia la un vecin pantofar și a dispărut, dar a mai stat în Roma două săptămâni la o familie. În Zalău, Iuga a cumpărat două case, una nu demult, cu 600 mii lei. Am întrebat pe protopopul din Zalău care a confirmat știrea. Unde poate fi mai mare canalie?

Poate numai Zombory îi seamănă. Despre el am auzit când am fost la București, că a dispărut din țară, e la Roma (ceea ce acum mi-a confirmat și Tăutu), a plecat pe urma intrigilor împotriva Mitropolitului Cisar și poate că i se va permite să meargă în America. Tökés îmi spunea altceva: că a vorbit ceva rău despre Regina Maria și din cauza aceasta ar fi trebuit să plece...

26 Ianuarie. Azi vorbind cu Jakabfy, mi-a spus că în trei luni Garda de Fier va veni la putere cu Tătărăscu, România va trece la axa Roma-Berlin, va pune pe labe Ungaria, va sfida slăbiciunea Franței și Angliei și va jertfi Cehoslovacia. Dar oare sub raport economic cum o

vom suporta? Asta e o altă chestie. De fapt, Germania fără evrei a ajuns în mizerie, la noi încă își retrag capitalurile!

31 Ianuarie. Azi am vorbit la telefon cu Lulu la București. L-am rugat să vadă de permisul meu de ziarist pe C.F.R. E bine.

3 Februarie. Lulu mi-a scris că primesc permisul, numai să-i trimit o fotografie. Ieri a venit la noi Șerban Opriș, student la Politehnica în Timișoara, în cauza unei petreceri ce vor să facă aici.

Azi am fost la Consistor. După ședință episcopul m-a luat la plimbare, spunându-mi – ceea ce mi-a comunicat mai înainte prin Marianescu – că vine un vizitator apostolic, care umblă la toate episcopiile noastre. Era să vină mai demult, dar a amânat din cauza vacanței la scaunul mitropolitan. Se interesează de seminarii. Episcopul zice să propun eu ca să redeschidem Seminarul la Lugoj.

10 Februarie. Astă dimineață am sosit de la București, unde am plecat luni, în 7, la amiază. M-a așteptat Lulu la gară: era cam slăbit, e sub regim cu stomacul, mai și muncește mult. Ne-am făcut planul să stăm împreună, dacă voi fi parlamentar. Nefiind încă parlamentar, am avut cauzele mai multor nenorociți pe care căutam să-i ajut, dar două zile nu am putut pătrunde la Ministerul Instrucțiunii. Pe la Culte și Finanțe am isprăvit cauzele diecezane.

Am fost și la Nunțiu, cu care am vorbit mai multe. Se va organiza Opera pentru Propagarea Credinței, cu un consiliu separat pentru latini în România, la fel și Uniunea Misionară a clerului! Bine, numai să găsească omul care să-i împace pe toți: români, maghiari, germani! Vorbind despre luptele Bisericii, mi-a spus că față de atacurile For-ului de la Congresul de anul trecut, ținut la Oradea⁴⁵¹ simultan cu Agru la Satu-Mare, guvernul și-a cerut scuze.

13 Februarie. Abia am sosit acasă, în 10 crt., și în aceeași seară a căzut guvernul Goga! Am rămas ca loviți de trăznet! Cauza: nota engleză și franceză, afirmativa concentrare de trupe la Nistru, nesiguranța dinăuntru (ministrul de Interne Armand Călinescu a declarat Regelui că nu mai e stăpân pe situație, fiindcă toți prefecții și

⁴⁵¹ Se face referire la Congresul Frăției Ortodoxe Române desfășurat la Oradea între 7-9 noiembrie 1937 sub conducerea lui Sextil Pușcariu, președintele organizației.

șefii de organizații fac de capul lor!), ciocnirile sângeroase ce au avut loc duminică 6 Februarie și care ar fi avut nu 2, ci 17 morți! Regele a fost nevoit să-l sacrifice pe Goga, mai degrabă decât să se sacrifice pe sine ori țara! Dar ce caută Patriarhul⁴⁵² în fruntea unui asemenea guvern?! Destul că nouă ni s-au spulberat toate speranțele! Pe de altă parte, după porcăriile politice pe care le aveam și la Lugoj (vezi anterior), pare că nici nu îmi vine să regret. Se poate să ne fi și scăpat de rușinea de a cădea la alegeri!

Vineri 11, când mai mult ne frământam din cauza căderii guvernului, primesc prin protopopul Urzică de la Alba Iulia o invitație să merg la P.S. Ciopron, episcopul armatei, ca să-mi facă o comunicare confidențială. Dat fiind modestul concurs ce am căutat să-i dau P.S. Sale (vezi 16 August 1936), credeam că are ceva pentru mine, poate fiindcă e vacant postul de preot locotenent-colonel, în urma plecării lui Zombory. Am mers și în 12 am fost la el. Mi-a arătat că ar trebui lucrat ca la Maramureș să ajungă episcop un om pașnic, nu candidatul Patriarhului (preotul Antal a divorțat recent de soție cu scopul de a ajunge vlădică. Mi-a spus-o inspectorul general Ienciu⁴⁵³ de la Culte că l-a îndemnat să se călugărească, dar el a zis: „Mai întâi să mă aleagă episcop!”). Nae Ionescu a arătat foarte bine în *Cuvântul* că ar trebui să i se publice sentința de divorț pentru că ar fi fost reclamat de soție pentru nepotrivire de caracter, ori cine nu e bun de soț, cum ar fi bun de episcop?!) P.S. Ciopron e de părere că ar fi bun vicarul Stan de la Sibiu.

Am fost în vizită și la P.S. Vorbuchner pentru a-l cunoaște. El mi-a spus că a fost propus preotul Galfi de la Oradea ca președinte al Operei pentru Consiliul Latin!

De la Alba Iulia am mers la Blaj pentru a vorbi cu Mitropolitul în cauza propusă de P.S. Ciopron. Am convenit că trebuie pus un mirean să dea sugestia la loc înalt: va vorbi cu Antoniu Mocioni și cu Valer Pop. Am mai vorbit multe cu mitropolitul, am și dormit la el. Între altele mi-a spus ce răspuns a dat în scris Nunțului la întrebarea de

⁴⁵² Este vorba de patriarhul Miron Cristea, numit de Carol al II-lea prim-ministru după demisia guvernului Goga.

⁴⁵³ Moise Ienciu, inspector general în Ministerul Cultelor.

ce cu ocaziunea serbărilor Horia episcopii noștri au participat la serviciul divin în biserica ortodoxă. Iată răspunsul: fiindcă, fără a se sfătui în prealabil, episcopii latini erau deja acolo. Cum s-ar fi prezentat episcopii noștri, dacă nu mergeau și ei. Destul au avut de suferit din cauza absenței la încoronare, deși fusese aranjat ca episcopii noștri să servească în Muzeul Unirii și de acolo să meargă la încoronare. Au trebuit să renunțe, la insistențele Nunțului Marmaggi (despre care Cardinalul Tisserant i-a povestit acum Mitropolitului cât e de neînțelegător și în Congregații!). Apoi s-a luat parte la serviciile ortodoxe: la cununia Prințului Carol, la botezul lui Mihai, Cisar la nu știu ce serbare în Basarabia, nu demult, arhiepiscopul din Cleveland a predicat într-o sinagogă evreiască, la Roma s-a făcut serviciu pentru Regele Alexandru al Iugoslaviei. În secolele XVI – XVIII misionarii în Balcani serveau și predica în bisericile ortodoxe. Însuși Cardinalul Tisserant a vizitat la București serviciile divine în bisericile ortodoxe!

S-a mirat Mitropolitul (Vorbuchner a rămas trăznit!), când i-am spus că Zombory a revenit în țară și rămâne preot militar, fără a mai avea ceva cu Cisar!

Virgil Stoica mi se plângea că tot rău stau cu bătrânii de la Blaj, care nu vor să recunoască pe cei tineri! A făcut impresie penibilă numirea lui „Popa Coadă” (Moldovan) de rector la Seminar!

Bietul Ziurel se ocupă tot de pretenția ce o are față de Muntean din Lugoj: 4.200 lei. Mă tem că asta îl duce la nebunie!

De la Blaj am mers la Cluj, am vorbit cu Hossu în cauza Maramureșului: el va pune la cale pe Vaida! Duminică (în 13 seara), am venit acasă.

16 Februarie. Azi am fost la Timișoara. Cu Roth am vorbit multe, se pregătește să plece cu familia în Madagascar! I-am spus să o lase mai încet!

22 Februarie. Având să văd ce stricăciuni a făcut zăpada la casele din Vulcan, am mers acolo vineri, în 18 crt., după-amiaza. Sîmbăta am stat acolo, am fost și până la Iscroni, având de aranjat ceva cu preotul Berinde. Acesta mi-a povestit mizeriile pe care le-a îndurat în timpul războiului, fiind închis 11 luni la Cluj. (Vasul de care se folosea

noaptea, îl spăla dimineța la fântână și își aducea în el supa de chimion!), dar s-a și răzbunat asupra ungurilor din Lupeni, răsculați în iarna anului 1918-1919. I-a băgat în apa Jiului la 1 Ianuarie 1919 și cu pușcături deasupra capetelor lor îi făcea să bea apă din Jiu și să strige: „Trăiască România Mare!” A venit un țigan cu un măgar, a pus pe țigan – bănieș – să țină ridicată coada măgarului și pe cei vreo 60 de unguri să defileze și să sărute măgarul sub coadă strigând: „Să trăiești, tata-meu!”. Berinde era atunci șeful poliției din Lupeni! Seara am cinat la notarul Vladislav. Cerându-i acestuia extrasul de căsătorie de la starea civilă, s-a constatat că eram înregistrat ca „ortodox”.

A doua zi am servit la Petrila, seara am venit acasă. Până am fost eu dus, a fost Nemoianu pe aici, au stat de vorbă cu el Boldea și Turcu, a povestit cum s-a întâmplat căderea guvernului. ministrul Franței i-a cerut garanția că la redeschiderea ședinței Societății Națiunilor răspunsul României va fi mulțumitor. A spus că probabil va merge el la Geneva și va duce asentimentul celorlalte minorități creștine din România (germani, maghiari, bulgari). Atunci s-au produs notele guvernelor francez și englez. A venit și trădarea lui Călinescu (vezi anterior)⁴⁵⁴. În seara ultimă, Goga l-a văzut pe Codreanu⁴⁵⁵ și acesta i-a oferit să se retragă din alegeri pentru a salva situația. Goga i-a spus: „E prea târziu.” Se acreditase chiar atunci zvonul că Germania e în ajunul prăbușirii, pe când s-a dovedit că niciodată nu a fost așa de tare (vezi înțelegerea cu Austria!).

Dar Nemoianu e foarte optimist cu privire la viitor!

23 Februarie. Ieri femeile noastre au fost la episcop să-l invite la ceaiul Reuniunii. A spus că nu vine pentru că doamnele merg

⁴⁵⁴ Armand Călinescu a fost singurul ministru impus de Carol al II-lea în fruntea Ministerului de Interne, în cadrul cabinetului Goga. Om de încredere și devotat lui Carol, Armand Călinescu era convins că România pentru a ieși din anarhie, datorată în mare parte partidelor politice avea nevoie de o dictatură.

⁴⁵⁵ Este vorba de întâlnirea dintre Goga și Zelea Codreanu din 9 februarie în casa lui Gigurtu, întrevedere care avea drept scop realizarea unei înțelegeri între cei doi în privința alegerilor electorale ce urmau a fi organizate. Acordul se referea la sprijinirea, de către Codreanu a Partidului Național Creștin condus de O. Goga, să ajungă la guvernare și renunțarea la boicotarea în alegeri a partidului din partea Gărzii de Fier.

decoltate ca să le placă bărbaților. Și a spus: „Bărbații umblă după femei ca și câinii după cățele...” Lumea a rămas scandalizată de acest fel de a vorbi față de doamnele noastre, care își dau atâta silință să facă bine. Chiar admir pe Mili, ce energie și pricepere depune ca prezidentă!

4 Martie. Duminică, în 28 Februarie seara, am plecat la București chemat de Lulu să văd dacă nu ar fi cazul să treacă la serviciul de studii al B.N.R. Am fost la Savu care mi-a spus să rămână la acorduri pentru că acela e serviciul cel mai important. În privința scurtei guvernări a lui Goga, mi-a spus Savu că e deschisă chestiunea, căci dacă Majestatea Sa a voit să aibă Constituția nouă e bine, dar tot trebuie rezolvată problema evreiască.

Am plecat apoi în aceeași zi, seara. Pe stradă l-am întâlnit pe Mitropolitul Cisar, care mi-a spus: „Vezi câtă neplăcere avem cu Zombory!” Și-mi spunea că l-a primit în eparhie numai la insistențele venite din loc înalt: de la Brătianu, Petala etc. Altfel Zombory nu a demisionat din canonicie, se așteaptă să o facă, pentru a nu-l destitui. Spunea Cisar că s-au descoperit mari imoralități în socoteala lui. Nici nu a cutezat să meargă să-și ia mobila, a trimis pe alții, fiindcă șoferul l-ar fi lovit în cap: i-a sedus femeia și a făcut-o să avorteze. (Păclișanu îmi spunea că Zombory îi învăța pe teologi cum să intre în relații cu femeile: să se ferească de cele care trăiesc bine cu bărbații!).

La întoarcere, pe tren, am călătorit cu domnul inspector general de la Domenii, Dimitriu. Între altele mi-a spus că în aceeași zi au telefonat la București evreii de la Satu Mare să întrebe dacă e adevărat că vine iarăși Goga la putere.

Azi am avut în Consistor o discuție lungă în legătură cu numirea la parohie a doctorului Petru Suciu. Am fost nevoit să-i spun în față episcopului pentru ce nu stau oamenii la curte, în această atmosferă proastă.

7 Martie. Vineri, în 4 crt., am fost la Bârzava să aduc pește pentru ceaiul de seară al doamnelor noastre. Venind înapoi, am călătorit de la Timișoara cu colonelul Ciormănescu, inspector al jandarmeriei, care mi-a povestit că circulă o scrisoare pe care Maniu a trimis-o Patriarhului în legătură cu actualul guvern.

Sâmbătă, în 5 crt., am fost la Timișoara la serbările străjerești aranjate de comandantul pe țară, maiorul Sidorovici. Am vorbit la masă.

În aceeași zi, episcopul a fost la București, la depunerea jurământului. Îmi spune că Rusu a telegrafiat ministrului că el nu depune jurământ decât în fața Regelui, iar clerul lui nu trebuie să depună jurământul. Într-o a doua telegramă a declarat că totuși clerul va depune jurământ. Ministrul, necăjit, spunea: „Chiar eram pe cale să aranjăm Suceava.” A delegat pe prefect să îi ia jurământul, cum a delegat și la Hossu, care e bolnav. Te pomenești că în fața prefectului va fi și mai puțin dispus Rusu să jure.

Episcopul trebuie să facă intervenții pe la Finanțe pentru punerea în curs a salariilor celor nou numiți. Nu a găsit nici pe ministru, nici pe secretarul general și a plecat acasă. În schimb, dă crezământ (sau cel puțin colportează), știrile fantastice prin care se calomniază guvernul Goga: că acest guvern ar fi costat țara două milioane, că ar fi făcut convenție cu Germania pentru a le ceda Constanța ca bază navală, iar cu Italia s-ar fi obligat să le furnizeze întreagă cantitatea de petrol de care ar avea nevoie în caz de război (chiar dacă ar fi în război cu noi?)...

21 Martie. Pius ne-a scris că la toamnă, după ce îi încetează internatul, ar dori să mai stea câteva luni ca să obțină titlul de „șef de clinică” (adjoint). Nu știu ce să zic: mă tem să nu-l aducă acasă războiul. Germanii au ocupat Austria, cine știe dacă nu vor ataca și Cehoslovacia și atunci războiul e inevitabil! Ungurii vor să aibă Slovacia, frontieră comună cu Polonia, iar sârbii ne pândesc Reșița și Timișoara!

La 10 crt. Dăianu a împlinit 70 de ani! Am fost rugat de *Decalogul* să fac un articol despre el, l-am făcut așa încât el a rămas încântat, găsindu-i și calități literare!

Tot la *Decalogul* am trimis un articol prin care arătam, cu câteva exemple edificatoare, cât rău ne-a adus în trecut politica de partid Bisericii Unite. Cenzura l-a suprimat integral!

Noul regim mi-a făcut și altă amabilitate: mi-a revocat carnetul de ziarist! Am trimis o scrisoare la Prezidenție, dar nu cred să aibă rezultat.

Mitropolitul Cisar mi-a trimis decretul de suspensiune al lui Zombory. I-am răspuns, exprimându-mi nădejdea că afacerea e în așa fel făcută ca prin apărarea ce va căuta să-și facă cel condamnat, să nu sufere autoritatea bisericească!

La 13 crt. am fost la Vulcan, să văd de reparațiile de acolo. Ioniță îmi povestea cum a trebuit să stea două săptămâni la București, pentru a aranja vânzarea pădurii, aprobată acum 6 ani. A trebuit să dea bani șefului de cabinet al lui Dr. Ioanițescu!

Ieri, în 20, am fost la Reșița, cu pictorul Simonescu, să vedem de pictarea admirabilei biserici zidite acolo prin hărnicia inginerului Borda și a lui Măxer. Acolo am primit un exemplar din scrisoarea trimisă de Maniu Patriarhului!

Azi a fost o minunată zi de primăvară!

31 Martie. Am avut o discuție grea în Consistor cu episcopul pe tema venitului de la pădure. Abia am reușit să-l înduplec să rezerve cheștiunea pentru o ședință capitulară.

2 Aprilie. Azi am avut ședință capitulară cu episcopul. Pretinde că venitul intercalat îi revine de la depunerea jurământului, nu cum spune scrisoarea de la Mitropolie. Făcând distincție între venitul intercalat și între remunerația ce oricum are să o primească vicarul capitular și economul, am spus să decidă el această cheștiune cu alții, nu cu noi. El pretinde însă că ar fi avut drept la administrarea diecezei de când s-a prezentat aici, ocazional, în 2 Octombrie 1936, nu de la instalare, când i s-au publicat diplomele în Capitlu.

8 Aprilie. Luni, în 4 crt., am plecat la București și a venit și episcopul să vadă pe la Culte și Finanțe de salariile centraliștilor. Ne-am înțeles să mergem marți după-amiază împreună la Valer Pop, dar când l-am căutat pe episcopul cu telefonul la Nunțiatoră, plecase deja. Abia a stat o jumătate de zi și nu a isprăvit nimica.

Eu am umblat în cauza acțiilor „Reșița” ale fondului parohial de acolo. Apoi la Valer Roman am vorbit în cauza procesului de la Brad, cu Valer Pop în cauza Maramureșului (vezi anterior)⁴⁵⁶, el crede că dacă sub guvernul Goga, Patriarhul nu a reușit cu Antal din cauza opoziției

⁴⁵⁶ Se referă la înființarea proiectatei episcopii ortodoxe de Maramureș.

Regelui, acum fiind prim-ministru, poate să reușească. I-am mai cerut concursul la numirea unui unit ca prim-președinte la Tribunalul nostru. Mi-a promis că va interveni pentru Simonetti. În ceea ce privește politica generală, chiar atunci se pregătise o intervenție comună la Rege, în cauza desființării partidelor. Căzuseră de acord în această privință Maniu, Codreanu, Goga, Dinu Brătianu și se aștepta eventuala adeziune a lui Iorga. Dar, precum am înțeles din vorbele lui Valer Pop, într-o consfătuire care, în seara de 5 Aprilie s-a ținut la Dinu, el a fost sfătuit să se desolidarizeze. Se pregătește înființarea unui mare partid Tătărașcu-Vaida. Am aflat de scrisoarea trimisă de Codreanu lui Iorga. Astfel, la ultima schimbare de guvern era cât pe-acți să vină iarăși Goga la putere și Hitler, a cărui influență se tot întărește în Europa orientală după Anschluss, cere satisfacție pentru Goga. Boldea, care a fost zilele acestea la București și, în lipsa lui Goga, a vorbit cu doamna, spune că aceasta i-ar fi spus: „Nimeni nu știe ce va fi. Dar e de mirare că, pe de o parte, se interzice ca să facă clerul politică, dar totuși s-a numit un episcop ministru de Culte, cu un subsecretar de stat (Nae Popescu), tot preot ortodox.” Altfel am aflat că pe episcopul Colan⁴⁵⁷ vrea Patriarhul să-l lanseze în ciuda lui Bălan, care ar fi atacat pe Patriarh pentru că s-a pus în fruntea unui guvern ce a introdus noua Constituție cu pedeapsa de moarte.

De fapt, noi, uniții, avem foarte slabe prospecte de viitor, dacă episcopii noștri nu se știu a se impune deloc.

Pe Lulu l-am aflat bine, a cam avut inconveniente cu cvartirul⁴⁵⁸ și urmează un regim pentru stomac. La serviciu simte lipsa cunoștinței de limbi.

Până am fost eu dus, a fost la Lugoj serbarea sădirii pomilor, la care Lici a ținut un discurs foarte frumos. A apărut în *Răsunetul*.

10 Aprilie. Ieri a sosit aici și azi a plecat Părintele Rousseau, vizitator apostolic al Seminariilor, un francez canadian simpatic și

⁴⁵⁷ Nicolae Colan (1893 – 1967), episcop ortodox al Eparhiei Vadului Feleacului și Clujului, din 1957 arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului.

⁴⁵⁸ cazarea

inteligent. Am fost în permanență la masă la episcopul cu el. N-am vorbit nimic deosebit, fiindcă noi nu avem Seminar!

E bine că nu s-a pus să stea de vorbă în confidență. Nu știu cum m-aș fi reținut să nu-i spun unele lucruri privitoare la acest episcop! După ce, de exemplu, a refuzat să ia parte la ceaiul femeilor noastre – lucru ce a nemulțumit pe toți credincioșii, încât a fost înfierat (!) și de membrii comitetului parohial la ședința ținută cu ei cu ocazia vizitei canonice decanale –, nu a refuzat să meargă la teatrul trupei Tâlván, duminică – a treia zi din Post – în văzul a toată lumea!

11 Aprilie. Azi premilitarii au început să sape o parte a pieții, pentru a scoate pietrișul! Va să zică totuși se va face parc! Dumnezeu să-l țină pe Proștean,⁴⁵⁹ primarul, și pe secretarul general Vasile⁴⁶⁰, care – neținând seama de furia ortodocșilor – au evacuat piața și au hotărât parcare⁴⁶¹ ei. Au cerut sprijinul nostru și am hotărât să le dăm 40 mii de lei.

În 31 Martie, când a fost Groza pe aici, am fost la Proștean acasă. El m-a făcut atent că, având să se pensioneze, să ne îngrijim ca în locul lui să fie numit un om al nostru (Rezei⁴⁶² sau Simonetti). Acesta din urmă pare a avea mai multe șanse. Groza mi-a povestit că, vorbind la telefon cu secretarul Patriarhului despre Patriarh, el îi zicea „I.P.S. Sa”, iar secretarul nu-l mai slăbea din „Sanctitate”.

Tot în 31 Martie, fiind episcopul Pacha la Lugoj în vizită catehetică la toate școlile unde are elevi, a fost și la noi în vizită. Regret că n-am fost acasă. Dar Prefectul s-a și interesat: Unde? Ce a făcut? Ce a vorbit?

Tot azi am avut ocaziunea să citesc memoriul făcut către episcopi de canonicul Georgescu, care cere ca Tăutu să deconteze cum se cade banii primiți pentru cheltuieli la nenorocit-reușita (pentru noi),

⁴⁵⁹ Nicolae Proștean, avocat, prim- președinte al tribunalului din Lugoj, primar interimar al Lugojului în perioada februarie – iulie 1938 și ulterior după 1945, prefect.

⁴⁶⁰ Alexandru Vasilie, în momentul consemnării secretar general al primăriei, ulterior, în anul 1941, primar.

⁴⁶¹ transformarea în parc

⁴⁶² Fabius Rezei, la data consemnării prim-procuror la Tribunalul din Lugoj.

expoziție a presei catolice. În privința expoziției de artă misionară a anului 1940, am făcut și eu – la cererea episcopului – un memoriu care se va discuta la Blaj, eventual în conferința episcopilor.

Constrâns de împrejurarea că nimenea nu s-a îngrijit de aranjarea unui pelerinaj românesc la Congresul Euharistic XXXIV de la Budapesta, am publicat eu un asemenea apel, dar sub firma „Europa” din Lugoj. Ulterior și cabinetul central din Budapesta a cerut Mitropolitului să îmi încredințeze mie aranjarea lui. E caracteristică mentalitatea episcopilor noștri de a se dezinteresa de acest Congres pe motivul că se face în Ungaria, deoarece, cum am arătat într-un articol publicat în *Unirea Poporului*, la toate congresele internaționale ce s-au ținut la Budapesta, au luat parte și românii cu delegații speciale. Pe de altă parte, ortodocșii nu se sfiesc să facă cauză comună cu sârbii, bulgarii și polonii, oricând li se dă ocaziunea. Noi?...

Azi bunul nostru preot Teodor Voștinaru îmi spune că e disperat de tratamentul pe care i-l aplică acest episcop. Într-adevăr nu știu ce să judec, cât vor mai merge lucrurile. Ne pierdem la centru toate elementele de valoare.

În fine, am primit de la București pașaportul și valuta, ne pregătim pentru plecare joi, în 14 crt. De la Roma, preotul Ștefan Bălan a fost așa de drăguț, mi-a scris că a intervenit la Tăutu să-mi pună la dispoziție locuința parohială la piața „delle Copelle” pe cât timp voi sta acolo!

4 Mai. Ieri la amiază ne-am întors cu Mili din Italia.

Joi, în 14 Aprilie, seara (înainte de Florii), am plecat cu simplonul. La gară au venit protopopul Stoica cu fata și doamna Boca, Toader, dirigintele Oficiului Poștal, și epitropul bisericii, Gh. Bercea. Am ajuns cu bine la Triest, unde am stat trei ore și am plecat mai departe, seara ajungând la Veneția (vineri în 15 Aprilie). Sâmbătă, înainte de masă, am fost la San Marco, unde ne-am fotografiat și la galeriile Scalei de Belle Arte, iar după-amiază am făcut cu vaporul în grup o călătorie în jurul Veneției, la fabrica de sticlă de la Murano, fabrica de dantelă de la Burano, monumentele istorice de la Torcello, cu biserica San Fosca și Muzeul. A doua zi am vizitat Palatul Dogilor, dar

fiind prima zi de Paști la latini, a fost închis. Încolo, am mai făcut la Veneția ceva cumpărături și am umblat prin oraș. În 17, duminică la amiază, am părăsit Veneția (am stat la Hotel „Aurora”, aproape de gară, la celelalte hoteluri din apropiere nu am găsit loc, fiind plin de străini, chiar de Paști!), și peste o jumătate de oră am fost la Padova, unde am vizitat biserica Sf. Anton, am luat masa și am plecat, ajungând seara la 7 în Florența. Aici, fiind iarăși multă lume, am tras la Pensiunea „Milton”, cu 30 lire de persoană pe zi. Aici am stat luni, marți și miercuri (în 18-20), vizitând: Galleria degli Uffizi, Galeria și Muzeele din Palatul Pitti, diferite biserici și monumente, Fiesole, Piața Dante. Am făcut aici mai multe cumpărături.

Joi, în 21 dimineața, am părăsit Florența, la 10.30 am sosit la Assisi, aici am vizitat mănăstirea cu biserica (nu am găsit acasă pe părintele Murariu, după aceea mi-a scris acasă cu mare regret!), la 13.14 am plecat din Assisi, ca la 18 să fim la Roma. Am și ajuns, dar după o călătorie cam grea fiindcă – cu trei cufere mărișoare – a trebuit în trei locuri să schimbăm trenul (la Foligno, Terni și Orte). În gară la Roma ne aștepta Ștefan Bălan. Am mers la casa parohială (Piazza delle Copelle, 72), unde chiar se făcea în biserică servicul de joia mare (părintele Tăutu, Fireza și cei din Colegiul Românesc).

Vineri, în 22 (Vinerea Mare la noi!), am plecat la ora 9 spre Napoli, unde am ajuns la 12.05, la 14 am plecat la Pompei, de unde la 16.11 am plecat înapoi, am mai stat vreo două ore jumătate în Napoli, la 20 am plecat înapoi și la 23 am fost acasă, la Roma. Zi grea, mai ales că am și cam postit. La Napoli am făcut o raită prin oraș, acolo ar fi multe de văzut, pentru câteva zile. La Pompei am văzut și săpăturile, dar ar trebui studiate înainte din carte, ca să poți verifica tot ce e acolo. Vezuviul fumega ca de regulă. Cum aș dori să merg odată până sus!

De sâmbătă 23 până sâmbătă în 30 am stat la Roma. Am făcut Paștile acolo, servind eu la Colegiu, de dimineață, apoi asistând la Liturgia publică de la „Copelle”⁴⁶³, unde au luat parte miniștrii României cu personalul legațiilor și un public numeros. După aceea am mers la felicitat la ministrul Vasiliu, care apoi ne-a invitat și la masă pe

⁴⁶³ Este vorba de Biserica română a parohiei unite din Roma “Delle Copelle”.

miercuri, în 27. (Am fost doar eu, căci Mili chiar atunci a fost în audiență colectivă la Papa). Luni, a doua zi de Paști, am fost cu Mili la muzeele Vaticane, după-amiaza prin oraș. Marți au început ședințele la Opera Pontificală, vineri la Opera Sf. Petru, sâmbătă la amiază s-au terminat. Până eram la ședințe, Mili vizita orașul ori făcea cumpărături. (Odată a făcut prânzul acasă, dar s-a căit!). Joi am fost duși la catacomba Sf. Alexandru, cu biserica restaurată pe spesele prefectului Propagandei, cardinalul Fumassoni-Biondi⁴⁶⁴, care ne-a oferit o masă bogată, și ne-am fotografiat. Vineri am fost în audiență la Papa, numai noi, nu ca anul trecut în audiență colectivă. Slăbit de tot, încât ți-e mai mare mila, Papa totuși ne-a vorbit peste o jumătate de ceas.

Cât am stat la Roma, am fost foarte bine găzduiți la casa parohială. Am văzut multe, am mai și auzit câte ceva. Ministrul Vasiliu nu mai termină cu poveștile despre Iuga, de care abia a scăpat (întrucâtva și cu concursul meu). În schimb, e penibil a auzi în ce hal a lăsat Iuga biserica din Roma: a vândut mobilierul de la locuință, cărțile, nu a lăsat inventar, nu este jurnal de casă, nu se știe ce a făcut cu banii. La Colegiu starea s-a mai îmbunătățit, decât că se agită chestiunea cu darea lui în seama asumpționiștilor, ceea ce nu-mi pare oportun nici pentru conducerea economică, nici pentru cea spirituală. Doar asta e cel mai mare defect al institutului, că nu are spiritual cum trebuie, ci un foarte bun profesor de liturgică. La Congregație am vorbit cu Msgr. Cesarini⁴⁶⁵, asesorul (Cardinalul nu era la Roma): sunt consternați că numai episcopii noștri nu merg la Congresul Euharistic de la Budapesta! Încolo, se remarcă totala noastră absență la Roma: episcopii nu se duc ori se duc pe timp scurt, nu avem oameni care să țină legătura cu cercurile înalte de acolo, cum fac ungurii. Atunci, de ce ne plângem de aceștia? Dell'Aqua îmi spunea că, după conferința Mitropolitului ținută cu ocaziunea inaugurării Colegiului și publicată în revista acestuia, unii cardinali au primit despre noi cunoștințe pe care nu le-au avut! Dar conferința ținută de Cardinalul Tisserant despre noi nu demult

⁴⁶⁴ Pietro Fumasoni Biondi (1892 – 1960), cardinal, Prefect al Congregației de Propaganda Fide.

⁴⁶⁵ Giuseppe Cesarini, asesor la Congregația pentru afacerile de rit oriental.

e o nenorocire: ne face urmași ai legionarilor veniți din Siria, deci semiți!

Tăutu se prezintă bine și a fost foarte drăguț tot timpul. La fel și Dell'Aqua, care abia a așteptat să ne vedem. M-a invitat de mai multe ori la masă. Odată am luat masa și cu Msgr. Bonquin, prietenul meu cel bun. Îmi pare bine că nu am dat față cu Cardinalul Tisserant, care nici în cele bisericești nu vede bine lucrurile noastre. În schimb, regret că nu am putut da față cu Msgr. Canestri⁴⁶⁶, un mare prieten al românilor, pentru care am dus o scrisoare de la Voștinaru. Dar abia în ultima zi am ajuns la el și era în ședință.

Cu Luttor, consilierul de la legația ungară, am fost împreună de mai multe ori. Văzând pregătirile nebunești ce se făceau în vederea primirii lui Hitler, l-am întrebat: „Ce va fi în viitor? Ce cred ungurii?” Mi-a răspuns : „Cehoslovacia, probabil, nu va reuși să împace pe germanii sudeți și atunci Hitler le va aplica forță. Noi, maghiarii, încă vom fi acolo și ne vom lua partea noastră, având unguri în Csallóköz. Și cum cu Iugoslavia suntem înțeleși (înțelegea asta o știu mai demult: sârbii le-au promis ungurilor că le dau Subotica și împrejurimile. În schimb sârbii vor să ne ia nouă Reșița și Timișoara!), sperăm ca și de la România să obținem drepturi pentru ungurii de acolo”. I-am replicat: „Just, dar mai întâi trebuie stabilit cine sunt aceia cărora li se cuvin drepturi ungurești, pentru că între unguri sunt foarte mulți evrei și sunt românii din Secuime și șvabii maghiarizați. Aceștia trebuiesc scoși din cauză!”

Încolo, voi publica unele impresii de la Roma în *Unirea*.

Am plecat din Roma sâmbătă, în 30 Aprilie, la ora 16. La gară ne-a însoțit fratele Tăutu. Cei din Colegiu plecaseră la Florența, la comemorarea sinodului Tridentin. Am sosit seara la ora 23 în Ancona, am dormit aici, dimineața (în 1 mai), la 6.30 am plecat la Loreto, am asistat la Sf. Liturghie și am revenit la 9, la 10 am plecat cu vaporul la Zara, unde am sosit la 17.50. A fost o admirabilă călătorie pe mare. Seara, la 8.30, am plecat din Zara și dimineața, în 2 mai, am fost la Fiume, de aci am venit la Zagreb și a doua zi la amiază acasă,

⁴⁶⁶ Albert Canestri, director spiritual la Colegiul de Propaganda Fide din Roma.

mulțumind Domnului că am reușit să umblăm bine peste tot și să trecem ușor prin vamă, aducând puținele cumpărături și mai ales stofa pentru haine la copiii ministranți ai catedralei (un colet sigilat de domnul ministru Vasiliu).

Acasă, în absența noastră, Lici cu Nica au petrecut bine vacanța, au fost la noi Domuța de la Oradea și fratele său. Apoi au plecat la București, la concursul Tinerimii Române.

Ei spun că Lulu e tot suferind cu stomacul, de când a mers la București.

Într-aceea, la Lugoj făcându-se lucrări de parcare⁴⁶⁷ a pieții în jurul catedralei, s-a alarmat ortodoxia din Caransebeș (*Foia Diecezană*). La fel cea din Arad pe tema unirii la Pecica și mă atacă iarăși direct pe mine. Să fie sănătoși!

5 Mai. Azi în Consistor, episcopul m-a salutat ca revenit de la Roma. Eu, de îndată ce am ajuns acasă, m-am pus pe lucru să fac comunicarea pe care trebuie să o citesc la secția orientală a Congresului Euharistic de la Budapesta. Azi am expediat-o.

Ieri a fost pe la mine părintele Augustin Popa, care acum e la Obreja și de acolo vede mai ușor Blajul. Îmi spunea că a fost pe la P.S. Ciopron cu arhimandritul Boteanu⁴⁶⁸, că Ciopron i-a îmbrățișat și va merge pe la ei, că Boteanu e așteptat la Iași și că sunt bine cu Ciubotariu⁴⁶⁹, exarhul episcopiei de Argeș, unde P.S. Grigore Leu⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ de construire a unui parc

⁴⁶⁸ Teodosie Boteanu, arhimandrit ortodox, fost stareț al mănăstirii Cetățuia, autor al lucrării “O turmă și un păstor”, în care pune problema împăcării dintre cele două Biserici, greco-catolică și ortodoxă. S-a convertit la catolicism, intrând în mănăstirea greco-catolică de la Bixad,

⁴⁶⁹ Daniil Ciubotariu, arhimandrit, adept alături de Boteanu al apropierii dintre cele două biserici. A părăsit ortodoxia și s-a convertit la greco-catolicism în anul 1947, anunțându-l în acest sens pe patriarh.

⁴⁷⁰ Grigore Leu (1881 – 1949), la data consemnării episcop de Argeș, din 1940 episcop de Huși.

nici nu ne-ar fi un dușman așa de mare, iar Gurie⁴⁷¹ ar fi chiar alături de noi...

7 Mai. Azi am fost la Timișoara în cauza Milutinovici. Am întâlnit pe Groza, care trata cu cei de la Hotel „Carlton”. Roth merge la Pesta și la Bratislava în cauze avocațiale.

10 Mai. Duminică, 8 mai, a fost aici Valer Pop, fostul ministru, a ținut o conferință culturală. Am fost împreună la prânz la „Dacia”, seara la ceai la Tit. Popovici⁴⁷². Se face un partid de dreapta Tătărescu și unul de stânga Călinescu.

Ieri a venit la mine părintele Man și azi a plecat la București. Eu merg mâine la înmormântarea lui Goga.

Lici a avut azi, cu copiii lui, o producție la Făget. A reușit bine.

14 Mai. Astă-dimineață am sosit de la București, unde am plecat în 11 dimineața pentru înmormântarea lui Goga. În aceeași zi, după-amiază, am fost pe la Finanțe să văd ce pot face în cauza preceptorului și a controlorului transferați de la Pecica pentru religia lor. Am aflat că e ordin de la Patriarhie.

Joi, în 12, a fost înmormântarea la care eu am asistat în rotonda Ateneului, ca preot. Eram împreună cu Dăianu și Agârbiceanu. Acolo am vorbit cu Tzigara-Samurcaș⁴⁷³, care mi-a promis concursul pentru expoziția misionară. Pe drum, în convoi, am mers cu generalul Oltean (pensionar), și cu Bratu, directorul învățământului secundar în Ministerul Educației Naționale.

A doua zi, la îndemnul părintelui Leo Manu, am rămas să intervin cu ajutorul lui Dumitru Manu, la Ministerul Comunicațiilor, să mi se vizeze permisul pe C.F.R. Nu am reușit. Am vizitat și pe Carada. Sunt chiar 30 de ani de când a făcut trecerea la Unire.

⁴⁷¹ Este vorba probabil de Gurie Grosu (1877 – 1943), primul mitropolit al Basarabiei după Unirea cu România. La data consemnării era pensionat, datorită faptului că nu era agreeat de Carol al II-lea, în urma unui conflict personal cu mitropolitul.

⁴⁷² Referire la Titus Popovici, președintele organizației jud. P.N.L., coleg de partid cu fostul ministru Valer Pop.

⁴⁷³ Tzigara-Samurcaș (1872 – 1952), istoric de artă, profesor universitar, director al Muzeului de artă națională Carol I (Azi Muzeul Țăranului Român).

Pe Lulu l-am găsit bine.

18 Mai. Ieri a venit episcopul din vizitele canonice făcute în Țara Hațegului.

De la București au sosit aici părintele Gervais, superiorul asumpționiștilor, cu Barral. Generalul a voit să mă vadă, de aceea părintele Leandru m-a invitat la el. Astă- seară am avut audiență într-o atmosferă foarte călduroasă. Am aflat că el era „Peregrinus”, care scria în *Union des Eglises* și a dat o corespondență interesantă de la Iași în ziua armistițiului. Credeam că prințul cu care a avut dialogul era Carol, dar azi mi-a spus că era Știrbei.

În *Unirea* apar scrisorile mele din Roma.

Pius decorat de guvernul francez. Aștept un raport mai detaliat.

22 Mai. Azi mi s-a întâmplat un lucru extraordinar de dureros. Deși toată noaptea m-a durut capul, am mers totuși la biserică și am făcut liturgia de dimineață. Cum, necum, terminând cu curățirea antimisului, am lovit potirul așa de tare încât s-a scuturat, au sărit din el mai multe părticele, iar Sf. Sânge mi-a stropit hainele și s-a vărsat pe masa altarului. Cu ajutorul lui Marianescu, le-am adunat și, punându-le în potir, le-am consumat. După aceea am căutat pe medicul Vince, să-mi dea o injecție antitifoidă, dar nu l-am găsit acasă!

Azi producția lui Lici la teatru: comemorarea lui Goga.

23 Mai. Comemorarea lui Goga a reușit foarte bine, conferința lui Lici a fost mult gustată. În schimb, a fost multă agitație cu biletele pentru Congresul Euharistic. Le-am făcut toate întrucâtva ca să salvez onoarea Bisericii noastre, cum îmi scrie părintele Augustin!

30 Mai. Azi am sosit de la Budapesta, unde am fost la Congresul Euharistic. Impresiile le-am publicat în *Unirea*, unde am dat și un reportaj, apoi am tradus din scrisoarea generalului Moscardo, despre suferințele Alcazarului.

Am venit cu bune impresii de la Pesta. Am petrecut o seară cu colegii de liceu Horvath și Herczeg, am vizitat familia Kokaș, fiindcă doamnele lor m-au onorat cu prezența la conferința mea de la secția catolică-orientală. La seminar, Tóth Tihamer a fost foarte drăguț. Am

mai stat de vorbă cu episcopul Hanauer⁴⁷⁴, fostul meu spiritual, cu profesorul de teologie Pataki Arnold și cu alți cunoscuți. Foarte drăguț a fost cu mine prelatul Bréman-Szántay, directorul revistei *Keleti Egyház*, care m-a reținut și la masă. Tot așa ministrul României, Raoul Bossy⁴⁷⁵, a dat un ceai în onoarea noastră! Am văzut la secția orientală pe prințul Ghica și pe Monsegniorii Rosso și Moioli de la Congregația Orientală, care au luat parte numai la această ședință.

4 Iunie. În 2 seara au sosit aici, venind de la Oradea, Monsegniorii Rosso și Moioli cu Dr. Avram Cosma⁴⁷⁶. Ieri, fiind Ziua Eroilor, a fost serviciu divin cu procesiune la cimitir, iar după-amiază episcopul a ținut să ducă și pe acești oaspeți la Sarmizegetusa, luându-mă și pe mine. Am mers cu mașina lui Repede de la Caransebeș. Azi au plecat oaspeții înapoi la Oradea.

Nica cu colegele ei au avut o cină de adio, la care au dansat până dimineața.

14 Iunie. În 8 Iunie a fost Ziua Restaurației, cu multă paradă la terenul sportiv. În 9 Iunie a fost conferință episcopescă la Blaj.

La 4 Iunie Boldea a călătorit pe linia Teiuș-București. La gara Blaj s-a suit Mitropolitul și i-a povestit că merge la Brașov, unde are o întâlnire cu o înaltă personalitate de la București, care îi cere relații asupra stării de spirit din Ardeal. Ulterior a aflat că era Armand Călinescu.

În 12, ziua I de Rusalii, după rugă, a fost la Teatru o producție a străjerilor, Centuria a II-a a lui Lici. Bine instruiți, a fost o producție reușită!

A doua zi de Rusalii am predicat eu despre naționalismul german, în legătură cu noul Syllabus! Peste câteva zile, niște prieteni evrei m-au felicitat!

⁴⁷⁴ Árpád István Hanauer (1869 – 1942), episcop romano – catolic de Veszprem.

⁴⁷⁵ Raoul Vasile Bossy (1895 – 1975), diplomat de carieră, la data consemnării ministru plenipotențiar, șef al Legației române din Budapesta.

⁴⁷⁶ Avram Cosma, preot misionar în cadrul Reuniunii diecezane de Misiuni Sfinte din eparhia de Cluj-Gherla.

Pentru *Cultura Creștină* am făcut un articol mai lung despre Goga.

18 Iunie. Ieri am fost la Timișoara, la ședința comitetului central al Astei Bănățene. În 26 va fi Congresul la Oravița, vom merge cu episcopul, deși prefectul-colonel de acolo l-a bruscăt într-o corespondență pe episcop în legătură cu crucea de la Vermeș.

Roth a umblat prin străinătate (Pesta – Bratislava – Bruxelles – Paris – Geneva – Triest – acasă), și spune că se interesează de organizarea emigrării evreilor în Madagascar și în alte părți.

Gyárfás Elemér îmi scrie, în chestiunea Statului Catolic, să încerc o împăcare cu episcopii noștri! Să vedem. După cum aflu după studierea cauzei, nu se poate da deplină dreptate ungarilor!

În ceea ce privește starea generală din Europa, Roth îmi spunea că englezii s-au înțeles cu francezii ca în schimbul Spaniei, a cărei cauză revoluționară au abandonat-o, să susțină Cehoslovacia în fața atacului german. Aceasta din urmă ar fi bucuroasă să scape de germanii sudeți pentru că atașarea lor la Cehoslovacia s-a făcut numai din cauză că – împotriva pricipiilor wilsoniene – ar fi voit să nu-i dea nimic Germaniei.

22 Iunie. Azi a fost inspectorul general V. Hodor de la Interne în vizită la episcop. Am aflat din ziare că umblă să afle starea de spirit din Ardeal.

28 Iunie. Aseară am sosit de la Oravița-Reșița. Am fost cu episcopul la Congresul Astei, plecând sâmbătă dimineața de aici, iar la amiază am ajuns la Oravița. Ne-au întâmpinat la gară cu toate onorurile, am luat masa la Poșiar, seara la Bolboca, după-amiază fiind o scurtă vizită canonică, am mers într-o excursie până la Lacul Bohui. Chiar se repara din greu șoseaua spre Anina, fiindcă peste două zile avea să treacă pe acolo Voievodul Mihai cu clasa lui! Am văzut și admirabilul sanatoriu ce se face la Marila, cu 400 de camere, pentru 1000 de bolnavi!

Eu am fost găzduit la Dr. Stoicu. Seara la cină i s-a făcut și episcopului nostru o serenadă din partea corurilor. La protopopul ortodox a fost o altă cină cu episcopul din Caransebeș. Acolo au fost

mai mulți, între alții și Mihai Gropșianu, care s-a făcut de tot ridicolul și în decursul adunării, dar mai ales la cina aceea – îmi spunea prim-președintele Tribunalului – spunând că Maniu o să se împace cu ungurii și o să se rupă de Regat, încât a trebuit pus la punct!

A doua zi a fost serviciu divin, noi am fost gata la timp pentru când avea să înceapă ședința solemnă a Congresului, dar ortodocșii au lungit-o cu încă un ceas. După ședință, a fost un banchet la care mie mi-au dat loc în fruntea mesei, apoi o defilare etnografică și un concurs de coruri. De la uniți, numai corul din Ticvani a cântat, chiar și la biserică, cel de la Oravița fiind inexistent.

La masă ne povestea câte ceva Ștefan Vlădescu, președintele sindicatului ziaristilor din provincie, venit de la București. Nu e un om serios, dar totuși înregistrez ce spunea: că Tătăărăscu a fost la Londra ca să pregătească primirea Regelui acolo, (ziarul *La Croix* înregistra coincidența că, în ziua în care Tătăărăscu vizita Londra, Regele Carol avea întâlnire cu Kemal Atatürk!), că în schimb Franța primește pe Regele Angliei, că va pleca toamna, va merge cu mare alai, va fi însoțit de 120 de ziaști, de „cancelarul” Tătăărăscu, de „vice-cancelarul” A. Călinescu, de ministrul de Interne V. Iamandi!

(Știu că în toamnă parlamentul englez a refuzat cheltuielile cu primirea Regelui pe motiv că e un dictator care oprimă libertățile! Acum, desigur, el se prezintă ca oprimatorul mișcărilor de dreapta și le convine democraților!).

E grozav ce se face cu persecuția foștilor gardiști: osândirile fără milă pentru acte care nu erau interzise, concedierile din serviciu, cum e cazul șefului Telefonoanelor de la noi, exmatricularea studenților în regulă cu toate examenele etc. Mă tem că prin aceasta se creează ceea ce ne lipsea până aci: o tendință serioasă spre revoluție la intelectuali!

Ne mai spunea Vlădescu că la procesul lui Codreanu, cea mai bună depoziție a făcut-o Maniu, firește, nu prin aprecierile ce i-a adus, pe când Căpitanul s-a apărut slab de tot!

Episcopul nostru a făcut o impresie foarte bună la Oravița, în schimb cel de la Caransebeș nu. De exemplu, l-a întrebat pe al nostru: „Am auzit că voi treceți la bapțiști!...” I-a răspuns: „Eu așa știu că voi

veniți la noi!” Am regretat numai că la concursul corurilor, chiar atunci am ieșit când a intrat pe scenă corul din Ticvani. Nu ne-a spus nimeni!

De la Oravița ne-a trimis Bolboca cu mașina la Reșița, unde am făcut liturghie. Fiind popor mult la biserică și 31 de cuminecări, episcopul a fost încântat.

30 Iunie. Azi a venit la noi Domuța de la Oradea cu o cerere de promovare a fratelui său ca și controlor-șef. Noroc că a sosit și Ioniță cu familia, am făcut prin el intervenție la Bursan!

Tot azi a murit doamna Otilia Milutinovici.

2 Iulie. Ieri a sosit Lulu, mâine pleacă în Franța. Astă-noapte ne-a bătut la fereastră Petean, venind de la Arad: Nica a trecut cu bine peste bacalaureat, împreună cu Delia Bîrlea⁴⁷⁷ și Bistrițeanu. Nica a sosit și ea acasă, obosită de tot. Har Domnului că a trecut și peste asta!

Azi a plecat episcopul la Totești și de acolo în vizită canonică. Eu ar fi trebuit să plec cu el, dar mi-am cerut scuze că nu putem pleca cu toții de acasă. Voi merge marți la Fărcădin.

20 Iulie. Iată cronica evenimentelor:

În 4 Iulie a plecat Lulu la Grenoble, unde s-a întâlnit cu Pius.

În 5 Iulie dimineața a plecat Lici la Seghedin-Budapesta, iar eu cu Mili și Nica spre Ilia. La Simeria ne-am despărțit, ele au luat-o spre Odorhei, eu spre Hațeg, am mers la Berthelot, unde m-am atașat episcopului în vizită canonică. I-am găsit chiar la masă, era acolo și prefectul de Hunedoara, colonelul Bengliu.

Conform programului, am vizitat bisericile și parohiile din Fărcădin – Tuștea – Boița – Hațegel – Peștenița, Peșteana, Șteiu, Poeni, Densuș, Vălioara – Ciula Mare și Mică, Rechitova – Mesteacăn – Lunca de Jos, Meria – Negoiu – Lunca de Sus⁴⁷⁸. În general a mers bine, afară de mesele încărcate, de două ori pe zi. Episcopul, la cererea mea, și-a ales teme mai potrivite, nu ca până aici când în biserică le făcea pe femeii *curve*. Însă era monoton să auzi tot aceleași exemple: pe sine, pe părinții lui, Teiușul cu oamenii de acolo. A mai comis și câteva imprudențe, de exemplu, la Rechitova, din cauza felului cum i-a

⁴⁷⁷ Fiica profesorului Victor Bîrlea.

⁴⁷⁸ Parohii din protopopiatele Hațeg și Ulpia Traiana.

îndemnat pe oameni să picteze biserica, nu a mai voit comitetul să vină să dea față cu el, abia i-a adunat preotul, dar fără prim-curator. Era să fie așa ceva și la Meria. Apoi e straniu să argumentezi așa: „Dacă cineva nu crede în Dumnezeu, oricât ar fi de învățat, e mai mare măgar decât copilul acesta...” și a arătat spre un copil care stătea frumos, se cuminecase și el cu ceilalți oameni, la Mesteacăn. Iar după Liturghie, stând de vorbă cu oamenii, cea dintâi întrebare era: „La câți ani se căsătoresc fetele aici?...Să nu fie înainte de 20 de ani! Eu am avut două nepoate, la nici una nu i-am permis.” Canonicul Deciu, care a fost cu câteva săptămâni înainte în vizită canonică cu el în Țara Hațegului, spunea că l-a auzit argumentând și cu asta: „Nici purcica nu o duci așa de tânără la vier.” Eu l-am întrebat odată ce ar zice dacă unul dintre credincioși i-ar opune prevederile dreptului canonic la etatea căsătoriei. Mi-a răspuns: „Nu de asta e vorba. Dar am citit nu demult în cartea unui neamț, că dacă femeia e prea tânără, nu se desfac oasele așa de ușor, nu poate face copii.” Mirat că are timp să citească și lucruri de astea, i-am spus: „Preasfinte, nu-ți bate capul cu lucruri de astea, lasă-le în seama doctorilor și a autorităților de stat. Noi să ne facem treaba noastră!”

La Mesteacăn, după ce am urcat de la Rechitova pe o potecă prăpăstioasă, ne-am suit în căruță. Dar cum locul era cam înclinat, s-a întors „șițul” cu noi și am căzut ghemuit la pământ! Nu știu unde s-a întâmplat că, mergând prin sat, episcopul dădea ca de obicei binecuvântări în dreapta și în stânga. O babă dintr-o curte (mi se pare că la Lunca Cernii de Sus), a răspuns și ea binecuvântând! La Densuș a menționat în predică chestiunea unei noi biserici.

De la Lunca de Sus am străbătut un drum frumos pe șoseaua Rusca-Rușchița, de acolo la Apa Boului, unde ne-a așteptat mașina de la Rușchița. Acolo, doamna Biebel ne-a așteptat cu ojină, am vizitat cariera de marmură și am alergat la tren la Zăvoi (l-am ajuns aici, fiindcă plecase deja din gara Valea Mare-Rusca!), iar seara la 10 am ajuns la Lugoj. Planul fusese să trecem peste Tăul Ursului la Margina, dar evreii de aici nu ne-au dat mașina!

21 Iulie. În 20 seara am plecat și în 21 dimineața am fost la Odorhei. Pe tren, între Lugoj și Făget, am călătorit cu inginerul Simu,

subdirector comercial. Acesta îmi spunea că s-a întâlnit cu Bocu, care i-a povestit despre consfătuirea pe care a avut-o cu maniștii la Poiana, la Mihai Popovici: vor înainta un memoriu Regelui cu 300 de iscălituri (redactat de el, Bocu), arătând că în condițiile actuale nu mai există bazele unirii Ardealului cu Vechiul Regat și la 1 Decembrie 1938 vor face o mare adunare la Alba Iulia – ceea ce nu cred că li se va permite! Ulterior am citit că pentru participarea la această consfătuire un profesor universitar din Cluj a fost suspendat!

La Odorhei i-am găsit pe toți bine. Am stat două zile și, în 23 dimineața, am plecat cu autobuzul la Sovata, unde am stat până seara. Am întâlnit pe Nora Barbu care ne-a dus la masă. Am mai întâlnit pe doamna colonel Dragomir și pe canonicul Moldovan din Blaj. Seara la 6 am mers cu autobuzul la Târgu -Mureș, aci în gară ne-am văzut cu vechiul prieten Alexandru Mesaroș-Păltineanu. Am luat trenul și am mers la Iernut, aci ne-a așteptat protopopul Iacob Domșa, la care am fost găzduiți boierește. În 24 dimineața, am mers cu trăsura la Sălcud, comuna de naștere a lui Mili. Ne-a așteptat întreg poporul la biserică, am servit, am luat masa la simpaticul preot Cerghizan. Am văzut împreună cu Camil, Mili și Nica locurile unde a copilărit Mili. Am venit apoi la gară la Iernut, am mers la Bogata, unde am vizitat pe prietena lui Mili din copilărie, pe Ilonka. Seara am luat trenul și ne-am dat jos la Niraștau, unde ne aștepta trăsura lui Precup de la Șăușa – anunțat de mine în preșeară –, am stat și aci până a doua zi la amiază, când am plecat iarăși la Târgu Mureș. Aci am vizitat biserica pictată de Simonescu, foarte sărăcăcioasă față de cea din Lugoj! Am plecat apoi cu autobuzul la Sovata, unde, fiind plecat deja cel de Odorhei, am rămas peste noapte la preotul Târnavăanu, iar marți, în 26 dimineața, am plecat și la 8 am sosit la Odorhei. Trebuia să stăm numai o zi, dar am stat încă trei zile, fiindcă joi, în 28 seara, Camil a făcut feștanie la casa cea nouă și frumoasă, apoi am luat o cină în grădină, frigând un berbecuț la grătar și gustând vinul delicios. Erau de față protopopul Ivan, directorul B.N.R. Gubariu, directorul unei alte bănci, avocatul Laslo etc.

Vineri, în 29 Iulie, la amiază, am plecat din Odorhei, după-amiaza am sosit la Blaj, am stat aci până sâmbătă dimineața (am cinat la finii și am dormit la Mariți), apoi am plecat la Vulcan, unde am sosit după-amiază. Am servit la Petrila, seara am revenit. Luni- marți⁴⁷⁹ - miercuri am stat la Vulcan, joi, în 4 August, a venit cu trenul de dimineață Domuța la noi, joi seara am mers cu el, cu Genu, Nica și învățătorul Voin la munte. Am dormit la cabana Vulcanului, dimineața am mers până la bordeie, de acolo peste Cartianu am mers pe Straja și am coborât vineri-seara la Paroșeni-Vulcan. În 6 August am servit la Coroești, duminică, în 7, am mers cu Mili și cu Nica la Petrila, am servit aici, după-amiază am făcut o excursie la Roșia, unde am petrecut foarte bine, ca și în 1936. Luni am stat la Petrila, marți am mers noi cu familia Hangea la Aușel, miercuri ne-am reîntors la Vulcan, abătându-ne în drum pe la Iscroni și Aninoasa. Joi, în 11 August, am fost la masă la Paroșeni, iar ziua următoare, vineri seara, m-am întors la Lugoj.

Sâmbătă, în 12, am văzut de lucrurile mele la Lugoj, iar duminică dimineața am mers la Radna, de unde m-am reîntors luni, în 15 seara. Pentru romano-catolici a luat parte la pelerinajul din Radna canonicul Metzger, care în ziua sărbătorii, la masă, a toastat pentru prima oară și asta în onoarea mea! I-am răspuns și, prin aceasta, am întârziat trenul spre Timișoara. L-am luat mai târziu pe cel spre Arad, având ocaziunea să călătoresc cu familia Herlo, făcând cunoștință și cu mirele Zitei. Iar doamna Herlo mi-a destăinuit că doctorul Birău se interesează de Nica și că o să vină pe la noi.

Joi, în 18 August seara, au sosit și Mili cu Nica. Trebuiau să vină mai curând, dar miercuri s-a făcut la Lupeni o petrecere în onoarea lui Nica, pentru care arată mult interes inginerul Ciora.

⁴⁷⁹ Uitasem să scriu că marți, 1 August, am fost în excursie la Lainici, noi cu familia Hangea. Am văzut ce grozav se lucrează la construirea căii ferate spre Surduc. De data aceasta – însoțit de Nica și de o prietenă a ei – am urcat până la Locurile Rele, la schitul admirabil situat, cu un călugăr simpatic, dar fără Euharistie! (n. a.)

20 August. Azi am fost împreună cu episcopul la Timișoara, la instalarea rezidentului regal A. Marta⁴⁸⁰. Am mers de ieri seara, am cinat la Pacha, eu am dormit la Seminar. În program era un serviciu divin la biserica ortodoxă, noi am făcut serviciul propriu la biserica din Fabric, la care a participat și episcopul Pacha.

La episcopul Pacha am văzut un memoriu redactat de el, cu amănunte istorice de pe vremea episcopului Bonnaz, apoi a lui Dessewfy, căruia i-a fost secretar, și a lui Csernoch⁴⁸¹ și Glattfelder⁴⁸².

În programul instalării era primirea la gară a înalților demnitari (Patriarhul, prim-ministrul, ministrul de Interne Călinescu etc.), dar când-colo lumea a mers degeaba. Nouă pe la orele 9-10 ne-a spus subprefectul Ionescu, venind în vizită la Pacha, că primirea va fi făcută în fața bisericii ortodoxe (demnitarii veniseră deja seara), și asta cu scopul ca toată lumea să intre apoi în biserica ortodoxă. Dar noi am mers la biserica noastră. La ortodocși a mers numai vicarul Muntean și canonicul Unterweger. Pacha spunea că așa s-a făcut și la serbările Horea la Alba Iulia: Regele a fost primit în biserică, pentru ca toată lumea – și episcopii catolici – să se împingă înăuntru!

Eu promisem acasă invitație prin poștă, fără bilet la banchet. Ulterior, mi s-a trimis bilet și mi s-a rezervat un loc de frunte la masă, după foștii miniștri! Episcopul nostru a ținut un toast cu un început sub toată critica!

26 August. Ieri am sosit de la București, unde am fost să fac o tranzacție cu Oficiul Național al Cooperativei, asupra datoriei cooperativei „Lugojana”. N-am prea reușit. Am avut însă mulțumirea să îi duc lui Lulu cufărul pe care nu i l-a dus servitorul la gară când a venit Lulu din Franța. Lulu mi-a povestit de Pius, că are o domnișoară

⁴⁸⁰ Alexandru Marta (1869 – 1965), jurist, în momentul consemnării Rezident Regal al Ținutului Timiș (1938 – 1940).

⁴⁸¹ Alexandru Bonnaz, Alexandru Dessewfy, János Csernoch (viitor primat al Ungariei), episcopii de Cenad.

⁴⁸² Iulius Glattfelder (1874 – 1943), fost episcop romano-catolic de Cenad, intrat în conflict cu Statul român a plecat la Szeged în anul 1923.

doctoriță pe care vrea să și-o aducă de soție. Lulu, altfel, har Domnului, arată bine.

29 August. Azi am fost la Timișoara, în cauza procesului bisericii din Brad (să vorbesc cu doctorul Ivanovici pe care nu l-am găsit la București). Astă-seară a sosit Lici din Ungaria, unde a petrecut aproape două luni și spune că a adunat mult material.

5 Septembrie. În zilele de 30 August-3 Septembrie am avut exerciții spirituale conduse de părintele Tălmăcel. În încheiere a fost Consistor plenar.

Nica e bolnavă de ficat, cu semne de icter.

În 2 a venit iarăși Domuța la noi. În 4 seara a plecat cu Lici, acesta pe două săptămâni, la Odorhei, ca să studieze ce influențe românești prezintă oieritul la secui.

8 Septembrie. Ieri și azi am fost cu episcopul la sfințirea bisericii din Sâlha. În legătură cu aceasta, dorind episcopul să facă distingerea preotului M. Bora, am reușit să-l înduplecăm să facă mai multe distincții, între care doi canonici onorifici (Muntean, Bora) și patru protopopi onorifici, dând satisfacție preoților Măxer și Ivan Muntean, neglijați până acum prin intrigi.

10 Septembrie. În piața catedralei e gata o mândrețe de parc. Ieri a cântat muzica în el! Asta e singurul folos pe care-l avem de pe urma regimului dictatorial! Onoare secretarului general al Primăriei, domnului Vasile și primarului D.N. Proștean! Câte intervenții nu s-au făcut pe la guvern și la Patriarhie, câte nu s-au scris prin gazeta din Caransebeș!...În fine, am reușit!

11 Septembrie. Azi a fost Adunarea Generală a Reuniunii Femeilor din Lugoj. Mili a fost aleasă a doua oară prezidentă, cu mare însuflețire!

12 Septembrie. Azi aflu de la Boldea că, la dorința Regelui, s-a pus în fruntea foștilor național-creștini Istrate Micescu⁴⁸³! El umblă cu

⁴⁸³ Istrate Micescu (1881 – 1951), jurist, om politic și profesor de drept. Membru al P.N.L., a fost ministru de externe în guvernul Goga-Cuza și ulterior în perioada dictaturii regale ministru de justiție în guvernul Tătărăscu (1939 -1940), calitate în care

Gh. Cuza⁴⁸⁴ să ia contact cu fruntașii. Duminică vine la Băile Herculane. Tot de la el am auzit versiunea că pe Ionel Gașpar, secretarul lui Vaida, pe care nu demult l-au împușcat și l-au jefuit niște bandiți în tren, l-ar fi omorât oamenii guvernului și i-ar fi luat valiza nu cu 450 mii, cum se spunea, ci cu acte importante de-ale lui Vaida, care mai nou ar fi întors spatele Regelui. Tot așa s-ar fi furat și valiza lui Vlad, cu acte. Caută să-l compromită și pe Maniu.

Mai nou s-au operat, în toată țara, arestări de foști legionari. Au fost duși la Vaslui preoții Pușcaș și conducătorul Librăriei Diecezane, Moise. Pe acesta din urmă, acum trei luni, ne-a constrâns Ministerul și Siguranța să-l concediem. Preotul Coprean din Pecica a fost reținut la Consiliul de Război pentru agitație.

18 Septembrie. Ieri dimineață a sosit Lici de la Odorhei, unde a studiat oieritul la secui. Miercuri, în 14 seara, am vorbit cu Lulu la telefon. L-am rugat să afle pentru Nica vreun curs de un an la București, fiindcă prospectele ce vin din străinătate sunt scumpe de tot. El era îngrijorat de revizuirea dispensațiilor. Tot miercuri seara a plecat de la noi Vasile Domuța, care a venit iarăși pe trei zile. E pe cale de a-și cere transferarea la Lugoj, ca șef de serviciu.

Ieri am avut la Prefectură o mare consfătuire în cauza apărării pasive. Din cauza crizei între Cehoslovacia și Germania, atmosfera e foarte încărcată, totul miroase a război. Mili, preocupată de mizeriile economice ale războiului, a ținut să se aprovizioneze cu pânză pentru lenjerie, prosoape, plapome, mășărițe, ca zestre pentru Nica. Am cumpărat de la mai multe fabrici și prăvălii, mai cu plată, mai pe credit, am luat și un împrumut de la Ungur de 6.000 lei, oferit de el de bună-voie.

Azi am fost la Timișoara, unde am publicat numirea de canonic onorific a vicarului Gh. Muntean. A fost serviciu frumos la biserică, cu 7 preoți, lume multă, după aceea recepții. Totul a decurs mulțumitor!

a fost însărcinat cu elaborarea unei noi Constituții, care să legifereze noul regim introdus de Carol al II-lea.

⁴⁸⁴ Gheorghe A. Cuza, ministru muncii în guvernul Goga, fiul lui A.C. Cuza.

23 Septembrie. Azi am fost cu Nica la Timișoara. Eu am făcut vizită, în numele Episcopiei, la domnul Rezident Regal Marta și la domnul secretar general Ciupe⁴⁸⁵. Era nevoie să luăm și noi contactul cu ei, fiindcă ortodocșii se tot freacă pe acolo. De la Ciupe am auzit lucruri interesante în ceea ce privește intrigile împotriva noastră.

Pe Nica am dus-o, fiindcă ne tot invitase doamna Roth să mergem la atelierul ei, să-i facă niște fotografii. Domnul și doamna Roth nu erau acasă, fiind el bolnav de nervi, s-au dus la Pesta la sanatoriu.

După-masa am avut ședința Comitetului Astei Bănățene. A venit președintele de la Sibiu, Dr. Iuliu Moldovan, să-și facă vizita la domnul Rezident Regal și el a prezidat ședința. Ce s-a discutat nu importă, decât că s-a hotărât să ajutăm și pe frații din Iugoslavia. La ședință a luat parte și președintele Astei de acolo, preotul Adam Tiștea din Grebenaț (Vrșec). El ne-a povestit lucruri grave din luptele lor de acolo. Au înființat vreo 40 de cercuri culturale ale Astei, dar statutele au fost respinse de trei ori, deși le-au înaintat corectate cum au cerut ei (admițând la dezbateri și limba sârbă), și acum le-au promis că le vor aproba. La fiecare cerere de aprobare se plătesc taxe grele, încât îi ruinează și materialicește. Convenția școlară se aplică, dar cea bisericească e caducă și nu se va aplica: sârbii nu pot admite ca biserica lor de aici să aibă ceva cu Bucureștii. Pe de altă parte, e o mare dovadă de slăbiciune din partea noastră că Statul român salarizează preoții sârbi, pe când Statul sârbesc nu dă nimic preoților români. Românii din Timoc sunt ținuți absolut izolați. Dacă ar merge cineva la ei să facă propagandă, îndată ar fi deținut. Singura deșteptare ce o fac la ei sunt tinerii bănățeni care merg la armată în Sârbia veche. Acolo fac coruri, joacă hora și cu asta îi deșteaptă pe cei de acolo. În biserică și școală totul e sârbește. Femeile au fost păstrătoarele naționalismului, fiindcă până aci fetele nu erau obligate să umble la școală. Pe învățători și pe notari, ca să nu se familiarizeze prea tare, îi transferă după trei ani din satele românești. Cărți, gazete nu pot să pătrundă în Sârbia veche decât

⁴⁸⁵ Gheorghe Ciupe, secretar general al ținutului, consilier la Curtea administrativă Timișoara.

cu litere chirilice și în acest scop li s-a promis un ajutor din partea domnului Moldovan. Ca dovadă de starea sufletească a românilor noștri din vechea Sârbie, ne povestea următorul caz: într-o comună de munte, la 20 km de Belgrad, atât de mult au fost persecutați românii cu fiscalitatea, încât doi dintre ei s-au făcut haiduci de codru și, din răzbunare, omorau sârbi, numai sârbi. Unul a fost ucis, celălalt lucrează și acum.

Am primit de la vicarul Muntean 7 mii lei împrumut.

25 Septembrie. Ieri a sosit aici părintele Dr. Cosma Avram⁴⁸⁶ de la Cluj și a luat azi masa la noi. Mi-a povestit lucruri interesante în legătură cu Congresul Agru-lui, invitat să se țină anul acesta la Cluj. Maniștii au lansat ideea să nu se țină, pe motiv că ar trebui să ne exprimăm nemulțumirile noastre și asta ar avea răsunet peste hotare. Apoi și Mitropolitul e bolnav. În realitate, ei nu vor ca la acest Congres să se facă manifestație pentru Rege. Au făcut în acest sens propunerea episcopului Hossu, care a vorbit prin telefon cu Mitropolitul la Sovata. Acesta a răspuns că el vine la Congres și vom face o mare manifestație de solidaritate românească! (Lupaș adusese de la Pesta o vorbă spusă lui afirmativ de cineva de la Budapesta că și ungurii consideră Biserica Unită ca bază a revizionismului). Asta iarăși nu i-a convenit lui Borza și a hotărât să meargă el la ministrul de Interne să-i vorbească. Depinde cum îi va prezenta chestiunea, în urma avizului ce va da oficina secretă a fostului Partid Național-Țărănesc. În ceea ce privește alegerea unui președinte, s-a îmbiat – prin Dr. Nicolae Popa – să fie ales Zenovie Păclișanu, promițând că-și va purta bine slujba. Dar cu tot dreptul s-a spus în comitetul de direcție că el are niște probleme (purtarea lui din 1916 și de după război cu ungurii. Guvernul rânduise anchetă împotriva lui, dar Borza l-a scăpat!). El, Avram, e de părere că ar fi mai potrivit doctorul Câmpăan de la Brașov, ca fiind bine cu Vodă.

2 Octombrie. Duminică, în 25 Septembrie după-amiază, am plecat la Vulcan, de unde am venit vineri seara. Am căutat să văd de casele de acolo, unde cu greu poți găsi om la lucru. Am fost o zi și în excursie la munte, chiar în ziua când s-a hotărât ținerea conferinței la

⁴⁸⁶ Avram Cosma, preot misionar în dieceza de Cluj-Gherla.

München. La notarul din Vulcan am ascultat la radio discursul lui Hitler și toate știrile. Am petrecut, ca toată lumea, momentele de înfrigurare legate de știrile de război și am simțit o mare ușurare când am aflat că războiul a fost înlăturat. Chiar și Pius ne scrie din mijlocul acestor momente de mare emoție, neștiind ce îi va aduce viitorul!

7 Octombrie. Marți, în 4, am fost cu episcopul la Timișoara la domnul Rezident Regal în vizită, unde am vorbit despre chestiuni confesionale, în special despre cele legate de Brad. Am fost și la Ciupe, Petrovici, Daminescu. Venind înapoi pe tren, mi-a povestit episcopul că Ionel Gaspar nu ar fi fost asasinat, ci fiind la București, a ridicat salariul lui Vaida pe 5 luni (250 mii lei), și i-ar fi pierdut la ruletă la Sinaia. Din cauza asta s-a sinucis.

Zilele acestea am primit la Episcopie un raport al vicarului de la Timișoara, care a aflat că jandarmi și polițiști îmbrăcați în haine țărănești umblă pe la preoții și învățătorii de la sate ca să afle dacă nu sunt gardiști.

Ieri îmi povestea Paveloniucă că, săptămâna trecută, cu zvonurile de război, Patriarhul a voit să demisioneze. Vodă l-a chemat atunci pe Bălan și i-a propus prezidenția. El a refuzat însă. La care Vodă a amenințat că rupe cu politica naționalistă, îl aduce pe Titulescu și face despărțirea Bisericii de Stat.

Azi îmi spune avocatul Bălăngean că într-o revistă italiană, confiscată la noi, ar fi fost următoarea ilustrație⁴⁸⁷: Hitler era frizer într-un atelier, Schuschnigg⁴⁸⁸ era bărbierit de tot și Beneș⁴⁸⁹ doar pe jumătate. Alți necunoscuți așteptau la rând. Vodă Carol își vâra capul pe ușă și Hitler îi spune: „Poftim înăuntru, acuși veniți la rând...”

De fapt am constatat că față de Beneș s-a urmărit o răzbunare personală, fiindcă el a prezidat Liga Națiunilor când s-au hotărât sancțiunile împotriva Italiei...

⁴⁸⁷ Ilustrația însemna anexarea în întregime a Austriei și parțială a Cehoslovaciei (regiunea sudetă).

⁴⁸⁸ Kurt Schuschnigg (1898 – 1977), cancelar al Austriei în perioada 1934 – 1938.

⁴⁸⁹ Eduard Beneș (1884 – 1948), jurist și om politic, ministru de externe al Cehoslovaciei (1918 – 1935), președinte după cel de-al doilea război mondial.

Congresul Agru-lui nu se va mai ține, ministerul de Interne a dat în acest sens o telegramă. Se vede că i-a reușit lui Borza...

15 Octombrie. Aseară am venit de la București, unde am dus-o pe Nica la Facultatea de Litere. Mă bucur că am putut-o așeza bine la doamna Angeliu, deși luate separat, masa, tramvaiul, încălzirea etc., vor costa cam mult.

Am găsit și pe Lulu bine, am sărbătorit împreună cu el ziua nașterii lui (14 Octombrie), împlinind el 25 de ani!

La Cooperativă mi s-a spus că s-a propus să se primească de către Comitet oferta noastră de tranzacție.

Am avut și chestiuni oficiale de rezolvat, am isprăvit toate în afară de audiența la Mitropolitul Țoiu: nu poți intra la Ministerul Educației Naționale decât cu aprobare obținută prin biroul de informații⁴⁹⁰. Două zile am încercat și degeaba: e o jale acolo, sistemul cel mai mizerabil ce poate fi! Am fost la Caliani⁴⁹¹ și el, aprinzându-și țigara, îmi spunea că cei de la episcopia de Alba Iulia l-au făcut atent, cu mult haz, la Pastorală episcopului Bălan asupra fumatului. De fapt, e cu haz! La fel îmi vorbea și Macaveiu.

În legătură cu cele politice am aflat că fusese vorba ca Vaida și cuziștii să formeze un guvern, dar că s-a zădărnicit din cauză că Vodă se leagă de Călinescu și de Iamandi. Chiar se publică în ziare declarația lui Călinescu că lucrurile merg bine în țară! Dar avocatul Teodoru îmi spunea că atunci când Călinescu a susținut și în fața lui Vodă că țara e fericită, acesta i-ar fi arătat un raport despre treburile gardiștilor și l-ar fi întrebat: „Dar hârtia asta ce caută la mine pe masă?” Valer Pop ne spunea că nu a fost vorba de constituirea unui nou guvern. Vaida a fost la București la înmormântarea lui Averescu și a stat o zi. Regele nu a pertractat cu nimeni. Însă Regele s-ar fi edificat că nu merg lucrurile strună și că e nemulțumire în țară. E clar că ne trebuie un alt guvern, în frunte – pentru vremurile revizioniste de azi – cu un ardelean, pe cât se poate, din vechea gardă. De aici combinația Vaida cu național-creștinii, agreați de Hitler și Mussolini!

⁴⁹⁰ La acea dată ministrul Educației era episcopul Nicolae Colan.

⁴⁹¹ Augustin Caliani, profesor la Blaj.

De-ar mai trăi săracul Goga, ce curând și-ar fi primit satisfacția!

În ceea ce privește Agru, ministrul de Interne nu a autorizat ținerea Congresului. Ideea i-a fost sugerată de maniști, iar acum tot ei fac gură. Ce ipocrizie!

22 Octombrie. În zilele acestea am fost la Blaj, Cluj și Nicula cu ocazia dezbaterii procesului Cib la Curtea de Apel Cluj.

Mărți, în 18, am plecat la Blaj și apoi miercuri dimineața la Cluj. La Blaj am fost oaspetele Mitropolitului, unde am luat masa și am dormit. Mitropolitul, cu boala lui, nu pare a fi alarmat, merge la Viena trimis prin precauție, dar Suciu mi-a spus că doctorii din Cluj se tem să nu aibă cancer la rinichi sau tuberculoză la uretră.

La Seminar am aflat că, în urma vizitei făcute de vizitatorul apostolic, au fost dați afară profesorii Nicolae Lupu pentru beție (fără destrăbălări sexuale), și Coriolan Lupu (s-a dovedit că în America a atentat la căsătorie și azi e bolnav de nervi). La procesul lui Augustin Popa pentru propagandă împotriva votării noii Constituții s-au prezentat în fața Consiliului de Război toți șefii de organizații, spunând că au făcut la fel, să fie și ei deținuți, ca și Maniu – care a cerut să fie pedepsit pentru că el a dat ordinul. (Maniu s-a declarat de profesie agricultor). Au fost propuși ca martori miniștrii Ghelmegeanu⁴⁹² și

Ralea⁴⁹³, care au luat și ei parte la ședința respectivă a Comitetului Partidului Național-Țărănesc, iar azi sunt miniștri!

Mitropolitul mi-a spus că Bălan iarăși a predicat minuni la sfințirea bisericii din Sărmășel, iar la Cluj avocatul Ionel Pop mi s-a

⁴⁹² Mihail Ghelmegeanu (1896 – 1982), om politic, membru al P.N.Ț., a fost exclus din partid ca urmare a participării în guvernele din perioada dictaturii regale, ca ministru al lucrărilor publice și comunicațiilor și ministru de Interne.

⁴⁹³ Mihail Ralea (1896 – 1964), filolog și filozof, om politic. Membru al P.N.Ț., a făcut parte din gruparea exclusă din partid pentru participarea în guvernele din perioada dictaturii regale. A fost ministru al muncii în toate guvernele care au condus România între 30 martie 1938 și 3 iulie 1940. În perioada comunismului a fost ministru plenipotențiar la Legația română din Washington și reprezentant al României la UNESCO.

plâns că ar fi predicat în așa fel că era să i se facă o demonstrație ostilă. A făcut partidele politice *curve*, iar despre Vaida a spus că i-a dat Noul Testament, dar l-a pus în bibliotecă și nu-l citește pentru că e necredincios!

De la Dănilă am aflat că vor să trimită de preot la București pe Rațiu din Deva. Nu am sprijinit această idee.

La Cluj am luat masa la episcopul Hossu. Am văzut și pe Domuța, mutat de curând acolo. Dăianu îmi spunea că Regele ar fi ținut sfat cu miniștrii ortodocși în vederea unirii bisericilor, dar că Bălan o combate. Regele i-ar fi spus că fiind obosit, se va găsi o mănăstire și pentru el. (Promotorul ideii e Pangal!).

Valer Giurgiu îmi spunea că gardiștii de la Vaslui ar putea scăpa dacă ar subscrie o declarație. Dar, se vede, ei acum se simt tari pe poziție. Se spune că Regele ar fi trimis pe cineva la Hitler să trateze cu el și Hitler i-ar fi spus să-i trimită pe acela care e în temniță. (Mai nou, în mai multe orașe, chiar și în Lugoj, au aruncat afișe în curțile oamenilor!).

Despre demisia celor doi generali din guvern, despre Glatz⁴⁹⁴ și Argeșeanu⁴⁹⁵ îmi spunea tot Giurgiu că a fost din cauză că, sosind ceva armament din Franța (în valoare de două miliarde, pentru a căror acoperire s-ar fi pus mâna pe depunerile de la CEC), fiecărei arme îi lipsea o piesă. Când au reclamat, au fost întrebați de francezi: „Ce politică faceți? Cu cine țineți în caz de război?”

Dezbaterea procesului Cib a decurs destul de bine, rămânând să se pronunțe sentința peste 8 zile.

Aflând că sunt la Cluj, părintele Leo Manu m-a luat cu el și m-a dus la Nicula. Mă bucur că am putut să văd și această localitate, cu

⁴⁹⁴ Alexandru Glatz (1882 – 1953), la data consemnării subsecretar de stat în Ministerul apărării. Arestat de comuniști a murit la Sigheț.

⁴⁹⁵ Gheorghe Argeșanu (1883 – 1940), general, ministru apărării naționale în guvernarea lui Miron Cristea din 1938, președinte al Consiliului de Miniștri timp de 6 zile în septembrie 1939. Arestat în timpul dictaturii antonesciene, a fost asasinat la Jilava dr către legionari.

mânăstirea ei vestită. Am petrecut bine până a doua zi, când am plecat spre casă! Am sosit vineri seara.

25 Octombrie. Duminică, în 23, a fost dezvelirea monumentelor lui Brătianu și Mocioni în Lugoj⁴⁹⁶. Am fost invitat eu personal și Capitlul, în schimb la masa intimă de la Prefectură a fost invitat numai episcopul.

Ieri am fost cu episcopul nostru la episcopul Lăzărescu din Caransebeș, pe „gostie”. Ne-a primit la gară, ne-a tratat cu multă omenie, deși nu a avut niciun invitat la masă. Am constatat că e mai simpatic decât pare. A studiat și la catolici, la Pesta și Viena, are o mulțime de cărți catolice. I-am văzut Seminarul, Librăria, Tipografia. Eu am fost în vizită și la Ștefan Pop, vechiul nostru ortodox-catolic!

28 Octombrie. Azi îmi scrie Dăianu că ar fi aflat de la un intim al lui Bălan din Sibiu că nu e contra unirii cu Roma, decât că dorește să se facă cu concursul lui, ca să aibă merite!

Am primit cartea arhimandritului T. Bonteanu, „O turmă și un păstor”, e admirabilă!

Am scris un articol despre Mocioni la *Tribuna* lui Agârbiceanu și unul despre Carada, în vederea jubileului de 70 de ani!

Astă seară a sosit Nica de la București.

1 Noiembrie. Azi am fost la Timișoara să văd pe Otto Roth și la rezidenție în cauza notarului Indrea. Am călătorit încolo cu Jakabfy, cu care am vorbit multe despre politica actuală. Îmi spunea de Ungaria că ar fi mai bine să nu i se dea Rutenia, pentru că așa capătă o populație care va fi tot mereu nemulțumită, un cuib de iredentism ucrainian. Mai capătă și 115 mii de evrei perciunați. El prevede că Hitler, nu peste mult, va cere crearea unei regiuni autonome pentru germanii din Banat și Bacica, precum și autonomie pentru germanii din Ardeal. Despre Titulescu spunea că, atunci când era greu bolnav, îi spunea atșatul nostru de presă de la Geneva, îngrozit: „Ce catastrofă dacă moare omul acesta!” El, Jakabfy, a răspuns: „Ar fi un mare noroc și pentru el și pentru țară dacă ar muri acum.” (Azi ar avea statui în toate orașele!).

⁴⁹⁶ Amplasate în fața Prefecturii orașului, ambele monumente au fost demolate de comuniști.

Despre Beneș spune că la Conferința de Pace cerea frontierele Cehoslovaciei la 40 de km de Berlin și Buda (rămânând numai Pesta capitala Ungariei). Despre Cehoslovacia, așa cum a făcut-o Conferința de Pace, spunea Beneș că e un monstru care nu se va putea susține! Iată, s-a adevărit!

Roth vede pesimist viitorul, mai ales în ceea ce îi privește pe evrei. Îl mustră conștiința că le-a dat copiilor lui religia catolică și așa i-a smuls din rădăcină, nimeni nu-i va primi!

3 Noiembrie. Astă-seară a plecat Lici la Sf. Gheorghe, la curs de străjerie.

8 Noiembrie. Duminică, în 6, a fost sfințirea bisericii din Visag, la care l-am însoțit pe episcop. Era vorba că vine și Rezidentul cu Prefectul, dar a venit un simplu delegat, prim-pretorul. După-amiază, reîntorcându-mă de acolo, spre marea mea mirare l-am găsit pe Lici, întors de la Sf. Gheorghe, fiind refuzat la străjerie pe motiv de boală. A venit peste București și l-a adus cu el pe Lulu, care a venit să ne vadă. Tot în ziua de duminică a fost aici Ioniță cu fotbaliștii de la Lupeni, care au jucat cu „Vulturii”. A fost aici și Turi și am mers împreună cu Tensi la Zorlenț.

Lulu a intrat prea mult la cheltuieli, deși are salariu frumos. Nu știu când va scăpa de datorii. Ceea ce mă îngrijorează mai mult e că se plânge de serviciu. Deși e destul de bine cotate, i-ar plăcea totuși ceva mai independent.

11 Noiembrie. Miercuri, în 9, s-a ținut Conferința Episcopescă la Cluj, unde se găsește Mitropolitul sub tratament medical. Bălan spune că s-a hotărât redactarea unui memoriu la Rege, fiindcă se vede o acțiune sistematică împotriva noastră.

Se pare că e gata regulamentul serbărilor naționale: la Blaj și la Lugoj autoritățile vor merge la catedrala noastră, despre celelalte (Baia Mare?), nu se spune nimic. Bălan îmi spune că starea Mitropolitului e normală: va fi operat.

14 Noiembrie. Ieri, duminică, a fost sfințirea bisericii din Bârzava, la care l-am însoțit pe episcop. Voia să mergem direct. Eu am făcut programul, așa că am mers de la Timișoara la Radna, aici am stat

două ore, ne-au așteptat Dr. Suciu și călugării, am vizitat mănăstirea, am luat masa la ei și apoi am mers mai departe. A fost o serbare reușită, a fost și Mili cu Nica, ele au rămas la petrecere și au petrecut bine. Au luat parte vreo 20 de preoți, întreg protopopiatul din Arad. Venind de la Cluj, Dr. Ion Birău ne-a adus vestea că Mitropolitul se operează, el i-a făcut analiza urinei și a propus operația. Prin el a trimis Mitropolitul vorbă episcopului nostru să-l lase pe Rațiu la București. Asta ne-a spus-o încă de sâmbătă seara. Duminică a vorbit cu Clujul la telefon, i s-a comunicat că operația a reușit, i-au tăiat o coastă și i-au scos un rinichi, având cancer. Acum, de nu ar trece și la celălalt. Mitropolitul e slab, abia are 49 kg.

Sâmbătă, în 12 dimineața, a fost Măxer pe aici, iar duminică, adică ieri, a venit pe la noi Șerban Opriș.

23 Noiembrie. Aseară am venit de la Bucova, unde am ținut misiuni în 20-22, împreună cu Dr. P. Suciu. Studiez demult pe acest băiat și cred că văd tot mai clar caracterul lui.

La Bucova, doamna Berinde ne-a povestit următorul lucru interesant, auzit de ea în legătură cu Petrache Lupu. Preotul Bobiu de la Maglavit avea credincioși tare stricați. Petrache Lupu era om simplu, cam nătăflete, dar foarte credincios. Preotul i-a spus că lui i se va arăta Dumnezeu, la buturugi. I-a sugerat ideea în repetate rânduri, apoi, odată, preotul s-a îmbrăcat într-un cojoc mare, alb și, trecând Petrache pe acolo, și-a făcut apariția. Popa și-a schimbat vocea. Vedenia s-a repetat și iată întreaga istorie a Maglavitului! Asta ar fi povestit-o mai târziu Bobiu, după ce a fost dat afară din comitetul ce administrează banii la Maglavit!

24 Noiembrie. În Consistorul de azi, în sfârșit, episcopul a pronunțat energic hotărârea că, dacă Jivanca nu-și cere pensionarea, va fi primul care se pensionează din oficiu.

27 Noiembrie. Azi am primit scrisoare de la Lulu și Nica. Vasile e la ei, la București.

28 Noiembrie. Pius ne scrie că e numit șef de clinică. A primit pachetul trimis prin teologul Surdu. I s-a scris de la Paris că i s-a

acordat medalia de aur „Renaissance Française”. Bravo! Teza e în lucru, merge cam încet pentru că are multe părți originale.

30 Noiembrie. Aseară a venit episcopul de la București, unde a fost invitat personal la inaugurarea statuii lui Brătianu de domnul Lapedatu, care a cerut să ia parte toți ierarhii, să fie o demonstrație pentru cei din afară. A luat parte și Maniu, cu mulți național-țărăniști. Dr. Costinescu i-a spus episcopului: „Știi că înainte cu 24 de ore, Maniu nu fusese încă invitat? Am intervenit energic la cumnatul Polizu-Micșunești și așa s-a trimis invitația.” Dinu Brătianu a organizat un ceai cu partizanii, la care le-a ținut un discurs de două ore. Tătărăscu a avut la cină pe ai săi și ar fi zis că nu dă mâna cu Dinu fiindcă acesta a întins mâna lui Maniu, iar Brătianu ar fi zis: „M-am convins că Maniu e un bun patriot, el nu vrea autonomie, de aceea am pus ambii iscălitura pe un memoriu care s-a trimis la loc înalt.”

La primirea Regelui, episcopul nostru a fost de părere să ia parte și episcopii. L-a întrebat pe Lapedatu, care i-ar fi zis. „Să vedem ce zice Comnen”⁴⁹⁷ (ministrul Externelor), iar Comnen ar fi zis. „Să vedem ce zice Armand Călinescu” (ministrul Internelor).

În cauza Bradului episcopul a vorbit la Culte cu secretarul general Davidescu, șeful contenciosului, căruia i s-a plâns de intervenția ministerului. Acesta i-a arătat dosarul la care se găsește intervenția Mitropolitului Sibiului, făcută în două rânduri. Ministrul Cancicov⁴⁹⁸ a promis că înainte de închiderea exercițiului va da și salariile noilor numiți.

Astă-seară a venit la noi colegul lui Lici, profesorul Davidoiu, și ne-a spus că mai mulți legionari ar fi fost împușcați împreună cu Codreanu. Ar fi anunțat-o Radio Budapesta. În același timp, generalul

⁴⁹⁷ Nicolae Petrescu Comnen (1881 – 1958), diplomat de carieră, la data consemnării ministrul Afacerilor Externe.

⁴⁹⁸ Mircea Cancicov (1884 – 1959), jurist și om politic, membru al P.N.L., în cadrul căruia a făcut parte din gruparea „Părerii libere”. A fost subsecretar de stat și de mai multe ori ministru în guvernele din perioada dictaturii regale. Arestat de comuniști a murit în închisoarea de la Râmnicu Sărat.

Antonescu⁴⁹⁹ ar fi fost absolvit! După atentatele de la mai multe sinagogi din țară (Reșița, Alba Iulia etc.), sâmbătă, în 26 seara, la o reprezentație a Teatrului Evreiesc din Timișoara (trupa de la Cernăuți), s-au aruncat din galerie două bombe. Sunt trei sau patru morți și vreo 20 de răniți. S-a produs panică, lumea năvălind spre ieșiri, în întuneric. S-a întâmplat atunci când s-au stins luminile și a apărut pe scenă Sidy Thal, vestita cântăreață!

Luni, în 29 după-amiază, au fost împușcați la Cluj rectorul Ștefănescu-Goangă⁵⁰⁰ și agentul Gruia. Toate acestea au produs o impresie groaznică în țară.

1 Decembrie. Ziarele publică comunicatul oficial asupra împușcării lui Codreanu și a celorlalți 13 legionari! Dumnezeu știe ce va mai urma. Va fi grozavă răzbunarea!

Îmi spune episcopul că la București e o atmosferă penibilă⁵⁰¹ (asta înainte de împușcarea legionarilor!). Mai publică ziarele că marți Armand Călinescu ar fi fost într-o lungă întrevedere la Patriarhul, iar marți spre miercuri noaptea au fost împușcați legionarii și miercuri dimineața au și fost înmormântați!

În ceea ce privește relația dintre noi și ortodocși, duminică, în 27, s-a ținut la Târgu Mureș Congresul For-ului. (Ei, se vede, nu au cerut autorizarea de la Armand Călinescu, ca cei de la Agru!). De la început președintele Sextil Pușcariu a cerut să nu se pronunțe cuvinte supărătoare la adresa uniților. Iar în moțiune se zice:

„Conștienți că primejdiile ce se anunță tot mai îndrăznețe la hotarele noastre trebuie să ne găsească într-o deplină solidaritate sufletească, întindem din nou o mână caldă fraților

⁴⁹⁹ Ion Antonescu (1882 – 1946), militar de carieră, conducătorul Statului român în perioada 4 septembrie 1940 – 23 august 1944.

⁵⁰⁰ Florian Ștefănescu Goangă (1881 – 1958), profesor de psihologie la Universitatea din Cluj, fondatorul primului Laborator de psihologie experimentală comparată și aplicată, fost subsecretar de stat în Ministerul Apărării naționale în guvernul Tătăreanu din 1937.

⁵⁰¹ Iorga înjură pe toată lumea și ar fi spus: „Credeam că am scăpat pentru totdeauna de Argetoianu și l-au pus lângă mine și între Consilierii regali”. În volumul mai nou de *Memorii* își bate joc de toți și toate! (nota autorului)

noștri greco-catolici, spre a desăvârși unitatea politică și una religioasă. Prin ea vor cădea de la sine Concordate și Acorduri dăunătoare coeziunii noastre de rasă și puterii de rezistență a statului național întregit.”

Gazeta *Tribuna*, ce apare la Cluj sub direcția părintelui Agârbiceanu, nu-mi publică ultimul articol trimis cu privire la remedii pentru problema denatalității din Banat: Biserica să fie la locul ei!

5 Decembrie. Astăzi dimineața am venit de la Reșița, unde ieri am făcut onorurile cuvenite fratelui Măxer ca protopop onorific. Reuniunea Femeilor a aranjat un ceai, peste tot fiind o caldă manifestație. Între timp au mai fost împușcați trei legionari ce „au încercat să evadeze”. *România*, cotidianul guvernului, scrie că e o operație dureroasă, dar necesară.

7 Decembrie. Ieri a fost Sf. Nicolae și a trecut cu bine. Am primit o mulțime de felicitări cu poșta, între care 10 telegrame. Am avut vreo 30 de vizite, între care și episcopul, Boldea etc. De la Timișoara a venit Puiu Sârbu.

Azi îmi scrie Mitropolitul, spunând că e acasă, e bine, dar nu se va pune în fruntea lucrurilor până la primăvară. Câte zvonuri nu am auzit după operația lui! De la Cluj îmi spunea într-o epistolă părintele Cosma Avram: „Pe aici se așteaptă evenimente.” La Blaj toată lumea șoptește că Mitropolitul are metastază, trecând boala și la celălalt rinichi. A umblat Neda pe aici și a povestit-o, a fost Băcău la Blaj și a auzit-o. Când a fost episcopul la București (în 30 Noiembrie), spune că i-a spus servitorul de la Nunțiatură: „A telefonat Dr.de la Cluj, mitropolitul e grav bolnav, Frențiu să se abată pe acolo când se întoarce acasă.” Au chemat imediat pe episcopul Hossu la telefon, care le-a spus că nu știe nimic. După-amiaza l-a vizitat pe Mitropolit și seara le-a telefonat că nu a găsit niciun rău la Mitropolitul. Nu se poate ști cine e doctorul misterios care a telefonat, dar probabil că a voit el să se informeze ce e cu Mitropolitul. Omul de la Nunțiatură nu știe bine românește, de aceea spune P.S Bălan că i-a recomandat Nunțilui să țină un om care știe bine românește.

12 Decembrie. Zilele acestea judecătorul Lungu îmi povestește că, pe când era procuror la Buzău și începuse acțiunea cooperatistă a lui Haret⁵⁰², deodată vreo 43 de preoți au ajuns pe mâna lui, căci se pusese ră toți casieri. A mers la episcopul și i-a cerut să-i reglementeze el!

Boldea a fost la București în cauza bancară. Spune că se schimbă guvernul, prim-ministru va fi Armand Călinescu, cu mai mulți din aripa stângă a partidului lui Maniu. (Despre Maniu a apărut un articol prost în *Buletinul Săptămânal*!) Alții spun că Regele vrea să rezolve problema evreiască cu prietenii lui francmasoni! Liberalii sunt dezolați, pe Tătărăscu l-au trimis ambasador la Paris și au ajuns pe linie moartă!

În presă au apărut, cu fascimil, declarațiile de renunțare ale legionarilor. *La Croix* de la Paris, în numărul din 7 Decembrie, are la „Billet de Berlin” un articolăș: „Cum l-am cunoscut pe Codreanu”, unde descrie întâlnirea de la Viena a autorului cu cel ce era să fie – tindea să fie – viitorul dictator al României. Nu se știe dacă a primit bani pentru trădare, dar e cert că la timpul său ziarul național-socialist „Der Angriff” a făcut mare publicitate din declarațiile lui cum că, de îndată ce ajunge la putere, va face pact cu Berlinul și va renunța la cele cu democrațiile apusene. Iar acum germanii publică, ca un simplu fapt divers, comunicatul guvernului român, cum că au fost uciși căutând să fugă de sub escortă. Sistemul a fost introdus de germani după 1918, barem de ar fi lăsat românii pe câțiva să fugă și apoi să-i prindă iarăși, dădeau ceva probabilitate... Încolo, se spune că s-a făcut înțelegere între Vodă și Führer cu ocazia ultimei vizite: mari cantități de petrol au mers, prin *pipeline*,⁵⁰³ de la Ploiești în Silezia, peste Cehoslovacia, în aceeași zi în care a fost ucis Codreanu.

Herlo ne scrie că, interpretând gândul celor de la Bârzava, să ne pregătim de nuntă pentru anul viitor. I-am cerut precizări.

⁵⁰² Spiru Haret (1881 – 1912), matematician, reformator al învățământului românesc în calitate de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

⁵⁰³ Conductă.

16 Decembrie. Alaltăieri îmi spune episcopul un mare secret, obligându-mă să-l primesc ca sub jurământ: Călinescu e prim-ministru. I-am spus: „O știu de trei zile.” El a citit-o în *Osservatore*. Dar nici până azi nu s-a publicat schimbarea de guvern, fiindcă nu i-au atras pe toți cei pe care vor să-i aibă. Abia comunistul de Andrei⁵⁰⁴ a intrat la Educația Națională. La instalarea acestuia, iarăși a ținut Călinescu un discurs de mare actualitate!

Lici a ținut luni (în 12), o frumoasă conferință la Cercul Francez. Iar domnii care până aci publicau o dare de seamă despre toate conferințele, acum nu au dat nimic, l-au trecut sub tăcere!

Aseară am venit de la Lățunaș, unde am fost în comisia mixtă orânduită împotriva preotului nostru, în urma unui denunț făcut de preotul ortodox. A fost inspectorul Cioban, care s-a arătat destul de cinstit.

17 Decembrie. Aseară a început să ningă și azi a nins toată ziua. S-a pus pe o iarnă strașnică! Timișul a înghețat complet!

Ziarele anunță constituirea Frontului Renașterii Naționale al lui Armand Călinescu, care îi va fi secretar general⁵⁰⁵. Acum poate urma constituirea noului guvern.

24 Decembrie. E seara de Crăciun. Aseară au sosit Lulu de la București cu Nica. Lulu ne pusese în vedere că va avea vacanță numai între 2-9 Ianuarie, pentru că șeful său a dorit să rămână să lucreze cu el. Ulterior s-a schimbat programul, șeful și-a luat concediu acum, și așa a putut venit și Lulu. Îmi spune că șeful l-a notat foarte bine, îi place de el. La 1 Ianuarie va fi angajat definitiv. Astfel, Lulu ar fi aranjat cu postul, numai să-i dea Dumnezeu sănătate!

Ieri l-am întâlnit pe domnul inspector general Victor Țăran de la Finanțe. Mi l-a lăudat foarte mult pe Domuța, comunicându-mi noutatea că e transferat la Ciuc.

⁵⁰⁴ Se referă la fostul ministru țărănist Petre Andrei.

⁵⁰⁵ Frontul Renașterii Naționale, creat oficial pe data de 16 decembrie 1938, a fost conceput ca un partid unic, de masă, un partid tipic pentru regimurile autoritare.

Afară plouă din greu. Slabă seară de Crăciun. Ninsese două zile, a și înghețat, apoi deodată s-a muiat vremea și iată-ne cu un Crăciun plin de apă!

În ziarul *România*, numărul de Crăciun sosit azi, se publică declarațiile foarte interesante ale Mitropolitului Niclescu în cauza constituirii Frontului Renașterii Naționale. Îl susține cu toată tăria. Îmi închipui cum vor turba cei de la *Unirea*. Altfel au trimis la toate autoritățile ordin să se înscrie funcționarii! Ne-am înscris și noi în fața episcopului. Numai Lici a ezitat. Abia a doua zi, după ce toți profesorii erau subscriși, a mers de a semnat și el.

Dintre legionarii internați, au eliberat 130, între ei pe preoți în primul rând.

Anul 1939

1 Ianuarie. Dacă în seara de Ajun (24 Dec.), ne-am culcat cu ploaie, dimineața ne-am trezit cu zăpadă și în prima zi de Crăciun a nins neconținut. Dar nu s-a făcut ger, așa încât ne temeam că pe Anul Nou va fi iarăși apă. Ca norocul, în Ajunul Anului Nou, s-a pus iarăși pe ninsoare, a nins toată ziua și toată noaptea de Anul Nou, ba chiar și azi a mai nins. Avem zăpadă din abundență.

Ieri a venit la noi întreaga familie Birău de la Bârzava. Seara au mers cu ai noștri la petrecere – minus preotul, care a mers acasă – și au petrecut toată noaptea. Birău nu pare a verifica cele ce ne-a scris Herlo: nu se poate căsători din cauza salariului bugetar slab, iar de la Clinică nu ar ieși, sperând să aibă un viitor acolo.

Azi îmi spune episcopul că i-ar fi comunicat primarul Lugojului: au ordin să nu mai primească înscrieri în Frontul Renașterii Naționale. Poate e în legătură cu chestiunea selecționării, despre care are un articol și *Tribuna* din Cluj. Cu ocazia constituirii Frontului, a fost cenzurat Iorga la *Neamul Românesc*, unde până atunci putea scrie ce dorea. De aceea și-a luat numele de pe ziar. Ulterior, ministrul de Interne și-a cerut scuze și Iorga iarăși poate scrie și o face înjurând acum pe foștii liberali.

Comnen e numit ambasador la Vatican, unde a mai fost de fapt. Când în 1930 voia să ne atace Rusia, a aflat Vaticanul, i-a transmis știrea lui Comnen și atunci a dat Maniu două miliarde pentru armată.

Azi a plecat Lulu înapoi la București. Pius ne-a scris că abia pe la sfârșitul lui Februarie își va susține teza. Lucrează din greu la ea.

12 Ianuarie. Vreme admirabilă! În Ajunul Botezului părea că se înmoaie, dar a ținut-o bine, fără ger, dar și fără umezeală. Acum e cald și soare. Nica a plecat în 8 Ianuarie. În 7 seara a fost cină la episcopul. Pius ne scrie că îi va veni o delegație să-i aducă medalia de aur. Va trebui să dea un banchet.

Ioniță mi-a trimis vorbă să merg pe la el. Nu știu de ce, dar fiindcă pe sâmbătă am să fiu la Cluj la profesorul Camil Negrea⁵⁰⁶ cu dosarul Bradului, plec de azi, merg să văd ce e pe la Vulcan și să-l văd pe Ioniță. Mă întorc pe la Oradea.

Prietenul Victor Ungur îmi scrie că la Bobotează s-ar fi încercat un atentat contra Regelui.

16 Ianuarie. Astă-dimineață am sosit de la Cluj-Oradea. M-a trimis episcopul la Cluj să vorbesc cu domnul Camil Negrea în cauza procesului din Brad. Am plecat de aici joi, în 12 după-amiază, seara am fost la Vulcan, vineri dimineața am mers cu Ioniță la Paroșeni, după-amiază am mers de acolo la Cluj. Pe linia Lupeni-Petroșani am călătorit cu inginerul Ion de la Lupeni. El mi-a spus că e adevărată încercarea de atentat de la Bobotează. Mi-a mai spus că dacă nu îl omorau pe Căpitan, era pregătită revoluția pentru 1 Decembrie; că pe Vodă nicăieri nu l-au primit cu atâta cordialitate ca la Hitler; că la întoarcere Regele și-a schimbat ruta și în loc de Jimbolia-Timișoara, a luat-o pe la Arad-Teiuș. Totuși, între Vinț și Alba Iulia, trenul regal ar fi fost lovit cu pietre.

La Cluj am vorbit cu Negrea, am vizitat Banca Agrară, am luat masa cu nașul, am venit seara la Oradea cu doamna Vicaș, căreia i-au condamnat băiatul în noaptea aceea.

La Oradea am stat la Episcopie 24 de ore, în ultima seară a venit episcopul de la Stâna de Vale. A vorbit la telefon cu Blajul, fiind și Hossu cu Bălan acolo. Vorbea cu mulțumire de Frontul Renașterii Naționale, care a înglobat pe minoritari. Neajunsurile noastre provin de acolo că suntem absenți. De exemplu, atunci când l-au făcut pe Vodă Mihai sublocotenent, au fost invitați numai șefii cultelor creștine: Patriarhul, Cisar, Nicolescu. Acesta din urmă s-a scuzat că are hirotonire de preoți...

Am vizitat pe Georgescu și, mai ales, pe Gálffy, căruia i-am arătat cum să organizeze Opera Pontificală la latinii din România.

⁵⁰⁶ Camil Negrea (1882 – 1959), jurist, profesor universitar de drept civil la Universitatea din Cluj, rector între anii 1924 – 1925.

23 Ianuarie. Duminica trecută Lulu, dând înainte telegramă, a trecut pe aici spre Belgrad, făcând parte din delegația română, la venirea guvernatorilor băncilor de emisiune din Balcani. S-a reîntors vineri la amiază și a stat aici până ieri la amiază, când a plecat la București. Ne-a povestit cum a ajutat Dumnezeu să se pună bine cu șeful lui, încât – deși încă nu are definitivatul – e trimis în delegație. Firește, e pentru el un mare avantaj.

În ședința Consistorială de joi, în 19, episcopul ne-a spus că Augustin Popa a văzut la București pe ministrul Andrei, un mare francmason, care i-a spus că el întotdeauna a simpatizat cu catolicii. De aceea Gusti era de părere că, dacă acum se cere Facultatea de Teologie, s-ar putea obține. Consistorul nostru a hotărât să facă un memoriu la Mitropolit în acest sens. Episcopul e cu toată hotărârea de părere să se mute reședința mitropolitană la București.

Lici a plecat la balul Politehnicii din Timișoara.

1 Februarie. Aseară am sosit de la București, unde am fost trimis în cauza bisericii din Brad (era dezbatere la Casație pe 30 Ianuarie, dar s-a amânat). Am stat la Lulu, care are o cameră elegantă. Am fost pe la Carada: i-a scris Cardinalul Tisserant de Anul Nou că a luat toate măsurile ca Mitropolitul să-și ia reședința la București. Am fost la Cernăianu, care mi-a povestit calvarul său și mi-a arătat memoriul făcut la Casație. Nunțiul m-a primit foarte drăguț. Am vorbit numai românește. La parohia din strada Polonă am aflat că e numit Emanuel Popa protopop la București. Am fost și pe la Silviu Dragomir, care mi-a spus ceea ce știam de la episcopul Bălan: că, în consiliul superior al F.R.N.-ului, voiau să numească din Ardeal trei preoți uniți Macaveiu, fiindcă nu era altul la Blaj, Agârbiceanu și eu), și trei ortodocși (Stanca, Ciuhandu⁵⁰⁷ și Ancușa⁵⁰⁸). Ideea a fost abandonată

⁵⁰⁷ Ciuhandu Gheorghe (1875 – 1947), preot ortodox, profesor, istoric, în majoritatea lucrărilor sale a combătut greco-catolicismul.

⁵⁰⁸ Romulus Ancușa, protoprezbiter ortodox, consilier eparhial în Eparhia Caransebeșului, președintele Consiliului de administrație al Băncii Poporale din Caransebeș.

de M.S. Regele pe motivul că preoții nu trebuie să facă politică. Foarte bine, dar Patriarhul, Nae Popescu și ministrul Colan nu sunt preoți?

La Banca C[entrală] Cooperativă s-a primit oferata mea de tranzacție cu 200.000 rente. Acum de s-ar putea face ca toți părtașii să-și dea partea lor!

Pe Nica încă am aflat-o bine. Locul la doamna Angeliu e foarte bun. Lulu ne-a dus într-o seară la teatru.

6 Februarie. Lulu ne telegrafiază că a fost numit cu data de 1 Ianuarie referent definitiv la B.N.R.. Har Domnului că băiatul a reușit așa de bine. Să-i dea Dumnezeu sănătate să-și poarte slujba cu bine!

Pius ne scrie că teza e gata, are 200 de pagini, cu multe clișee. Facultatea îl ajută cu 200 franci la tipar, el dă 5.000. A venit o comisie de 5 membri din Paris, care i-a adus decorația de aur acordată mai nou de guvernul francez. A dat un banchet care l-a costat 1.200 fr.

În sfârșit s-a făcut schimbarea de guvern, dar nu s-a abandonat Patriarhul. Totuși Călinescu va conduce efectiv ca vicepreședinte al Consiliului.

14 Februarie. Duminică, în 12 seara, a murit Dr. Felician Bran. Sărmanul de el, ce om capabil și ce rău ajunsese la sfârșit. Unde duce celibatul! Cărțile le-am adus la mine acasă, i-am făcut o înmormântare frumoasă, deși era frig rău.

16 Februarie. Azi a fost aici comisia pentru verificarea rentelor de expropriere, care vor intra în patrimoniul sacru (Macaveiu, Iosif Pop și Ienciu din minister). Iosif Pop mi-a arătat chestiunea cu Frențiu la Oradea: nu se înduplecă să le dea, pretinzând că numai Holodul e mensă episcopală. O să aibă necaz, îi iau Stâna de Vale. Episcopul fiind dus la Blaj, a lăsat ca să-i primesc eu. Cu mine au redactat procesul-verbal și eu am stat cu ei la masă. Ienciu ne spunea un lucru interesant în ceea ce privește pensionarea canonicilor: cei ce merg în pensie rămân mai departe în funcție și pe această cale li se reduce numărul la buget, reducere de mult pretinsă de ortodocși.

18 Februarie. Azi am ținut Consistor fiindcă în 18 episcopul a fost dus la Blaj. A fost conferință episcopală în acuza jignirii aduse bisericii noastre prin ordinul ce prevede că la sărbătorile naționale

oficialitatea, premilitarii, școlarii și străjerii merg la ortodocși, la celelalte culte merg numai delegați din cei aparținători ai acelor religii. Pe acest motiv se va putea cere să se deschidă biserici ortodoxe și în comune curat unite.

Cineva care e în legături cu Călinescu a mers la el în numele Mitropolitului. Răspunsul a fost că duminică, în 19, vine Cezar Petrescu⁵⁰⁹ la Blaj și va aduce Mitropolitului o scrisoare de la Călinescu: să așteptăm până trec serbările din 27 Februarie (aniversarea Constituției), după aceea biserica noastră va primi o satisfacție răsunătoare!

Să dea Dumnezeu să o vedem și pe asta! Până atunci am observat că, în vederea zilei de 27 Februarie, a apărut o pastorală comună a celor doi Mitropoliți, ceea ce nu s-a prea mai văzut până acum!⁵¹⁰

21 Februarie. Duminică, în 19 spre dimineață, m-am trezit cu dureri deasupra șoldului drept, de nu mai puteam sta culcat. Eram sigur că e ceva cu apendicele ori cu rinichii. Vince nu a putut constata decât cel mult o afecțiune renală din cauza unor sedimente. Mi-a dat *Piperasine* și regim. Azi mi-am examinat urina. Nu e absolut nimic.

Duminică seara a fost ceaiul Reuniunii Femeilor la care Mili iarăși a avut mult de alergat, dar a reușit bine. Moartea Papei ne-a cauzat discuții: să-l ținem ori ba?

Azi și-a început Lici cursul public de ortografie română, sâmbătă a fost la Făget, unde a ținut conferința publică și tot azi am avut dezbateră procesului Vamoș, la care am fost eu referent.

26 Februarie. Fiind la primărie zilele acestea, am văzut pe notarul public T. Sevcicu⁵¹¹ prezentând primarului declarația de

⁵⁰⁹ Cezar Petrescu (1892 – 1961), scriitor și gazetar, apropiat al ministrului Armand Călinescu care l-a însărcinat să meargă la Blaj pentru a-i liniști pe greco-catolici vizavi de măsurile luate de guvern.

⁵¹⁰ Probabil este vorba de chemarea-manifest din 18 februarie, semnată de cei doi mitropoliți, privind convocarea unei mari adunări naționale la Alba Iulia pentru ziua de 27 februarie, ziua aniversării Constituției.

⁵¹¹ Tiberiu Sevcicu, notar public, vicepreședinte al organizației locale P.N.L. Lugoj, președintele corului "Ion Vidu".

înscriere în F.R.N. a unui evreu. Cei de la primărie au ordin să nu înscrie evrei. Așa că omul s-a dus la primărie cu notarul public.

Azi a apărut ordinul prin care – evident la intervenția episcopatului nostru – s-a modificat ordinul ce fusese dat în chestiunea serviciilor religioase la sărbătorile naționale. Sub-șeful autorității va merge acolo unde este biserică unită, iar premilitarii și copiii vor fi duși cu toții la bisericile lor. În schimb a apărut zilele acestea un ordin al Ministerului Educației Naționale că, unde nu au biserică proprie, românii nu pot fi duși la biserică minoritară, ci se vor duce la cealaltă biserică românească. Evident, uniții la ortodocși.

Toată lumea vorbește de ceea ce afirmativ se pregătește în legătură cu serbarea de mâine, din 27: unirea celor două biserici românești. Ortodocșii o înțeleg tot în sens de biserică națională, cum e a lor!

Azi a ținut Octavian Metea⁵¹² din Timișoara o conferință despre Badea Cârțan. Am aflat ceea ce nu știam: că la Roma l-a găzduit Cardinalul Rampolla și i-a obținut audiență și la Papa Leon al XIII-lea.

2 martie. Azi am avut ședința de constituire a Serviciului Social în județul Severin. Am reprezentat Episcopia noastră și a trebuit să vorbesc.

Pius ne scrie că a susținut teza cu mare succes, fiind felicitat de juriu. Rămâne să ia titlul de „laureat”, titlu ce nu se dă decât tot la doi ani.

5 martie. Cum am avut în 12 Martie Liturghie pontificală pentru † Pius XI, așa am avut azi pentru alegerea lui Pius al XII. După Liturghie a fost o recepție, la care a trebuit iarăși să vorbesc.

Constat că gazetele românești, în special *România*⁵¹³, organul guvernului, scriu cu multă simpatie despre noul Papă.

12 martie. Moartea Patriarhului Miron ne-a cauzat multă bătaie de cap, cum să facem serviciul divin pentru el. S-a făcut liturghie fără a-

⁵¹² Octavian Metea, avocat în Timișoara, pasionat de istorie a făcut un studiu privitor la românii din Valea Timocului.

⁵¹³ Ziar subvenționat de guvern, apărut între anii 1938 - 1940 sub direcția lui Cezar Petrescu, menit să facă propagandă dinastică și națională.

l pomeni, s-a cântat „Cu sufletele dreptilor...”, „cu sfinții...”, fără ectenie și fără pomenire. Romano-catolicii au făcut Liturghie fără „Libera”.

19 martie. În zilele de 15-16 a fost conferință episcopescă la București, una a întregului episcopat în cauza patrimoniului sacru, alta a episcopilor uniți. S-a făcut un memoriu, moderat, dar energic în fond, în cauza jignirilor aduse bisericii noastre. Vineri, în 17 Martie, a fost Mitropolitul în audiență la Rege. Cine știe dacă nu a venit vorba și de unirea bisericilor. Mitropolitul îmi scria optimist într-o scrisoare primită nu demult.

Lici a fost ieri la Birchiș la constituirea Serviciului Social pe plasă. Azi a plecat la Gladna. Preotul ortodox de aici i-a spus că Mitropolitul Bălan ar fi dat ordin să se cinstească catolicii!⁵¹⁴

Intrarea Germaniei în Cehoslovacia și desființarea acesteia a produs și la noi o mobilizare parțială și temere de război. Nu mai puțin vestea că Germania i-ar fi dat României un ultimatum economic, deși ziarele dezminț această știre⁵¹⁵.

Joi seara a sosit Pius.

Fostul prefect Curuțiu⁵¹⁶ îmi spune că a vorbit cu Valer Pop. Acesta nu s-a înscris în F.R.N. și spune că, după părerea lui, actualul regim se va schimba și vor veni iarăși „ei” la putere.

29 martie. Aseară am sosit acasă de la București, unde am fost să țin exercițiile spirituale ale studenților, invitat de *Astru* de acolo. A

⁵¹⁴ În primele luni ale anului 1939 a avut loc o încercare de apropiere între cele două biserici, punându-se în discuție chiar posibilitatea unificării, dezbătută în prealabil între mitropoliții, ortodox - Nicolae Bălan și greco-catolic - Alexandru Nicolescu. Aniversarea Constituției de la Alba Iulia a înregistrat multe luări de cuvânt în acest sens, din partea unor intelectuali ardeleni de ambele confesiuni. Nu este exclus ca inițiativa să fi venit din partea regelui pentru a evita disensiunile dintre cele două blocuri confesionale, într-un moment în care națiunea avea nevoie de unitate în fața evenimentelor desfășurate cu repeziciune în plan extern.

⁵¹⁵ Este vorba de presiunile făcute de Germania asupra României pentru semnarea tratatului economic cu această țară, denunțate de ministrul român la Londra, Tilea, drept „ultimatum”, ceea ce nu era departe de adevăr.

⁵¹⁶ Victor Curuțiu, membru P.N.L., prefect al județului Severin între anii 1933 – 1937.

mers cu mine și Pius. Cu el am isprăvit că va da examenul de echivalare la București, dar la facultate nu am putut isprăvi nimic din cauza că nu are diploma. A fost însă la Sever Dan⁵¹⁷ (chiar și la masă!), și la Dr. Gemoiu.

Exercițiile spirituale le-am ținut între 24-26 martie, au fost destul de frecventate, la încheiere mi-au mulțumit și am primit o floare frumoasă.

Am umblat, în chestiile diecezei, pe la Finanțe și Culte. Am întâlnit pe Păclișanu, care mi-a spus lucruri interesante:

1) acum 1-2 ani era vorba serios ca Vodă să fie și Regele Poloniei, atunci el ar fi făcut catolicilor orice. El, Păclișanu, a stăruit la Nicolescu să meargă să ceară Facultatea de Teologie, dar nu a făcut-o. Acum a fost Mitropolitul în audiență, cu memoriul (vezi 19 martie), în care la stăruința lui Păclișanu au introdus și Facultatea de Teologie.

2) Frențiu o va păți cu patrimoniul sacru. Va fi tras la răspundere pentru că a delapidat averea diecezei, cu vinovăția Capitlului. Frențiu se apără și cu aceea că pentru terenurile expropriate se dăduseră numai 40 milioane, restul până la 150 milioane e câștigat „prin industria lui”. Atunci Iosif Pop a spus: „Foarte bine, și la Săniob au fost lăsate 30 de jugăre, restul e ‘industria mea’, mă duc și eu să le vând.”

3) Despre Șaguna, Păclișanu are mulțime de dovezi prin care arată că a fost cel mai mare trădător, a cărui politică a continuat-o Miron Romanul și Mețianu-Mangra.⁵¹⁸

⁵¹⁷ Sever Dan, jurist, publicist și ziarist. Arestat de comuniști, a fost întemnițat la Seghed.

⁵¹⁸ Ierarhi controversați ai Bisericii ortodoxe. Mitropoliții Ardealului: Andrei Șaguna, pentru obediența sa față de Împăratul Austriei. Miron Românul (1828 -1898), și Vasile Mangra (1850 – 1918), pentru transformarea lor din susținători ai drepturilor românilor din monarhia austro-ungară în aderenți ai politicii guvernamentale (Miron Românul a sprijinit înființarea Partidului Moderat Român cu program guvernamental și Vasile Mangra a candidat în anul 1910 cu programul partidului condus de Ștefan Tisza); Asocierea dintre Ioan Mețianu (1828 – 1916) și Vasile Mangra se datorează acuzelor pe care Mangra i le aduce episcopului Mețianu în perioada păstoririi sale la Arad, în legătura cu predarea matricolelor bisericești către stat.

4) Păclișanu chiar lucra la un referat ca să se dea de la Interne un ordin ofițerilor stării civile pentru a nu mai pune piedici trecerilor pe diferite motive care nu-i privesc. S-a întâmplat chiar la primăriile de la București să se refuze trecerile anunțate la Tribunal, pe motiv că Tribunalul nu examinează fondul. Nu se cer certificate de la cultul ortodox.

L-am văzut pe Carada, care mi-a trimis vorbă să trec cu Lulu pe la el, ca Lulu să vadă de editarea operelor lui Eugeniu Carada, la Banca Națională. Mi-a arătat copia unei scrisori trimise de el la Roma, prin care pretindea ca clerul român unit să fie pus în măsura de a se înfățișa în chip adevărat oriental, în primul rând prin episcopii lui! În ziarul *România* a apărut un articol despre unirea bisericilor, semnat P. (Păcescu), Carada spune că e scris la ordin și că Majestatea Sa ar fi zis Mitropolitului să nu mai vorbim noi de unire, căci se va face. Ulterior aflu că Majestatea Sa nu i-ar fi spus chiar așa, ci „că e o chestie de convingere” și trebuie așteptat să ajungă la maturitate. Păclișanu mi-a spus relativ la audiența Mitropolitului că Vodă i-a mulțumit deosebit de călduros pentru ținuta de la 27 Februarie (aniversarea noii Constituții la Alba Iulia, cu participarea ambilor mitropoliți, care au dat o pastorală comună), iar relativ la doleanțele noastre, i-a spus că știe ce mizerii ne face Bălan și o să-i dea să înțeleagă că nu mai merge așa. În ceea ce privește unirea bisericilor, Păclișanu spunea că nu e nimic serios. Îmi închipui că ei, maniștii, nici nu c-ar vedea-o bucuros.

Pe Maniu aud că îl păzesc polițiștii din greu și că în ultima vreme l-a vizitat foarte multă lume.

Sever Dan ne vorbea cu multă căldură despre pactul economic cu Germania, pe care alții îl prezintă ca pe o înjugare a noastră.

Georgescu mi s-a plâns că cenzura de la Oradea i-a confiscat ediția franceză a *Anchetei* din cauza unui articol de introducere al părintelui Didier. Pasajul incriminat va trebui lipit cu hârtie. Tot el mi-a spus că Dupront⁵¹⁹, șeful misiunii franceze din România, care a chemat aici pe episcopul Baussart de la Paris, nu a fost de părere ca el,

⁵¹⁹ Alphonse Dupront, director al Institutului Francez din București și al Misiunii Universitare franceze în România între anii 1932 – 1941.

Georgescu, să-l însoțească pe Baussart, fiind considerat propagandist catolic. Un teolog de la Arad a scris teza de licență prin care combate cele scrise de Georgescu în *Dictionnaire de la Théologie Catholique*, cum că noi am fi trecut la Unire de la protestanți, nu de la catolici.

La 21 Martie am ales canonic pe protopopul Iustin Bora.

31 martie. Ieri a venit episcopul Baussart la Lugoj. Vreme grozavă de zece zile: Ninsoare, ploaie, inundații, frig, vai de bieții români concentrați. Ce îmbulzeală era și pe trenuri! La noi în casa din curte s-a făcut cazarmă. Bietul Lici, care o săptămân a zgribulit la băraci de dimineață până seara așteptând încorporarea, a fost trimis ieri la vatră!

1 Aprilie. Azi au fost pe la noi Șerban Opriș cu fratele său Claudiu, mergând spre casă, iar ieri au fost Ioniță și Grozescu. E rău pe la Jebel.

17 Aprilie. Au trecut și Paștile! De trei ani, din 1928, nu le-am mai făcut acasă. Acum odată am fost cu toții împreună! Joi seara a sosit Lulu, cam obosit, are o gripă și nu mai scapă de ea. Sâmbătă a fost la noi Dr. Birău. Marți a venit Hangea cu Dr. Sarău de la Petroșani, care are circumscripție în județul Turda, dar își face acum serviciul militar. E un băiat foarte simpatic, ne-a scris despre el Hangea mai înainte.

Paștile le-am petrecut bine, dar eu am avut marea durere să nu mi văd copiii prezentându-se la Paști, sub raport religios, așa cum se cuvine. Numai Nica, draga de ea, este un suflet scump. Băieții? Dacă ar trebui să trag concluzii, ar fi sau să mă consider pe mine compromis, nedemn de serviciul și de situația pe care o am, sau să-i consider pe ei nedemni de mine – și într-un caz și în celălalt e dovada că nu le-am știu da educația cuvenită. Cu cine seamănă? Îmi tot bat capul, dar nu înțeleg. Indolența aceasta religioasă nu e din familia noastră. Poate că din partea tatii să fi fost așa, dar nu cred: moșul era cercetător de biserică, iar tata cantor.

Lulu a fost tot cam bolnăvicios. De aceea nici nu a plecat a patra zi, cum ar fi trebuit, ci a stat până Duminică. A fost la Timișoara la doctorul Manheim, care l-a liniștit că nu are nimic cu plămânii, puțina temperatură i se trage de la gripă.

Nica a fost domnișoară de onoare la nunta lui Vescan⁵²⁰ cu domnișoara Văcariu.

25 Aprilie. Lucrând din greu la manualele catehetice abia am putut obține rezultatul colectei misionare ca să fac raportul pentru Roma. Am tot urgentat, dar și anul acesta numai așa l-am primit de la Blaj când am trimis o telegramă în săptămâna Paștilor. În total s-au adunat 779 de mii de lei, peste trei sferturi de milion. De la Roma am și primit numaidecât un răspuns foarte frumos, în care mă felicită!

Mult necaz am avut cu cărțile lui Pius, până le-am putut avea. Au stat la Vama Timișoara peste două săptămâni și ne-au costat în plus vreo 700 lei.

2 mai. În fine, azi am putut expedia manuscritele manualelor de cateheză. Am lucrat din greu în ultimul timp.

Pius, trimițându-și și teza, a primit frumoase scrisori de felicitare de la Dr. Iacobovici, Daniel și alții, iar azi a venit avizul de la Medicina din Strasbourg că a fost premiat!

Lici a fost în 26-27 pe la Birchiș (Valea Mureșului), apoi la Poeni cu Davidoiu. Sâmbătă, în 29 seara, a fost teatru la Făget, iar aseară elevii lui au dat un spectacol în Lugoj, la care el a ținut o conferință despre „Moartea în artă”.

De la 1 mai e chiriaș la noi domnul Balaj.

14 mai. Vineri, în 5 mai, am plecat cu simplonul de la amiază la București, unde seara m-au așteptat Lulu și Nica. Am stat tot timpul la Lulu, care are un cvartir bun. Era mutat doar de trei zile și totuși gazdele îl laudă mult că e un băiat blând și liniștit. El mi se tot plânge de greutatea muncii de la B.N.R., ar dori ceva mai ușor. Totuși eu cred că dacă trece aiurea, chiar dacă nimerește ceva mai ușor și de viitor (el vorbește de magistratură), oare cât îi trebuie lui până se impune așa cum s-a impus la B.N.R.?

Nica e bine. Au vizitat-o la București doctorii Birău și Sedan. Acesta din urmă i-a și făcut propuneri serioase. Ce va da Dumnezeu!

⁵²⁰ Nicolae Vescan, arhivar diecezan.

În 6 mai am depus la Institutul Național al Cooperației 110 mii de titluri cu 3%, rămânând să-și depună și părțile lor doctorul Antal și Vrăbiescu.

În cauza procesului de la Brad, l-am văzut pe Valer Pop. El e pesimist în ceea ce privește actualul regim, constatând că nu a prins rădăcini și că este susținut artificial. Amărăciune față de actualul regim mi-a trădat și Valer Roman, fiindcă se face favoritism ca și în trecut. Pe el l-au scos de la Creditul Meșteșugăresc, nimeni nu poate spune niciun cuvânt de critică pentru că e denunțat de jandarmi ca gardist!

Doctorul Nicolae Ivanovici, ajuns președinte la Curtea Superioară Administrativă, mi-a vorbit de dificultatea de a se rezolva anumite cauze cu caracter confesional.

Seara am fost la doctorul Banu, care tocmai primise cartea lui Pius. A fost foarte drăguț și mi-a promis tot sprijinul pentru Pius.

Duminică, în 7 mai, am servit la biserica din strada Acvila, unde am întâlnit multă lume. Am aflat că, nu demult, intelectualii din București au avut o consfătuire, în care a fost vorba de președintele Agru-lui, de mutarea Mitropoliei la București etc. S-a hotărât redactarea unui memoriu în care să se ceară măcar un vicar general.

După masă am fost cu Lulu și Nica la șosea, am umblat cu vaporul pe lac. Seara am fost la teatru. Luni dimineața am fost la Academia Română, unde i-am prezentat domnului general Rosetti⁵²¹ cartea lui Pius. Mi-a vorbit foarte elogios despre Lici.

După-masă am avut la Casație procesul Brad, cerând amânarea în vederea unui aranjament pașnic. A consimțit și avocatul contrar, Tudor Popescu, ca mare aderent al păcii.

Seara am fost cu Lulu și Nica la cinema.

Marți, în 9 dimineața, am plecat acasă. Miercuri am fost cu arhitectul Ternovici la Buziaș, să vedem cum să se repare casa Fundației Crișan.

⁵²¹ Radu Rosetti (1877 -1949), general, istoric militar, ministrul Educației naționale, Cultelor și Artelor în perioada 27.01. - 12.11.1941. Arestat de comuniști, a decedat în închisoarea Văcărești.

Vineri, în 12, a fost aici domnul Dupront, președintele Misiunii Franceze în România. A adus părintelui Leandru „palmele academice”. A fost foarte drăguț cu Lici, cu mine și cu Pius, trezindu-ne bune speranțe de viitor.

Tot vineri a fost la mine în vizită domnul Stoenescu, directorul Băncii Naționale din localitate.

8 Iunie. Miercuri, în 17 mai, a plecat Pius la București, să-și vadă de treburile lui. Durere, nu a putut isprăvi multe, așa cum ne scrie descurajat. Nici nu știe el să umble, să insiste, cu toate că îmi scrisese încă de la Strasbourg să nu fac eu nimic, își va aranja el totul căci are legături. Și înainte de plecare, când eu căutam să-i fac un formular de cerere, în care să se cuprindă și reducerea sau iertarea taxei de echivalare, mi-a aruncat: ce-mi bat capul eu atâta, doar el plătește! După astfel de bruscări va trebui ca tot eu să plec să văd ce i s-ar putea face. El nici măcar nu și-a dus cererea la Minister.

În schimb, pe Lulu l-a găsit tot în starea în care l-am lăsat, puțin rău dispus și cu febră. Stă pe gânduri să-și ia un concediu de boală. Așa l-a găsit și Ioniță.

Duminică, în 21 mai, a fost instalarea canonicului Bora⁵²², care a venit cu familia, dar familia nu a dat față nici cu mine, nici cu episcopul. Aud că soția lui și acum protestează că nu vrea să vină la Lugoj. Ce nenorocire! L-am ales fiind un preot model, am făcut de a fost recunoscut de Ministerul Finanțelor, iar acum femeia asta îl împiedică să vină. Adevărat că, după cum se zvonește că ar fi noua lege, peste doi ani va merge în pensie, dar cred că și atunci câștigă.

Sâmbătă, în 27 mai, a plecat Mili la Vulcan, să petreacă acolo sărbătorile Rusaliilor și să stea până la Congresul Agru-lui din Lupeni. Eu am rămas aici cu Lici, am petrecut sărbătorile cum am putut, Lici a fost la rugă, eu am fost la primirea episcopului Pacha, care a venit aici să miruiască, a fost și la noi în vizită, iar eu am luat parte la masă în ziua a doua de Rusalii.

Joi, în 1 Iunie, au avut loc alegerile pentru Cameră, am votat de dimineață și am plecat la Vulcan. Sâmbătă am mers cu Mili la Paroșeni

⁵²² Este vorba de Iustin Bora.

și de acolo la Lupeni, la Congres. Seara am predicat eu în biserică.. Am fost găzduiți la Paroșeni, venind Ioniță după noi la Vulcan. Foarte drăguți s-au arătat acei oameni. Congresul Diecezan al Agru-lui la Lupeni a reușit admirabil! Duminică seara ne-am reîntors la Vulcan. Luni dimineața a venit aci la noi preotul Butnariu din Bărbăteni, iar la preotul Suciu a venit colegul canonic Deciu, cu care a fost și pe la noi. Noi am plecat luni la amiază, călătorind înapoi cu lugojenii, în frunte cu episcopul. De la Ilia până la Lugoj a venit cu noi și inspectorul Ienciu din Minister.

Ienciu m-a întrebat de ce nu am candidat. De fapt, credeam că nu se aprobă candidaturi de-ale preoților, cum nu au candidat nici alții. Credeam că la numirea senatorilor ni se va da satisfacție. Când colo, de fapt, apare lista senatorilor numiți, Macaveiu și Agârbiceanu sunt printre ei, eu nu! Dacă așa a voit Dumnezeu – dar, totuși, ce bine mi-ar fi prins!

Nica ne scrie despre examenele ei. La Lupeni ne spunea Hangea că Sedan e un pețitor foarte serios. La fel și Birău, ambii au fost pe la București după Paști.

La 10 mai s-a pus în funcțiune, în toată splendoarea, fântâna săritoare din parcul de la Catedrală! Cât necaz a fost cu acest parc, câte intervenții la Ministerul de Interne, la Patriarh și la prim-ministru! De Paștile anului 1938, a apărut un articol elogios în *Foaia Diecezană* de la Caransebeș și multe altele, ca la urmă să recunoască și episcopul Lăzărescu, când am fost cu episcopul la el (vezi 25 Octombrie), că e frumos. Întreg meritul e al domnului Dr. N. Proștean, fost prim-președinte al Tribunalului, delegat primar. Apoi al domnului Dr. Vasile, secretar general, care a susținut și el cauza, și al domnului Ovid Doboni, de la întreprinderile comunale, care a executat lucrarea. El spune că eu am meritul principal de a-l fi ajutat, deoarece, până ce am fost eu la Roma în primăvara anului 1938, a cerut concursul episcopului și acesta l-a repezit, spunându-i că numai atunci dă bani, când totul va fi gata. Dacă nu veneam și nu interveneam eu, rămâneam numai cu o parte, cea din jurul bisericii! Se spunea că fostul primar Bireescu, în interesul căruia s-a depus, la timpul său, un memoriu la Rezidență ca să fie numit

iarăși primar, ar fi promis că de îndată ce ajunge la putere, intră cu plugul în parc. Noroc că nu a ajuns primar. Am ajutat și noi la parc: episcopul cu 20.000, clerul celălalt cu vreo 10.000, colectați între ei.

16 Iunie. Sâmbătă, în 10 crt., am plecat în zori la Arad, să văd de cauza militară a lui Lici. Am fost pe la Herlo, doamna Herlo mi-a spus de intențiile doctorului Birău de a se căsători cu Nica. În aceeași zi după-amiază am avut la Timișoara ședința Astrei și apoi am venit acasă.

Luni, în 12 Iunie, la amiază, am plecat la București să văd cum stă cauza lui Pius și ce e cu senatoria de drept. Marți dimineața am mers la Nunțiatură, unde Mitropolitul și ceilalți episcopi m-au întâmpinat cu aceea că ar fi trebuit să mă numească și pe mine ca pe Macaveiu și pe Agârbiceanu. Mitropolitul zicea că, pentru Macaveiu, l-a rugat el pe prim-ministru, dar i-a spus episcopului să intervină și pentru mine. Bălan mi-a spus că l-a rugat pe Iamandi, care e vicepreședintele consiliului. Au convenit să facă o cerere în scris, pe care să o subscrie și ceilalți vlădici. Am făcut-o eu, am dat-o lui Bălan, care în aceeași zi a predat-o domnului prim-ministru la Senat, dar semnată numai de el. Mitropolitul îmi scrie că el o semnează, dacă o vor semna și ceilalți episcopi, dar aceia s-au eschivat, fiecare invocând motive diecezane. Hossu îmi promisese concursul fără să-l rog. Se vede că numai Frențiu nu a înțeles. Astfel va rămâne lucrul baltă. Ministrul Dragomir⁵²³ îmi spunea că el a făcut la Cluj o listă cu 15 senatori. Între aceia eram și eu. Hossu mi-a spus că știa că eram și eu în combinație și, când a fost întrebat, și-a dat asentimentul. Dar lista nu a fost onorată. Acum – spunea Dragomir – crede că o intervenție a Episcopatului ar avea rezultat. De aceea i-am scris Mitropolitului să intervină măcar ulterior. Mi-a răspuns că va vorbi dacă îl va întreba primul-ministru. Adică, am înțeles că Mitropolitul nu vrea să se uzeze, mai are și alte cereri la primul-ministru, iar de senator a cerut să-l facă pe Macaveiu. Ce le pasă lor că Macaveiu nu o să intervină în cauzele noastre, cum nu a intervenit nici până acum, cât a fost parlamentar! Îmi spunea Mitropolitul că și Nunțiul zice să o lase mai încet cu mine, căci el,

⁵²³ Face referire la Silviu Dragomir.

Nunțiul, vrea să îi scoată senatori de drept pe toți episcopii catolici, pe Fiedler și pe Robu⁵²⁴.

Cauza cu echivalarea diplomei lui Pius am găsit-o pornită pe cale bună, de aceea eu nu am mai intervenit. Mai ales că, precum am observat, el nici nu ține de necesară intervenția mea.

Lulu s-a horărât să meargă în Franța pentru vacanță. Având nevoie de bani, am mers de la București la Odorhei, să-i cer lui Camil. El nu i-a avut, dar a luat împrumut de la un cunoscut 50.000 lei pe care i-am trimis imediat lui Lulu. Miercuri, în 14, am fost la Camil, joi 15 dimineața am plecat, m-am dat jos la Blaj, unde am stat 4 ore. M-am interesat dacă aş putea primi ceva parale de la Tipografie, dar nici vorbă. M-am interesat de rezultatul concursului la noile manuale catehetice: sunt încă la cenzorii care le citesc. Moldovan, președinte Comisiei Catehetice, se plângea de Ionel Suciu că e neglijent (ca secretar al Comisiei Catehetice), eu atâta știu că, ajungând el profesor de Pastorală, a scos din uz Catehetica mea. Neda îmi spunea că Ionel Suciu⁵²⁵ nu e simpatizat deloc.

Despre Macaveiu am auzit că a încasat, nu știu, 90 sau 180.000 de la Prima Ardeleană, când s-a făcut asigurarea clerului arhidiecezan. La Augustin Popa am găsit memoriile lui Bocu: am cumpărat un exemplar. Imediat aud că s-au și confiscat. Bocu critică regimul actual, îi înjură pe toți, în special pe Goga, și scrie cu tendințe egocentrice.

20 Iunie. Azi am fost invitați noi, canonicii, la moșia episcopului unde am petrecut o zi destul de bună.

24 Iunie. A fost Congresul Astei Bănățene în Lugoj. La masă am toastat pentru episcopi, Rezident și președinte.

25 Iunie. Am fost la Tapia, la inaugurarea monumentului ridicat de Școala de Ofițeri din Timișoara în amintirea luptelor duse de romani cu dacii. Boldea m-a pomenit în toastul lui și pe mine.

26 Iunie. Azi am fost la Timișoara, să asist la dezbaterea cauzei Aradului cu Fenyves. Am câștigat. Am vizitat și pe prietenul Roth, care îmi spunea că la Budapesta toți ungurii veritabili (care nu sunt nemți

⁵²⁴ Mihai Robu (1884 – 1944), episcop romano-catolic de Iași.

⁵²⁵ Se referă la viitorul administrator al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș.

sau slovaci maghiarizați), sunt de părere că, dacă Ungaria nu reușește să intre într-o uniune personală cu România, sunt pierduți mai întâi ei, apoi noi. La ei e vorba că Horthy se duce, ajunge Teleki, el dă țara pe mâna neamțului. Bethlen e aderentul împăcării cu România.

28 Iunie. Azi a fost Măxer pe aici. Povestește că un domn de la Reșița, fiind la Blaj, seara la restaurantul unde cântau niște țigani, pe la miezul nopții, încep ei să cânte pe melodia „Noi românii de la țară...”, următoarele cuvinte: „Maniu nostru să trăiască/ Că-i de viță-ardelenească/ Nu-i de viță ciocoiască”. Lumea izbucnit în aplauze, chiar și ofițerii care erau de față. Se vede totuși, nu e așa ușoară chestiunea cu Maniu, cum o prezintă domnul prim-ministru Armand Călinescu, în altfel foarte impunătorul discurs ținut ieri la Cameră, unde face o privire asupra situației de după căderea lui Goga. Prin opoziție, Maniu câștigă iarăși în închipuirea poporului. E drastic răspunsul dat de Argetoianu ca președinte al Senatului, scrisorii lui Constantin Brătianu, la care era atașat și memoriul semnat de el și de Maniu, unul ca „președintele Partidului Național-Țărănesc”, celălalt ca „președinte al Partidului Liberal”, ceea ce, de fapt, e împotriva Constituției. Memoriul a fost dat mai întâi lui Vodă, dar acela i l-a restituit într-o audiență lui Dinu Brătianu.

Ar fi interesant să se știe și ce a scris Dr. Lupu lui Iorga, ca președinte al Senatului, căci tot așa de drastic i-a răspuns. Încolo, știu că Mihalache a fost de părere să depună jurământul pe Constituție. Ei au și mers la Senat, dar au fost opriți la intrare din cauză că nu aveau uniformă. Martor a fost însuși ministrul Slăvescu!

29 Iunie. Primesc o scrisoare de la un preot din Ungaria care se plânge că, deși ei sunt maghiari (din dieceza de Hajdudorog), totuși le merge rău, mai rău lor cu latinii decât nouă cu ortodocșii!

Zilele acestea am avut aici comedie cu un rabin de rit ortodox, care voia să deschidă comitate în toată regula. Avea și aprobarea Ministerului! Noroc că am reușit cu poliția să-i dăm drumul! Vezi și articolul meu din *Răsunetul* !

3 Iulie. Azi a venit Nica cu Bertușca de la Odorhei.

6 Iulie. Am fost la Blaj la ședința Comisiei catehetice. S-a hotărât aprobarea tuturor manuscriselor care au intrat la concurs pentru cursul primar. La clasa I-a a lucrat Ionel Suciu, la clasa a II-a Cerghizan⁵²⁶, la clasa a IV-a Cerghizan și Friciu⁵²⁷, la V-VII eu. Comisia de cenzori opinase că la clasa I-a să se aprobe manuscrisul lui Suciu, la a II-a al meu, la a IV-a al lui Friciu, firește numele autorilor erau în plic, dar numai ale mele erau bătute la mașină, celelalte scrise cu mâna și blăjenii își cunoșteau scrisoarea, de aceea au căutat să se scoată în evidență. Bine a făcut comisia că le-a dat drumul la toate!

Acolo l-am văzut pe Mălaiu de la Cluj, îmi spunea minuni despre Iuga, care o duce rău cu ceilalți canonici, pretinde de la ei să-i zică „Ilustrissime Monsegnore”, dar și episcopul e pe picior de război cu canonicii. Au o ținută bărbătească: Vidican, Agârbiceanu, Mălaiu, Strâmbu. E necaz cu unele fonduri și cu preotul Frona, fost vicerector la Seminar, pe care îl susține episcopul.

8 Iulie. Pius a venit acasă de la București, Lulu a plecat în Franța. Pius la Orșova s-a întâlnit cu Lici, care a venit cu ceilalți profesori de la tabăra din Poiana Mraconia, unde a stat o săptămână. Pius nu a putut intra să-și dea examenele în sesiunea de primăvară.

13 Iulie. Azi a fost pe la noi Herlo care ne-a vorbit despre Dr. Birău, care ar dori să știe ce gânduri are Nica.

16 Iulie. Fiind duminică, azi am fost în excursie pe Timiș, mai sus de Moara Spânească, unde am petrecut o zi frumoasă cu familia Ungur și Biju.

22 Iulie. Nu am putut ajunge la înțelegere cu blăjenii, să-mi tipăresc la ei noile catehisme. Le voi tipări aici cu banii librăriei.

24 Iulie. Azi am trimis la *Cultul Creștin* un articol despre Marcu al Efesului. Ne-a vizitat Țirică Gheorghiu, locotenent, cu doamna sa, venind de la Buziaș.

28 Iulie. Pentru a avea reducerea taxei militare a lui Pius, am mers la București. Am plecat de la Lugoj seara la 7.12 cu personalul, la

⁵²⁶ Vasile Cerghizan (1885 – 1968), preot greco-catolic în Turda, autor de manuale școlare.

⁵²⁷ Probabil este vorba de preotul Grigore Frici.

Băile Herculane am luat acceleratul, iar dimineața am fost la București. Am isprăvit la Oficiul de Vânzare a Hârtiei, cumpărând hârtia pentru *Catehisme*, la Titan-Nădrag-Călan, schimbând cupoanele, și la Ministerul Finanțelor, aducând hârtia acasă cu reducerea cerută. La amiază am plecat înapoi.

Hârtie a trebuit să cumpăr din cauza că nu m-am mai putut înțelege cu Blajul în privința editării *Catehismelor*. Ei mi-au pus condiția să tipăresc clasa I primară separat de a II-a, ca ei să poată tipări și a lui Ionel Suciu, apoi mi-au refuzat tipărirea ediției pentru cateheți, fără de care manualele mele de clasa I-II nu au nici o valoare. Așa am convenit să-mi dea Librăria Decezană din Lugoj 80.000 lei ca să le tipăresc aici. În schimb, le dau ei în depozit general.

Pe drum înapoi am călătorit cu părintele Nicorescu de la Jabăr. El mi-a povestit că odată ciobanii de la munte s-au hotărât să-i ducă un caș frumos plocon episcopului Bădescu⁵²⁸. I-a primit bine, a stat cu ei de vorbă, punându-i să stea pe scaune. După câțva timp, unul din ciobani a zis să cheme pe doamna pentru a-i da în seamă cașul. Episcopul le-a explicat că ei, episcopii, nu sunt căsătoriți. Atunci a zis ciobanul: „O, preasfințite, atunci rău o duci. Pentru că și noi ciobanii la munte, am avea de toate, dar o tragem rău din cauza lipsei de femeie...”

Azi am fost cu Mili în vizită la căpitanul Stratulat.

29 Iulie. Azi am fost la Buziaș în cauza construirii casei Fundației Crișan. O nouă ticăloșie: s-a dat jalbă împotriva noastră, la instigația lui Filaret Barbu. Vor să ne oprească lucrurile. Am pertractat cu primarul, mare câine și acela! I-am telefonat și domnului Ciupe la Timișoara.

30 Iulie. Azi a fost la mine Dr. Petru Suciu, numit preot II în Lugoj. Mi-a povestit de mizeriile de la Oradea: lupta dintre anumiți oameni (îndeosebi Kirvai), și episcopul. Ministrul Zigre⁵²⁹ ar fi spus că

⁵²⁸ Iosif Bădescu (1858 – 1933), profesor la Academia Teologică din Caransebeș, din 1920 episcop.

⁵²⁹ Nicolae Zigre, avocat orădean, membru al P.N.R., după Unire a optat pentru P.N.L., președinte al organizației județene P.N.L. Bihor, ministrul Cultelor în guvernul Armand Călinescu.

sau plătește episcopul paguba la patrimoniu sacru (vezi anterior), sau va fi depus la Roma. În caz contrar, rupe Concordatul. Frențiu l-ar fi rugat pe ministru să-l mai lase în pace, fiind bolnăvicios. Kirvai îl acuză că episcopul ar fi luat zeciuală de la intențiuni, ceea ce el în fața Romei ar fi negat, prezentând un certificat eliberat de Barbu, deși la Banca Unirea ar exista un cont cu acest nume. În cauza patrimoniului sacru prepozitul Miculaș i-a dat un certificat contrar vederii Capitlului.

Mai grav îmi pare că la Blaj a fost numit episcop auxiliar domnul Dr. Ioan Cristea, vicerectorul Colegiului de la Roma. E un om foarte bun, drăguț, dar nu știu cum va face față problemelor din biserica noastră și cum va figura el la Blaj, unde trebuie un om energic pe lângă Nicolescu?!

E nenorocire și cu Seminarul român de la Roma. Rectorul pare că nu face față. Congregația toate le face după indicațiile lui Corolevschi⁵³⁰, vizitator apostolic, care nu se gândește decât la ritul bizantin. Spiritualul Salaville iarăși nu face decât liturgică orientală. Se dau afară clericii noștri care nu par destul de ortodocși sub raportul ritului. Nu li se dă educația necesară, cu toate intervențiile mele la Mitropolitul.

31 Iulie. Azi a venit la noi Puiu Sârbu, ca să meargă în excursie cu Lici și cu Pius.

Eu am fost la Timișoara, unde am comandat clișeele.

2 August. Azi a plecat Mili la Odorhei cu Berti, iar Lici cu Pius și cu Puiu Sârbu în Retezat. Am rămas singur cu Nica.

La memoriul prezentat de Mitropolit Regelui în cauza doleanțelor Bisericii noastre, a venit un răspuns foarte slab de la ministrul Cultelor Zigre. E, la tot cazul, interesant!

⁵³⁰ Korolevskij Chiril, vizitator apostolic, specialist în problemele bisericii răsăritene. La cererea Sf. Scaun a întocmit în anul 1938 un raport privind educația religioasă în Colegiul Pio Romeno și a cerut ca întreaga conducere a Colegiului să fie de rit oriental pentru a asigura studenților educația necesară în vederea însușirii ritului bizantin. Propunerile sale proveneau de la constatarea îngemănării practicilor orientale cu uzanțe latine în serviciul religios.

16 August. Lici s-a reîntors din excursia făcută cu Pius și cu Puiu, miercuri, în 9 seara. Au fost pe Retezat, apoi au venit la Cinciș, unde i-a așteptat Ungur, promițându-i lui Lici minunății filologice („Țața”), iar lui Pius o peșteră cu comori la Meria. Lici, de la Cinciș a mers la Hunedoara, a luat pe Ionel Repede și s-a dus pe o zi la Vulcan, de unde a venit acasă și vineri, în 11 dimineața, a plecat la Arad la concentrare. Pius a sosit vineri seara. Nu au găsit nici o peșteră cu comori, au umblat însă pe la Meria, de acolo au trecut pe la Vadu-Dobrii, la Poieni și au venit apoi acasă.

Sâmbătă, în 12 dimineața, a venit la Lugoj Dr. Ioan Birău, care a stat până marți.

Lulu a ajuns cu bine la București. Avea să o aducă pe domnișoara Bruckmann, dar ea momentan nu poate veni din cauză că tatăl ei a fost operat.

Eu am fost la Radna, în 14 dimineața am plecat, aseară am sosit înapoi. Acolo s-a schimbat gardianul, noul gardian e un secu, un om pios, dar totuși nu-mi pare potrivit. La insistențele mele, ca să se acomodeze mai mult României Mari și să-și facă poate chiar o branșă română, mi-a dat să înțeleg că ei se ocupă numai de maghiari și se gândesc la cei 80.000 de maghiari de la București.

1 Septembrie. De unde să încep? Ce să mai eternizez aici, înainte de a fixa marele eveniment ce a avut loc astăzi?

În zilele de 21-25 August am avut exerciții spirituale pentru preoți, ținute de părintele C. Chira S.I., cu un adevărat talent iezuistic: a vorbit foarte bine și a și avut rezultat ca niciodată. S-a observat silențiul perfect!

În 24 seara am plecat la București, unde am stat în 26-27. La București am trebuit să iau aprobare pentru construcțiile din Buziaș, la Oficiul Național de Turism. Am fost apoi la Cooperativă, la Serviciul Social, unde m-am certat cu Gusti pentru că nu a admis înscrierea ulterioară a lui Pius la Serviciul Social. Cernăian îmi spunea despre Gusti că se menține la Servicu, ca fost ministru, fiindcă e unul din cei ce strigă „Trăiască Regele”. Pe soția sa a ademenit-o ca studentă, abia mai târziu s-a căsătorit cu ea, după ce bătrânul Lupescu l-a montat pe Rege

să-i spună: „Vă felicit, domnule ministru, aud că vă căsătoriți.” Pe Lulu l-am aflat bine. Har Domnului că a reușit călătoria în Franța!

Miercuri, în 23 August seara, a sosit la noi domnișoara Elena Bruckmann, mireasa lui Pius, iar vineri, în 25, a trebuit să plece, fiind chemată telegrafic din cauza știrilor de război, pe urma actului infam al pactului germano-sovietic⁵³¹.

Războiul a izbucnit azi, 1 Septembrie. Ce va fi, vom vedea.

6 Septembrie. Încă nu știm dacă războiul ne va trage și pe noi în vârtoarea sa! Episcopul a renunțat la pelerinajul din Racovița, pe 8 Septembrie.

Azi mi-a prezentat fratele T. Voștinaru spre subscriere, mie și lui Deciu, testamentul său. Își lasă casa fundație pentru ajutorarea clericilor care se dedică vieții celibatare! Frumoasă idee: a salvat viitorul neamului!...

9 Septembrie. Ieri am fost la Racovița, unde a fost pelerinaj. A fost foarte puțină lume, de aceea a făcut bine preotul că a contramandat venirea episcopului. Oamenii sunt foarte necăjiți pentru că se fac rechiziționările în măsură mai mare: se iau cai, harnașamente, căruțe. Unii spun că cei mai buni cai luați de la noi îi duc în Regat și fac afaceri: îi vând pe bani buni și cumpără alții în locul lor pentru armată.

Aseară ne-am trezit acasă cu Lici ca soldat. A venit cu un prieten al lui și au stat peste noapte.

10 Septembrie. Ieri după-amiază am fost la Timișoara, am luat masa la Roth. Vorbeam de eventualitatea unui război. E de părerea că Banatul nu va fi bombardat, fiindcă prea mulți aspiră la el.

12 Septembrie. Azi ne-a convocat episcopul la o ședință intimă a Capitlului. A pus chestiunea: ce am avea de făcut cu valorile de sub administrația noastră și cu registrele, documentele administrației capitulare. Am hotărât să mergă Muntean la Oradea și Blaj pentru a vedea ce fac ei și cum s-a făcut în 1916.

15 Septembrie. Ieri au început cursurile de apărare pasivă. Azi am fost și noi cu episcopul să le ascultăm. Sunt obligatorii. De o săptămână tot trec soldați și vehicule prin oraș, e grozav! Și mă tem că

⁵³¹ Pactul de neagresiune Ribbentrop-Molotov.

pericolul e aproape: astă-dimineață Radio Budapesta a spus că Ungaria a cerut României drepturi pentru minorități, dar nu a fost învrednicită cu un răspuns. O să-și facă ea dreptate... semn că se pregătește ceva.

De mi-aș putea termina cărțile și să văd și casa de la Buziaș gata!

24 Septembrie. Lici a venit acasă, fiind demobilizat (bilet alb), în 16 crt. Tot atunci a venit la noi Dr. Birău și a stat până în 18 dimineața. În 15 după-amiază a venit Șerban Opriș cu cumnatul său Eugen Bârsan, Șerban a stat până în 16 seara.

Intrând rușii în Polonia, duminică în 17, am fost în mare temere: ce va face România (având pact cu Polonia pentru acest caz ?). Noroc că guvernul nostru a găsit motivul de a rămâne mai departe în neutralitate, după ce însuși guvernul polon părăsise țara!

Luni în 18 a plecat Pius la București. Joi în 21 s-a auzit la radio că a fost asasinat primul-ministru Călinescu. În noaptea aceea au împușcat în fiecare județ câte 3-5 legionari. În Lugoj au adus un țăran din Herendești (Nicolae Sârbu), și l-au împușcat pe terenul sportiv. O zi întreagă i-au ținut pe cei împușcați la vedere publică, cu inscripția: „Așa vor păți toți asasinii, trădători de țară.” Vineri dimineața chiar tipărea Danciu⁵³² la ea, când m-am dus acolo. Am luat o corectură. Lucru grozav, nu știu unde va duce!

Războiul a dus în trei săptămâni la desființarea Poloniei, dar ocuparea de către ruși a unor teritorii ce fuseseră ocupate de germani și au aparținut cândva Austriei poate aduce la o altă întorsătură, ca și atitudinea Italiei tot mai favorabilă neutralității. Aud că Radio Londra și Paris anunță mereu cum și-au transportat șefii național-socialiști averile în țări neutre, sigure, ca America și Elveția. Însuși Hitler ar avea câteva milioane de lire sterline!

4 Octombrie. Aseară am venit de la București, unde am fost la procesul cu biserica ortodoxă din Brad. Iarăși i-a amânat! Am găsit bine pe Lulu, Pius tot în așteptarea examenului. Am mai isprăvit ceva la

⁵³² Constantin Danciu, proprietar și editor al ziarului „Acțiunea”, care avea subtitlul „Ziar independent de afirmare națională”, și al Tipografiei „Naționale” din Lugoj.

Cooperativă și la Direcția Generală a Poștelor, unde am intervenit ca să nu se desființeze oficiul nr. 3 din Lugoj.

6 Octombrie. Ieri am fost la Brad, trimis de Consistor să văd dacă ne-am putea apuca de zidirea bisericii. Am plecat dimineața la 4.26 de aici până la Deva, la amiază am plecat din Deva, la 5.30 după-amiază am plecat din Brad, am venit toată noaptea, iar dimineața am ajuns acasă.

7 Octombrie. Azi a fost ședința capitulară în care s-a primit demisia canonicului Bora și alegerea lui Iosif Popa. În fine, își va vedea visul cu ochii!

9 Octombrie. Ieri mi-a telefonat Lulu că e delegat de B.N.R. să meargă în Turcia și l-a rugat pe Lici să meargă cu el. Lici a plecat la București ca să obțină concediu și autorizație pentru pașaport.

Expedierea *Catehismelor* se face din greu. Să vedem câte vor trece.

10 Octombrie. *Revista Teologică* din Sibiu scrie despre articolul meu din *Cultura Creștină* că l-am maltratat pe Marin Eugenul. „Am mai citit și noi câte ceva – scrie – și, cu toate că nu vom fi așa de învățați ca ilustriitatea sa, ne luăm voie să-i spunem că n-a izbutit decât să ne stârnească râsul cu zugraveala comisă.”

Se vede că am atins bine!

Episcopul mi-a povestit despre un comunicat apărut în *Osservatore Romano*: cum că între București, Belgrad, Atena, Ancara și Sofia sunt tratative în vederea unei înțelegeri a balcanicilor în acord cu Rusia. Ca să adere și Bulgaria, noi îi cedăm Cadrilaterul. În schimb, Rusia ne garantează frontierele. Bine ar fi să fie așa! Dar discursul ținut de ministrul Roșianu în 8 crt. la Cernăuți pare a dovedi o intransigență!

Demobilizarea de la frontiera maghiară e foarte bine-venită!

În Conferința Episcopescă ținută la Blaj în 29 Septembrie, episcopii au hotărât să nu mai facă niciun demers în ceea ce privește pensionarea clericilor, ci să rămână cum prevede legea. Episcopul Bălan scrie că ar fi dorit să ridice limita la 70 ani. Dar nimeni nu l-a secondat. Desigur, episcopii se bucură dacă își pot schimba oamenii. Și e bine să fie un moment în care scăpăm de griji! Dar cum

rămâne cu demnitatea? Aud că la Oradea unii spun că nu cedează, ci merg până la Roma. Dar când le-am făcut eu o circulară, de ce nu au zis nimic?

19 Octombrie. Alaltăieri am primit de la Mitropolitul Nicolescu o admirabilă scrisoare prin care îmi laudă *Catehisme*le. Cu o zi înainte mi-a spus Simonescu, venind de la Blaj, că a fost martor cum au vorbit între ei Mitropolitul cu canonicul Moldovan, vorbind elogios despre *Catehisme*le mele. Durere că nu așa se poartă Librăria din Blaj, care le ascunde ca să nu le cumpere preoții.

Azi a plecat Lulu la Istanbul. Lui Lici nu i-a dat ministrul concediul cerut. Zilele acestea am înmormântat pe văduva Petean. Eu am pontificat și am predicat la dorința ei.

31 Octombrie. Sâmbătă, în 21 Octombrie, a sosit la noi Dr. Ion Birău și a stat până marți, în 24 dimineață. Atunci a plecat el către casă și eu cu Nica la București.

Aici l-am găsit pe Pius, tot fără termen de examen. Lulu a plecat la Istanbul în 19 dimineața. Ne-a scris înainte de a se îmbarca la Constanța. Apoi ne-a scris în 22 din Istanbul, spunând că nu au început încă ședințele, ci au făcut câteva excursii admirabile.

La București am avut iarăși dezbateri în cauza Bradului, la Casație. Pronunțarea sentinței urmează la 1 Noiembrie.

Am auzit de la mai mulți că soldații poloni, internați la noi, se poartă mizerabil: la Târgu-Jiu unul a lovit un colonel de-al nostru. Au făcut greva foamei, fac scandaluri pe stradă, umblă beți, acostează femeile. Se mai spune că între ei sunt învrăjbiți: militarii nu stau de vorbă cu civilii. Țară cu conducători nenorociți! Când se va mai reface?! În părțile ocupate de Rusia s-a introdus deja bolșevismul! Iar Chamberlain, în discursul ținut săptămâna trecută asupra evenimentelor, pare a bate în retragere, spunând: „Nu trebuie pierdut din vedere că Rusia a căutat să îndrepte frontiera cam până la linia pe care o propunea la 1919 lordul Curzon!...”⁵³³

Comenzile la *Catehisme* vin destul de bine, după încercarea librăriei din Blaj de a le sabota. Acum mi-au cerut și ei un stoc mai

⁵³³ Autorul se referă la politica conciliantă promovată de Anglia față de Germania.

mare. Iar Clujul se oferă să desfacă și mai mult. Decât că parale nu prea văd de la nici unii! Iar expedierea, pe care sunt nevoit să o fac eu singur, costă prea mult!

Duminica viitoare, Pius are la București nunta unui coleg la care le e naș, iar Nica domnișoară de onoare.

Când s-a înființat Mitropolia Olteniei și Episcopia de Timișoara i s-a tras chiulul episcopului Lăzărescu de la Caransebeș, care se vedea sigur pe Timișoara. Preotul ortodox Marta din Găvojdia îmi spune că popa Buracu, generalul Ilcuș și Mitropolitul Bălan i-au jucat festa! Din cauza aceasta a demisionat și subsecretarul de stat Băran.

6 Noiembrie. Ieri am fost la binecuvântarea capelei din Chisindia, având marea satisfacție de a prezida acest act, eu, care acum 3-4 ani nu fusesem lăsat să iau contactul cu poporul de acolo (a se vedea raportul meu la episcopie din acel timp și raportul ce va apărea – sper – acum în *Unirea*).

11 Noiembrie. Joi, în 9 seara, am fost la cină la Ungur, având ei 20 de ani de la încheierea căsătoriei, iar astă-seară am fost, întreg clerul central cu doamne cu tot, la Victor Deciu la cină, fiind ziua lui onomastică. S-a glumit mult.

13 Noiembrie. Ieri a fost instalarea canonicului Iosif Popa, ales în locul lui Iustin Bora, care a demisionat și s-a reîntors la Sarmizegetusa. Pe Iosif l-am ales în lipsa altuia și pentru că, de atâta timp, râvnea să ajungă canonic. Acum e satisfăcută întreaga familie (Bolboca, Băltescu).

15 Noiembrie. Azi mi s-a instalat telefonul la locuință. Prin aceasta sper să ajung la o anumită comoditate și la contrarea unor alergături și enervări. Roadele le-am și gustat, putând vorbi de acasă cu Bucureștii.

18 Noiembrie. Astă-seară îmi comunică episcopul la telefon că a aflat de la domnul Valer Roman de la București sentința în cauza Brad: am câștigat! Mult am alergat și multe rapoarte și memorii am scris eu în această chestiune. Dumnezeu să le primească, pentru că de la oameni știu că nu voi vedea multă recunoștință!

19 Noiembrie. Aseară a plecat Pius la București, la Centrul de Instrucție Sanitară.. Și-a făcut și uniforma cu palton de iarnă. Până a fost aici a vorbit la telefon cu secretarul facultății, care i-a spus că i s-a fixat comisia. Va putea, deci, să dea în grabă și examenele de echivalare.

24 Noiembrie. Aseară am fost la cină la episcopul, având de invitat și pe Generalul Georgescu⁵³⁴ din Turnu Severin, care stă la el. Acest general e un admirabil exemplar de militar: citește cărți religioase, merge zilnic la capelă dimineața și seara etc. I-a povestit episcopului că, în inspecțiile lui, a întrebat un colonel: ce economii a făcut la materiale? (fiindcă rația de ovăz e calculată la cai mari, iar cei rechiziționați sunt cai mici, țărănești). A răspuns: „Nimic.” Atunci s-a interesat și a aflat că domnul colonel și-a făcut o avere frumoasă. Imediat l-a dat în judecata Consiliului de Război și l-a pus în arest la domiciliu.

Azi, plecând episcopul la București, l-am întâlnit la gară pe domnul Grigorie Popescu cu doamna. Aceasta, auzind că sunt tatăl lui Lici, a început să vorbească despre el cu multe elogii, spunând că e fala liceului!

25 Noiembrie. Doamna Ungur a căzut în grea boală de nervi. E la mijloc decepția cu moartea doamnei Kovacs (mama ei a doua), care nu i-a lăsat nimic (!), decepția cu băiatul, care iarăși pare că trebuie să schimbe școala, și mai ales gelozia!

28 Noiembrie. Azi am fost cu Ienea la Buziaș să inventariem casa Fundației T. Crișan și să așteptăm pe inginerul de la Serviciul Tehnic din Timișoara, care trebuia să vină (dar nu a venit!), să verifice cererea noastră de construcție.

De la Mitropolitul am primit răspunsul foarte obraznic al tânărului profesor părintele Ioan Suciu din Blaj, pe care l-am reclamat pentru felul cum mi-a criticat *Catehetica* în fața teologilor!

⁵³⁴ Grigore Georgescu (1886 – 1952), general, participant la primul și al doilea război mondial. La data consemnării era comandantul Diviziei 19 Infanterie din Turnu Severin. Arestat de comuniști, a murit la Sighet.

Mai săptămânile trecute ne-a comunicat reverendul frate Ienea știrea că s-a descoperit un întreg complot de teroriști cu sediul la Satu Mare, dar cu ramificații pe întreaga linie până la Arad. Erau aprovizionați cu dinamită din Ungaria, pentru a arunca în aer instituțiile publice. Între ei sunt și preoți de-ai lui Fiedler, aveau și un post de emisiune radio în curtea lui Fiedler, iar acesta nu știa nimic! Nu se poate publica nimic, ca să nu înveninăm raporturile cu ungurii.

Deși ungurii în timpul mai nou au devenit iarăși foarte obraznici. Se vede că germanii îi instigă, fiind în curs tratativele economice și neputându-se înțelege în ceea ce privește petrolul (pe care-l vor cu 66 lei marca!). Suntem în plină nesiguranță în ceea ce privește războiul. Se continuă cu furie pe mare, dar pe uscat, se vede, nu se va dezlănțui până la primăvară, când, desigur, vine și rândul nostru! Și, nu mi-e groază atât de nemți, ca de ruși. Aceștia vor să sară asupra Basarabiei și să ne bolșevizeze complet, pe noi și întreaga Europă. Ei sunt acum, oarecumva, arbitrii Europei. Cum îi va ierta Dumnezeu lui Hitler păcatul de a fi dat drumul rușilor?!...

2 Decembrie. În 29 Noiembrie am fost la Timișoara, unde Roth îmi spunea că acum toți evreii țin cu noi.

Episcopul a venit acasă de la București. Spune că acolo se vorbește de trecerea dictaturii: Tătărăscu ar fi îmbiat pe Mihalache să intre în guvern chiar fără uniformă. Altfel, auzeam că Maniu ar fi făcut un nou memoriu, în care s-a declarat că, dacă e vorba, primește el și uniformă. I l-a dat la Madgearu să-l prezinte Regelui, dar ministrul Palatului, Urdăreanu, ar fi zis să-l prezinte Mihalache. Astfel se așteaptă ca Maniu să își ceară audiență.

Cauza schimbării guvernului este că Argetoianu, ca prim-ministru (și omul lui Dresdner Bank), și Bujoiu⁵³⁵, ca titular la Economia Națională, erau dispuși să facă pe placul Germaniei: să dea petrolul cu 60 lei Marca!

⁵³⁵ Ion Bujoiu (1894 – 1956), inginer minier, om politic, ministru în mai multe guverne începând cu guvernarea Tătărăscu din 1937 și terminând cu cele din perioada dictaturii regale. Arestat de comuniști, a decedat în închisoarea de la Văcărești.

7 Decembrie. A trecut și Sf. Nicolae cu bine. Am avut multe vizite și am primit multe scrisori, între care de la doctorii Birău și Sedan, ambii complăcându-se în rolul de gineri...

8 Decembrie. Azi a venit Pius acasă, a fost trimis la Timișoara, la dispoziția Inspectoratului Sanitar. Nu i-a mai ținut două luni la instrucție ca altădată! Lulu a sosit și el cu bine acasă și trebuie, peste câteva zile, să se prezinte la Cercul de Recrutare pentru a fi supravizitat.

11 Decembrie. Pius a fost repartizat la spitalul din Moldova Nouă. Eu am fost cu episcopul la sfințirea bisericii din Bouțarul de Sus, unde am fost primit foarte bine.

Încă mai muncesc la expedierea *Catehismelor*. A trebuit o nouă ediție la clasele I, II, IV, V, ar fi trebuit și la VI, dar am renunțat. Mai nou Nunțitul relevă ideea că ele ar trebui să se găsească în casa fiecărui creștin, iar episcopul Rusu zice că ar trebui impuse în toate școlile, neputându-se admite manuale paralele în învățământul primar.

14 Decembrie. Ieri dimineață a plecat Pius la Moldova Nouă, peste Orșova, cu autobuzul. A fost norocul lui că a întârziat o zi: a asistat la tăierea porcului, ce nu mai văzuse de 10 ani (cumpărat cu 31 de lei kg, de 147 kg).

16 Decembrie. Lulu pare că reușește să fie reformat de la armată. Mare noroc pentru noi!

18 Decembrie. Episcopul a venit de la București, unde și-a închiriat o casă de reședință mitropolitană. Spune că lumea e îngrijorată acolo de un comunicat al Radio-ului Moscova, cum că după Finlanda urmăm noi. Germanii ne cer atâta grâu, atâta petrol și grăsime, livrate în două luni, iar ei să ne plătească în nouă luni. Ar plăti, făcându-ne o linie Siegfried spre Rusia!

23 Decembrie. Azi a sosit la noi de sărbători Dr. Birău.

24 Decembrie. Azi a sosit Pius, iar spre seară prietenul lui, inginerul Coșocarul de la Mediaș.

28 Decembrie. Am petrecut sărbătorile cu bine, fiind pentru prima oară, de zece ani încoace, toți acasă, și având doi oaspeți plăcuți. Prima zi de Crăciun am fost la episcopul la felicitare, a doua zi seara am fost la el la ceai. A treia zi, în 27 la amiază, a plecat Coșocariu, un tânăr

foarte simpatic care conduce lucrările de construire a Fabricii de Zinc de la Copșa Mică, proprietatea Societății „Industria Auriferă”. A fost coleg de Universitate cu Pius la Strasbourg.

În tot timpul sărbătorilor, cu oricine am vorbit tot numai de război a fost vorba, în diferite combinații, felicitând mai ales pe finlandezi, care se poartă atât de vitejește.

În 28 la amiază a fost la noi familia Ungur cu doamna și domnișoara Danciu veniți la ei. În 31 seara am fost noi la familia Ungur, unde tineretul și-a petrecut bine toată noaptea. A fost și familia Bîrlea. Noroc că de sărbători Mili s-a putut ridica din pat, unde a stat cu gripă în zilele de 13-22 Decembrie. A avut mult de lucru acasă, dar nu a ieșit nicăieri!

Și așa a trecut un an, an greu pentru mine din cauza muncii cu *Catehisme*, dar și plin de mulțumiri, de pe urma succesului avut. A reușit bine și partea materială, iar cea morală e peste așteptări. Mărit să fie Domnul!

Lui Lici nu i-a adus nici o schimbare, dar lui Pius i-a adus revenirea în țară, echivalarea și începerea serviciului militar. Lui Lulu i-a adus frumosul succes cu misiunea în străinătate, iar lui Nica i-a adus orientarea sigură de viitor! Ce ne va aduce anul ce urmează? Vom vedea. În orice caz, el va fi unul dintre cei mai grei ani ai Istoriei! Să dea Dumnezeu să fim feriți de rău!

Anul 1940

1 Ianuarie. În numele domnului! Am început noul an în societate, la familia Ungur, zicând un „Tatăl Nostru” și „Doamne ajută!”.

Azi, 1 Ianuarie, după Liturghia pontificală am mers cu toții la Episcopul, unde, în cadrele recepției oficiale, am ținut discursul de felicitare.

Tot azi a plecat Lulu la București, cu simplonul de la amiază, care a întârziat 2 ore din cauza timpului de iarnă. Până a 3-a zi de Crăciun, nu am avut zăpadă, cel mult ger sec. Atunci a început să ningă, a nins noaptea și ziua următoare - și s-a așezat iarna asupra noastră! Cine știe cum și când se va sfârși!

9 Ianuarie. În 5 Ianuarie seara a sosit iarăși la noi domnul Birău, fiind chemat la Divizie, în urma intervenției de a i se face o altă repartizare ca și chirurg pe timp de mobilizare. A stat aici până azi.

Boboteaza a fost frumoasă, cu soare și Timișul complet înghețat. În ziua de Sf. Ion am felicitat iarăși pe episcopul, seara am fost la el la cină. Am stat lângă Generalul, în onoarea căruia am închinat.

Episcopul mi-a dat „Psihologia sectelor religioase”, o carte trimisă cu dedicație de preotul Al. Scvoznicov⁵³⁶, misionarul eparhiei Chișinău. Acum 2-3 ani a fost la mine după izvoare, dar la literatură nici nu mă pomenește, cu toate că putea afla din cartea episcopului Comșa, că eu sunt cel dintâi care s-a ocupat de sectari la români. Se vede că a fost influențat de Arhimamdritul Scriban⁵³⁷, care i-a scris prefața!

Azi am fost la Timișoara, unde m-am interesat de mai multe chestiuni. Roth era la Budapesta, de unde mi-a trimis o ilustrată, semnată de foștii colegi de școală.

⁵³⁶ Alexandru Scvoznicov (1901 – 1962), preot profesor în Chișinău, stabilit la București după 1944.

⁵³⁷ Iuliu Scriban (1848 – 1949), ieromonah, arhimandrit, profesor de teologie, misionar.

În problema reformei militare a lui Lulu, a intervenit căpitanul Dămian de la comenduire, care a citit ordinul prin care au fost chemați la revizuire și conform căruia trebuia să fie reformat. Totul în zadar: locotenent-colonelul Olariu nu a cedat. Am cerut și o intervenție mai înaltă și am obținut o „notă” prin care se confirmă cele de pe certificat! Aud că Olariu, numit „câinele roșu”, are o plăcere sadică de a face oamenilor neplăceri.

11 Ianuarie. Azi am avut Consistor, la care s-a făcut numirea noului protopop la Arad. Colegul Marianescu a plecat într-un concediu mai îndelungat, ca să stea sub observație la sanator.

13 Ianuarie. Azi a sosit Pius chemat să meargă la spitalul din Caransebeș!

14 Ianuarie. Azi a plecat Nica la București.

18 Ianuarie. Ieri și azi a nins din nou. Începe – adică continuă – iarna grea.

Am început predicile pentru Octava numirii bisericilor! Am fost și la Timișoara, unde am vorbit cu Rezidentul, ca să propună un episcop spre decorare, și cu Ciupe, ca să ne dea parale la fondul pentru automobil. Eram curios ce îmi spune Otto de la Pesta, unde a fost zilele trecute și de unde mi-a trimis o ilustrată, fiind la masă cu foștii prieteni de la școală. El spune: „Ungurii sunt nebuni. Când am ajuns acolo i-am întrebat: ați venit cu pașaport? Sperăm să nu vă mai trebuiască înapoi!” O mulțime de unguri de la noi, între care mulți preoți, ar fi trecut în timpul din urmă, avizați că vine armata maghiară înapoi (în realitate: pentru că erau implicați în complotul descoperit în toamnă la frontiera de Vest!), și acum trăiesc acolo din caritatea publică. Unul i se plângea lui Otto (fost secretar la Partidului Maghiar la Timișoara), că, mergând să ceară post, a fost dat afară! A venit înapoi de rușine.

Italia, de fapt, îi încurcă pe unguri. De ea depinde viitorul nostru război cu ungurii. Italia ar fi intermediara capitalismului americano-anglo-francez, să ajute penetrația bolșevismului rusesc și german! ... (De fapt, din La Croix aflu că Italia a impus așteptare ungurilor cu pretențiile lor revizioniste față de România, pe care le sprijină și promite a le reglementa la sfârșitul războiului!).

25 Ianuarie. Azi am terminat predicile pentru unirea bisericilor. Am fost bolnav, răgușit din greu, dar am scos-o la capăt. Alaltăieri am fost la Timișoara și i-am propus Rezidentului să ceară decorarea P.S. Sale Bălan.

Deseară plec la București.

30 Ianuarie. Astă-dimineață am sosit de la București, unde am cumpărat pentru jubileul episcopului un automobil „Ford luxe” cu 275.000. Am văzut pe Stancu Brădișteanu la Culte – care, ca și alții, a rămas uimit că episcopul încă nu are încă nici o decorație românească (are Legiunea de onoare!). Ministrul Nistor, cu care aveam ambii să vorbim, nu s-a arătat; am vorbit cu Gala Galaction, ministrul Tit Popovici, Nunțiu, Costea Nicolae la Casație, Pop Valer etc. Am stat tot timpul la Lulu, care s-a îngrijit de toate, am fost cu el și cu Nica la cinema și la teatru.

Pius a fost retrimis de la Caransebeș la Moldova Nouă, fiindcă la Caransebeș nu s-a adevărit epidemia, iar la Moldova directorul spitalului a fost concentrat.

În luna aceasta am avut mult ger și zăpadă. Mili e iarăși gripată.

6 Februarie. Aseară am sosit acasă de la Arad-Timișoara. Am plecat în 2 seara la Arad, unde am făcut introducerea noului protopop: o frumoasă manifestație românească, la care am reușit să adun notabilitățile orașului. Venind spre casă, luni în 5, am avut la Timișoara ședința comitetului central al Astrei. Pe tren mi-am uitat brâul roșu frumos pe care-l aveam cu mine.

La Casinoul din Lugoj a avut loc o frumoasă serbare franceză, la care a ținut Lici o conferință despre Racine.

12 Februarie. Ieri am avut jubileul de 60 de ani al P.S. Bălan, care a reușit bine și, mulțumesc lui Dumnezeu, totul a mers cum a fost aranjat. Lici a scris în *Acțiunea* un frumos articol despre P.S. Sa

14 Februarie. Lulu trebuie să se concentreze peste 30 zile. Azi am vorbit cu el la telefon, am vorbit și cu Pius la Moldova Nouă, unde e singur la spital.

Începuse a se topi zăpada, s-a spart gheața pe Timiș și de ieri ninge iarăși din greu și îngheață. Unde vom ajunge cu iarna aceasta?

15 Februarie. Azi am fost cu episcopul Bălan la Timișoara, unde am întâmpinat pe Mitropolitul, care mergea la Roma cu episcopii Frențiu și Hossu. Am luat masa la Pacha. Sunt trimiși de guvernul român, să facă nițică propagandă printre cercurile catolice, fiindcă stăm rău de tot. Îmi scrie Voștinaru că propaganda maghiară a ajuns până acolo încât toată lumea crede că Ungaria e o țară civilizată, catolică, noi o țară balcanică, ortodoxă; că în Ardeal 80% sunt unguri și că românii așteaptă să fie alipiți la „patria-mamă”. Barem de ar onora guvernul serviciul pe care îl face Biserica noastră. Am impresia, că nimic nu ne va salva decât unirea cu Roma!

Chiar în acest spirit a fost ținută nu demult o conferință a lui Iorga la Societatea ortodoxă a femeilor române din București despre utilitatea legăturilor noastre cu papismul; iar în *Curentul* de alaltăieri, un preot ortodox publica un articol favorabil Unirii!

20 Februarie. Ca o bombă a venit o scrisoare a lui Lulu și Nica, în care ne destăinuiesc că Nica dorește căsătorie cu Coșocarul! Dar au ajuns așa de departe încât au fixat și data logodnei și a nunții! Mili e consternată: ce va zice lumea? Eu văd greutatea numai în lichidarea cu Birău, altfel recunosc că erau caractere nepotrivite și nu ar fi fost fericiți! Tot ce a făcut Nica a fost să ne facă nouă pe plac, iar noi doream să o vedem orientându-se spre un punct fix, în loc de atâtea fluctuații ale cunoștințelor studentești!

Pius la telefon, firește, l-a susținut pe Coșocarul cu multă convingere!

28 Februarie. În urma alegerii lui S. Ionaș de canonic, am fost trimis de Episcopie la București, să aranjez chestiunile legate de buget. Am fost la însuși ministrul Nistor, dar nu am făcut multă ispravă. Am văzut pe Nica și Lulu, iar scrisoarea pe care i-a trimis-o Nica lui Birău a fost suficientă ca el să nu mai insiste. Venind acasă, am găsit o scrisoare de la Coșocarul; am primit apoi una și de la Birău, ultimul lui cuvânt.

Luni, în 26 după-amiază, a fost Mili la Timișoara, a cumpărat covoare pentru Nica.

Ieri, în 27, am fost cu episcopul la moșie, cu mașina.

Azi am făcut pe Stoica⁵³⁸ vicar la Hațeg și pe Rațiu⁵³⁹ la Timișoara.

Îmi spune cineva din anturajul P.S. Sale, că nu demult P.S. Sa a cerut din nou la Roma, numirea mea de prelat; i s-a răspuns că îmi cunosc meritele, mă cunosc personal, dar fiindcă fostul Papă a refuzat-o, cer să nu se mai insiste. Eu l-am rugat pe P.S. Sa încă din vară să revoce cererea, dar el s-a încăpățânat!

2 Martie. Când am fost la București, mi-a spus Carada că anul trecut ierarhii ortodocși au fost întrebați ce cred 1) despre numirea bisericilor creștine; 2) despre unirea cu Roma; 3) despre comunicatio in sacris (cam așa ceva, chiar dacă nu cu aceleași cuvinte). Actualul patriarh Nicodim ar fi răspuns la 1) bine, la 2) de dorit, la 3) nimic contra. Carada nu știe de la cine a venit întrebarea, dar știe răspunsurile de la călugărul care le-a bătut la mașină.

Zilele acestea am primit de la M.Ar.Dan⁵⁴⁰ volumul de epigrame cu următoarea dedicație:

Confrați, mă jur pe Dumnezeu,
Mă tem de pana lui Brînzeu...
De-aceea, fiindcă-s circumspect,
I-ofer volumul cu respect.

Ca revanșă, i-am trimis un exemplar din broșura „Ne piere neamul” cu dedicația:

Ce să-i răspund eu lui M.Ar.Dan,
Al epigramelor Titan? ...
- Pericolul frate, nu este
În epigrame, ci-n – neveste!

Azi am primit de la Lulu o scrisoare foarte liniștitoare, în ceea ce privește chestia cu Birău. Nu era deloc figura imaculată pe care mi-o închipuiam și de care lega Mili atâtea speranțe. În felul cum s-a manifestat în clipele de despărțire, răspunzându-i lui Nica atât de

⁵³⁸ Romulus Stoica

⁵³⁹ Iuliu Rațiu

⁵⁴⁰ M.Ar.Dan (1886 – 1965), inginer, temporar profesor la Institutul Politehnic din Timișoara, inspector în Ministerul Finanțelor, epigramist.

necioplit, arată că nu era în el decât orgoliu. Bine că s-a terminat până nu era prea târziu!

7 Martie. Alaltăieri am primit o ilustrată de la Roma, de la mitropolitul Nicolescu, semnată și de Frențiu. Scria între altele „În curând vei primi bucurie”. Apoi adaugă: „De vii la Roma, vino singur”. Chiar ne hotărâsem să nu vie Mili cu mine.

Ieri a fost aici părintele Manu⁵⁴¹ de la Nicula. Mi-a povestit lucruri slabe de tot despre bătrânul Voștinaru, care punându-se la noi în pensie, a mers duhovnic la mănăstirea de maice de la Moreni. A fost dat afară din serviciu (i-a scris și P. Barral Episcopului).

12 Martie. Ieri dimineață am sosit de pe Valea Jiului, unde am mers joi, în 7 Martie la amiază. Am stat două zile la Vulcan, apoi am mers la Paroșeni, unde duminică a fost sărbătorit Ioniță Pop ca protopop. Am fost și pe la Lupeni, de acolo am plecat seara cu trenul înapoi.

Azi mi-a povestit preotul V. Pușcașiu că pe ziua de 9 au fost chemați la București legionarii, câte 5-6 din fiecare județ împreună cu cei din taberele de concentrare de la Vaslui și Miercurea Ciuc. Ministrul de Interne, Ghelmegeanu, le-a propus o destindere, promițându-le că le dă reabilitare tuturor, eliberează pe cei internați (le-a și dat drumul), face amnistie pentru cei condamnați, le dă serviciu celor concediați, le permite să-și înhumeze în mod onorabil morții etc., numai ei să se oblige că vor activa în Front, cei care mai fac politică, și că vor aduce acasă pe cei fugiți în Germania (teroriști ca Sima, fost profesor la Lugoj), ca nu cumva dușmanii țării să se poată folosi de ei, constituind un guvern contra României. La aceasta nu se prea găsește cine să se angajeze (să meargă în Germania), nici nu sunt siguri de încrederea ce trebuie să o aibă în guvern. Dar, în aceeași vreme, liberalii au făcut un memoriu la Rege, denunțând această încercare de destindere!

Pius ne scrie de la Moldova că i-a mers bine până a fost singur la spital.

Lulu e chemat iarăși la supravizită.

⁵⁴¹ Leon Manu

Mitropolitul mi-a adus de la Roma potirul pentru Sălcud. Primind de la părintele Tălmăcel broșurile „O vorbă la ureche”, i-am trimis „Ne pierde neamul” cu dedicația:

Părintelui Tălmăcel
Care cu atâta zel
Bate toaca la ureche
Invocând morala veche
Celor cuprinse de – streche!

18 Martie. Miercuri, în 13 seara, a venit la noi Alexandru Coșocarul și a plecat în aceeași seară. Am stabilit logodna pe duminică 24 crt.

În 14 Martie am mers pentru misiuni la Parța, unde am stat până duminică. Au reușit foarte slab!

26 Martie. Joi, în 21, a sosit Lulu la Lugoj pentru a fi revizuit la armată. Durere, cu toate că legasem cele mai frumoase nădejdi de comisia de revizuire, el a ajuns la rând printre ultimii, când doctorul care îl cunoștea mai bine nu mai era – și-a lăsat numai părerea în scris – și așa Lulu nu a fost reformat, ci îndrumat să meargă la spitalul Corpului 7 armată, când va fi chemat. Nu știu când vom scăpa de calvarul acesta.

Hotărâsem logodna lui Nica pe 24, dar s-a amânat din cauză că Alexandru a trebuit să stea la fabrică pe 24-25, când au venit domnii lui de la București.

Episcopul a fost plecat la București, unde în 20 a fost conferință episcopescă. S-a discutat noul regulament al alegerii de mitropolit. S-a grăbit acasă și așa nu a aflat multe de la episcopii care au fost în Italia. Atâta doar că avem toate simpatiile și că întreg poporul italian e cu francezii, nu cu germanii. Același lucru l-a aflat și inginerul Micloși de la Timișoara, de la inginerii din Milano, unde a fost el acum.

Până a fost episcopul la București, am avut posibilitatea de a vedea în arhiva prezidială dosarul cauzei cu numirea mea de prelat. Mi-am luat copii de pe cele 3 scrisori de la Congregație. Am avut o mare satisfacție, văzând atât insistențele depuse de episcopul meu, cât și aprecierile Congregației. Și asta îmi ajunge.

Azi am fost cu Mili și Nica la Timișoara; și-au cumpărat costume și pălării și am examinat-o pe Nica la doctorul Manheim, care a găsit-o perfect sănătoasă, numai cu ganglionii și amigdalele cam mari; nu mi-a recomandat niciun tratament, decât să aibă grijă în caz de răceală, să prevină răul din timp.

3 Aprilie. Duminică, în 31 martie, a fost logodna lui Nica. Ideea i-a venit așa că în 29 Martie împlinește 21 de ani și ce ar fi dacă primul ei act de majorat ar fi logodna? Sâmbătă seara au sosit la Lugoj părinții lui Sandu, fratele și sora lui. Un alt frate a sosit (concentrat în Basarabia), abia duminică după-amiază.

A fost o serbare admirabilă, la care, har Domnului, toate au reușit cât se poate de bine. Oaspeți au fost: P.S. Bălan, care a făcut logodna (cu un mic discurs, fără patrafir), secretarul Ștefan Bălan, Tufescu⁵⁴² cu d-na, canonicii Ienea (cu d-na), și Victor Deciu, protopopul Stoica, V. Ungur cu Lențu (doamna a fost dusă la mamă-sa bolnavă); a venit Pius (și a adus pește și vin de la Moldova Nouă; Sandu a adus vin de la Mediaș), Lulu (deși abia cu o săptămână în urmă fusese aici). Mireasa s-a prezentat adorabil; a fost emulație de vinuri, s-a desfăcut și șampanie. Mirele i-a adus cadou o brățară de aur cu pietre și un inel frumos; ea a dat mirelui un inel și o butonieră de aur.

Un mic incident: eu rugasem oaspeții să vie la 12.30, au și venit atunci, în primul rând episcopul. Mirilor nu le-am spus nimic, știind că ei vin acasă de la biserică. Când colo ei au luat-o cu mașina la plimbare și au venit abia către ora 13!

Pe noi ne-a încântat întreaga familia Coșocar, toți fiind oameni simpatici. Au rămas aici până a doua zi, când dimineața au plecat bătrânii cu fata, după-amiază au plecat băieții. În aceeași zi a plecat și Lulu, rămânând Pius până în ziua următoare.

13 Aprilie. Pe 10 Aprilie a fost dezbatere la Casație în cauza Cibului, la care trebuia să iau parte. În legătură cu aceasta aveam să fac și noile carnete ale preoților. M-am folosit de această călătorie, pentru a o combina cu una la Cluj, Blaj (în vederea unei decontări a catehismelor

⁵⁴² Patriciu Tufescu, preot.

cu librăriile de acolo), și la Sibiu (să mă informez în privința spitalului militar de acolo, pentru Lulu, care va merge la revizuire).

Plecat-am deci vineri, în 5 Aprilie la amiază, seara am fost la Cluj, dimineața am isprăvit acolo cu librăria. Am fost și pe la Silviu Popa: ce a ajuns bietul om? O ruină totală, trupește (din cauza tensiunii de peste 300), și sufletește (din cauza neînțelegerilor familiale!)

Cu Dr. Cosma Avram am vorbit mai multe; el mi-a spus de succesul episcopilor la Roma: cum s-au fotografiat alături de Papa, pe podium (ceea ce nu fac nici Cardinalii); cum ține Papa la România și la ministrul Comnen, la care l-a trimis pe Myron Taylor, secretarul lui Roosevelt, când i-a cerut un informator asupra situației din Europa; cum are Agârbiceanu un venit lunar de 150.000!

Sâmbătă la amiază am plecat din Lugoj și după-amiază am sosit la Blaj, m-a primit la gară Ziurel. Am fost găzduit la Mitropolitul, care a fost foarte drăguț, mi-a povestit multe de la Roma. Obținându-se reședință la București, se va forma un consiliu, la care va cere membri și din diecezele sufragane. Pe Georgescu știe că îl lasă Frențiu fiind între ei relațiile încordate. S-a gândit și la mine – i-a spus și Cardinalul –, dar nu știu ce va zice episcopul Bălan, fiindcă fără mine nu știu cum va administra dieceza. Voi primi prelatura, a aprobat-o noul Papă. Cardinalul ar fi spus: „Acest Brânzeu muncește cât un vlădică, iar doamna lui cât o vlădiceasă.”

Atât la Blaj, cât și la Cluj, am aranjat foarte mulțumitor chestia cu banii ce îmi datorau pentru cărți.

Duminică, în 7 Aprilie dimineața, când ne-am trezit din somn la Blaj ninge ca iarna. Și așa a nins în tot Ardealul. Am plecat pe ninsoare din Blaj, poposind câteva ore la Copșa Mică – Mediaș; aici m-a adus Sandu și am luat masa; apoi am mers la Sibiu, unde am vizitat pe doctorul Florea și cu trenul de seară am plecat, tot peste Copșa, la București. Ninsese atât de mult, încât la Brașov – unde mașinile erau împotmolite pe stradă – voiau să ne dezlege vagonul de la garnitură, temându-se că nu ne va putea duce până la Predeal. Am găsit zăpadă și la București, dar a trecut într-o zi.

La București am stat de luni dimineța până vineri. N-am nimic de însemnat, doar ce mi-a povestit Pâclișanu despre cât de prost stă Frențiu în chestiunea Patrimoniului Sacru.

14 Aprilie. Azi am instalat pe noul paroh I și protopop al Lugojului, Dr. Suciu, numit în lipsa altor reverenți mai potriviți. A fost numit de tânăr, ca și Ștefan Bălan la Deva, dar cu gândul să avem cât de curând celibi canonicabili.

25 Aprilie. Aseară am venit din Iugoslavia, unde am făcut misiuni la parohiile noastre de acolo: Iankovmost⁵⁴³ și Markovac⁵⁴⁴. Am umblat bine, dar am găsit credincioșii – de astfel slabi creștini – în stare dezolantă din cauză că nu au preoți români. Pe de altă parte, acolo toată lumea se așteaptă la ocupație din partea Italiei, începând cu croații și până la românii noștri, care cred în reînvierea imperiului lui Traian. Cu autoritățile sârbe n-am avut nici o neplăcere, dar controlul era mai riguros de câteva zile, din cauza invaziei germane.

5 Mai. Am petrecut bine Paștele, fiind toți împreună, în afară de Lulu, care s-a dus la Odorhei. Sâmbătă după-amiază a sosit Pius, seara Sandu. Luni la amiază, mama, Nica și Sandu au plecat la Corbu și de acolo la Odorhei. Am rămas eu cu Lici. Joi dimineța a plecat și Pius. În aceeași zi ne-a venit noua servitoare, Ana Keller.

Ieri am aflat, ca o bombă, că a apărut în *Osservatore Romano* numirea P.S. Aftene⁵⁴⁵ ca arhiereu – vicar la Blaj.

Retragerea trupelor aliate de la Nordheim în Norvegia ne cauzează multă îngrijorare.

6 Mai. Azi la amiază am primit o telegramă de la Odorhei: „Plecăm București cumpărături nunta Iunie trimite zece mii. Mili”. Am trimis banii.

⁵⁴³ Iancahida, parohie aflată înainte de Unire în plasa Becicherecul Mare, protopopiatul Torontalului.

⁵⁴⁴ Marcovăț, parohie aflată înainte de Unire în protopopiatul Oravița.

⁵⁴⁵ Aftenie Vasile (1899-1950), canonic la Blaj, profesor și rector al Academiei teologice, protopop de București, din 1940 vicar arhiereu la Blaj, episcop auxiliar. Arestat de comuniști, a avut domiciliu forțat la Mănăstirea Căldărușani, unde l-a întâlnit și pe canonicul Nicolae Brînzeu. În anul 1949 a fost dus la București și închis la Văcărești, unde a decedat în 1950 în urma torturilor.

8 Mai. Aseară a sosit părintele Dăian, venind din Albania, și azi la amiază a plecat mai departe spre București. Mi-a povestit câte toate de pe unde a umblat. Auzind despre curentul de Unire cu Roma a bisericii ortodoxe române, mitropolitul Albaniei a cerut relații, dorind să procedeze la fel. Dar Patriarhia de la București nu le-a răspuns nimic. În schimb, reprezentanții Iugoslaviei și ai Greciei, din ură pentru simpatia bisericii albaneze față de Roma, nu mai pun piciorul în Albania.

9 Mai. Azi dimineată a sosit Ioniță cu Tensi, în drumul lor spre Voiteni, unde se căsătorește Liviu Todoran, numit notar la Toader cu ajutorul meu.

Părintele Augustin, în drum spre Prislop, mi-a spus că nu sunt prea însuflețiți la Blaj de numirea lui Aftene ca arhiereu. Se vede și din notița cu care a fost însoțită știrea în „Unirea”.

20 Mai. Episcopul a fost la Prislop. Prefectul de Hunedoara i-a spus că prin telegramă cifrată i s-a interzis să se publice ceva despre motivele demisiei mitropolitului Puiu de la Cernăuți⁵⁴⁶.

Despre schimbarea guvernului era vorba că i s-ar fi căutat o concentrare mai largă (Mihalache, gardiștii), și nu au reușit. Gardiștii ar fi spus că ei nu participă decât la un guvern prezidat de Maniu (?). Alții spun că ar fi fost făcută remanierea numai pentru a da afară doi miniștrii germanofili (Micescu, Nistor?). Clopoțel⁵⁴⁷ i-ar fi spus episcopului că e pe cale să fie și Maniu consilier regal. Mihalache⁵⁴⁸ a ajuns așa, pentru că rugat de doamna Madgearu, s-a dus la ministrul Curții, Urdărescu, cerând să fie eliberat Madgearu pe motiv de boală. Ministrul i-a spus:

⁵⁴⁶ Visarion Puiu (1879 -1964), ieromonah, arhimandrit, episcop consecutiv al Argeșului și Hotinului, din 1935 mitropolit al Bucovinei, silit să se pensioneze în 1940. Aflat la Viena pe data de 23 august 1944 nu s-a mai întors în țară, unde a fost condamnat la moarte. S-a stabilit la Paris unde a înființat prima Episcopie ortodoxă din Occident.

⁵⁴⁷ Ion Clopoțel (1892 – 1986), publicist și memorialist. Redactor la numeroase reviste din Ardeal și Banat. Simpatizant al stângii, după 1944 a avut calitatea de director în Ministerul Muncii și ulterior cea de director al Bibliotecii Centrale Universitare din București.

⁵⁴⁸ Este vorba de audiența lui Mihalache la rege din data de 15 aprilie 1940 și numirea sa ca și consilier regal în 17 aprilie.

„Maiestatea Sa Regele vă primește acum!” Și, în ciuda opoziției lui, l-a împins înăuntru. Regele i-a spus că e numit consilier regal. El i-a cerut voie să se înțeleagă cu Maniu și a primit 2 zile.

Joi, în 16 mai, ne-a spus Ienea la biserică că situația e serioasă. Fiul său și-a trimis soția acasă de la Satu Mare, unde ungurii au mobilizat. Pe de altă parte am constatat că Intrarea în acțiune a Italiei nu e atât de iminentă; ea probabil va intra când va ataca Franța. În 17 am fost la Timișoara, am trecut și pe la Roth, se pregătea la Budapesta pentru o operație. Venise și Groza. Acesta s-a luat după mine, căutând să mă convingă că acum e sfârșitul ordinii sociale vechi, urmează comunismul: Germania și Italia, fatal, s-au întâlnit cu Stalin!

În 18 mai a murit canonicul Marianescu. Era de mult bolnav, totuși nu a lăsat nici o rânduială între lucrurile și actele lui, pentru cazul în care ar fi murit. L-au înmormântat sâmbătă la ora 18 seara, pe o ploaie urâtă. I-au rămas doi frați sănătoși, iar trei și o soră sunt în casele de nebuni! Vai de lume!

În 19 am fost la Reșița să cunun pe fata lui Măxer. Am făcut-o cu asistență pasivă, încăpățânându-se mama mirelui ca să se cunune la ortodocși! A fost Sandu la noi, am mai discutat despre nuntă.

22 Mai. Cu groază am luat cunoștință ieri de dezastrul armatelor aliate în Franța și Belgia! Italia pândește și ea! Îmi spunea Jakabfy că, în caz de învingere a germanilor, ne vor îngloba într-o Ungarie suzerană Germaniei.

În 21 am fost cu episcopul în vizită canonică la Nevrincea și Valea Lungă.

La propunerea fratelui Deciu, episcopul mi-a oferit postul de vicar general. Dar l-am declinat.

Mili cu Nica au fost azi la Timișoara pentru cumpărături.

25 Mai. Azi am fost cu Deciu, Ienea, Ionaș și Suciș la Buziaș. Astă seară au sosit la noi Sandu și Puiu Sârbu, acesta din urmă să asculte conferința lui Lici la teatru despre Beethoven.

De la Groza, după despărțirea bruscă din 17 crt., am primit o scrisoare prin care caută, cu calm, să-mi arate teza lui: cum asistăm la

noua transformare socială a lumii. I-am răspuns printr-o scrisoare mai lungă.

28 Mai. Duminică după-amiază am plecat la Blaj pentru a asista la ședința comisiei liturgice, convocată de Macoveiu pe 27. La această ședință s-au luat hotărâri cu privire la terminarea Euhologiului, la o carte de TeDeumuri și la pregătirea noii ediții a Liturghierului.

Am luat masa la mitropolitul și am plecat în 28 la 14.15, sosind seara la 19.25. De la Mitropolit am aflat că ultima schimbare de guvern s-ar fi făcut și pentru următoarele motive: să scape de Micescu de la Justiție, care nu voia să fie mai indulgent față de Auschnitt, cu toate insistențele prietenilor englezi; să se ducă și Nistor, de la Culte, după ce s-a dus Mitropolitul Visarion Puiu.

Relativ la război, același Mitropolit îmi spunea că a auzit de la un om al lui Maniu că Rusia ar fi declarat Italiei că dacă aceasta atacă Iugoslavia, ea va ataca Ungaria.

În sfârșit s-a făcut numirea lui Aftene de episcop auxiliar, cum a insistat Roma demult, dar Mitropolitul a tot amânat ca nefiind de urgență; la urmă Roma i-a spus: „S-au prăbușit Polonia și alte țări; nu știi ce vine, nu crezi că ar fi timpul să numiți un episcop auxiliar?” Așa s-au făcut propunerile (Ștefan Bălan spune că ar fi auzit tot de la Mitropolitul că ar fi fost trei candidați), și a urmat numirea lui Aftene.

Azi am primit cu multă emoție știrea despre depunerea armelor din partea Regelui Belgiei. Tot azi ne telefonează Pius că au fost chemați pe 1 Iunie la instrucție la București.

29 Mai. Azi a fost pe aici inginerul Dorda. Spune că a văzut un tren cu camioane militare de fabricație maghiară, mergând spre Orșova. Asta ar fi o indicație să nu ne temem de Ungaria dacă ea ne dă material de război.

La Blaj mitropolitul mi-a spus să-l rog pe P.S. Bălan să meargă la consacrarea lui Aftene pe 23 Iunie. Astă-seară, prin telegramă fulger, mitropolitul îl invită pe Bălan la consacrare pentru joi în urma unui ordin de sus! Se vede totuși că ne amenință ceva! Cum să facem cu nunta lui Nica?

1 Iunie. Astă seară a trecut pe aici Lulu de la Belgrad spre București. A fost chemat telegrafic, fiindcă a venit delegația turcă.

10 Iunie. Duminică, în 8 iunie, a fost instalat vicarul Iuliu Rațiu la Timișoara.

La Otto am aranjat un schimb, ca să fac parale pentru nunta lui Nica.

În 4 a plecat Mili cu Nica la Mediaș, în 5 am mers cu Sandu la Târgu Mureș, unde am cumpărat mobilă de la Székely și Réti: dormitor și birou cu 168.511, rămânând să comandăm și sufrageria cu 80.000, așa că totul va costa un sfert de milion.

La Timișoara mi-a spus Otto că intrarea noastră în război depinde de cum îi va porunci Hitler lui Mussolini să intre în război și cum se va complica situația după aceea. Acum două săptămâni, Hitler și Mussolini au dat voie ungarilor să ocupe Slovacia. Tisso (deși preot), l-a anunțat pe consulul rus din Bratislava și acesta a telefonat consulului maghiar de acolo că guvernul lui nu ar vedea cu ochi buni acest lucru. La fel va proteja Rusia și pe sârbi. Asta e întrucâtva spre norocul nostru.

Ne pregătim din greu de nunta lui Nica!

25 Iunie. A trecut o săptămână de la nunta lui Nica. Ziua de 16 Iunie (prima zi de Rusalii), 1940 rămâne ca un vis frumos în amintirea noastră! După multă trudă cu pregătirea, am avut mulțumirea unei frumoase reușite! De fapt nu pot descrie aici cât de mult a trebuit să alerg până am reușit să avem toate: vinul (pe care mi l-a trimis Camil, gratis, Dumnezeu să-l țină!), peștele, (cu care ne-a păcălit omul lui Pius de la Coronini!), mașinile (pe care, în afară de un taxi, mi le-au pus la dispoziție prietenii și cunoscuții), aranjamentul cu „Dacia” – toate acestea ne-au costat multe alergături și frământări!

Dar a fost o nuntă ca în povești! Mai ales biserica a fost frumos decorată și iluminată, cu ceremonia prezidată de Excelența Sa Episcopul. Nu numai biserica a fost ticsită de lume, ci și piața, iar de acasă până la biserică, toate ferestrele au fost pline cu spectatori. E ceva ce nu vom uita niciodată. Mi se spunea că tot Lugojul a fost pe afară!

Masa și petrecerea au reușit și ele foarte bine, deși la masă serviciul a fost cam greoi. Fotografiile luate vor eterniza frumoasele momente!

Am avut mai puțini oaspeți din afară decât se putea, dar concentrările și alte împrejurări nu au permis tuturor să vină. Deosebit de bine văzut a fost Camil cu Bety, fiica lui adoptivă, părintele Dăian, care a evocat cu fostul nostru naș momentele de la nunta noastră. Lulu și Pius au sosit abia în ziua nunții, călătorind toată noaptea; sâmbătă seara au sosit cuscrul Coșocarul și nașii. La masă au vorbit: P.S. Sa Păr. Dăian, Ienea, Deciu, Iuliu Maior, Ionaș, V. Ungur, Ștefan Bălan. A doua zi au plecat cuscrii, nașii, Pius, Lulu și tinerii miri (la Băile Herculane, de acolo la Constanța); marți Camil cu Bety; miercuri a plecat nașul, urmând să merg și eu la Cluj.

În 20 Iunie am avut la Cluj o consfătuire a delegaților tuturor capitulurilor. A fost discutată chestiunea pensionării canonicilor (pe care o sesizasem eu demult, dar nu s-au trezit decât când a început să-i doară pe cei de la Oradea!), și chestia încadrării canonicilor la noile salarii; în această din urmă cauză am invitat la sfatul nostru și pe asesorii ortodocși.

În 22 am fost la Timișoara, unde fusese și episcopul chemat la o ședință a parlamentarilor. Fusese chiar în preșeară promulgată desființarea „Frontului Renașterii Naționale” și crearea „Partidului Națiunii”: aceasta cu scopul de a aduna laolaltă pe aceia care nu aderaseră la front, în special pe foștii legionari. Horia Sima⁵⁴⁹ a fost primit în audiență și a dat apel către foștii camarazi să se înscrie, Horia Sima, care nu s-a afirmat decât ca șeful teroriștilor. Altădată, dacă îl prindeau, era împușcat, azi – ce să-i faci? Așa e politica! Barem de nu ar fi târziu!

⁵⁴⁹ Horia Sima (1906 – 1993), profesor de limba română, inclusiv la Liceul „Coriolan Brediceanu” din Lugoj. Președinte al „Gărzii de Fier” și comandant al mișcării legionare. Vicepreședintele guvernului național legionar condus de Ion Antonescu. Conducător al rebeliunii legionare din luna ianuarie 1941 și inițiator al pogromului de la București din aceeași lună. După rebeliune a plecat din țară și ulterior a devenit șeful legionarilor din exil, stabiliți în Spania.

La Timișoara am căutat să aduc pe prefectul ori pe cineva de la Ținut, la sfințirea capelei din Buziaș, ce s-a făcut duminică, în 23 crt. Știam că nici prim-pretorul nu o să vină. Ei bine, s-a făcut și fără autoritățile civile și a reușit foarte bine! În aceeași zi, după-amiază, am fost cu P.S. Sa la Silagiu, iar în ziua următoare la Scăiuș Hranovici!

Zilele acestea a capitulat Franța! Ce durere să vezi nobila națiune franceză astfel umilită! E blestemul francmasoneriei asupra ei: tembelismul ei la pregătirea războiului. Părintele Dăian îmi prezintă chestiunea ca o revenire la un curent naționalist, regenerativ, în acord cu Germania și cu mediațiunea Spaniei! Să dea Dumnezeu, dar ce încredere poți avea în aceia care au lăsat Rusia să-și facă mendrele! Iată că a pus gheara pe statele baltice! Unii cred că Franța totuși nu ar fi trebuit să capituleze.

28 Iunie. Ieri după-amiază, ca un trăsnet, a venit prin Radio Budapesta, ultimatumul Rusiei în cauza Basarabiei! Iată unde ne-a dus cel ce a început războiul cu ajutorul unui pact de neagresiune! Și țara noastră nu poate face nimic. De jos ne pândesc bulgarii, dincoace unгурii. Doar că unгурii urmează să dea același plocon: li se va cere – sunt sigur – să cedeze Rusiei Ucraina subcarpatică! Ce bine ar fi să dea acum mâna românii cu unгурii, să înceapă o luptă comună! Sărmana Basarabie! Sărmana Românie Mare: începe să se realizeze visul sinistru al bătrânului preot Pinteș din 1920: că „Neunirea – ortodoxia,/ Lăcomia – boieria,/ Hoția – fudulia/ Și cu sora lor prostia, / Vor distruge România” (Vezi *Sionul Românesc*, nr.6-8, unde am publicat aceste rânduri, ștergând cuvântul „ortodoxie”, ca să nu supăr. Dar adevăratul text, pe care mi-l dăduse părintele Pinteș, era acesta!)

3 Iulie. Azi după-amiază am sosit de la Vulcan. Duminică, în 30 Iunie, trebuia să-l înmormântez pe protopopul Ioan Țiușu, dar mi-a telefonat Danciu de la Hașeg că a murit protopopul Zugrav și P.S. Sa m-a delegat pe mine să-l înmormântez.

Am plecat duminică după-amiază din Lugoj, la Simeria am avut două ore la dispoziție și l-am vizitat pe credinciosul nostru Hidag, cu care am fost prin comună, am văzut locul cumpărat pentru biserică și clopotnița pe care și-au făcut-o. Noaptea am sosit la Vulcan.

A doua zi după-amiază am mers la Lupeni și am făcut înmormântarea. A luat parte toată preoțimea și multă lume din Lupeni și din jur. N. Zugrav a fost foarte respectat. Din păcate nu a lăsat nimic pentru biserică, toată averea lui, câștigată în cariera sa preoțească, rămâne la rudele soției, toți neuniți. Am dormit la Ioniță în Paroșeni, ieri am fost iarăși la Lupeni, am luat proces verbal de predare, am mâncat la Paroșeni, iar seara am venit la Vulcan.

La Lupeni m-au asaltat mulți – cu tot felul de chestiuni. Dar mai importantă a fost delegația comitetului parohial de acolo, care mi-a cerut să nu se mute protopopiatul și să fie numit protopop Ioniță Pop. Să vedem cum va avea noroc.

În timp ce eram acolo, m-a căutat la telefon fratele Otto din Timișoara, căruia îi dădusem să-mi vândă ceva. M-am înțeles asupra prețului, iar el m-a rugat ca la reîntoarcere să trec pe la Deva să-l văd pe Petru ca să-i duc știri de la el.

Așa astă dimineață am plecat la 5.24 din Vulcan, ca să am două ore de stat în Deva. La Băcia s-a suit la noi în tren Petru și am mers împreună. L-am mai întâlnit la Deva și pe Hansi Harth, împreună cu alții. Petru ne-a povestit câte toate, între altele cum a fost el chiar zilele acestea – în 30 Iunie – la Debrețin (primind pașaport dat pe răspunderea personală a domnului ministru de Interne), în cauza cumpărării hotelului „New York” din Cluj de la Episcopia reformată de acolo. (În aceeași cauză a fost acum două săptămâni la Budapesta). Ne spunea ce senzație a făcut trecerea frontierei din partea lui chiar acum.

Ne-a vorbit multe despre cele politice și pe cât am înțeles eu din vorbele lui Rusia ne-a luat Basarabia și Bucovina ca răspuns la crearea regimului hitlerist de la noi, cu luarea în guvern a Gărzii de Fier. Că dacă s-ar crea un guvern democratic la noi, Rusia ne-ar retroceda acele teritorii; că a fost la el Ionel Pop și se lucrează pentru constituirea unui guvern în frunte cu Maniu; dacă nu o facem noi acum, o va face Rusia, care nu se oprește la noile frontiere, ci va provoca tulburări și va pătrunde tot mai mult în țară; că Germania e imposibil să-i învingă pe englezi și așa în ea nu putem spera, de aceea să ne dăm pe lângă Rusia; el, Petru, cu acest guvern, ar face colectivizarea, unirea cu Roma și un

nou Concordat. Cultele sunt, de altfel, în seama lui Constantinescu-Iași, care azi e la Chișinău.

4 Iulie. Episcopul a venit de la București și ne povestește ce jalnică a fost ședința parlamentului, în care s-a făcut darea de seamă despre pierderea Basarabiei.

Tot el spune că de fapt au fost incidente la frontiera ungară: românii i-au lăsat să pătrundă pe teritoriul nostru, apoi s-au pus pe ei. Au rămas 70 (sau 149), morți, pe care românii nu i-au lăsat să-i treacă dincolo. Germanii anchetează. Totuși ungurii dezminț și au obraz să reproducă înjurături la adresa noastră din ziarele străine!

O telegramă de bucurie anunță că Pius a dat libera practică, iar Lulu a primit delegația și a semnat în locul șefului de serviciu!

6 Iulie. Aseară au sosit Sandu și Nica.

9 Iulie. Sandu a plecat alaltăieri, Nica a rămas până poimăine. Ieri am mers cu ea și cu Mili la Timișoara să-și cumpere perdele, iar eu să isprăvesc cu împrumutul la asigurări și să-l văd pe Otto.

Acesta mi-a arătat telegrama cu care fusese chemat la Timișoara într-un moment (29 Iunie), când țara era pe punctul de a avea un guvern de stânga sub președinția lui Maniu (cf. cele spuse mai sus de Groza); măsura de drasticitate asiatică luată de ruși față de noi a fost un răspuns la ținuta lui Gigurtu⁵⁵⁰, care timp de zece zile nu l-a primit pe noul ministru al Sovietelor să depună actele de acreditare. Dar gardiștii l-au terorizat pe Vodă, amenințând cu împușcarea. Ne-am atașat la politica Axei, fără ca Hitler să se fi pronunțat în vreun chip. Mai întâi i-am oferit asistență mutuală (pactul armelor), la care Hitler a râs, luând-o drept o aroganță. S-a spus să cerem eventual o protecție oarecare. Dar încă nu se știe cum ne va fi acordată. Am denunțat deci garanțiile engleze, fără a le avea pe acelea ale Germaniei.

Totul depinde de cum s-a înțeles dinainte Hitler cu Stalin. Se poate ca rușii să vină până la Carpați. Se vorbește că din Banat și Bacica Hitler va face un protectorat german, supus direct Germaniei.

⁵⁵⁰ Ion Gigurtu (1886 – 1959), inginer și om politic, de mai multe ori ministru în guvernele prezidate de Goga (1937 – 1938) și Tătăreanu (1939 -1940). Ultimul prim-ministru din perioada dictaturii regale (iulie – septembrie 1940).

Transilvania o va da probabil Ungariei, iar întreaga Ungarie o va lua sub mână sa. Acum se decide asta probabil la Berlin, fiind acolo Ciano și Csáky. Ne așteaptă surprize neînchipuite! Bietul Otto e consternat de tot, fiindcă de evrei oricum va fi rău.

Ieri la Lugoj l-am întâlnit pe preotul Virgil Pușcașu din Ohaba. Din cuvintele lui am înțeles că ei nu ar fi chiar mulțumiți, fiindcă în noul guvern sunt mai mulți goghiști decât gardiști. Și azi vine știrea că Horia Sima a și demisionat din guvern, pare-mi-se cu încă doi legionari. Care o fi cauza? Sau vor un guvern pur legionar sau nu pot realiza așteptările legate de Berlin!

Radio Berlin ar fi dezmințit că Regele Carol al nostru ar avea intenția să demisioneze. Dar Vlădicu a auzit că Maniu l-ar fi făcut atent pe Vodă că nu mai poate face față situației. De fapt, ar fi greu în conjunctura actuală. Și îmi spune azi Dr. Vasile că rușii ne-ar fi retrocedat Storojinețul și ar fi vorba și de retrocedarea Cernăuților. Pe de altă parte, în Basarabia s-au constituit deja Soviete în tot locul; fostul deputat Măță e azi primarul Chișinăului!

Se zice că cu câteva zile înainte de demersul rusesc, Inculeț l-ar fi făcut atent pe Tătăărăscu că în Basarabia se pregătește ceva. L-au numit ministru, dar el nu a primit (de aceea a trebuit rectificat Monitorul Oficial, spunând că a fost o greșeală de tipar!).

La consiliul de coroană, în care s-a discutat ultimatul Rusiei, 18 au fost pentru pace, 16 pentru război: printre aceștia din urmă Regele și Iorga. Numai așa au învins pacifiștii, că generalii au arătat imposibilitatea de a rezista mai mult de 3 luni, din cauză că ne lipsesc cadrele. Atunci Iorga a lovit în masă și a întrebat: „Unde sunt banii cei mulți dați pentru armată?”

13 Iulie. Ieri a plecat Nica, după ce și-a expediat lăzile cu camionul. Alaltăieri seara, stând de vorbă împreună, mamă-sa i-a spus: „Te duci, Nică...” Atunci ea a început să plângă și a plâns mult... Ce să fi fost plânsul acesta? Grija de viitor... Ce neputincioși stăm în fața lui! Doamne, dă-i acestui suflet gingaș și nobil, cum puține se vor găsi pe pământ, toate darurile tale!

Ungurii au venit de la München plouați! E o mare satisfacție pentru noi, în mijlocul atâtor rele. Ei doreau să intre deja în Ardeal, dar lui Hitler nu-i arde de ei, mai ales că și germanii de aici au declarat că nu vor să se retrocedeze la Ungaria. Lui Hitler îi trebuie furniturile de la noi. Comunicatele ziarelor spun că motive politice și economice nu admit să se tulbure pacea cu Balcanii. Dar soldații noștri, plictisiți de atâta vreme de când stau sub arme, cer să fie duși odată împotriva ungarilor!

14 Iulie. Venind de la București, directorul Petcon spune că miercuri, în 10 crt. (pe timpul conferinței de la München), a fost mare agitație la București. Regele a propus Uniților să tratăm cu ungurii, să le dăm ceva. Atunci a demisionat Horia Sima, spunând că el nu semnează un act care cedează din teritoriul țării. Frumos! Dar preotul Turcu din Clopodia (unde a fost prins Sima când a revenit în țară clandestin, peste Iugoslavia), îmi povestește că i-ar fi spus: „România va fi îmbucătățită!” Tot Turcu îmi spune că sârbii râd de noi: ne schimbăm politica ca țiganul corturile. Sârbii ne asigură că Rusia va ocupa Dardanelele și partea subcarpatică. Eu văd că ne înghite panslavismul!

19 Iulie. Azi am fost la Buziaș în cauza caselor Fundației T. Crișan.

22 Iulie. Sâmbătă, în 20 Iulie dimineata, a sosit Pius, venind pe 2 zile de la București. Lulu a luat vacanță și a mers la Paroșeni. Duminică, în 21, Pius a plecat înapoi.

Tot sâmbătă, în 20, a fost consacrarea episcopului auxiliar de Oradea, Ioan Suci. Episcopul nostru a mers, Capitlul nu a fost invitat. La consacrarea sa, noul episcop a vorbit admirabil. E un suflet cu mult avânt, pagubă că suferă de anumite infirmități. Eu regret incidentul avut, din cauza ținutei lui față de *Catehetica* mea. Dar P.S. Frențiu și-a dat bine seama când l-a cerut pe acesta de auxiliar: va face mai departe ce vrea, nu-l va controla în administrarea averii.

27 Iulie. Ieri am sosit de la București, unde am plecat în 23. Am stat la Pius, am avut chestii de aranjat la Finanțe și la Culte. Am văzut și pe Valer Pop, care a fost atunci în audiență la Palat. N-am putut afla de la el lucruri deosebite, dar am văzut că: 1) după desființarea partidelor la

noi, nu s-a pus nimic în locul lor; ca și cu Frontul Renașterii Naționale, n-a fost nici o însuflețire, niciun suflet! 2) fiind chiar acum duși la München și Roma prim-ministrul Gigurtu și ministrul de Externe Manoilescu, se pare că Axa dorește să ne împăcăm cu ungurii pe cale pașnică, ca să fie un aranjament stabil. Dar cum? Pe calea schimbului de populație, nu le convine ungurilor; pe cale de autonomie, se va putea face doar în cadrul României. 3) că se lucrează mult din partea comuniștilor pentru o orientare spre Rusia, ceea ce ar fi moartea românismului!

Durere, deja azi ungurii vin și cu pretenția absurdă de a li se da despăgubire pentru pagubele avute în 1919 (6 miliarde coroane aur!), iar – tot ei spun – Radio Kiev amenință că dacă nu se vor lua măsuri de alt tratament pentru populația care se refugiază în Rusia (evreii!), vor veni ei cu măsuri militare!

31 Iulie. Începe șirul știrilor dureroase. Radio Budapesta anunță că în curând vor începe tratative între români și bulgari la București, apoi între români și unguri la Arad, oraș pe care românii l-ar evacua în mod simbolic... Manoilescu, ministrul de Externe, proslăvește soluția prin care toți românii ar ajunge în cadrele României și toți minoritarii în afara ei!... Deci vom pierde, la Vest, frumoasele teritorii locuite de români!

16 August. Ieri am sosit din excursie de pe Valea Jiului. Plănuisem să fac drumul de la Caransebeș la Câmpul lui Neag, cu Pius și Lici. Pius a venit în 2 de la București, unde a fost la Centrul de Instrucție Sanitară. L-au trimis iarăși acasă pentru serviciul civil. Era vorba să fie trimis la circumscripția Birchiș, dar după aceea a fost rânduit la Spitalul din Caransebeș; la niciun caz nu a putut lua concediu, iar Lici nu a voit să mergem numai în doi.

Duminică, în 4 August, am fost cu canonicii Deciu și Ienea, la pădurea Episcopiei în Făget, unde am petrecut o zi plăcută.

Luni, în 5, am plecat cu toții: Pius la Caransebeș, Mili la Mediaș cu servitoarea lui Nica; iar eu cu Lici la Lupeni. Seara eu am dormit la Paroșeni, Lici la Vulcan; marți am plecat cu Ioniță la Câmpul-lui-Neag, unde ne-au așteptat Lulu cu familia Ioniță, Viorel și Vladislav. Am

celebrat acolo liturghia. Miercuri am făcut o excursie pe munții Zănoaga, Lazăr și Gruni, vineri am venit la Paroșeni: eu cu Lici și cu Ioniță pe munte (Siglăul mare – Mutu, o cale admirabilă!), iar ceilalți cu trăsura pe drum. Sâmbătă după-amiază am ajuns la Vulcan.

Miercuri, în 14, am plecat cu Lulu la Mediaș, unde i-am văzut pe Sandu și Nica, cum s-au așezat; în 15 am servit la Mediaș, apoi m-am întors la Lugoj. Am găsit pe mama bine.

Mergând spre Mediaș, l-am întâlnit la Simeria pe Petru Groza, care ne-a însoțit și la Mediaș (venind de la Nica). A așteptat rapidul „Ardeal”, cu care a venit și Maniu. Spunea că Maniu i-a telefonat să se întâlnească. Era vorba de convocarea la Cluj a unei mari adunări populare, în care să se protesteze împotriva pretențiilor maghiare și a regimului nazist de la noi; în acest caz Rusia s-ar fi manifestat în favoarea noastră. Vorbind cu Petru de chestiile de la ordinea zilei, am constatat că el nu dorește regimul comunist, dar se pregătește și găsește că trebuie să ne pregătim ca să nu ne surprindă evenimentele și să se pună iarăși alții în fruntea mișcării. El nu ar intra într-un guvern Maniu, nici nu s-ar preta la un rol de Kerenski. S-a pus între noi tema căsătoriei lui Lulu cu Mia Groza.

Am văzut pe Nica și Sandu, fericiți în cuibușorul lor! Eram curios și de mobilierul pentru care am dat 300.000. Multe mai lipsesc la o casă!

Preotul Tufescu, care a fost la excelența Sa la Oradea, la consacrarea lui Suci⁵⁵¹ (ajuns arhiereu din simplu preot cu brâu negru!), a aflat că clerul de acolo a luat cunoștință de memoriul pe care l-ar fi trimis la Roma canonicul Georgescu cu ocazia creării primului canonic căsătorit de acolo; în acest memoriu sunt aspru criticați preoții căsătoriți! Am cerut lui Georgescu să-mi trimită o copie, dar nu a voit s-o facă!

⁵⁵¹ Autorul se referă la consacrarea episcopului Ioan Suci, lăsând să se înțeleagă că ea nu ar fi justificată. Ar fi posibil să se fi gândit la faptul că unchiul său era cunoscutul canonic de la Blaj, Ion Coltor.

Duminică după-amiază am fost la Buziaș cu părintele Chinezu⁵⁵², venit să țină exerciții spirituale. Episcopul îmi povestea cu mare mulțumire despre frecvența publicului ales la liturghia din capelă. E o mare mulțumire pentru mine, care atâta am luptat pentru cauza aceasta!

24 August. În zilele de 19-23 am avut exerciții spirituale.

În seara zilei de 22 au venit Pius de la Caransebeș și Lici de la Vulcan. În ziua următoare Pius a plecat înapoi, iar Lici la București. A venit pe la noi doamna Hangea cu necazul ei.

Azi s-au întrerupt tratativele de la Turnu Severin. Era de prevăzut. Comisia noastră, sub conducerea domnului Valer Pop, s-a purtat demn ca și presa. La frontiera de Vest se concentrează armata adusă din Bulgaria. Poate vom avea război cu ungurii și atunci germanii ne iau pe toți sub protectoratul lor.

Nenorocul e cu politica internă. Membrii legionari ai guvernului tot abzic, ei vor un guvern pur gardist. Se spune că Germania ar fi propus un guvern Antonescu. Atât ei, cât și Maniu au trimis vorbă Regelui să nu cedeze nimic ungurilor. A fost trimis un memoriu semnat de toți membrii opoziției.

31 August. Ca un trăsnet a venit asupra noastră, ieri după-amiază, la Radio Budapesta, știrea cu hotărârea arbitrajului de la Viena! Cum aş putea eterniza aici sentimentele ce mă cuprind? Durerea că ni s-au luat din Ardeal tot atâția români cât și unguri? Sau mulțumirea că trece un bloc mare de români dincolo, care vor rezista mai ușor? Sau revolta că așa înțeleg puterile Axei să facă aplicarea principiului național? Sau resemnarea că totul e ficțiune și teatru? Camil și rudele lui Alexandru rămân dincolo; noi, har Domnului, suntem toți în țară.

Și poate va da Dumnezeu să ne refacem atât moralicește, cât și materialicește. Constat că toată industria noastră – în afară de salinele din Maramureș și de băile din Secuime – au rămas la noi. La bursă acțiunile au urcat de ieri până azi cu 20%, asta considerându-se că am

⁵⁵² Tit Liviu Chinezu (1904 – 1955), profesor la Academia teologică din Blaj, protopop greco-catolic în București. Arestat în 1948, a fost consacrat episcop în mănăstirea de la Căldărușani. Transferat la Sighet, a decedat în închisoare.

scăpat de pericol și va veni demobilizarea! Dar va veni și ziua mare – poate nu peste mult timp –, când îi vom vedea iarăși pe toți românii într-o țară!

În *Universul* din 20, Stelian Popescu publică un articol despre Tardieu. Zice că i-ar fi spus odată: „Nu pierdeți din valoare propaganda, ea valorează mai mult decât o armată – și costă mai puțin”... De fapt, Tardieu a fost un mare binefăcător al nostru la conferința de pace și ne-a rămas prieten ca prim-ministru!

Ce va face episcopul Frențiu? Rămâne la Oradea? Nu demult a prezidat o adunare de protest contra ungarilor. Poate va sta la Beiuș, dar dieceza îi rămâne în Ungaria. Bine că are auxiliar.

Lulu nu ne-a scris de când s-a dus la București. Nici Lici.

4 Septembrie. Aseară a sosit Pius de la Caransebeș și azi s-a întors. A sosit și Lici de la București, i-a venit ordin de concentrare. Lulu a plecat luni (2 crt.), la Istanbul.

Astăzi l-am înmormântat pe Dr. Vasile Lohan, fost director de liceu. Ce om era odată și ce a ajuns! Pe vremea ungurească fusese profesor la Seghedin, unde se închideau condamnații politici. Așa a avut legături cu Goga, Caragiale și alții.

5 Septembrie. Astăzi Regele a primit demisia lui Gigurtu și a pus de prim-ministru pe generalul Antonescu. Imediat acesta a suspendat Constituția din 1938, a redus prerogativele Regelui și pe sine s-a făcut Șeful Statului. Venirea sa la putere a fost rezultatul unor demonstrații de stradă ce s-au făcut la București, Brașov și Constanța; la București legionarii au pătruns la telefoane, poștă și Radio, iar la palatul regal cineva a împușcat de trei ori cu revolverul. Revoluție fără sânge!

6 Septembrie. Azi s-a produs marele eveniment: demisia Regelui Carol II și suirea pe tron a lui Mihai I. Ea s-a produs în urma unei anchete făcute de generalul Antonescu între generali, care toți au cerut acest lucru. Vodă nu a cedat. Atunci – dimineața la 4 – generalul Antonescu i-a dat-o în scris. În preșeară au fost demonstrații. În fine, dimineața la 8.30, Regele a abdicat.

7 Septembrie. Au fost înlocuite imediat o seamă de personalități de la conducere. Foști miniștri au fost închiși. Radio a dat cântări

legionare. Șeful legionarilor, prof. Horia Sima, a fost chemat de Antonescu să-l consulte în privința formării noului guvern. Dar miniștrii actuali rămân până la predarea teritoriilor cedate ungarilor.

Aseară am auzit la Radio Budapesta știrea despre intrarea lui Horthy în Oradea. Au vorbit în fața lui fostul primar Dr. Bledea și reprezentanții bisericilor românești! De episcopi nici vorbă.

Joi în 5 a fost convocată conferința episcopescă la Blaj. Episcopul nostru a plecat cu mașina, între timp a venit telegrama că s-a abandonat conferința. Ce lucru slab! Eu îmi închipuiam că va fi o conferință istorică, cum a fost în 1919. Ei nici nu vin să se mai vadă. Rusu și Hossu au scris că rămân la locul lor; acestuia din urmă se spune că nu i s-ar fi garantat viața. Frențiu stă la Beiuș, acolo ar fi și Suciș, pe care l-ar trimite ca vicar după intrarea ungarilor. Dar Suciș nu știe o boabă ungurește. Se vorbește că Tăutu va fi numit episcop la Oradea; acesta, de altfel, și-a trecut catedra la Blaj.

Ne vin la Lugoj refugiați din teritoriile evacuate, toți cei din Satu Mare sunt trimiși aici. Ne vin și preoții teologi, care încep să fie cam mulți! Unde vom ajunge?!

Unele gazete scriu din greu împotriva ex-regelui Carol II, mai ales *Universul* și *Porunca Vremii*. Se publică acum un articol ce nu a putut apare la timpul său, al lui Gh. Brătianu; se publică discursul lui Maniu rostit în Consiliul de Coroană în cauza Ardealului; și un manifest al lui Dinu Brătianu, din care se vede istoricul ultimelor frământări politice!

8 Septembrie. Azi a fost la catedrală liturghia pentru refugiații din Ardeal. Au venit la noi mulți uniți. Am stat de vorbă cu un locotenent, care spune că pe unde au ocupat ungurii, s-au rechiziționat toate alimentele și e scumpete grozavă. Un pengö e 120 lei.

Îmi povestește episcopul Bălan că atunci când a depus jurământul ca episcop, după ridicarea mesei, a stat la o parte de vorbă cu Regele. Episcopul a spus că temeiul oricărei vieți în stat e religia și credința. La asta regele a răspuns: „Da, dar eu nu am nevoie de ea.”

9 Septembrie. Alaltăieri seara a trecut Regele Carol II cu trenul spre Iugoslavia. De la Timișoara s-au luat legionarii după el și au pușcat

în tren; din tren s-a pușcat asupra lor și se spune că mai mulți au fost răniți.

Azi legionarii au afișat o publicație în care se arată că Regele Carol II a fost trădătorul țării și că ei, prin căpitanul decedat, au făcut singura politică reală împotriva democrațiilor din Apus și cu Axa. (Dar de unde a provenit nenorocirea asupra lumii dacă nu din pactul de neagresiune al Germaniei cu Rusia? Tot așa cum cred eu că a venit nenorocirea în politica internă din pactul de neagresiune al Gărzii de fier cu Maniu și din luptele împotriva guvernului Goga).

Azi s-au publicat 4 decizii ministeriale în materie de culte: nerecunoașterea nici unei secte și neadmiterea sinagogilor decât la 400 familii în orașe și 200 familii la sate.

12 Septembrie. Azi a venit Lici de la Coșteiu, pe o zi. Am avut la masă pe Petru Groza și Roth Otto, veniți de la Timișoara.

Cu politica internă pare că stăm bine. Generalul Antonescu face un apel la muncă și la unirea tuturor. Apelul vizează în special pe legionari, care, se vede, vor să-și facă de cap. Cuvintele Generalului, prin care spune că „am pornit la muncă numai cu un singur om. Nu am avut nici o organizație în spatele meu... Dacă voi găsi altul mai priceput și dacă mi-o veți cere, mă voi da singur la o parte și la timp”, sunt simptomatice. De fapt, fără organizație în spate, nu se poate face nimic. Legionarii sunt o sectă, care cu sectarismul lor – mă tem – vor duce Țara la ruină. Căci dacă eșuează Antonescu, urmează sau ocupația germană sau bolșevismul!

De fapt, legionarii par a-și face de cap. Cei buni dintre ei au fost uciși, cei rămași – cu puține excepții – sunt de infimă valoare. Să vedem cum se va forma guvernul.

15 Septembrie. Alaltăieri am primit scrisoare de la Lulu, din Ankara (vezi 4 Septembrie). Se simte bine; abia din buletinele de presă și de la radio mai aude – dar totuși aude – ce se întâmplă în țară. Se vede, schimbările survenite i-au procurat atâta liniște și încredere în viitor! Dumnezeu să-l ocrotească!

În schimb, azi citesc în gazete că pe Savu l-a denunțat un fost membru al comisiei pentru aprobarea devizelor, că a trimis devize în Elveția pe nume fictive.

Ieri a trecut pe aici trenul regal, cu Regina Elena⁵⁵³, în calea căreia au mers la Jimbolia Regele Mihai și membrii guvernului. În fața mulțimii enorme și alese, cu numeroase buchete, Regina s-a arătat bine dispusă. Regele, palid și slăbit de tot, nu a avut nici măcar un zâmbet. Nu e de mirare după câte înjurături s-au rostit în timpul din urmă la adresa tatălui său. Legionarii au afișat un „zdrobitor act de acuzare, prin care mișcarea legionară a smuls abdicarea fostului Rege Carol II”. În acest act se spune că el l-a omorât pe Ion I. C. Brătianu, pe Vintilă, pe Patriarhul Miron etc., cu toate că cei doi Brătieni au murit în 1928, când Carol era în Franța! Iar Patriarhul a murit tot în Franța! Ca răspuns la aceasta, generalul Antonescu a publicat istoria autentică a abdicării Regelui Carol.

Bătrânul Zelea-Codreanu publică în ziarele de azi un interviu, în care spune că Hitler și Mussolini sunt trimișii lui Dumnezeu și că mai bine să pierim ca neam, decât să fie ei învinși! Tot el spune că Antonescu trebuie să-și formeze acum un guvern fără legionari; aceștia să rămână de rezervă. Se vede că nu l-au consultat pe el, căci s-a format guvernul cu legionari. Horia Sima e chiar vicepreședintele Consiliului.

Mă tem că vom avea bucluc cu Rusia. În Radio de azi s-a dezmințit de la București, că rușii ar fi ajuns până la Prahova și germanii până la Predeal. De fapt, se spune că vin la noi germani ca să ne instruiască armata. Nu cumva declararea României ca țară legionară ne va aduce surprize din partea Rusiei? ... Ferească Dumnezeu!

Refugiații de la Satu Mare au început să scoată aici, în continuare, gazeta lor *Conștiința Românească*.

26 Septembrie. Sâmbătă, în 21 crt., am mers la București, fiind luni, în 23, dezbateri în cauza Cib, dezbateri ce nu s-a ținut.

⁵⁵³ Elena, regina României (1896 – 1982), fosta soție a lui Carol al II-lea, exilată în 1932 s-a întors în țară după abdicarea regelui în anul 1940.

La Ministerul Sănătății am aflat că Pius a obținut recunoașterea anilor de internat din străinătate. I-am făcut o cerere pentru un post de secundar la Timișoara.

Am stat de vorbă cu P.S. Aftene, de la care am aflat că episcopii noștri, în special Mitropolitul, sunt rău văzuți de legionari din cauza ieșirilor ce au avut contra lor și a lingușirii Regelui Carol II. Am fost la Nemoianu, care ne spunea că germanii de aceea au împins frontiera până aproape de Brașov, ca să poată apăra Valea Prahovei în cazul unui război cu Rusia. Au și în Bulgaria bază de avioane. La Viena, Manolescu a amestecat când i s-a comunicat arbitrajul.

Barbăriile ungurești din Ardeal întrec orice închipuire. Mi le-a confirmat și Gică, pe care l-am găsit la Buzilă.

Lulu încă nu revenise din Turcia. A sosit în aceeași zi în care am plecat eu.

3 Octombrie. Lulu a fost atât de drăguț și ne-a telegrafiat în 28 Septembrie că trimite prin CEC – cum a și trimis – 9.000 lei ca mama să meargă imediat la Băile Herculane. Dar nu poate pleca decât săptămâna viitoare. Duminică, în 29 seara, a sosit Nica, pentru o săptămână, ca să-și facă palton. A venit și Lici, care a fost în misiune la Sibiu și de acolo a mers la ei la Mediaș. Luni, în 30 Septembrie seara, a sosit Pius de la Caransebeș, fiind chemat la regiment. Să vedem ce vor face cu el. De la minister a venit răspuns că nu este post vacant de secundar la Timișoara. Asta e în contradicție cu cele publicate în „Monitorul Oficial”. O să vedem ce este la mijloc.

Alaltăieri am avut la masă pe un coleg de-al lui Pius: domnul Damșa, iar ieri au fost doi sublocotenenți de-ai lui Lici, Puta și Băla de la Coștei.

Am început la *Acțiunea* o serie de articole asupra problemelor edilitare ale Lugojului. La *Răsunetul* am dat un răspuns la articolul lui Tudor Valea, care a atacat teza din *Micul Catehism*: eu sunt un creștin catolic român.

11 Octombrie. După ce Nica a plecat de la noi duminică în 6, a putut Mili să se pregătească de plecarea la băi. A plecat miercuri 9 crt. dimineața. Eu am rămas, așteptându-l pe episcop.

Episcopul a plecat luni 30 Septembrie la Blaj, la conferința episcopescă, unde s-au adunat el, Frențiu și Mitropolitul. Frențiu e de părere să se facă în jurul Beiușului o episcopie militară, dar ceilalți sunt contra. El să meargă înapoi la Oradea pentru că Suciu e incapabil. Dar el ar vrea să fie aici cu moșia. De la Blaj episcopii au mers la București, unde au ținut conferință și cu Nunțiu. Acolo au hotărât ca Bălan să meargă la Roma pentru a stăruia față de pericolul Hajdudorog-ului, dar Valer Pop a fost de părere să fie trei trimiși de guvernul român: Mitropolitul, Bălan și Macavei. În acest sens a intervenit la generalul Antonescu și s-a aprobat. Episcopii au zăbovit mult, abia în 9 au putut pleca acasă, fiindcă până în 8 nu i-a putut primi generalul. Au mai văzut pe ministrul cultelor Tr. Brăileanu⁵⁵⁴, pe secretarul general Herseni⁵⁵⁵, pe Nemoianu, pe Horia Sima. Toți au făcut impresia că se poate vorbi cu ei deschis și că ne sunt binevoitori. Plăcută surpriză a fost pentru ei venirea episcopului Hossu, trimis de guvernul din Budapesta. Hossu, de îndată ce au început expulzările din Ardeal, a sesizat Budapesta, iar aceia l-au trimis la București. E mizerie în Ardealul unguresc! Lui Rusu i-au pus în vedere ca eventual să se mute la Oradea, făcând unirea celor două dieceze „aeque principaliter”⁵⁵⁶.

Pius a venit la regiment, dar nu știu ce să facă cu el; împreună cu colegul său legionar Damșa merge zilnic la regiment, dar aceia nu au primit încă răspunsul de la Carp.

12 Octombrie. Am mers și eu la Băile Herculane, fiind Mili acolo. Am făcut 14 băi, dar numai fiindcă eram acolo, altfel, har Domnului, doctorul m-a găsit sănătos la inimă și cu tensiunea. Am petrecut două săptămâni și patru zile de toamnă frumoase acolo. Nu prea aveam cu cine face excursii; le făceam singur, în toate părțile. Ce bucuros aş merge odată de acolo la Câmpul lui Neag!

⁵⁵⁴ Traian Brăileanu (1882 – 1947), sociolog, profesor, om politic. Ministrul Educației Naționale, Cultelor și Artelor în guvernul Antonescu. Arestat de comuniști, a murit în închisoarea de la Aiud.

⁵⁵⁵ Traian Herseni (1970 – 1980), personalitate marcantă a sociologiei românești, profesor universitar, colaborator a lui D.Gusti. La data consemnării era secretar general în Ministerul Educației.

⁵⁵⁶ precum și în principal (lat.) (n. trad.)

17 Octombrie. Au plecat episcopii la Roma.

25 Octombrie. Seara a sosit Lulu la Băile Herculane și a stat până în 28. Sâmbătă, în 26, fiind sărbătoare, a venit și Pius, dar el a plecat înapoi dimineața următoare. Cu Lulu am petrecut 3 zile de neuitat, sărbătorind și ziua nașterii lui (care a fost în 14). Pius a mers la Sibiu, la Spitalul militar, secția chirurgicală.

Măști, în 29, am venit și noi acasă.

Dar e o jale să călătorești: C.F.R.-ul abia poate transporta armata germană și livrările spre Germania, s-au sistat cele mai multe trenuri de pe liniile principale, la noi abia au rămas un personal, un accelerat și un rapid! La București e plin de soldați germani, care sfidează lumea cu cumpărăturile și consumările lor; ei se numesc „Alles Offiziere”, pentru că intră în prăvălii, cer cutare articol și întrebați cât să li se dea, spun „alles” – totul. Au dreptul să trimită acasă fiecare un pachet de 5 kg pe săptămână. Unde vom ajunge?!

Pius a călătorit de la Lugoj până la Sibiu tot în picioare.

Bucureștiul noaptea e în întuneric, se tem de atacuri din partea englezilor, care sunt în sud. Războiul cu Grecia i-a adus mai aproape de noi.

30 Octombrie Noi suntem deja un fel de colonie germană. Pe duminică, în 3, se anunță recensământul populației germane, pusă sub protecția germană. Și radioul clandestin ne spune că germanii de la noi nu vor primi pașapoartele de la guvernul nostru, ci de la șeful germanilor, domnul Schmidt.

Jakabfy îmi spune, că după cum crede el, tot englezii vor dicta pacea. Tot el îmi spune, că un ungar a întrebat pe un general german de la noi de ce nu au ocupat și Ungaria. A răspuns: „Pentru că ungurii sunt proști; au declarat că vor rezista, chiar dacă numai două ore.” Acum prin înființarea partidului lui Imredy se pregătește subjugarea Ungariei. Horthy, de fapt, ar fi declarat că el rezistă.

E adevărat că Gyórfás a propus înființarea unei comisii româno-maghiare de minoritari, adică cu 4 membri români din Ungaria (episcopii Hossu, Hațegan etc.), și 4 maghiari de aici, ca să se înțeleagă asupra chestiunilor minoritare în litigiu. Generalul Antonescu a respins-

o, spunând că a dat toată cauza în seama Axei. Dar le-a permis ungarilor să se sfătuiască între ei. Au mai cerut ungurii să le admită și altă gazetă, nu numai cea redactată de comunistul Franyó; s-au referit la *Tribuna* ce apare în Cluj; la asta ar fi zis generalul că barem de nu ar apare!

Ieri a fost la noi preotul ortodox Frățilă de la Partoș (ginerele lui Victor Ungur), și spune că la examenul de licență, în legătură cu sectele, a fost întrebat despre cărțile mele!

În 30 Octombrie s-a îmbolnăvit canonicul Virgil Pop.

Azi Lici a mers la Timișoara. El e desconcentrat pe 30 de zile. Pius e mulțumit cu locul unde a ajuns.

2 Noiembrie. Canonicul Ionaș îmi spune că a fost la Timișoara și a căutat pe Dr. Pușcașiu, șeful regional al gardiștilor. Și-a cumpărat casă proprie. Unchiul lui, canonicul Deciu, nu știe de aceasta, dar i-a spus: „Am atâția bani, câți îmi trebuie! Dacă s-a dat ordin ca un legionar să nu poată avea mai mult de 20.000 leafă, tot ce întrece această sumă să se dea la ajutorul legionar. Asta nu exclude ca ei să se ajute în așa fel încât să se pună la adăpost de grijile viitorului!”

5 Noiembrie. Ieri, marți, au sosit cu simplonul de la Roma mitropolitul Nicolescu, episcopul Bălan și prepozitul Macaveiu. Au venit cu impresii bune. Au dus memorii în cauza maltratării preoților noștri din Ungaria și în cauza Hajdudorog-ului. Au fost la mai mulți cardinali (Maglione, Tisserant, Pizarlo, Caccia Dominioni etc.), toți prieteni ai românilor, și la Sfântul Părinte. Acesta i-a primit pe rând și i-a asigurat de toată sollicitudinea; Roma nu se grăbește. La observația episcopului nostru că ideea unirii cu Roma suferă din cauză că oamenii confundă Roma papală cu Roma Quirinală și zic „Iată ce ne-a făcut Roma!”, Papa a răspuns cu un larg gest protestatar: „Dar nu ne-au întrebat și nu ne-au comunicat nimic.”⁵⁵⁷ Și, astfel, se vede că Quirinalul e gelos pe Vatican: nu au lăsat pe ministrul din Spania, Serrano Súñer, să meargă la Papa. Au deconsiliat și pe Manoilescu al nostru, dar acesta totuși s-a dus. Chiar pentru aceea episcopii au scris de la Roma generalului Antonescu, că dacă merge acolo să vadă și pe Papa.

⁵⁵⁷ Asta și ca răspuns la ce îmi scria Dăianu că i-a spus Mitropolitul Bălan de la Sibiu: Papa ar fi dat o scrisoare în favoarea ungarilor! (n.a.)

Încolo, în Italia e mare mizerie. Alimentarea e slabă (din ce au ei grâu și untdelemn trebuie să dea germanilor pentru cărbuni!), e întuneric în orașe și pe trenuri; nici o însuflețire pentru război! Începerea ostilităților cu Grecia s-ar fi făcut fără asentimentul lui Hitler, care ar fi dorit să facă o nouă încercare de pace. În Africa italienii ar fi mâncat bătaie și acum în Grecia merge greu!

Am fost invitat și eu aseară la cină de episcopul. Mitropolitul e foarte slab, tușește; se spune, când a plecat a fost și mai slab, a zăcut 2 zile în Italia; nu e multă nădejde în el!

11 Noiembrie. Pentru a aranja o cauză de impozit la Finanțe, a trebuit să merg iarăși la București. Am plecat miercuri, în 6 crt. la amiază, și am sosit azi dimineață. Două lucruri importante am de însemnat în legătură cu aceasta: boala lui Sandu și marele cutremur.

În prima zi, întâlnesc pe Sandu pe Calea Victoriei, îmi spune că e cu Nica, că au venit chemați de directorul Bădescu de la societatea lor și că suferă de 2 săptămâni. Boala lui e scleroza pulmonară. Domnii de la Societate l-au chemat să-l vadă doctorul Thedorian; el a mai mers, cu Lulu, la Daniello și la Ciupagea. Rezultatul: trebuie să stea la sanatoriu și apoi să ducă un trai mai liniștit!

Eu am isprăvit tot ce am avut de rezolvat. Am fost pe la *Cuvântul* și pe la *Universul* (la R. Seișanu), unde am cerut să se facă propagandă împotriva crematoriului, în baza broșurii „Cremațiunea”, pe care am scos-o acum. La Culte am văzut pe Liviu Stan, noul director general, profesor de teologie de la Sibiu și exponentul (alții zic: complicele de homosexualitate), al Mitropolitului Bălan; toată ziua ține acolo conventicule cu preoții ortodocși. Era grăbit, nu mai primea; pe mine m-a primit, fiindcă eu l-am ajutat cu teza de doctorat! Păclișanu îmi spunea că oamenii aceștia noi nu se pricep la nimic, pe el îl consultă mereu. Despre regim îmi spunea că are mulți dușmani și că germanii o să ne păcălească, fiindcă tratează cu rușii și pentru a le obține bunăvoința, le oferă de la noi Constanța etc. În schimb, Tit Mălăiu, omul gardiștilor, azi protopopul nostru la București, îmi vorbea lucruri interesante: bisericile din 6 comune din Dobrogea, de unde pleacă germanii, le-a obținut pentru uniții care se vor coloniza acolo. E o mare

disensiune în legiune: bătrânul Codreanu pretinde să fie el îndrumătorul, fiind el tatăl Căpitanului. Au pertractat, cu concursul lui Tit, o noapte întreagă. Soluția: se va forma la București un consiliu legionar, al cărui președinte va fi Codreanu. De altfel, bătrânul Codreanu cu doamna lui sunt creștini practicanți: țin post cu ajun marțea în onoarea Sf. Anton și vinerea în onoarea Sf. Tereza. La Doftana se inaugurează o capelă pe care o vor binecuvânta – la dorința lui Codreanu – preoții uniți! Doamna Codreanu a făcut pentru această capelă icoanele Sfinților Anton și Tereza!

Duminică dimineața (în 10 nov.), la orele 3.40 a fost marele cutremur la București, pe care l-am simțit cu Lulu: ne-a scuturat ca automotorul! Din cauza lui, trenurile nu au mai plecat la timp: eu cu Sandu și cu Nica am luat autobuzul C.F.R. până la Brașov, aici eu am luat rapidul și am sosit azi dimineață; Nica cu Sandu au rămas acolo ca azi să vadă pe Dr. Câmpianu, și apoi Sandu să intre la sanatoriul din Predeal! Ce lovitură neașteptată: prea mare era fericirea noastră cu acești copii, ca să nu se ivească și un moment de întuneric. Sandu în curând va fi tot bine, se va alege cu învățătura pentru viitor. Totuși ne doare de biata Nica, această scumpă copilă, care atât de curând a ajuns la griji atât de dureroase pentru ea!

13 Noiembrie. Luni, în 11, a sosit la noi părintele Dăianu, venind dinspre Timișoara. Marți, în 12, a fost pe aici fratele Măxer.

15 Noiembrie. Am primit o scrisoare de la Sandu, s-a așezat la sanatoriul din Predeal și se simte bine. Pius a mers de la Sibiu direct la București să dea examenul de medic militar.

17 Noiembrie. Generalul Antonescu a mers la Roma. A fost și la Papa. Încolo, o să vedem ce va mai urma. Mă tem că va fi tot mai rău: în aceeași vreme a fost Molotov la Berlin și se prea poate să se fi făcut târg pe pielea noastră. Adică rușii în drumul lor spre Constantinopol să mai ocupe ceva din țara noastră. E vorba că armata germană venită la noi, să acționeze împotriva Rusiei, dar mă tem că vor porni împotriva Turciei. Rusul le face pe toate ca să slăbească ambele părți, iar neamțul trebuie să-i cedeze rusului tot ce vrea. Iar italienii, cu aceleași sentimente cu care au stăruit să se dea Ardealul ungarilor, cu aceleași

sentimente ne vor dăuna și acum. *Cuvântul*, organul mișcării legionare, o și spune în numărul de azi: „Este de așteptat (!!) ca discuțiilor dintre cei doi conducători de stat (Antonescu și Mussolini), să fie urmate de consecințe precise și favorabile țării noastre, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat (!!), care este în funcție de evoluția situației internaționale...” Mai spune că se impune ca o concluzie a vizitei imediate și integrala aplicare a arbitrajului de la Viena, în ceea ce privește a doua parte a lui: tratamentul minorităților (avem 42.000 de intelectuali expulzați). De ce numai acum? De ce nu s-a aplicat de la început, integral, arbitrajul?

Și de ce vorbesc ai noștri doar tot mănușat de chestiunea revizuirii? După semnarea tratatului de la Trianon, au început ungurii pe față acțiunea lor? Noi nici atâta nu putem face? Mai ales că nu actualul regim a primit arbitrajul de la Viena!

Stăm slab și cu armonia în legiune. Zilele acestea au fost excluși din legiune: preotul Dumitrescu Borșa și alți câțiva.

27 Noiembrie. Miercuri, în 20 seara, a sosit Pius după o grea călătorie peste Predeal, unde l-a vizitat pe Sandu. Vineri dimineața a mers la Timișoara să se intereseze de vreun post; fără a fi ajuns la un rezultat pozitiv, s-a reîntors sâmbătă seara cu acceleratul, trecând prin spaima unui accident: trenul s-a ciocnit în gara Belinț cu 2 vagoane de sare pe care le-a sfărâmat.

Eu am plecat sâmbătă, în 23 dimineața, pentru a lua parte duminică la Congresul Astei de la Sibiu. Am stat la Deva 2 ½ ore, unde am asistat la Sf. Liturghie și am fost însoțit de preoți până la gară. La Copșa am vizitat locuința și fabrica; la Mediaș l-am găsit pe Gică, fratele lui Sandu, venit de la București. Spunea că toată lumea e necăjită de dizolvarea asociației „Pro Transylvania”, lucru ce n-ar fi trebuit făcut, chiar dacă anumite persoane nu ar corespunde, ele putând fi înlăturate (s-ar fi descoperit că Ilie Lazăr⁵⁵⁸, Pavel Pavel și mai nu știu

⁵⁵⁸ Ilie Lazăr (1895 – 1976), avocat și om politic, membru al P.N.Ț. Adversar al mișcărilor de dreapta, a fost arestat în timpul dictaturii regale și, ulterior, antonesciene. Deputat țărănist, a fost arestat de comuniști și internat inițial la Galați și ulterior la Sighet și Râmnicu Sărat, fiind eliberat în 1964.

cine ar avea legături cu comuniștii!). Apoi că între legionari e o mare disensiune: pe Sima îl subminează Vojen pentru singurul motiv că e ardelean!

Mai spunea Gică cum că Molotov a fost la Berlin ca să ceară Moldova (lucru ce l-a spus și Radioul englez). Acum sunt două posibilități: sau cedează Hitler, mânat de interesul de a-și transpune în Rusia fabricarea armamentului, fabricile din Germania fiind distruse; sau nu cedează și atunci se naște război. Se vede că rușii tind spre Balcani. Antonescu a fost la Berlin, a aderat și el la pactul tripartit (dar nu cu solemnitățile care s-au făcut ungarilor), era vorba că imediat merg și bulgarii, dar n-au mers. În schimb, bulgarii ridică pretenții asupra Macedoniei iugoslave, la care sârbii le arată pumnul. Va urma ceva!

Antonescu a revenit din Germania cu multe promisiuni, dar să vedem ce se va realiza!

Congresul Astrei de la Sibiu a fost mai mult de ordin administrativ, ceea ce știam, dar am mers pentru a putea trece pe la Copșa (să văd în ce stadiu se află locuința lui Sandu), și pe la Mediaș (să aduc pe Nica la Lugoj; dar ea a mers pentru 8 zile la Sandu, după aceea va veni încoace!); am luat delegație de la despărțământul Astrei de aici și pentru a mai vedea pe unii și alții. De fapt, a fost o atmosferă dramatică. Am întâlnit multă lume. Toți nemulțumiți, mai ales cu germanii. Ei pun mâna pe fabricile și prăvăliile evreilor, iar unde e germanul stăpân, acolo românul nu mai are loc, nici măcar ca portar! Ei vor să ne reducă la simpli agricultori!

Armata germană a ocupat întreg frontul nostru spre Rusia, ca să nu mai fie incidente. Altfel inginerul Borda, care a fost ieri la mine (reșezat la Reșița, de unde fusese dat afară!), spune multe lucruri slabe despre soldații și ofițerii germani de la noi.

Lumea e consternată de lipsa de demnitate cu care ne purtăm față de atacurile ungurești și că nu facem nici o propagandă. Manciulea îmi spune lucruri grave: ungurii au scos acum încă o carte „Erdély”, pe care o propagă în 9 limbi. Noi nimic. Iorga e ascuns, nu se găsește nicăieri.

Azi anunță Radio Budapesta uciderea a 64 de persoane de către o echipă de legionari: a ucigașilor căpitanului și ai celorlalți legionari. Ce va zice lumea de atâtea omoruri la noi și, oare, nu vor produce tulburări? Comuniștii se mișcă; la București au fost 2 atacuri: la Carlton, asupra echipei care lucra la dărămături, și la sediul din str. Gutenberg. Au atacat și la Timișoara! Unde vom ajunge?...

Căpitanul Ienea spune că înainte cu două luni de ocuparea Basarabiei serviciul de informații al armatei a cerut evacuarea valorilor de acolo și a primit admonestare! Iar spionii unguri prinși la noi au fost retrimiși în Ungaria!

30 Noiembrie. Despre omorurile anunțate de radiourile străine (generalul Argeșeanu, ministrul Iamandi, fost la Justiție, Radu Pascu, fost procuror ori președinte al Curții de Casație, și alte notabilități, împreună cu jandarmii și plutonierii deținuți), în număr de 64 și care ulterior i-ar fi urcat la peste 100, ba chiar s-a vorbit de mii, la noi s-a comunicat numai atâta, că în noaptea în care se făcea exhumarea Căpitanului, Nicadorilor și Decembriștilor, câțiva gardiști au pătruns în închisorile Jilava și au omorât pe câțiva dintre presupușii ucigași ai legionarilor. Imediat șeful mișcării legionare a publicat un apel, îndemnând la ordine, fiind patria în pericol; i-a reînnoit totalul său atașament Generalului Antonescu (acesta se spune că ar fi demisionat!). În noaptea următoare au fost omorâți V. Magearu și N. Iorga. Comunicatul guvernului spune despre fiecare că niște necunoscuți i-au dus de acasă și i-au împușcat. Sunt urmăriți și vor fi pedepsiți. S-a publicat legea care înăsprește pedeapsa infractorilor de domiciliu, a delapidatorilor și ucigașilor. Dacă se vor putea descoperi!

Toate acestea concomitent cu exhumarea osemintelor Căpitanului și ale celorlalți îngropați cu el. Ieri, până ce osemintele lor au fost expuse în biserica Sf. Ilie Gorgani, legionarii în toată țara au ținut post negru. Azi fiind înhumarea lor la Casa Verde⁵⁵⁹, în toată țara s-au tras clopotele și s-au făcut parastase, a fost zi de repaus duminical. Săptămâna aceasta a fost „Săptămâna patimilor Căpitanului”. Și interesant, organul Mișcării Legionare, *Cuvântul*, chiar în numărul de

⁵⁵⁹ Imobil construit de legionari în anul 1933.

vineri, publică o declarație din 1937 a lui Codreanu, care spunea: „Dar nici politicienii care ne vor omorî nu vor rămâne nepedepsiți. Mai sunt alții în rândurile noastre, care ne vor răzbuna...”

Se spune că toți generalii ar fi demisionat. Londra avertizează că ne putem aștepta la orice în România. Mai spune că opoziția, între care sunt și aderenți ai bătrânului Codreanu, se organizează.

3 Decembrie. S-a ținut marea adunare de la Alba Iulia, la 1 Decembrie, unde Horia Sima și generalul Antonescu au vorbit sufletului ardelean. Au vorbit frumos, generalul a pus atâta suflet în vorbirea lui cât nu se putea mai mult. Dar erau unii care se așteptau la declarații revoltătoare, ceea ce nu putea face. A spus cum a fost la Roma și Berlin, unde a găsit înțelegere. Spunea că „exodul și prigoana sfâșietoare pare că s-au sfârșit”, vorbea despre românii de dincolo de hotare. Încolo „aveți încredere. Aveți răbdare...”, „În câteva zile voi arăta țării tot ce am înfăptuit în trei luni de guvernare...”

În aceeași zi au fost colportate vești ca acelea că regele și generalul Antonescu ar fi fugit în străinătate. Posturile străine vorbesc despre omorurile din țară, spunând că ar fi mai multe mii, Moscova spune că mulți evrei au fost uciși. Se mai spune că generalul Antonescu ar fi voit să se opună legionarilor cu armata; că Hitler ar fi dat ordin să se înceteze cu tulburările și ar fi dat ordin ca armata germană din România să defileze în fața Regelui și a generalului. Se întreabă unii: de ce Regina mamă a plecat în Italia, după o scurtă ședere în țară?

Sandu ne scrie bine de la Predeal.

7 Decembrie. A trecut ieri ziua de Sf. Nicolae. Am avut oaspeți destui și multe felicitări. Lulu mi-a trimis o scrisoare admirabilă, iar Sandu cu Nica mi-au telegrafiat de la Predeal.

10 Decembrie. Azi îmi povestește ministrul Caius Brediceanu că după moartea lui Madgearu, Maniu a fost la generalul Antonescu și i-a cerut voie să-i facă înmormântarea, cum și satisfacție față de ucigători. Generalul i-a spus că-i va pedepsi, căutând să guverneze cu legionarii; dacă nu va reuși, va guverna cu militarii; dacă nici așa nu va fi bine, va chema la guvern pe șefii de partide.

16 Decembrie. Aseară am sosit de la București, unde am fost trimis la consfătuirea convocată de Cassa Școalelor în cauza imobilelor școlilor confesionale. Am pus chestiunea retrocedării, adică refacerea școlilor confesionale.

Pe Lulu l-am găsit bine, activ, cu o locuință nouă, drăguță. Am văzut pe Nunțiu, pe arhiepiscopul Cisar, la care am și cinat odată. El îmi spunea multe lucruri interesante. Germanii din Dobrogea au fost ademeniți să se mute, înspăimântându-se că vor veni rușii și le vor lua totul; pe de altă parte, gauleiterii lor au raportat în Germania că ei sunt în mizerie și dacă nu li se dă un ajutor de 350 milioane mărci, toți vor pieri în iarna aceasta. România nu se îngrijește de ei. Germanii au zis: „Dacă e așa, mai bine îi aducem acasă.” Dar bieții oameni se despart plângând de casele lor, de vitele lor, sărutând chiar și pereții. În locul lor era vorba să ducă pe românii ardeleni, coloniști în Cadrilater; se și înțelese să servească uniții în bisericile lor. Totuși regimul îi preferă pe macedonieni, de care se tem băștinașii, fiindcă și copiii umblă cu cuțitul la ei.

Am găsit la Cisar pe directorul liceului „Sf. Iosif”, care a cerut o recomandare să-l primească Horia Sima, pentru a-i expune inoportunitatea adunărilor „Frățiilor de Cruce” în timpul serii, copiii fiind fără supraveghere.

Am aflat multe nemulțumiri cu ocupația germană la noi: costă 17 miliarde, mai vine o jumătate de milion; acum iau în stăpânire Ministerul Comunicațiilor, al Industriei, Poșta, Telefoanele.

Multă nemulțumire e și din cauza uciderilor. La generalul David Popescu s-au prezentat într-o seară 5 indivizi, invitându-l cu ei. El a intrat în altă cameră, a luat arme și i-a împușcat.

Șeful poliției din Brăila și directorul Cooperației au fost înlocuiți, asta, se spune, ca sancțiune pentru uciderea lui Madgearu. Acesta chiar fusese rugat de legionari să le facă un proiect economic și lucra la el când l-au omorât. Lui Iorga i-au smuls barba, încât la morgă i-au pus-o la loc.

În cauza numirii lui Pius, am umblat mult la sănătate, ajutat de doctorul Bucur, un om foarte drăguț. Totuși între timp a fost numit un altul, fără știrea legionarilor.

Am auzit la București că Regele nostru, Mihai, are un profesor de drept public, care îi explica odată suveranitatea unei țări. Atunci Regele l-a întrebat: „Suntem noi suverani?” „Desigur”, a răspuns profesorul. „Dar atunci”, continuă regele, „cum se împacă suveranitatea cu prezența unei armate străine în țară?” Profesorul a rămas perplex și nu a știut ce să mai spună!

În 12 crt. a venit Nica la noi.

Azi am cumpărat un porc de 127 kg cu 48 lei kg.

30 Decembrie. Nica a plecat în 19 crt., ca să stea o zi la Mediaș, apoi să meargă la Predeal, pentru a petrece împreună cu Sandu sărbătorile. Cum ne-a scris ulterior, a călătorit destul de prost, fiind sistat rapidul cu care avea să meargă de la Ilia; de la Teiuș a mers cu acceleratul așa de ticsit, încât la Mediaș s-a dat jos prin geam. Ea, de altfel, stă în permanență cu Sandu la Predeal, plătind și ea 400 de lei pe zi (Sandu plătește 650, îi dă Societatea 20.000 lunar, ajutor de boală). Har Domnului, ne scrie că lui Sandu i s-a ameliorat starea cu 50%.

În ajunul Crăciunului seara a sosit Lulu de la București. În ziua I a fost la biserică, apoi a răcit și a stat câteva zile în pat.

Eu, în prima zi de Crăciun după-amiază, am plecat cu P.S. Sa la Arad, unde am petrecut ziua II-III-IV, servind în biserica parohială și în cea de la Șagu, făcând vizite la intelectuali și autorități. Am fost și la Pecica. O seară am petrecut-o între numeroșii refugiați, luând cina la cantina lor; altă seară a fost ceaiul aranjat de doamnele de la Arad. Totul a reușit bine și mă bucur, pentru că eu am pus-o la cale, că a scăpat episcopul – în aceste vremuri de criză – de ceaiul ce trebuia să dea a doua zi la Reședință.

Ne temeam că nu vom răzbi încolo, fiindcă în noaptea Crăciunului și în prima zi a nins mult. Zăpada s-a pus de la Sf. Nicolae, cu ger. Dar mașina noastră e admirabilă, am avut urme prin zăpadă și între Lugoj – Timișoara, iar între Timișoara – Arad nici nu știu cum am mers. Umblau pe acolo mașinile germane, e plin Aradul, Vinga și

Timișoara de ele. Unele – la reîntoarcere – le-am găsit curățind zăpada cu plugul. E mare mișcare în armata germană, trec trenuri cu pontoane, nu se știe pentru Bulgaria ori pentru Nistru?! Căci războiul italo-grec, cu eșecul italienilor, desigur produce intervenția germană, iar asta – probabil – pe cea rusească. De cumva nu vor ataca germanii direct Rusia, fiind interesul lor să-și creeze o Ucraină, de unde să aibă de toate. Căci cu tot ajutorul ce-l dă America Angliei, în Europa germanii rămân stăpâni; dar ei neputându-se aproviziona din afară, trebuie aici să-și creeze baze de existență! Noi suntem deja una dintre ele!

La întoarcere, P.S. Pacha ni se plângea că autoritățile îl neglijează, nu numai că prefectul și primarul nu i-au făcut vizita, dar nu-l iau în seamă nici când se întâlnesc la anumite ocazii. De aceea nu a stat acasă când a avut jubileul de 70 de ani. (Ungurii îi sunt dușmani, germanii naziști au ajuns la cultul lui Wotan. În schimb, spunea că niște preoți militar germani l-au pus la curent cu marele zel religios al celor din Germania!).

De fapt, și la noi numai după ce P.S. Sa Bălan s-a plâns doctorului Pușcașiu, a venit prefectul în vizită. Primarul deloc – fiind și bolnav.

Toate prăvăliile evreiești au fost preluate de români, plătindu-li-se – se spune – 25% din inventar, în 4 rate, restul merge la ajutorul legionar. Dintre fabrici, unele le-au acaparat și la noi germanii (Lengyel, Moara și Țesătoria!).

Anul 1941

A trecut anul 1940, atât de nenorocit pentru țară. Pentru noi, har Domnului, a fost bun: ne-a adus fericirea lui Nica în formă cum nici nu o puteam visa la începutul anului.

Am petrecut Revelionul la Casinou, unde a aranjat Corul „Lyra” o petrecere împreună cu refugiații. I-am dus acolo și pe familia Ungur, care aveau să fie la noi în seara aceea! Eu am stat până la 12.30, Mili cu Ungureștii până la 1.30, Lulu până la 4, Pius și Lici până la 5.30.

În ziua de Anul Nou a plecat Lulu cu Simplonul (cu o întârziere de o oră), Pius cu personalul (cu o întârziere de trei ore).

Radio București a anunțat ca scornituri⁵⁶⁰ toate incidentele colportate în legătură cu persoana generalului David Popescu.

Aseară, în 2 Ianuarie, a murit pictorul Simonescu! A fost un suflet bun, talent de valoare, a cărei capodoperă e catedrala noastră! Odihnească-se în pace!

4 Ianuarie. Azi am înmormântat pe Simonescu. Am ținut și eu o cuvântare în numele bisericii catedrale, arătându-i calitățile de pictor.

8 Ianuarie. Aseară a fost întreg clerul la episcopul la masă, de ziua Sf. Ion. Am ținut un toast arătând neglijența Bisericii față de nelegiuirile fostului Rege Carol II.

17 Ianuarie. Ieri s-a terminat cu bine cauza numirii noului protopop la Lupeni. Fusesse numit săptămâna trecută protopopul Pavelescu din Orăștie, deși nu luase niciun vot în ședință. M-a supărat mult, ceea ce nici nu am ascuns în fața episcopului. Noroc că a renunțat Pavelescu și a putut fi numit Ioniță Pop, care tocmai venise pe aici când a fost numit celălalt. O intrigă de ultimă oră era să facă protopopul Suciu din Lugoj, dorind să ajungă el.

19 Ianuarie. Ieri am fost la Timișoara să-l văd pe Pius cum s-a instalat la spital.

⁵⁶⁰ scorneli

Azi a ținut aici conferință Ilie Gârneață,⁵⁶¹ despre rolul Italiei și al Germaniei în Europa nouă. Nu am fost chiar încântat, gândindu-mă la arbitrajul de la Viena.

24 Ianuarie. Marți, în 21 crt. după-amiază, mergând spre piață găsesc plutoane de soldați, care abia ne lasă să trecem podul. Aceasta a fost, în orașul nostru, începutul tulburărilor provocate de legionari în legătură cu introducerea dictaturii militare. Seara nu am putut merge la biserică (era octava pentru unirea bisericilor), și asta a durat până astăzi dimineață, când a putut fi redeschisă biserica; eu am servit 3 zile la capela episcopescă. Au fost trei zile de durere și de rușine pentru noi, cu încercări lamentabile de a împiedica preluarea puterii de către autoritățile rânduite de generalul Antonescu. La prefectură, la poliție și la sediul legionar s-au baricadat legionarii, ținând și pe funcționari la prefectură până ieri. A doua zi dimineață femeile au trebuit duse acasă, fiindcă leșinaseră de emoție, de foame și de frig. Colonelul Utză⁵⁶², noul prefect, i-a tratat cu frumosul: a pus în piață tunuri și armată, dar nu a făcut uz de arme, decât ieri, trăgând de două ori în aer față de manifestanți. Le-a trimis și alimente la prefectură. S-au baricadat, cu lume la poartă; înăuntru toți stăteau cu revolverele în mâini, terorizând pe funcționari. Ieri la amiază au întreat de ei, pe fereastră, 2 ofițeri germani, capacitându-i să nu mai reziste, căci armata germană ține cu Antonescu. La prefectură conducătorul rezistenței era fostul șef de poliție Hodoș, nici nu a stat de vorbă cu ei. Abia mai târziu, după ce la Radio (care altădată era pe mâinile rebelilor), s-a anunțat că în tot locul răzvrățiții au fost biruiți, văzând inutilitatea rezistenței, s-au predat. Unul dintre cei de la poliție, fratele lui Hodoș, s-a împușcat.

Ce a fost această mișcare în fond și cum trebuie apreciată se va arăta de alții în presă și în răvașele istoriei. Eu constat numai părțile

⁵⁶¹ Ilie Gârneață (1898 -1971), avocat, membru fondator al mișcării legionare și al Ligii Arhanghelului Mihail. După înăbușirea mișcării legionare, s-a refugiat în Germania.

⁵⁶² Ion A.Utză, colonel, prefect al județului Severin în timpul dictaturii antonesciene. Ulterior a organizat mișcarea de rezistență împotriva noului regim în Munții Banatului.

dureroase ce au fost aici. Între cei baricadați erau și elevi de liceu, cu revolverele în mână. S-au făcut manifestații de stradă, mergând înainte copii și copile de școală. În frunte mergea doamna Zasloți, soția preotului-profesor de religie și acum director al liceului, C. Zasloți. Având un conflict – corporal – cu un ofițer, a fost scoasă din rânduri, după ce i s-au administrat câteva ghionturi. În locul ei a pășit domnișoara Bașiu, al cărei tată zace pe pat de moarte. Prefectul nostru Mităr nu a fost acasă; alaltăieri seara a sosit și ieri după-amiază a mers în fruntea manifestanților, între care se spune că erau și mulți comuniști.

Zilele acestea a venit aici Ioniță Pop și a fost reținut 3 zile din cauza opririi trenurilor. Și-a luat decretele cu el ca să se poată instala cât mai curând, fiindcă mizerabilul de Berinde de la Lupeni s-a dat agitației proaste. Nu în zadar făcea parte din pleava Legiunii.

Nica cu Sandu și Lulu nu ne-au scris demult. Oare lui Lulu nu i se va fi întâmplat ceva în aceste zile?

30 Ianuarie. Lulu a sosit alaltăieri seara de la București, fiind chemat de Cercul de Recrutare. Îl trimite la spitalul militar din Sibiu pentru a fi pus sub observație. E bine și nu i s-a întâmplat nimic sub durata tulburărilor.

Nica ne-a scris de la Mediaș. A stat o lună la Predeal, Sandu se ameliorează mereu.

Foștii legionari dau rând pe rând declarații de fidelitate generalului Antonescu. În schimb cei vinovați sunt judecați aspru. Pe care îi prind. Mulți au dispărut, în frunte cu Horia Sima. Din Lugoj: Olariu, Moise etc. Radio Budapesta spunea că au trecut mulți în Bulgaria prin Cadrilater, Pe de altă parte se susține că ar fi mers în Germania. Deși Germania în acțiunea de acum nu i-a sprijinit, poate să-i primească pentru ca să-i aibă la îndemână pentru viitor.

Este enormă cantitatea de lucruri jefuite, ce se găsesc la ei. Se vede că după ce a eșuat tentativa politică (de a prelua puterea), s-au dat cu toții la jaf! (Adică nu toți, ci mulțimea pe care nimeni nu o mai putea stăpâni!).

Știri neplăcute de la Lupeni: Petru Berinde și-a pierdut mințile, agită pe față contra lui Ioniță, a pus la cale 5 derbedei, care au dat

declarație la jandarmi, că se vor opune, jandarmii au intervenit și s-a amânat instalarea!

4 Februarie. Azi am sosit de la Lupeni, unde am fost la introducerea lui Ioniță. S-a ținut totuși grație intervenției colonelului comandant de la Vulcan. Acesta a luat în scurt pe șeful de post legionar de la Lupeni, care împreună cu Berinde înscenase mișcarea derbedeilor!

Am aflat că pe timpul tulburărilor au deținuți rebelii 17 intelectuali de pe Jiu, la Lupeni (între ei și R. Mioc), pe care intenționau să-i ducă la Cîmpul lui Neag să-i împuște.

Sosind acasă, am găsit pe Lulu, har domnului, reformat de la armată. Sandu ne-a vorbit la telefon, de la Predeal.

5 Februarie. Azi a avut Lici inspecție pentru definitivare.

12 Februarie. Azi am fost cu Mili la Timișoara, am comandat unele lucruri necesare la hainele bisericești și am fost la Pius, pe care l-am aflat bine.

13 Februarie. Azi a plecat Lulu la București, refăcut întrucâtva, dar nu de tot, de indispozițiile avute cu ocazia deplasării la Sibiu.

14 Februarie. I-am trimis lui Sandu un pachet cu medicamente, pe care abia aici le-am găsit. Ne-a scris că va merge și Nica cu el, am trimis ceva și pentru ea. La Mediaș îi trimiseseam nu demult un colet cu de-ale gurii.

16 Februarie. Lulu ne scrie că a sosit bine la București. În absența lui i-a fost percheziționată locuința, dar nu s-a găsit nimic.

24 Februarie. Abia azi am primit o scrisoare de la Nica din Mediaș, după ce atâta am așteptat să ne scrie ei din Predeal, dar ea încă nu a mers acolo. A fost la noi Aurel Grozescu de la Zorlenț cu familia.

26 Februarie. Aseară a avut Lici al 4-lea concert, cu conferință despre Chopin. Azi a venit pe la noi Ioniță, cu mai multe chestii. E așezat în Lupeni și stăpân pe situație.

27 Februarie. În Consistorul de azi – ca și în cel trecut – s-au luat măsuri energice în cauza agitațiilor lui Berinde de la Lupeni.

28 Februarie. Canonicul Ionaș îmi spune că doamna sa a fost la Hațeg și a vorbit cu doctorul Parasca. Acesta a vorbit nu demult cu Ionel

Pop, nepotul lui Maniu. Când a plecat Hoare⁵⁶³, ambasadorul Angliei revocat de la București, i-a spus lui Maniu că-i pare rău că pleacă, că iubește poporul român și speră că România își va recâștiga vechea amplasare. Maniu a fost și la Killinger⁵⁶⁴, ambasadorul Germaniei, ca să afle ce va fi de noi cu ungurii, fiindcă el are avere dincolo, iar Vaida are și mai multă și toată a fost sechestrată de unguri. Killinger i-a spus lui Maniu: „Nu vă pot asigura că va fi mai bine, dar în niciun caz nu poate fi mai rău!” La observația lui Maniu că noi le-am dat petrol etc. a răspuns că dacă nu le dădeam noi le luau alții (adică rușii...).

Asta e omenia acelorora pentru care se expune atât de mult generalul Antonescu și ne cheamă acum la plebiscit. Ce tragedie!

5 Martie. Azi am fost la Timișoara în chestiunea hainelor bisericești, confecționate de Reuniunea de Femei din Lugoj. Pius a fost întrebat telegrafic dacă primește un post de medic secundar la Sanatoriul Președinției de Consiliu din București. E doctorul Filipovici care i-a pus în vedere lui Pius că îl ia pe lângă el.

10 Martie. Azi am sosit de la misiunile ținute la Târnova. După cele din anul trecut de la Parța, asta e a doua decepție a mea în legătură cu misiunile. Preotul de acolo i-a invitat pe oameni să vină să se spovedească – au și venit – dar nu la misiuni ca atare. Adică am ajuns eu să-l ajut la spovedit pe popa din Târnova! Pe deasupra, mizeriile cu încartiruirea în cameră rece și cu biserica în construcție, prin care sufla vântul și vrăbiile ne asurzeau cu cântecul lor!

12 Martie. Aseară a plecat Mili la Nica, la Mediaș.

Generalul Rosetti, ministrul Educației Naționale și Cultelor a fost la Timișoara și a spus profesorilor de acolo că în curând se vor reîntoarce la Cluj; să nu facă investiții la Facultatea de Științe. Să fie adevărat ?...

⁵⁶³ Reginald Hoare (1882 -1954), diplomat, ministru plenipotențiar al Angliei la București.

⁵⁶⁴ Manfred Von Killinger (1886 – 1944), ambasador al Germaniei la București între anii 1941 – 1944.

16 Martie. Azi a hirotonit episcopul Pacha doi clerici minoriți în biserica catolică de aici. Am fost și eu invitat atât la ceremonie, cât și la masă.

Nu știu dacă am însemnat aici: mai în iarnă, când nu eram eu acasă, îmi spunea canonicul Ienea că a fost la biroul capitular un domn să se informeze asupra purtării germanilor în Lugoj (în special a lui Horger), de la Președinția Consiliului!

Doamna Zasloți a petrecut două nopți la hotel „Imperial” cu un domn; condusă la Poliție, a spus că a avut două „matineuri” cu el; a mai spus că se va găsi un glonț și pentru generalul Antonescu. Pentru aceasta a fost dată la Consiliul de Război. E ne bună de tot! Cum l-a bătut Dumnezeu pe Zasloți! I-a trebuit femeie cultă!

23 Martie. Luni, în 17 după-amiază, a venit Pius de la Timișoara și a stat acasă până marți seara. Și-a confecționat două rânduri de haine (și Lici unul). Am cumpărat și eu stofe, și-a cumpărat și Pius. Am cumpărat și pânză pentru cămăși, am cumpărat 100 kg făină, slănină etc., în vederea vremurilor grele ce ne așteaptă. Deja 2 zile pe săptămână nu se dă pâine (un brutar vinde mălaiul), porcii au fost săptămâna aceasta cu 84 lei kg viu (eu l-am luat în Decembrie cu 48), și măcelarii nu o să mai taie!

Lui Pius i-a scris Philipovici că proiectul cu spitalul Elisabeta a căzut baltă. Rămâne la Timișoara, cam rău dispus, și se ocupă cu gândul de a-și deschide cabinet.

Cerul se întuneacă tot mai mult! Să vedem unde vom ajunge. Noul ministru de Externe al Ungariei, Bardossy⁵⁶⁵, a făcut o vizită colegului său german Ribbentrop⁵⁶⁶. Acesta a spus într-un toast ce satisfăcută e Germania că Ungariei i s-a făcut dreptate prin retrocedarea teritoriului de la noi și că și în viitor le va sprijini toate aspirațiile! Frumoase perspective pentru noi! Și sunt la noi care mai cred ... se

⁵⁶⁵ Lászlo Bárdossy (1890 – 1946), om politic maghiar, ambasador al Ungariei în România, ministru de externe în anul 1941.

⁵⁶⁶ Joachim von Ribbentrop (1883 – 1946), diplomat și om politic german, ministru de externe al Germaniei între 1938 – 1945.

spune că și ministrul de Interne⁵⁶⁷ al nostru, care a fost săptămâna aceasta la Lugoj, ar fi spus la Prefectură funcționarilor refugiați că nu-i încadrează, ci să aștepte până pleacă înapoi. Iar Generalul Dragalina, care tot săptămâna aceasta a făcut inspecție aici, ar fi spus ofițerilor să se pregătească de război cu Ungaria!

Și chiar acum îi vorbește neamțul frumos ungurului, când acesta cochetează cu rușii (primind de la ei steagurile din 1848), iar pe Eckhardt Tibor⁵⁶⁸ l-au trimis în America să facă propagandă!

Iugoslavia, având la spate Rusia, a putut să pună condiții de intrare în pactul tripartit, nu ca noi! Noi pare că suntem sortiți pieirii. Chiar în Rusia, unde se mândresc cu libertatea tuturor limbilor, s-a ordonat ca limba românească să fie scrisă cu chirilice! Și, deși fără Dumnezeu, rușii au trimis la Crăciun un vlădică rusesc la Chișinău (ai noștri toți au fugit!).

Să văd cum voi reuși cu călătoria în Ungaria.

25 Martie. Azi l-am întâlnit pe Gheorghe Giurgiu, redactorul *Tribunei Ardealului* din Cluj. E de o lună în țară. Venit acum de la București, spune că acolo lumea e optimistă; discursul lui Ribbentrop a avut tâlcul să presioneze⁵⁶⁹ de o parte pe iugoslavi, pe de altă parte să le amintească ungurilor că numai prin nemți au ajuns la ceva. Despre întâlnirea dintre Maniu și Killinger spune că nu a avut loc. Killinger ar dori-o, dar Maniu nu stă de vorbă cu el.

Acum e criză de guvern la București, se așteaptă sosirea lui Killinger de la Viena. Germanii pretind un guvern autoritar civil. Antonescu i-a oferit portofoliul lui Mihalache, Mihai Popovici⁵⁷⁰ e mijlocitor între el și nemți; dar Maniu le-a interzis să primească posturile de ministru, subsecretar și prefect. Altceva da! Antonescu e

⁵⁶⁷ Ministru de Interne la acea dată a fost generalul Dumitru I. Popescu (1883 – 1970).

⁵⁶⁸ Eckhardt Tibor (1888 – 1972), jurist, adversar al aderării Ungariei la Pactul Tripartit. În 1941 a emigrat în SUA și după 1945 a devenit conducătorul opoziției maghiare în exil.

⁵⁶⁹ a intenționat să pună presiune

⁵⁷⁰ Mihai Popovici (1879 – 1966), membru al P.N.R. ulterior al P.N.Ț., apropiat de Iuliu Maniu. A fost ministru în toate guvernările țărăniște din perioada interbelică.

optimist, se vede că are asigurări din partea Führer-ului; Neubauer, omul acestuia, ar fi spus că Führer-ul s-a convins de greșeala pe care a făcut-o.

(Și acum închei jurnalul, până când va da Dumnezeu să mă reîntorc din Ungaria, unde plec azi după-amiază. Doamne ajută!).

9 Aprilie. Revenit din Ungaria continui jurnalul.

Am plecat în 25 seara, am dormit la Arad. În 26 am luat viza ungară și am plecat cu acceleratul, după-amiază am fost la Budapesta. Am mers la Hotelul „Regina Elisabeta”. De la Arad am mers cu Petru Groza, cu care am petrecut în câteva rânduri și la Pesta, odată chemând și pe prietenii comuni: pe Horvath Bela și Hertzeg Elemér. M-a durut foarte mult cum Petru nu avea decât cuvinte de critică față de România.

Nunțul Rotta de la Budapesta e un moșneag neputincios și mărginit. Nu numai că nu a trimis banii pentru misiuni, dar, așa cum mi-a spus mai târziu P.S. Rusu la Baia Mare, nu e în stare să le expedieze niște bani pentru liturghii. Cu misiunile m-a îndrumat la Krywald.

Alte isprăvi n-am prea făcut la Pesta, decât mici cumpărături și am văzut orașul, constatând că traiul în el, ca în toată Ungaria e altfel, nici nu e așa de scump ca la noi!

În 28 seara am plecat de la Pesta și în 29 pe la amiază am fost la Baia Mare. Am stat la P.S. Rusu, pe care l-am găsit tot voinic, bine dispus, dar – ca întreg clerul de acolo – cu amărăciunea în suflet și cu speranța, pe zi ce crește, că vor veni vremuri mai bune! De la P.S. Sa am aflat că ei deja și-au constituit deja Acțiunea Catolică proprie și organizația operelor misionare, asta pentru a nu fi înglobați în cea maghiară, cum tinde episcopul maghiar. Se știe că episcopii noștri de acolo (Hossu), când au intrat în conferința episcopilor maghiari, au citit o declarație prin care și-au formulat rezervele lor.

Am vizitat și pe Breban, mi-a povestit, cum a fost închis la unguri.

Luni, în 31 dimineața, am plecat din Baia Mare și după-amiază am ajuns la Cluj. Am tras la episcopul Hossu. Acesta mi-a povestit cu multă amărăciune de luptele ce au să le ducă acum în Ungaria, după ce 22 de ani au luptat pentru drepturile Bisericii în România!

Am mai văzut aici pe părintele Cisma Avram, părintele Leo Manu (cu care am luat odată masa), la Banca Agrară, pe Dr. Emil Hațiegan, apoi am fost la domnul consul Chinezu (care m-a invitat la masă, dar n-am putut sta, fiindcă aveam să plec cu trenul de după-amiază).

Plecând în 1 Aprilie de la Cluj, după o călătorie de 9 ore, am ajuns noaptea la Oradea. Aici am mers la P.S. Frențiu, care fusese avizat de la Cluj. Am stat aici până în 3 crt., când după-amiază am plecat și seara am fost la Arad.

În tot locul am auzit despre mizeriile pe care la îndură poporul nostru din Ardealul ocupat, cu intelectualii în mare parte expulzați. Funcționari români nu sunt; la Cluj rămăseseră vreo 6 profesori români la secția românească, acum pe toți i-au transferat în Ungaria și pun profesori maghiari. Soțiile de preoți, rămase învățătoare, au fost transferate în alte părți. La Bixad nu poate să apară *Cuvântul Adevărului*, la Cluj nu se admite *Viața Creștină*. Am fost întrebat cum o mai ducem cu dominația ortodoxă aici în țară; cei de acolo încă simțesc această dominație de la noi. Episcopia noastră de la Baia Mare și cetățenia maghiară a Excelenței Sale Frențiu nu sunt încă recunoscute, ungurii le folosesc ca manevră pentru a obține avantaje în favoarea Hajdudorog-ului. Roma a refuzat înființarea Hajdudorog-ului pe teritoriul episcopiilor românești; Congregația ar dori o aranjare teritorială, ceea ce nu admit ai noștri. P.S. Frențiu îmi spunea că planul a fost expulzarea lui Hossu și Rusu la Cluj și Oradea unită, *acque principaliter* cu Hajdudorog, venind aici episcopul maghiar. Acum zice că i s-a fixat definitiv sediul la Nyíregyháza!

Despre impresiile mele din Ungaria cred că voi publica ceva în „Unirea”.

Sosit acasă, am găsit toate bine. Numai Nica scrie de la Predeal că lui Sandu îi tot vine temperatură 37,2° seara. Sărmanul de el și sărmana de ea! Le admir tăria sufletească cu care suportă toate durerile.

Pe Lici l-am găsit recenzor.

Până eram încă la Pesta, a izbucnit o întorsătură politică în Iugoslavia: schimbarea regimului, abandonarea pactului tripartit! Iar la

Oradea a venit știrea despre moartea (prin apoplexie), a primului ministru ungar Teleki; abia pe drum am aflat că se sinucisese.

Duminică seara am primit telegramă de la Timișoara că Silviu Popa e mort; luni dimineața am plecat la înmormântarea lui. Pe autobuz am auzit că sârbii au bombardat Timișoara, Aradul și Oravița. Ce o mai fi cu acest război, vom vedea; barem pe noi de ne-ar feri Domnul de valurile lui. Și așa nu mai găsim pâine. Săracul Silviu s-a dus, după atâtea decepții și amoruri avute în familie!

Sosind marți acasă, am avut de înmormântat pe văduva Bolboca, soacra canonicului Iosif Popa.

10 Aprilie. Azi primim de la Lulu o scrisoare prin care ne comunică că de când a plecat de acasă s-a simțit cam rău, iar mai nou a avut într-o zi spută cu sânge; de aceea și-a luat un concediu de două săptămâni și pleacă – după îndrumările doctorului – la Poiana Brașovului, unde va petrece și Paștile. Va fi cu Alexandru și cu Nica. Iar noi suntem cu durerea unui al doilea bolnav! În scrisoarea lui mă roagă Lulu să fac liturghii pentru el și vorbește de puterea darului; apoi spune că a întrerupt scrisul că-i venea să plângă! O, dragul meu, cum îmi vine și mie să plâng! Dumnezeu să-ți redea în curând sănătatea deplină, tu scumpul nostru! Vom avea Paști triste, dar le suportăm bucuros numai să te știm pe tine sănătos! Doamne fii cu noi!

18 Aprilie. E vinerea mare. Ieri am avut bucurii. Lici s-a împărtășit. Am primit scrisori: de la Lulu, de la Sandu și de la Pius. Lulu s-a oprit la Predeal, la vila B.N.R. Dar e vreme proastă, stau tot în cameră. Sandu ne scrie că a fost pe acolo Van der Welde și a vorbit cu doctorul, a rămas încântat văzând că nu are ceva grav, dar va trebui să stea până în 1 Septembrie. S-a îngrășat 7 kg, dar de când (în martie), a fost la Mediaș și a luat gripă, nu-l lasă temperatura de 37,1-3.

Pius vine de sărbători. Am trimis un pachetel la Predeal.

Ieri a fost la mine Alexandru Solomon din Timișoara să-l ajut să nu-i ia casa, în baza art. 6: că moșu-său a fost omul poporului, a fost ales primar la Vulcan. Cum îl poate aceasta ajuta?

E vreme proastă: tot plouă, va fi compromisă recolta, nici nu se poate semăna.

Sârbii au capitulat aseară. Iată că în 12 zile germanii au isprăvit cu acești ticăloși, care au spart Mica Antantă, au pactat cu nemții și cu ungurii, ca apoi să se pună în conflict cu ei și să-și primească pedeapsa. Bacica e ocupată de unguri și aceștia se hârâie tot mai mult spre noi. Ce va fi de noi dacă merge tot așa?

Pe deasupra, după refuzul scrisorii lui Horia Sima de către generalul Antonescu, se tot aude că legionarii se pregătesc să vină la putere.

Dăian e așezat la Deva, unde scoate gazeta *Dezrobirea*. Se vede că guvernul îi dă bani pentru propagandă internă. De ce nu se îngrijește și de propaganda externă?

24 Aprilie. Au trecut sărbătorile, mai puțin triste decât cum se anunțau. A venit Pius și a stat până astă seară, acum a plecat. Lulu ne-a scris de la Predeal, a petrecut împreună cu Nica și Sandu, el a fost la medic, nu are nimic la plămâni, numai bronșita îl necăjește. Pius se va opera de apendicită.

Pius se ocupă cu ideea deschiderii unui ambulatoriu policlinic la Timișoara, împreună cu alți doi colegi. Dar mai întâi are să dea – în mai – examenul de medic secundar.

Vremea s-a făcut frumoasă.

Multă emoție și neliniște ne-a cauzat mersul războiului și știrile politice. Era vorba – a comunicat-o și guvernul – ca de Paști legionarii vor da o lovitură. Armata a stat pregătită, nu s-au dat permisiile, decât în rază de 10 km, au venit la Prohodul Domnului și la Înviere soldați în număr mai mare. Cred că 2 companii au fost postate în fața bisericii, dar cu armele încărcate! A fost o mare ușurare pentru țară declarația făcută în ziua I de Paști, ziua nașterii Führer-ului, de faimosul Killinger, ministrul Germaniei la București, că Germania sprijină pe Antonescu. Se spune că a făcut-o pentru a câștiga simpatia românilor, în vederea războiului care se spune că în mai îl va începe Germania cu Rusia. Pe de altă parte, declarația pare și cam perfidă, fiindcă vorbește de „fidelitate”, ceea ce e o chestiune de apreciere. Chiar pentru aceea, unii tot nu sunt dumiriți.

E vorba că nouă ni s-a oferit Banatul iugoslav, dar Antonescu a refuzat, fiindcă s-a propus ca o compensare pentru Ardeal. Atunci Antonescu a oprit trupele plecate – Regimentul 42 din Lugoj era la Vasiova, cu caii înhămați. Totuși îmi spune azi Flaviu Andrea, venit de acolo, că după instrucțiunile ce le au, vor merge! Toată lumea a aprobat faptul că Antonescu nu s-a aruncat asupra prăzii din Iugoslavia, cum s-au aruncat ungurii și bulgarii! Deși sârbii nu meritau nici o considerație!

Azi îmi spune cineva că Gafencu ar fi venit de la Moscova cu o scrisoare din partea lui Stalin, prin care îi propunea lui Antonescu să sprijine Serbia, iar el, în schimb, ne va ajuta la refacerea țării. Antonescu ar fi arătat această scrisoare Führer-ului. (Deci exact ceea ce s-a făcut, în sens invers cu ocazia arbitrajului de la Viena!). Acolo s-a obiectat lui Manoilescu că Regele Carol a cerut protecția Rusiei, iar Stalin a arătat Führer-ului scrisoarea. Așa mi-a spus Nemoianu.

Se așteaptă cu înfrigurare rezultatul noii conferințe de la Viena, unde se va decide acum soarta Europei sud-estice. Sunt diferite combinații: unii sunt siguri că ni se restituie Ardealul de Nord. Alții vorbesc de ocuparea Banatului prin germani – știri spiritiste spun că asta s-ar întâmpla în 7-9 zile, vom avea și prefect german. Aceleași știri spun că războiul va mai dura 9 luni și-l va câștiga Anglia. Întorsătura vine pe neașteptate și va merge catastrofal, dar vor fi și multe revoluții.

Ungurii iarăși ne atacă, semn că este ceva în favoarea noastră. Știe Bunul Dumnezeu ce ne mai așteaptă! Dar nu știu ce vom mai mânca! Deja nu se găsește nici cucuruz pentru găini! Făină am cumpărat nu demult, cu 28 de lei kg, de la un țăran, clandestin; acum cer 32. Har Domnului, avem făină până la noua revoltă!

2 Mai. La Viena nu s-a ținut decât o conferință informativă. Ungurii se tot agită, e vorba că duminică, în 4 crt., să intre în Banat. Dar Banatul iugoslav deocamdată stă așa.

Astă-noapte și azi au tot trecut germani motorizați spre Caransebeș. E vorba să intre în Turcia. Va fi curând război și cu rușii, așa văd din vorbele lui Otto, care e cam pesimist. Alaltăieri seara am fost pe la el, cu Pius, având să petrec întreaga seară la Timișoara, până

la tren. Am venit de la Lipova și Arad, unde am fost la inspecție catehetică.

Acasă am găsit o scrisoare de la Lulu, scrisă la București, după reîntoarcerea de la Predeal. Încă nu se știe când va fi operația, dar după aceea vine la Lugoj la odihnă.

Același lucru îl va face poate și Sandu, având să părăsească Predealul. Așa ne scrie azi Nica.

Dăianu îmi scrie că cenzura nu admite tipărirea articolului „Atențiune la Rusia”, ce i-au trimis pentru gazeta *Dezrobirea*. Mizerabilă cenzură. Când au fost desființate partidele, am dat la *Decalogul* un articol despre răul pe care ni l-au făcut partidele în cler: mi l-au suprimat. Astă toamnă am dat ce zice Prohaska despre unguri: nu a putut apare! Ce lipsă de demnitate!

5 Mai. Ieri, duminică seara, a sosit Lulu de la București. A venit să se opereze acasă. Nu știu dacă o va face la Lugoj sau la Timișoara.

Azi a venit Ioniță; pleacă dimineața.

6 Mai. Aseară a sosit episcopul de la București, a fost la comemorarea lui I.C. Brătianu de la Florica. A vorbit cu Ion Lapedatu, care l-a lăudat foarte mult pe Lulu, și cu Buzilă despre Sandu. I-a spus Nunțiuului, doctorului Anghelescu și altora că eu am fost în Ungaria și le-a povestit ce am văzut pe acolo.

8 Mai. Azi a fost pe la noi părintele Gârleanu, venind de la București. Am avut de discutat chestiunea „Micului Misionar”. Mi-a povestit ce a auzit de la Mitropolitul Cisar. Germanii repartizați de la noi scriu la cei rămași aici. Sunt unii care se gândesc să plece și ei. Li s-a scris că pot să meargă, dar să nu plece până nu vorbesc cu Henrich (un anumit Henrich care e mort de 2 ani!). Alții scriu: ne merge foarte bine, avem tot ce ne trebuie și tot cântăm cântarea românească „Aoleo și vai de mine”. Alții: e foarte bine aici, avem de toate, dar de când am venit nu ne-am întâlnit cu Marița (ăsta era numele unei vaci cu lapte a lor!).

13 Mai. Azi am sosit de la București, unde am fost la procesul Cibului. Durere, s-a amânat din nou. Am plecat vineri 9 crt. seara, dimineața am sosit la Mediaș, unde am stat până duminică dimineață. Am văzut-o pe Nica, draga mea, cum poartă grija unei case grele, cu

bărbatul bolnav. Am examinat noua locuință, pe care și-au ales-o. Ea e tot mai bine dispusă, suflet candid, cum rar se va mai găsi!

Duminică am fost la Predeal, la Sandu. E sătul de sanator și îl va părăsi la sfârșitul lunii. Dar toate nenorocirile vin pe capul lui: mai nou e inflamația unei măsele și a glandelor! În aceeași zi, seara, tot cu mare întârziere de tren, am ajuns la București.

Luni am fost pe la P.S. Aftene, care îmi spunea că pleacă cu Nunțiul la Blaj să-l vadă pe Mitropolitul, care e rău de tot. Și-mi spune că a observat la P.S. Bălan defectul vederii: acuși nu va mai fi bun de nimic nici acesta. Într-adevăr: nu știu ce va fi de biata noastră biserică, dacă moare Mitropolitul actual.

Aseară am plecat, am călătorit toată noaptea și azi după-amiază am sosit acasă. L-am găsit pe Lulu operat de apendicită și de hernie la ambele părți. Apendicele se prezenta rău, bine că l-a scos. Operația, la care a asistat și Lici, a mers bine, dar, după aceea, a avut săracul de suferit.

Aflu că episcopul a plecat sâmbătă, bolnav, la Prislop, dar n-a putut merge decât până la Hațeg; de acolo, în loc să înceapă vizita canonică, a venit acasă. Dacă se face bine, merge în Protopopiatul Jiului.

14 Mai. Azi Lulu a dus-o tot cam greu. Senzația zilei e fuga cu avionul în Anglia a lui Rudolf Hess, loțiitorul Führer-ului. Germania o explică așa că era smintit, avea o idee fixă că el poate face pace cu Anglia, ba o gazetă germană merge până la a presupune că englezii îl vor fi amăgit. Dar nu pare a fi fost nici nebun, dacă a plecat cu un avion Messerschmidt, pilotat de el și s-a dat jos cu parașuta, în Scoția, unde a trebuit să cunoască locul; nu de englezi îl va fi durut pe el, ci ar fi primul șoarece, care fuge de scufundarea corabiei!

Colonelul Hidu e numit primarul Lugojului. Îmi spune că doamna lui nu vrea nici cum, se teme să nu-l omoare legionarii! Fostului primar Vasile i-ar fi spus să nu meargă alături de prefect, pentru că pe prefect îl împușcă și ar putea fi atins și el!

23 Mai. Azi a ieșit Lulu din spital și, har Domnului, e bine. Ce mulțumire că a trecut și peste aceasta!

Ieri a fost la noi Gică Grama de la Timișoara, alaltăieri Măxer.

26 Mai. *Tremendae aegritudinis initia sentiens, medicum Dr. Vince adici, qui me examinans nihil aliud invenit, quam mechanicum defectum prosthatae. Huic succurrens me curare coepit, frictionibus injectionibusque; sentio jam prodesse*⁵⁷¹.

Pius ne-a telefonat de la Sibiu: a luat la scris 18/20, la oral 20/20, e luptă cine să fie primul. Bravo! La început ne scrisese că sunt câțiva protejați, ba în jurul unui protejat s-a iscat și o neînțelegere între membrii comisiei.

29 Mai. Azi a sosit Pius de la Sibiu peste Mediaș, unde a văzut pe Nica. A fost clasat al doilea cu 76 de puncte; primul a fost clasat ca să nu-și piardă postul, asistentul de 3 ani al doctorului Pop. Dar pe Pius l-a felicitat toată comisia și i-a propus să nu rămână în provincie; Pop i-a promis că îi va scrie de îndată ce se va ivi la universitatea lor un post vacant. Ca să-l scoată pe celălalt, i-au adăugat 0.5 la nota egală cu Pius.

Macavei de la Blaj îmi scrie că starea Mitropolitului e critică, poate veni oricând deznodământul fatal. Chiar de aceea îmi cere date asupra activității lui la Lugoj, ca să le aibă la îndemână.

2 Iunie. Azi a sosit episcopul acasă din vizita canonică în protopopiatul Jiului. A câștigat cele mai bune impresii. Pius a plecat aseară la Timișoara.

5 Iunie. În legătură cu concentrările pe toată linia, se colportează tot felul de știri: că germanii ar fi obținut ca rușii să elibereze Basarabia, dar cer și Ucraina pe 50 de ani; că Molotov ar fi la București, unde ar trata declararea Ucrainei național-socialiste independente; că rușii ar pretinde Constanța, Galații, Brăila și porturile de pe Dunăre etc. Se mai spune că armata noastră merge în Moldova, iar armata germană de acolo merge în altă parte.

⁵⁷¹ Simțind începuturile unei boli de temut, am mers la medicul Dr. Vince care, după ce m-a examinat, nu a găsit nimic în afara unui defect de funcționare a prostatei. Pentru a-mi veni în ajutor a început să mă trateze cu masaje și injecții; simt că deja îmi ajută. (lat.) (n. trad.)

Au fost chemați la București pe mâine la 6, toți generalii și coloneii proveniți din armata austro-ungară. Telegrama a dat-o însuși Generalul Iacobici, ministrul de război. Oare pentru ce?

Hitler cu Mussolini iarăși s-au întâlnit la Brenner, semn că se întâmplă ceva!

De o săptămână avem vreme bună: sperăm să fie recoltă. Pomii sunt mâncați de omizi!

6 Iunie. De la Blaj se anunță că a murit Mitropolitul Niclescu. Deci repede s-a împlinit ceea ce îmi povestea Macavei la 29 mai. Voi merge cu episcopul la înmormântare.

7 Iunie. Ministerul Cultelor Nr. 575/1941 d.30 mai trimite eparhiilor următoarea notă informativă (confidențial): „În urma dispariției de pe teren a comandanților refugiați peste graniță, comandamentul legionar a trecut în alte mâini, iar pentru o mai perfectă siguranță el a fost restrâns la un mănunchi de gazetari căliți în luptele politice și de teologi fanatici.

De la acest comandament restrâns pornesc dispozițiile și cuvintele de ordine la toate unitățile, lor supunându-li-se chiar oameni care, în perioada Statului național legionar, au ocupat demnități importante, căci regula legiunii este ca individul încadrat în mișcare, indiferent de poziția socială, să fie subordonat gradelor ierarhice din interiorul organizației.

Pentru ca nucleul care exercită conducerea supremă în absența lui Horia Sima și a celorlalți dispăruți sau arestați să poată opera în deplină cunoaștere a situației în Stat, s-a creat un serviciu special de informatori, recrutat din elemente bine introduse la instituțiile unde lucrează, astfel că comandamentul este în permanență la curent cu tot ceea ce se întreprinde în anumite instituții publice și particulare de seamă.

Legătura dintre comandament și informatori o stabilesc curierii, care aduc informații comandamentului și transmit informatorilor ordine.”

Aici menționez că, stând de vorbă nu demult cu Dumitru Moise (care, se vede, are din ce trăi, deși taie frunză la câini!), el îmi spunea că

rebeliunea din Ianuarie a fost provocată. Generalul dorea să pună mâna și pe șefia legiunii. De aceea au provocat cazul cu uciderea maiorului german. Dovadă: nu mult înainte de aceea, în Consiliul de Miniștri, nu știu care ar fi provocat pe legionari să predea șefia lui Antonescu. Atunci Iasinschi⁵⁷² ar fi răspuns: „Noi nu am pus șef pe nimeni, șeful nostru s-a impus de la sine, nu avem nimic de dat...”

Și a continuat arătând că totul e operă masonică. Eu i-am cam arătat apoi că nu știi ce e mai rău: masoneria sau marxismul? Cu care a făcut pact nazismul?!

11 Iunie. Aseară am venit de la Blaj, unde am fost la înmormântarea Mitropolitului Nicolescu. N-au venit episcopii de dincolo, se vede că nu au primit viză, deși Macaveiu mi-a scris că i-a avizat și pe ei să se pregătească. Am vorbit și eu în numele Episcopiei Lugojului. E mare necaz: Nunțul l-a numit pe Aftene administrator apostolic, blăjenii vor să-l aleagă pe Macaveiu vicar capitular. Să vedem ce va ieși din afacere.

Întâlnind pe prof. Dr. Alexandru Pop de la Sibiu, m-a felicitat pentru Pius.

Am fost și până la Nica. Sandu e acasă, cu starea lui tot nelămurită. Când va da bunul Dumnezeu să-l vedem sănătos?

Venind înapoi, ne-am oprit cu episcopul la Turdaș și la Spini, unde s-a ținut examen de religie.

13 Iunie. Se întunecă tot mai mult. Din Lugoj au plecat două regimente. Începând cu ziua de mâine, nu se va putea călători decât cu legitimații de la Poliție sau Jandarmerie.

Azi episcopia a primit următoarea telegramă:

„P.S. Episcop al eparhiei gr. cat. române din Lugoj,

Sunteți rugat ca în decursul verii acesteia împreună cu preoții tuturor parohiilor să nu vă părăsiți posturile orice s-ar întâmpla.

⁵⁷² Vasile Iașinschi (1892 – 1978), farmacist, lider al mișcării legionare din Bucovina, ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor sociale în guvernul național legionar până la rebeliunea din ianuarie 1941. S-a refugiat în Germania și ulterior s-a stabilit în Spania, numărându-se printre organizatorii mișcării legionare din exil.

Ministrul Culturii naționale și al Cultelor subsecretariatul de stat I. Sandu nr. 32685-12/6/1941”.

S-a dat ordin ca în localuri publice și pe stradă să nu se mai vorbească ungurește. Asta, se spune, ca răspuns la noile barbarii ce încep în Ungaria. Din același motiv, mi se spune de la Prefectură, s-a cerut Mitropoliei Moldovei să trimită călugărițe ortodoxe pentru Azilul săracilor. S-a terminat deci cu intervențiile mele pentru salvarea călugărițelor catolice de aici.

15 Iunie. Azi a ținut aici conferință părintele Dăianu despre Ieremia Valahul. A sosit aseară și a plecat azi după-amiază cu episcopul, care a mers la Sibiu la prof. Mihail, ca să-și examineze ochii.

Zilele acestea a fost la München Generalul Antonescu, unde a avut întrevederi cu ministrul de Externe al Reich-ului, Ribbentrop, și a fost primit și de Führer. Gazetele germane dau importanța cuvenită vizitei, iar cele românești sunt pline de nădejdi.

Totuși, pare că totul e o iluzie. Ziarele de azi, sub titlul „Nu se cunosc amănunte asupra discuțiilor de la München”, publică o telegramă de la Berlin, în care se spune:

„La o întrebare pusă de reprezentanții presei, dacă se poate afla ceva mai amănunțit asupra conținutului convorbirilor, care au avut loc în timpul vizitei generalului Antonescu la München – la Wilhelmstrasse s-a răspuns negativ.

Pentru Germania – se spune în cercurile amintite – mai lucrează un front împotriva Angliei: frontul diplomatic, care luptă zi și noapte, ca și frontul militar.”

Va să zică: depinde de purtarea românilor, ca să li se facă ceva dreptate.

Spune Dăianu că la Deva, în urma unui ordin ministerial, a fost convocată o consfătuire la primărie, asupra necesității de a se primi mai prietenește ofițerii germani. S-a constatat că ei sunt luați în primire de nemți și de unguri... Dar bieții români nu se prea încălzesc, până nu vor vedea ceva ce să ne deoblige. Le-am dat totul și ei ne-au sfâșiat trupul...

În legătură cu acestea, citim următoarele (*Tribuna*, Brașov, 15 VI 1941):

„Ziarul *Uj Magyarország* (Budapesta, 30 Aprilie), publică un articol în legătură cu discursul rostit la 24 Aprilie în parlament de primul-ministrul Barossy.

Cităm din acest articol următorul pasaj concludent: „În Europa nu va fi niciodată posibilă o organizare definitivă care să fie deopotrivă pe placul și în favorul fiecărui popor, dar se poate – da! – închipui o organizare și nu se poate decât o astfel de organizare, care, cel puțin, să dea conducerea în mâna majorității popoarelor, în mâna elitei popoarelor europene. Noi, ungurii, aparținem elitei popoarelor Europei, prin istoria, prin trecutul și prin puterea noastră actuală, și de aceea trebuie să ne prezentăm la organizarea generală cu puterea și cu ideea unui imperiu maghiar, în sistemul nostru de drept în materie de naționalitate, care se întemeiază nu pe majoritate și pe minoritate, ci pe baza solidă și firească a avizării unuia la altul a grupurilor de popoare. Acest drept istoric și această misiune viitoare a ungurimii, marii noștri aliați au să o recunoască, și numai pe ungurime se poate baza în Bazinul Dunărean.

De aceea – încheie ziarul – ungurii trebuie să se apuce să facă de zor reformele cu care au întârziat și să se acomodeze vremurilor”.

Oare cum îndrăznește să vorbească cineva astfel?

16 Iunie. Azi îmi spune colonelul Brazdă că la București a fost vorba, chiar cu Generalul Pop, noul ministru la Vatican, ca episcopul nostru să meargă pe vreme mai lungă administrator apostolic la Blaj. Tot el spune că de război între Germania și Rusia nu poate fi vorbă; germanii le-au oferit rușilor ieșire la Golful Persan.

Pe noi ne vor angaja așa că Ardealul și Banatul se pune sub administrație germano-italiană; ei fac recensământul și după cum se vor convinge pe urma aceluia, vor atribui României și Ungariei, făcând chiar și enclave, cu comunicație de căi ferate internaționalizate.

La urmă nemții vor isprăvi și cu bolșevismul.

19 Iunie. Azi a plecat Lulu la București. A intrat în trenul îndesat, tren personal, căci nu există decât două personale. Cine știe cum va fi mers până la București?! Și cum va fi acolo traiul, alimentația? Dumnezeu să-l ajute.

22 Iunie. Astă dimineață, după Utrenie, ne spune colegul Ienea că suntem în război cu rușii: a auzit la 5.30 proclamația lui Hitler. După aceea am ascultat și noi la radio, mare însuflețire în toată țara! Toată lumea e convinsă că Hitler îi va zdrobi pe ruși. Din proclamația lui vedem ce pretenții aveau rușii față de noi, ce pericol ne păștea! Și mai ceva: Hitler dă un certificat legionarilor care au făcut puciul din 21-23 Ianuarie, l-au făcut la instigațiile Moscovei, fiind confuzi la cap și necopți!...

Faptul că Generalul Antonescu e generalismul armatei de la frontul românesc ne dă speranțe de viitor: România va trebui să fie apreciată după rolul ei. Îmi spune subprefectul Petrovici că a auzit de la Schramm cum că Hitler a voit să dea armatei române numai rolul unei armate de ocupație, dar Generalul a zis: „Mergem la luptă!” Atunci ar fi zis: „Bine, până la frontiera Basarabiei.” Generalul a zis: „Nu, până la capăt!” Asta ar fi plăcut mult lui Hitler.

24 Iunie. Azi am făcut inaugurarea crucii la mormântul lui Marianescu. Venind acasă obosit și punându-mă la masă, auzim gălăgie sub poartă: vine Petru Groza cu prietenul Nicolae Costea, cu întreaga familie, de la București. Au mers la Buziaș cu copiii, Bucureștii se evacuează.

Pius are să fie mâine la Sibiu, să-și aleagă postul.

5 Iulie. Miercuri, în 2 crt., m-am întors dintr-o excursie făcută la Bucova (unde am mers cu episcopul în mașină, el a mers la Totești și de acolo în vizită canonică în vicariatul Hațeg), împreună cu preotul Berinde și cu un țăran. Am mers de la Bucova pe Godene, până la Vârful Pietrii, am trecut la Șeaua Iepii, am coborât în Corciova și am dormit acolo. Grozavă oboseală, cu ploaie, apă pe noi. A doua zi voiam să mergem pe Plaiul Mare până la Muntele Mic, dar din cauza negurilor și a ploii, am luat-o la vale pe Bistra și am venit la Poiana Mărului. O cale și mai grea, fiind crescut bigeac de-a lungul căii pe vale, încât nu se mai cunoaște; lumea umblă pe un plai, peste coasta dealului, dar noi am pierdut acest plai.

De la Poiana Mărului am venit încă seara cu un vagonet la Mărul și am dormit la preotul ortodox Popovici. Miercuri am venit acasă, cu mare întârziere a trenului.

Miercuri seara a venit Pius, fiind chemat la Suceava, și a plecat vineri după-amiază. Azi a primit Lici ordinul de chemare. Mili mi-a scris de la Mediaș și Lulu de la București că au ajuns cu bine. Războiul contra Rusiei merge bine. Ce altfel ne simțim decât acum anul!

12 Iulie. Noile carnete C.F.R. poartă nr. 16651 al meu, 16652 al lui Mili, seria Aa, cl. I, din 27 Iunie 1941.

Se pare că sunt lupte grele în Basarabia.

Mai avem necaz cu ticălosul de Muntean, în legătură cu lichidarea unor chestiuni materiale ale fostului Mitropolit.

Faimosul popă Șireagu, într-o scrisoare adresată (dar netrimisă încă, Parchetului), acuză pe episcopul Bălan de fals în acte publice pentru că l-a declarat pensionar și spune: „Ca să învețe minte și să nu mai asculte de părintele Brînzeu, ce l-a adus la aceasta și până în sfârșit cine știe ce urmări triste îi va mai aduce...” N-am pățit nimic din cauza lui Șireagu, dar el mă acuză că eu conduc pe episcopul în toate actele lui. „De fapt”, scrie mai departe nemernicul, „de acest om căsătorit, cu soție și feciori și fete, este condusă dieceza de Lugoj, având pe acela ca episcop titular, episcop cu soție și copii ca luteranii, respectiv calvinii, rușine înaintea ortodocșilor”. Ce noroc că nu am primit să fiu vicar general!

26 Iulie. În 17 crt. am fost la Blaj la comisia catehetică unde nu s-a aprobat Biblia mea pentru școala primară ca să nu se atingă interesele lui Aug. Popa. Dar l-am obligat să-și editeze Biblia lui cu desene pentru copii. Am văzut cum se încăpățânează blăjenii în a nu recunoaște pe P.S. Aftene. Acesta a fost trimis de Nunțiu a doua oară să-și publice numirea, după ce de la Roma – când Nunțiu a anunțat că ei trimit memoriu – s-a răspuns că se menține hotărârea.

Dar ticăloșii – Gusti, Popa probabil prin Maniu care e bine cu Mișu Antonescu⁵⁷³, locțiitor de prim-ministru – au sesizat guvernul, iar

⁵⁷³ Mihai Antonescu (1904 – 1946), avocat, politician de dreapta, vicepreședintele Consiliului de Miniștri în guvernul condus de Ion Antonescu.

la Externe s-a spus Nunțiului să mai amâne că așteaptă precizări din partea Romei. Așa Aftene stă acolo și așteaptă, deși circulara e dată la tipar⁵⁷⁴.

Chinezul, care m-a însoțit la gară, îmi vorbea amărât, despre Mica din Blaj; mai amărât spunea Aftene că a fost Nunțiul: acesta e Blajul? Macaveiu dăduse o telegramă, după prima prezentare a lui Aftene, spunând – în telegramă deschisă – că e în pericol Sfânta Unire! (Din partea cui? A canonicilor din Blaj!).

Ieri a fost la mine Dr. Ioan Mezei Câmpeanu, care a scos o carte asupra evenimentelor din 1918-1919, când el a fost atașat de legăție la Budapesta. Spunea că și mirenii din Turda au trimis un protest Nunțiului. Când l-au întrebat asupra motivelor, era foarte confuz; după ce i-am arătat eu cum stă chestia, mi-a dat perfectă dreptate!

De la Blaj voiam să merg la Nica, dar nu am avut tren. Am mers la Zlatna, unde am stat 2 zile, am văzut pe Drăgan, familia Albini (mi se spusese că doamna Albini dorește să o înmormânteze eu), directorul Ștefan Suciu, nașul lui Nica, la care am fost odată la masă. La reîntoarcere am stat 6 ore în Alba Iulia, am isprăvit cu Librăria cooperativă, am mai întâlnit cunoscuți.

Revenit luni seară, găsesc aici pe Lici, care marți dimineață a plecat la Regiment la Arad. Scrisori liniștitoare de la Pius și Lulu, mama scrie de la Vulcan.

Ieri mi-a telefonat Ioniță, să merg și eu la Câmpul lui Neag. Plec dimineață.

11 August. Alaltăseară am sosit de la Vulcan.

Am plecat duminică, în 27 dimineața, am mers la Deva, unde am servit, apoi am luat pe Ștefan Bălan și am mers cu el la Vulcan. Luni dimineață a și venit Ioniță cu mașina după noi. Am mers cu toții la Câmpul lui Neag, unde am stat până sâmbătă, 2 August. Am petrecut bine, dar n-am făcut nici o excursie la munte, nu am avut cu cine și nu am avut vreme bună. Bălan a plecat joi. Ne-au mai vizitat acolo Dr. Ivan

⁵⁷⁴ În perioada interbelică Biserica Greco-Catolică a fost supusă ingerințelor politicii, în special din partea P.N.Ț. și a lui Iuliu Maniu.

Vesa, profesor de teologie la Blaj și preotul Butnariu din Bărbătenii de Jos, care m-a și rugat să servesc duminică la el, ceea ce am și făcut.

Sâmbătă am venit la Lupeni, duminică am mers la liturghie la Bărbăteni, iar pe la amiază m-am întors la Lupeni și seara am sosit la Vulcan. Aici am stat până sâmbăta următoare. Marți a venit acolo și Docin. Atunci am înmormântat pe preotul Cosma la Uricani. Miercuri, în 6, am servit la Coroeșteni. Nici de la Vulcan nu am făcut nici o excursie.

Acasă am găsit toate în ordine, scrisori de la Lici din Arad și de la Pius din Suceava, acesta scrie că muncește mult, dar e bine.

La Blaj nou spectacol: a fost numit Frențiu administrator apostolic și Capitlul nici pe acesta nu-l vrea! Aud că nici Frențiu nu vrea, ceea ce e ușor de înțeles: s-ar periclita Oradea. Ce a voit Roma cu această soluție? Să facă pe placul unguirilor care doresc să scape de Frențiu?

Când am fost la Blaj – Zlatna, aici am primit de la Ștefan Suciucopia memoriului dat de Maniu lui Killinger, ministrul Germaniei la București. Tot la Blaj îmi spunea Alexandru Filipașcu că la Nunțiatură ar fi zis cineva că eu mă amestec prea mult în administrația bisericească, ca și Macaveiu la Blaj. O să caut să aflu cine și când a spus-o. E vreo intrigă de-a lui Suciuc din Lugoj.

13 August. Azi am primit de la Nica și Sandu o scrisoare cu o veste tristă: Sandu a mers la uzină și i-a făcut rău aerul de acolo. Nu va rămâne la fabrică, ci va merge la București, după ce se va însănătoși complet. Dar trebuie să mai stea la aer alpin. Doamne, ce va fi de ei? Și cum i s-a putut întâmpla așa ceva chiar lui, care era atât de voinic și de sportiv?

Dimineață plec la Radna, apoi trec pe la Lici la Arad.

14 August. În 14 am fost la Radna, unde tot mai rău o ducem cu călugării. În 15 după-amiază am mers de la Radna la Arad (pe tren am călătorit cu domnul și doamna Leheni, foști învățători în Vulcan), am văzut pe Lici, o duce bine cu serviciul militar. Am vizitat pe protopopul Victor Pop la spital, e rău, am văzut depozitul de bere al lui Herlo și noaptea am sosit acasă.

Azi a fost Ioniță pe aici.

Pius ne scrie că spitalul lor e exclusiv pentru prizonieri, îi dă mult de lucru.

Lulu e bine, un nou progres: dreptul de a semna pentru serviciul acordurilor, publicat în *Monitorul Oficial*.

25 August. Ieri am fost cu colegul Iosif Popa delegat la instalarea noului episcop al Caransebeșului, Veniamin Nistor⁵⁷⁵. Au fost acolo toți episcopii ortodocși și Mitropolitul Bălan. M-am întreținut prietenește cu toți. A fost și ministrul Radu Rosetti al Cultelor. Înainte de a pleca, am vizitat pe Corneanu și pe Ștefan Pop.

Până staționa mașina noastră în fața hotelului, niște derbedei au voit să-i taie cauciucurile, crezând că e a fostului episcop Lăzărescu, mutat la Timișoara cu mașină cu tot. Acesta, de altfel, nici n-ar fi venit la instalare dacă nu-i porunceă Mitropolitul, trimițându-i chiar mașina sa!

Alaltăieri, trecând spre Caransebeș, episcopii Magheru⁵⁷⁶ al Aradului și Popovici⁵⁷⁷ al Oradiei au vizitat catedrala și episcopia noastră. Nefiind episcopul acasă, i-am primit eu.

30 August. E aici Victor Vancea, comisar de romanizare pentru averile evreiești. Bun catolic, cavaler de Malta.

Azi se plănuia o demonstrație din inițiativă cetățenească, la aniversarea arbitrajului de la Viena. Dar guvernul nu o admite, spunând că neamțul nu dorește așa ceva; le-a interzis și ungarilor să o jubileze. Ne va împăca el după război.

Zilele acestea a fost întâlnirea de 4 zile, pe frontul rusesc, între Hitler și Mussolini. Să vedem ce va mai urma. În comunicat se spune că „noua ordine europeană, care va lua naștere din această victorie, trebuie să înlăture, în toată măsura posibilului, cauzele care au stat în trecut la

⁵⁷⁵ Veniamin Nistor (1886 – 1963), ieromonah, arhimandrit, episcop de Caransebeș între anii 1941 – 1949.

⁵⁷⁶ Magieru Andrei (1891 – 1960), arhimandrit, episcop ortodox al Aradului (1936 – 1960).

⁵⁷⁷ Nicolae Popovici (1903 – 1960), episcop de Oradea (1936 – 1950), pensionat de comuniști, a avut domiciliul forțat la Cheia.

baza războaielor europene”. Se spune că Radio Budapesta nu ar fi publicat acest pasaj.

Deocamdată vedem, că înfrângerea rușilor nu a reușit așa cum se credea: teroarea grozavă din Rusia exclude izbucnirea revoluției în interior! Ai noștri țin Odessa înconjurată de 2 săptămâni.

Nu știi nimic de la Blaj: cum s-a instalat Frențiu? În schimb, *Universul* a reprodus după *Unirea* articolul lui Bunea din 1892, semn că ticăloșii caută să mobilizeze și presa neunită!

7 Septembrie. Aflu că Frențiu stă la București și nu ajunge în fața lui Antonescu. Rău a pornit-o și el dacă, în loc de a prelua pur și simplu conducerea Blajului, colindă pe la București. Revoluționarii din Blaj au pregătit toate în contra noastră. *Universul* a publicat a doua oară articolul lui Bunea din *Unirea*. Ienea a fost la București și a vorbit cu Păclișanu; acest regizor diabolic al tuturor mașinațiunilor i-ar fi spus că situația e foarte gravă. Însuși Mitropolitul Bălan ar fi zis că merge el în piața Blajului și proclamă dreptul Bisericii noastre. Sibiu cu Bălan, apărător al drepturilor noastre, împotriva Romei! Ce infamie.

Frențiu trebuia să treacă pe la Lugoj, să se sfătuiască cu singurul episcop din țară, cu Bălan.

Nunțiul a plecat la Roma, se spune că poate nici nu se mai întoarce! Nu-i vorbă, prea mult nu am pierde: bătrânul e copt pentru pensie.

Ieri, 6 Septembrie, fiind aniversarea venirii la putere a Regelui Mihai, Mareșalul Antonescu a dat o proclamație, în care arată tot ce s-a făcut timp de un an. E bine, numai cu ungurii de s-ar face rânduială!

Prof. Dionne, pus în disponibilitate de Misiunea franceză din cauza limitei de vârstă, îmi vorbește de haosul ce domnește și la această misiune, cum și de stările din Franța de azi, unde tot vechea clică își face mendrele, pregătind o mare reacțiune comunistă. Singur Cardinalul Bandrillart spune lucrurilor pe față.

Joi 4 crt. am fost la Reșița, am cununat o fată a lui Măxer.

Cerându-i domnului Filipașcu precizări în privința celor spuse la Blaj, mi-a răspuns că el numai a glumit.

La 1 Septembrie noaptea a venit acasă Lici, pe 8 zile, în legătură cu examenele de corigență. Lui i-a scris Lulu că pleacă în Turcia. Nouă nu ne-a scris demult, fiind foarte ocupat.

20 Septembrie. Ieri după-amiază am sosit de la București, după o călătorie foarte grea.

Pe Lulu l-am găsit bine, har Domnului. Muncește mult, dar se îngrijește. E vorba ca la sfârșitul lunii să meargă iarăși la Istanbul, ca delegat al B.N.R. la tratarea unui acord.

Am plecat de acasă duminică, în 14 dimineată, am mers la Simeria, unde am servit Sf. Liturghie, fiind de față popor mult. Au venit toți fruntașii cu cei doi inspectori de la C.F.R. Preotul a dat o masă mai restrânsă. Am avut mulțumirea să văd ce frumos s-a dezvoltat această parohie, căreia eu i-am pus bază în condițiile pe care le vom publica odată!

La Mediaș am găsit-o pe Nica bine, dar pe Sandu tot rău. Cum am scris la 13 August, el a recidivat și de atunci stă tot așa. Are o stare care reclamă îngrijire și poate fi periculoasă; în tot cazul e serioasă. Cu impresia aceasta am rămas și după cele vorbite cu Dr. Sireteanu. Suntem în căutarea unei localități, unde să meargă pentru iarnă. Lulu – care împreună cu Pius era de la început de părere că starea lui e serioasă – îmi spune că a mai avut boala și la Strasbourg, dar s-a vindecat.

La București am fost în cauza Cibului: nu știu a câta oară și tot s-a amânat! În schimb, am avut contact cu multă lume și am aflat unele și altele.

P.S. Aftene, care m-a invitat odată la dejun, mi-a arătat ce mizerabil au lucrat împotriva lui, cu o fotografie tăiată dintr-un grup la masă, unde se cânta „Deșteaptă-te Române”, și cu alte calomnii. Când a venit numirea lui Frențiu, s-au hotărât să nu primească un vicar general, ca să nu aibă niciun colaborator. Dar Frențiu a mers mai întâi ca prieten la Macaveiu (ulterior aud că ei l-ar fi așteptat cu proteste la gară, dar el a venit cu mașina), și acolo s-au adunat toți pe rând. Ei i-au cerut să se retragă, el nu a admis. Astfel s-a sfârșit o pagină rușinoasă a istoriei noastre. Tăutu, venit de la Roma, i-ar fi spus lui Macaveiu, în fața lui Frențiu și a lui Aftene, ce s-a zis acolo despre obiecțiunile ridicate de

blăjeni în legătură cu Concordatul: că art. V nu privește numirile de administratori apostolici ca interimari; că art. IX a fost luat în Concordat la dorința Sf. Scaun pentru a apăra drepturile Bisericii, nu pentru a apăra Statul împotriva Bisericii.

Am mai văzut la Aftene două scrisori ale mitropolitului Gurie al Basarabiei. Una e neutilizată, în care spune că el încă în 1934 a propus fostului Rege Carol II, iar, după venirea sa la conducere, generalului Antonescu, că față de pericolul ce îl prezintă Rusia, fie ea ateistă sau țaristă, să îmbrățișăm unirea cu Roma. Cealaltă a fost adresată Patriarhului, prin care se plânge că, deși a fost achitat în proces, nu i s-a dat puterea în Basarabia, ci a fost numit alt administrator, iar acum ministrul Cultelor spune că e filocatolic, așa că el, dacă nu i se face dreptate, va urma calea urmată de Sf. Ioan Gură de Aur! Ulterior, întâlnind pe părintele Bonțeanu, acesta mi-a spus despre Gurie că are lângă el un duh rău, pe arhimandritul Nifon, care a fost pe la protestanți și pe la vechii catolici și e împotriva unirii cu Roma; când părintele Ciubotaru (trecut acum și el la noi), i-a scris lui Gurie arătându-i calea urmată, acesta i-a dat respectivului Nifon de a făcut răspunsul (semnat de Gurie): că diavolul l-a îndemnat să facă acel lucru într-un moment de supărare... Deci cu Gurie încă nu suntem de tot în clar!

Cât privește propaganda noastră în Bucovina și Basarabia, pe când Gurie se plânge și de aceea că ierarhii din Ardeal au mers acolo fără știrea lui, lui Aftene i-a spus Frențiu că îl trimite. Ar fi bine, ortodocșii au mers acolo cu un vagon de cărți. Aftene a pus chestiunea înființării unor parohii la Cernăuți, Chișinău etc., unde avem credincioși. Dar cine dă parale? La bugetul Statului nu e luat nici Vicariatul de la București cu nimic, Aftene nu are nici personal ajutător, numai salariul de canonic.

Poate va fi bună numirea lui Frențiu, ca de acum înainte să se jertfească pentru vechiul regat, având veniturile de la Beiuș fără dieceză; în trecut s-a dezinteresat din cauză că nu i s-a dat problemei atenție la timp!

Părintele Bonteanu, pe care l-am întâlnit pe stradă, mi-a mulțumit pentru articolul publicat despre protopopul Ieremia Cekan în

Unirea; spunea că atât de mult i-a plăcut Părintelui Ciubotar încât a cerut mai multe numere să le difuzeze.

Despre prietenul C. Cernăianu îmi spunea Aftene că umblă la el de două ori pe săptămână, iar Bonțeanu îmi spunea că cere să fie primit la *Unire* și să se facă preot; ar înceta cu toată activitatea lui de până acum. Același lucru îl dorește și soția lui, iar băiatul s-ar face teolog la Roma.

Păclișanu, în schimb, m-a primit cu lucruri slabe: că de ce suntem noi încântați de măsurile Sfântului Scaun, care vrea reînființarea episcopioilor latine de Oradea și Satu Mare, care fuseseră unite, fiind supuse P.S. Rusu, ceea ce ar fi contrar angajamentului pentru care și-a dat guvernul agreementul la numirea P.S. Frențiu ca administrator la Blaj. Se poate ca ungurii să fi presionat⁵⁷⁸ Sf. Scaun și ar fi regretabil să fi cedat în defavoarea noastră, dar a făcut-o ca să le creeze condiții mai ușoare de trai.

Chestiunile dintre noi și Ungaria se vor rezolva pe altă cale, e cert; am înțeles de la Păclișanu că o acțiune mai viguroasă va începe săptămâna viitoare, o acțiune de presă, așa cum mi-au spus cei de la ministerul propagandei (d-l Chirițescu de la cenzura militară și d-l Iacobici de la direcția Presei). Dar că acțiunea noastră bisericească e slabă arată faptul că Nunțiul de la București a dat domnului Gyárfas, șeful maghiarilor de la noi, să verifice dacă au fost distruse și biserici greco-catolice de către unguri. (Acesta a verificat trei, arătând-o și lui Bardossy, căruia i se raportase că furtuna le-a deteriorat!).

Săptămâna trecută, după ce Horthy cu Bardossy, au fost la Hitler, pe 15 au fost convocate comisiile pentru politică externă ale Camerei și Senatului maghiar, desigur, în legătură cu România.

Mi-a mai spus Păclișanu că Roma a cerut guvernului reglementarea „Unirii”. Aftene mi-a spus că Secretarului Nunțiatunii de aici i-ar fi scris secretarul Nunțiatunii din Pesta să-i trimită ocazional 5-6.000 de catehisme pentru clasa a IV-a și 500 de Biblii. M-am înțeles cu secretarul Nunțiatunii să facă un depozit la ei și le va trimite ocazional. Dar pe această cale nu vor putea merge multe.

⁵⁷⁸ să pună presiune asupra Sf. Scaun

Pe domnul Carada l-am chemat la telefon, dorind să-l vizitez; mi-a spus că se simte prost cu prostata și dorește să-l găsesc altădată sănătos!

Eu am mers să-l consult pe Dr. Trifu, acesta mi-a arătat un manuscris rămas de la Creangă, cu o nuvelă extrem de porcotoasă⁵⁷⁹; tot el mi-a spus că un nepot al lui Vasile Conta⁵⁸⁰, cu numele tot Conta, fiind preot necredincios, a cerut să fie absolvit și nu i s-a aprobat; atunci el, în odăjdii fiind, a urinat pe ușa împărătească!

23 Septembrie. Am primit de la un prieten, ofițer de rezervă, discursul ținut de prim-ministrul Mihai Antonescu în fața reprezentanților presei străine la 17 Iulie a.c., părțile ce se referă la Ungaria. Faptul că acest discurs s-a trimis chiar acum cercurilor ofițerești arată că are o anumită actualitate: este ceva cu ungerii, așa cum am spus mai sus că am aflat la București!

24 Septembrie. Ieri a sosit Lici de la Arad; azi a plecat înapoi. Eu am fost azi la Timișoara, unde Otto mi-a sugerat ideea să-l trimitem pe Sandu la Davos. De ar reuși!

29 Septembrie. În *Cultura Creștină* a apărut articolul meu despre Mitropolitul Nicolescu. Mi se cere un articol pentru Anuarul Turistic, despre el.

2 Octombrie. Ieri a sosit Ioniță cu Bărsan, acesta mi-a adus 30 kg de prune. Azi a fost pe aici și Turi.

Zilele acestea a fost pe la mine Szögényi Kiss Endre, redactor la *Erdélyi Futár* (*Curierul ardelean*), ce apărea la Cluj, criticând partidul maghiar și scriind în favoarea românilor; acum e refugiat la Arad. Mi-a vorbit multe, între altele și despre Gyárfas, că ar fi un mare fariseu și exploatare al poporului; de Willer⁵⁸¹ nici să nu mai vorbim. El spunea că ar fi fost Bornemisa pe la Arad și a spus că s-ar fi convenit cu Führer-ul (și cu italienii, deși a mers cam greu!), ca să recăpătăm Ardealul,

⁵⁷⁹ porcoasă. E vorba, probabil, despre *Povestea Poveștilor*.

⁵⁸⁰ Vasile Conta (1866 – 1963), filozof, scriitor și publicist.

⁵⁸¹ Iosif Willer. Muzicolog și om politic. A înființat la Lugoj Societatea de muzică de cameră și a format o întreagă pleiadă de muzicieni lugojeni. Deputat în Parlamentul României din partea maghiarilor.

lăsând unguirilor, pentru colonizarea secuilor, Maramureșul de la Sighet spre Apus și o parte din Sătmar și Sălaj. Oradea rămâne la noi.

Tot acum s-au dat aici din mână-n mână „Cuvintele de aur” rostite de Mareșalul Antonescu cum că de la Oradea se va întoarce prin Maramureș la Cluj etc. Să dea Domnul!

6 Octombrie. Ideea cu Davos-ul a fost primită cu mare însuflețire de Sandu și de Lulu. Să vedem cum vom reuși cu pașaportul! Lulu ne scrie că a fost bolnav, a stat trei zile acasă. Cred că-l vom vedea în curând, mergând la Marele Stat Major în cauza pașaportului.

Har Domnului, ne-am cam aprovizionat pentru iarnă!

Azi am început la casă subzidirea, urmează demolarea sobei din dormitor și zugrăvirea!

12 Octombrie. Azi am avut la catedrală Liturghie pontificală, la care a asistat d-l Victor Vancea, Cavaler al Ordinului de Malta; după aceea a fost recepție la Episcopie. Destul m-a costat și aranjarea acestui lucru, fiindcă episcopul a fost cam rezervat și am mers eu să-i invit personal pe cei desemnați!

Strălucitele succese din Rusia ale armatei germane și române ne umplu de mândrie și de nădejdi. Deși viața economică e în stagnare, oamenii nu au cu ce ara, primarul ne spune că nu are cu ce transporta grâul la Lugoj – iar caii călărașilor stau degeaba (pe islazul comunei Herendești sunt 600 cai cu 300 trăsură). De două zile au primit ordin să nu mai dea niciun cal la lucru. Se vede că așteaptă ceva; era să plece Regimentul 42 (artilerie), la Odessa și au fost opriți. Se spune că ar fi necesară o campanie în Serbia, unde încă mai luptă bande înarmate și atacă pe Dunăre transporturile germane; germanii ar fi făcut praf niște localități sârbești de-a lungul Dunării (Gradiska etc.).

20 Octombrie. Vineri, în 17 seara, au sosit Sandu cu Nica, cu mașina, însoțiți de Achile Constantinescu. Chestia pașaportului e aranjată, întrucât Lulu a obținut de la Marele Stat Major învoirea.

Sâmbătă, în 18 la amiază, a venit și Lici acasă pe 24 ore. Seara am fost la cină la protopopul Suci, cu prilejul vizitei canonice a parohiei Lugoj făcută de episcopul Bălan, pentru prima oară de când există dieceza.

Căderea Odesei a fost un eveniment care ne-a umplut de mândrie și de ușurare. A costat multe vieți, au pierit ofițeri tineri, dintre cei mai simpatici.

28 Octombrie. Azi ne scrie Lulu, că a aranjat și chestiunea devizelor. El, de altfel, pleacă iarăși în Turcia.

Am avut apoi bucuria că Sandu a primit corespondență de la Copșa, adusă prin curier. Printre altele era o scrisoare de acasă, trimisă clandestin, în care sunt descrise mizeriile alimentare de acolo și tratamentul asiatic la care sunt supuși. Nici a scrie nu cutează decât pe furiș și în mai multe reprize, pentru că sunt spionați.

Ieri am avut durerea de a mi se comunica de la Copșa prin telefon o telegramă dată de la Piatra Neamț de un refugiat care spune că tatăl lui Sandu este deținut și maltrat, l-a văzut personal la Bicz; cere intervenție. Am dat o telegramă lui Horváth Bela, episcopului Hossu și apoi ministrului nostru de Externe.

Tot azi s-a auzit aici de marea nenorocire întâmplată la Odessa: un palat elegant, în care se așezase Statul Major româno-german, având mașini infernale ascunse în ziduri, a fost aruncat în aer: au pierit 2 generali, vreo 30 de ofițeri și vreo 200-300 de soldați. Ca represalii, vreo câțiva ruși, presupuși autori ai atentatului, pe care ai noștri voiau să-i împuște, au fost arși de vii de către germani, turnând benzină peste ei.

30 Octombrie. Azi a sosit Lici de la Arad, deocamdată demobilizat. Har Domnului!

5 Noiembrie. Ieri am fost cu Sandu și cu Nica la Timișoara. Am fost la Dr. Manheim, care l-a consultat. I-a spus că nu e nevoie să meargă în Elveția, ci să meargă la Viena, la prof. Neumann, care îl vindecă printr-un tratament special de această boală, care nu e gravă, dar e un fenomen rar.

Am căutat să găsesc și țevi pentru a face un apeduct la casă.

Mareșalul anunță noul plebiscit! Proclamația dată cu acest prilej e frumoasă, dar de Biserică nu spune altceva decât că „mistica religioasă” a poporului român trebuie să se prefacă într-o mistică națională.

13 Noiembrie. Sâmbătă, la Ziua Regelui, episcopul Bălan a reintrodus obiceiul de a da o masă, invitând autoritățile.

Marți, în 11, am fost la Timișoara și am cumpărat țevi pentru apeduct. Am instalat lustre noi în salon și în birou. Iancu, fratele lui Sandu, a fost la București, a intervenit la Maniu în cauza tatălui său; acesta l-a sesizat pe Mareșal, iar Mareșalul a intervenit direct la Hitler. La intervenția acestuia au fost grațiați. Adică – cum îmi scrie Macaveiu de la Blaj – au fost deținuți, împreună cu vreo 40 de țărani, pentru că ar fi stat de vorbă cu niște aviatori români, ce fuseseră nevoiți să aterizeze pe pământ unguresc; era să-i spânzure în aceeași zi. Acum spune Macaveiu că a telefonat Frențiu de la București că e liber.

Azi a venit acasă Pius, desconcentrat.

25 Noiembrie. În zilele de 20-23 crt. am fost la misiuni la Merișori. De acolo m-am dus într-o după-amiază la Vulcan să văd de declarația de impunere. La Merișori abia cu câteva zile înainte înmormântasem pe preotul Saturn⁵⁸²! La întoarcere, călătorind cu mama actualului preot din Merișori, mi-a spus că sora și cumnatul ei, Dr. Cristureanu, au pierdut totul la Constanța, unde el e medic primar. Bombardările aeriene rusești le-au distrus casa.

Chiar la sosirea mea, duminică seara în 23, a plecat Pius să-și ocupe postul la Timișoara. Lulu e pe la Ankara, dar nu ne scrie nimic.

Războiul merge tot bine, deși englezii au început marea ofensivă în Africa.

Azi s-a ținut la Berlin reînnoirea pactului antikomintern. A luat parte și Mihai Antonescu din partea României. Dar s-a prezentat destul de slab. În loc să evoce el suprimarea bolșevismului din Ungaria în 1919, a lăsat să se laude ungurul cu așa ceva, iar el abia a bolborosit ceva, rău pe nemțește.

Am pus mâna pe lucrarea „Pe marginea prăpăstiei”, editată de Președinția Consiliului de Miniștri. E o carte documentară de o valoare neprețuită; ea ne edifică deplin asupra nenorocirilor prin care a trecut Țara!

⁵⁸² Isidor Saturn, preot pensionar.

27 Noiembrie. O carte poștală trimisă de Lulu din Istanbul ne spune că a călătorit patru zile prin Bulgaria și acum pleacă spre Ankara.

8 Decembrie. Alaltăieri seara am sosit de la Arad, unde am plecat sâmbătă, în 29 Noiembrie la amiază. Duminică, în 30, am început acolo misiunile, care au durat până în 7 Decembrie, când am venit acasă. Am făcut și binecuvântarea bisericii din Șega.

Până eram acolo, a trecut prin Arad, spre casă, domnul Emil Hațiegan de la Cluj. Îmi spunea Alboni, care l-a văzut, că la București Hațiegan a vorbit și cu Mareșalul Antonescu: acesta i-ar fi spus că românii din Ardeal poartă și ei vina pentru relele venite asupra lor – în tot timpul de 22 de ani nu au știut să facă altceva decât să-i înjure pe „țigani” de „regăteni”, fără a se solidariza între ei, ci s-au dat cu toate partidele. Dacă așa a spus-o Mareșalul, nu o știu; dar știu că dacă românii din Ardeal nu se divizau cu partidele și se solidarizau într-o grupare aparte, creau un regionalism mai periculos din punct de vedere politic.

La Arad mi s-a telefonat că de Sf. Nicolae, deși eram absent, am avut mulți vizitatori, a venit la noi și părintele Dăianu. Pius a fost mobilizat din nou și a plecat cu același tren cu care am sosit eu, luându-mi chiar locul în compartiment. Durere, a fost puțin acasă, cum de a fost chemat chiar la serviciul de front?

Lulu ne-a telegrafiat de Sf. Nicolae din Ankara; telegrama a venit în 4 zile.

18 Decembrie. Alaltăieri am cumpărat un purcel de 103 kg cu 120 lei kg. Am ieșit bine cu el. Peste două zile mai tăiem unul la Hitiaș, în parte cu protopopul Petru Suci.

Nela Corbu ne scrie cum s-a întâmplat deținerea cuscrului Cojocar. Copiilor la București le-a spus și Hațiegan despre el că e la Cluj închis și că l-ar fi vizitat și cuscră; dar ea spune că de atunci nu l-a mai văzut. Un apel al românilor din Ardeal, venit în mod clandestin și răspândit între noi, vorbea că ar fi fost executați, ceea ce nu e adevărat.

Ungurii își fac de cap. Consulul italian Michelis (care fusese la Cluj și a cerut să fie transferat în România, ca să fie tot între români), îi spunea protopopului Suci că pe episcopul Hossu l-ar fi condamnat

pentru ceva delict cu mașina de treierat la 3 luni închisoare: pe Dr. Iuliu Hossu, „cu ocupație necunoscută”.

Un ziar spaniol scria frumos despre noi, exprimându-și speranța că în curând ni se vor realiza așteptările legitime. La Berlin, cu ocazia congresului antikomintern, Mihai Antonescu a avut mai multe vizite importante; la Führer a stat 1½ oră. Ungurii nu s-au mai lăudat, ca altă dată, după acel congres.

Războiul în Rusia e comentat de englezi ca fiind în favoarea rușilor, deși nu e vorba decât de retrageri tactice ale germanilor, care își caută oamenii. După intervenția Americii, succesele fulgerătoare ale japonezilor au pus în uimire lumea! Totuși va fi o luptă grea până la victorie!

„Să fim solidari” – spunea Hațiegan, că vor veni vremuri încă și mai grele. De vremuri grele vorbea și doamna mareșal Antonescu, care a fost nu demult pe la Arad; despre Ardeal numai atâta a spus, că vizitând spitalul și stând de vorbă cu un soldat de la Baia Mare, l-a îndemnat: „Bucură-te că acuși vei merge acasă!”

Vremuri grele vor veni și sub raport economic: în toamna aceasta, din cauza ploilor, nu s-a însămânțat aproape nimic. Întâi n-am avut cai; acum s-au restituit, aproape morți, căci se fură ca în codru, fură și la armată toată lumea, în Bucovina și Basarabia fură ofițerii și duc totul de la evrei, în loc să fie ale Statului! Dacă se va prăpădi România – Doamne ferește! – numai din cauza hoților se va nimici, căci nimeni nu le poate stârpi!

31 Decembrie. Am petrecut sărbătorile bine, deși din câți ne așteptam nu a venit decât Gică. Surorile lui Sandu au avut un botez la Blaj, Mugurel a stat la București. Lulu a sosit din Turcia în 22, în aceeași zi ne-a telefonat spunând că ia concediu în seria a II-a, de Anul Nou, și vine atunci.

Lici a plecat în 27 dimineața la Muntele Mic, cu o societate din Timișoara, între care Puiu Sârbu, venit anume după el. Noroc că i-au venit la timp schiurile de la Copșa.

De Crăciun a nins și după aceea s-a pus și ger.

A sosit de la Roma Teodor Voștinaru, doctor gata. Ne spune de mizeria din Italia și de puțină simpatie de care se bucură nemții acolo. În jurul Romei ar fi vreo 4-5 divizii germane, „în recreație”. 80% din poporul italian nu e fascist și zice că dacă e vorba să fim slugi, să fim la cineva care ne poate ajuta! Nemții cu mărci tipărite anume pentru Italia au cumpărat auriturile de la populație și le-au dus la ei acasă, până ce a observat guvernul. Pe unguri îi favorizează italienii, ca să aibă în ei un ajutor împotriva nemților. Ungurii se știu învârti: au cerut să fie transferat Frențiu sau îl expulzează ei. Pentru noi opoziția Blajului la numirea unui administrator apostolic a fost un prilej penibil. Se știe la Roma ce disprețuitor vorbeau aceștia despre Papa. Tot așa, omorurile și tulburările legionare ne-au făcut o reputație de balcanici!

În 28 Decembrie am fost iarăși la Arad, unde am făcut cununia doctorului Maior. La nuntă am văzut multă lume bună!

Pius ne-a scris odată de la Tiraspol, înainte de a pleca mai departe; apoi s-au stabilizat, aproape de Cherson. La început spunea numai bine; mai nou ne vorbește de locuințele cu păduchi și că gerul e doar de -10°.

Elena Bruckmann mi-a transmis de la Lyon o scrisoare recomandată, cerând știri despre Pius, despre care de 6 luni nu mai știe nimic.

Lui Sandu i s-au aprobat vizele germane și maghiare, lipsește cea elvețiană. Pentru a umbla după ea, Lulu ne-a telefonat în ultimul moment că rămâne la București, nu vine acasă de Anul Nou.

Retragerea nemților în Rusia continuă. Pare că are mai puțină importanță decât pierderile ce le cauzează rușilor cu atacurile lor. Altfel, colonelul Drăghici, prefect de Cetatea Albă, îmi spunea că nemții au trimis multe trupe (prin aer), avioane și tancuri la frontul african, unde englezii au atacat cu 700.000. După ce vor fi respins atacul, nemții vor să atace Egiptul.

Conducta de apă, la casa din curte, introdusă săptămânile acestea (cu instalarea de baie m-au costat 60.000 lei, iar vopsirea la casa de la stradă, alte 60.000), funcționează bine!

Anul 1942

5 Ianuarie. Seara de Anul Nou am petrecut-o în familie și ne-am culcat ca altă dată. Am fost numai cu Sandu și cu Nica. S-a pus ger și ne-a înghețat apeductul.

Azi a trecut Gică pe la noi. Spune știrea auzită la Radio Toulouse: că la declarațiile de război, America a răspuns că nu primește pe aceea a Slovaciei, fiind aceasta o țară inexistentă, nu primește pe cea a Croației, negăsind-o pe hartă, și nu primește pe cea a României, fiind sub ocupație germană, o primește însă pe cea a Ungariei!

La recepția de la Episcopie, șeful poliției îmi spunea că se prevede un an plin de frământări! Să ne ferească Dumnezeu!

Darul trimis de Führer Mareșalului Antonescu (o mașină superbă!), e semnificativ. Cine știe ce ne mai cere și ce ne mai dă viitorul!

7 Ianuarie. Ieri a mers ministrul de Externe german, Ribbentrop, la Budapesta, se spune că în cauza Ardealului. Să vedem ce se va face.

Azi fiind Sf. Ion, am fost la episcop (l-am pus pe Deciu să vorbească), și la Bistrițean, iar după-amiază la Ienea și la Stratulat.

Aseară a sosit Lici de pe Muntele Mic, cu 2 degete înghețate. Să vedem dacă se va vindeca.

11 Ianuarie. Ieri am stat de vorbă cu Jakabfy, care-mi spunea că Maniu i-ar fi spus lui Gyórfás: neamțul amăgește cu promisiuni când pe unguri, când pe români. S-ar putea să aibă dreptate. Îmi mai spunea multe altele, doleanțe – închipuite – de-ale lor. Mai nou s-au sistat curierii diplomatici între Ungaria și România – de când românii pot merge pe la Cernăuți. Unui curier maghiar i s-au luat cu forța – nu furat, cum auzisem eu – valiza și a fost controlat dacă nu cumva face spionaj.

Plecarea lui Ribbentrop de la Budapesta a fost dată la Radio. Lumea striga pe stradă „Mindent vissza”⁵⁸³!

⁵⁸³ „Totul înapoi!” (magh.) (n. trad.)

16 Ianuarie. Zilele acestea a fost pe la mine, trecând spre București, părintele Băliban, actualmente profesor de religie la Școala Normală de fete ortodoxe din Beiuș, trecut acolo de minister de la Liceul de fete unit, în urma insistențelor episcopului Frențiu, care se spune, nu-l simpatizează. Mi-a vorbit multe lucruri slabe despre maicele asumpționiste de la Beiuș, care e vorba să ia sub protectoratul lor și Congregația de la Blaj (azi fără superioară, după demisia Sorei Febronia, atât de neobosită și atât de agitată!), și despre asumpționiști, în frunte cu părintele Barral. (Se vede că e cam pornit băiatul și dispus spre exagerări, tot lucruri alarmante îmi spune, de când era la Seminar, încât am și sesizat la timpul său pe P.S. Hossu. Dar poate are și ceva dreptate). Că Barral se susține prin Frențiu, iar acesta e susținut de Barral la Cardinalul Tisserant – francez și el – poate fi adevărat; dar nu mai puțin adevărat e că Barral a și făcut mult pentru catolicism în România.

Ieri Radio Londra spunea că Regele Carol II ar face, în fruntea unor români, o acțiune în favoarea României la Brazilia, dar că guvernul englez și cel american nu-l vor recunoaște, fiindcă nu e el omul care să reprezinte România democrată! Ce noroc că nu ne mai încurcăm și cu el! Dar șansele războiului devin tot mai problematice, nemții s-au retras mult în Rusia, nu se știe ce vor face turcii. Acum e vorba că va merge acolo armata germană!

Tot ieri a mers la Budapesta contele Ciano și prim-ministrul Bardossy l-a întâmpinat cu cuvinte prin care arăta că ungurii sunt mai latini decât alții, care se numesc așa. Ei au îmbrățișat Legea Romei, au avut limba latină ca limbă oficială până în vremile mai noi.

Ieri am tăiat un porc de 100 kg cu 125 lei kg. Azi, după atâta așteptare, ne telegrafiază Lulu să cerem telegrafic căminului „St. Josef” din Davos o intervenție la Berna pentru acordarea vizei lui Sandu. Ce neplăcut! Chiar mă hotărâsem să merg la București să mai văd ce e cu cauza aceasta!

Ninge, ninge... întruna de la Crăciun. Nu am avut ger prea mare!

20 Ianuarie. Era să plec la București, dar din cauza telegramei lui Lulu (văzând că încă nu se poate face nimic în cauza lui Sandu), și a zăpezii, nu m-am dus.

Sâmbătă, în 17 crt., a venit Tensi la noi și a plecat duminică. A fost un ger cumplit!

Azi a scris P.S. Sa Episcopul Sfântului Părinte să intervină astfel încât cuscrul Coșocarul să fie trimis în România cum au trimis românii în Ungaria pe preoții și călugării complotiști.

Ungurii sunt obraznici. Acum a mers generalul Keitel la ei, să-i capaciteze pentru a da armată în Rusia. (Până acum numai au înșelat lumea!). Noi încă trebuie să aducem multe jertfe. Se spune că Mareșalul Antonescu ar fi la Hitler să trateze asupra prețului ce vom primi pentru noul concurs militar ce ni se cere.

28 Ianuarie. Sâmbătă și duminică a fost un viscol enorm cu zăpadă multă, a umplut și la noi coridorul. Prin aceasta a slăbit puțin gerul cumplit; dar iarăși a revenit. De ieri e închisă circulația spre București pe la Severin; mâine plec în cauza pașaportului lui Sandu, dar peste Ilia-Brașov!

Ce-o fi cu bietul Pius?... Azi am ridicat salariul lui pe Ianuarie.

Toate florile (filodendronii și ficusul), au înghețat în salon. Lemnele trec grozav!

3 Februarie. Obținând Lulu viza lui Sandu pentru Elveția, am mers la București să-i aduc pașaportul și devizele. Am făcut o călătorie penibilă, încolo 27 ore, peste Ilia-Teiuș, fiind linia Severin închisă din cauza avalanșei căzute peste ea. Încoace am venit peste Severin, tot în clasa I. Loc de șezut am avut, dar îmbulzeala era atât de mare, cât, încolo, de la Teiuș (de la ora 7 seara), până la București (11.30 a.m.), n-am putut pătrunde la closet; înapoi la fel, toată noaptea.

L-am găsit pe Lulu bine, i-a ajutat Dumnezeu de a avut, în legătură cu ultima călătorie în Turcia, frumoase experiențe. Pentru Sandu, după atâta trudă, nu s-a putut obține mai mult de o lună de stat în Elveția și aceea începând din 26 Ianuarie! Fratele lui Sandu, Iancu, e în căutarea unei întreprinderi și dacă o va găsi, Lulu i-a oferit concursul material! Am mai întâlnit la București pe Nemoianu, Oțoiu, Costea,

Păclișanu etc. Acesta-mi vorbea foarte rău de actualul Nunțiu, Cassulo (pe care și eu îl găsesc un om slab), spunând, printre altele, că raportul Mitropolitului din Blaj cu distrugerea bisericilor române din Ungaria l-ar fi dat domnului Gyórfás să-l verifice el! Apoi că cineva (un preot romano-catolic, care ar fi fost de Crăciun la Lugoj), ar fi scris Ministerului în cauza episcopului nostru, că nu mai vede și că ar trebui să i se dea un coadjutor (indicând și persoana). Nu mi-a știut spune numele niciunei persoane.

Azi a plecat Sandu cu Nica la Arad, ca dimineața să plece de acolo la Viena.

5 Februarie. Ieri dimineață ne-a telefonat Sandu de la Arad că e bucluc: avionul nu pleacă. I-am răspuns, să-și scoată bilet de tren până la Viena și să plece dimineața următoare. La amiază ne telefonează că l-a consultat directorul Sanatoriului de acolo, care i-a spus că nu are nimic cu plămânii, ci cu inima; are să stea la el 10 zile sub observație, apoi va vedea ce sfat îi dă. Alt bucluc! Astă-dimineață ne telefonează Nica că și ea a rămas acolo!

6 Februarie. Pius ne scrie că au făcut un marș de 8 zile prin stepă, pe un ger de -25° – -30° . Până acum a suportat totul bine, a primit o șubă. Lici a ținut o conferință la Clubul francez din Caransebeș.

13 Februarie. Zilele acestea s-a făcut inspecție catehetică la școlile secundare de aici. La Liceul de băieți, ne spune directorul Peteanu că au fost chemați la Inspectoratul din Timișoara pentru a le spune să liniștească lumea, fiind tranșată chestiunea Ardealului. Ministrul Petrovici le-a trimis vorbă că, în principiu, Ardealul e al nostru. Pe de altă parte, generalul Iacobici cu ortacii săi stăruie în demisie, ca protest pentru neretrocedarea Ardealului, care ar fi avut să urmeze după Odessa. Eu la București am auzit că Iacobici ar fi demisionat din cauză că Mareșalul nu l-a făcut și pe el Mareșal după victoria de la Odessa și că urma în 4 crt. să se prezinte la Führer, care-l apreciază mai mult, deoarece are Crucea de fier din celălalt război. Ce să mai crezi?

Cineva-mi spune să ne pregătim cu de toate, pentru că după 1 Martie încetează orice circulație și aprovizionare, totul rezervându-se pentru armată. De fapt, se fac mari pregătiri de mobilizare generală.

Lici a ținut ieri la Casinou o foarte reușită conferință cu titlul „Pascal penseur”⁵⁸⁴!

16 Februarie. Azi a fost pe aici prepozitul pensionar de la Baia Mare, Alexandru Breban. Povestește că regătenii noștri ar putea merge la Pesta să învețe acolo a minți și a lua mită. El a dat 30.000 pengö pentru aranjarea minelor lui cu statul maghiar. Despre cuscrul Coșocaru spune că a fost la Pesta, a fost retrimis la Cluj, episcopul Hossu s-a expus pentru el și a fost trimis acasă.

Despre stările noastre de dincolo: episcopul Rusu amenință cu proces statul maghiar pentru denegarea pensiilor la preoți și familiile lor. Ei văd problema noastră clar: zdrobirea Rusiei și în baza omeniei ce și-a câștigat România la Führer se va aranja retrocedarea teritoriilor luate. Înșiiș ungurii mai cu scaun la cap acceptă acest lucru.

17 Februarie. Azi a fost pe aici Octavian Popa de la Făgăraș, acum profesor pensionar la Timișoara.

21 Februarie. Azi a sosit Nica de la Arad, Sandu a plecat azi la Davos. A fost iarăși o întreagă comedie: stând 14 zile la Arad, Sandu a pierdut viza de ieșire. Telefoane la Lugoj, de aici telegramă, telefoane la București, intervenția lui Lulu, rezolvare, telegramă fulger (în 24 ore), avize la Arad, în fine... a primit din nou autorizație de ieșire. Lulu s-a supărat că l-am lăsat să stea la Arad; dar ce să fi făcut? Puteam lua răspunderea unei alte atitudini? Bine că a plecat, în sfârșit, Dumnezeu să-l ajute să-și prelungească șederea în țară și să se facă sănătos!

Iarna aceasta a fost deosebit de grea! Zăpadă multă, care cred că nu va fi topită nici peste 3 săptămâni. Gerul a mai slăbit, dar noaptea e tot frig. Pius ne-a scris că a scăpat de degerat.

Eu sunt tot cam bolnav, de când am fost la București mi-e sete întruna și am controlat dacă nu cumva e zahăr. Dar analiza urinei e foarte favorabilă. Ieri am fost la Dr. Vince, el toate le reduce la hormoni

⁵⁸⁴ „Pascal gânditorul” (fr.) (n. trad.)

și (conform sfaturilor primite de la Dr. Trifon din București), am reluat injecțiile cu Testoviron.

Nu demult, Mareșalul Antonescu a fost iarăși la Führer, comunicatul spunea că s-au discutat chestiuni politice și militare. Desigur, problema Ardealului e limpede, se așteaptă momentul potrivit unei soluții! În aceeași vreme, Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, a spus la banchetul ofițerilor superiori că în curând va face declarații asupra politicii interne și externe a țării. Aceste declarații însă nu s-au mai făcut.

4 Martie. Aseară îmi spunea colonelul Brazdă că i-ar fi povestit generalul Zlotea, companionul generalului Rujinski la moara „Clara”, venit acum de la București, că în scurt timp vom ocupa Ardealul de la unguri, care vor primi ca recompensă Serbia!

Luni, în 23 Februarie, a plecat Nica la București și s-a pus pe lucru. Urmează să înceapă examenele pe care le mai are din anul II, apoi celelalte.

Lulu mi-a telefonat să-i fac rost de ceva împrumut, nu știu spre ce scop. Am luat ieri de la „Cărășana” 350.000 lei și i-am trimis 310.000, să vedem cum va opera cu ei să nu fie ceva bucluc.

Luni, în 2 Martie seara, a avut loc concertul de pian dat de doctorul Iamandi, cu prelegerile lui Lici. Ambii s-au prezentat admirabil.

Eu încă tot nu sunt în rând cu sănătatea. Acum îmi tratez urechile, ca să înceteze vâjâitul. Dar obosirea repede de unde vine?

17 Martie. Abia azi am avut o zi de primăvară! De la Pius încă nici o scrisoare de mai bine de o lună. Sandu ne scrie ce grea a fost călătoria, ajungând cu 39°C la Davos. Aici e așezat bine la St. Josefheim, casă susținută de maici, care sunt foarte atente. Stă 14 zile în pat, un fel de carantină pentru tifos.

Zilele acestea au fost tot felul de vești, între care și aceea că întreg Ardealul va fi ocupat de germani, apoi va rămâne autonom. S-ar putea și așa, că s-ar uni după-aceea iarăși cu România.

Bety ne scrie de la Odorhei că s-a pus Camil pe agricultură: are 9 vite cornute, a mai cumpărat pământ. Speră că în curând o să ne revedem!

Eu mi-am luat un concediu de 30 de zile. Măine încep să mă examinez și să mă tratez cu Dr. Iamandi. Să văd, dacă-mi va permite să merg undeva, pentru schimbarea mediului. M-aș duce la Petrila, unde fratele Hangea m-a invitat cu multă amabilitate!

Săptămâna trecută Consistorul a numit protopop la Arad pe domnul Teodor Voștinaru. Dar mi se pare că Ministerul nu aprobă, ci ține să fie numit un refugiat. Va putea să iasă prost toată afacerea! Îl privește, nu a acceptat propunerea mea!

Zilele acestea a plecat și de aici armata spre front: 42 artilerie! Câtă jale și îngrijorare pe fețele bieților soldați. Cine poate fi sigur că se va reîntoarce!? Și totuși, jertfa trebuie adusă!

21 Martie. Am început, de 3 zile, să mă tratez cu Dr. Iamandi și-mi face bine. Dar după o zi de primăvară, iarăși s-a stricat vremea, cu ploaie, ninsoare și ger, încât te duce la exasperare! (Hitler a spus că de 140 de ani nu a mai fost așa o iarnă grea!).

A venit pentru Nica, de la „Sonemin”, 60.000 lei rest din salariul lui Sandu pe Octombrie-Martie și o scrisoare drăguță.

Episcopul a făcut iarăși o prostie cu numirea lui Vucu la Zorlenț.

La București s-a ținut, alaltăieri, o mare adunare, în care s-a anunțat înființarea unei organizații a clerului și învățătorilor, cu secții pe județe. A luat parte lumea ortodoxă, dar dintre ai noștri nimeni! Vom dispărea, încetul cu încetul, din viața publică. A vorbit însă admirabil Mihai Antonescu împotriva ungarilor!

De la Pius nimic. Comunicatul de război anunță că în timpul din urmă Regimentul 33 (al lui), s-a distins în luptele din Crimeea. De-ar fi scăpat cu bine și de-ar veni acasă!

10 Mai. Demult nu am mai luat în mână aceste memorii! Cauza: boala, de care fac mențiune în paginile precedente, m-a ținut 4 săptămâni la București.

La Florii au venit de la București, în vacanță, Lulu cu Nica; cu ei a venit și fratele lui Sandu, Gavriluț, refugiat din Ungaria. Am petrecut

Paștile împreună, dar eu fiind în concediu de boală, n-am luat parte la ceremoniile din catedrală. Lulu a tot stăruit să merg cu el la București să mă examinez cu specialiști. Am mers și Dr. Marinescu a constatat imediat că e caz de operație a prostatei. Mi-au scos 1500 gr. urină din bășică. Așa m-am instalat la Sanatoriul „St. Vincent de Paul”, unde mi s-a făcut prima operație. Cu pregătire cu tot, am stat 26 de zile. Am venit acasă să mă întrezesc și apoi să merg înapoi pentru a 2-a operație, care sper, va ajuta bunul Dumnezeu să reușească și ea, deși mă tem că va fi grea. Până aici, mulțumesc lui Dumnezeu, care mi-a dat toate darurile și a mers bine. Cheltuieli sunt enorme până acum, fără doctor au fost 34.000; scumpul meu Lulu le suportă pe toate. El și, mai ales, Nica m-au vizitat zilnic și mi-au adus toate bunătățile.

În aceeași vreme, Lici a dat la București examen de lector al limbii române pentru universitățile din străinătate! În acest scop, în săptămâna Paștilor, în 3 zile, a scris și a tipărit o nouă broșură: „Estetica limbii vorbite”. A reușit foarte bine și e desemnat pentru Constantinopol.

Pius a scris că s-au retras ceva mai înapoi de la front; el a fost decorat cu Coroana României cu virtutea militară și spade; e medic șef al regimentului. Dumnezeu să-l ajute mai departe!

De la Sandu încă nu avem știri mulțumitoare: de când e la Davos, e tot cu febră, în pat. Poate dacă se desprimăvărează, să ia o întorsătură mai bună starea lui.

De 2 zile e vreme mai bună, a început lucrul câmpului ...

18 Mai. După ce am venit acasă, într-o săptămână, am pus 25 kg, mâncând bine și de toate, așa cum mi s-a dat la București. Când colo: examinându-mi sângele, s-a găsit în el 0,69% uree, ceea ce mă obligă la un regim strict, fără carne, fără lăptării și fără făinoase. Cu ce să te alimentezi ca să te întărești? Dr. Iamandi a început cu niște injecții: una de insulină, alta de tonophosphan. E rău de omul bolnav! Da-va Dumnezeu să mă văd iarăși sănătos?

Sărmanul Sandu de la Davos tot mai stă culcat și tot are 37°8-38°. Ce va fi și de el?

Pius se plânge că sub raportul profesiei o duce foarte rău: nu face decât administrație!

19 Iunie. Tot așa cu boala mea! A scăzut ureea, am început un regim mai moderat, la analiză iarăși am avut 0,58%. Am început un regim strict, după cum mi-a trimis Lulu instrucțiuni primite de la Dr. Marinescu, dar acum am mai slăbit acel regim, în speranța că a fost destul.

Lici a fost la București, chemați fiind la minister toți cei reușiți la lectorat ca să-și aleagă locurile.

Zilele acestea au fost rechiziționate toate cerealele ungarilor de aici, lăsându-li-se abia pentru trei zile. Și aud că imediat a venit ordin să li se dea înapoi. Ce autoritate mai are Statul Român cu asemenea procedee? Oricât de motivate ar fi ca retorisme față de procedeele ungarilor față de românii de dincolo...!

Azi Lici e la Timișoara, martor în cauza procesului unor elevi legionari. Bacalaureatul din Lugoj, la care Lici a fost mereu membru în comisie, a reușit slab de tot, 49% fiind căzuți! O așteptăm pe Nica.

4 Iulie. Ieri a fost la mine preotul Belea, venit acum de la Roma. Mi-a adus o scrisoare de la părintele Tăutu. Îmi scrie că Generalul Dănilă Pop, absolvent impropriu pentru slujba de ministru al României la Vatican (un general inflexibil, la vârsta de 75 de ani!), ar fi demisionat. Știrea mi-a confirmat-o și P.S. Bălan, spunând că ar fi în combinație, ca succesor, faimosul monseignor Iuga de la Cluj; dar acesta e cetățean maghiar! Belea spune că a venit prin Germania, fiindcă prin Slovenia nu se recomandă călătoria, sunt lupte continue, se pușcă asupra trenului. În Italia e multă mizerie, cercurile eclesiastice nu prea sunt încântate; iezuiții germani au mers să se încorporeze și au fost refuzați: ca iezuiți nu sunt vrednici să poarte haina militară!

Azi a fost la mine P.S. Bălan – a treia vizită credeam că aduce ceva lucruri grave auzite de la Belea, cum mă anunțase la telefon. Dar nu a adus decât nimicuri. Eu i-am pus în vedere marele inconvenient ce rezultă din starea de tensiune între noi și Ministerul Cultelor.

Din cauză că azi o săptămână am făcut baie, am prins o mică gripă, care m-a incomodat toată săptămâna, slăbindu-mă, așa că progresul de vreo 2-3 săptămâni a fost pierdut.

Marele eveniment al săptămânii acesteia a fost căderea Sevastopolului; ne-a readus speranța de a-l revedea pe Pius. Ne-a scris că va primi concediu, după terminarea operațiilor în curs!

6 Iulie. Ieri am primit o scrisoare de la Sandu. Tot rău, în pat, cu febră 38°. Cardiografia nu a dat nimic în contul inimii. Trebuie să mergă la specialiști, cum i-am scris și eu, să se afle odată misterul bolii lui. Și cât e de deprimat și cu dor de casă! Să vedem cum vom reuși cu pașaportul Nicăi.

De la Odorhei ne-a telegrafiat Bety că mamă-sa e pe patul de moarte, să mergem să ne mai vadă. Dar eu cu starea mea nu aș putea merge, chiar dacă aș primi pașaport, dar nici vorbă!

Azi mi-am făcut analiza sângelui: ureea nu a crescut mult, din cauza gripei, e 48‰, acum 2 săptămâni a fost 40‰. O să caut să mă refac.

Cancelistul Episcopiei, V. Gligor, a fost la București și mi-a adus o scrisoare de la Lulu și una de la P.S. Aftene. Acesta din urmă îmi scrie că s-au început cele mai grozave lupte din partea ortodocșilor împotriva noastră!

Am așteptat pe Nica, seară de seară; în fine, ieri ne-a telefonat de la Copșa că astă-seară sosește. A mers pe la Copșa să-și mai vadă lucrurile. Examenele le-a luat cu bine.

Lici e chemat pe 1 August la București la curs de propagandist pentru străinătate!

11 Iulie. Nica a sosit luni, în 6 seara. Marți, în 7, a fost la noi Măxer, în cauza pictării bisericii din Reșița. Luni am primit 30 kg de brânză de la Bouștarul de Jos, cu 150 lei kg.

Miercuri, în 8, au sosit la noi Ioniță Pop, venit după salariile preoților, și Șerban Opreș, inginer tot la Lupeni, și au stat ambii până joi seara. În ziua următoare a venit Toma Nistor, doctorand în medicină, numit la circumscripția Curtea – Severin. Vineri a fost pe aici Victor Opreș de la Deva și preotul Augustin Boca de la Balșa cu preotul

ortodox Ileașă de la Mada, care vrea să treacă la Unire. Nu știu ce se va fi isprăvit la Episcopie. Îmi spunea Deciu că nu demult a fost pe aici unul de la Cernăuți și l-a luat în gură mare.

Joi seara ne-a vorbit Pius la telefon, de la București. Abia până aici a putut veni cu avionul de la Odessa. Avea concediu să vină acasă, dar i-a venit telegramă să meargă la Compania IV Sanitară. El merge la Tulcea la partea sedentară a Regimentului, va încerca să obțină un concediu de acolo. În caz contrar, vom face un memoriu.

Ieri am dat cererea lui Nica pentru pașaport, să meargă la Sandu. Să vedem dacă va reuși. Lici a plecat azi la Timișoara, chemat de Puiu.

20 Iulie. De la Timișoara Lici a mers la Alba Iulia, unde l-a întâlnit pe Dăian. Acesta i-a povestit că umblând cu Frențiu pe la Beiuș a întâlnit pe administratorul unui anumit domn Tisza, rudă cu Tisza Pișta de pe vremuri, care i-ar fi spus administratorului că, ori înving nemții, ori înving englezii, dar s-a sfârșit cu Ungaria! Mai spunea Dăian că ungurii ar fi cerut ratificarea dictatului de la Viena. Li s-a răspuns: atunci aveam o Românie ostilă, azi România ne e o aliată prețioasă...

Luni, în 13 crt., a venit Pius pentru 4 zile, pe furiș. A făcut drumul de la Odessa la București cu avionul, s-a dus la Tulcea și s-a făcut demobilizarea pe 18, când trebuie să se prezinte la Compania IV Sanitară. Concediu nu a primit, poate doar peste o lună. Dar acum merge la ambulanță, care e în afara razei artileriei și unde își face profesiunea lui de chirurg. Câte ne-a povestit din război! ... Nu știu cum să mulțumim lui Dumnezeu că l-a scăpat. De ni l-ar păzi și de acum înainte!

24 Iulie. Alaltăieri a fost la mine iarăși domnul Gheorghe Farca (fost, pe vremuri, fratele Nichita la P.S. Frențiu, ajuns un fel de secretar administrativ, până ce a ajuns la o frumoasă situație materială, s-a căsătorit și a luat o fabrică în exploatare; refugiindu-se de la Oradea, unde și-a vândut averea, acum e la Bălți, directorul unei fabrici de mezeluri), care mi-a povestit lucruri interesante. Căutând el să facă organizarea uniților la Bălți, a fost denunțat la Parchet, care nu i-a găsit nici o vină. Apoi a fost chemat la Prefect, unde a avut discuții cu P.S.

Ciopron. Dar se ține bine. A fost și pe la Mănăstirea Neamțu, unde l-a văzut pe I.P.S. Visarion.

Ieri după-amiază am avut o neașteptată surpriză: a venit iarăși Pius. De la Roman, unde s-a prezentat la Compania IV Sanitară, a obținut un concediu de 12 zile, așa că a venit iarăși acasă!

Zilele acestea Radio clandestin a tot vorbit despre un „dictat de la București”, semnat de Antonescu la 30 Iunie a.c., prin ce s-ar fi obligat ca până la sfârșitul războiului să nu mai pună chestiunea Ardealului. Vorbea și de o comisie care s-ar fi așezat în Ardealul de Sud. Se vede că în legătură cu măsura luată la noi față de unguri (vezi 19 Iunie), s-a procedat energic din partea Germaniei. Se spune că și ungurii ar fi fost obligați la o altă ținută, dovadă că de 2 săptămâni – așa aud – nu mai primim refugiați! Dar, chiar dacă pe viitor s-ar purta ungurii bine, unde e satisfacția pentru cele întâmplate în trecut?

Zilele acestea, spre marea mea bucurie, mi-a scăzut ureea la 0,36%.

26 Iulie. Azi a fost la noi căpitanul S. cu doamna. El a fost nu demult la București și spune că lumea de acolo e pesimistă. Mareșalul ar fi bolnav, de aceeași boală ca Titulescu, lipsă de globule roșii. Nu știe nimeni dacă el are ceva asigurări din partea Germaniei ori ba. Atunci pentru ce nu ne păstrăm puterea pentru viitoarea răfuială cu ungurii?

De fapt, viitorul e foarte enigmatic. Se spune că Mareșalul nu prea comunică cu nimeni. Când se întâlnește cu Hitler, se văd numai între patru ochi și nimeni dintre însoțitorii Mareșalului nu e admis să asiste. Tot așa la ceilalți corifei germani. Mai nou Mareșalul ar fi cerut ca pe frontul rusesc ai noștri să lupte sub comandă proprie. Nu s-a admis.

Ulterior aflu că generalul Iacobici⁵⁸⁵ ar fi desemnat ca succesor al Mareșalului.

⁵⁸⁵ Iosif Iacobici (1884 – 1952), ofițer de carieră, scurt timp ministrul înzestrării armatei și ministru de război, după rebeliunea legionară. A fost șef al Marelui Stat Major al Armatei române. Arestat succesiv în 1946 și 1948, a murit în închisoarea de la Aiud.

28 Iulie. Zilele acestea l-am așteptat pe Lulu. Azi ne telegrafiază că merge la Cloșani.

5 August. Ieri a plecat Pius, cine știe când și cum va ajunge la locul la care este rânduit? Și cine știe când ne vom mai vedea?! Dumnezeu să-l ocrotească!

Acum câteva zile am primit de la Sandu ultimele rezultate: are t.b.c. bronho-pulmonar, boala e în evoluție. I-am scris să vină acasă, pare a nu mai fi nici o speranță. O, Doamne, de ce a trebuit să ajungă așa, acest suflet bun?!

Nu știu ce o mai fi cu noi. Luptele continuă favorabil, dar multora le vine o îndoială: pentru ce ne jertfim forțele în Rusia și nu le rezervăm pentru Ungaria?! Azi a anunțat Radio Londra că Radio Budapesta ar fi relatat despre deblocarea unui număr de 33 de ofițeri pentru că nu s-ar supune ordinelor. Iar nemții lansează ideea unei Transilvanii autonome, sub protectorat german!

13 August. Deblocarea ofițerilor e adevărată. Între ei e și generalul Iacobici. Nici nu se putea ca el să fie urmașul Mareșalului, când el a fost contra continuării războiului. Cum spune Radio clandestin, urmaș al conducătorului ar fi fost desemnat Generalul Dragalina, eroul din Crimeea, căruia Hitler i-a și dat mai nou o decorație mare.

Se aud multe despre intenția nemților de a aranja Europa după război în așa fel ca să fie un popor conducător (Führungsvolk), care ar fi ei, iar celelalte popoare ar fi unele cu autonomie, dar fără armată și fără reprezentare diplomatică, altele conduse în mod colonial. Cum vor ajunge românii, nu se știe. Despre Ungaria se spune că s-ar îngloba în administrația germană. Nici nu merită altceva. Zilele trecute au distrus ungurii un întreg sat sârbesc în Bacica, pentru uciderea a doi jandarmi. Se spune că ar fi fost uciși 14.000 de sârbi, primul-ministru Kállai a recunoscut în parlament 2.500, dar și asta e o mare barbarie. Iar mai nou au spânzurat nemții la Pancevo 100 de sârbi.

17 August. A fost ieri la noi Coman Turcu de la Loman, văr al meu de al doilea. Moșul lui a fost frate cu moșul meu. Nu ne-am mai văzut de la nunta noastră, când el a venit cu încă doi de la Loman. De

atunci am mai corespondat noi, dar oricât am dorit să mergem noi pe la Loman nu am ajuns. E un om isteț, bine situat, cu familie frumoasă.

Suntem mânăniți că de 2 săptămâni nu avem nici o știre de la Sandu. Azi cred că ne va spune Lulu când să merg la București la noua operație.

Lici e de la 1 August la București, chemat fiind la un curs aranjat la Ministerul Propagandei pentru viitorii lectori universitari din străinătate. Cursul a fost gândit pe două săptămâni, dar Lici dorea să mai stea ca să-și termine teza pentru când va pleca. Mi-a telefonat că e numit la Istanbul și că e vorba să plece pe 1 Septembrie.

22 August. Ieri, printr-o scrisoare expresă, Lulu îmi cere să-l rog pe Otto să ne dea informații cu privire la unele fabrici ce ar putea fi românizate. Ar merge până la 80 milioane, luând bani împrumut de la Bancă.

Astăzi ne-a venit o carte poștală de la Pius, din Caucaz. A mers 11 zile până acolo, s-a săturat de drum. Dar a fost primit bine, fiind așteptat de mult. E interesant pe acolo, el e mulțumit.

26 August. Azi am fost cu Mili la Timișoara, cu mașina Episcopiei. Prietenul Roth s-a arătat foarte afectat că am luat asupra mea riscurile acestei călătorii. Ei sunt foarte îngrijorați de amenințarea cu Transnistria. Se spune astfel că dacă îi duce pe evreii din Banat (pe care autoritățile românești i-au și abandonat, ca fiind maghiarofili – ceea ce nici nu contravine realității!), și dacă se atașează la Banat și „Pământul nimănui”, cum se numește azi Banatul iugoslav, atunci vor fi aici germanii populația cea mai numeroasă și vor revendica administrație germană.

Se spune că Mareșalul Antonescu s-a cam retras din cauza unei audiențe a lui Killinger, când i s-a făcut rău.

Călătoria aceasta nu m-a obosit deloc pe mine, mai mult pe Mili. Dovadă că mă simt bine, sunt în perfectă ordine cu refacerea, așa că pot pleca la a doua operație. Săptămâna aceasta am făcut ultimele analize. Profesorul e mulțumit și a admis să plec, ceea ce vom și face sâmbătă seara.

27 Septembrie. Astăzi dimineața m-am reîntors de la București, de la a doua operație, reușită cu bine. Am plecat sâmbătă, în 29 August, cu Mili. Neprimind bilete la vagon-lits, am mers la vagon cl. I, iar pentru a ne asigura locurile de șezut, am trimis la Timișoara pe cancelistul Gligor de la Episcopie să ne rețină biletele.

Sosiți cu bine la București duminică dimineața (ne-au așteptat la gară Lici, Lulu și Puiu Sârbu), am mers la Sanator și ne-am instalat; luni dimineață mi s-a făcut analiza numită „constanta lui Ambar”. Marți am fost operat, fără nici o durere! După operație încă, toate au mers cât se poate de bine. Nu pot îndeajuns mulțumi Domnului! Mili a stat cu mine până în 15 crt., apoi a plecat acasă. În una din nopți a avut loc bombardarea orașului București, împreună cu cea a altor orașe din România, de câteva avioane rusești-americane („cetăți zburătoare”). Comunicatul oficial spunea că nu au fost omorâte decât 14 persoane din populația rurală. Eu atâta știu că într-o comună suburbană, unde nu era nimic camuflat și se ținea o nuntă, au pierit mai mulți. Chiar la Apărarea Antiaeriană, care era afară de oraș, au căzut 3 bombe, dintre care una a explodat, a omorât 5 soldați și a rănit pe mai mulți, între care și pe Gavriluțiu nostru! Noi priveam cu groază, prin fereastră, ce vedem și ce auzim! Monseignor-ul Ghica îmi spunea că știa de la fratele său de la Externe că avioanele au zburat la înălțimea de 7.000 metri, dar Gavriluțiu afirma că acolo unde a fost nunta au coborât așa de jos, încât i-au mitraliat pe oameni.

La Sanator am primit mai multe vizite, printre care: Prințul Ghica, părintele Leandru A.A. cu părintele Anton, părintele Dăian, Buzilești etc. Am primit scrisori de la episcopul Ioniță (și telegramă, Roth etc.). Între timp a venit și Pius la București, el a fost transferat la Spitalul militar din Timișoara.

Nu-și poate închipui nimeni sentimentul ce-l ai când ai scăpat de o boală așa de gravă, care te amenința cu pieirea! Ești iarăși om de rând, poți să muncești, să te bucuri de viață! Și iarăși nu-și poate nimeni închipui sentimentele mele față de scumpul meu Lulu, căruia am să-i mulțumesc că am scăpat cu viață! El a suportat cheltuielile, care au fost mari: la prima operație cam 50.000, la a doua cam 60-70.000!

Dumnezeu să-l răsplătească și să ni-l țină cu sănătate. El muncește din greu la serviciul lui, unde și-a câștigat aprecierea tuturor, de aceea la promovările din vara aceasta el a fost avansat cu 2 grade, ajungând subșef de serviciu cl. III.

Lici a stat la București de la sfârșitul lui Iulie până în 17 Septembrie. A lucrat din greu la teza de doctorat. Tot Lulu a cheltuit cu el. În 24 a venit Nica la București, pentru examenele de toamnă. După aceea va pleca la Sandu, care, mergându-i tot rău la Davos, a făcut ultima încercare: s-a internat la sanatorul doctorului Cerey din Lausanne. Acesta tratează cu tuberculină și i-a promis, că întrucât organismul lui nu e total compromis, îl vindecă. De-ar da Dumnezeu să-l revedem și pe el sănătos, ca să aibă și Nica clipe mai senine. Sărmana de ea, cu câtă resemnare suportă toate!

În șirul nenorocirilor căzute asupra familiei Coșocar, a venit mai nou moartea pe câmpul de luptă a lui Gică, un băiat atât de bine. Ce va face mama lui și mai ales mama adoptivă, doamna Paula, când va afla?! Tatăl lor e tot închis încă la Budapesta, schimbul se tot amână. El a avut dublă pneumonie și se spune că e foarte slăbit!

30 Septembrie. Alaltăieri, luni, i-am telefonat episcopului Bălan că am venit și imediat mi-a făcut o vizită. Tot luni dimineață a plecat Mili la Timișoara, pentru a se trata la o ureche, de care suferă încă de la București. Dar aseară s-a reîntors, după un scurt tratament, pornind pe calea însănătoșirii.

Azi a sosit Pius de la București. Și-a adus toate bagajele. Stă câteva zile acasă. A văzut lucruri frumoase în Rusia.

Eu am reluat la Dr. Iamandi injecțiile cu insulină ca să mă întăresc. Rana, har Domnului, merge bine spre vindecare.

4 Octombrie. Azi am fost cu Mili, Pius și familia Ungur la via acestora. Am petrecut o frumoasă zi de toamnă călduroasă, în aer liber. Lici nu a putut veni.

5 Octombrie. Am fost la Timișoara, pentru a vorbi în unele chestii de „românizare”, după dorința lui Lulu. Îmi scrisese și prietenul din copilărie, Alexandru Solomon, să-l vizitez. Acesta, ca și ceilalți evrei, e preocupat de grija transportării în Transnistria. Nu știe ce soluție

să găsească pentru copii. Am văzut și pe Roth, apoi pe preotul Luminosul.

În luna Septembrie au fost la noi mai mulți miniștri germani, între care Dr. Funk. Apoi a fost domnul vicepreședinte al consiliului, Mihai Antonescu, la cartierul general al Führer-ului, unde a tratat cu Ribbentrop și cu Führer-ul. Se spune că Führer-ul ar fi pretins între altele o mobilizare generală de la 17 la 54 ani, trecerea de la valută aur la valută muncă (iar aurul să li-l dăm lor; desigur, cumpărăturile ce se fac prin țările neutre, trebuie plătite în aur!); același lucru l-ar fi cerut ungarilor, slovacilor și croaților. Horthy ar fi contra nemților; ca răspuns la pretențiile lor, a făcut să se numească mitropolit de Caloce, episcopul Glattfelder⁵⁸⁶, cel mai mare adversar al nazismului, iar ca ministru al Apărării Naționale l-a numit pe Nagy Vilmos, tot adversar al nemților. Cu toate acestea (ungurii nici nu lasă pe soldații germani să pună piciorul pe pământul Ungariei, nici pe răniții lor să treacă prin Ungaria), Hitler tot pare că ține cu ei. Nu vrea să ne restituie Ardealul, ci să ne ia și ce avem și, împreună cu Banatul, să facă un teritoriu autonom, sub protectorat german. Iar locul evreilor îl iau germanii.

Astfel e de înțeles că ai noștri se întreabă: pentru ce ne jertfim armata în Rusia, iar ungurii și-o păstrează intactă? Se spune că Mareșalul nu ar mai fi agreat de nemți, de aceea el nici nu se mai prea manifestă. L-a lansat ca succesor al lui pe Generalul Dragalina, dar se spune nici acesta nu ar fi atât de flexibil, de aceea mai nou nu se știe nimic de el.

7 Octombrie. Azi a plecat Pius la Timișoara. Ne-a vizitat Ioniță. Ieri am fost cu el și cu Pius într-o plimbare la Ohaba, cu mașina Episcopiei.

Sandu ne scrie cu data 22 Septembrie că și-a început tratamentul. Încă nu știe cum va reacționa, dar se plânge de Davos: acolo a slăbit din cauza alimentației. Să sperăm... Dumnezeu e bun!

I-am trimis Anei la Vulcan vreo 10-15 kg făină.

⁵⁸⁶ Iulius Glattfelder, fostul episcop romano-catolic de Cenad.

12 Octombrie. Alaltăieri, sâmbătă, a venit Pius acasă de la Timișoara și a plecat azi dimineață. Și-a luat paltonul, pentru că a început să se facă frig.

Am primit de la Sandu o scrisoare din 2 Octombrie, care ne-a bucurat foarte mult. Laudă Sanatorul din Lausanne, se simte cu mult mai bine de când a început tratamentul acolo.

13 Octombrie. Azi am făcut alegere de canonici: pe Ștefan Bălan și Ion Ploscaru. Să vedem cât se vor dovedi de destoinici.

Cu cele de iarnă ne-am cam aprovizionat.

Mi-am făcut analiza ureei în sânge, ca să văd cum să mă alimentez. La operație am avut 0,32 ‰. Acum a scăzut la 0,24 ‰. Har Domnului!

Sunt diferite zvonuri în legătură cu războiul. Nemții au renunțat la asediarea Stalingradului! În Ardeal și Banat, spre frontiera de Vest, s-ar fi așezat armata germană: cu ce scop?

16 Octombrie. Aseară a sosit episcopul nostru de la Blaj, unde a fost o conferință comună cu episcopii noștri veniți din Ungaria: Hossu și Rusu. Ambii mi-au trimis călduroase salutări și îndeosebi cel din urmă, felicitându-mă la însănătoșire. Azi am luat parte, pentru prima dată după boală, la ședința Consistorială. La începutul ei, P.S. Sa m-a salutat cu cuvinte amabile.

Aseară a venit la noi Puiu Sârbu, reîntors de la București, unde l-a văzut pe Lulu. Azi ne-a scris Lulu, răspuns la felicitarea din 14 crt.

18 Octombrie. Până acum a fost tot secetă, azi a început ploaia binefăcătoare. Dar e împreună cu un frig, care ne face să încălzim.

27 Octombrie. Și totuși Nica nu poate pleca mâine, cu avionul, la Sandu! Nu are viza de ieșire (nu s-au îngrijit la timp să o ia), acum va merge cu trenul peste Ungaria, îi trebuie din nou și aprobarea Elveției, fiindcă au trecut 30 de zile. O, de s-ar sfârși și cu asta!

Lulu putea să aibă necaz cu banca din cauza creditului primit de la „Cărășana”, fiindcă a semnat și el.

2 Noiembrie. Ieri a fost instalarea noilor canonici Ștefan Bălan și Ion Ploscaru⁵⁸⁷. Mult necaz ne-a făcut Iosif Popa, care nu vrea să se pensioneze. Apoi au fost comentarii pentru că am ales doi tineri, unul nepot al vlădicului. Dar toată comedia ține 3 zile! Vremea e călduroasă, de minune!

Cu ocazia proclamării noilor canonici, am citit în ședința capitulară un studiu despre capitluri și despre canonici. Va apare în *Cultura Creștină*.

8 Noiembrie. Azi a ținut Lici o conferință despre Octavian Goga. Prefectul l-a chemat la sine și i-a impus să nu vorbească nimic împotriva ungarilor. Atunci Lici și-a ales ca subiect poezia de amor a lui Goga. Deși schimbarea subiectului s-a făcut în ultimul moment (cu 2 ore înainte de conferință), a ținut-o foarte interesant!

11 Noiembrie. Azi a sosit Nica de la București. A luat în toamnă 3 examene, mai are 3 și poate lua licența. A petrecut acolo 1 ½ lună, cu anumite privațiuni.

17 Noiembrie. Vremea s-a îndreptat iarăși. Ieri a sosit Pius de la București, unde a fost pentru examenul de medic primar.

Duminica trecută am început cu seria de predici în biserică, pentru Postul Crăciunului, în locul episcopului, care din cauza slăbirii ochilor nu mai urcă în amvon.

Am început o lucrare despre Sf. Iosif, pe care doresc să o public de Crăciun.

18 Noiembrie. Am tăiat un porc, a fost netto 100 kg, a costat 18.000 lei.

Anglo-saxonii au debarcat în Africa și pare că începe o luptă grea.

24 Noiembrie. Azi dimineață am sosit de pe drumul făcut la Vulcan – Blaj și Deva.

⁵⁸⁷ Ioan Ploscaru (1911 – 1998), preot greco-catolic, canonic, din 30 noiembrie 1948 episcop auxiliar în Dieceza de Lugoj. Arestat de comuniști, a fost încarcerat în închisoarea de la Gherla și eliberat în 1964, exercitându-și atribuțiile episcopale în clandestinitate până în 1990, când a revenit în fruntea Diecezei lugojene.

În 18 seara am plecat la Vulcan cu trenul, peste Ilia. E o singură pereche de trenuri, ambele noaptea. Despre această mizerie am scris două articole în *Răsunetul*. Am mers într-un tren complet neîncălzit. Acolo am așteptat, tot în local neîncălzit, de la 1 la 4, fiind trenul întârziat. La 5 am ajuns la Simeria, unde am mai stat 2 ½ ore. Am sosit complet extenuat la Vulcan. Acolo am găsit că au înmormântat-o pe mama Anei cu 3 zile în urmă. Nu am ieșit nicăieri, am primit acasă vizita notarilor și a preoților.

Dimineața următoare am mers la Blaj, unde am sosit după-amiază. Am găsit pe inginerul Barbu, la care m-am găzduit. Masa am luat-o la Mitropolie. Congresul Agrului a reușit, dar s-a adevărit și de data aceasta că au fost prea strâmte cadrele lui. Frențiu a făcut mari inovații: apeduct, baie, closet englezesc în castelul mitropolitan. Zilele acestea a nins pentru prima oară în întreg Ardealul. La Blaj am aflat că a fost eliberat cuscrul Coșocarului. Stă la hotel în Pesta.

De la Blaj am plecat duminică, în 22 noaptea. Luni, în 23 dimineața, am sosit la Deva, unde în aceeași zi după-amiază am avut dezbateri în cauza impozitului de la Vulcan. De acolo am plecat noaptea următoare acasă. Am sosit complet obosit astăzi dimineața.

25 Noiembrie. Aseară ne-a telefonat Lulu că pleacă mâine în Turcia. Viza elvețiană cerută din nou pentru Nica, a fost refuzată. Săraca, de când tot așteaptă Sandu să o vadă și Nica să plece și nu reușește să plece! Acuși expiră vizele celelalte.

Azi ne-a cercetat P.S. Suciul, episcop auxiliar de Oradea. Ne-a povestit despre ce a vorbit cu Mareșalul Antonescu. Hitler nu a scris ultima pagină în istoria Ungariei și a României; duplicitatea Ungariei e cunoscută, dar are o politică foarte abilă; luptăm contra Rusiei, în interesul Angliei chiar; vom mai avea armată și pentru Ungaria, care va da în același timp față cu sârbii, croații și slovacii. Mareșalul ar fi putut crea o situație tolerabilă românilor de dincolo, dacă semna o declarație prin care recunoaște ca definitiv arbitrajul de la Viena. Față de Italia am comis nenumărate greșeli, singur Averescu s-a știut apropia de ea, dar când a început prietenia cu Ungaria și ne-a declarat că nu dorește să ne

supere pe noi, i-am răspuns peste umeri. Ungurii lucrează mai mult cu femeii.

P.S. Suciu condamnă politica din trecut a lui Maniu, „nădejdea viitorului”, dar scuză pe legionari în așa fel că pare el însuși legionar! Altfel spune că pe legionari i-au trântit nemții, fiindcă s-au opus ca toată viața economică să treacă la ei. Se spune că și azi se refuză nemților multe cereri. De exemplu, acum au cerut Vâlcovul pe 99 de ani și au fost refuzați.

La românii din Ardealul ocupat se răspândesc sectele în mod îngrozitor. Ortodocșii, în satele unde sunt amestecați cu uniții, pun preoți, dar, unde sunt sectari, le lasă vacante. Ai noștri luptă cu ajutorul școlilor cantorale.

Lupta din Africa începe să fie serioasă. Se regroupează Axa. Pare că ne retragem și de la Stalingrad. Așa spunea zilele acestea un neamț de la noi, venit de acolo, și recunoștea că dacă nu ar fi românii, care luptă vitejește, demult ar fi fost bătuți.

Azi a fost părintele Măxer la noi.

P.S. Suciu ne-a povestit că aviatorii italieni având la București un teren propriu de aterizare, unde nu umblau alții, au descărcat niște lăzi, pe care găsindu-le autoritățile noastre ca suspecte, le-au controlat și le-au găsit pline de lei românești. Erau aduși pentru propagandă maghiară.

Tot el ne spunea că Maniu stă în legătură cu Anglia prin legațiile neutre. Pe guvernanții actuali nu-i prea vizitează ca să nu-i compromită. Dar viitorul e asigurat.

Am răcit rău pe la Blaj, mi s-a umflat și înroșit nasul. Cu greu se vindecă.

6 Decembrie. Din cauza răcelii, am stat mai multe zile acasă.

Ziua de azi a trecut bine. Am servit și predicat la biserică. Am avut vreo 20 de musafiri. Dacă nu ploua, veneau probabil și alții. E mare criză de hârtie. Eu am fost avizat zilele acestea să trimit banii că mi se expediază 40 de valuri. Gazetele din Blaj nu au apărut 2 săptămâni din cauza lipsei de hârtie. Pentru mine e mare noroc, căci toate catehismele s-au epuizat.

Zilele acestea a publicat Radio Londra un apel de la doi mitropoliți ruși către soldații români ca să nu lupte împotriva rușilor, care sunt ortodocși ca și ei și sunt un popor pașnic! Ce să mai crezi? Se vede că e disperată cauza lor. De fapt, din mult trâmbițatele atacuri în Africa și Rusia ale anglo-americanilor, nu s-a ales până acum nimic!

9 Decembrie. Aseară a plecat Lici la București, fiind avizat pe cale particulară să meargă că i s-a aprobat plecarea în Turcia. Lulu e acolo, mi-a telegrafiat de Sf. Nicolae.

Numai biata Nica nu poate pleca. I s-a refuzat categoric viza elvețiană, pe motiv că nici românii nu dau viză elvețienilor. Ce dureros pentru Sandu.

12 decembrie. Azi a sosit Pius de la București. A primit desconcentrare până la 1 Februarie. Va merge la postul lui de la Timișoara. Despre Lici spune că s-a aranjat, peste 2-3 zile pleacă din țară.

22 Decembrie. Sandu ne-a telegrafiat că viza lui Nica e aprobată. Trebuie să o luăm cu celelalte de la început.

24 Decembrie. E seara de Crăciun. Monotonă până la ora 20, când și-a făcut apariția Pius. E pentru prima oară că n-am avut nici măcar un pom simbolic.

Azi a început să-mi vină hârtia, ceea ce mă bucură foarte mult.

28 Decembrie. Aseară a plecat Pius. Ieri am primit scrisori de la Camil și de la cuscrul Coșocar. Camil scrie din Sanatoriul Clinicilor de la Cluj, unde e internat, după o boală de 9 luni. A lăsat și pe Berta bolnavă. Nu știu ce e cu Bety; scrie că le-a săpat mormântul. Spune că și-a lăsat testamentul la notarul public din Odorhei.

Coșocar ne scrie de acasă. A fost lăsat liber, dar trebuie să stea în casă. Har Domnului că a reușit și atâta.

A doua zi de Crăciun, dimineața la 5, au fost adunați toți foștii legionari și duși la poliție. Se vede că iarăși au voit să facă ceva, pe țară. E de crezut că cineva ni-i ține în coastă și dacă guvernul Antonescu refuză să împlinească tot ce i se cere, ne amenință cu aceștia.

Lumea începe să-și piardă tot mai mult încrederea în omenia acelora pentru care soldații noștri luptă din greu. Nici o speranță în ceea ce privește restituirea Ardealului.

Se spune că germanii care lucrează la Reșița au cerut un salariu mai mare decât al românilor, pe motivul că ei au un standard de viață mai ridicat. Din cauza aceasta e mare ura față de ei. La un caz de tulburări se prevăd ucideri în masă. Sunt însă prevăzuți cu arme, la Timișoara mai ales. Dau tot mai multe semne de ostilitate față de religie. Soția lui Andreas Schmidt, șeful naziștilor din România, a fost înmormântată fără preot. Un preot catolic din nu știu care sat a refuzat să arboreze steagul negru cu această ocazie: a fost bătut crunt. Pe o biserică au scris: „gut für Magazin”⁵⁸⁸. Înjură fățiș pe Preacurata, cu cuvinte pe care nu le pot scrie aici.

Un jandarm român a prins pe un curier neamț (în uniformă nazistă), care, refuzând să se legitimeze, a fost percheziționat: s-au găsit la el într-un sul, hărți de aranjare administrativă a Banatului sub stăpânirea lor. Scrisorile au fost traduse de profesorul de limba germană a liceului de aici.

După zăpada și gerul de pe la 20 Noiembrie, s-a făcut iarăși vreme bună; prin 20 crt. a fost cald de tot. Am avut un Crăciun negru. Poate să se mai schimbe vremea acum.

31 Decembrie. Azi am avut la masă pe P.S. Bălan, P.S. Aftene, vicar auxiliar la București, pe frații canonici și pe P. Tufescu.

Seara de Revelion am petrecut-o singuri, numai cu Nica și Mili. Pius nu a venit. Vremea s-a muiat de tot. Am încheiat anul cu gândul la Dumnezeu, cerând să ne ajute ca anul următor să fie mai bun cu noi.

⁵⁸⁸ „bun de magazin” (germ.) (n.trad.)

Anul 1943

1 Ianuarie. Azi la catedrală a participat și a predicat P.S. Aftene. A făcut bună impresie.

La recepția de la Episcopie a luat parte și subprefectul. Spunea că legionarii voiau să facă nu știu ce isprăvi sub masca colindelor. I-au dus pe toți și i-au internat⁵⁸⁹. Alte cele n-a voit să-mi destăinuiească (a fost zilele acestea pe aici Generalul Vasiliu, subsecretar la Interne, care ar fi spus mai multe lucruri), dar episcopul cu care a stat de vorbă mai mult timp, a devenit foarte optimist. Guvernul nostru le cam spune germanilor în față adevărul.

Am auzit zilele acestea că germanii ar fi cerut iarăși urcarea mărcii, spunând că dacă nu o dau ei, o dau legionarii. În București ar fi fost răspândite niște afișe injurioase la adresa nemților și în favoarea englezilor. Poliția a găsit că autorul era cineva de la Legația germană (care apoi s-a și împușcat), iar de tipărit s-au tipărit la *Bukarester Tageblatt*.

S-a promulgat un decret-lege că toți românii care stau în străinătate fără acte în regulă, să revină în țară în 40 de zile, sub sancțiunea pedepsei cu moartea.

A plouat toată ziua. Se spune că va fi un an mănos.

11 Ianuarie. Exact în 7 Ianuarie, ziua Crăciunului după stilul vechi, a început să ningă. Dar câteva zile numai s-a jucat. În fine, ieri noapte a nins bine, ieri peste zi iarăși, astă-noapte am avut ger, azi senin.

Ieri a sosit Pius și azi a plecat. Are nădejdi să rămână la Timișoara.

Ieri am făcut inaugurarea noului local al Casei C.D., adică binecuvântarea noii aripi a reședinței. Azi a fost ales canonic R. Stoica, iar Paveloni, canonic onorar.

Lici și Lulu nu ne scriu nimic din Turcia.

⁵⁸⁹ arestat

Cu războiul tot știri variate. Londra pretinde că ar fi tulburări în țară. Noi e drept că vedem măsuri de ordine, dar altceva nu simțim nimic.

Lui Nica i s-a refuzat definitiv viza elvețiană.

14 Ianuarie. În fine, ieri i-a venit lui Dionne și azi nouă câte o ilustrată de la Lici din Sofia, din 19 Decembrie. I-am trimis o scrisoare prin Ministerul de Externe!

Vizita Mareșalului Antonescu la Führer, cu suita, întâmplată în 10–11 crt., e prezentată cu mare amploare de către presa germană. A noastră dă numai reportaje. E sigur că azi noi suntem nădejdea germanilor, cum am fost la 1877 nădejdea rușilor. Dar nu vom păți oare ca și atunci? Viitorul o va arăta.

26 Ianuarie. Retragera din Rusia și Africa, începută de vreo 2 săptămâni, e comentată în diferite chipuri. E cert că în Rusia vom mai asista la noi și grele lupte, pe nouă linie de front. Se spune că rușii îi dezarmează pe români și îi trimit acasă. Dar cu italienii s-a cam isprăvit, oare când își vor revedea imperiul?

Colegul Ploscaru a fost la București. A stat de vorbă cu secretarul general de la Culte, faimosul protopop Aurel Popa, un mare dușman al nostru! La Nunțiatură a găsit o atmosferă nefavorabilă episcopului nostru, ceea ce în parte se înțelege după denunțurile unor netrebnici ca N. Muntean, Iosif Popa și Petru Suciu.

R. Stoica a declinat de la sine canonicia. L-am ales pe V. Paveloni⁵⁹⁰.

Alaltăieri a fost la noi Ioniță Pop.

Nica a primit, în fine, aprobarea să intre în Elveția. Dar să vedem cum vom reuși să-i câștigăm celelalte vize, până nu vor expira astealalte! Durere, chiar acum Nica a luat o răceală, care o ține la pat!

31 Ianuarie. Alaltăieri seara a sosit Pius de la Timișoara, gata să împlinească ordinul de chemare. Azi a plecat la Buzău. Mi-a adus o scrisoare de la Petru Groza, trimisă prin Otto. Îmi scrie în sensul marilor schimbări ce se apropie.

⁵⁹⁰ Valeriu Paveloni.

4 Februarie. Am primit, în fine, o scrisoare de la Lici. Și-a început cursurile, vrea să scoată și o revistă. Dar o duce greu cu paralele.

Căderea Stalingradului, adică dezastrul nostru de acolo, a fost anunțat în mod dramatic la nemți și la București. Mergem spre ruină, deși nemții promet că vor face minuni, reorganizându-se. Vizita lui Churchill la Ankara e un moment important.

6 Februarie. Se anunță că Turcia a permis trecerea trupelor aliate, încolo rămâne neutră. De ar rămâne așa, ar putea sta Lici mai departe la Istanbul. Tot e mai bine decât în țară.

Într-o adresă oficială, prin care Ministerul face atență Biserica să nu mai boteze pe evrei, se citează o rezoluție a mareșalului, din data de 23.XII.1942, în care se spune că în două luni toți evreii să fie duși în Transnistria. Guvernatorul trebuie să răspundă de viața lor. Dar acuși vor fi trecute cele două luni și nu cred că evenimentele sunt în favoarea acestei idei. Nici vagoane nu cred că avem.

Afirmativ au demisionat trei miniștri italieni, între care și Ciano. Imediat se fac combinații cu retrocedarea Ardealului. Alții spun – ceea ce eu nu cred – că la ultima întâlnire Hitler ar fi spus anume să nu se mai aducă pe tapet această chestiune! În fine, ziarele de ieri au anunțat terminarea acordului cu Turcia, așa că Lulu se reîntoarce în țară.

Până ieri Nica a fost tot bolnavă de gripă.

14 Februarie. În fine, am primit scrisoare de la Lici: a început lecțiile la Istanbul, el încă ia lecții de limba turcă. Toate ar fi bune, numai viața e scumpă (are 10 lire turcești la zi – 200 lei; în primele 2 zile a cheltuit 45 de lire, apoi a mers cu Lulu la Ankara și a petrecut cu el sărbătorile!). Stă tot la hotel.

Am primit veste și de la Pius, din Buzău, unde conduce secția chirurgicală a spitalului militar. E mulțumit.

Cu războiul nostru merge tot prost. Nu știu ce va fi de noi.

Nica pleacă poimăine la București să mai ia din examene (are 3 restante). Cu plecarea în Elveția s-a înfundat, din cauza italienilor. Și bietul Sandu, cum o așteaptă!

Camil scrie că i-e mai bine.

Fiind în curs retipărirea manualelor de religie, anunțată și la ziare, Comisia Catehetică mă ia la răspundere de ce nu am cerut aprobarea ei!

A apărut studiul „Capitlurile Catedrale”, retipărit din *Cultura Creștină*, dar durere, cu multe greșeli de tipar. Cred că e ceva revelator. Sunt curios ce ecou va avea!

16 Februarie. Azi a plecat Nica la București, în vederea examenelor de iarnă, și a fost la noi Ioniță. El mi-a arătat memoriul trimis de Dinu Brătianu Mareșalului și un răspuns dat la replica acestuia. Ioniță ne-a povestit că a văzut el însuși, la Ciacova, un soldat reîntors din război, având un tatuaj (ciocan și seceră), la mână: a fost prins de ruși, care pe germani îi au la mână, dar românilor le dau drumul. Îi înseamnă ca dacă-i mai prind pe front, să fie vai de ei!

În fine, astă seară ne-a vorbit Lulu la telefon, anunțând că s-a reîntors în țară. Noua lui adresă: str. V. Stroescu 16, la parter.

21 Februarie. Aseară a plecat Episcopul la Sibiu, în vederea operației. M-a lăsat să prezidez eu azi ședința asociațiilor parohiale, la care a luat parte domnul Alexandru Borza, vice președintele Agrului, venit să țină o conferință la Casinou, despre tainele florilor.

Preotul Măxer din Reșița îmi telefonează că s-a ordonat evacuarea aceluia oraș, împreună cu a Bucureștilor, Ploieștilor și Brașovului.

În Anglia se sărbătorește 25 de ani de la înființarea armatei roșii. Asta, în legătură cu actualele succese din Rusia. Toate ar fi de înțeles, dar că se fac servicii divine e culmea scandalului. La fel, declarațiile arhiepiscopului Spelman de la New York, care vine la Roma în misiune politică: cum că după război Anglia și Statele Unite vor avea grijă ca bolșevismul să nu-și mai întindă cuceririle. Altfel, Radio Vatican a declarat că Biserica nu va aproba o pace care ia libertatea omului, dreptul de proprietate etc.

26 Februarie. Ieri i-a scris Lici domnișoarei Dumitrescu prin curier că are 7 elevi, între care 3 domnișoare și un turc din Dobrogea. Ține și un curs general, pentru anul viitor e invitat să țină unul pentru

toți studenții despre România. Va scoate revista româno-turcă. Stă încă tot la hotel.

Pius scrie bine de la Buzău, are un șef bun, e mulțumit cu toate.

Alaltăieri am fost la Timișoara. Am văzut pe Otto și pe Solomon. Evreii sunt acum mai încrezători.

Nica ne scrie că a dat două examene și mai are unul.

De la Sibiu mi s-a telefonat că prima operație a episcopului a reușit foarte bine.

Aflu cu consternare că pe cuscrul Coșocarului ungurii l-au condamnat la 12 ani de muncă silnică și 10 ani pierderea drepturilor civile, plus 5.000 pengö în bani.

În legătură cu mersul războiului, se vorbesc multe și de toate. Zilele acestea l-am întâlnit pe Clopoșel, spunea că neamțul ar fi trimis vorbă să fim liniștiți, va trimite pe front 7 milioane de soldați. Iar în legătură cu o eventuală schimbare de guvern la noi, se colportează și numele Mitropolitului Bălan. De fapt, în țară sunt multe nemulțumiri pentru că nu începe al doilea front.

28 Februarie. Ieri a telegrafiat Sandu că s-a prelungit autorizația de intrare pentru Nica în Elveția. Măine vom pleca la București să mă interesez personal de vize.

9 Martie. Ieri am sosit de la București, unde am stat 6 zile. Abia am isprăvit, atâtea lucruri am avut. Pe deasupra, a trebuit să reprezint Episcopia la săptămâna bănățeană. Am isprăvit bine toate; mai ales cu secretarul general de la Culte, faimosul Aurel Popa, am scos-o bine la cale; mi-a oferit chiar un ajutor – fără să cer – de 30.000 lei, pentru operele isprăvite.

Pe Lulu l-am găsit bine și l-am ajutat să se mute în noua locuință. De la el am aflat și despre Lici că e bine aranjat. M-a ajutat și Păclișanu că i-a făcut remunerație cinstită (1.200 franci elvețieni la lună). Acesta mi-a mai povestit de atacurile ortodocșilor și de respectul pe care-l au ai noștri pentru Papa, încât ordinul dat în chestiunea botezării evreilor (vezi 6 Februarie), a fost imediat revocat de îndată ce a intervenit Nunțiul.

Nica a luat cele 3 examene; e în curs luarea vizelor. De la P.S. Aftene am aflat răspunsul obraznic pe care Ministerul Cultelor l-a dat în problema cărții Mitropolitului Ireneu⁵⁹¹ („Apologetica” pentru clasa a VIII-a); Păclișanu îmi spunea că vor pune chestia pe tapet ei, de la Propagandă; fiindcă dacă majoritatea românilor din Ardealul cedat sunt uniți, iar despre aceștia chiar într-o carte aprobată de minister se spune că gravitează spre unguri, atunci ce mai reclamăm noi? Auzind că sunt la București, Nunțiul și-a exprimat dorința să mă vadă; am fost, mi-a vorbit despre episcop, de boala lui și de cele reclamate de unii și de alții. Am văzut și pe Carada, pe Cisar: sunt furioși pe Frențiu că a publicat ordinul în chestiunea evreilor, acum retractat. Nici Aftene nu e deloc mulțumit cu grija ce se poartă Vechiului Regat.

16 Martie. Am fost la misiuni în Jebel. De la Lici am primit scrisoare, în care se spune, că lucrează și mănâncă mult. O așteptăm pe Nica, să plece. E bucluc cu vizele de ieșire din țară.

20 Martie. Ieri a fost pe aici domnul prof. univ. Buia de la Timișoara, secretarul general al Agru-lui. Vorbind despre politică, spunea că Beneș i-ar fi trimis un mesaj lui Maniu, cum că România va fi reasezată între vechile frontiere. Se proiectează gruparea statelor mici: a celor de la nord într-o grupă, a celor de la sud în altă grupă. La aceasta Maniu ar fi propus o singură grupare. Eu cred că vom ajunge cu gruparea acolo unde am fost cu Mica Antantă. Mai spunea că nimeni nu vede cum ne-ar putea restitui nemții Ardealul; afirmativ ar fi dat ordin să ne împăcăm cu ungurii; în acest scop ar fi venit o delegație la București.

21 Martie. Astă-dimineață a sosit Nica de la București și va pleca totuși în Elveția.

24 Martie. Luni, în 22 după-amiază, am plecat cu Nica la Arad, de unde ea a plecat cu acceleratul de marți, în 23 dimineața. Eu am rămas până azi după-amiază la Arad, având să anchetez unele lucruri. Între altele, mi-a spus Voștinaru cum infamul de protopop al Lugojului, Petru Suci, a colportat tot felul de minciuni despre mine și despre Episcopie. De mine cutează să afirme că aș lua bani de la preoți. Spunea

⁵⁹¹ Mihălcescu, Ireneu (1847 – 1948), teolog, mitropolit al Moldovei (1939 – 1947).

Voștinăru că o asemenea acuză ar fi ajuns până la Congregație, el a fost întrebat ca informator. Am să pun la punct pe acest ticălos, care trăiește numai din minciuni, dar pe care, în schimb, îl apasă atâtea păcate. De ar veni numai episcopul acasă, cu operația la ochi reușită!

De la Sandu am găsit o scrisoare, în care scrie că ar dori să nu o mai găsească acasă pe Nica; dorința i s-a împlinit. El spune că boala i se localizează la plămânul stâng. Cel drept e în ordine.

26 Martie. Otto ne-a telefonat că a trimis fotografiile lui Pius cu familia Groza e la București și a avizat telefonic pe Pius la Buzău să meargă să le ia. A cerut să-l avizez și eu pe Lulu. Lici ne scrie tot bine.

29 Martie. Azi a început Radio Londra să transmită America; a vorbit fostul ministru la Washington, C. Sevilă. Cu multă ipocrizie a arătat că dacă România ar fi rămas la politica lui Titulescu de înțelegere cu Rusia și dacă fostul Rege Carol nu ar fi înlăturat în 1936 pe Titulescu, adoptând o politică de neutralitate față de fascismul german, Rusia nu ar fi căutat să ocupe cât mai multe teritorii în vederea războiului cu Germania. Să ne ocupăm locul în rândul națiunilor democratice. Dar Rusia cât de democrată e? ...

1 Aprilie. Broșura „Capitulurile catedrale” a trezit atențiune. Mi-au trimis cuvinte frumoase Excelența Sa Netzhammer, Frențiu, Pacha. Frențiu zice că dacă ar fi fost acasă, ar fi șters nota 2 de la pagina 13. Mi-am mai spus un doctor tânăr de la Blaj că i-am atins pe români. Nici prin minte nu mi-a trecut!

A sosit episcopul Bălan de la Sibiu, după operația ochiului drept. Har Domnului că a reușit, dar era să fie rău din cauza unei congestii pulmonare pe care a contractat-o. Iar aici Petru Suciu i-a răspândit tot felul de vorbe: că nu a reușit operația, că el (Suciu), va fi numit auxiliar. Și-a pierdut capul de tot!

18 Aprilie. Azi o săptămână am plecat la București, în chestiuni diecezane și particulare. Din cele diecezane am isprăvit ce am putut, fiindcă bugetul Cultelor încă nu a apărut. Secretarul general A. Popa mi-a promis ajutoarele cerute pentru dieceză. În rândul trecut mi-a fost aprobat și mie un ajutor de 30.000 lei (vezi 9 martie), pe care nu l-am primit; acum mi s-a arătat la Contabilitate că e pe cale să-l trimită. Ba

mi-a promis că-mi cumpără întregul stoc din broșurile „Pocăiții”. Era și Frențiu acolo. Lui și Nunțiului le-am arătat ce vinovății i se atribuie lui Petru Suciu.

Pe Lulu l-am găsit bine. La el sosise o scrisoare de la Lici, în care vorbea de ceva aranjamente materiale. Pius a fost la București, când a fost acolo familia Groza, și Otto a pus la cale întâlnirea. Multă ispravă nu s-a făcut. El ar dori să rămână mai departe la Buzău, unde se simte bine, Lulu lucrează în direcția aceasta, căci acum se fac la minister noile repartizări ale medicilor. Lulu a trecut prin noua revizuire: a fost clasat bun pentru serviciu obștesc!

Am întâlnit la București pe canonicul Turdeanu de la Baia Mare. Ne spune că frumos s-au aranjat cu pensiile, creând fonduri diecezane, deoarece ungurii nu mai dau pensii. Povestește că la 15 martie, fiind sâmbăta morților, preoții au servit în negru și au fost luați la răspundere de minister, că de ce la această zi națională au servit așa? Episcopul a răspuns că serviciul de Te Deum s-a făcut aparte.

Directorul Băncii Agrare din Cluj, venind el săptămâna trecută pe aici, ne-a povestit lucruri interesante din Ardealul ocupat: circulă o broșură, ca tipărită la Orăștie, în care românii uniți sunt defăimați ca trădători și atașați ungurilor; se spune că ar fi fost difuzată de guvernul maghiar, cu scopul de a-i desbina pe români. Se spune că broșura din chestiune circulă și la noi. Eu totuși cred că ea a fost tipărită nu de unguri, ci de românii ortodocși.

Venind de la București, am călătorit cu doctorul Bora de la Caransebeș. El venea din Caucaz. Îmi spunea multe în privința inutilității cu care s-au jertfit oamenii noștri, neavând românii în sectorul lor armamentul motorizat necesar. Și că ce tembelism era la noi, se vede și de acolo, că un comandament deodată s-a văzut înconjurat de ruși; colonelul a sărit pe fereastră și l-au împușcat; generalul a sărit la fel și a scăpat. Într-adevăr, te doare când vezi câte jertfe s-au adus și nu știi la ce ne putem aștepta din partea nemților. Pe de altă parte, e tot mai clară infamia englezilor, care în fața mormintelor celor 10.000 ofițeri poloni uciși de ruși, tot îi mai susțin pe aceștia din urmă. Și atâtea victime ale bombardărilor din Franța....

Nemții iarăși ne omoară acum cu dragostea, cu prilejul vizitei Mareșalului la Hitler (după vizita Ducelui și a Regelui Boris, întâmplată ceva mai înainte), și spun că după război, viitorul neamului românesc nu e pentru Germania numai o chestiune de politică, ci și de inimă!

Radio clandestin vorbește azi de boala vice-președintelui Mihai Antonescu, spunând că ar fi luat guturai la Vatican! Să fi făcut el o vizită la Vatican?!

27 Aprilie. Suntem la încheierea sărbătorilor Sfintelor Paști. Anul acesta le-am petrecut numai cu Lulu, mai simplu decât altă dată. A sosit în 21 dimineața (miercurea mare, și ne-a adus primele 2 numere din revista româno-turcă a lui Lici).

Pius nu a putut veni, ne-a trimis numai o scrisoare printr-un soldat de la Țipac. Dorește să rămână la Buzău, unde și-a creat o reputație și ar fi scutit de inconveniente noilor companii. Se fac intervenții în cauza lui de cei de acolo; a intervenit și Lulu și va mai interveni.

Sâmbătă, în 24, am fost cu Lulu la Timișoara, unde am cumpărat stofă pentru mobila lui. L-am văzut pe Otto. Germanii de la noi vor fi recrutați în armata germană, ceea ce multora nu le place. Se vor șterge acum din lista etnică germană în care s-au înscris. Numai de la Timișoara se contează pe 65.000. Cei de la Lugoj nu știu nimic oficial. Dar cum cadrează asta cu suveranitatea statului român?

La noi se spune că ar fi un conflict pe tema mobilizării generale: Regele ar fi refuzat să o semneze, Consiliul de Coroană ar fi fost contra. Se spune că la întâlnirea lui Antonescu cu Führer-ul s-ar fi luat o decizie în chestiunea Transilvaniei, decizie care ar fi fost comunicată lui Horthy, primit abia într-o scurtă vizită. Ori, acum se publică un comunicat oficial de la Berlin, spunând că și Horthy a fost două zile la Führer, dar cu statul său major, nu ca Mareșalul nostru, care e în conflict și cu Mihai Antonescu. La tot cazul, în chestiunea Transilvaniei nu ne putem aștepta la niciun bine de la nemți. Dar nici nu se prevede cum ar putea învinge nemții în acest război. Și totuși ar fi bine să-i bată pe ruși.

Ieri, fiind la noi doctorul Brazdă, venit nu demult de pe front, mi-a arătat cât se poate de obiectiv chestia cu rușii. Ceea ce pe mulți îi

înșeală este enorma producție de acolo, atât agricolă (cu scopul de a face export, pentru obținerea devizelor cu care să-și plătească angajații străini la întreprinderile industriale), cât și industrială și edilitară. Dar toate au fost posibile numai cu aservirea totală a omului și cu teroarea. Marile canale, realizări egale cu piramidele din Egipt, s-au făcut cu muncă de sclavi, ca și în Egipt. Dar totul e mai mult cantitate, nu calitate, multe lucruri sunt neisprăvite. Regimul se menține prin teroare și prin favorizarea partizanilor și a tineretului. Părinților și institutorilor le este interzis să-și bată copiii; un copil de cinci ani îl denunță pe tatăl său și e deportat. Sunt deportări cu sau fără familie, la mică și la mare distanță. Dacă se poartă bine, îi lasă acasă, să povestească ororile pe care le suferă cei deportați. În satele germane din Transnistria sunt agenți ai SS-ului, care fac educație național-socialistă. Din cauza acestora, e tot așa de imposibil să-și aducă preoți, ca și sub bolșevici. Stau bisericile lor fără preoți și acum, după eliberare!

Scrisoarea primită azi de la Nica ne arată că Sandu nu e bine. Are momente de criză cu febră mare. I s-a făcut primul pneumotorax. Știe bunul Dumnezeu ce va mai fi cu el. El totuși are încă atâta credință: cum ar putea rămâne fără efect atâtea rugăciuni ale noastre? ... Doamne nu ne părăsi!

În legătură cu cele scrise mai sus despre ruși și nemți, mai fixează două amănunte. Brazdă spunea că nemții au dat drumul la toți prizonierii ruși, așa că în teritoriile ocupate ei vor fi trimiși iarăși în foc de către ruși; doar că ei acum îi cunosc mai bine pe nemți și vor lupta altcum. Iar Faust Selăgean îmi spunea că dacă Hitler va vedea că pierde războiul față de englezi și americani, se va împăca cu Stalin și vor da foc Europei și lumii întregi! S-ar putea să o vedem și pe asta, cum am văzut în 1939 pactul dintre ei!

Într-adevăr, viitorul e o mare enigmă!

30 Aprilie. A murit Sandu! Scumpul nostru copil, cum de nu ne-am putut bucura mai multă vreme de el! Ieri dimineață a primit o telegramă de la Nica, spunând că starea lui s-a înrăutățit, iar după-amiază m-a chemat Lulu la telefon și mi-a comunicat trista veste. Nouă

numai azi dimineață ne-a sosit telegrama. Aseară am vorbit cu Nica la telefon: se va îngropa acolo până după război.

Oh, cu câtă durere l-am scos azi din ectenia-rozar ce o făceam pentru el, Lulu și Camil ca fiind bolnavi; și cu ce amar l-am trecut la proscomidia, între repausații noștri! Dumnezeu să-i facă parte cu dreptii și să ajute pe scumpa noastră Nica, rămasă fără el!

1 Mai. Aseară ne-a vorbit Lici la telefon, din Istanbul, alarmat de telegrama primită de la Lulu, cu moartea lui Sandu. Primim condoleanțe din partea celor ce au aflat trista veste. Oh, ce chinuitor e gândul: pentru ce a trebuit să se stingă viața unui suflet așa de bun?! Ce durere, ce amar pentru noi, dar pentru bieții lui părinți, loviți de atâtea nenorociri!

3 Mai. Primesc felicitare de Paști de la părintele Chira S.I., azi viceprovincialul Iezuiților la București. Nu știu cum să o explic, fiindcă nu mi s-a mai întâmplat. Aflu însă că e mare zâzanie între iezuiți la Totești, pe bietul Fireza l-au debarcat din toate și îl țin sub clauzură. Sărmanul, de ce s-a expus la toate acestea? Destul de amare amintiri am eu de pe urma lui!

7 Mai. Lulu ne-a trimis prin domnișoara Dumitrescu o scrisoare foarte drăguță, mângâietoare. Și Pius ne-a chemat la telefon. Ieri a fost aici Ioniță, a fost la Lugoj comisia care cenzurează socotelile Fondului de Pensii. Cu această ocazie am putut iarăși să văd cât de superficial s-a făcut la noi administrarea fondurilor: să te ferească Dumnezeu, să fugi cât vezi cu ochii! Pe de altă parte, l-am pus pe Ioniță să ia la răspundere pe Deciu pentru calomniile pentru care și el le-a debitat la adresa noastră. Așa un cuib de viespi, o bandă infamă ca în Lugoj nu știu dacă mai există undeva!

Ieri a plecat de aici Regimentul 13 Călărași. Se spune că vreo 150 de șvabi au dispărut, pentru a nu se îmbarca cu Regimentul. Pesemne vor să meargă în armata germană, după cum se colportează mai nou. Dar pe front merge tot mai rău. În Tunisia baza aeriană – spun englezii – s-a pierdut, la Cuban ne scurtăm frontul prin regrupare. Ungurii și-au adus acasă divizia a II-a, acum nu mai au soldați pe front.

Conflictul dintre guvernul emigrat polon și cel rusesc tot mai durează. Asta pe tema mormintelor descoperite de nemți la Katyn, unde rușii au asasinat 10.000 de ofițeri polonezi în 1939, când nu erau în război. Poate să crape obrazul englezilor și al americanilor la aceste atrocități ale unui pretins aliat al lor. Polonii au pretins ca rușii să trimită acasă pe polonii deportați, iar la viitoarele frontiere să respecte ce a avut Polonia!

8 Mai. Astă-seară Radio clandestin a agitat împotriva Mareșalului Antonescu pe motiv că ar fi început tratative pentru unirea Bisericii ortodoxe cu cea catolică. Tocmai el, care are păcatul de a ne fi băgat în război cu un popor de aceeași credință ca și noi! Dacă știrea e adevărată, atunci Antonescu va fi cel mai mare om al Istoriei: ne scoate pe această cale din starea nenorocită în care suntem ca ortodocși și ne scoate din impasul în care au ajuns popoarele din Apus. Dumnezeu să-i ajute!

11 Mai. Zile triste, de când nu-l mai avem pe Sandu! Așteptăm pe Nica și nu vine. Nici măcar un aviz nu ne-a dat. I-au expirat vizele? Desigur și biletele de tren! Doamne adă-ne-o odată acasă!

E posomorât și orizontul războiului! În Tunisia luptele sunt gata. Să vedem ce va fi în Europa! E sigur că rușii nu pot fi bătuți. Cine ar fi crezut ca ei să lupte cu atâta îndârjire? În 1939, când se băteau cu finlandezii, se vede că s-au lăsat anume ca să înșele lumea! Acum vedem ce bine făcea Antonescu dacă mergea în război până la recucerirea Basarabiei și apoi o lăsa mai încet! Se spune că anglo-americanii ar fi dat în seama lui Beneș chestiunea micilor națiuni din Europa centrală (cf. 20 Martie). Acesta ne-ar da frontiera de Vest până la Tisa, în schimb nu ne asigură Basarabia și Bucovina. Da, cehoslovacii au simpatizat dintotdeauna cu rușii; ne aducem aminte de cartea lui Jean Šeba⁵⁹², fost ministru la București, care spunea că a fost o mare greșală că nu li s-a dat frontieră comună cu Rusia!

12 Mai. Azi Radio clandestin a vorbit iarăși împotriva unirii cu Roma, înjurând catolicismul și Vaticanul cu atâta ignoranță și ură, încât

⁵⁹² Jan Šeba, diplomat ceh, ministrul Cehoslovaciei la București. Este vorba de cartea acestuia, „La Rusie et la Petite Entente dans la politique mondiale”, apărută în 1936.

nu mă îndoiesc că e pus la cale de bolșevici. Despre uniții din Ardeal vorbea per „uniți”.

21 Mai. Ieri dimineață am venit de la București. Am mers acolo de la Blaj, unde l-am însoțit pe episcop la serbările de 15 mai, care anul acesta aveau să ia un caracter extraordinar, comemorându-se 250 de ani de la nașterea episcopului Micu Clain și adunarea de la 1848. Era vorba că vine și Mareșalul Antonescu, dar pe urmă guvernul a redus proporțiile sărbătorii, probabil la presiune străină (ca să nu se supere ungurii!), de aceea nu a venit decât subsecretarul de stat I.C. Petrescu, cu o scrisoare de la Mihai Antonescu, citită la ședința festivă. Era să vină generalul Vasiliu, șeful jandarmeriei și subsecretar la Interne, dar blăjenii au amenințat cu abandonarea serbărilor! Nu s-a admis nici citirea discursului lui Bărnăuțiu rostit la 1848 pe câmpia Libertății.

M-am folosit de ocazie pentru a cunoaște cum stă chestiunea cu noul aranjament al Academiei Teologice, ridicată la rang universitar, unde eventual aş trece și eu. Alt profit – în afară de a mai fi văzut pe unii și pe alții – n-am prea avut. La masă am stat alături de Agârbiceanu – căruia încă i-am propus să primească o catedră, dacă s-ar găsi – și de Zachy Boilă, de la care am auzit că Ungaria ar fi ocupată de armata germană și că acolo ar fi fost încercări de revoluție. Păclișanu a ținut o foarte bună conferință; de îndată ce m-a văzut, mi-a șoptit la masă: băiatul tău e primul lector pe țară, muncește foarte frumos. Mă bucur că Lici a ajuns în condiții de a fi remarcat.

Cu două zile înainte fusese ordonat actul de predare a bisericii din Cib: la Blaj am auzit că ortodocșii au boicotat-o cu drugi de fier, încât a trebuit spart plafonul și ușa descuiată.

N-am stat până la capăt la Blaj, ci cu trenul de după-masă am plecat la București, având mai multe chestiuni de aranjat. În primul rând, pe Lulu l-am găsit bine. La Minister am obținut să-mi cumpere toate exemplarele din „Pocăiții”, așa că am lichidat această ediție. De la Lici au venit scrisori foarte frumoase: pentru Lulu, noi și Nica. Scrisoarea adresată lui Lulu îmi pare mai impresionantă. De aceea reproduc aici câteva pasaje. După ce spune, că în primul rând s-a gândit la mama, adaugă:

„La Nica, m-am gândit abia în rândul al doilea, deși inimioara ei va fi zdrobită și durerea nețărnută. Vezi, dragă Lulule, cum ne lovește soarta, crud și nemilos. De ce tocmai Nica, sufletul bun și crinul familiei noastre, să aibă o soartă așa de nedreaptă? Am revăzut toată povestea lor, logodna, nunta de prințesă, dar mai ales potrivirea celor două suflete, comuniunea desăvârșită pe care au realizat-o. Și mai ales m-am gândit că ni se strânge neamul, Lulule! Din patru copii, ea era să țeșe mai departe firul vieții noastre. Vezi și tu: Aurel, Emil, Camil sunt străzi care se înfundă. Lici, Pius, Lulu, străzi împotmolite. Singur, Ștefan⁵⁹³, reprezintă drumul larg și cinstit al țării, drumul de dincolo de barieră...”

Dacă e așa, e foarte dureros pentru mine! Totuși nu regret că m-am căsătorit!

În chestiunea lui Pius, pentru a-i asigura rămânerea la Buzău, am vorbit cu domnul general Grigorie Georgescu, care m-a primit foarte afabil, dar fiind în retragere (a ajuns aici, în urma unor intrigi, el, cel mai puritan militar, care a fost și ministru!), nu poate face multe.

Chestiunile materiale ale lui Nica la societatea Soremin stau bine: i-au votat salariul pe încă 3 luni și va primit asigurarea de 1 milion. Va avea să-i dea și Iancu ceva din câștigul ce-l are de pe urma afacerii încheiate în Elveția cu cumnatul lui Sandu!

În chestiile politice și ale războiului e foarte greu a vedea ceva. Generalul Georgescu îmi spunea că spiritiștii religioși au primit comunicarea că țara noastră va ieși bine din război. Radio clandestin de astă seară spunea că prin călătoria făcută nu demult de Kallai (prim-ministrul ungar), la Roma, s-ar fi produs o înțelegere ca Italia și Ungaria să facă pace separată, pentru a-și asigura cât mai multe avantaje. Mai spune că Papa ar fi amânat să-și dea asentimentul cerut de Kallai la pretențiile ungurești și că Mareșalul Antonescu nu ar fi mers la Roma din cauză că Mussolini nu și-ar fi dat agreementul. Toate se pot rezolva. În ceea ce privește zvonurile de pace cu Italia, ziarele publică informații de la Berlin, pe care nu le declară absurde, ci susțin solidaritatea Axei și consideră că apărarea Siciliei e în interesul Germaniei! Mai spun azi

⁵⁹³ Aurel, Emil și Camil Nicoară sunt frații Emiliei Brînzeu, iar Ștefan Brînzeu este fiul lui Ion, fratele lui Nicolae Brînzeu.

ziarele că cercurile Ministerului de Externe german afirmă tăria Axei prin aceea că toate problemele ce nu sunt în legătură cu comandamentul războiului au fost lăsate la urmă. Iar declarațiile Mareșalului la căminul studențesc, publicate tot azi, spun că mergând uniți vom recâștiga cu greu, dar sigur, drepturile pierdute!

În vederea conferinței de pace s-a editat și la noi o admirabilă lucrare asupra Ardealului. Ea va fi difuzată în patru limbi! Am văzut-o: o întrece pe cea ungurească din 1940.

23 Mai. Astă-dimineață a sosit acasă Nica de la Lausanne. Har Domnului! *Deus avertat, quominus ei aliquid ex contactu cum defuncto marito morbi adhaereat! Illa quidem bene disposita (quod statum corporris) nihil quod tale quid suspicari faciat, prae se fert, nisi faciem rubram*⁵⁹⁴.

28 Mai. Aseară am scris un articol pentru „Unirea”, în care am pus la punct chestiunea cu ținuta Papei față de luptele lui Inochentie Clain. Durere, la Blaj, atât Păclișanu în conferința sa, cât și reprezentantul Sibiului, a pus teza așa că „Papa nu l-a înțeles”, „Papa l-a abandonat”. Au urmat apoi ziarele ortodoxe (*Telegraful, Biserica și Școala*), care au căutat să-l prezinte pe Papa odios, ca și când s-ar fi aliat cu dușmanii noștri. Așa că de unde aceste serbări erau menite să ridice în evidență, încă odată, rolul Bisericii Unite în trecutul neamului, au ieșit împotriva noastră. Ceva nemaipomenit! Eu am spus imediat Excelenței Sale Frențiu că trebuia și Biserica să aplice cenzură (discursul lui Păclișanu), cum a aplicat Statul! Dar blăjenii sunt tembeli și nici nu par a fi destul de catolici!

30 Mai. Ieri am avut Sfânta Liturghie cu parastas pentru bietul Sandu! A fost frumos și a luat parte destul de mult public, în frunte cu episcopul. Cum stăteam acolo, prin fața ochilor mei a trecut cealaltă solemnitate, de acum 3 ani: nunta ca-n povești. Ce schimbare bruscă, ce

⁵⁹⁴ Doamne ferește ca nu cumva să se fi alipit de ea boala în urma contactului cu soțul defunct! Ea arăta bine dispusă (cît privește starea corporală) și nu vădea nimic din ce ar putea da de bănuț, în afară de fața roșie. (lat.) (n. trad.)

nenorocire! Mi se rupe inima când mă gândesc de ce a trebuit să se ducă tocmai el, cel despre care toți vorbesc numai cu dragoste și admirație. (Un frumos articol a publicat despre el fratele Ștefan Bălan în *Unirea Poporului*). Și mi se rupe inima când văd scrisul lui la adresa lui Nica, fie scrisori, fie mici însemnări! Dar să lăsăm asta!

La trista ceremonie au venit de la Timișoara prof. univ. Augustin Maior cu d-na și cu cealaltă mătușă a lui Sandu, văduva Vălean. Au petrecut toată ziua la noi. Am mai făcut și politică. Adică am discutat actualitățile. Am constatat că facem o politică lipsită de orice demnitate. A mers o delegație de ziariști în Bulgaria și, ca răspuns, bulgarii au trimis pe șeful statului major la Budapesta! Horthy a dat un ordin de zi, prin care comunică poporului maghiar că armata lor a părăsit câmpul de luptă și se rezervă „pentru apărarea patriei”. *Deutsche Allgemeine Zeitung* scrie contra noastră. Ziarele maghiare ne înjură și noi tăcem. Nu demult a fost un Consiliu de Coroană, la care au fost invitați toți șefii de partid. Nemții ne cer armată și pentru Balcani. Mussolini și acum ni-e dușman. Dr. Lupu a fost cu un memoriu al lui Maniu la Mareșal, care a refuzat de formă memoriul, dar a spus că Hitler, când a fost la el, i-a pus pe masă un „dosar Maniu”, spunând că un astfel de om nu ar trebui să umble liber; la care Mareșalul ar fi spus că el ne-a adus Ardealul! Că va merge greu cu redobândirea Ardealului reiese și din vorbirea ținută zilele trecute de Mareșal la căminul studențesc (Academia Comercială din București). Toată lumea își bate capul cum va fi sfârșitul. Aud că ofensiva mare a germanilor nu va începe decât în August, când în Rusia nu mai poți mult lucra. Anglo-americanii au săvârșit un lucru mare, distrugând barajele din Ruhr. Toată Germania și Italia de sud sunt mereu bombardate!

Azi i-am scris lui I.P.S. Frențiu în chestiunea Facultății de Teologie din Blaj.

2 Iunie. Ungaria s-a retras de pe frontul de luptă! Dar sfârșitul războiului va aduce și sfârșitul ei!

14 Iunie. Azi am avut prima zi de Rusalii. Episcopul a plecat după-amiază la Teiuș, unde va servi mâine.

Duminica trecută a fost aici constituirea Asociației culturale germano-române. Slabă constituire!

În *Unirea* din duminica trecută a apărut articolul meu, în care puneam la punct rolul Papei în luptele lui Inochentie Clain (vezi 28 Mai).

Toată săptămâna am fost ocupat cu coborârea din pod a pachetelor de cărți și a colecțiilor de gazete! Asta, pe urma ordinelor de apărare pasivă. Am mai tăiat din gazete articolele scrise de mine ori ceea ce mă interesează.

Am primit de la minister atât banii pentru „Pocăiții” (25.900), cât și cei 30.000 subvenții la lucrările tipărite (vezi 18 Aprilie și 21 Mai). Har Domnului!

Nica e tot roșie la față și face puțină temperatură. Doar ne va feri Dumnezeu de o nenorocire!

Danciu de la Hațeg m-a rugat insistent să merg la ei, la binecuvântarea unui monument familiar la Uricani. Nu am putut.

Azi în catedrală, fiind Rusaliile, mi-am dat seama cu multă durere: ce a fost acum 3 ani la nunta lui Nica și ce e acum? Am servit pentru Sandu. De la Camil nimic!

24 Iunie. Vinerea trecută, în 18 Iunie, a sosit Ileana, cumnata lui Nica, la noi. În aceeași zi, seara, eu am plecat la Abrud. Hotărâsem să merg acolo, în chestiunea organizării O.P. în propagarea credinței. Durere, nu am ajuns mai departe decât de Alba Iulia, acolo nu am putut obține loc în autobuz, fiind biletele vândute din ziua precedentă. M-am reîntors sâmbătă după-amiază la Deva. Acolo am servit duminică și am venit acasă, având să mă reîntorc neapărat, pentru aranjarea jubileului de 40 de ani de preoție a P.S. Sale Bălan. Am întâlnit la Alba Iulia pe Bogdan din Zlatna și pe Victor Oprișan, care venea de la ședința Comisiei Catehetice din Blaj, de unde mi-a putut spune lucruri ce mă interesau în legătură cu catehismele mele. Cu el era cumnată-sa, soția lui Cornel, fiica inspectorului veterinar Ciobanu, care m-a invitat la ei la masă.

Pe tren, la Simeria, a urcat în tren și doamna Groza, care, pentru că am ajutat-o să coboare în Deva, m-a făcut să-mi uit servieta. Nu am

mai găsit-o, deși am dat aviz la C.F.R. Seara am fost pe la Petru, cu care am stat iarăși mult de vorbă. Am dormit la protopopul Nistor. De la el am aflat lucruri slabe despre protopopul Maior, pensionar în Arad.

Azi a fost jubileul episcopului, a reușit foarte bine.

Nica a fost săptămâna trecută cu mama la Timișoara, s-a examinat cu specialiști, nu are nimic la plămâni, dar trebuie să se îngrijească: puțină temperatură e de la ceva infecție. Acum nu o mai are de câteva zile.

Azi a predicat Bîrlea în catedrală. Și nenorocitul, crezând din greșeală că e Tăierea Capului Sf. Ion Botezătorul, a ținut toată predica despre asta.

29 Iunie. Duminică, în 27, am fost la Bocșa la adunarea generală a Astrei. Era mare consternare din cauză că părea că nu vine niciun episcop ortodox. A venit totuși cel de la Timișoara. Cel de la Caransebeș nu a venit, fie că nu a voit să se întâlnească cu acesta, fie că erau supărați că de ce conferențiază Corneanu.

Astăzi a sosit Pius, desconcentrat de la Buzău.

Lucrez din greu la Homiletică, mai nou mi se cere de la Comisia Catehetică să reeditez *Catehetica* pentru clasa a III-a, secundar. Concursul nu a dat niciun rezultat.

2 Iulie. Azi a plecat Lulu în concediu la Poiana Brașovului.

10 Iulie. Alaltăieri, în 8, a plecat Pius la Timișoara și tot azi a plecat Ileana. Cu ea am expedit *Catehismul* pentru clasa a III-a secundar la Blaj.

17 Iulie. Ieri am sosit de la București, unde am mers în cauze oficiale, la UDR, la Ministerul Înzeestrării (cauciucuri pentru Episcopie) și la Culte. La Academie am studiat literatura homiletică română.

Am aflat că de fapt ungurii au făcut o încercare de a trata prin bună învoială chestiunea Ardealului: a venit baronul Bornemisa, fratele ministrului de Agricultură, care ne-a oferit Năsăudul și Secuimea cu Târgu Mureș, în vederea unui schimb de populație, dar fără Cluj. A fost desemnat să trateze cu el M. Manoilescu, fost ministru de Externe pe vremea arbitrajului de la Viena. La ofertă i s-a răspuns: ungurii să se

retragă mai întâi pe vechea frontieră și să se aranjeze în aceeași vreme cu sârbii și cu cehoslovacii și atunci vom sta de vorbă cu ei.

În cauza cuscrului Coșocaru, care urma să fie schimbat cu Iosika, am aflat că pe Iosika l-au trecut nemții dincolo, în uniformă germană, cu mașina lor. Guvernul nostru a protestat și a pretins ca să fie lăsat cuscrul liber în parohia sa. Pe ceilalți îi vor schimba.

Azi a plecat Mili cu Nica la Câmpul lui Neag, cu mașina Episcopiei.

22 Iulie. Luni, în 19 crt., fiind la Sibiu promoția noilor sublocotenenți, a fost aici Regele, Mareșalul și șeful guvernului. Au fost invitați episcopii, prefecții și alte notabilități, în fața cărora s-a făcut o expunere a politicii externe urmată de guvern în cauza Ardealului. S-au arătat toate demersurile și protestele noastre (pentru ce ungurii sunt mai privilegiați?), la care nu s-a dat niciun răspuns (cel puțin răspunsurile nu s-au comunicat în expunere). Când a fost ultima oară Mareșalul la Hitler, a spus că nu dă Ardealul pentru 20 de Transnistrii!

Episcopului nostru i s-a întâmplat un accident. Călătoria din ziua precedentă cu mașina de la Lupeni la Lugoj și călătoria de noaptea de la Lugoj la Blaj și de acolo la Sibiu l-au obosit în așa măsură încât la expozeul primului-ministru, lung și în orele de după masă, a adormit. Imediat au sărit niște doctori și l-au scos afară. El protesta că nu e nimic și de aceea nu i-au dat nici măcar un pahar cu apă. Când a revenit, l-a întrebat domnul prim-ministru dacă îi e mai bine.

Miercuri, în 21, a trecut pe aici părintele Dăianu. Spune că ar fi iminentă ocuparea Ardealului. Ungaria ar fi declarat că iese din Axă și ar urma să fie dezarmată. Un german de la noi îmi spunea că șeful secției din Jamul Mare – german și el – i-ar fi arătat acum câteva săptămâni o telegramă prin care directorul general ordona să se dea imediat vagoane dacă refugiații le cer pentru a se întoarce.

Duminică, în 18, a fost Lulu la Arad, să facă cunoștință cu familia Bartoldi.

Debarcarea aliaților în Sicilia deschide noi perspective asupra mersului războiului.

9 August. Ieri dimineață am sosit de la Vulcan. Să reiau firul de unde l-am lăsat. Duminică, în 25 Iulie, a venit Pius de la Timișoara și seara a plecat înapoi. Am luat masa la Ungur. Luni, în 26, a trecut pe aici I. P.S. Frențiu, venind de la Blaj în drum spre Beiuș. L-am salutat în numele clerului. Seara am plecat cu episcopul nostru și cu Tufescu spre Câmpul lui Neag. Am dormit la Bouțar la cei doi preoți și în ziua următoare am mers mai departe, la Lupeni, ne-a așteptat Ioniță cu o mașină și ne-a dus la Câmpul lui Neag. Am găsit pe Nica cu urticarie, din care cauză a venit la Lupeni cu mașina, în aceeași seară. I-a trecut în câteva zile. Am petrecut la Câmp până duminică, atunci am venit la Vulcan. Totul ar fi fost bine, dar, la o excursie pe scocul din Valea Ursească, Ioniță a suferit un accident, din care cauză a trebuit să i se pună un picior în ghips. Mili cu Nica au stat trei săptămâni la Câmp.

Eu am stat la Vulcan până sâmbătă seara, atunci am plecat acasă, fiindcă mi-au comunicat prin telefon moartea canonicului Crișan, care urma să fie înmormântat duminică. Dumnezeu să-l odihnească: și-a lăsat toată averea la dieceză! Pe tren am schimbat cufărul cu cel al unei doamne și refacerea greșelii m-a costat multă agitație și parale, dar s-a făcut încă în ziua aceea!

Joi, în 5 August, am făcut o frumoasă excursie la Voievodul, aranjată de preoții din Jiu. Episcopul a venit și el de la Lupeni. Sosind acasă, am aflat toate bine și m-am pus iarăși pe lucru. Progresează tipărirea catehismelor.

12 August. Azi am fost cu episcopul și cu încă doi frați la Timișoara, la jubileul de 50 de ani de preoție al P.S. Episcopului Pacha. A fost o manifestație frumoasă, la care au luat parte toate autoritățile, în frunte cu episcopul Lăzărescu. A trebuit să vorbesc și eu la masă.

Am plecat de aseară, am dormit la vicarul Muntean și am cinat la Roth, cu Pius. Nu am prea aflat lucruri politice interesante. Otto se teme că în Italia va izbucni bolșevismul. Guvernul italian a luat măsuri, pe urma cărora ai noștri au dat ordin ca imobilele evreilor italieni să fie eliberate. Fostul ministru Băran îmi spunea că împăcarea între Vaida și Maniu e un lucru mai vechi, înainte de recenta întâlnire de la Geoagiu. Auzisem pe valea Jiului că Mareșalul a fost la Poiana, la Tătărăscu.

Băran crede că nu-i adevărat, fiindcă Maniu e absolut contra lui Tătărăscu, care ar dori o uniune sacră. Desigur, se teme de el. Viitoarea formație va fi ea sub firma lui Maniu, dar Maniu însuși nu va face nici o treabă. Tătărăscu să se rezerve pentru un rol propriu, că e om de ispravă!

Un articol al lui Pius din *Gazeta Medicală* e viu comentat.

27 August. Azi am sosit din vizită canonică făcută de episcopul în regiunea Bradului, unde s-a sfințit biserica. Am plecat imediat după închiderea primei serii de exerciții spirituale, ținute în 16-20 August de părintele Bal. La încheiere, în 16 August, s-a ținut adunarea generală a Reuniunii de misiuni, în cadrele căreia clerul, în frunte cu P.S. Episcopul, mi-au sărbătorit cei 60 de ani. Am primit un cadou draguț: un orologiu de masă și o vază frumoasă.

Sâmbătă, în 17 dimineața, plecând la Brad, am servit și prânzit la Deva, iar după-amiază am plecat mai departe. La Brad și în jur a fost bine. La reîntoarcere ne-am aruncat până la Prislop cu P.S. Sa, cu subprefectul Stan, cu Dr. Bordan, bărbatul lui Milea Precup; acesta din urmă a dat și cina. Am venit acasă ruși de oboseală. La Brad am fost sărbătorit la banchet de protopopul Nistor și la concertul dat de corul refugiaților din Deva, de Dr. Bordan, președintele Asociației refugiaților din Deva.

Duminică, în 22, a venit Pius acasă, a stat 5 zile și a plecat ieri.

Despre starea politică și a războiului: Sicilia a fost evacuată, Harcovul la fel, Berlinul a fost bombardat grozav. Dar nemții se vor ține încă mult. Se spune că ei acum ne plătesc toate livrările, ba chiar se spune că o fac în aur (luat, desigur, de la țările ocupate de ei). Italia, revenită la democrația liberală, caută să afirme tot mai sus legăturile cu catolicismul și drepturile acestuia. Între refugiați se vorbește că s-ar pregăti ceva de 30 August (aniversarea arbitrajului de la Viena). Zilele trecute Radio Londra le-a citit unguirilor toate păcatele.

Se pare că Iuliu Maniu ar fi avut un mic atac și-ar fi rămas cu puțină amnezie!

În *Unirea* a apărut articolul meu despre răposatul părinte Crișan.

30 August. În *Unirea și Cultura Creștină*, sosite ieri, au apărut foarte frumoase articole despre mine, în legătură cu jubileul de 60 de ani. Alaltăieri a venit Pius acasă pe o jumătate de zi.

Radio România Mare a anunțat că la Viena s-ar ține tratative între unguri și români, în chestiunea Ardealului. Pe azi era să se pronunțe abrogarea arbitrajului de la Viena. Dar se spune că ungurii sunt intransigenți.

Regele Bulgariei a murit pe neașteptate. Acolo e rău, țara e complet bolșevizată.

9 Septembrie. Aseară am sosit acasă dintr-o călătorie făcută cu Episcopul la Cib, unde a fost sfințirea bisericii, apoi am vizitat biserica reprimată de la ortodocși. Am plecat vineri, în 3 Septembrie seara, dimineața am ajuns la Alba Iulia, am făcut liturghie la ora 6, am dejunat și am plecat cu trenul spre Zlatna, dar pe drum ne-a ajuns două mașini, care ne-au dus la Zlatna. Aici a fost o masă bogată la domnul Albini, apoi am mers la Cib. Totul a reușit bine, eu care am ostenit atâta din cauza Cibului, am fost obiectul unei atențiuni deosebite. Luni dimineața am mers la Almașul Mare, la minele domnului Albini, unde a fost binecuvântarea capelei. O cale memorabilă: 6 ore cu carul cu boi. Seara am venit la Zlatna – Alba Iulia și am plecat spre casă. Aseară eu am mers la Radna, unde am făcut Sfânta Măria mică, în 8 seara am sosit acasă. La Timișoara l-am văzut pe Pius.

19 Septembrie. Azi am sosit de la Arad, unde am fost iarăși cu episcopul în comunele Pecica, Șemlac, Șetin și Nădlac. Ce primiri, ce mese bogate! Bine că am scăpat. Episcopul a mers mai departe.

21 Septembrie. Azi a sosit Nica cu mobila de la Copșa. Cu ea a venit și Florica.

Radioul „Mareșalului” a comunicat că Hitler l-ar fi invitat pe Regele nostru să meargă în Germania pentru a face studii de arta mai nouă a războiului.

26 Septembrie. Aseară mi-a vorbit doamna Coșocar de la București, spunând că a vorbit cu Iancu, care e la Istanbul. La convorbire a luat parte și Lici, care a rugat-o să ne propună ca astă seară

să-l chemăm noi pe el la telefon, Istanbul no. 41368. Dar mi s-a spus că firul e deranjat.

În *Monitorul Oficial* a apărut un decret-lege pentru completarea Legii Cultelor. În el se spune că dacă majoritatea credincioșilor trec la altă religie, trece și averea. E făcut anume ca să ne ia iarăși biserica din Cib. Rușine! I-am scris I.P.S. Frențiu să înceapă o acțiune. Tot așa și Comitetului central al Agru-lui.

În cele politice: Italia a ajuns rău de tot. Nemții l-au răpit pe Mussolini, acesta s-a pus iarăși în fruntea guvernului fascist-republican, nu se știe unde se află regele Badoglio, Roma, Milano etc. sunt stăpânite de nemți. Numai Dalmația le-a fost luată în primele zile și predată croaților. Dar acolo sunt lupte grele cu partizanii, care au ocupat Dubrovnic, Split și Fiume. Pe frontul rusesc nemții se retrag din greu. E o retragere „metodică”, o „depresurare”, un front „elastic”.

10 Octombrie. În 2 Octombrie a plecat Mili la Băile Herculane. În ziua următoare i-a telefonat lui Nica (eu eram la Racovița, să fac o împăcare), că i s-a făcut rău la baie. Astfel luni, în 4, am mers și eu la Băile Herculane. Marți m-am reîntors și Mili a rămas, fiind bine.

Pe drum am călătorit cu un soldat german, care se plângea rău contra ungarilor: că nu-i lasă să treacă prin țară, că au voit să-i bată. A venit pe la Zagreb-Belgrad, în Croația a văzut vreo 12 trenuri sărite în aer, e foarte periculos pe acolo să umbli cu trenul, nu se urcă nimeni în primele vagoane.

Tot așteptăm ceva știre de la Lulu; era vorba că la începutul lui Octombrie pleacă la Sofia.

Viza maghiară cerută pentru mine tot întârzie.

A fost pe aici doamna Lucaci, fiica doamnei Denghi. Spunea că azi ungurii stau mai bine decât românii, atât politicește, cât și cu armata. Ar dori o împăcare cu românii, pe baza unei Transilvanii independente. În cele din urmă, rușii ne vor cotorpi pe toți. Nici aceea n-ar voi-o ungurii ca Beneș să facă aranjarea Europei Centrale. O cred.

Ieri a plecat și Nica la Băile Herculane.

19 Octombrie. Ieri am sosit dintr-o călătorie făcută pe Jiu și la Deva.

Fusesem invitat la sinodul protopopesesc al Jiului. În program, protopopul luase sărbătorirea mea de 60 de ani. Am plecat în 12 seara, cu fratele Măxer de la Reșița, invitat și el la acea manifestație, ca, după un drum friguros, dar de la Simeria în tren încălzit, să ajungem cu întârziere la Petroșani, unde am stat 2 ore și la amiază am sosit la Vulcan. În noaptea aceea a și nins până jos. Joi, în 14, am făcut de dimineață liturghie la Coroeșteni, unde a avut loc un parastas pentru părinții mei, apoi am mers la liturghia soborului, la Vulcan, unde, la sfârșit, a avut loc sărbătorirea. Au vorbit protopopul, Eugen Suciu, Măxer și curatorul Stoicuța. Am răspuns eu. Au luat parte și autoritățile: reprezentanții garnizoanei, ai școlii etc., precum și preoți ortodocși: parohul, un preot căpitan și un preot al lagărului de prizonieri. Toți au fost și la masa comună, unde – după toastul meu de rigoare – au toastat părintele Alimpie Suciu, protopopul, Miclea, Hangea, preoții ortodocși Zamora și Roman. Le-am răspuns tot eu. La preotul prizonierilor, un ortodox din Bucovina cu nume rusesc, dar despre care se spune că e român, am observat simpatie pentru noi: spunea că l-a cunoscut bine pe părintele Ciubotariu și pe Bonteanu, despre a cărui carte, „O turmă și un păstor”, spunea că e bine documentată!

Seara am mers la Lupeni, de unde m-am întors în seara următoare, apoi sâmbătă la amiază am plecat la Deva. Aici a avut loc botezul fiicei avocatului Dr. Bordan, președintele refugiaților, o rudă care ne face fală. Duminică, în 17, a fost liturghie arhierescă la Deva, seara un concert dat de corul refugiaților. Noaptea, eu am plecat acasă, venind peste Arad – Timișoara. Aici am avut ceva de aranjat, pe Pius nu l-am aflat, era la cazarmă (exerciții în mînuirea armelor, i-a chemat pe toți doctorii și farmaciștii ca să-i pregătească pentru eventuale „tulburări interne”).

Acasă, am găsit-o pe Florica revenită de la Timișoara pentru a pleca la București. Am găsit și o scrisoare de la Corbu, iar pe drum am călătorit cu un învățător, fost condamnat în Ungaria și venit în România prin schimb. Spunea că a auzit despre cuscrul Coșocar, că a slăbit rău: în 26 Septembrie i s-a făcut rău în biserică, că a trebuit să fie dus pe mâini acasă.

Lulu mi-a scris azi. E vorba că zilele acestea pleacă la Sofia.

29 Octombrie. Ieri am sosit de la București, împreună cu Mili și Nica, care au venit de la Băile Herculane.

După plecarea la Sofia, mi-a telefonat Lulu să merg să iau valori lăsate de el la un coleg. Am primit un pachet cu mărci poștale. Am stat mult de vorbă cu P.S. Aftene și cu Păclișanu. Acesta din urmă mi-a spus – ceea ce îi spusese și lui Aftene – că Lici e „primul lector pe Europa” (dintre ai noștri). Mi-a mai arătat Păclișanu efectul formidabil al articolelor sale de la *Universul*, ca și manevra perfidă ce o fac nemții cu Ardealul. E vorba că în cele din urmă se vor retrage la Carpați, vor ține linia Focșani pentru apărarea petrolului și pe noi ne abandonează. P.S. Aftene mi-a vorbit și mi-a dat acte interesante, cu privire la legea 620 (trecerea averilor bisericești), dându-mi și date discrete din care se vede că Mihai Antonescu înțelege să urmeze o politică împăciuitoare față de catolicism, pe când Petrovici e dușmănos Bisericii Unite. Mi-a arătat și dificultățile pe care le întâmpină cu Blajul. De fapt, m-am convins că Frențiu nu e destul de energic, nu s-ar pune rău cu stăpânirea ca să nu i se strice șansele la Mitropolie; Macaveiu e moderat ca să nu-l indispună pe Aurel Popa, care i-a prelungit termenul de pensionare.

Acasă am găsit o scrisoare de la Lici, venită prin Ministerul de Externe. Scrie că muncește mult, scoate o carte. Va veni poate pe Crăciun. Iancu, la care am luat odată masa, îmi spunea că Lici fumează mult. Încolo era bine îngrășat când l-a văzut la Istanbul.

5 Noiembrie. Alaltăieri am fost la Timișoara în cauza pașaportului. Ungurii mi-au refuzat schimbul propus de Ministerul de Externe, căci de aici mi-au dat în schimb un preot romano-catolic de la Timișoara. Am avut și ceva clișee de comandat. L-am văzut pe Pius și l-am întâlnit pe Roth pe stradă. Acesta îmi spunea despre Pius că a ținut o conferință la colegiul medicilor. Chiar acum se publică comunicatul despre conferința de la Moscova. Între delegații sovietici este unul Sachs, care e un evreu de la Bratislava, cunoscut lui Otto, ca și Varga, mâna dreaptă a lui Stalin.

Războiul merge prost. Rușii au ocupat Perikopp, au intrat în Kerci, au închis drumul la ai noștri. Se spune că au fost incidente între

germani și ai noștri. Se anunță evenimente importante în politica externă a Turciei.

Și mai prost stăm cu administrarea diecezei. Episcopul e un om slab. În chestia protopopului Suciu nu mai face nimic!

9 Noiembrie. Alaltăieri seară a sosit Pius acasă și azi dimineață a plecat.

Zilele trecute îmi spunea profesorul italian că i-a spus un domn venit de la Venezia că după ce seara au auzit de căderea fascismului, noaptea s-a isprăvit tot vinul în Venezia!

Am primit copia articolului batjocoritor apărut în gazeta *Informația* contra Baronului Killinger, ministrul Germaniei la București. Urmarea a fost că ziarul a fost suspendat, iar Tudor Arghezi trimis în lagăr⁵⁹⁵.

18 Noiembrie. Am primit o foarte drăguță scrisoare de la Lulu din Sofia. Se vede că a fost și Lici acolo, s-au întâlnit și-au vorbit de noi. Scrie că Lici, de jubileul meu, a făcut un inel de aur cu un porumbel (al păcii), pe el.

Alaltăieri a venit Ioniță cu Tensi, el a plecat ieri, ea azi.

Stăm îngrijorați de viitor. Unii spun că va fi bine. Preotul Oltean din Bouștar spune că a călătorit cu un ofițer rus, care vorbea românește și care îi spunea că va fi bine de noi, de preoți. În orice caz, mai este mult până vom putea vedea mai clar. Încă nu e exclusă înfrângerea rușilor și, paralel cu aceea, a nemților.

Ai noștri demobilizează armata care a fost concentrată la frontiera ungară. Se vede, totul a fost aranjat așa: nemții au comandat concentrarea la frontiera ungară ca să-i constrângă pe unguri să le dea armată. Se spune că le-au dat 12 divizii pentru a face ordine în Balcani și au contramandat pe români!

4 Decembrie. Azi o săptămână a venit telegramă că a murit sora episcopului Frențiu, văduva Mariți Gruescu, la Beiuș. Am mers cu

⁵⁹⁵ Este vorba de pamfletul „Baroane” scris de Tudor Arghezi în gazeta „Informația zilei” din 30 septembrie 1943 cu referire la Albert von Killinger, reprezentantul Germaniei la București, pamflet care i-a atras 3 luni de detenție la Jilava.

episcopul la înmormântare. Încolo, am dormit la Arad. De acolo am mers împreună cu P.S. Aftene, venit de la București.

La Beiuș am avut o bucurie: prof. Teiușan mi-a spus că după înmormântare vor să-mi sărute mâna copiii de clasa a III-a, de mulțumire, că le-am făcut catehismul așa de drăguț!

S-a ținut la Beiuș și o mică consfătuire în cauza doleanțelor Bisericii noastre. A început vânarea de suflete pe tema legii 620 (cu trecerea averilor). Nunțiul e slab. Episcopii vor să scrie la Roma. Am spus: nu e bine să ne apărăm tot cu Roma și cu Concordatul, să ne apărăm direct! Să facem un memoriu cu toate doleanțele, să meargă episcopii cu o delegație de mireni frunțași. Ideea s-a primit. Se va scrie la Sibiu și la Timișoara!

Dar constat că la Blaj toate se concentrează în mâna lui Macaveiu, care e slab. Despre Secretarul General al Cultelor, profesorul Aurel Popa, se spune că îl susțin puteri oculte. Am spus că trebuie încercată și detronarea lui. Frențiu spunea despre Mareșal că, fiind militar, nu se pricepe la chestii de cult. Lui Iuliu Hațiegan⁵⁹⁶ i-ar fi spus că Biserica Ortodoxă e un putregai. Dar, se vede, dușmanii noștri operează așa: îi spun că până există și Biserica Unită, nu se poate face rânduială cu ortodoxia, căci trec la uniți, se fac tulburări; de aceea trebuie mai întâi înglobată Unirea în Biserica Ortodoxă. Nunțiul nu cutează să fie energic, fiindcă pe el îl îmbată cu vorbe frumoase, îi promit Unirea tuturor românilor... El nu poate vedea lucrurile în mod real.

Lulu ne-a scris iarăși din Sofia, e bine.

Joi, în 2 Decembrie, episcopul a făcut Consistor, cu distincții în cler. Bine că s-a isprăvit și cu chestiunea asta, cu Hangea!

Preotul Oniga din Vad îmi scrie că unii copii vor să își cumpere catehisme vechi. Dar sau nu au găsit (?!), sau le-au plăcut atât de mult cele noi încât atunci când le-au văzut au cerut să le aducă și lor de cele noi! E și asta o mulțumire pentru mine, față de multele ineptii ale Comisiei Catehetice și ale cenzorilor ei.

⁵⁹⁶ Iuliu Hațiegan (1885-1959), medic, creator al școlii de medicină din Cluj. Pentru scurt timp ministru de stat în guvernul condus de Nicolae Iorga, din care a demisionat.

13 Decembrie. A trecut Sf. Nicolae cu bine. Am avut vreo 30 de oaspeți. Lici mi-a telefonat din Istanbul, Lulu a sosit în 8 ore de la Sofia, Pius a fost și el aici, mi-a adus 2 sticle „Lacrima Cristii” din Pantellaria. Felicitări cu poșta, destule, vreo 20 de telegrame.

În zilele de 10-11 a fost aici o anchetă ministerială, venind doi inspectori din minister și P.S. Aftene, ca delegat al Mitropoliei. Canonicul Muntean a făcut un denunț mizerabil împotriva episcopului. S-a dat de gol nenorocitul și sunt curios ce va fi cu el, fiindcă a ajuns să fie ipso facto excomunicat. În loc să-și vadă de mântuirea sufletului, dovedește și acum maximum de răutate!

Zilele acestea s-au făcut distincții în cler. Am ajuns să văd astfel rezolvată și chestiunea lui Hangea și mă bucur mult. El încă se arată foarte recunoscător!

Mi-a venit aprobarea vizei pentru Ungaria și aş pleca acum, dacă și-ar fi obținut și partenerul pașaportul. Dar el ne mai întârzie și mă tem că cu iarna grea va fi greu de mers la Odorhei.

21 Decembrie. Azi am cumpărat un porc cu 25.000 lei. A avut 100 kg, era foarte gras și tânăr.

31 Decembrie. Am petrecut sărbătorile cu bine. În 24 seara a sosit Pius, în 25 dimineața Lulu. Amândoi au adus multe cadouri. Lulu abia cu câteva zile înainte sosise de la Sofia, unde a isprăvit toate cu bine primind și o decorație.

În prima zi de Crăciun am avut la masă, ca de regulă, pe soții Dionne, iar a doua zi pe Liți Oniga.

În 28 a plecat Pius, în 29 Lulu, la Timișoara. Acolo are să vadă, dacă poate face romanizarea fabricii „Florida”: o afacere mare, dar cam riscantă și grea.

Despre Lici ne-a adus Lulu știri bune.

De două săptămâni e suferindă Mili de picioare. A căzut venind de la o ședință, ținută la Prefectură. De atunci nu a mai ieșit din casă. Se vede că băile nu i-au ajutat cu nimic. Trebuie să înceapă un tratament după sărbători!

Cu războiul merge încet. Beneș cu Cehoslovacia lui a făcut alianță cu Rusia, a luat și comuniști în guvern. Iugoslavia e pe aceeași

cale: Tito, șeful patrioților comuniști, e agreatul englezilor, care nu prea mai țin la Rege și la guvernul emigrat, aflat la Cairo. Din nou se spune că nu-i mai dau bani. Și polonezii vor trebui să cedeze. Bulgarii sunt pe aceeași cale. Se realizează uniunea panslavă, sub egida comunistă rusă. Fără ceva minune suntem pierduți!

E seara de Anul Nou. Suntem numai cu Nica, nu mergem nicăieri. Ne culcăm ca de obicei. Ce va aduce anul ce vine? Vom vedea. Doamne ajută!

Anul 1944

6 Ianuarie. Azi a plecat Lulu. Nu s-a reîntors din Timișoara decât în 3 seara, așa că a lipsit multe zile de acasă. Totuși ce fericiți am fost că i-am avut și pe ei!

Sărbătorile au trecut cu bine, în afară de boala lui Mili, care, pe lângă necazul cu picioarele, a avut și o otită. Nu a ieșit deloc din casă.

Mesajul de Anul Nou al Führer-ului spune că vor lupta până la victorie și vor reface orașele distruse. Iar al lui Antonescu ne cere încredere în politica lui.

Petru Groza a fost deținut. În ultimul moment a aflat Lulu că i s-ar fi dat domiciliu forțat.

12 Ianuarie. Astă seară a plecat Pius, fiind iarăși concentrat. Așa de greu ne-am despărțit. A plecat spre marele necunoscut, în momentul când lupta decisivă pare că a sunat. Dumnezeu să-l ocrotească!

În Răsărit, rușii se apropie de Bug. Ei par a gravita spre Cernăuți. Ce va fi de noi?

În Italia au fost condamnați cei care au hotărât debarcarea lui Mussolini. Printre ei a fost executat și faimosul Conte Ciano!

28 Ianuarie. Am fost dus de acasă o săptămână. Marți, în 18 dimineața, am plecat cu Nica la București, unde am isprăvit mai multe lucruri, apoi am mers la Târgoviște, de unde am scos cărțile sosite din Franța pentru noi și pentru Blaj. Cu această colecție se va prezenta bine biblioteca noastră diecezană, căreia așa de bine îi stă acolo la etaj, în localul propriu. Am avut destule necazuri până ce le-am putut scoate!

Am mai isprăvit la București și alte lucruri pe la ministere, am fost pe la P.S. Aftene, la Marius Carada și la Ștefan, fratele său, avocatul, care m-a invitat și la dejun; aici am fost împreună cu domnul Popovici, fost consul în America. El îmi spunea de Lulu că e foarte apreciat la B.N.R.

Nunțiului aș fi dorit să-i vorbesc, după îndemnul lui Carada, de complinirea scaunului Mitropolitan – ortodocșii au ales acum 5 ierarhi –

dar era bolnav la pat. Aftene mi-a declarat că orice s-ar întâmpla, el rămâne la București. Ce ne mai așteaptă? Nu știm. Preotul ortodox din Sofia ne povestea despre grozavele bombardări de acolo. Cu noi va fi ce va vrea Dumnezeu. Chiar povestea Aftene că astă-vară, când s-au întâlnit la Geoagiu Maniu cu Vaida, acesta i-ar fi spus lui Maniu, care tot insista pentru capitulare: „Bine, măi, dar în fața cui să capitulezi? Am ajunge mai rău ca italienii!”

La Ministerul Cultelor avem mari necazuri cu încadrarea personalului administrativ.

La Târgoviște stăm prost cu Unirea, avem un preot slab, Borda (trecut de la ortodocși și bănuț de homosexualitate!).

Mi-am cumpărat încă 2.500 kg de hârtie, de data aceasta pentru ediții în formatul vechi ca să pot edita *Homiletica*!

Pius e la Roman, deocamdată stă pe loc.

Mi-a venit aprobarea vizei pentru „Ungaria”.

Petru e iarăși închis. Otto mi-a telefonat azi să merg să vedem ce e de făcut. Nu cred că se poate face ceva. Am aflat la București că-l lasă să i se facă proces, dar va scăpa, pentru că nu e nimic compromițător cu el. Un fost agent de siguranță a făcut clandestin un front popular, la care a fost invitat și Petru. Dar el nu a răspuns nimic. În schimb a răspuns Miron Belea, omul lui, care ar fi dat și bani.

Aliații au debarcat la Roma. Acum să vedem cum se dezvoltă războiul în Italia!

29 Ianuarie. Azi am fost la Timișoara, chemat de Otto să facem ceva în cauza lui Petru, care e închis de patru săptămâni. Eu așa știu că e ținut numai până ce procedura în justiție își face cursul, dar nu e dovedit cu nimic în afacerea cu constituirea frontului „patriotic” sau „popular”, provocată de un agent al Siguranței. Un om al lui, Miron Belea de la Arad, ar fi spus că Petru l-a îndemnat să le dea bani, dar ulterior a retractat această depoziție, motivând că a făcut-o de frica bății. Otto spune că Mareșalul ar fi pus pe dosar că Petru nu e comunist, dar vorbește multe, e om neserios și îi face pe alții să-l creadă. Probabil că îl țin pe Petru închis ca să-l demoralizeze. După ce intervențiile de eliberare, făcute de doamnele Goga și Barbu și chiar de însăși doamna

Mareșal, nu au reușit, ar trebui să facem un memoriu semnat de toți foștii parlamentari arădeni. Găsesc anevoios acest lucru și am convenit să cer Mitropolitului Bălan să intervină.

Am auzit iarăși laude extraordinare la adresa lui Pius, despre care doctorul Mureșan s-ar fi exprimat cu mult regret că l-au dus iarăși la armată.

Am primit niște admirabile fotografii ale lui Lulu, un tablou al meu pentru Lulu și un tablou al lui Pius pentru noi.

Lici ne-a scris chiar azi: tipărește o carte, „Introducere în limba și literatura română”. Cred că va fi interesantă!

6 Februarie. Azi l-am instalat pe canonicul Stanciu. Foarte modestă prezentare. I s-a spus la Minister că lucrurile merg mai prost la Lugoj, apoi urmează episcopiile ortodoxe, despre care nici să nu vorbim.

Am scris în cauza lui Petru Mitropolitului Bălan și Secretarului General al Cultelor, Aurel Popa, dar a doua zi am primit de la Otto o telegramă, prin care îmi spune că Petru e liber și sănătos.

Ce va fi de noi cu mersul războiului? Pe frontul războiului: rușii se apropie de Lemberg⁵⁹⁷, la Nipru ar fi 10 divizii germane încercuite. Nemții spun că rușii nu-și știu exploata succesele, iar ei, nemții, se folosesc de avantajele frontului mobil. În Italia anglo-americanii au debarcat la Nettuno, dar nu prea merg înainte. Au bombardat și Castel-Gandolfo.

Pe frontul politic: rușii au modificat constituția în sensul că republicile autonome au dreptul să-și țină reprezentanți la Liga Națiunilor și pot avea armată națională. Asta pentru a-i atrage pe polonezi și pe alții în cadrele Republicilor Sovietice. Beneș a și făcut deja propunerea ca polonezii, Rusia Albă, Ucraina și Cehoslovacia să formeze o uniune slavă. În ceea ce privește Serbia, bandele lui Tito sunt comuniste. Zilele acestea s-a publicat un program al partidului comunist din Istria și Dalmația, care prevede exterminarea intelectualilor, întemnițarea preoților și închiderea bisericilor. Ce o fi de noi? Știe bunul Dumnezeu. Dacă va fi cazul să cad și eu jertfă, fie voia Lui!

⁵⁹⁷ Lviv, în Ucraina.

Până acum aproape nu am avut iarnă. În 2 Februarie era soare și căldură de primăvară. Azi a început să ningă de-a binelea, dar nu e frig. Trebuie să mai fie și iarnă, și să fie acum, nu mai târziu!

20 Februarie. Zilele acestea mi-a spus Lulu la telefon că pleacă iarăși în Turcia. Dar mi-a dat și o știre neplăcută: că trebuie să iasă din locuința pe care o are împreună cu Năsăudeanu, el neavând aprobarea B.N.R.-ului. Nu știu cum va găsi acum altă locuință. Ce bine era aranjat aici, având și masa! Regret foarte mult.

Nica a avut zilele acestea examene. Dacă i-au reușit, va fi o adevărată minune, fiindcă acasă nu s-a pregătit nimic, ba și acolo abia în zilele din urmă a pus mâna pe cărțile necesare.

Aseară a fost comemorarea lui Popovici-Bănățeanu și a lui Coriolan Brediceanu. A venit domnul Hagea, redactorul ziarului *Ardealul*. L-am întrebat, cu episcopul, pentru ce a demisionat domnul Forțu de Comisar al refugiaților. Ne-a arătat extrase dintr-un schimb de note între Comisariat și Guvern, din care se vede ce energic pretindea Forțu apărarea drepturilor noastre, numind ținuta noastră prostie și lașitate. Cerându-i-se lămuriri pentru aceste expresii, a indicat toate slăbiciunile atitudinii noastre! Să vedem cum se va prezenta noul comisar, Leo Scridon!

Azi a conferențiat aici Manciulea⁵⁹⁸ despre întinderea românismului în secolele al XI-XIV-lea prin Panonia, Tatra, Moravia și Polonia!

Privind harta Europei, m-a cuprins durerea la gândul ce se va alege de România Mare! Rușii ne iau Basarabia și o parte a Bucovinei, Dobrogea vor să o dea bulgarilor, poate că ne restituie Ardealul și ne mai dau ceva de la unguri, dar totul va fi înglobat în Uniunea Sovietică!

Acum se îngenunchează Finlanda. Englezii și americanii, care la timpul său au înfierat pe ruși pentru atacarea ei, acum o sfătuiesc să depună armele. Și le va depune, ce să facă? Va fi ocupată de sovietici, pe care nimeni nu-i va mai scoate de acolo, cum nu-i va mai scoate nici

⁵⁹⁸ Ștefan Manciulea (1894 – 1985), preot, profesor, geograf și istoric. Arestat de comuniști, a trecut prin închisorile de la Jilava, Aiud, Baia Sprie, Caransebeș și Gherla, fiind eliberat în 1964.

din alte țări. Aici are dreptate Dr. Goebbels, care în ultimul său articol se întreabă: unde e armata care se putea opune rușilor, în afară de cea germană? Anglo-americanii nu sunt în stare să producă ceva ispravă în Italia, de atâta vreme. Pentru a-și masca neputința, au distrus celebra mănăstire Monte Cassino, ca și atâtea alte monumente istorice ale Italiei... Nemții au fost lichidați la cotul Niprului.

Nu mai știm nimic despre Pius.

Citesc într-un ziar că Rusia sovietică ar fi făcut Concordat cu Biserica Ortodoxă. Se poate. Au un radio religios pentru polonezi. Și asta se poate. Au închis muzeele antireligioase. Totul se poate, din motive politice. Dar se îngrijesc ei pe altă cale să ne strice. Apoi: ortodoxia să fie în slujba panslavismului?!

26 Februarie. Luni, în 21 dimineața – ce surpriză plăcută – a venit Pius într-un concediu. Nu au nimic de lucru, sunt cantonați într-un sat lângă Roman. Era să stea până în 29, dar azi a telefonat colegul lui de la Timișoara că a venit o telegramă fulger, să plece imediat, căci unitatea lor e în deplasare. Asta – desigur – e o urmare la evacuarea Crivoirog-ului. Fusesse dat ordin să se desconcentreze, dar după „victoria” de la Cercassi, ordinul a fost contramandat.

Azi mi-a spus cineva că Baronul Killinger ar fi fost la Mareșal cu pretenția să i se dea armată și Mareșalul l-ar fi dat afară. E vorba că pe când se va începe apărarea la Nistru, pe care o vom face numai noi, va fi mobilizare generală. Nemții vor apăra Ploieștii.

Vin refugiații din Cernăuți și nu găsesc localuri pentru mobile!

Cine știe când vor începe bombardările și la noi? Unii zic că până-i lăsăm pe evrei la București, ne dau pace. Bombardarea Sofiei a început după izgonirea evreilor.

Joi am fost la Timișoara. Acolo a fost alarmă. Se spune că pe acolo au trecut avioanele americane din Siria, spre Germania. Azi îmi spune Jakobfyi că germanii ar fi avertizat pe cei din Timișoara că eventualitatea bombardării e serioasă.

La Timișoara mi-a povestit Otto despre Petru cum a fost tratat în închisoare și cum acel Serghei Solomon, un arhitect care ar fi înscenat toată chestia cu liga patriotică, a fost pus la cale de bolșevici să-l

compromisă pe Petru, pentru că după întâlnirea de la vila din Snagov, nu a mai răspuns la apelul lor. Maniu a fost invitat și el la Snagov, dar ar fi zis: să-i aducă de la Stalin declarație că nu se atinge de Basarabia și Bucovina și atunci stă de vorbă cu ei.

Am mai auzit că Mareșalul i-ar fi răspuns lui Maniu că în loc de memorii sterpe, mai bine s-ar angaja să-i ia locul! Maniu ar fi răspuns: să-i dea mai întâi posibilitatea de a merge în străinătate, să stea de vorbă cu oamenii, apoi primește. La asta nu s-a răspuns nimic.

Legionarii i-ar fi scris Mareșalului că nu mai înțeleg să se servească de revolver pentru Germania, de aceea îi vor da tot concursul; iar cei din lagăr în Germania ar fi scris că nu fac nimic fără înțelegere cu cei de acasă. Asta ar fi o știre multumitoare!

De la București ne-a adus Pius o scrisoare: Nica și-a dat examenele cu succes, Lulu și-a găsit o cameră, dar cam scumpă (15.000 lei lunar).

Azi a fost pe aici Liviu Chinezu din Blaj. Mi-a povestit că a avut o ultimă întrevedere cu ministrul Petrovici, în chestiunea Facultății de Teologie. L-a găsit furios. L-a înjurat pe Frențiu, că e pretențios etc. și că să nu conteze Biserica noastră pe nimic până va fi el ministru. Se pare că a venit întrebare de la Președinție: ce s-a făcut cu memoriile Bisericii Unite? Despre mizeriile interne ale Bisericii noastre încă a spus multe, fratele Chinezu.

Azi am văzut un anunț funebru făcut lui Ciano în Ungaria, desigur de către români. L-am citit cu mare plăcere. Am văzut și o mică fotografie cu spânzurări făcute de nemți în Serbia. Îngrozitor!

1 Martie. Azi a fost pe la mine preotul maior Bondrea, adjutantul episcopului militar. Mi-a povestit, între altele, că fostul guvernator al Transnistriei, prof. Alexianu, a fugit cu aviațora Burnaia, probabil la Ankara. A dus cu el și 4 miliarde! Faini oameni a avut Mareșalul! Ce folos avem de Transnistria? Nu puteam sta la Nistru?

Sovieticii au publicat condițiile în care propun Finlandei armistițiu. Cea mai grea e: să dezarmeze ori să izgonească pe germani, iar dacă nu o pot face ei, să-i cheme pe sovietici. Asta ar însemna ca

Finlanda să devină teatru de luptă ca și Italia, iar pe sovietici să nu-i mai poată scoate din țară! Ce vor face, sărmanii de ei?! Și ce rușine că anglo-americanii ne dau pe toți pe mâinile sovieticilor!

9 Martie. De Finlanda încă nu s-a ales nimic. Vor bieții oameni să o mai întindă. E greu să sari din trenul în mers, pentru că nu știi unde cazi!

În schimb, noi stăm prost și nu știu ce se va alege de noi. Duminică, în 4 crt., a fost aici Augustin Maior de la Timișoara, care a ținut o conferință interesantă. El ne spunea că a fost Maniu pe acolo, la un botez și a vorbit mai multe. A spus să primim pe refugiați, pentru că rușii în Basarabia și Bucovina au făcut să dispară vreo 6.000 numai din Partidul Național. Mai spunea că Regele va trebui odată să-l schimbe pe Antonescu. Pe Rege îl laudă Maniu.

Azi a venit în ziare comunicatul în legătură cu barbaria săvârșită de unguri la Cluj asupra Seminarului nostru de acolo și asupra episcopului Hossu. Am adus chestiunea în Consistor și am hotărât să le trimitem o scrisoare de simpatie și una la președinție, arătând cum suferă Biserica noastră ca reprezentanta românismului în străinătate!

La București: scandalul cu Alexianu, fost om al Mareșalului! Banii ar fi fost ai Patronajului!

14 Martie. Zilele acestea, Radio Londra a difuzat un interviu al lui Beneș, în care spune că Stalin nu e omul de care se teme Europa: el nu vrea să impună forme politice niciunui popor, nici guverne care nu au rădăcină în popor!! El consideră Ardealul ca aparținând României. Cuvinte frumoase, dar iată că tot Londra a anunțat că la Napoli s-a ținut o mare manifestație politică, în care s-a cerut demiterea Regelui Italiei, a Mareșalului Badoglio și constituirea unui guvern democrat. La adunare a luat parte și un delegat al Mareșalului Tito, care a adus salutul acestuia și cu steaua roșie la chipiu, a strigat: „Trăiască Tito, Stalin și aliații!” Va să zică, Italia e pe cale de bolșevizare. Barem de ar fi așa, cum îmi spunea Otto mai anii trecuți: că acum bolșevismul îl vor face englezii și americanii. Totuși, el și acum îmi scrie cu anumite temeri de viitor. Nu e nici o mângâiere că ungarilor – așa spune el că ar fi programul – li se va aprinde casa mai înainte!

De fapt, în ceea ce privește Ardealul, preotul Crașovan a adus știrea de la Timișoara că nemții ar ocupa Ardealul și l-ar ceda românilor. Asta, fiindcă în 8 crt. când a fost Mareșalul Antonescu la Hitler, acesta ar fi cerut armată, iar conducătorul ar fi răspuns că fără Ardeal nu poate ține moralul între români. Ar fi o satisfacție târzie, dar cine se poate încrede în omenia neamului?

Rușii progresează vertiginos. Sunt la 60 de km de Basarabia. Finlanda a răspuns la condițiile de armistițiu ale rușilor, punând lumea în uimire cu concesiunile lor pentru a răspunde astfel la sperietoarea germană. Iar un ziar finlandez spune că Finlanda, România și Ungaria au aceeași situație.

Londra a anunțat azi că Prințul Știrbei ar fi plecat la Ankara să ia contact cu națiunile aliate. Și ar mai fi și alții cu el. Dar, adaugă Londra, Anglia, America și Rusia vor proceda de comun acord.

Chestia lui Petru nu-i terminată. Urmează procesul la Curtea Marțială.

Azi a fost la noi un funcționar de la Direcția Silvică să se intereseze de condițiile camerei rechiziționate. E destinată pentru fostul director silvic Constantinescu, azi în minister. Se mută la Lugoj Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Aseară am vorbit la telefon cu Lulu. E sigur că pleacă în Turcia. Am trimis lui Lici puțin cârnați și țuică.

Pius e dincolo de Nistru, la Tucin. Dumnezeu să-l ocrotească!

Camil ne scrie că ne așteaptă de zor. Dar oare vom putea merge? Nu se mai întâmplă lucruri hotărâtoare până atunci?

Despre Tito două lucruri bune. Nu demult se spunea la Londra că la armata lui fiecare regiment își are preotul său. Acum se spune că el e contra ca sârbii să domine în statul iugoslav. Așa ar mai merge, poate ar ajunge la ceva libertate și românii noștri din Timoc și din Macedonia. Se vede, asta e un principiu general, de aceea se spune despre comuniștii cehoslovaci că sunt împotriva lui Beneș, care ar dori ca în Cehoslovacia să domine tot cehii.

Am văzut un memoriu, adică răspunsul dat de Maniu lui Canciov la propunerea lui Tătărăscu de a se face și o „uniune sacră”.

Maniu nu admite pe aceia care sunt răspunzători de despotismul lui Carol II și de noua politică externă, dar oare nu legionarii au impus această politică? Cu ei a făcut Maniu pact de neagresiune! Nu e un om sincer, nici nu e capabil de nimic. Crede că va face ceva cu liberalii lui Dinu! Vai de noi!

19 Martie. Am avut o iarnă ușoară, fără îngheț. Dar a tot nins puțin, până zilele acestea. Ieri a fost o zi senină, credeam că azi vom avea adevărata primăvară! Când acolo, azi a nins ca la Anul Nou!

Zilele acestea am primit și eu admirabilul necrolog făcut în ungurește lui Ciano! E un bun răspuns la necrologul făcut în 1940 de unguri României Mari!

Ieri, la cinema, l-am văzut în jurnalul 104 pe Lulu în delegația care a semnat la Sofia acordul româno-bulgar! Azi îmi scrie Lulu că miercurea viitoare pleacă în Turcia. Dar am citit că gara Sofia a fost bombardată!

Privim harta cu retragerea trupelor germane din Rusia, cum priveam în 1918 retragerea lor din Franța! Aud că zilele acestea au zburat două sute de avioane peste Ungaria și au depus mulți parașutiști.

21 Martie. Rușii au pătruns în Basarabia. Lumea e alarmată. S-a făcut mobilizare generală. Nemții au ocupat Ungaria, pe Horthy și alți miniștri i-au chemat la Cartierul general și i-au sechestrat acolo. Se prevede în Ungaria o luptă de guerilă, împreună cu partizanii lui Tito. Finlanda a respins armistițiul propus de ruși.

23 Martie. Azi a comunicat și Berlinul că „în baza înțelegerii dintre cele două guverne” armata germană a intrat în Ungaria! S-a făcut pentru a asigura apărarea țării. Guvernul s-a schimbat, formându-se un guvern Quisling și aici (Quisling a format guvernul în Norvegia, după ocuparea ei de către nemți!). Londra tună și fulgeră! Probabil se vor forma grupuri de partizani, care vor lupta și în Ungaria, ca Tito în Serbia.

Mareșalul Antonescu e la Hitler, pentru a cere Ardealul. Se spune că două divizii românești ar fi deja în Ungaria. Aseară a dezmințit Bucureștiul misiunea lui Știrbei. Evenimentele se precipită vertiginos!

26 Martie. Am primit o telegramă de la Pius din Iași: „Sunt sănătos, plec astăzi la Bălți”. De aici urmează: de la Tulcenii a ajuns la Iași, retrăgându-se din fața rușilor, care, se vede, au pătruns totuși în Basarabia, pe la Soroca, cum se spunea. Dar oricât trâmbițează englezii înaintarea în Basarabia, totuși nu a putut anunța ocuparea niciunei localități. Iar faptul că acum Pius anunță plecarea spre Bălți arată că invazia rusească a fost oprită și respinsă. Se spune că numai trupele române luptă acolo cu rușii.

Mare lamentație la unguri, din cauza ocupației germane. Își prevestesc multe suferințe!

Alaltăieri au sosit aici doamnele Goga și Duca, au fost găzduite la episcopul. Doamna Duca i-a povestit episcopului că Gafencu e în Elveția și că Știrbei s-a dus cu scrisori de la oameni de seamă și a telefonat că stăm bine. Pe Maniu îl laudă mult. Maniu i-ar fi spus Mareșalului că acesta e războiul lui, nu-i războiul țării. Dar războiul merge prost.

28 Martie. Nu cred că Pius a ajuns la Bălți, căci acest oraș a fost ocupat. Ne-a telefonat azi: „Sunt sănătos”. În Ungaria se spune că omoară la evrei, Londra și America amenință cu represalii. Stăm pe gânduri: să mergem ori să nu mergem la Camil? Dintre cei maltratați la Seminarul din Cluj, prof. Iagăr cu doi teologi au murit, alți doi sunt pe aceeași cale.

2 Aprilie. Astăzi dimineață a sosit Nica de la București. Era anunțată că vine de ieri după-amiază, dar așa de mare a fost îmbulzeala la tren că nu au mai putut pleca. Har Domnului că o vedem acasă! Cu refugiații, eventual și cu evacuarea Bucureștilor, nu știu cum se va mai putea călători!

Cernăuți e ocupat de ruși, dar ce au mai ocupat în Basarabia nu se poate ști, căci nu se comunică. Abia în ziarele de ieri a apărut un comunicat al comandamentului suprem al armatei noastre, care spune că Cernăuți a fost evacuat și că în Basarabia se dau lupte cu succes alternativ! Mi se pare că germanii anume ne-au lăsat fără apărare. Ei explică treaba asta tare curios în ziare: spun că Stalin ar voi să-i forțeze pe germani să aducă tot mai multe trupe din Vest din calea invaziei; asta

nu o fac germanii, ci caută să cauzeze cu cât mai puține jertfe cât mai multă pagubă dușmanului. Frumoasă mângâiere: pe noi ne lasă fără apărare! Pe de altă parte, spun ei, insuccesele de acum nu sunt hotărâtoare pentru soarta războiului! „Degajarea tactică” de acum nu e o lipsă de putere din partea Germaniei, ci rezultatul unei concepții strategice bine gândite și puse la punct!

8 Aprilie. Trecând rușii Prutul și ajungând pe teritoriul României, Molotov, comisar la Externe, a făcut o declarație mult elogiată de anglo-americani că Rusia nu aspiră la niciun petec din teritoriul României (Basarabia nu e considerată teritoriu românesc!!), ei doar urmăresc dușmanul până la capitulare! Mai spun că nu vor să schimbe forma politică a țării noastre. Dar se vor îngriji să o facă oamenii lor în numele „poporului românesc”. Suntem în mare impas. Continuăm războiul, jertfim oameni, la ce? Nemții ne elogiază și ne încurajează, dar cum îi vor mai învinge ei pe ruși? Se spune că cer de la noi și de la unguri câte un milion de soldați și cu aceștia vor să-i bată pe ruși – dar dacă nu vor reuși?

Mărți, în 4 crt., a fost bombardat Bucureștii. Îngrozitor ce s-a distrus: gara de nord, hotelurile „Athénée Palace”, „Ambasador” etc. unde erau nemți. Mulți refugiați au murit în gară și în trenuri. Ceva s-a aruncat și în jurul Timișoarei, dar nu a făcut stricăciuni!

Miercuri, în 5 crt., am fost la Timișoara pentru chestiuni curente! Otto spunea că ungurii se predau rușilor, acasă fac greve. O doamnă venită acum de acolo spune că sunt stări grozave: în fiecare moment se așteaptă izbucnirea revoluției! Nemții conduc trenurile cu revolverul în mână. A fost bombardată rău și Budapesta!

Astă-seară am primit un aviz telefonic de la doamna Dr. Mocuța din Timișoara, că Pius se află bine, la Iași.

15 Aprilie. Măine sunt Sfintele Paști. Ce perspective sumbre! Nu știu dacă nu sunt ultimele Paști pe care le sărbătorim în libertate! Operațiile de război nu ne arată clar. Pare că în Moldova și la frontiera cehoslovacă vor fi opriți rușii, dar în Crimeea ai noștri se retrag din greu, deși numai în munți, acasă nu prea pot veni. Numai o minune ar mai putea face ca să învingă nemții. La tot cazul, ei ne asigură că

România va fi apărată și că vor respinge pe ruși dincolo de frontierele române. Să zicem că vor produce un front de rezidență ca în Italia! Dar nici acesta nu va putea dura în veci!

Vin refugiații – evacuații de la București. Efectul bombardamentului a fost grozav!

Se spune că Mihai Antonescu ar fi pentru armistițiu și ar fi mers la Ankara. Pură fantezie! Cu câtă fățarnicie ne recomandă anglo-americanii pe ruși ca pe cei mai pașnici salvatori! Aseară America a declarat că vor fi aspru pedepsiți toți cei care îi persecută pe minoritari (înțelege: evrei!)

Aseară Pius a încercat să ne telefoneze de la Iași, dar noi eram – la orele 11.45 – în pat și, până am ajuns la aparat, era ruptă legătura!

În cursul sfintelor slujbe din săptămâna aceasta episcopul iarăși a dat dovezi că îi slăbește vederea. Sărmanul, ce va fi de el, dacă cu toată operația, revine răul?!

Am dat la tipar *Omiletica*! Dar când o vom vedea gata și cui o voi difuza, nu știu!

Azi, vorbind cu un preot refugiat din Basarabia și punându-i întrebarea: de ce nu a rămas acolo? mi-a spus că rămânerea preoților și a altor intelectuali în Basarabia ar fi absolut inutilă, fiindcă chiar în cazul când nu ar fi uciși, ar fi compromiși în fața poporului și înlăturați prin deportare. Sistemul e de așa fel cât nu admite oameni din generația veche.

16 Aprilie. Azi am avut prima zi de Paști, cum nu se poate mai memorabilă. Astă noapte la orele 12 a fost alarmă aeriană, care a durat o oră. A fost bombardat Turnu Severin, după ce ieri 500 de avioane au bombardat din nou Bucureștii și Ploieștii. Azi sub durata liturghiei pontificale s-a dat alarma și – eram chiar la citirea Evangheliei în 7 limbi – am întrerupt serviciul divin și așa îmbrăcați, în frunte cu episcopul, ne-am retras în tranșee, unde am stat 2 ore și 25 de minute. La orele 13.40 am continuat – scurt și repede – și am terminat slujba pontificală. Mâine va fi iarăși slujbă pontificală în toată regula. Să ferească Dumnezeu de așa Paști!

Se aude că la București s-au făcut iarăși grozăvenii. Ieri s-a publicat că la bombardamentul din 4 crt. au fost 2.600 morți și cam tot atâția răniți. Se crede însă că numărul morților e cu mult mai mare!

24 Aprilie. A trecut Săptămâna Paștilor cu multă agitație. A treia zi de Paști am fost la Ohaba, unde am angajat o cameră pentru mobila lui Nica. Sâmbătă, în 22, am și dus-o cu două camioane. Am mai trimis acolo și două lăzi cu haine, plus tablourile lui Pius. La Manea am trimis două cufere cu haine și niște șunci, slănină. Acum stăm gata de alarmă în orice moment. Unii spun că nu e bine să fugi în adăpost, dar, într-adevăr, nu știi ce să mai faci !? Se mută lumea din jurul gării. Ne-am aranjat pentru refugiați, azi am primit o familie, în camera de jos.

Episcopul a plecat la moșie. Mi-a spus un lucru interesant, pe care nu-l știam din celălalt război. Nemții voiau să îl înlocuiască pe Regele Ferdinand cu prințul Ioachim, fratele Kaiser-ului. Arhiepiscopul Netzhhammer a mers la Viena și a vorbit cu împăratul Carol IV, rugând să nu-l înlăture pe Ferdinand, căci ce a făcut România a fost făcut de poporul român și n-ar fi bine să vie protestanții în țară. Auzind Ferdinand despre asta, l-a impresionat mult. De aceea după război nu a lăsat să fie amovat Netzhhammer, iar când a fost la București cardinalul Dubois, i-a spus că avem un episcop excelent. Singur Lucaci îi era dușman.

Am închiriat un safe depozit la „Cărășana” și am așezat acolo mai multe lucruri. Valorile lui Lulu le-am depus, împreună cu alte hârtii, la Cassa Centrală.

27 Aprilie. Azi am primit și eu un manifest aruncat din avioanele englezești. Se spune că ieri la Sâlha a aterizat un avion englez, a luat informații asupra locului și a împrejurimilor – până la Timișoara – de la lumea adunată în jurul lui, apoi a luat-o la drum.

Zilele acestea am primit în locuința de jos un refugiat: controlorul fiscal Bord de la Dorohoi.

4 mai. Astăzi Radio Londra a publicat programul Consiliului Național maghiar de la Londra, de sub președinția Contelui Károlyi. Între altele, îndeamnă pe cei de acasă să lupte alături de trupele lui Tito și în înțelegere cu elementele curățite de fascism din România și să lupte

împotriva arbitrajului de la Viena, ca și a tuturor schimbărilor produse de nemți. Speră că la conferința păcii marile națiuni europene vor da Ungariei frontierele drepte.

Mai zilele trecute spunea Londra că nemții încurajează pe unguri, promițându-le că le dau întreg Ardealul. Îți vine să crezi că ar fi capabil neamțul și de așa ceva?

Bucureștii au fost bombardați azi noapte! De nu i s-ar fi întâmplat ceva preotului Sabău, cel pe care l-am trimis să aducă valorile lui Lulu!

7 mai. Preotul Sabău a sosit cu bine și a adus valorile lui Lulu! Când era la Chitila, a început bombardarea Bucureștiului. Ce noroc că a venit, de atunci mereu e bombardat Bucureștiul, Brașovul, Craiova, Pitești, Turnu Severin. Avem zilnic alarmă, nu știu când urmăm și noi!

Un comunicat din ziare spune că tratativele cu turcii sunt în curs, până atunci s-a prelungit cu o lună tratatul ce expiră. Va să zică, Lulu mai stă pe acolo!

10 mai. Sărbătoarea națională s-a redus la un serviciu divin la orele 8 dimineață, la 8.30 recepție la Prefectură. Toată lumea a plecat la câmp, cuprinsă de o psihoză fatală, de frică: se bombardează Lugojul. Așa ar fi spus Londra, dar nu se poate adevăra; știu însă că a spus-o doamna Turcu, după arătările spiritiste. Multe a mai spus ea și nu s-au adevărat. Noi nu am mers nicăieri. Preferăm să stăm acasă, că dacă s-ar întâmpla ceva, să mai putem salva lucrurile. Asupra unui lucru nu mă pot înțelege cu Mili și cu Nica: dacă în caz de pericol e mai bine să stăm cu toții la un loc ori să fie unul dintre noi în alt loc? Sper însă că această problemă nu va avea actualitate!

13 mai. Moscova a declarat zilele acestea că pentru „jafurile” săvârșite de români în teritoriile ocupate vor avea să sufere nu poporul român, ci guvernării săi, în special Mareșalul și Mihai Antonescu. De aici ar urma că, dacă Moscova a declarat că nu vrea să schimbe constituția politică a țării, are totuși motive să înlăture pe guvernanți și să deschidă calea unor noi regimuri.

Aseară guvernele american, englez și rus au dat o declarație comună adresată Ungariei, României, Bulgariei și Finlandei, prin care le

invită să iasă din război, altminteri vor suporta rigurile ce li se vor aplica.

Ieri îmi spunea domnul Doroș că a aflat de la o persoană inițiată (un general din Timișoara), că la Sânpetru neamțul va dicta pacea. În curând va pune în aplicare un mijloc care va distruge Anglia și îi va paraliza pe ruși și atunci va fi sfârșitul. Să fie ceva serios? De ce poate fi vorba? De gaze? Nici el nu știe. Dar mă tem că ce știe să facă neamțul vor ști să facă și ceilalți, căci nu sunt proști.

Să vedem ce va fi de mult trâmbițata invazie! Nu mai avem nici o știre de la scumpul nostru Pius!

15 mai. Aseară am primit o scrisoare de la Pius, din 5 crt., un răspuns la o scrisoare pe care i-am trimis-o eu printr-un curier la Iași. Ne scrie că e bine, dar că au trecut prin zile grele. Azi i-a sosit prin poliție, un brevet „eliberarea Crimeii”, acordat de germani în 1942. Am prefera mai puține decorații și să vie acasă. Lada cu cărți, pe care ne-a trimis-o, nu a sosit încă.

22 mai. Zilele acestea mi-a povestit preotul Ștefan Turcu din Clopodia că a călătorit între Timișoara și Arad cu un evreu care l-a asigurat că Lugojul și Timișoara nu vor fi bombardate. Evreul se prezenta bine, vorbea per „noi și voi” și nu a voit să-și spună numele. Ca motiv aducea faptul că doar toată industria e și acum în mâinile lor.

Cu toate acestea, după indicațiile date de noul prefect, am mai făcut în curte două adăposturi individuale.

Lulu ne-a telegrafiat din Ankara că mai stă două săptămâni și cere să-i mai trimitem niște lucruri la București. Dar cum? Eu aș dori mult să merg să-l văd pe Lulu, să aud ce mai spune, dar poți merge acum la București? Trenul nu merge decât până la Chitila.

Vicarul Rațiu sosit acum din Ungaria, povestește de barbariile ce se comit acolo cu evreii. Cazul cu teologii de la Cluj nu a fost în felul auzit de noi: nu a murit nimeni, au fost numai la spital 3 români și 5 unguri. Fiindcă românii dădeau de la etaj cu lemne și acestea cădeau fără să se audă: în moale!

30 mai. Am primit scrisori de la Pius, care ne anunță că sunt retrași la Vaslui, în refacere. Har Domnului! Dar, ceea ce e mai dureros,

ne comunică moartea finului nostru Virgil Stoica, profesor la Blaj, fost locotenent în rezervă la transmisiuni!

Joi, în 26 crt., a sosit la noi părintele Dăianu, care a stat până sâmbătă seara.

Aseară a sosit Lulu din Turcia. Har Domnului!

1 Iunie. I-am trimis lui Lulu, la cererea lui, un plic cu 3.800 franci elvețieni prin Petru Petcu, un soldat la București. Se spune că Cernăuți ar fi fost reocupat de trupele germane și ungare, de aceea nu se comunică nimic. Săptămâna aceasta am tot avut parte de alarme!

2 Iulie. Azi iarăși am avut alarmă. Se spune că a fost bombardată Simeria-triaj.

Ziarele publică o declarație a ministrului de Externe german, după care atacurile teroriste ale avioanelor anglo-americane depășesc prevederile ginților și pun guvernul Reich-ului în situația de a lua hotărâri principiale. Având în vedere tocmai că este vorba despre un principiu, întreaga problemă este foarte delicată. Guvernul și armata Reich-ului au păstrat până azi prevederile dreptului internațional, convențiile privitoare la portul războiului, precum și dreptul ginților în sensul cel mai larg, având în vedere însă că piloții americani și britanici au abandonat aceste principii, nu din voința lor, ci din ordinul guvernului. Urmează deci ca guvernul Reich-ului să recenzureze punctul său de vedere și să ia hotărâri de o importanță foarte mare.

Să fie asta o amenințare cu gazele? La tot cazul e în concordanță cu ce-mi spunea Doroș la 13 Mai (vezi acolo!).

Ministrul de Interne, generalul Popescu, a făcut un raport asupra situației la Timișoara și, ieri, la Lugoj, raport publicat în ziare:

Miercuri, când am plecat din București – spune dl. General Popescu – am luat parte la un Consiliu de Miniștri prezidat de Dl. Mareșal conducător, care, înainte cu o oră, se întorsese de pe front, unde stă câte patru-cinci zile pe săptămână. Ceea ce pot să vă spun este că Dl. Mareșal este foarte optimist în ceea ce privește situația frontului. Și, cum d-sa în afară de a fi Conducătorul Statului, este și un eminent strateg, cu atât mai multă valoare au impresiile D-Sale. Pe frontul german, de asemenea, situația este din cele mai bune.

La cotul Nistrului au fost distruse 7 divizii rusești și două brigăzi motorizate.

În curând este de așteptat să se producă o ofensivă anglo-americană. Unde se va produce nu interesează; ceea ce este sigur este, că va fi însoțită de o puternică ofensivă, pe frontul de răsărit. Întrebarea care se pune este, dacă această armată rusească va avea potențialul necesar, pentru o ofensivă puternică sau nu?

La această întrebare este greu de răspuns. Dacă, însă, informațiile pe care le avem noi vor corespunde realităților, atunci frontul va rămâne neschimbat, atât în sectorul românesc, cât și în cel german. Totuși în orice operație militară este un neprevăzut. Dacă acest neprevăzut nu ne va înșela, atunci nu avem de ce să ne temem.

În ceea ce privește situația celor rămași în teritoriile ocupate, după informațiile pe care le avem de la acei care au preferat să fie împușcați, străbătând linia frontului pentru a veni la noi, decât să rămână la ruși, rezultă că ororile rușilor sunt de neînchipuit.

Bisericile au fost preschimbate în closete publice, în grajduri și magazine, intelectualii au fost deportați fără să se știe unde, de asemenea, toți oamenii valizi au fost ridicați și duși în interiorul Rusiei, fără să-și poată salva nimic din avutul lor. Unul dintre acești nenorociți, care a reușit să scape din „raiul” bolșevic, a venit în brațe cu o fetiță de 11 ani, pe care o siluieră 6 ruși, după ce pe mama ei, care încercase să scape de ei fugind pe fereastră, o împușcaseră.

Era foarte multă lume grăbită – spune dl. General Popescu – ca să încheie cât mai curând un armistițiu, ca, astfel, să se ajungă la o pace cu Rusia. Guvernul nostru nu are, însă, nici o încredere în oamenii politici englezi. Noi am mai fost aliați cu rușii în 1877, când, de asemenea, și-au luat angajamente pe care nu le-au ținut, pentru că ne-au răpit cele trei județe ale Basarabiei, precum și în 1916-18, când ne aducem aminte, ce orori au făcut, ca aliați ai noștri în Moldova.

Bombardamentele

Ororile săvârșite de ruși, s-au adăugat în ultima vreme ororilor aviatorilor anglo-americani. În acțiunea lor nu au fost alese obiectivele militare, ci au bombardat localități fără niciun obiectiv militar. Acolo

unde nu au putut face rău cu bombe, au făcut cu mitralierele. La Pitești – de ex. – când au bombardat era zi de târg. Văzând că toată lumea din târg se adăpostește într-un zăvoi din apropiere nu au ezitat să tragă cu mitralierele în acel zăvoi, făcând în mai puțin de un minut 54 de victime. La București, la Turnu Sverin au fost aruncate bombe cu o frenezie sălbatică.

Parte din aviatorii veniți deasupra țării noastre pentru a comite asemenea orori au fost doborâți, unii dintre ei fiind prinși în viață. Când un convoi dintre aceștia a fost dus pe str. Cantacuzino în Ploiești ca să vadă grozăviile comise, în loc să regrete cele săvârșite au început să strige ura și să aplaude. Când însă, toți aceștia au fost internați în Spitalul Militar din București, ca să împărtășească teroarea alături de populația noastră, la auzul alarmei au intrat sub paturi cu păturile în cap.

Iată, dar, în ce constă eroismul lor.

Elogiul adus aviației

Găsesc prilejul nimerit – a spus Dl. General Popescu – să aduc un omagiu tinerei noastre aviații, care, deși cu aparate mult mai ușoare, a cauzat pagube atât de mari anglo-americanilor.

În continuare D-Sa arată că pierderea cea mai mare nu constă numai în avioane, ci mai ales în piloți, pentru că dacă un avion poate fi construit într-un timp relativ scurt, pentru pregătirea unui pilot este nevoie de cel puțin un an și jumătate.

Aviația noastră are meritul de a fi capturat și pe șeful serviciului de informații englez de pe frontul oriental, un lt. col. care astăzi este în stăpânirea noastră.

Cum se comportă populația

Populația care la început era foarte imprudentă, astăzi a devenit foarte prudentă. Primul bombardament al Bucureștilor s-a soldat cu 3.000 de morți, iar ultimul asupra Ploieștiului, făcut cu sute de avioane, s-a soldat cu 4 victime, ceea ce înseamnă că populația știe să ia acum măsurile necesare.

Am fost întrebat – spune Dl. General Popescu – dacă este recomandabil să se folosească adăposturile. N-am putut da niciodată

un răspuns la această întrebare, pentru că am văzut peste 40 de adăposturi distruse de bombe. În adăpostul de la manufactura de tutun Belvedere au murit 57 persoane. Într-un alt adăpost 9 oameni au stat îngropați de vii șase zile. Desigur că au fost și adăposturi care au ferit pe ocupanții lor.

La Ploiești, din 110.000 locuitori nu au mai rămas neevacuați decât foarte puțini care și aceștia dorm noaptea în afară de oraș.

În ceea ce privește populația din București ea este acum foarte resemnată și știe să se păzească în așa fel, încât, după sute de bombe aruncate, nu se înregistrează decât 4-5 morți.

Starea economică a țării

Privitor la starea economică a țării, nu pot să spun altceva decât că ea este cât se poate de bună.

Avem depozite de grâne ca să ne ajungă cu mult după recolta nouă. În curând se va da libertatea vânzării cărnii, sau se va mări rația, pentru că avem stocuri de vite suficiente, iar armata are nevoie de cât mai multă piele pentru încălțăminte. Zahăr de asemenea avem pentru destul timp.

Lipsa benzinei de pe piață nu se datorează unei lipse reale a acestui combustibil, ci a greutăților mijloacelor de transport. Când transportul se va normaliza, această lipsă va fi complet remediată.

Această stare bună sub raport economic se afirmă cu atât mai mult, cu cât în celelalte țări din Europa există o foarte mare lipsă de alimente. La vecini rația de pâine este de 100 gr.; în Italia ocupată de americani este de 75 gr., iar în Grecia de 50 gr. În unele țări se dă un ou de persoană pe săptămână, iar în altele un ou pe lună. Comparați D-voastră această situație economică din alte țări cu situația de la noi care este o situație de belșug datorită conducerii înțelepte a d-lui Mareșal.

Evacuările

Stările excepționale create de război au dus la evacuări. Desigur că nu este o plăcere să te evacuezi. Aceasta o știm cu toții, iar unii dintre noi o cunoaștem din proprie experiență. Am mulțumirea însă – cu foarte rare excepții – că populația rurală a primit cu mult suflet pe

evacuați, mai ales oltenii și muntenii, care în 1916-18, au fost și ei refugiați în Moldova.

Guvernul a luat măsuri ca aceste evacuări să se facă în condiții cât mai bune, organizând cantine, popote etc. Desigur că s-au găsit și speculanți. Cunosco cazuri, când pentru un pahar de smântână s-a luat 780 lei, pentru o pasăre 1000 lei, iar pentru o cameră chirie de 7-8000 lei lunar. Toți speculanții descoperiți au fost adăpostiți însă în mod gratuit la Tg. Jiu. Uneori însă și evacuații au păcătuit. Într-un sat extrem de sărac cu casele acoperite cu paie umede s-au găsi doamne, care se plimbau îmbrăcate în pijama cu țigara de jumătate de metru în gură. Am găsit de asemenea funcționari care începuseră cheful de seară și nu-l terminaseră până a doua zi la prânz. D. Mareșal când a auzit asemenea cazuri, le-a sancționat foarte aspru. Din fericire, aceste cazuri au fost extrem de rare.

Ordinea publică

În ceea ce privește ordinea publică, putem spune că ea este desăvârșită în tot cuprinsul țării, precum desăvârșită a fost tot timpul.

Toți oamenii și-au văzut de treabă. Pe ici pe colo s-a descoperit câte un spion, care, însă, a ajuns în fața plutonului de execuție.

V-am spus toate acestea – își încheie d. General Popescu, ministru de Interne, ca toate zvonurile fanteziste să fie reduse la justa lor valoare.

Fixez aici toate acestea (din *Dacia*, 3 VI 1944, ca să vedem, cum le verifică viitorul!).

5 Iunie. Sfintele Rusalii au trecut cu bine. Am ținut două predici despre cultul sfintei Inimi a lui Isus.

Azi, a doua zi de Rusalii, ne-a vizitat iarăși preotul D. Lungulescu de la Craiova, un moș simpatic, care ține mult la mine. Ne-a povestit multe, din război și din răscoala țărănească.

Ieri a fost ocupată Roma de către aliați. Firește, i se dă o mare importanță. Să vedem ce va urma. Regele Victor Emanuel a promis că abdice și predă puterea Principelui de Piemont, dar ce valoare va mai putea avea aceasta, dacă țara o ia tot mai mult spre stânga?

20 Iunie. De la ultimele însemnări, am avut momente de bucurie și de emoție.

Bucurie ne-a cauzat venirea lui Pius, care a sosit joi, în 8 crt., și a stat până sâmbătă, în 17. Am petrecut câteva zile plăcute, duminică în 11 am fost cu Ungureștii la vie. Dar atât de ușor și de repede a trecut vremea și a trebuit să plece! A plecat cu inimă grea, chiar în noaptea aceea se bombardase Timișoara și a venit trenul cu mare întârziere!

Noi încă ne așteptăm la ce urmează să vie! Am luat toate măsurile de precauție, Pius ne-a făcut un nou adăpost, care azi, când să-l acoperim, fiind ploaie mare, s-a umplut de apă și mă tem că se prăbușește! Ce să facem? A pleca de acasă nu ne lasă inima, căci se poate prăpădi totul! Va fi ce va da Dumnezeu!

De o săptămână, aliații au debarcat în Franța, iar germanii au lansat noua armă Wu-Wa (Wunder-Waffe), anunțată de atâtea zile! Să vedem ce efect va avea!

Rușii atacă din greu în Finlanda. Vor să lichideze această țară, cea mai democratică, abandonată de americani și englezi în numele democrației!

Luni, în 12 crt., am fost la Făget în cauza pădurii Episcopiei. Episcopul nostru a fost operat la al doilea ochi.

Lulu a stat câteva zile în sanatoriu, din cauza unui furuncul.

22 Iunie. Azi am fost cu Mili și cu Nica la Timișoara. Am adus hainele lui Pius, iar Mili și Nica au consultat ceva specialiști. De la Otto am primit câteva lucruri spre păstrare. Am văzut devastările cauzate acolo de bombardamentul cu bombe incendiare.

Tot azi am început curățirea și căptușirea cu scânduri a noului adăpost. Ne dă atât de lucru pe cât ne îngrijorează nesiguranța viitorului.

Lucrurile de preț le-am scos din safe și le-am pus la un loc cu ale lui Otto.

Războiul merge încet. Rușii vor să lichideze mai întâi Finlanda. În Italia s-a format guvernul Bonomi⁵⁹⁹, care nici nu a depus jurământ

⁵⁹⁹ Ivanoe Bonomi (1873 – 1951), om politic, membru al Partidului Socialist Italian, a fost ministru în mai multe guverne din perioada interbelică. Devenit lider al mișcării

de fidelitate Casei de Savoia. Se spune că prin aceasta i-a indispus pe englezi. În guvern sunt și comuniști.

Despre noua armă germană, căreia i-ar urma altele, de exemplu aceea care va opri avioanele în mers, se spune că ar fi un „bluff”, cum a fost tunul „dicke Bertha”⁶⁰⁰, submarinele, minele magnetice ș.a.

În Italia aliații înaintează sistematic, dar în Franța mai încet. Totuși invazia nu a fost oprită și se pare că portul Cherbourg va cădea nu peste mult.

25 Iunie. Ieri am luat parte ca reprezentant al Episcopului – care a fost dus la conferința episcopescă convocată de Nunțiu la Timișul de Sus – la conferința administrativă de la Timișoara, ținută sub președinția domnului prim-ministru Mihai Antonescu. Acolo am stat într-un rând cu cei 3 episcopi și cu P.S. Pacha. Acesta, venit de la Timișul de Sus, mi-a povestit unele din cele discutate acolo. S-a cerut și dreptul de a tria liturghia și de a o face după-masă. În cauza diferitelor date – mai ales inventar – ce se cer de la Minister, s-a hotărât să nu se dea nimic, decât ce prevede Concordatul. Adică rămânem cum am fost, nimeni nu are curajul să facă o acțiune mai energică.

28 Iunie. Azi a fost iarăși bombardat Bucureștiul din greu. Lulu ne-a telefonat pentru a ne liniști că e bine. Har Domnului!

7 Iulie. Duminică am fost la Ohaba să găesc o cameră pentru Mili și Nica. Trebuie să facem ceva, suntem prea aproape de gară.

Experiența de la Timișoara – ca și din alte locuri – arată că adăposturile nu sunt sigure. E mai bine în pivnițe. Otto îmi scria că ei umblă în trei părți de dormit. Din cauza ploilor iarăși s-a adunat apă în adăposturile noastre, făcute cu atâta cheltuială. De azi începând vom merge în pivniță. Sperăm că nu vor da cu bombe atât de grele încât să pătrundă și acolo. Doamne fi cu noi!

1 August. Iarăși a trecut multă vreme de când nu am mai introdus nimic aicea!

antifasciste, după ce forțele aliate au ocupat Roma în anul 1944 a devenit prim-ministru și în ianuarie 1945 a anulat Dictatul de la Viena.

⁶⁰⁰ „Bertha cea grasă” (germ.) (n.trad.)

După o călătorie făcută la Timișoara, văzând acolo efectele celui de-al doilea bombardament, Mili s-a hotărât definitiv să ne evacuăm la Ohaba. Am făcut formele necesare prin Prefectura de Severin, la Prefectura Timiș-Torontal, obținând bon de evacuare. Am dispersat mobila în 3 locuri la Lugoj: la preotul Breban, dulapul mare de cărți cu divanul și masa de scris; la preotul Crașovan un dulap din camera mică și pianul; la preotul Sabău mobila din sufragerie, 2 dulapuri, 4 fotolii, lăzi și cufere. Restul a mers la Ohaba, mai lăsând și la Lugoj două paturi și o canapea, ceva mese, scaune, dulapuri și mobila din grădină.

Luni, în 17 Iulie, a plecat Mili cu servitoarea la Ohaba, eu cu Nica am rămas până miercuri, în 19 seara, când am mers și noi. Acolo ne-am așezat destul de bine, deși e cam strâmt. Alimente se găsesc, în afară de carne, pe care o avem de la pui. Prețurile sunt ceva mai scumpe decât la Lugoj, în afară de lapte.

Duminică, în 23 seara, eu am revenit cu Nica la Lugoj, unde am stat până miercuri în 26. Nica a răcit, a mers la Ohaba cu febră, care a mai scăzut, dar iarăși s-a urcat. Vineri, în 28, Mili a avut o criză de colicistită, încât nu mai știam ce să facem cu ea. Am culcat-o noaptea în trăsură și am mers la Sinersig la medic, dar nu l-am aflat acasă. Totuși, scuturatul trăsurii i-a făcut bine: a putut să doarmă. Sâmbătă dimineața am mers cu ea și cu Nica la Timișoara, unde am fost la Dr. Metz, apoi numai cu Nica la Dr. Domide. Nica urmează să-și scoată amigdalele, dar după ce îi va trece febra. Deocamdată are febră 39°.

Eu am revenit ieri, în 31, la Lugoj, unde am mai consultat pe Dr. Iamandi în cauza lui Nica. Suntem foarte îngrijorați de Lulu, a fost bombardat Bucureștiul, lovind în plin Banca Națională. Acum aștept legătura, să vorbim la telefon.

La Timișoara ne-a spus Domide că Dr. Mocuța, colegul lui Pius, e în concediu. Între timp a avut loc atentatul asupra lui Hitler. Nu l-au nimerit, au urmat măsuri drastice și mobilizare totală în Germania. Dar cercul se strânge tot mai mult. Rușii sunt la Prusia Orientală și către Silezia. În Italia la Florența, în Normandia încă progresează, desigur încet, aliații.

Senzația zilei o constituie plănuita vizită a lui Roosevelt și Churchill la Papa. Arhiepiscopul de New York, Spelman, omul lui Roosevelt, a fost primit într-o audiență de 4 ore la Papa. Dacă președintele S.U.A. și cel al guvernului englez merg la Papa, asta nu e un lucru mic. Întâlnind în tren pe Jakabfy, acesta îmi spunea că aliații vor să-l facă pe Papa mijlocitor al păcii, vor să facă un aranjament pe baza principiilor din „Quadragesimo anno” și un centru la Viena, care să domine canoniceste statele mici din Europa cu preponderența unei Germanii catolice compuse din Austria și Bavaria, sub jugul economic anglo-american (și monedă comună).

3 August. Turcia a rupt ieri relațiile cu Germania! Barem de nu ar rupe și cu noi. Episcopul spune că ar fi auzit o emisiune italiană, care spunea că românii ar fi cerut la Ankara ca să nu rupă relațiile cu noi. Dar oare lăsa-vor englezii?

Ieri am primit primul exemplar din *Omiletică*! Se prezintă foarte bine. Acum se tipărește și *Catehismul* pentru clasa a IV-a. Azi am terminat articolele despre școlile confesionale, cerute de gazeta *Ardealul*.

De-ar da Dumnezeu ca Lici să poată rămâne mai departe în Turcia! Lucrează așa de frumos, chiar acum am primit trei lucrări de-ale lui!

Zilele acestea, vorbind cu d-l Grigorie Popescu, secretar general la Econ[omia] Naț[ională], îmi spunea că pentru a ne prezenta uniți în fața conferinței de Pace, Maniu va prezida un guvern de uniune națională. Moscova nu prea are oameni la noi, pe Groza nici ea nu-l ia în serios!⁶⁰¹

14 August. Fac naveta între Ohaba și Lugoj!

Joi, în 10 crt., am fost de la Ohaba, la moșia episcopului, care a trimis trăsura după noi și ne-a găzduit peste zi, iar seara am revenit tot cu trăsura lui. Din 8 e oaspetele nostru Maria Gherghel.

De câte ori vin la Lugoj e noaptea alarmă. Astă noapte spun că s-ar fi aruncat rachete luminoase din gara Lugoj, când erau avioanele deasupra noastră!

⁶⁰¹ La acest punct autorul jurnalului se înșela.

Eram îngrijorați de Lulu, căci iarăși a fost bombardat Bucureștiul. Azi căutând să vorbesc cu el, mi-a spus un coleg de-al lui că e în oraș cu Pius, care vine la Timișoara! Har Domnului! Pius ne scrisese că nu au de lucru, ci sculptează la o troiță; apoi ne-a scris că iarăși au de lucru cu răniți. Asta ar arăta că au reînceput luptele.

- Aici am întrerupt din cauza alarmei de noapte. -

După alarmă am fost chemat la telefon de Lulu și Pius la orele 23.40. Pius spunea că vine în concediu. Eu i-am spus că am cumpărat 63 m pânză pentru halaturi, cu 75.600 lei.

15 August. Azi am luat masa la episcopul, cu profesorul universitar Camil Negrea. Radio a anunțat o nouă debarcare în Franța, nu a spus locul, dar spune că a reușit bine, într-o oră au isprăvit-o. Pe frontul rusesc merge mai greu înaintarea.

Avem alarmă în fiecare noapte. S-a mutat aici ceva școală de aviație, cu apărare antiaeriană. Acum toată lumea e convinsă că Lugojul nu va scăpa de bombardare.

Au și fost ieri niște ofițeri cu un comisar de poliție să ne ocupe 3 camere în apartamentul principal și 2 în casa din curte!

23 August. În 16 a sosit Pius la Lugoj, în 17 la Ohaba. A venit cu unelte pentru dăltuit (a făcut deja o troiță la Iași și mai face una), dar nu știu ce se va alege de ele. Între timp rușii au început atacurile și au ocupat Iașii. Cine știe unde își găsește Pius ambulanță și dacă nu trebuie să plece înainte de a-i expira concediul? Duminică, în 20, a fost cu Nica la Buziaș, luni s-au reîntors. Eu am mai fost vineri la Lugoj, să văd ce e cu încartiruirea ofițerilor. Nu am dat de ei.

Luni, în 21 seara, am sosit iarăși, dar aud că aviația a plecat pe front.

Duminică a fost nuntă la curtea episcopescă. Episcopul și-a cununat un nepot. În legătură cu cheful de astă noapte, cineva, care stă la Internat cu ferestrele spre reședință, îmi spune lucruri slabe, văzute în curte. Seara, la orele 23, s-a citit la Radio proclamația Regelui, cu acceptarea armistițiului și formarea guvernului de Uniune-Națională din reprezentanții partidelor: național-liberal, național-țărănesc, comunist și

social democrat. Urmează încetarea dictaturii, desființarea lagărelor, amnistie generală. Vom lupta mai departe împotriva ungarilor.

Ce va fi de noi? Nu pot vedea. De culte nu s-a mai pomenit la lista noului guvern, este numai un ministru al Educației Naționale. Depinde de cum vor ști să acționeze în viitor și unii și alții! Petru Groza nu e nicăieri. Desigur, o să urmeze o formație mai pronunțată. Principalul e că Pius a scăpat de război! E bine și aceea, că aproape toți miniștri sunt militari!

28 August. Aseară am sosit cu Pius de la Ohaba, ca să vedem ce mai e nou în țară. Sunt lupte cu nemții. Trenurile nu merg decât până la Topleț, nu umblă nici pe linia Arad – Teiuș. Aud că în Basarabia luptă și generalul Dumitrescu alături de nemți. Horia Sima vorbește la Radio Dunărea, agitând contra regimului și spunând că Regele ar fi fugit din țară. Fruntașii germanilor sunt internați. Se iau radiourile de la nemți și unguri. Rușii ne ocupă țara, văzând că și dintre români sunt care luptă cu nemții.

Gazetele de la București nu vin de trei zile. Se spune că Maniu și Dinu Brătianu, chiar însuși guvernul Uniunii Naționale Democrate, ar fi dat câte un apel liniștitor către țară. Londra spune că de la Stalingrad încoace nu au primit nemții așa lovitură ca acum!

Ungurii cu nemții ar fi atacat la Turda, la Curtici și la Brașov. În tot locul au fost respinși. Nemții au bombardat Vinga, au încercat și la Timișoara. Când am început a scrie aceste rânduri, s-a dat alarma. Se poate ca din răzbunare nemții să ne atace cu ungurii, aducându-și forțele din Iugoslavia; vom avea de suferit încă vreo câteva săptămâni, până ce tăvălugul rusesc și mersul războiului din Franța și din Balcani va pune capăt la toate.

La 1 Septembrie ar trebui să vină Lulu în concediu. Nu văd posibilitatea călătoriei. Har Domnului că Pius a fost acasă în aceste zile istorice. Ar fi ajuns și el prizonier. Acum va trebui să se reîntoarcă la compania sanitară în Romanăți, dacă va putea călători. Noi deocamdată nu ne mutăm de la Ohaba.

3 Septembrie. Ieri dimineață a plecat Pius. Cine știe unde va mai ajunge? Bunul Dumnezeu să-l ocrotească!

Gazetele arată că la București rușii au fost primiți cu flori. Au trecut pe acolo și trei divizii motorizate, compuse din voluntari români. Astă-dimineață am auzit că rușii de la Severin au trecut în Serbia. Pe de altă parte aud că sunt dificultăți cu rușii. Astă-noapte a venit o telegramă să nu mai circule nici o mașină, nici cea a prefectului. E vorba că ar pune rușii mâna pe ele. Se zvonește că rușii o să ne ia toate alimentele și ne vor cere un milion de muncitori și 400.000 intelectuali. Alții spun că azi ar fi ajuns rușii la Caransebeș și mâine sunt așteptați aici. De fapt, a venit ordin să li se dea alimente contra bonuri scrise rusește și românește.

Comuniștii s-au pus pe lucru. Scot o gazetă cotidiană, fițuica lui Dublea⁶⁰² numită *Gazeta Poporului*. E aici Constantinescu-Iași, care era închis în închisoarea de aici. Aș dori să vorbesc cu el, deoarece Groza îmi spunea că el va răspunde de problema cultelor în viitorul guvern comunist.

Sunt îngrijorat de Lulu. Aud că la ultimele bombardări au murit peste 20.000 de oameni la București.

4 Septembrie. Azi am avut instalarea noului canonic I. Vezoc⁶⁰³. Băiat bun, dar prea tânăr pentru asemenea slujbă. Cei mai bătrâni nu au primit, așa că în mod fatal s-a ajuns la combinația cu el.

5 Septembrie. Nu știu nimic de Lulu. B.N.R. din Timișoara a primit știrea că cei din București nu au pățit nimic, au stat 36 de ore în adăposturi. „Dar situația nu e prea splendidă”.

Avem prefect nou: pe domnul Candrea, un om de al nostru, de la Blaj.

Azi a fost la noi preotul Miha, și-a adus fata la Școala Normală.

Se spune că o coloană de ruși și români a ocupat Baraolt și a luat-o spre Odorhei.

⁶⁰² Eugeniu Dublea, profesor de desen, pictor. A editat în calitate de proprietar și redactor publicația „Gazeta Poporului” (Organ al spiritualității românești din Banat și Ardeal), apărută la Lugoj între 10. 08. 1944 – 27. 04. 1945.

⁶⁰³ Iosif Vezoc (– 1986), canonic în dieceza de Lugoj, arestat în 1948, în același timp cu episcopul Diezei și cu autorul jurnalului.

7 Septembrie. Aseară ne-a chemat Lulu la telefon. E bine, a fost avansat ca ajutorul șefului, ajutorul de până azi ajungând șef, iar acesta secretar general.

Tot felul de versiuni se aud despre ruși: că îi dezbracă pe oameni, că le atacă pe femei etc. Lulu ne-a pus în vedere să aducem mobila de la Ohaba până se mai poate. Apoi să mă duc la el la București, dar îmbrăcat civil.

11 Septembrie. Ieri am fost la Timișoara, la ședința Comitetului de direcție al Agru-lui. Pe Otto nu l-am găsit acasă. În Timișoara s-a răspândit vestea că a fost ocupat Clujul, vicarul Rațiu a publicat-o și în biserică, producând mare emoție! Dar nu se confirmă. Pe drum mi-a povestit cineva de mitralierea trenului de către nemți la Copșa mică, lucru confirmat și de Grigore Popescu, venit cu același tren. Se spunea și de ofensiva pornită de ai noștri la Târnăveni. Borza spunea că rușii ar fi venit cu 2.000 tancuri, încât se întindeau de la Blaj la Alba Iulia pe 40 km.

Aseară, sosind acasă, am găsit familia plecată la Ohaba. Ne-am înțeles ca eu să aduc azi mobila acasă din oraș, iar mâine merg să aducem ceva de la Ohaba. Durere, nici cărăușul cu care m-am înțeles să vină pentru azi nu a venit, nici cel cu care am stabilit pentru mâine. Se vede că s-au speriat și ei.

Prefectura a telefonat la Episcopie, să țină gata pentru arborat drapelele națiunilor aliate!

De dimineață s-a auzit că nemții ar fi pe la Voiteni-Jebel. Plecarea trenurilor din Lugoj s-a anulat. A venit aici și inspecția de mișcare din Timișoara. E vorba de nemții trecuți din Iugoslavia pe la Baziaș cu 400 de tancuri.

Către orele 12 vine la mine doamna Manciu, îngrozită: ce ne facem? Vin nemții dinspre Timișoara și rușii din jos și se vor bate aici. Doi funcționari de la Ministerul Armatei, încartiruiți la ea, împachetează, i-au spus și ei să plece dacă are unde. Eu îi spun că nu cred să o ia nemții încoace, despre ruși am auzit că ar fi la Topleț. De ei nu trebuie să ne temem. Am auzit ieri că rușii nu au făcut altceva, decât ce face orice armată, chiar și la manevre.

Până stăteam de vorbă cu doamna Manciu, vine mama doamnei Balász, desfigurată, fugind, fără să spună ceva. Iese pe poartă cu fiicăsa, cu ceva boarfe în mână. Mi se spune că poliția a dat ordin ca toată lumea să se retragă în locuințe și porțile să fie încuiate!

În asemenea condiții, nu știu ce o mai fi cu noi. Voiam să mă duc de astă-seară la Ohaba, dar n-am cu ce. Să vedem ce o mai fi...

Despre rușii care au trecut la Severin în Serbia aud că au fost aruncați înapoi, fiind puțini la număr! Și gazetele noastre îi duceau deja aproape de Niș...

Aastă-seară primesc știrea că la Timișoara germanii au fost învinși: s-au făcut 8.000 de prizonieri și multă pradă de război. Dacă e așa, e semn că ei nu mai luptă. Au sosit la Lugoj primii reprezentanți ai armatei roșii: o avangardă motorizată cu un tanc micuț. Au fost primiți oficial și duși cu alai la sediul comunist. Orașul a fost pavoazat cu steagurile națiunilor aliate. Episcopia a fost și ea invitată să le arboreze, dar nu le are încă. Panica de azi se datorează în bună parte nemților și evreilor. Mulți au venit aici de la Timișoara.

12 Septembrie. Azi am adus mobila de la Ohaba. Pe a lui Nica am adus-o în Lugoj în 22 Aprilie, într-o atmosferă de primăvară și totuși atât de îngrijorați. Am readus-o acum, într-o atmosferă de toamnă, tot îngrijorați de viitor. Când să ajungem acasă, înainte de spital, a sunat alarma și am stat pe loc un ceas. Am văzut avioane germane mitraliind, nu știam ce, curând a venit trenul de Ilia până în fața spitalului și a adus 2 răniți. A fost mitraliat acest tren, după ce s-a mitraliat Caransebeșul.

Rușii au luat-o spre Timișoara. Aud că ieri în Timișoara s-a răsculat populația germană. De aceea azi au fost deținuți mulți din ei.

Citesc că s-a desființat Ministerul Propagandei. Oare mai rămâne Lici în Turcia? E de mirare cum *Universul* laudă această măsură, susținând că nu mai avem nevoie de propagandă, când chiar *Universul* a publicat vorbele spuse de Tardieu: că propaganda face cât o armată și costă mai puțin! E interesantă metamorfoza presei noastre.

Dacia de la Timișoara, care era atât de atașată Mareșalului și regimului lui, azi e plină de articole prin care ni se face simpatică viața din Rusia. La fel *Universul*, care nu știe decât să înjure trecutul și să

laude ce detesta până acum. Nu mai vorbim de *Curentul*, la care nu mai e Pamfil Șeicaru pentru că l-a vândut cu 800 milioane și a plecat în străinătate.

Rușii aud că ne-au luat marina și până la București ne consideră de capturați. Pe când va ajunge armistițiul la semnare, va fi toată țara ocupată. Se pare că toți membrii fostului guvern au fost prinși și duși în Rusia!

13 Septembrie. Azi am adus acasă și mobila din oraș. Iarăși au venit niște avioane și au mitraliat Lugojul, dar nu au fost victime omenești decât 5 răniți, între care 2 ruși.

Ziarele publică că la Moscova s-a deschis un institut teologic pentru creșterea clerului ortodox. Ce bun e Domnul!

Un soldat rus a fost găsit mort. La „Pompele funebre”, când au ales sicriul, li s-a oferit și crucea: au refuzat-o. Au fost întrebați dacă trebuie avizată biserica sau preotul și au răspuns că nu: fac ei înmormântarea. Nici nu au lăsat să fie dus în cimitirul creștinilor, ci i-au făcut o groapă acolo unde a murit, lângă fabrica „Muschong”.

Ulterior aflu că la 11 Septembrie, la Timișoara, s-a mișcat și populația germană. Ea ar fi dat o mână de ajutor „eliberatorilor”, doar au fost înarmați din vreme. Despre acestea au fost informați evreii și de aceea 1.500 de evrei au fugit la Lugoj. Și azi sunt străzile pline de ei! Iată pentru ce nu l-am găsit pe Roth acasă.

Noul nostru prefect, mi se pare, nu-și poate ocupa postul din cauză că a funcționat în Basarabia. Iar fostul prefect, Generalul Popescu – Corbu, aud că a făcut ravagii în Transnistria și, prin urmare, a avut de ce fugi!

14 Septembrie. Azi am avut patru alarme. Au fost bombardate cazarma regimentului 42 și alte edificii. Pe lângă refugiații din Timișoara, avem refugiații din Arad, oraș care ieri a fost ocupat de trupele germane și maghiare. Și Oravița e ocupată de germani.

Azi s-au aflat condițiile armistițiului cu Rusia. Sunt grele, dar să vedem cum vor fi aplicate. Ardealul nu ni s-a asigurat întreg, numai partea mai mare. Poate e vorba de un schimb de populație cu ungurii, poate rușii vor să ia Maramureșul, poate să dea Banatul sârbilor.

15 Septembrie. Azi am avut nu mai puțin de patru alarme și atacuri aeriene. Au venit la noi în cartier domnul Liviu Maior și inginerul Vasilescu, ambii de la un birou al ministerului de război așezat alături de noi.

16 Septembrie. Și azi am avut multe alarme și atacuri. Între refugiații din Timișoara sunt aici familiile Borza (la episcopul), și Augustin Maior. Suntem îngrijorați de Pius. A plecat la Romanați, dar colegul lui, Mocuța, sosit ieri, spune că nu a ajuns acolo. Ce a putut face?

17 Septembrie. De ieri începând, Lugojul e ca o casă de nebuni. Pe străzile principale sunt sute și mii de refugiați, iar soldații ruși circulă pe jos, dar și cu camioanele, pe tunuri, cu motociclete. Se dedau la acte neașteptate: rechiziționează caii de pe drum, intră prin case și iau mai ales ceasuri, dar și bani, alimente, fructe din grădină.

Iar noi aproape ceas de ceas suntem bombardați, dar mai ales mitraliați. În acest moment a fost bombardată pentru prima dată gara din Lugoj.

18 Septembrie. Azi sosește *Universul* cu data de 15. Tot așa vine după trei zile. În el o „punere la punct” a național-țărăniștilor și a liberalilor față de afirmația ministrului social-democrat Titel Petrescu, că acele două partide ar fi „burgheze”. Ambele puneri la punct sunt remarcabile:

«În legătură cu declarațiile făcute presei străine de d. ministru C. Titel Petrescu⁶⁰⁴, în numele partidului social democrat, declarații publicate în numărul nostru de Luni, Dreptatea, oficiosul partidului național țărănesc, publică următoarele:

⁶⁰⁴ Constantin Titel Petrescu (1888 – 1957), avocat și om politic, președintele Partidului Social-Democrat din România. După fuziunea cu Partidul Comunist a întemeiat Partidul Social-Democrat Independent. Arestat în 1948, a fost înțemnițat la Jilava și Sighet.

„Am citit cu surprindere în declarațiile d-lui ministru de Stat Titel Petrescu afirmația că partidele ‘național-liberal’ și ‘național-țărănesc’ ar fi partide burgheze.

În ceea ce ne privește socotim că un partid de mase care adună sufragiile țărănești cu ale muncitorimii de la orașe nu este un partid burghez. Național-țărănismul a fost de la începutul său până astăzi o mișcare protestatară de ridicare a țăranimii și muncitorimii, o mișcare de eliberare a proletariatului industrial și agricol de sub robia capitalismului exploatator.

Partidul condus de d. Iuliu Maniu, secundat de d-nii Ion Mihalache și doctor N. Lupu, rămâne mai departe partidul largilor revendicări populare, partid democrat și partid de stânga, așa cum l-au definit luptele din trecut, așa cum îl doresc aspirațiile românești de astăzi”.

Pe Pe de altă parte, „Viitorul”, oficiosul partidului național-liberal, în editorialul semnat de directorul său d. Mihail Fărcășanu⁶⁰⁵, scrie, între altele:

„Desigur, epitetul de ‘burghez’ care s-a dat partidului nostru, deși după cum am arătat nu corespunde structurii liberale, nu poate decât să ne facă onoare. Burghezia română a avut și are un rol prea covârșitor în creațiunea statului nostru pentru ca apărarea ei să nu constituie o misiune politică de prima mână.

Partidul liberal era mândru că are sprijinul unei mari părți din burghezie.

‘Burghez’ însă acest partid nu este decât în sensul spiritual al iubirii de ordine, de standard civilizat de viață, de muncă intensă, de creațiune de valori economice și spirituale.

⁶⁰⁵ Mihail Fărcășan (1907 – 1987), jurist, publicist, corresponsent de război pe frontul din răsărit, membru al P.N.L., președinte al organizației liberale de tineret, director al oficiosului P.N.L. “Viitorul” după reparația sa în 1944. În 1946 a fugit din țară. A fost director la postul de radio „Europa Liberă”

Este posibil totuși ca nomenclatura aceasta de clasă, care încearcă să fie dată grupărilor noastre politice, să fie o încercare de a repartiza pe clase partidele democratice din România.

O asemenea tentativă ar însemna însă sfârșitul democrației românești, deoarece democrația trăiește din armonia și echilibrul claselor, nu din ura și antagonismul lor. Spiritul încercărilor de asemenea natură dezvăluie însă anumite reziduuri antidemocratice ascunse sub marele etalaj democratic al prezentului nostru politic”.»

20 Septembrie. Ieri am fost bombardată mai de mai multe ori. Au fost lovite vreo 12 case și omorâte 8 persoane. Azi numai o dată au aruncat câteva bombe în gară. Dacă așa merge, se poate întâmpla să ne atingă casa și să ne prăpădească tot ce avem. Mă îngrozesc de acest gând!

Azi am auzit că s-a instalat Gepeu în Lugoj. Asta m-a înspăimântat, deși unii mă asigură că nu se va ocupa de civili. Eu nu aş avea ce mă teme, fiindcă nu m-am expus la nici o direcție odioasă, dacă am fost goghist, am fost ca să reprezint Biserica, față de ravagiile ortodoxe, dar în politică nu am avut niciun rol.

Ieri a plecat de la noi V. Besu cu fiul, refugiați de la Comloș, unde au pătruns nemții. Aceștia – se spune – ar fi trecut de la Bozovici la Iablanița, iar la Oravița s-ar fi instalat un prefect legionar! Alaltăieri am avut la masă familia Maior din Timișoara, refugiați din calea nemților. Azi s-a bătut toba că timișorenii vor să meargă înapoi. Vom scăpa de evrei, dar, deși nemții au fost îndepărtați de oraș, războiul în Banat nu s-a sfârșit! Mai ales că Ardealul continuă să fie ocupat.

În schimb, se anunță că au fost ocupate Clujul și Târgu Mureș.

23 Septembrie. E a treia zi că nu primim ziarele de la București. Telefonul și telegraful nu funcționează: aud că au fost tăiate. (Pentru armată este fir propriu). Poliția, care vorbea prin emisiune, a încetat cu această practică. Totul se face prin curieri, așa se trimit și telegramele pe care poșta continuă să le primească.

Alarmerle sunt mai rare, în ultimele 2 zile nu am mai fost bombardatî. Au mai dat în gară, nu departe de noi, rănînd pe 2 soldatî, pe unul mortal. E grea încă situația cu nemții în Banat. Ungurii ar fi ocupat Beiușul, ajungând până la Vașcani.

Lucrez la *Liturgică*, dar așa de greu mă pot concentra. Mai ales că nu mi-am scos încă din pivniță toată biblioteca și, pe de altă parte, mă frământă grijile de viitor!

25 Septembrie. Azi a fost puternic bombardat aerodromul de la Lugoj.

În fine, am avut mare bucurie de a primi o telegramă de la Pius, prin care ne anunță că e la Racovița-Romanați. I-am răspuns imediat, i-am scris și lui Lulu prin domnul inginer V. Cota, care acum s-a mutat la București.

27 Septembrie. Azi avem știri mai bune de la luptele cu nemții. Au plecat din Lugoj și Timiș evreii cei mai rezervați. De pe frontul unguresc, tot așa, știri bune. La inspecția C.F.R. ar fi venit o telegramă, în care se cer 100 impiegați pentru Oradea, Satu mare, Sighet etc.

Alaltăieri seara a început să plouă, sunt ploile de toamnă. Bine că avem lemne, să ne mai vedem aprovizionați cu făină și grăsime!

Rușii dezertori fac ravagii enorme, mai ales la sate. Tufescu, revenit astă-noapte de la domeniul episcopesc, spune că zilnic îi atacă bande alcătuite din dezertori. Sosit în gară și mergând spre casă, a fost buzunărit de o bandă de patru înși înarmați. Au fost prinși de garda de la gară și și-a reprimit lucrurile. Ofițerul rus și-a cerut scuze, spunând că aceștia sunt pușcăriși care fac de rușine armata rusă.

De la pădurea episcopescă ne scrie administratorul că românii și rușii au luat patru vagoane de lemne, cărate în gară.

1 Octombrie. De câteva zile nu mai suntem bombardatî de nemți, poate și din cauza vremii ploioase. Totuși, ieri și astă-noapte, s-au auzit bubuituri la Lugoj, probabil de la Gătaia-Jamu mare ori de la Reșița. Zilele acestea au mers multe trenuri într-acolo.

Ziarele aduc o știre neașteptată: cu data de azi s-a oprit circulația rublelor și a leilor rusești! Asta, contra prevederii condițiilor de armistițiu, e un mare câștig pentru Țară! Nu știu, cum o să explic.

Ulterior aflu, că B.N.R. dă în schimbul lor lei Comandamentului rusec.

În politica internă sunt lupte. E vorba de o platformă, de un program minimal ce s-ar face pentru ca să poată lua ființă un guvern de lucru din sânul blocului. Pătrășcanu⁶⁰⁶ a publicat programul partidului comunist: admite proprietatea agrară până la 60 ha, dar nu știm la mijloacele de producție industrială până unde merge cu etatizarea. Partidul lui Maniu spune că în curând își va publica programul, pe care-l are gata și e situat la extrema stângă în ordinea burgheză. Asta înseamnă, aproape sigur, despărțirea Bisericii de Stat, deși episcopul nu o crede, spunând că colaboratorii lui Maniu, ca bunăoară Ghiță Pop și alții, nu sunt capabili de așa ceva! Liberalii spun că în curând își vor publica și ei programul!

Constat că a început tulburarea spiritelor: Pătrășcanu a atacat pe ministrul Justiției că nu a făcut destul de radical proiectul de lege pentru „epurarea” funcționarilor. O gazetă comunistă i-a atacat pe Mihalache și pe Dr. Lupu. În toiul discuțiilor, Maniu s-a prezentat la Rege. Se discută lărgirea blocului ca să colaboreze și grupurile lui Tătărăscu, Ralea și Groza. Maniu și liberalii sunt contra lui Tătărăscu, fiindcă el ar fi sprijinit dictatura fostului Rege Carol II. Dar cu Vaida pentru ce s-a împăcat Maniu, doar și acesta a fost omul Regelui și a spart partidul?

Comuniștii au și o formațiune nedeclarată: Apărarea Patriotică. În asta îndeamnă lumea să intre.

Național-țărăniștii au cumpărat *Curentul* cu toată averea lui și i-au dat 800 milioane lui Pamfil Șeicaru, care a plecat în străinătate. În locul *Curentului* apare *Curierul*, având ca director pe Augustin Popa de la *Unirea*. Să vedem ce va face pentru Biserică. E cam sectar, cum văd și din felul cum urmărește răzbunarea foștilor legionari!

⁶⁰⁶ Lucrețiu Pătrășcanu (1900 – 1954), jurist, economist, filozof marxist, om politic, membru în conducerea Partidului Comunist Român, ministru în guvernul Constantin Sănătescu. Calitatea de intelectual i-a atras antipatia comuniștilor și în anul 1948 a fost arestat, condamnat la moarte și executat.

3 Octombrie. Aseară și toată noaptea au trecut multe tancuri pe aici. Se cutremura tot orașul.

Azi trebuie că s-a ales ceva la București cu criza de guvern. Pare că va veni la cârmă Știrbei cu liberalii și cu fracțiunea țărănistă (Mihalache), de la Maniu, în acest caz Maniu cu socialiștii și cu comuniștii trec în opoziție. Dezrobirea va continua până ce va sosi soluția fatală. Atunci se va adevăra că Maniu a mâncat țara!

Câte ne mai așteaptă, Doamne!

Constat că de o vreme încoace nu mai suntem bombardați, poate și din cauza ploilor!

Ce regretabil că țara noastră nu s-a îngrijit de alimentarea armatei ruse, căreia trebuie să-i recunoaștem eliberarea noastră. Așa s-a aprovizionat ea pe la sate, cum a putut. Îmi spune cineva că și pe Jiu au ajuns până la Uricani.

Seminarul nostru a ajuns într-o stare lamentabilă. Azi aud că a fost rechiziționată și Mănăstirea Minorităților de aici.

8 Octombrie. Azi dimineată, o neașteptată surpriză: a sosit Pius. E desconcentrat! Har domnului! A fost pe la București și ne-a adus o scrisoare de la Lulu.

Încolo nimic deosebit. Stăm ziua-noaptea cu poarta închisă, de frica vizitelor nedorite. Într-o zi au scuturat poarta, de era să iasă din țâțâni. În vreo trei rânduri au intrat prin curtea din vecini. Am ras de pe calcanul casei reclama depozitului de bere a lui Trener de acum 15 ani!

13 Octombrie. Astăzi a revenit de pe frontul din Ardeal – de la Florești, lângă Cluj – preotul V. Albu. Spune că a pierit multă oaste românească, fiindcă rușii nu ne ajută cu artilerie și tancuri. Iar mizeriile produse prin sate ar fi îngrozitoare. Chiar și bisericile sunt profanate! La Cluj armata română nu ar fi intrat în oraș.

Tot el îmi vorbește de o anumită nemulțumire cu Maniu, pentru situația actuală. Îmi place să cred că prietenul e mai mult jertfa propagandei hitleriste!

15 Octombrie. Azi a fost o demonstrație publică pentru reocuparea Clujului. Oratorii democratici s-au cam abătut de la subiect, cerând tot purificare și guvern al Frontului Democratic. Ziarele sosite

azi arată că blocul democratic, constituit la 23 August, s-a spart: social democrații și comuniștii au ieșit din guvern. Pius vede cam pesimist lucrurile. Se va pune mâna pe putere, chiar cu ajutorul aliaților de la noi. Nu știu cum o vor scoate la capăt și cu aprovizionarea: ne cer mult de tot.

Se spune că Ungaria ar fi capitulat. În acest caz, nu ne vor mai pieri oamenii cu luptele în Ungaria.

22 Octombrie. Joi, în 18 crt., a plecat Pius la postul său din Timișoara.

În zilele de 18-21 a fost aici preotul Mihaela din Galați, cu fetița la Școala Normală, unde a dat examen de primire. Edificiul școlii a fost deținut de ruși, acum se pune în ordine. Pe icoanele de la iconostas au fost bătute cartoane, ca să fie cruțate, iar în tinda capelei (oratorul de la intrare), s-a găsit un scaun de frizer.

Cu Ardealul de Nord pare a fi bucluc. Au mers delegații Universității de la Sibiu să o preia și ungurii nu o predau. Au spus că ei sunt acolo în baza unei convenții, că ei sunt toți membrii ai Partidului Comunist și că au cerut nu știu unde autonomia Ardealului. Delegații ar fi recurs la armata sovietică și ar fi rămas să mai aștepte. Frumoase perspective! Au rămas acolo și funcționarii de la Primărie și Prefectură, declarându-se comuniști!

În țară tot fierbere în jurul plecării guvernului. Nu au demisionat cei doi miniștri de stânga; se cere plecarea întregului guvern și alcătuirea unui guvern politic din Frontul Democratic, în frunte cu Petru Groza. Acesta, se pare, nu vrea să joace rolul lui Kerenski ori al lui Károly, așa-mi scrie Otto. Național-țărăniștilor li s-a interzis adunarea în 15 crt., dar Frontul ține demonstrații în toată țara.

Ziarul *Curierul*, redactat de Augustin Popa și atât de apreciat pentru curajul cu care scrie, nu a apărut azi, „din lipsă de hârtie”.

28 Octombrie. Criza de guvern încă nu e soluționată, dar se pare că tratativele au dus totuși la un rezultat: vom avea un guvern sub prezidiul șefului de Stat Major, pesemne un guvern militar sau militarizat.

Cu Ardealul începe să se facă lumină. S-a promulgat un decret-lege care spune că teritoriul Ardealului eliberat va fi administrat de comandamentul militar, până ce înaltul comisar va institui autoritățile civile. Dar nu se spune, care comandament: cel român ori cel sovietic? Probabil ambele. Din Cluj, de fapt, au fost scoși funcționarii români trimiși de aici: este prefect, primar, chestor român, dar comunist, subprimar ungar, fost ofițer în armata maghiară, care – se zice – e atotputernic. În tot Ardealul au rămas pe loc funcționarii maghiari. Poliția, jandarmeria noastră și ceilalți, plecați la Cluj, stau la Feleac și la Turda.

Secătuit de nemți și de unguri, Ardealul a fost apoi cercetat și de cei ce au urmat.

Joi, în 26 crt., era anunțată în toată țara serbarea eliberării Ardealului. În ultimul moment, serbarea a fost contramandată. Iarăși o măsură neînțeleasă și nedorită de noi.

Azi în ședința capitulară am avut de suferit din partea colegului Ștefan Bălan, această figură sinistă, pentru a cărei canonicie atâta m-am luptat și în ale cărei aplicări atât de mult m-am înșelat. Nu mă mir că părintele Albu i-a strigat în față „mizerabil”, iar doamna Ionaș l-a amenințat cu bătaia.

Spre onoarea sa, gazeta *Vestul* este singura care menționează că partidul comunist din motive de tactică nu a pus direct chestiunea despărțirii Bisericii de Stat, ci a pus-o prin Societatea Scriitorilor Români, ca mai târziu să o pună și comuniștii. Or, cum arată *Vestul*, S. S. R. poate să înțeleagă mai bine decât oricine rolul ce l-a avut Biserica în conservarea elementului românesc. E adevărat ce spune, că „stâlpii pe care se sprijină Biserica ortodoxă sunt foarte șubrezi, iar conducători de ieri și de azi, prin desele lor greșeli, îndepărtează tot mai mult credincioșii”. Dar epurarea ce se impune nu trebuie legată prea mult de moment. După câțiva ani de zile, după ce Statul va fi pus la încercări pe care nici măcar nu le bănuim, poate se va bucura și S.S.R. că punctul susținut nu s-a realizat.

30 Octombrie. Azi am citit în ziare răspunsul dat de ierarhii ortodocși din Ardeal la mesajul lui Alexei, mitropolitul Leningradului.

Se putea să nu răspundă separat ei, care au făcut și faimoasa misiune în Transnistria?! Ei întotdeauna sunt la apel: în partidele politice, la dictatura lui Carol II, la legionari, la Antonescu și acum. Lor nu li se înfundă niciodată, până nu li se va înfunda definitiv. Vorbesc de frățietatea în credință, de lupta trecutului, de recunoștința pentru ajutoarele date... Dar mai în vară, când a fost conferința ministerială la Timișoara cu Mihai Antonescu, cuvântarea în numele Bisericii a ținut-o episcopul Andrei Magheru și a spus: „Duceți-i domnului Mareșal cuvântul nostru, că bine a făcut ce a făcut...(era vorba de campania din Rusia!)

Tot azi citesc în *Avântul* din Petroșani, apărut tardiv, apelul dat de comandamentul Armatei Roșii către populația din România. E foarte frumos. Pe lângă declarațiile politice făcute de Molotov că nu se vor atinge de integritatea țării și de orânduielile noastre, mai spune că „proprietatea privată a cetățenilor nu va fi atinsă, că stă sub paza autorităților militare sovietice. Îndeamnă toată lumea să rămână la locul său și să-și vadă de treabă. Clerul și credincioșii pot să-și officieze în mod nestingherit slujbele lor religioase”.

31 Octombrie. Chiar vorbeam aseară înainte de culcare: ce bine e că acum ne putem culca liniștiți, fără teamă de bombardare... Nici n-am adormit bine și ne-a trezit alarma, care a durat o oră. Azi am aflat că a fost bombardată Timișoara de nemți. Au dat în centru, lovind spitalele, cafeneaua „Palace” și catedrala ortodoxă! Cine știe ce ne mai așteaptă?

1 Noiembrie. Azi a fost pe la mine colonelul Hidu, primarul orașului, tot în chestia nepotului. Mi-a povestit multe lucruri interesante, din luptele lui. Spune, între altele, că s-a anunțat o comisie interaliată, pentru a cărei aprovizionare au și primit 1 milion lei. Dar a aflat că această comisie, care acum lucrează la Oravița, e compusă numai din ruși și inventariază averile nemților, care au făcut parte din SS. Aceste averi vor fi confiscate și vor forma proprietatea Statului Sovietic!

5 Noiembrie. Aseară a sosit Pius de la Timișoara. Stă până dimineată. Alaltăieri a fost la noi Sfercoci, a plecat ieri dimineată, când a sosit Mihulea, care stă până poimăine.

Tot aseară a anunțat la Radio constituirea noului guvern. Vicepreședinte e Petru Groza. Să vedem ce vor putea face.

9 Noiembrie. Toate gazetele au publicat adresa comandamentului rusesc către guvernul român prin care vicepreședintele comisiei aliate pentru controlul executării armistițiului își exprimă nemulțumirea, acuzând guvernul român de lipsă de bunăvoință la executarea clauzelor, cum sunt: internarea fasciștilor și restituirea bunurilor răpite din Rusia. În legătură cu aceasta, *Graiul Nou*, organul comandamentului sovietic din România, publică un articol prin care atrage atenția că România nu poate fi numai beneficiara prevederilor favorabile, cum e recuperarea Ardealului, ci toate prevederile trebuie executate în bloc. Iată pentru ce întârzie retrocedarea Ardealului. Ce frumoase perspective pentru viitor!

Și pentru Lugoj perspectivele sunt frumoase: se fac spitale pentru 4-5.000 de răniți ruși. Toate școlile sunt evacuate. La Budapesta se spune că vor fi lupte ca la Varșovia.

19 Noiembrie. Zilele trecute îmi spunea colegul Ionașiu să-mi cer și eu pensionarea. El și-a cerut-o pentru 1 Ianuarie, deși ar avea dreptul să stea până în Mai. L-a informat un evreu că noi preoții nu vom mai primi salariu, dar dreptul câștigat de pensionar rămâne. I-am răspuns: dacă rămâne dreptul câștigat la pensie, vom putea face uz de el și atunci când ni se vor sista salariile.

Într-adevăr, nu știu ce va fi cu noi, e ceva în aer, dar pare că nu va fi niciun rău sub actualul guvern, în care avem un ministru distinct al Cultelor. Dar pare că și zilele acestui guvern sunt numărate. La prima ședință a Consiliului de miniștri a spus-o președintele Sănătescu: unii îi profetesc această durată scurtă. De fapt, comuniștii îl atacă deja!

Mai dureroasă e chestiunea cu Ardealul. Au fost trimiși acasă și funcționarii, care reușiseră să-și ocupe posturile. Groza a făcut declarații la Timișoara, spunând că Ardealul e al nostru, dar Rusia nu ar putea admite că după teroarea hitleristă-horthystă să se inaugureze teroarea românească. Voluntarii din garda Iuliu Maniu ar fi făcut excese într-o comună! Comuniștii noștri merg așa de departe cu bunăvoința față de unguri, încât Ana Pauker într-un discurs a și dublat numărul lor în

Ardeal, spunând că sunt 2 milioane jumătate! Orice aş fi crezut, dar ca să favorizeze comuniştii români pe unguri contra românilor nu aş fi crezut-o!

Azi după-amiază, mergând la vecernie, veneau pe stradă doi băieţi de 13-14 ani, (probabil ucenici), spunând: „Pe popi îi omorâm noi, comuniştii!” Le-am zâmbit când au trecut pe lângă mine, iar cel ce vocifera s-a întors către mine şi a strigat: „Ce-i?” Nu i-am mai dat nici o atenţie! Probabil venea de la şedinţa tineretului comunist, unde aud asemenea vorbe, scăpate, desigur, din gura unor elemente fără răspundere!

Ministrul Pătrăşcanu a vorbit aspru la Curtea de Casaţie şi la Baroul Ilfov. Se prevede o mare epurare între magistraţi. Şi noi, la Episcopie, am format o comisie, dar episcopul nostru a comunicat Ministerului că nu înţelege să ia măsuri decât pe bază de procedură canonică!

Barem de nu ar ajunge şi copiii noştri să sufere nevinovaţi!

Comisia care se ocupă de salariile muncitorilor şi funcţionarilor particulari a fixat nişte salarii oribile: un muncitor care a avut în 1940 50 lei pe oră, va avea 458 pe oră, adică pe o zi cu 10 ore, 4.580, iar pe lună peste 100.000 lei. Un funcţionar care în 1940 a avut lunar 20.000 lei va avea 158.000 lei. Asta duce la ruinarea tuturor întreprinderilor şi la imposibilitatea de a mai lucra ceva (de ex. în branşa tipografică, unde şi aşa preţurile în 1940 erau mari!). Iar nouă, funcţionarilor publici, ni se pune în vedere o urcare între 7.500-16.000 lei, aşa ca cel mai mic salariu să fie 22.000. Eu probabil voi avea 42 - 43.000, mai puţin decât cel mai ieftin muncitor!

A fost la Bucureşti domnul Vâşinski, vice-comisar la Externe. Se spune că Groza a tratat mult cu el, sunt curios dacă a putut aranja ceva. La ceaiul de la Externe, răspunzând la toastul domnului Vişoianu, a închinat pentru executarea armistiţiului şi pentru noul guvern democratic.

Ieri a fost la Timişoara, cu participarea episcopului nostru, o consfătuire prezidată de Sever Bocu, în chestiunea unei Universităţi a

Banatului. Se va muta aici Universitatea din Cernăuți, adăugându-i-se și o facultate de medicină. Să vedem ce noroc va avea Pius!

Un moment îmbucurător: am primit știre că cei de la Corbu sunt acasă! Au trecut prin multe, dar au scăpat. Să mai aflăm ceva despre Camil.

Azi a apărut primul meu articol în *Drapelul*⁶⁰⁷. Voi mai trata chestiunea universitară.

22 Noiembrie. Mare mizerie cu comunicațiile! Trenurile nu pleacă și nu sosesc zile întregi. Iar când sosesc și pleacă nimeni nu mai încapă în ele. Altădată transporturile de trupe nu produceau atâtea mizerii!

24 Noiembrie. Ieri a fost la mine preotul Madan din Simeria, care mi-a povestit cum a fost bombardată Simeria de șapte ori și ce ravagii s-au făcut. Mi-a spus că rușii ar fi mărturisit că s-au înșelat crezând că vin aici să ne salveze când noi stăm mai bine decât ei și că nu vor admite să mai dănuiască nici la ei stările de până acum. Muncitorimea nu e nici 20% comunistă, dar e supusă acțiunii agenților comuniști. Groza ar fi spus luni la Deva că pe 1 Decembrie vom reprimi Ardealul, dar numai jumătate vor fi funcționari români.

Drapelul publică „Evocările” mele.

Azi a fost la mine tânărul Gligor, cancelist la Episcopie, fost concentrat. În timpul din urmă, trecând pe la București a aflat că vice-comisarul sovietic Vâșinski ar fi cerut atașarea României la URSS. Refuzat, ar fi pretins îndepărtarea Regelui și a lui Maniu.

Pe Maniu sunt foarte supărați că nu înțelege bolșevizarea țării sub democrație. Tot așa nu-l pot vedea în ochi pe Augustin Popa. Ziarul *Curierul* a fost suspendat din cauza unui articol, „Vrem lămuriri”, în legătură cu evacuarea autorităților române din Ardeal.

Aud că Radio Moscova atacă pe Maniu și pe Brătianu că sabotează democratizarea țării și amenință că Armata Roșie nu va admite aceasta în apropierea frontului.

⁶⁰⁷ Este vorba de noul ziar „Drapelul”, avându-l ca editor și director pe compozitorul Filaret Barbu. A apărut în perioada 29.10.1944 – 12.08.1945.

Lulu ne-a trimis o scrisoare foarte drăguță. Expediată express la 10 Noiembrie, a sosit în 21.

Marți 21 am cumpărat un porc la târg, pe ochi, cu 33.500. A fost netto cam 110 kg., tânăr și gras.

Iată o mostră din ziare, din anul 1942:

«În lupta pentru Stalingrad

Obiectivul stabilit de germani a fost atins

Berlin, 8 (Rador) – Cercurile militare din Berlin socotesc că lupta pentru Stalingrad s-a modificat în sensul că, obiectivul stabilit, adică cucerirea centrului orașului și străpungerea până la Volga, fiind atins, numai este nevoie să se ia cu asalt restul orașului cu unități de infanterie și de geniu, ci este suficient, după cum se întâmplă actualmente, de a distruge orașul sistematic prin tunuri grele și super-grele, care au fost aduse la fața locului.

În aceste condiții este indiferent, acum când obiectivul propriu zis poate fi considerat ca atins, de a ști – se spune aici – când va sosi clipa în care până și ultima insulă de rezistență organizată în marile întreprinderi industriale va fi nimicită.

Inițiativa în faza finală a luptei pentru Stalingrad este, așa după cum o scot îndeosebi în relief aceleași cercuri, în întregime în mâna comandamentului german.

În legătură cu aceasta se insistă și asupra faptului, ca pretutindeni de altfel pe frontul de răsărit, unde sunt pe cale să efectueze rectificări locale de o anumită amploare, germanii sunt cei care au inițiativa operațiilor.

Comunicatele înaltului comandament al forțelor armate germane din ultimele zile semnaleză operațiuni ofensive germane pe cale de a realiza câștiguri teritoriale.

Operațiile au devenit posibile, se declară în cercuri militare din Berlin, deoarece bolșevicii au fost lăsați să-și sleiască forțele pentru ca apoi germanii să treacă la un contraatac metodic.»

Iată cum se poate minți ca și tu să o crezi, nu numai lumea căreia îi vorbești!

26 Noiembrie. La o scrisoare, prin Dr. N. Proșteanu, Otto îmi răspunde să nu-mi cer pensionarea; să nu mă înscriu în niciun partid; că e un lucru ca și aranjat ca Pius să fie numit la Facultatea de Medicină din Timișoara.

Azi au apărut iarăși două articole ale mele în *Drapelul*: „Politica minoritară” și „Evocări II”.

Radio Moscova ar fi dat un avertisment soldaților ruși să nu se lase orbiți de ce văd la București și în alte țări. Ar fi o confirmare a ceea ce se spune că mulți dintre ei au rămas surprinși de ceea ce văd în țările burgheze.

28 Noiembrie. După o lungă absență, azi a revenit domnul plutonier major Săceanu, care e încartiruit la noi. Și-a adus și soția. Au plecat joi din Piatra Olt și au sosit la Lugoj, astăzi, marți. Așa umblă acum trenurile de la noi. Le iau înainte trenurile militare, care sunt multe. Și ceea ce e mai grav, de aici de la Lugoj o iau la Ilia spre Arad, fiindcă pe la Timișoara nu pot trece, podul de la Aradul Nou fiind bombardat.

Se face un spital militar rusesc pentru 2.800 de răniți, în scopul căruia au fost rechiziționate edificiile școlare. Liceele și Școala normală și-au deschis cursurile pe unde au putut. Acum e vorba să ne ia și Internatul.

Am scos un număr special din *Misionarul* cu un apel la toate parohiile unite, din cauză că Blajul nu a voit să publice *Ziua Misionară*. La Lugoj, unde s-a publicat, rezultatul e frumos.

5 Decembrie. E tot mai mult întuneric în jurul nostru! Iarăși a demisionat guvernul. Cauza: incidente sângeroase la București, provocate de (cine știe ce), hitleriști! Totul merge după rețeta cunoscută. Cu asemenea incidente a fost trântit și guvernul Goga, care nici nu merita altceva!

Partidele istorice, în special cel național-țărănesc, sunt atacate din greu, ca sabotând armistițiul și democratizarea țării. Radio Moscova

pare să fi anunțat că Armata Roșie nu va tolera mult timp această situație, în apropierea frontului. În Grecia și Belgia e revoluție, în Italia a căzut guvernul, iar Anglia a dat să se înțeleagă că țările eliberate nu sunt cobeligerante, ci teatru de operații și aliații nu vor tolera ca anumite tulburări să pericliteze interesele războiului!

În schimb, la noi, tulburătorii sunt în voia lor. Săracul Maniu, a ajuns să fie pus alături de Hitler. Așa pățește, cine nu știe niciodată ce vrea! Momentan Groza vrea să acapareze situația, cu „Frontul plugarilor”. Combinația e simplă: dacă pune stăpânire pe țărâtime, are majoritatea țării și face un stat țărănesc – o idee foarte frumos dezvoltată de Mihalache. În chestiunea bisericească, plugarii sunt binevoitori. Mie mi-a promis Groza că, dacă vine la putere, face un nou Concordat și unirea bisericilor.

S-a făcut și aici la Lugoj, cu mișcarea de stradă, schimbarea Primarului și Prefectului. Bine că au ajuns tot oamenii noștri: domnul Bireescu și domnul Proșteanu.

A venit la Lugoj un căpitan rus, Vlad Frunză, pentru a controla executarea armistițiului. Îmi spune primarul că vorbește bine românește și își face cruce. Dar redactorul *Drapelului* îmi spune că l-a luat aspru, cerându-i să scrie despre Rusia și favorabil despre armata rusă.

S-a oprit circulația trenurilor, afară de două perechi de trenuri pe liniile principale, la săptămână. Pe cele secundare, nici unul! Măine e Sf. Nicolae, nu va putea veni Pius. Vreme ploioasă, nu pot oamenii semăna nimic. Duminică am fost la Ohaba, am adus cartofi și făină. Pe câmp, am văzut puține holde arate.

Lui Oniga i s-a scris de la Săucel, că a venit acolo Camil de la Odorhei. Nu i s-a întâmplat nimic nici lui, nici familiei. Har Domnului! Nu avem nădejdea, să-l putem vedea de Crăciun pe Lulu la Lugoj.

9 Decembrie. A trecut sf. Nicolae cu bine. Am avut mai multe vizite decât oricând. Între alții: noul prefect Proșteanu și primar Bireescu, ambii desemnați de „popor”. Firește, și episcopul. Pius mi-a vorbit la telefon de la Timișoara. Nu putea veni, atât din cauza trenurilor, care nu circulă decât de 2 ori la săptămână, cât și din cauza

ocupațiilor: medicii primari de la ambele secții sunt concentrați și el îi suplinește. Lulu mi-a telegrafiat de la București, de la Lici nimic!

S-a refăcut guvernul: e tot cu membrii vechi, în afară de premier, care e Generalul Rădescu⁶⁰⁸. Prima lui manifestație a fost un discurs adresat reprezentanților presei, admirabil. Numai discursul lui Churchill îl întrece: acesta s-a declarat cu privire la stările din Grecia, unde englezii au suprimat revoluția, ca și în Belgia. Și în Italia se reface guvernul Bonomi. Spune Churchill că popoarele au dreptul să-și hotărască forma de guvernământ, dar doar atunci când va fi liniște. Democrația înseamnă drepturi pentru toți, nu numai pentru unii. Polonezii și-au format la Londra un guvern, pe care Răsăritul nu-l vede cu ochi buni. Nemții calomniază Moscova că ar încerca să facă din România patru republici autonome, în cadrele U.R.S.S.-ului: Moldovenească, cu reședința la Chișinău până la Carpați și Milcov; Valahă, cu reședința la București; Dobrogea și Ardealul. Banatul ar trece la Tito, iar Maramureșul la Ucraina! E o calomnie, fiindcă Rusia a declarat că nu se atinge de integritatea României.

18 Decembrie. Zilele acestea a fost evacuată pe strada noastră casa Milutinovici și predată rușilor. Cu această ocazia lumea s-a alarmat, de frică ca nu cumva să fie evacuată întreaga stradă. Noi avem emoții din cauză că soldații care cantonează în vecini, la gară, mai trec peste gard. Unul a voit să ne ia radioul. Au legat electrica de conducta de la casa din curte.

Se apropie Crăciunul, dar e sigur că Lulu nu va veni, poate nici Pius.

Războiul merge anevoie și se spune că soldații noștri luptă cu multe greutăți. S-a spus la Radio că funcționarii numiți pentru Ardeal să fie gata de plecare. Când o vom vedea și pe asta?

⁶⁰⁸ Nicolae Rădescu (1874 – 1953), militar de carieră, membru al Partidului Poporului condus de mareșalul Averescu, prim-ministru al României în perioada 6 decembrie 1944 – 28 februarie 1945. În 1946 a plecat clandestin din România și s-a stabilit în America.

Curentul a publicat o scrisoare a guvernului maghiar către Universitatea din Cluj, din care reiese că ea a rămas aici cu misiunea de a continua rezistența maghiară.

24 Decembrie. E seara de ajun. Dr. Bolchiș mi-a spus ieri că astăzi înainte de masă vine Pius cu o mașină ocazională de la Timișoara. Nu a venit. Pe cât ne-am bucurat, pe atât de mare ne este durerea. Stăm singuri, cu Nica și cu Mili. Cu Lulu am vorbit alaltăieri seara la telefon, e bine.

De o vreme încoace nu mai ascultăm radio. Azi îmi spune episcopul că Londra ar fi spus, că „Ungaria eliberată” are deja un parlament la Debrețin, cu 262 membrii. Stau cu bază democratică, dar cu asigurarea dreptului de proprietate.

Citesc foarte interesante lucruri în monografia lui Bour despre „S. Ioan Hrisostom și vremea lui”. Între altele: ce mare inconvenient sunt, după părerea sfântului, averile pentru Biserică.

26 Decembrie. În ultimul moment, în seara de Ajun, a sosit Pius. Astfel am avut sărbători destul de plăcute totuși. Cu Lulu am vorbit la telefon în ziua primă, seara, după ce în noaptea precedentă în zadar am primit legătură, nu am putut vorbi, căci nu se auzea la București răspunsul meu.

Ieri am participat la consacrarea bisericii ortodoxe din localitate, săvârșită de episcopul Veniamin⁶⁰⁹ al Caransebeșului, a fost și o masă în cerc restrâns la Prefectură. Nicio împărtășanie la biserică!

„Ungaria eliberată” și-a construit un guvern propriu la Debrețin.

28 Decembrie. Azi dimineață, la orele 4, a plecat Pius. Spunea și el: cine știe când mai vine pe la Lugoj? Dumnezeu să-l ocrotească. La Timișoara stă bine, e căutat de lumea bună. I s-a cerut concursul la Apărarea Patriotică.

De la Lici am primit aseară o telegramă de Anul Nou!

Aseară, soldații sovietici au împușcat un evreu, în colțul cel mai frecventat, vis-à-vis de „Dacia”. Doi domni, care ieșeau de la „Bristol”, au fost bătuți în cap. Tot seara pe la 7.

⁶⁰⁹ Veniamin Nistor (1886 – 1963), arhimandrit, la data consemnării episcop al Caransebeșului (1936 -1950).

A înghețat de-a binelea, dar încă nu ninge.

Ministrul Comunicațiilor, împreună cu directorul general C.F.R., au plecat la Moscova, să aranjeze chestiunea comunicațiilor. Cum e acum, nu mai merge deloc. Mai nou, pe liniile principale nu avem decât câte două trenuri la săptămână și nu pot călători decât militarii și funcționarii cu misiune specială. În fiecare tren între Lugoj și București mor câte 4-5 inși: de îngheț, decapitați pe acoperișurile vagoanelor ori aruncați jos din vagoane, după ce au fost jefuiți de necunoscuți!

31 Decembrie. Încheiem anul 1944 mulțumind lui Dumnezeu că a trecut așa cum a trecut.

Intrăm în Noul An cu multă îngrijorare, totuși sperăm că Domnul ne va ajuta. Comisia internațională, care a fost în Moldova, a adus știri destul de liniștitoare. În Grecia englezii fac ordine, deși pe tema aceasta pare a fi o mică tensiune între aliați. Împotriva lui Churchill ar fi fost trei atentate la Atena.

Am petrecut Revelionul acasă, numai noi de noi.

Anul 1945

5 Ianuarie. Am trecut peste Anul Nou fără momente deosebite. Spargerea de către nemți a frontului din Apus a dat ocazie acestora și sateliților lor să-și arate iarăși lăudăroșenia. În discursul de Anul Nou Hitler s-ar fi lăudat că în două luni schimbă situația. Așa se lăuda și la Stalingrad față de invazia americană!

În Grecia s-a format regentă și lucrurile par a merge spre normalizare. La Belgrad se zice că comuniștii sârbi ar fi împușcat pe arhiepiscopul Iosipovici, pe motiv că ar fi făcut parte din Coloana 5-a germană. Radio Moscova l-ar fi atacat pe Papa că ar fi un vechi prieten al fasciștilor.

Ieri și azi au trecut pe aici trenuri cu nemții din Bacica, ce se duceau în Rusia. Se spune că se prezentau într-o stare îngrozitoare.

Aici la noi jafurile se țin lanț. Nu știu unde vom mai ajunge. Suntem mereu îngrijorați. Vai de cine trebuie să călătorească! Călătorii sunt jefuiți și aruncați jos din trenuri.

La Budapesta luptele continuă întruna și merg greu.

9 Ianuarie. Ofensiva germană din Apus și rezistența la Budapesta au aruncat mult înapoi victoria finală! Iar până atunci noi trebuie să suferim încă și mai mult decât până acum! Și care va fi recompensa? Adevărat, America sau Londra spuneau într-o seară că suntem a 4-a între națiunile beligerante, dar, în același timp, *Dunărea* comenta un articol apărut într-un ziar englez, care era de părere că Ardealul nu se poate da ungarilor, fiind românii majoritatea, dar nu se poate da nici României, fiindcă românii ardeleni nu ar fi fost mulțumiți de administrația de la București, ci trebuie să se facă un Ardeal autonom! Dar asta e teza ungurească în toate vremurile când văd că terenul le scapă de sub picioare!

Zilele acestea s-a răspândit știrea că Maniu ar fi murit. A fost și în ziare că e grav bolnav la Sibiu. Se vorbește că ar fi fost otrăvit. Nu mi fac iluzii asupra sfârșitului ce-l va avea acest Ghandi al românilor, dar azi ar fi o mare nenorocire orice atentat la viața lui.

Despre fostul Mareșal Antonescu îmi povestea cineva că ar fi auzit de la un ofițer rus că ar fi fost dus la Odessa și purtat pe străzi în oprobiul poporului; din această cauză ar fi înnebunit și așa ar fi murit la Kremlin⁶¹⁰.

Cu siguranța la noi o ducem tot mai prost. Omoruri aproape în fiecare noapte. Mai nou s-a bătut toba ca nimeni să nu mai umble seara după 6 pe stradă, că nu i se garantează viața! I-am întrebat pe cei de la Primărie pentru ce nu se formează gărzi cetățenești. Mi s-a spus că nu se admit formațiuni paramilitare.

De câteva zile am început să studiez limba rusă. Nu ar fi greu, dacă nu ar fi alfabetul chirilic, arză-l focul!

Azi ne-a telefonat Pius o știre tristă: a primit o telegramă prin care e iarăși concentrat!

17 Ianuarie. Suntem în continuare agitați. De o săptămână mi-a telefonat Pius că a primit telegramă să meargă la Sibiu la campania sanitară. Nu au trecut nici trei luni de când – cu atâta greutate – a fost desconcentrat și acum trebuie să meargă iarăși. Spunea că se vor face intervenții fiindcă ar urma să rămână spitalul fără chirurgi, au și răniți acolo.

Războiul începe să meargă mai mulțumitor. Deși Pesta nu cade, în Apus aliații au stăvilit ofensiva germană, iar rușii au început o contraofensivă și în Polonia-Galiția.

Începând de alaltăieri, Lugojuul e agitat pentru deportarea nemților. Se auzise că i-au adunat de pe la Timișoara, Sibiu și Brașov; se știa că acolo au dat ordin să se pregătească vagoane pentru ei; în fine, ieri noaptea a început adunarea lor. Când am mers dimineață la biserică, umblau patrulele, iar pe crâsnicul nostru și pe doi preoți i-au dus la comenduire. Mie mi-au dat pace. Din această cauză nu a mers episcopul la biserică nici ieri, nici azi, căci tot umblă să găsească pe cei pe care nu i-au găsit ieri. Președinția a dat la radio un comunicat în care arată că s-au luat femeile între 16-30 ani și bărbații între 18-45 ani. Sunt duși pentru lucrări necesare în legătură cu continuarea războiului. Când vor ajunge la destinație, li se vor putea trimite pachete de acasă.

⁶¹⁰ Zvonurile în acea perioadă de vremuri tulburi erau la ordinea zilei.

Ieri am redactat sentința în cauza protopopului Nireștean de la Blaj, care a apelat la forul apostolic. Mă mir cum de Frențiu, episcop bătrân, după ce a pățit-o de atâtea ori, nu a învățat mai mult respect pentru canoane! Îți dă impresia – câștigată de mine de atâtea ori până acum! – că cei ce ajung la noi episcopi își închipuie că pot face orice!

Prietenul Petean mi-a telefonat să dăm la Primărie toate cărțile antibolșevice. Am dat ce am găsit la mine, dar s-ar putea să fi și uitat ceva; le voi distruge eu dacă le voi afla. N-am dat literatura antisemită și antimasonică.

Aseară s-a spus la radio că ministrul Gheorghiu-Dej a plecat de la Moscova și că poporul român îi va fi recunoscător comisarului poporului pentru comunicații de la Moscova pentru înțelegerea pe care a arătat-o față de problema comunicației în România, de care depinde întreaga noastră viață economică! O să vedem dacă va fi așa! O să vedem și cum se va aranja chestiunea în Iugoslavia, unde Regele Petru a declarat că nu recunoaște înțelegerea Tito-Subașici, pentru că nu vrea ca toată puterea să fie în mâna unui singur partid. A făcut această declarație fără știrea guvernului englez. Ulterior a stat de vorbă cu ministrul de Externe englez și a primit în audiență pe Subașici cu delegații lui Tito.

În Polonia, comitetul de eliberare polonez s-a declarat guvern provizoriu și a fost recunoscut de Moscova, dar Anglia și America continuă să recunoască guvernul polon emigrat la Londra. Tot atâtea antiteze și enigme ale viitorului!

La noi au fost zilele acestea tot felul de știri alarmante: că Regele ar fi prizonier la Palat etc. Dar în 15 crt. el a luat parte la inaugurarea noului an universitar! Cert e că Maniu s-a retras la Sibiu mai mult din motive diplomatice!

19 Ianuarie. Zilele acestea am avut grave emoții. A apărut în ziare următoarea știre legată de ridicarea cetățenilor germani: „Din ordinul Comandamentului sovietic au fost ridicați și vor fi trimiși la locuri de muncă toți cetățenii de origine etnică germană și anume, bărbații între 16 – 45 de ani, și femeile între 18 – 30 ani, cu excepția

femeilor gravide sau care au născut maximum acum un an. Prin aceasta se dezmint orice alte zvonuri tendențioase”.

Alaltăieri noaptea au început să-i ridice pe germani, atât în orașul nostru, cât și în sate, în lungi convoaie de căruțe și camioane. Lumea a fost adunată de pe câmpuri și de prin sălașe; în oraș au fost controlate în noaptea următoare casele particulare. Au fost instalați mai întâi la Școala Normală, apoi îmbarcați în trenuri cu vagoane special amenajate. Am văzut scene sfâșietoare, dar am înțeles că același lucru l-au făcut și nemții în Rusia.

Alaltăieri seara am avut bucuria de a primi un soldat trimis de Pius de la Timișoara să-i ducă efectele militare, fiind mobilizat pe loc. Har Domnului!

Tot alaltăseară a venit de la Timișoara Rudolf Egon Roth, fiul lui Otto, cu soția.

20 Ianuarie. Azi dimineață episcopul Veniamin al Caransebeșului a telefonat episcopului nostru, spunându-i că are gata un memoriu în cauza așezării la Lugoj a unei facultăți de la Universitatea din Timișoara. Episcopul nostru ne-a chemat la ședință și am hotărât să trimitem și noi la ministru un memoriu pe care eu numaidecât l-am și făcut. Tot azi dimineață, venind protopopul Suciu de la București, spune că se contemplează înființarea unei Facultăți de Teologie Catolică în cadrul Universității din Timișoara. Nu cumva asta ar ajunge la Lugoj!

Deportarea nemților s-a oprit, trenurile au rămas pe linie. S-ar duce tratative cu Hitler ca el să lase acasă pe rușii trimiși de el în Germania. Ce bine ar fi! Altcum ar suferi mult și producția țării, industria și agricultura!

Războiul în Polonia a luat un mers mai pronunțat. Au căzut Varșovia și Cracovia. Guvernul provizoriu polonez s-a și mutat la Varșovia. Cred că cel de la Londra va fluiera a pagubă. În Iugoslavia se va face regență.

23 Ianuarie. Ieri am avut o consfătuire a frunțașilor lugojeni la Episcopie în chestiunea Universității de Vest. S-a hotărât să cerem

Facultatea Veterinară și de Drept. Prefectul spunea că a vorbit cu Bocu și e de acord. Are și promisiuni de sprijin material, din mai multe părți.

A fost publicat armistițiul încheiat cu guvernul provizoriu ungar la Moscova. Toate bune, în special obligarea Ungariei să-și retragă armata și autoritățile la frontiera de la Trianon. Dar despăgubiri pentru ce se dau numai Rusiei, Cehoslovaciei și Iugoslaviei, nu și României?

Duminică am avut o serbare la Teatru, pentru comemorarea lui Lenin. Totul a fost bine, în afară de prezidenția doamnei Erna Klein. Pagubă că românii lasă altora locul lor pentru acțiunile românești. Nemții noștri totuși au fost duși!

Frontul oriental (Prusia, Silezia), merge admirabil. Nu știu de ce neamțul atacă la vest, când el ar trebui să se apere aici!

Azi am citit discursul de Anul Nou al lui Maniu! Slabă inspirație, vorbărie izvorâtă din spirit demagogic. Piară țara, numai partidul să rămână.

24 Ianuarie. Azi dimineață la orele 4 au fost și la noi polițiștii cu un jandarm rus, să facă controlul casei.

Dundi Roth ne-a telegrafiat de la București că a ajuns cu bine.

De ieri avem, de două ori pe săptămână, tren rapid la București. Dar la călătorie, pe lângă toate celelalte, trebuie și certificat de deparazitare!

29 Ianuarie. În 25 crt. dimineața a plecat delegația română în Turcia și Lulu cu ea! Dar nouă nu ne-a comunicat nimic, a trebuit să o aflăm de la alții. Mili și Nica au fost cam indignate, eu cred că a fost foarte ocupat!

Ieri am primit de la Otto o scrisoare, e foarte pesimist.

Episcopul a fost ieri iarăși la Timișoara, la ședința Eforiei Universității. Să vedem dacă Lugojul va primi o facultate, după cum a cerut (Medicină veterinară ori Dreptul!), Pentru Facultatea de Teologie se bate Aradul cu Timișoara și cu Caransebeșul. Aradul cere în total 4 facultăți.

Interesant este că Bocu i-a spus episcopului ieri că s-ar fi gândit și la Facultatea de Teologie Catolică. Noi am scris Blajului să reia

chestiunea, ca să avem și noi una. Dar sigur nu se va face nimic. Tot ieri i-a mărturisit Bocu episcopului că e aderentul Unirii cu Roma.

Între multele știri alarmante, aruncate în vânt, cea mai ticăloasă e aceea că după germani vor fi deportați românii uniți, ca fiind aderenții lui Maniu. Ea a prins în unele sate din Timiș-Torontal și au început oamenii să treacă la neunire! Iată cum lucrează ortodoxia!

4 Februarie. Am primit o scrisoare de la canonicul Vida din Baia Mare, trimisă la 5 Decembrie. Cum a venit, nu știu, e dată la fosta Nagybánya, cenzurată de ruși, iar la Turda de români. Îmi scrie cu bucurie că li s-au redeschis școlile românești.

S-a dat iarăși ordin să fie adunate radiourile!

Pius mi-a cerut fotocopii de pe unele documente în vederea acțiunii pentru catedră.

Situația politică a fost iarăși agitată. Frontul Național Democrat a publicat platforma de guvernare. Dar Partidul Național Țărănesc nu admite nici o presiune la schimbarea guvernului și, în ceea ce privește exproprierea și naționalizările, supralicitează Frontul Național Democrat (expropriază – nu confiscă – de la 30 ha, nu de la 50, în sus!), Platforma prevede că averile mănăstirilor și bisericilor nu vor fi luate; oare până când?

Otto vede situația, inclusiv rolul lui Petru, foarte pesimist.

5 Februarie. Azi am primit o scrisoare lăsată de Lulu la plecarea în Turcia. Tot prin Lențu a trimis și un pachet cu 5 tablouri cumpărate pentru Pius. După părerea lui Pius, unele din ele reprezintă o valoare imensă!

Vremea până acum s-a purtat bine. La Stretenie a fost fără umbră. Am avut zăpadă multă, ger nu prea mare și sperăm că dacă începe să se desprimăvăreze, va merge normal.

Un nou atac al lui Berinde asupra lui Ioniță. Ne împoașcă cu toate gunoaiile!

12 Februarie. Vineri, în 9 dimineața, a plecat Nicu la Timișoara și a revenit aseară. L-a găsit bine pe Pius, care muncește frumos. Ar fi pe cale să-și deschidă un cabinet, dar nu e sigur dacă nu-l mai concentrează.

De la Lici am primit prin Lulu, cu mare întârziere, două scrisori: una e încă din Iulie, alta din Decembrie 1944. În aceasta din urmă ne arată lucrările pe care le scrie. La universitate propune limba latină la anul II și geografie lingvistică la anul IV.

Atmosfera politică e încărcată: Frontul Național Democratic iarăși dorește să pună mâna pe putere. E interesul cuiva din afară. Guvernul nu se lasă. General Rădescu, șeful guvernului, a făcut ieri o expunere în public (localul, unde fusese proiectată adunarea, a fost baricadat de muncitorime și s-a ținut în alt local), în care a arătat situația și a făcut apel la cetățeni să muncească și să nu se lase seduși. A arătat că reforma agrară nu se poate face acum, din cauză că – așa cum se arată în raportul Marelui Stat Major – soldații de pe front se neliniștesc auzind că se face în absența lor.

Fiind chiar acum conferința celor trei mari (Roosevelt, Churchill, Stalin), „în regiunea Mării Negre” (era vorba că s-ar ține pe teritoriul României, dar nu cred asta), momentul e foarte critic, poate chiar decisiv. De felul lui, cum vom fi tratați după această conferință, depinde mult ! Mai avem mult de suferit !⁶¹¹

Zilele trecute am trecut prin multă groază. Pe strada noastră au fost introduși soldați ruși în locuințe. Nouă – har Domnului – ne-au dat pace!

16 Februarie. Aseară mi-a telefonat Pius că dorește să-și deschidă un cabinet. Ajute-l Domnul! Tot el mi-a spus că Petru i-a scris lui Otto prin curier că probabil se va face o schimbare, dar nu cum am așteptat-o noi.

Atmosfera e tot încărcată. Frontul Național Democrat vrea cu orice preț să pună mâna pe putere. La conferința celor trei, ținută la Yalta, s-a hotărât ca țările eliberate să-și introducă sistemul pe care-l vor, prin vot universal și secret. Dar asta, cred eu, e doar teorie!

20 Februarie. Ce minunat răspuns a venit, prin radio Londra, la ineptiile patriarhului de la Moscova, prin care acuza Sf. Scaun că sprijină pe fasciști! Rabinul șef de la Roma a trecut cu toată familia la

⁶¹¹ Este vorba despre Conferința de la Yalta desfășurată în perioada 4 – 11 februarie 1945.

catolicism, ca răspuns pentru protecția ce i-a dat Vaticanul pe timpul persecuțiilor fascisto-naziste. Tot așa, spunea Londra, Vaticanul a ocrotit pe socialistul Bonomi, care avea mai multe cărți împotriva catolicismului.

Pius mi-a telefonat astă seară, că săptămâna viitoare își va deschide cabinetul.

24 Februarie. Azi am primit aviz că Pius totuși nu-și deschide cabinetul. I-am telegrafiat lui Lici la Istanbul ca Lulu să aducă de acolo ață și ciorapi.

Turcia a declarat război puterilor Axei! Să vedem ce va urma după această declarație la noi, unde situația politică e tot tulbure. Frontul Național Democrat afișează că vrem guvern F.N.D. Ilie Lazăr a telefonat de la București că Petru se va reîntoarce acasă fără președinție. În consiliile de miniștri sunt frământări continue: F.N.D. cere demisia guvernului, generalul Rădescu nu cedează, spunând că stă în temeiul hotărârilor de la Yalta, dar nici miniștrii F.N.D.-iști nu demisionează!

Cine știe cum ar fi dacă F.N.D. ar prelua puterea! Ne-am încadra în U.R.S.S.?! Ce garanții de viitor am avea? Căci reforma socială-economică trebuie făcută și cu toate că Maniu supralicitează pe cei de la F.N.D., nu am încredere că el cu oamenii lui își vor realiza promisiunile! Așa s-a întâmplat și cu hotărârile din 1918.

Ardealul de Nord e un bun teren pentru F.N.D. Se vede că a fost Groza pe acolo. S-a luat o nouă hotărâre în chestiunea Universității din Cluj: se redeschide universitatea românească, cu secție ungurească deocamdată, până se va putea face despărțirea. S-au luat măsuri și pentru organizarea Administrației de Stat, creându-se resorturi în fruntea cărora vor fi jumătate români, jumătate unguri. E și vremea, căci în regimurile mixte românii sunt terorizați și uciși de bandele secuiești!

28 Februarie. Criza politică a ajuns la culme. F.N.D. vrea să pună mâna pe putere cu orice preț. Și fiindcă după rezultatul alegerilor ținute până acum, țara nu pare destul de pregătită pentru a-i indica pe ei (abia dacă au luat 5-15% din totalitatea voturilor), vor să ajungă la scop prin demonstrații de stradă. Sâmbătă au fost incidente serioase la București, Craiova, Caracal și Brașov. În comunicatul făcut la radio de

prim-ministrul Rădescu, se înfierau autorii tulburărilor ca fiind în slujba străinilor, conduși de „jidoavca de Ana Pauker” și de ungurul Luca. S-a puscat asupra palatului regal (în camera Mareșalului), și asupra Ministerului de Interne. Aici – se spune – Rădescu pare a fi compromis, dar el nu vrea să demisionaze.

Ieri a sosit în țară din nou domnul Vâșinschi. Azi Regele a primit în audiență pe miniștrii care fac parte din F.N.D. Să vedem ce se va alege.

Mi-a ajuns în mână fițuica *Poporul* din Maramureș, care are deviza: „Trăiască unirea Maramureșului cu Ucraina Sovietică”. Publică memoriul adresat de ucrainenii din Sighet lui Stalin și președintelui Republicii Ucrainene. S-au unit ungurii, evreii și ucrainenii contra României. Grozav!

2 martie. Alaltăieri seara a venit știrea că generalul Rădescu a demisionat. Au început consultările și se spune că ieri i s-ar fi încredințat lui Barbu Știrbei formarea guvernului, dar nu cred că va reuși.

Domnul Ostfeld, gazda lui Lulu de la București, ne-a adus o scrisoare, trimisă prin curier de la Ankara. Lulu a stat 3 zile cu Lici. Spune că eventual vor merge și în Siria.

Dl. Ostfeld mi-a povestit despre stările politice. Nu crede să se formeze un guvern pur de stânga, ci mai de stânga. Cauza multor rele – cum e și cu comunicațiile – este tembelismul și formalismul de la noi, care încurcă executarea armistițiului.

Ieri la administrația generală a băncii „Cărășana” a luat parte și fostul ministru Băran de la Timișoara. La despărțire mi-a spus un cuvânt drăguț despre Pius.

3 martie. Barbu Știrbei și-a depus mandatul, iar Groza a fost însărcinat cu formarea cabinetului. Dacă va reuși, va putea fi o mare binefacere pentru țară. Va fi un guvern pe placul aliaților.

Un articol publicat în *Timpul* sub titlul „După discursul domnului Churchill”, ne face să vedem mai clar situația noastră în cadrul politicii aliaților. Pornind de la cele stabilite cu privire la Italia și Polonia, unde aliații au căzut de acord asupra chestiunilor iminente, se

constată că: a) cum în Italia anglo-americanii vorbesc fără să facă pomenire de Rusia, deși are și aceasta un delegat acolo, așa la noi rușii vorbesc în numele aliaților; b) cum în Polonia s-a justificat instituirea guvernului de la Lublin cu interesul de a se asigura ordinea în spatele frontului cu toate că englezii nu au de gând să recunoască acest guvern, așa poate fi și în alte țări! c) cum despre Italia se spune că mai are un drum lung de făcut până a fi ajutată de aliați, așa și noi mai avem încă o lungă cale a epurației și a democratizării. Domnul să fie cu noi!

Aseară a dat Bucureștiul știre că Papa ar fi primit într-o audiență de 30 de minute pe ministrul Germaniei la Vatican, după care l-ar fi primit pe Myron Tyler, trimisul lui Roosevelt pe lângă Papa, într-o audiență de 40 de minute. Având în vedere că Papa nu e încă restabilit și nu primește în audiențe regulate, acestor două audiențe li se dă o deosebită importanță politică!

4 martie. Despre dezarmarea armatei și poliției de la București vin tot felul de știri întristătoare. Se spune că ar fi umblat tancuri pe străzile Bucureștilor, că rușii ar fi dat cu tunurile în depozitele de muniții, fiindcă românii nu au voit să le predea! De fapt, azi s-au dat ordine la radio cu privire la circulația din București în numele comandamentului militar sovietic.

6 martie. Ieri a nins, azi noapte a înghețat, încât azi dimineață se prezenta vremea ca la Crăciun! Aspre babe!

Cu criza de guvern de la București încă nu se știe ce va fi. La poliție a fost concediat mai bine de jumătate din personal.

În ultimul moment se comunică formarea noului guvern cu concursul domnului Tătărașcu. E o listă lungă de miniștri și de subsecretari de stat! La Culte (fără Arte), e un popă ortodox, președintele preoților democrați! Să fie de bine!

8 martie. Și azi noapte a înghețat, încât azi dimineață era ca la Bobotează.

Aseară s-au difuzat discursurile ținute în prima ședință a Consiliului de Miniștri de Groza, Tătărașcu și Gheorghiu-Dej. Dacă vor realiza tot ce au promis: normalizarea vieții, preluarea sărbătorească a

Ardealului etc. atunci va fi bine! Promiteau că se va reveni și asupra unor măsuri de restricție luate față de armată!

10 martie. Tot ger și ninsoare. Rele babe avem! Astăzi s-a proclamat reprimirea Ardealului sub administrație românească! Atât telegrama lui Groza și Tătăărăscu, cât și aceea a lui Stalin accentuează asigurarea drepturilor minoritare și a „administrațiilor locale”.

15 martie. Alaltăieri telefonează episcopul de dimineață cu „gaudium magnum”⁶¹²: ministerul, având în vedere meritele de atâtea feluri, mi-a acordat o gradație de merit. M-a impresionat, mai ales partea morală.

Ardealul a fost preluat cu mare fast, mergând guvernul întreg și Regele la Cluj. Ne prăpădim de dragostea ungarilor! Dar unul dintre oratori a spus că pe lângă alte motive, acest lucru ne este impus! A vorbit și un ungar, numindu-l pe Rege primul cetățean al țării!

18 martie. Aseară am primit telegramă de la Lici, care ne anunța că luni sosește Lulu la București.

S-au numit un nou prefect și primar la Lugoj. Englezii și americanii nu par să recunoască guvernul Groza. S-a spus la radio că sunt tratative în privința aceasta. Niște ziariști americani sosiți la București i-au pus lui Groza câteva întrebări cam neplăcute.

Ieri a fost aici preotul din Lățunaș, la ei se tot aud bubuituri de tunuri. Se vede că în Iugoslavia nu merg lucrurile așa de net. Ofensiva germană de la Budapesta s-a oprit.

Câtă umilire în Ardeal! Am citit ieri o scrisoare din Maramureș, prin care se comunică între altele că salariaților alături de Statul de plată li se propun și declarații de anexare a Maramureșului la Ucraina; și fiindcă asta o refuză, nu primesc salariu! Cei din Cluj – democrații noștri! – nu vor să reprimească Universitatea din Sibiu.

Hitler a făcut ofertă de pace la Stockholm, dar a fost refuzat.

2 Aprilie. În 20 Martie seara am plecat la București, rugat fiind de Pius să intervin în cauza numirii lui la Universitatea din Timișoara. Nu s-a făcut nimic, din cauză că guvernul a amânat toată chestiunea, probabil din motive bugetare, dizolvând de formă comisiile existente.

⁶¹² „mare bucurie” (lat.) (n. trad.)

Primul-ministru îmi spunea că se amână din cauza demonstrațiilor studențești, cauză pentru care nu a putut face Regele Ferdinand reinstalarea Universității la Cluj. Nu știu dacă e chiar așa.

În comisia pentru conferința la care candidase Pius erau Dr. Nasta, Pop și Moruzi. Pe Nasta l-am văzut de două ori.

Pe Lulu l-am găsit bine, a adus și o scrisoare de la Lici, tare filozofică. Dar grozav de mult se cheltuiește la București! O masă pentru trei persoane era tot la 5.000 lei.

Am stat 8 zile, am alergat mult, dar nu regret. Am avut contact cu multe persoane. De la Groza m-am așteptat la mai mult. Ministrul Cultelor, părintele Burducea⁶¹³ e un om foarte înțelegător și cu inimă. Am fost la el în delegație, pentru reînființarea Direcției Catolice și am fost la o ședință și în chestiunea secției religioase a A.R.L.U.S.-ului⁶¹⁴. Am pus și chestiunea frecușurilor cu ortodocșii!

P.S. Hossu era la București, unde a isprăvit mai multe chestiuni legate de Ardeal. I-am cunoscut și pe P.S. Glaser⁶¹⁵, pe Iosif al Argeșului⁶¹⁶ și Anton al Buzăului⁶¹⁷. Am impresia că ne putem înțelege mai bine cu preoții democrați. P.S. Aftene îmi vorbea de o pornire spre unire, din partea unor ortodocși din Regat. Să dea Domnul!

⁶¹³ Constantin Burducea, preot, președintele Uniunii Preoților Democrați, ministrul Cultelor în guvernul Petru Groza (martie 1945 – decembrie 1946).

⁶¹⁴ Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor de prietenie cu U.R.S.S., asociație formată în noiembrie 1944 în frunte cu C.I.Parhon. La doar câteva luni în martie 1945 se înființează și ARLUS – Religie.

⁶¹⁵ Marcu Glaser (1880 – 1950), prelat papal, administrator apostolic al Diezei romano-catolice de Iași, nerecunoscut de comuniști. Arestat în 1950 a decedat în urma anchetelor din cadrul securității, afirmându-se că ar fi avut un atac de cord.

⁶¹⁶ Iosif Gafton (1896 – 1984), în momentul consemnării episcop de Argeș. A condus în februarie 1945 delegația Bisericii ortodoxe la înscăunarea patriarhului Alexei al Moscovei.

⁶¹⁷ Antim (Anton) Angelescu (1893 – 1980), arhimandrit, episcop al Buzăului între anii 1944 – 1979.

Am vizitat și pe Valer Pop⁶¹⁸ în închisoare, la fel pe Jakabfy. Ieri inspectorul general sanitar Buteanu ne-a vorbit foarte elogios despre Pius.

8 Aprilie. Zilele acestea am fost cu Nica la Timișoara. Eu am avut să schimb niște bani, ea s-a examinat iarăși la medic. I-am dus lui Pius unele lucruri. Pe el l-am aflat bine, în plină activitate. Am dormit la Roth, cu care am vorbit multe. M-am convins de data aceasta, mai mult ca oricând, ce suflet cinstit și idealist e Otto. Nu râvnește la nimic personal; privește lucrurile cu tot realismul; crede că vom fi încadrați în U.R.S.S., dar e dezgustat de ce se întâmplă. După părerea lui toate gunoaiile au ajuns la suprafață; Petru joacă cum îi dictează Ana Pauker; e sătul de salvatorii cu cultură asiatică. La congresul sindicatelor a fost interzis să se atace capitalismul. Este ordin să câștige cât mai mulți preoți și învățători pentru mișcare. Evreii au penetrat în toate locurile, doi am găsit în biroul inspectorului de poliție din Timișoara.

16 Aprilie. Ieri duminică am fost la Ohaba, unde s-a făcut instalarea noului preot V. Ungurean.

Războiul merge bine, deși nemții vor rezista până la totala lor nimicire. De s-ar termina odată ca să scăpăm de multele rechiziții.

Nica a avut aseară recepție de ziua ei, la care au fost mai mulți tineri și tinere.

18 Aprilie. Ziarul *Românul* din Timișoara reproduce un pasaj senzațional dintr-un articol intitulat „Ajunge” al lui Ilya Ehrenburg⁶¹⁹. Din el se vede că nemulțumirea rușilor cu aliații a ajuns la culme. Dacă faptele arătate acolo sunt adevărate, atunci nu ne vom mira când acea nemulțumire va lua forme și mai pronunțate!

20 Aprilie. Aceași gazetă continuă cu reproduceri din Ilya Ehrenburg, care arată că francezii vor să-i salveze pe germani, fiindcă altfel ne-ar amenința „prăpădul roșu”, și că se plănuiește crearea unui stat tampon german, în sens catolic, din care să facă parte și Ungaria cu

⁶¹⁸ Valer Pop a fost arestat la 12 Octombrie 1944 ca fost ministru plenipotențiar și unul din semnatarii dictatului de la Viena, prin care s-a cedat Ardealul Ungariei.

⁶¹⁹ Ilya Ehrenburg (1881 – 1967), scriitor și jurnalist rus.

o parte din Iugoslavia (Croatia). Despre această combinație am mai auzit.

Temesvarer Zeitung arată cum s-a constituit la Timișoara Sindicatul Sanitar, cu Pius ca președinte.

29 Aprilie. Aseară a plecat Pius la București, să-și vadă de treburile cu Universitatea din Timișoara. Ajută-i Domnul.

Zilele acestea au plecat de lângă noi, soldații ruși. Cine știe dacă nu mai vin alții?

Ieri au trecut pe aici niște refugiați ruși, care fuseseră duși de nemți la Wiener-Neustadt, de acolo i-au eliberat rușii, spun că au venit pe jos până la Budapesta.

Pe toate fronturile merge admirabil. Acuși e gata cu rezistența germană. Ieri s-a spus că Himler ar fi cerut armistițiu de la anglo-americieni, nu și de la ruși. La San Francisco s-a deschis conferința de pace fără noi. Pe la sate se spune că fiecare casă trebuie să dea o vită cornută pentru armata aliată. Noi, Lugojul, dăm ½ vagon grăsime. Eu am dat 2 kg, îmi mai cer 3.

Vremea a fost favorabilă înșămânțărilor. Se pregătește Țara cu mare zor de 1 Mai. Se spune că se vor întâmpla lucruri mari. Să vedem.

Ieri am ales canonic pe domnul Teodor Voștinaru.

5 mai. Suntem în Sâmbăta Paștilor. Așteptăm să ne sosească Lulu cu Pius de la Timișoara, unde au mers ieri dimineața, trecând dinspre București. Am avut o săptămână plină de evenimente istorice!

Mussolini, dictatorul Italiei, dorind să fugă în Elveția, a fost prins la graniță și reținut de partizanii italieni. A fost apoi osândit de Tribunalul Poporului și executat; cadavrul lui, alături de cel al metresei cu care fugea, a fost pus spre vedere publică într-o piață din Milano. Așa a sfârșit acest câine, care și-a dus la ruină țara, cu lăcomia și grandomania lui și cu servilismul față de celălalt nebun, Hitler. Ori, peste 2 zile s-a anunțat și moartea acestuia. Foarte probabil, s-a sinucis. Ce a trebuit să sufere lumea din cauza acestor doi nebuni!

Când s-a făcut prima cerere de armistițiu din partea Germaniei, s-a spus că Hitler e grav bolnav și nu va supraviețui nici 48 ore după capitulare. Când s-a anunțat moartea lui Hitler și alegerea lui Dönitz ca

noul Führer s-a spus că ei vor lupta mai departe contra bolșevismului. De fapt, au depus armele până acum armatele de pe frontul italian, cele din Olanda, Dania⁶²⁰ și Germania de Nord; cei din sud mai continuă rezistența din nebulie, dar acuși vor fi lichidați!

Am avut primul 1 Mai sub regimul democratic. Procesiune lungă, convoi frumos, dar cam tăcut; o orchestră dintr-un sat unguresc – mi se pare – cânta ciardașuri! Același lucru s-a repetat la demonstrația făcută la căderea Berlinului! La manifestația de la arenă – afară de prefect, primar, ing. Jianu și un tânăr elev – nu s-a prea manifestat elementul românesc și e pagubă!

Ieri am avut multă emoție din cauză că ne-a fost porcul bolnav. L-am injectat cu ser. Sperăm că va scăpa. Ar fi o grea lovitură.

9 Mai. Aseară a plecat Lulu! Au fost trei zile frumoase cu el în mijlocul nostru, pagubă că nu a putut sta mai mult. Precum am constatat, se ține bine materialicește și a dat ordin să mai angajăm o servitoare la casă, ca mama să fie cruțată.

Azi dimineață la ora 4 a sunat sirena de încetarea ostilităților. Capitulara Germaniei, necondiționată, a fost anunțată de alaltăieri, eram chiar la serata de cunoștință a A.R.L.U.S.-ului (cu episcopul, care s-a grăbit să plece, ca să nu audă muzica!). Azi după-masa au anunțat-o Churchill și Truman. Mai ales acesta din urmă, ca președinte al Statelor Unite, s-a prezentat foarte onorabil: a vorbit mereu de bunul Dumnezeu și a ordonat ca duminica viitoare să se țină în toate bisericile servicii de mulțumire Lui! Sunetul sirenei ne-a trezit neplăcutele amintiri de pe vremuri, când dădea alarma, și totuși ce bine ne-a căzut acum!

Pius nu a putut veni de sărbători, fiindcă un alt coleg a trebuit să ia concediu, iar el a fost la București. Va veni poate peste o săptămână!

Numai în Apocalipsă se găsesc cuvinte cu care să proslăvim căderea Babilonului, a marelui Babilon ce a căzut acum! În ce chip rușinos s-a sfârșit domnia celor doi dictatori demenți! Hitler s-a sinucis ori a fost omorât? Acum ori mai demult? Nu se poate ști. Goebbels cu toată familia s-a otrăvit. Goering și alții au ajuns în mâinile aliaților. Prizonierii germani vor fi folosiți „la rezolvarea crizei de locuințe în

⁶²⁰ Danemarca

Anglia”. Alimente în Germania nu se vor aduce decât în caz de extremă necesitate. Vai de ei! Circulă o glumă: Hitler nu e mort, s-a dus în Anglia, s-a prezentat lui Churchill și, depunându-și masca, i-a spus: „Iată-mă, eu sunt, am fost în serviciul lui Intelligence Service și am avut misiunea să distrug total Germania!”

Câtă nenorocire au adus asupra lumii întregi, cei doi nebuni! Horia Sima cu guvernul său fantomă vor fi aduși la București spre a fi judecați. Să vedem dacă vor înceta anumite stări de la noi!

10 Mai. Azi a fost sărbătoarea națională, fără alt program decât un Te Deum la biserici. A luat parte lume mai multă decât în alți ani, străzile erau pline și publicul părea că așteaptă ceva. Măcar obișnuita defilare. Se vede că nu s-a mai făcut din cauza demonstrațiilor ce au avut loc ieri și alaltăieri, cu ocazia capitulării Germaniei, ca să nu vorbim de cea de la 1 Mai. Când, în această atmosferă deprimantă, a trecut prin piață puțină armată pe care o mai avem, a fost viu aplaudată!

Toată lumea se întreabă: Ce va fi? Cum va fi cu noi?

11 Mai. Unde am ajuns! Zilele trecute au sosit la Timișoara două vapoare cu soldați de-ai lui Tito, care, luați la întrebări, au spus că au venit la Titograd⁶²¹ pentru o manifestație culturală. În realitate, ei adunaseră partizani (chiar și ruteni din județul nostru), ca să facă o demonstrație în favoarea anexării Timișorului și Reșiței la Iugoslavia! Au fost imbarcați și trimiși înapoi la ruși. Azi noapte aud că ne-ar fi atacat la Utvin și au trebuit respinși, cu forța. Pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești!

21 Mai. Azi o săptămână m-am pus în pat cu o bronșită impetuoasă și abia azi m-am putut iarăși îmbrăca regulat. Am purtat-o cam de la Paști. Duminică, în 13, am fost la Buziaș să servesc și, revenind acasă, m-am simțit prost de tot; luni dimineață mi-am luat temperatura și am rămas la pat. Era 37,6, a doua zi seara a urcat la 40,3, imediat a fost chemat Dr. Vince, care m-a luat sub tratament. El spune că reconvalescența e mai lungă decât vindecarea. De fapt, tusea cedează anevoie.

⁶²¹ Timișoara era numită Titograd de către sârbi (vezi și însemnarea din 14 noiembrie 1946).

Între timp aliații par că își fac reproșuri pentru tratamentul prea blând ce se aplică germanilor; Tito pretinde să rămână la Trieste, dar după ținuta energică a anglo-americanilor, a cedat; spre Bulgaria merge armată și petrol. La noi a început procesul criminalilor de război: e ceva grozav! Ticăloșii ca Macici vor trebui să-și ia răsplata! Se lucrează de zor la epurație: au fost chemați la București șeful și secretarul comisiei diecezane de epurație, au mers Ploscaru și Vezoc. Ei spun că la București și Frențiu ar fi pe listă din cauza unei circulare date în cauza sindicalizării. Nu i-ar strica dacă a făcut acea prostie!

24 Mai. Alaltăieri dimineață m-am simțit atât de bine încât am mers la biserică; după aceea am avut o tuse atât de vehementă încât două zile nu am mai știut ce să fac. Azi noapte, har Domnului, am petrecut mai liniștit și azi tusea a slăbit din intensitate. Poate va da Domnul să trec peste această grea convalescență.

Azi toată ziua am lucrat cu un băiat la niște cuști pentru iepurii aduși de fratele I. Mihu.

La noi s-a terminat procesul primului lot al criminalilor de război. Au fost condamnați la moarte cei mai mulți. O merită. Bestialitățile pe care le-au comis cer pedeapsă!

În Anglia s-a denunțat coaliția guvernamentală: laburiștii și liberalii nu au acceptat să rămână așa până la sfârșitul războiului cu Japonia, ci numai până la terminarea alegerilor, care cer să fie în vară. Churchill a demisionat și formează un guvern provizoriu până la alegeri. Se vor aduna și voturile soldaților de pe unde se află. Laburiștii cer reforme și independența Indiei. La fel se cer reforme în Franța; în Italia se cere un nou guvern, cu reprezentanții partizanilor. Siria și Irakul cer să se retragă de acolo armatele puterilor apusene. Se vede că cineva amestecă bine cărțile!

29 Mai. Sunt de-a binelea pe calea reconvalenței, dar slăbit de tot.

Criminalii de război condamnați la moarte încă nu au fost executați. Urmează ziariștii.

Franța încă nu s-a lămurit cu țările din Levant. Anglia se teme de complicații.

Universitatea de la Sibiu nu vrea să se mute la Cluj din cauză că ungerii cer să rămână ei în vechea clădire. Nici la Timișoara nu se deschide Universitatea de Vest, deși a fost anunțată pe 25 crt.

1 Iunie. Azi mi-a telefonat Pius, să merg la București să mai intervin în chestiunea Universității din Timișoara. S-a publicat în gazete că în 1 Iunie se reîntoarce Universitatea din Sibiu la Cluj, iar ungerilor li se creează o universitate proprie.

Conflictul din Levant pare că s-a potolit.

Episcopul a plecat azi la Blaj la conferință episcopescă, probabil în chestiunea alegerii Mitropolitului.

12 Iunie. Ieri dimineață am sosit de la București, unde am plecat sâmbătă, în 2 crt. Am fost rugat de Pius să merg să mă interesez de numirea lui la Facultatea de Medicină. Am încercat tot ce s-a putut, am primit recomandare și de la domnul prim-ministru, la care am ajuns cu destulă greutate. Are recomandări și din partea organizațiilor democratice din Timișoara. Totuși am rămas cu impresia că nu va obține catedră, ci i se va crea o conferință.

Încolo, pe la București, n-am prea isprăvit alte lucruri, nici n-am umblat. Primul-ministru m-a invitat să-l însoțesc la Arad, dar din cauza unui incident stupid nu am putut merge. A fost și bine, fiindcă așa am mai făcut câteva vizite la București.

La Blaj a fost o conferință episcopescă la care s-a hotărât să se ceară instrucțiuni de la Roma în privința alegerii noului Mitropolit. Am impresia că se caută amânarea din motive politice!

Încolo: nimeni nu știe ce va aduce viitorul. Ni se cer jertfe mari de către ruși; aceștia trimit trupe spre Bosfor.

La întoarcere, episcopului nostru i-au luat rușii geamantanul. Se spun și mari grozăvenii din Ungaria (împușcarea episcopului de Győr), și Cehoslovacia.

Discursul domnului prim-ministru, prin care oferă Ungariei uniune vamală, a fost cam răstălmăcit de unguri și criticat de români. De fapt, ungerii sunt obraznici: în Ardealul de Nord mai sunt o mulțime dintre ei, din Ungaria, iar la Cluj au împiedicat cu forța reîntoarcerea românilor în Universitate.

14 Iunie. În gazeta de la Deva *Horia* nr. 22 din 10 Iunie găsesc lucruri înregistrate, care arată preocupările noastre de astăzi și merită să fie reținute și aici.

Unul e: „Democrația față de biserică”, în care se arată că la sărbătorirea ministrului de Culte, Burducea, domnul Vasile Luca a vorbit în numele partidului comunist, declarând următoarele:

«Nu este întâmplător că noi reprezentanții partidului Comunist am venit la această sărbătoare. Noi am venit ca să demonstrăm dorința noastră ca preoțimea să facă parte din lupta pentru democrație și libertatea popoarelor. Clerul joacă un rol important în viața poporului român, așa cum Biserica ortodoxă rusă a ridicat steagul împotriva barbariei fasciste, avem credința că și preoțimea noastră va fi în fruntea luptei pentru democrație.

Apoi Partidul Comunist a recunoscut rolul preoțimii în opera națională de a clădi o Românie democratică, de aceea am fost pentru apărarea intereselor clerului. Noi colaborăm cu preoțimea democratică și toate forțele democratice pentru ca Țara noastră să intre cu adevărat în familia țărilor democratice.»

Al doilea articol redă o parte dintr-un discurs de-al lui Churchill, care ne dă asigurări de libertatea ce va fi în Europa de mâine:

«Dau asigurări că în lumea nouă va domni libertatea generală și libertatea individuală. Va dispărea teama pe care au răspândit-o în unele țări guvernele iresponsabile, guverne care nu erau responsabile față de un parlament. Va dispărea teama de până acum, că la ușă se auzea o ciocănitură și apoi nimeni nu a mai știut că cine și unde l-a dus pe acela care până acum aducea pâinea familiei. Dau asigurări că în lume va domni libertatea și dreptatea.»

Ziarul arată că tot ce a spus până acum Churchill s-a împlinit. După spusele lui s-a câștigat victoria, urmează acum să se câștige pacea! Să dea Domnul să dispară toată teama noastră de viitor!

Al treilea este un comunicat al Prefecturii Hunedoara, în chestiunea tăierii clandestine de vite (nr. 7238-1945):

«Ministerul Afacerilor Interne constată că, deși Consiliul de Miniștri a interzis tăierea și consumul de bovine, porci și ovine, tăieturile clandestine se practică pe o scară întinsă, iar consumul actual al cărnei de vită prohibite la tăiere întrece consumul normal din epocile respective ale anilor precedenți, când tăierile se făceau numai în abatoare.

În unele localuri de consumație, în care se servesc mâncăruri gătite, pe lângă listele „oficiale” de mâncăruri circulă și liste clandestine, așa zise „de buzunar” cu mâncăruri preparate din carne prohibită la consum și pe care personalul de serviciu le oferă clienților obișnuiți ai localului, în mod discret, evident în aceste liste prețurile sunt adecuate riscurilor pe care le comportă încălcarea flagrantă a dispozițiilor legale.

Uneori, îndrăzneala patronilor de localuri merge acolo că trec chiar pe liste „oficiale” mâncărurile preparate din carne prohibită la consum, camuflându-le în mod grosolan.

Astfel: carnea tocată este botezată „carne de pasăre” sau „vânat sălbatec”, carnea de vițel este denumită „carne de căprioară”, iar carnea de porc apare drept „carne de mistreț”, chiar în epocile când vânatul speciilor respective este interzis.

Această situație nu este posibilă decât cu complicitatea activă a unui anumit public consumator și se datorește pasivității sau toleranței autorităților chemate să vegheze la aplicarea legilor.

Toată lumea trebuie să înțeleagă că, interdicția tăierii și a consumului vitelor a fost hotărâtă de Guvern numai sub imperiul unor necesități reale și în interesul superior al țării, având un scop îndoit.

În primul rând, să se creeze condițiile necesare pentru a se putea face față prelevărilor de animale, la care ne-am obligat prin Convenția de Armistițiu.

În al doilea rând, să se evite distrugerea capitalului nostru animal, redus astăzi sub limita normală, spre a nu se primejdui economia națională.

Toți acei cari, sfidând suferințele comunității, refuză a se adapta realităților prezentului și nu acceptă în mod benevol privațiunile pe care le suportă, cu abnegație și patriotism, unii sabotează în mod criminal Convenția de Armistițiu, contribuie cu bună știință la distrugerea economiei naționale a Țării și se exclud singuri din Comunitatea Românească, devenind dușmanii Neamului și ai democrației.»

Am ajuns și eu în posesia circularei I.P.S. Frentiu nr. 1130/1945 din 11 Martie, în care într-un mod foarte nenorocit pune chestiunea ținutei clerului față de vremile actuale. „Oamenii încep a se organiza în partide și sindicate...” „Nu avem lipsă să intrăm în alte organizații”, în afară de cinul preoțesc! „Ce ar putea o organizație omenească, partid ori sindicat, să dea preotului peste demnitatea și bogăția dată și făgăduită de Acela care l-a ales pe el pe bune...” „Să se mulțumească (preoții), cu leafa lor...” Păsările cerului... Și, ca adevărată sfidare a suferințelor preoțești, se spune că nu vom găsi în Istorie niciun caz cu un preot sau misionar care să fi murit de foame ori să fi umblat gol. Nici pe vremea guvernului Iorga...

Circulara se spune că a fost făcută de Nicolae Lupu, dar e semnată de Frentiu. Nu mă mir că a fost luat la ochi!

17 Iunie. Astăzi vine la mine părintele V. Albu și îmi comunică ce i-a spus un căpitan rus, că multă armată, de cazaci, călăreți și căruțași au trecut azi noapte și azi prin Lugoj, că ei merg în Bulgaria și că până în 20 Iulie va izbucni războiul anglo-ruso-turc, în care vom fi implicați și noi, iar Bucureștii vor fi rași de pe fața pământului. De aceea, dacă avem pe cineva la București, să se pună în siguranță până e vreme!

Alaltăieri seara mi-a telefonat Lulu că poate sosește mâine, să facem aici excursii la munte. El are un concediu de 30 zile. Numirea lui Pius nu s-a făcut!

25 Iunie. Azi e a doua zi de Rusalii. Aseară ne-a venit Pius, pentru scurtă vreme, totuși ne-a făcut o mare bucurie. El, har Domnului, o duce bine, cabinetul merge, deși numai o oră pe zi poate sta în el. În schimb, Lulu nu a venit încoace, se vede că s-a dus în altă parte din cauză că Rusaliile m-ar fi împiedicat să plec cu el la munte.

În ziua de 20 crt. ne-a fost rechiziționată o cameră pentru domnul Boris, ajutorul de comandant a domnului locotenent Frunză, de la Comisia aliată pentru executarea armistițiului. E un om foarte bine, știe românește și suntem pe deplin mulțumiți cu el. Dar n-aș putea spune că și situația generală e spre mulțumirea noastră. Trecut-au și trec prin Lugoj coloane lungi de cazaci călare, de camioane încărcate cu vite și cu pradă de tot felul. Așa și cu trenurile. Le trebuie furaj, unde nu a fost altă posibilitate (oamenii nu vindeau de bună voie!), au luat ce le era în cale, ba se spune că au cosit și holdele.

În Lugoj s-au rechiziționat iarăși multe camere, s-au evacuat edificii pentru comandamente! Se spune că ar veni o formațiune antiaeriană și că Timișoara e întărită de jur împrejur cu tranșee, ca și Bucureștii. În Polonia s-ar fi ajuns la o înțelegere în ceea ce privește formarea unui guvern recunoscut de aliați. În Italia s-a format un guvern nou, cu creștinii democrați la Externe, ceea ce indică o anumită orientare politică. În Belgia regele își reia prerogativele, cu toată rezistența celor de stânga. În Cehoslovacia sunt hotărâți să îi dea afară pe germani și pe maghiari, numai la noi se tot trâmbițează înfrățirea. În Ardealul de Nord e tot situație sfidătoare, ungurii au împiedicat recuperarea Universității; a trebuit Comisia aliată de la București să dea ordin unui anumit comandament de la Cluj să nu se amestece! ministrul Pătrășcanu, făcând săptămânile trecute un turneu prin Ardealul de Nord, a făcut la Cluj un expozeu, prin care i-a pus la punct pe unguri, cu respectarea steagului românesc, a limbii române și a urmăririi criminalilor, din cauza cărora a avut populația românească de suferit. Și

ministrul de Interne Teohari⁶²² a vorbit bine când a declarat introducerea jandarmeriei românești acolo! Încetul cu încetul se vor pune lucrurile la punct!

1 Iulie. Acum o săptămână a început la București congresul „Frontului Plugarilor”, la care Petru Groza a ținut două discursuri admirabile (cu rezerva că și aici forțează nota ungurească, fără ca ungurii să dea garanție de aceleași sentimente, deși au luat parte și reprezentanții lor, chiar unul din Ungaria!). În al doilea discurs, ținut la ședințele de lucru, a spus de încheiere:

„Cunosc intrigile, poveștile, care se răspândesc pe la sate îndeosebi...

... Ni se mai spune că noi suntem foarte trecători aici, că mâine sau poimâine va trebui să plecăm din fruntea treburilor publice, pentru că, de undeva, din depărtări, de peste mări și de peste țări, va veni poruncă să ne scoată de aici. O astfel de poruncă... nu va veni. E suficient să ne gândim la marii aliați, cari la San Francisco au dovedit solidaritatea lor, hotărâți să mențină pacea pe acest pământ. Ei nu pot refuza constatarea că în nici o altă țară din această parte a continentului ordinea nu s-a restabilit atât de repede, pășind înainte pe drumul realizărilor sociale care se impun...”

De fapt, aseară un comunicat transmis de Radio Londra vorbește de Frontul Plugarilor și spune că a luat locul partidului țărănist al lui Maniu!

Tot la acel congres, ministrul Ralea, expunând în 10 puncte „Ce vrea Frontul Plugarilor?”, arată la punctul ultim că acest front este pentru libertatea reală a cultelor religioase... „Nici o credință nu va fi urmărită, toate vor fi protejate, dacă stau alături de popor și îl ajută în propășire”. Important! Numai de ar fi așa!

Zilele acestea am cumpărat un purcel cu 30.000 lei.

⁶²² Teohari Georgescu (1908 – 1976), ministru de Interne în perioada 1945 – 1952, perioada în care au avut loc cele mai multe arestări din rândurile intelectualității românești.

13 Iulie. A telefonat Pius, iar azi a apărut și în gazetă că e numit conferențiar la Facultatea de Medicină din Timișoara. Har Domnului că a reușit!

Avem iarăși multă armată rusă și se spune că va mai veni. Ne temem să nu ne evacueze! Ar fi un dezastru! Totul arată aranjamente de hinterland⁶²³. Pentru Dardanele se duc tratative și se vor discuta și la conferința celor trei mari, ce începe la Postdam în 17 crt. Cu Polonia s-a aranjat, noul guvern e recunoscut rând pe rând de toate țările, dar nici guvernul polonez de la Londra nu se lasă! El va trece în Canada! Cu Grecia tot sunt necazuri! Noi ne înfrățim de minune cu ungurii, au luat parte la congresul Frontului Plugarilor, au ținut apoi un congres al lor la București, au venit apoi la o consfătuire de colaborare sanitară. S-a făcut la Budapesta o asociație româno-maghiară! Între timp, cum ne scriu de la Corbu, „gărzile cetățenești” de acolo (numite „rongyos gárda”⁶²⁴), își fac de cap, maltratând pe românii din Ardealul de Nord! Abia așteaptă, sărmanii de ei, instalarea jandarmeriei!

21 Iulie. Marți, în 17 crt., a sosit de la Lupeni doamna lui Ioniță Pop cu fiica și au mers la Jebel, fiind rugă. Au dus-o și pe Nica cu ele. În aceeași zi, seara, a telefonat Lulu, ca mama să meargă la București și, dacă medicul găsește de bine, va merge cu Nica la Slănicul Moldovei. Am telefonat după Nica și Mili a plecat astăzi.

Încolo, nimic deosebit. Recolta de grâu e mizerabilă! Cine nu are rezerve, o s-o ducă rău.

Aud că azi sosește în orașul nostru ministrul cultelor, părintele Burducea.

Duminica trecută, în 15 crt., am luat parte la congresul județean al Apărării Patriotice, unde am și vorbit.

29 Iulie. Marți, în 24 seara, a plecat și Nica la București. Alaltăieri seară mi-a telefonat Lulu că azi duminică dimineața pleacă ambele cu cursa la Slănic. Drum lung și greu, Dumnezeu să le ocrotească!

⁶²³ regiune subdezvoltată, teritoriu sub ocupație

⁶²⁴ „gărzile zdrențăroase” (magh.) (n. trad.)

Alegerile din Anglia s-au terminat cu învingerea laburiștilor. Asta pune viitorul nostru în fața unui mare necunoscut. Se crede că politica externă a Angliei nu se va schimba, fiindcă interesele ei rămân aceleași, totuși se spune, că se va resimți schimbarea în politica europeană: va dispărea deosebirea de vederi dintre Anglia și Rusia, iar mișcările de dreapta din Grecia, Belgia etc., nu vor mai putea conta pe sprijinul Angliei. De fapt, guvernul grec a și demisionat.

E dureros că Churchill nu a rămas ca să desăvârșească pacea, cum a câștigat războiul. Ce mult promiteau cuvintele lui.

Duminica trecută, trecând pe aici ministrul cultelor Burducea, i-a spus episcopului lucruri din care se vede că are cunoștință de tot ce se cuprinde în mizerabilele denunțuri trimise contra episcopului nostru de N. Muntean, P. Berinde ș.a.

3 August. Azi am primit o scrisoare de la Pius. E foarte ocupat cu spitalul lui, cu cel militar, conduce Policlinica facultății, are cabinet și seara trebuie să-și pregătească cursurile! Dumnezeu să-i ajute!

Azi am avut ședință Consistorială, în care am prezentat referat în cauza de la Lupeni. Văd că pe Ioniță îl tot urmărește nenorocirea din tinerețe, din acest motiv va trebui să renunțe și la Arad.

Episcopul mi-a povestit că anul trecut a fost cineva la el și i-a spus că eu am legături cu comuniștii, dar să am grijă că mă înșel pentru că de îndată ce vor veni rușii, voi fi primul pe care-l vor spânzura! Noroc că îi arătasem episcopului scrisoarea primită nu demult de la Groza (ca răspuns la cea trimisă de mine autorului cărții „În umbra celulei”), din care reiese că noi totdeauna discutăm în contradictoriu!

6 August. Azi am avut primirea solemnă a armatei revenite de la front. A vorbit admirabil – răspunzând tuturor – Generalul Talpeș, care a accentuat că înainte de toate trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu. Aud că la banchet a vorbit și mai frumos: a spus că românul nu e comunist, ci e român și pune mai presus de toate omenia.

Să vedem cum se vor pune în aplicare fața de noi hotărârile de la Postdam. La tot cazul vom avea alegeri și guvern ieșit din acelea. A și spus-o, într-un discurs, ministrul de Interne Teohari Georgescu, că vom avea alegeri și că dușmanii democrației își pun nădejdea în voturile

femeilor, dar alegerile îi vor mătura! Să vedem pe cine vor mătura. La tot cazul ar fi bine să fie o înțelegere; cum a fost până acum nu e rău, numai să scăpăm de mizeriile cu armata străină în Țară.

Alaltăieri s-a interesat Siguranța de „Catehismul” meu de clasa a VII-a primară, unde este un pasaj pe care eu l-am epurat, lipindu-l cu hârtie. Azi am dat o declarație.

Cineva-mi spune că Beneș ar fi demisionat din cauza Ucrainei subcarpatice, dar că poporul nu l-a lăsat să plece. Deci nu a mers așa de neted nici acolo!

Domnul Borca a stat la Timișoara la spital și vorbește minuni despre Pius. Zice că are o faimă extraordinară, toată lumea îi admiră operațiile. De la Mama și Nica nu primesc nimic. E departe Slănicul Moldovei! Barem Lulu de mi-ar telefona ceva!

27 August. Har Domnului că pot reîncepe introducerea însemnărilor în cartea aceasta. Multe de toate s-au adunat între timp, zile (nu veacuri), „triste’ntunecoase peste mine au trecut...”

Joi, în 9 crt., am fost dus la Poliție și reținut acolo „în interesul cercetărilor, urmând să fiu trimis în lagăr”, - așa spunea ordinul Inspectoratului de Poliție, sosit ca răspuns la declarația mea pomenită mai sus, în chestiunea „Catehismului”. Am stat la poliție până a doua zi seara, când în urma unui ordin de la București, am fost lăsat acasă, cu domiciliu obligatoriu și cu cancelaria sigilată. A fost sesizată de dimineață Președinția Consiliului și Lulu, care încă a lucrat; a fost încunoștințată și Timișoara, unde Otto a mijlocit de la secretarul general al Regionalei Partidului Comunist o telegramă favorabilă. În aceeași zi mi-au făcut și o percheziție domiciliară. În aceeași seară Pius mi-a adus un cadou prețios: un cap de Christ suferind. A stat două zile acasă și mi-a lăsat și o sumă frumoasă de bani.

Am stat așa, cu domiciliul obligatoriu, 12 zile. În 15 am fost lăsat la Liturghia pontificală, fiind sărbătoare mare; în 19 la fel, fiind instalarea de canonic a fratelui Voștinaru. Ceea ce mă neliniștea mai mult era că Mili și Nica nu erau acasă, pentru cazul că ar fi trebuit să plec undeva. Abia în 16 am primit prima carte poștală de la ele, scrisă în

ziua sosirii lor la Slănic. Peste o săptămână am primit o epistolă mai lungă de la ele.

În 17 August mi-a telefonat Otto că a vorbit cu dl. Ilie Drăgan, secretarul general al Partidului Comunist din Timișoara, care spunea că sunt liber, el nici nu știa că sunt reținut cu domiciliul acasă; mai spunea să cer prefectului desigilarea camerei. Dar cu prefectul de aici nu poți vorbi. Iar scumpul meu Lulu îmi telefonează că prim-ministrul ar fi dat chiar un ordin să se ancheteze cine a comis abuzul față de mine. De fapt, spunea ordinul Inspectoratului să fiu reținut în interiorul cercetărilor și să fiu trimis în lagăr înainte de a avea rezultatul cercetărilor. Asta a făcut-o cineva de la Inspectoratul Poliției, despre care îmi spunea Otto că îi e rudă, dar că nu se poate înțelege cu el.

Dr. Voștinaru ne spunea că la Arad părintelui ministru Burducea i s-a cam dezlegat limba: a spus că Tito s-ar fi înțeles cu Stalin asupra exterminării catolicismului în sud-estul european; iar biserica ortodoxă din Iugoslavia va fi lichidată de Tito.

Ministrul de Externe al Angliei, într-un expozeu făcut în Camera Comunelor, a spus despre România că aici în locul unui guvern totalitar a venit un alt guvern totalitar. Iar despre alegerile publicate în Bulgaria a spus că nu le vor recunoaște. Ca urmare, patru miniștri bulgari au demisionat. Despre Grecia a spus că Anglia își rezervă toate drepturile. Au mai inventat o bombă: bomba robot, care e mână de unde electrice. Noile bombe vor stârpi lumea, ele au dus la capitularea Japoniei, au avut ca efect cumințirea bulgarilor și au amânat alegerile.

În 21 mi-a telefonat Otto că iarăși a vorbit cu Ilie Drăgan și că sunt liber, să-mi iau libertatea a umbla prin oraș și să-mi desigilez eu camera. Am vorbit cu cei de la Poliție și ne-am înțeles că pot să-mi iau libertatea, dar camera mi-o desigilează ei și-mi sigilează dulapurile. Așa s-a și făcut. Dar nu fără emoții.

Radio Londra a spus că Regele României ar fi cerut aliaților să-i dea concursul la formarea noului guvern de largă concentrare, în vederea alegerilor. Guvernul Groza nu vrea să demisioneze; ministrul de Externe Tătărașcu a ținut un interesant expozeu, arătând realizările guvernului și sperând că va fi recunoscut și de ceilalți aliați.

În 23 August am ținut eu predica la catedrală.

Azi am așteptat-o pe Mili și Nica, dar nu au sosit. Am rămas foarte necăjit.

Scumpul meu Pius iarăși mi-a trimis 100.000.

29 August. Lulu mi-a telefonat alaltăieri seară că Mili cu Nica au întârziat cursa, de aceea nu au sosit. Vor sosi vineri. Mi-a mai telefonat faptul îmbucurător că e numit în comisia tratativelor economice cu Cehoslovacia.

Durere, aseară mi-a telefonat Pius că fiind el tot concentrat, i-a venit telegramă să meargă la Oradea, unde s-a mutat spitalul militar la care era el mobilizat pe loc. Să vedem, cum o va putea aranja. Ar fi mare pagubă să trebuiască să plece.

Luni, în 27 crt., am vaccinat purcelul.

Aud că Radio Londra ar fi spus-o aseară că cererea Regelui nostru, arătată mai sus, a fost acceptată de America și Anglia, transmițându-se Rusiei să se declare și ea. Dar e de prevăzut că va refuza, cum a refuzat în cazul Greciei.

Discursul ținut de Tătăreanu la banchetul din 23 August spunea că Regele e numai cu sufletul între ei, nu și cu trupul, „fiindcă nici Regii nu pot scăpa de unele robii, nici Regii nu pot lupta cu unele puteri, de care uneori sunt învinși chiar înainte de a se lupta...”

Aseară Radio București a comunicat descoperirea unei organizații clandestine, care avea ca scop atentatul la viața membrilor guvernului. Era dirijată de generalul Rădescu și între cei deținuți sunt și Ion Flueraș⁶²⁵, Ilie Lazăr ș.a.

Zilele aceste au fost descărcate în gară multe lăzi cu muniție și bombe.

Scumpetea a ajuns de neînchipuit! Un kilogram de făină e 850 lei. Cartofi nu se mai găsesc, decât puțini cu 250, îi cumpără la sate și îi expediază în regat și la armată!

⁶²⁵ Ion Flueraș (1882 – 1953), muncitor calificat, membru al Partidului Social Democrat din Ungaria, participant în Consiliul Dirigent din partea acestui partid. În perioada interbelică a fost președintele Confederației generale a muncii. Arestat în 1948, a fost ucis în închisoarea de la Gherla.

31 August. Har Domnului, azi au sosit Mili cu Nica. Mi-au adus scrisori de la București, în care mi se comunică cum că va veni o anchetă de doi inspectori de la Interne în cauza mea și a Episcopului. Aftene îmi scrie că era să fie deținut și episcopul odată cu mine. Grozav! Și ticălosul de trădător aud că a fost numit inspector în Minister!

9 Septembrie. Două săptămâni am ținut „Memoriile” la Episcopie, în Cassa de fier. Acum le-am adus iarăși acasă.

Duminica trecută, la sfințirea bisericii din Orăștie, domnul prim-ministru a vorbit frumos în favoarea bisericii și a declarat că guvernul va elibera pe toți preoții din lagăre și din temnițe și nu va epura pe nici unul. Frumos.

După ce a dat și un Manifest către Țară, prin care guvernul arată că rămâne pe loc, s-a dus în delegație la Moscova. Aseară Radio București a citit un articol din *Izvestia*, prin care sunt învinuiți reprezentanții anglo-americani de la București că ei au provocat demersul Regelui cu schimbarea guvernului. În schimb Londra combate pe *Izvestia* și spune că ei de la 6 Martie nu au recunoscut acest guvern.

Alaltăieri seară a venit Pius și stă până mâine. Ne-a telefonat Lulu, lucru mare: vrea să-și cumpere un apartament. Azi a sosit Ioniță.

Inspectorii din Minister, de care mi-a scris Aftene, au sosit duminica trecută, au făcut anchetă la episcopul. La mine nu au venit. În schimb am trimis eu la București un memoriu suplimentar, cu dovezi de la primărie, de la Madosz, de la evreii chiriași la noi, și de la Solomon – asupra purtării mele democate din trecut.

23 Septembrie. Am fost la Odorhei. Am plecat luni, în 10 dimineața, cu un tren de marfă, am sosit după-amiază la Ilia, de unde nu am putut pleca decât a doua zi la amiază. Era un Rapid seara, dar nu ne-au dat bilete. A doua zi seara târziu am ajuns la Sighișoara, unde am stat în murdăria și promiscuitatea din gară până dimineața următoare. Din cauză că a ars podul peste Târnava, nu circula trenul spre Odorhei și am mers cu autobuzul C.F.R. De la Lugoj până la Odorhei am călătorit cu preotul căpitan Ardeleanu.

Ce bucurie, ce fericire, când ne-am revăzut cu Camil! Ce bine am petrecut 8 zile la ei! Și mi-au povestit toate suferințele din timpul ungarilor! Vineri 14 și duminică 16 crt., am făcut eu Sfânta Liturghie acolo, protopopul nostru nefiind încă sosit. Am constatat că funcționarii noștri o duc rău din cauză că nu le dă nimeni locuințe; că Secuii sabotează administrația românească, ba sunt întreținuți cu speranța că vor fi redați Ungariei; ascund arme, nu se prezintă la recrutare, refuză pe funcționarii români, chiar dacă știu ungurește. Toate impresiile mi le-am depus într-o serie de articole, care o să apară – dacă vor apare – în *Răsunetul* de aici.

În 20, joi dimineată, am plecat din Odorhei și în 21 vineri dimineată am fost acasă, unde am aflat toate bine. Pe drum mi-a pierit din cufăr merindea, un sweater și o reverendă veche, pe care am dus-o cu mine; anume am dus ce aveam mai slab, să nu fie pagubă atât de mare dacă le pierd pe drum. Totuși îmi pare rău, fiindcă era reverenda pe care o aveam din Augustinen⁶²⁶ și cu care doream să fiu înmormântat.

Acasă Mili cu Nica s-au pus pe lucru: au fiert magiun, au vărut și au vopsit baia, bucătăria, au primit și lemnele, pe care le-au tăiat și așezat la loc. De la Siguranță au fost avizate că pe când voi sosi eu, vor veni să-mi desigileze biblioteca.

Între timp s-a reîntors delegația română de la Moscova, cu concesiile și darurile menite să întărească situația guvernului. Dar anglo-americanii nu vor să-l recunoască, e mare luptă la Londra, unde conferința miniștrilor de Externe stabilește pacea cu Italia, Finlanda și țările din Balcani. Cu România sunt dificultăți din cauză că guvernul nu e considerat ca expresia poporului. Spune Radio America că sunt și alte dificultăți: rușii au făcut cu Ungaria un tratat economic, prin care jumătate din economia Ungariei e cedată Rusiei, tot ei iau și petrolul din Austria. Lumea se teme că nu se va putea evita un nou război. La Lugoj întreg liceul de băieți a fost ocupat de un spital adus aici din Brăila.

⁶²⁶ Autorul de referă la Institutul Sf. Augustin din Viena, în cadrul căruia a urmat studiile teologice.

Ca să îndulcească situația, guvernul a admis propaganda la sate a partidelor istorice! Se spune că vom avea alegeri libere și secrete. Să le vedem! Aflu însă că e vorba de o provocare cu scopul ca apoi – *rebus sic stantibus*⁶²⁷ – să aibă pe cine înhăța.

S-a publicat zilele acestea răspunsul dat de Churchill anul trecut la o scrisoare a lui Franco, care dorea intrarea în relații normale cu englezii. Din acel răspuns se vede că Franco propusese un bloc occidental, un fel de antikomintern, despre care se vorbește mult și astăzi.

7 Octombrie. Alaltăieri m-a chemat la el domnul locotenent Frunză, care reprezintă la noi Comisia Aliată pentru executarea armistițiului, un om aspru cu cei care merg la el. Eram curios să aflu ce vrea cu mine. S-a interesat dacă am fost deținut și cum s-a întâmplat totul. Spunea că a auzit de la generalul Susaicov de la București. Aflând că biblioteca mi-e tot sigilată, a dat imediat ordin să se desigileze. Mi-a spus că orice neplăcere aş avea să-i spun lui.

Mi-a mai spus că rușii acum nu mai cer să se restituie bunurile sovietice și că nu se mai fac rechiziții, nici dețineri, decât prin Parchet (lucruri pe care, în afară de primul, le știam).

Conferința miniștrilor de Externe la Londra s-a terminat cu un fiasco, adică nu s-a semnat nici o hotărâre. Anglo-americanii acuză pe ruși că nu au admis ca la tratatele de pace cu România, Bulgaria și Ungaria să ia parte delegații Franței și ai Chinei, deși pacea trebuie să fie făcută de toți; rușii acuză pe anglo-americani, că s-au abătut de la hotărârile de la Berlin.

10 Octombrie. De ieri avem în gazdă pe dl. locotenent Trestianu. Sunt delegat la Congresul preoților democrați pe ziua de 16-17 crt.

23 Octombrie. Ieri dimineață am sosit acasă de la București.

Am găsit pe Lulu cam răcit, a stat în pat trei zile. Muncește mult și obosește. Altcum e bine.

Congresul preoților ortodocși a reușit bine, după părerea mea a avut darul să arate lumii că există și Biserica, în aceste vremuri de mari

⁶²⁷ lucrurile stând astfel (n. trad.)

prefaceri sociale. Mi s-a propus să vorbesc eu, dar am declinat, văzând o anumită dispoziție a cercurilor catolice față de Congres. Am fost ales între președinții congresului, ca reprezentant al cultului unit și catolic. Primul-ministru⁶²⁸ mi-a arătat multă atenție, s-a interesat de mine până am ajuns să ne vedem. Am fost în 18 crt. dimineață la el la tenis, apoi acasă, am luat micul dejun împreună; a doua zi prietenul Costea a dat o masă la care a invitat pe primul-ministru cu familia și pe mine cu Lulu.

De la primul-ministru am aflat lucruri triste asupra felului cum e judecată Biserica noastră. De fapt, Frențiu a greșit cu pastorală dată împotriva sindicatelor, Rusu, oricât de vrednic episcop, nu-și poate stăpâni convingerile politice, iar Bălan e pe aceeași urmă cu Frențiu, de a nu fi vizitat Bucureștii de când e guvernul actual. Dar infamiile pe care le- am auzit proferându-se la adresa lui Bălan, în legătură cu vizita canonică la Conop și care numai de la Petru Suciul au putut porni, te fac să îți stea mintea în loc!

În ceea ce privește situația generală, am constatat că momentan nu ne putem aștepta la mare schimbare. Groza crede că, dacă ar pleca el, ar veni un guvern pur comunist. Fapt e că până ce raportul de influență în sud-estul european rămâne cel de astăzi, nu poate avea loc nici o schimbare neagreată de ruși. Dar situația cu Regele e încordată, îmi spunea Valer Pop, se poate să-l fi sedus reprezentanții de la București ai puterilor occidentale, cum i-au sedus și pe ei la 1940 declarația ministrului Germaniei Fabritius. S-ar putea ca rușii să ceară guvernului să preia el prerogativele regale și atunci ar fi mai rău.

Am fost la Nunțiu înainte și după congres, când m-a rugat să-i fac un raport. E scandalizat și el de purtarea lui Suciul⁶²⁹, acest netrebnic fiu al diecezei, care, intrând la minister, va face mult rău Bisericii.

24 Octombrie. Astăzi după-amiază a venit Pius de la Timișoara, cu tânărul Dr. Herbay, care l-a adus cu mașina. Pleacă mâine dimineață.

O scrisoare primită de la P.S. Ioan Suciul, arhiepiscop la Oradea, îmi elogiază „Omiletica” și celelalte lucrări. Iar prietenul P.S. Dr.

⁶²⁸ E vorba despre Dr. Petru Groza, ajuns prim-ministru la 6 Martie 1945.

⁶²⁹ Autorul face referire la Petru Suciul.

Alexandru Rusu de la Baia Mare mă felicită că am scăpat de închisoarea pregătită de un nenorocit de frate întru Domnul.

26 Octombrie. Azi a venit la noi Victor Opriș de la Deva și Pius a venit din nou la Lugoj cu Dr. Herbay.

9 Noiembrie. Zilele acestea a venit mai multă poștă de la Paris, cu ea și scrisori de la Roma adresate încă în 1944. Le-a dus cardinalul Tisserant acum la Paris și așa ne-au parvenit. Mie mi-au venit două de la Opera pentru Propagarea Credinței și una cu apelul în vederea Zilei Misionare din 1944! Congresul Conciliului a trimis episcopului un memoriu făcut Sfântului Părinte de canonicul Muntean în Martie 1944. În acesta cere reformarea hotărârii aprobate de Blaj de a i se lua dreptul de asessor Consistorial. În scrisoare îl batjocorește pe episcop și pe mine, spunând că aș fi simoniac⁶³⁰ și comunist, încât eu am ținut la mine ascuns pe comunistul Izsacki. Își bate joc de noi toți. Ce demență! Ce ar face el, dacă l-aș descoperi acum eu pe el? Dar îl las în plata Domnului.

Sâmbătă, în 3 crt., am făcut cu episcopul o excursie la vie.

Azi am plecat la Nădrag să văd de niște lemne. La Găvojdia am aflat, că directorul nu e acasă și am venit înapoi pe jos.

Situația politică la noi e neschimbată. Dar cea internațională se dezvoltă interesant. În Ungaria alegerile au adus biruința micilor agrarieni. Truman și-a publicat programul politic în 12 puncte. Acest program a fost discutat și aprobat în Camera Comunelor, Anglia susținându-l cu toată hotărârea. Și s-a mai spus că secretul bombei atomice nu trebuie descoperit nimănui. Bomba aceasta și afirmarea tăriei americanilor par a domina situația. Aud că Radio America ar fi difuzat un memoriu al lui Maniu care cere ca la noi să nu se facă alegeri până ce țara nu va fi liberă și să se elibereze cât de în grabă, ca să nu ajungem la dezastru. Se spune că Maniu e optimist și crede că americanii nu ne vor lăsa, iar rușii în cele din urmă totuși vor prefera să cedeze decât să aibă război.

⁶³⁰ Persoană care oferă bani pentru a obține putere spirituală sau poziții înalte în ierarhia bisericii; de la Simon Magul, care le-a oferit bani lui Petru și Ioan ca să pună mâna pe el și să-i dea puterea Sfântului Duh („Faptele Sfinților Apostoli” 8, 18-24).

14 Noiembrie. Incidentele ce au avut loc joi, în 8 crt., la București, în legătură cu demonstrațiile din fața Palatului, fiind ziua Regelui, au compromis definitiv situația actualului guvern. A fost ordonat ca de această sărbătoare să se țină cursuri școlare, deși există o decizie ministerială publicată în Monitorul Oficial că evreii merg sâmbăta la școală numai facultativ. Asta în sine a fost cea mai mare greșeală. Că ce și cum s-a întâmplat nu putem vedea prea clar. Se spune că americanii ar fi filmat cele petrecute. Vom trece încă prin multe mizerii.

Aici în Lugoj, nemernicul de protopop Petru Suciu se pregătește și se laudă că ne va face mizerii. O să trecem și peste acestea.

Ieri a fost la noi doamna Terea Vladislav din Vulcan.

15 Noiembrie. Măine plec la misiuni la Ponor, de acolo la Vulcan.

26 Noiembrie. Am ținut misiunile la Ponor între zilele de 18-21 crt., după care am mers pe Jiu: miercuri, în 21 seara, am mers la Vulcan, joi, în 22, am mers la Lupeni, unde Ioniță a făcut pomana porcului, iar a doua zi după-amiază am mers înapoi la Vulcan. Sâmbătă dimineața am mers la Petroșani, după-amiaza am plecat mai departe, seara am stat cinci ore la Subcetate, la preotul nostru, apoi dimineața am fost la Caransebeș; de aici, cu mare întârziere, ne-a adus un tren de marfă la Lugoj. Mai proastă e călătoria pe linia Simeria – Lupeni, unde nu sunt decât „bou-vagoane”, iar pe linia Caransebeș – Subcetate, atât la dus, cât și la întors, stai noaptea 3-4 ore la Boușar.

Pe Jiu e mare mizerie cu muncitorimea, producția e foarte slabă, nu se mai muncește cum ar trebui. Dar din spusele șefilor de gară și dintr-o circulară pe care am văzut-o apare că nici la C.F.R. nu mai e disciplină, angajații nu se prezintă la serviciu și din această cauză suferă comunicațiile. Tot mai multe mizerii lovesc viața noastră economică și, cum se vede, asta se întâmplă după un plan sistematic.

La Petroșani sunt foarte nemulțumiți de preotul Miclea.

Sperăm că nu le va reuși aceluia care cu tot prețul vor să ne ferească să-și ajungă scopul! Alegerile din Austria – după cele din Ungaria – cu biruința partidelor creștine și populare, ne deschid noi

orizonturi. Tot politica creștină pare a cuceri și Italia. Că în Iugoslavia a ieșit altceva, este din cauza puternicei poziții a lui Tito; iar cele din Bulgaria nu le recunosc aliații! Când vor fi alegerile la noi? Asta o întreabă toată lumea.

Mark Etheridge⁶³¹, trimisul ministrului de Externe american, și-a terminat vizita la noi mai curând decât era plănuuit. Dar credem că s-a edificat complet!

28 Noiembrie. Ieri am tăiat porcul, primit ca purcel de Anul Nou trecut de la părintele Berinde. A fost 118 kg curat. Dacă nu-l creșteam noi, nu am fi avut porc de tăiat. În târg au ajuns la 5-6.000 lei kg viu! S-a vândut un porc și cu un milion! Unde am ajuns!

1 Decembrie. Azi am ținut pentru prima oară marea zi a Unirii într-un chip absolut prozaic. A fost ordonată numai arborarea drapelului, nici repaus duminical, nici Te Deum. În schimb, Radio București i-a înjurat în emisiunea sa pe Maniu-Brătianu, că ei conspiră cu reacționarii maghiari contra unității Ardealului! Aceste minciuni nerușinate mână tot mai mult apa pe moara lui Maniu.

7 Decembrie. A trecut și de data aceasta Sf. Nicolae în pace! Am avut destui vizitatori, am primit și telegrame destule, între altele de la domnul prim-ministru. Cea mai mare bucurie mi-a făcut telegrama de la Lici, sosită în 2 zile. Cu Lulu și Pius am vorbit la telefon.

Duminică, în 2 crt., am fost de am servit la Valea Lungă⁶³², mergând și venind pe jos. Azi a venit de la minister scrisoarea prin care se spune că voi fi pensionat din oficiu pe data de 17 Februarie. Adică cu o jumătate de an mai înainte de limita de vârstă. Să vedem ce va răspunde episcopul. E și asta o lucrătură a lui Petru Suciu.

A murit doamna prof. Dionne.

11 Decembrie. S-a pus pe iarnă grea, viforul a înzăpezit liniile ferate, trenurile nu mai pot circula!

⁶³¹ Jurnalist american, membru al Comitetului pentru Europa Liberă, organism înființat în SUA în anul 1949 pentru ajutorarea emigranților români din est. Prezent în România, a sesizat lipsa de realism a lui Iuliu Maniu în privința ajutorului așteptat de la anglo-americani.

⁶³² Parohie greco-catolică în protopopiatului Lugojului.

18 Decembrie. Iarna a început să slăbească. Peteanu, care a mers la București cu rapidul timp de 4 zile, a venit înapoi mai bine. Ne-a adus scrisoare de la Lulu și 200.000 lei cadou mamei și lui Nica de la Lici.

Azi am fost ascultat la Poliție: dacă nu sunt eu autorul unor denunțuri anonime trimise contra protopopului Suciu.

20 Decembrie. După ce abia alaltăieri am fost ascultat de Poliție, azi s-a trimis Episcopiei rechizitoriul în chestiunea reclamației lui Petru Suciu. În primele momente m-a indispus foarte mult, crezând că poate urma suspendarea. După aceea, am constatat că legea prevede ca numai la ordonanța definitivă șeful administrației să poată aplica suspensiune.

Totuși, un nou calvar mă așteaptă. Va fi un proces lung, având mai întâi prin contraexpertize să combat cauza că eu aș fi autorul. Dacă asta nu reușește, trebuie să intrăm în fondul cauzelor. Nu mă îndoiesc că reclamantul va ieși ciupelit, dar trebuie adunate dovezi precise. Nu prea am încredere în cei de la Corul „Lyra”. Apoi dezbateri, avocați, emoții, speze. Și dacă aș suferi numai eu! Dar suferă familia mai mult decât mine!

Azi, la Dr. Birescu, fiind ziua lui, ne-am găsit mai mulți să stăm de vorbă. Se pare că la Moscova, unde s-au adunat iarăși cei trei miniștri de Externe, a venit și Stalin din concediul pe care-l petrece în Crimeea și nu se prea înțelege. Cel puțin până acum nu s-a comunicat nimic. Și dacă nu se înțelege – sunt multe chestiuni la ordinea zilei: Iava, Persia, Balcanii – atunci lumea crede că se va ajunge la o ruptură, ce fatal aduce războiul.

În țară, lucrurile merg tot mai rău. Acuși nu mai avem nici la Lugoj lumină electrică; la Timișoara s-a retras circulația tramvaielor, curentul la uzine și gospodării. Scumpetea e îngrozitoare: porcul viu e 7.000 lei, porumbul în piață 60.000, făina clandestin 1.500-1.700 lei kg, unsoarea 16.000, am auzit că pentru o găscă grasă s-ar fi cerut și 90.000 lei! Aurul 400 – 500.000 lei! (moneda noastră și napoleonul).

Jafurile pe tren și pe străzile orașelor se țin lanț. Și vine tot mai multă armată, mai nou se spune că cea din Cehoslovacia va veni să petreacă la noi ca oaspete.

Primul-ministru Groza ar fi cerut Regelui și acesta ar fi refuzat să-și reia exercitarea funcțiunii. Groza ar fi amenințat că preia guvernul, Regele ar fi comunicat anglo-americanilor că în acest caz părăsește țara, iar aceștia au răspuns că atunci și ei o părăsesc împreună cu El. Auzind despre asta, rușii ar fi molcomit lucrurile ca să nu se facă nimic!

28 Decembrie. Au trecut sărbătorile Crăciunului cu bine. Lulu nu a venit, s-a dus la munte, dar am avut bucuria că ne-a venit Pius. Lulu a trimis 200.000 lei de Crăciun de la Lici. Și Pius a trimis înainte 150.000 pentru cumpărarea de cadouri. Dar nu prea aveai ce cumpăra. Eu, de exemplu, nu mi-am găsit pălărie la piață.

Azi s-a dat publicității comunicatul de la Moscova. Impresia generală e că marii aliați din Apus au cam abandonat Balcanul pentru concesi ce le vor fi făcut rușii în Extremul Orient. Cu prețul introducerii în guvern a câte doi miniștri din partidele de opoziție, se vor recunoaște guvernele român și bulgar. Și tot Vâșinski va dirija remanierea guvernului. Acest guvern va face la noi alegeri. E bine că totuși, vom avea guvern favorizat de ruși, cu care trăim în vecinătate și va fi bine să trecem peste alegeri, ca să fim orientați ce va fi de noi în viitor. Ieri iarăși s-a vehiculat că anumite elemente de la noi ar fi cerut încadrarea țării în Uniunea Republicilor Sovietice!

Iată ce s-a ales din iluziile ce își făceau unii după vizita lui Ethridge: vă vine Tilea și formează un nou guvern, luând șefia partidului liberal etc.! Să vedem ce mutră va face acum Maniu, care îi asigura pe toți că va fi bine!...

Iată, pentru a-l eterniza aici, și textul comunicatului privitor la noi:

Despre România

«Cele trei guverne sunt dispuse să dea Majestății Sale Regele Mihai sfatul pe care El îl ceruse prin scrisoarea sa din 21 August 1945 asupra lărgirii guvernului român. Majestatea Sa

Regele va fi sfătuit, ca un membru al Partidului Național Țărănesc și un membru al Partidului Liberal să fie cuprinși în guvern. Comisia menționată mai jos va trebui să se convingă:

a) că ei sunt adevărați membri reprezentativi ai grupărilor de partid nereprezentate în guvern;

b) că ei sunt potriviți pentru aceasta și vor lucra loial cu întregul guvern.

Cele trei guverne iau notă că guvernul român astfel reorganizat va declara că alegeri libere și nestingherite vor fi ținute cât de curând posibil, pe baza votului universal și secret. Toate partidele democratice și antifasciste trebuie să aibă dreptul să ia parte la aceste alegeri și să prezinte candidați.

Guvernul reorganizat va da asigurări cu privire la acordarea libertății presei, a cuvântului, a religiei și a adunărilor.

D-nii A. I. Vâșinșki, A. Harriman și Sir Archibald Clark-Kerr sunt autorizați, în calitate de Comisie, să plece imediat la București pentru a se consulta cu M. Sa Regele Mihai și cu membrii actualului guvern, în vederea executării sarcinilor menționate mai sus.

Imediat ce aceste sarcini au fost împlinite și au fost primite asigurările cerute, guvernul României, cu care guvernul sovietic menține relații diplomatice, va fi recunoscut de guvernul Statelor Unite ale Americii și de guvernul Regatului Unit.»

31 **Decembrie.** Încheiem anul, care ne-a adus atâtea emoții, bucurii și întristări. Bucurie cu numirea lui Pius de conferențiar universitar, ajuns atât de apreciat încât nu putem mulțumi îndeajuns lui Dumnezeu. Și cu Lulu am avut numai bucurii. Iar scumpul nostru Lici, care ne-a trimis și acum o telegramă, o duce bine acolo și ne face multă bucurie! Întristări am avut cu necazurile mele, care nu știu dacă și cum se vor termina anul acesta! Procesul cu protopopul Suciu e o moștenire grea a anului 1945.

Măine seară plec la București!

Anul 1946

În numele Domnului!

12 Ianuarie. În seara de Sf. Vasile am fost la Revelion la Corul „Lyra”, unde am stat cam o oră.

Anul Nou l-am petrecut ca de obicei: serviciul divin, recepție la episcopul, câteva vizite. Seara am plecat la București, pentru a vedea mai multe chestiuni: pensionarea, procesul cu Suci, hârtie, ș.a.

Am găsit pe Lulu reîntors de la munte cu un picior scrântit la schi. Dar umbla la birou, numai după amiaza stătea acasă, tratându-se cu apă de plumb. Încolo e bine, dar nu știu de unde mai face rost de bani, cu atâtea cheltuieli!

Am găsit și 2 scrisori drăguțe de la Lici. Pe Pius l-am servit, făcându-i cererea pentru definitivare, după indicațiile prof. Iagnov, care era chiar acolo și lucra în chestiune.

Am văzut pe miniștrii Burducea, care se făcea că nu știe nimic de pensionarea mea; pe Vasile Stoica la Externe, care mi-a vorbit de readucerea românilor din Franța și despre chestiunile Bisericii noastre într-un mod foarte amabil, el fiind filocatolic (cam necăjit pe Nunțiu); pe Valer Pop, pe care l-am găsit în convalescență, după o boală grea; pe primul-ministru Groza, la masă la Costea, de unde l-am însoțit până acasă; pe Nunțiu, căruia i-am dus o scrisoare în cauza nenorocitului de Petru Suci, care vrea să se răzbune și asupra lui; pe arhiepiscopul Cisar, pe care l-am pus la curent cu faptele lui Suci; pe P.S. Aftene și pe Carada, bolnav; pe Cernăianu, care mi s-a angajat să vină să pledeze în procesul meu etc.

Era chiar în curs completarea guvernului în conformitate cu hotărârile de la Moscova, iar cu Groza nu se putea trata nimic, mi-a dat un avocat căruia i-am expus cauza mea și a rămas să-i refereze⁶³³ lui Groza.

Situația politică, pe care mulți ar dori să o vadă schimbată, e determinată de realitatea actualelor noastre relații cu ocupația aliată.

⁶³³ raporteze

Asta – cred eu – nu se poate schimba multă vreme. Dacă sunt utopiști care cred că s-ar putea altfel, ei se înșeală amar. Mai bine să ne acomodăm și să căutăm a reduce relele la minim. Aici e marele merit al domnilor Tătărăscu și Groza. Dar situația economică e atât de gravă încât pare că pe această cale vine prăbușirea sistemului burghez la noi. De exemplu, la hârtie: fabricile din țară ar putea produce zilnic 20 vagoane, îndeștulând prin aceasta nu numai nevoile României, ci și ale Bulgariei și Iugoslaviei; dar nu au combustibil, deși petrolul e lângă ele! La București e o scumpete enormă, mă mir cum trăiesc funcționarii. Toată lumea face speculă!

În situația Bisericii noastre se prezintă un moment nou: în Martie vom avea alegere de Mitropolit. Să dea Domnul ca prin aceasta să pornim pe o cale nouă, căci stăm rău de tot. La Culte, Burducea, care e în luptă și cu democrația lui (a doua oară schimbă pe secretarul și directorul general), față de noi a angajat pe nenorocitul de Suciu, care vrea să se răzbune asupra tuturor. Iar apropierea nu o caută nimeni!

Am primit, cu mare greutate, două valuri de hârtie, unul la bursa neagră, cu preț întreit, altul la Oficiu. Sunt comenzi mari de catehisme și nu mai avem cu ce să le publicăm.

În zilele de 9-10 crt. a fost în vizită la noi maiorul Șandru de la Sinaia, care ar dori să o pețască pe Nica, dar mi se pare, a cam întârziat.

În Ungaria situația e proastă de tot. Cauza: au votat la alegeri cum nu trebuia! Așa va fi și la noi, după alegeri. Dar se spune că Groza nu admite alegeri decât cu listă unică.

Cu tot aranjamentul ce s-a făcut, americanii par a nu avea încredere în guvernul Groza. Spuneau aseară la radio că, deși s-a proclamat suspendarea cenzurii, totuși declarațiile lui Dinu Brătianu au apărut ciuntite și abia în câteva ziare!

18 Ianuarie. Învățătorul Weber, revenit de la Timișoara unde Pius l-a tratat cu grava lui maladie nervoasă, spune că acolo în spital toată lumea îl adoră pe Pius, că e o minune, că maicile spun că e un „semizeu”. Dar și muncește de dimineața până seara. Dumnezeu să-l ocrotească!

Astăzi mi se îmbie spre cumpărare sare cu 800 lei kg. Grozav! Dar trebuie să luăm ca să avem cu ce cumpăra în schimb de la țărani! Porumbul aud că a ajuns 110.000, grâul 200.000 lei suta de kg, făina 2.500 kg, o pereche de găini 29.000 lei. Grozavă scumpete și nimeni nu mai dă pe bani nimic.

19 Ianuarie. Azi îmi comunică episcopul copia unui raport făcut către Ministerul Cultelor de nenorocitul de Petru Suci, prin care propune desființarea unor parohii, sistarea salariului la preoții din străinătate, revocarea preoților detașați etc. Tot azi aud că Molotov (ministrul de Externe al Rusiei), nu merge la Londra fiindcă s-a găsit documentul prin care el s-a înțeles cu Ribbentrop asupra împărțirii Angliei. De fapt, dacă Rusia nu făcea pact de neagresiune cu Germania, aceasta nu ar fi dezlănțuit războiul, care a adus atâtea nenorociri!

De câteva zile avem ger sec.

28 Ianuarie. Alaltăieri am fost cu Nica la Timișoara, unde Pius a dat o foarte reușită recepție de ziua lui, la care au luat parte peste 50 de invitați. A reușit foarte bine, într-o animație care a durat până dimineața. Cu această ocazie încă o dată m-am convins de ce mari simpatii se bucură Pius la Timișoara. Toți oamenii de seamă mi-au vorbit foarte elogios despre el.

16 Februarie. Duminică, în 3 crt., Nica a fost iarăși la Timișoara, invitată la Dr. Domide. Lulu mi-a telefonat că pentru diferite cadouri are nevoie de cârnați, șuncă, slănină: să-i cumpăr gata ori să-i tai un porc. Am luat din târg un purcel, pe care împreună cu al nostru – al doilea – l-am tăiat vineri, în 8 crt. Al lui Lulu a fost de 46 kg, cumpărat cu 460.000 lei. Al nostru de 85 kg. Numai la măcelar am plătit 27.000 lei, plus 3.000 pentru mațe! Afumatul a fost 10.000.

E grozavă scumpetea! Făina e deja 3.000 lei kg, cartofii 1.500, fasolea 2.000. E mizerie în toată lumea, chiar a discutat-o Adunarea Națiunilor Unite la Londra. În Europa se spune că noi stăm mai bine, apoi Olanda și Norvegia. Dar și la noi e foamete în Oltenia: trenurile sunt pline de olteni, care vin cu saci goi și cu câte un purcel să-l vândă aici și să ducă înapoi porumb; trenurile spre Severin sunt încărcate și pe acoperișuri de oameni cu saci. C.F.R. nu mai știe ce să facă, odată a

detașat vagoanele de clasa a III-a la Timișoara și a format altă garnitură. Dar ce să le faci? Dacă nimeni nu se îngrijește de ei! Iată cum arată democrația noastră, care face mai mult demonstrații politice în loc să se îngrijească de popor!

Nici nu au democrații vreo trecere la țărani. Se mai fac eforturi ca la viitoarele alegeri partidele din F.N.D. să meargă împreună. Prietenul Proșteanu, președintele Frontului Plugarilor, îmi spune că țăranii cer ca Frontul Plugarilor să meargă în alegeri cu Național-Țărăniștii ori mai bine singuri, dar nu cu comuniștii, fiindcă nu vor lua niciun vot. E absolut dezgustătoare propaganda de defăimare ce se face împotriva domnului Maniu, prin mângălirea pereților pe străzile orașului; am văzut într-un loc chiar „porcul de Maniu”. Toate acestea mână apa la moara lui. E regretabil că nu o văd cei care ar trebui să-l combată altcum.

Laptele ni s-a urcat la 1.000 lei/kg; nu mai luăm decât 1 kg pe zi, iar duminica – și ocazional – mai câte unul! Eu cu servitoarea dejunăm supă de chimion. E foarte bună. Iar mălaiul ce se coace la noi în țeavă⁶³⁴ e mai gustos decât pâinea neagră, ce se primește acum de 3 ori la săptămână. O lună de zile nu s-a primit decât puțină făină de mălai, din când în când.

Recunoașterea guvernului de către anglo-americani este un act bine-venit. În situația actuală, niciun alt guvern nu ar putea conduce țara mai cu succes, ci doar mai rău! Nu ar trebui să se țină nici alegeri, fiindcă ori va fi rezultatul agreabil Rusiei și atunci suntem acolo unde am fost, ori nu, și atunci ea, neavând încredere în noi, va căuta să-și asigure interesele cum va ști.

Cu numirile la Facultatea din Timișoara a fost – și se pare că mai este – mare luptă. Pius are contracandidați serioși. Sperăm că Petru, cu care a vorbit Otto, o va aranja bine.

Avem vreme cu ger sec. Bine că e acum, dar cam strică la semănături.

⁶³⁴ cuptor

22 Februarie. Nu mult a ținut gerul sec: cu Stretenia veche a urmat ninsoare, vânt, plească și asta ține așa de o săptămână, ba alaltăieri am avut tunete și fulgere.

Duminică, în 17, a venit seara Pius, cu familia Domide, la o cununie, făcută de mine, a unei nepoate a doctorului Bolchiș. Au plecat luni. Aflu că Pius nu a fost numit definitiv, din cauza rivalului, ci rămâne mai departe suplinitor.

Ieri aş fi avut prima dezbatere în procesul cu Suciu, dar s-a amânat pentru a se adăuga denunțurile ce lipsesc la dosar.

27 Februarie. Duminică, în 24 crt., am fost delegat la Caransebeș, la jubileul de 60 de ani al episcopului de acolo. Am fost primit cu toată omenia, reținut la masa restrânsă a P.S. Sale. A fost o serbare frumoasă, cu toate autoritățile. Stând de vorbă cu unii și alții, nu am găsit pe nimeni care să sprijine regimul actual. Cauza: lipsa de încredere în sinceritatea lor. Mi se spunea că acolo a fost dat cineva afară din serviciu la C.F.R. din cauză că, fiind și el comunist, în ședința lor, când cineva a propus suprimarea lui Maniu, și-a permis să spună că dacă Maniu e păcătos trebuie adus în fața Tribunalului poporului!

Se vorbește de plecarea rușilor. Se zice că de la Deva și Orăștie ar fi plecat. De la noi a plecat locotenentul Frunză, reprezentantul Comisiei Aliate. S-au desființat reprezentanțele pe județe.

Multe neînțelegeri se aud între englezi și ruși. Mai nou revolta marinarilor din Bombay, protestele chinezilor contra rușilor în Manciuria, armata polonă din Italia sunt tot atâtea motive de neînțelegere. Dar și le spun pe față, nu ca pe vremea diplomației secrete!

Mili e tot suferindă, tot cu crize. A încercat mai nou toate: Steionit, radiumchema, un tratament cu untdelemn propus de d-na Marianov – tot în zadar! Nu știu ce să mai facem!

31 martie. Demult nu am mai introdus nimic aici. Cauza: sunt multe absențe de acasă și ocupațiile enorme după reîntoarcere.

Miercuri, în 6 Martie, am plecat la București, pentru a merge de acolo la Blaj la alegerea de mitropolit. Am dus unele lucruri lui Lulu (din purcelul pe care l-am tăiat), și m-am folosit de ocazie, pentru a mai

vedea de câte ceva. Pe Lulu l-am găsit bine. La Ministerul Cultelor nu mai era Burducea, a plecat lăsând impresii destul de proaste, cum am înțeles și din cuvântările rostite cu ocazia instalării domnului Ralea ca interimar, unde am fost poftit și eu. În cauza mea nu am mai aflat nimic. Dar Petru Suciul era avantajat deja, încât nu peste mult a apărut decizia ministerială, prin care se anulează detașarea lui la Culte.

Pe primul-ministru l-am văzut la masă, la Costea. E montat de democrați în contra Papei, nu mai e omul cu vederi largi cum era odată. Zicea că pe Nunțiu o să-l trimită acasă și nu o să mai ținem reprezentant la Vatican. În ceea ce privește alegerea de Mitropolit, spunea că pe Rusu nu o să-l agreeze guvernul; vorbea bine de Suciul de la Oradea și de Hossu.

La Nunțiu am dus scrisori și am adus de la el la Blaj. Bătrânul și-a luat-o în cap, că aranjează el chestiunea cu P. Suciul. Dar omul acesta nefiind normal, nimeni nu-l va putea aranja. În ce mă privește, primul-ministru mi-a comunicat că a luat măsuri foarte liniștitoare. Să vedem: zilele acestea avem iarăși termen la Tribunal.

Am obținut 2 valuri de hârtie, la Oficiu.

În cauza lui Pius, am aflat că s-au făcut eforturi mari ca să fie numit Adam, rivalul lui. Acum propunerile urmează să le facă Consiliul facultății: să vedem dacă îl vor propune.

Am aflat că Biserica ortodoxă română a primit de la Patriarhul Serghie al Moscovei aviz: să înlocuiască pe toți actualii chiriarhi cu alții, aleși de popor; să renunțe la învățământ; preoții să rămână simpli ceremonieri. Nu știu cum se vor simți frații ortodocși în fața acestor probleme. Aud, de altfel, că actualul Patriarh român e o figură plină de naturalețe, a fost la masă la Nunțiu și a vorbit frumos. Dar când e vorba de unirea bisericilor, ortodocșii spun că îi preferă pe romano-catolici mai degrabă decât pe uniți. Și Nunțul îi crede. Este de altfel – îmi spunea P.S. Aftene – o tendință la romano-catolici de a ne bagateliza pe noi. E trist acest antagonism între cele două rituri catolice, mai ales dacă nu e vorba și de o deosebire națională.

În 10 seara am plecat cu rapidul la Blaj, unde am sosit luni, în 11 dimineața. În aceeași zi, seara, au început exercițiile spirituale, care

au durat până vineri dimineața. Eu am stat în camera lui Augustin Popa. Blăjenii erau toți hotărâți pentru Rusu. Vineri a fost conferință intercapitulară și conferință episcopescă, apoi verificarea alegerilor. Sâmbătă a avut loc alegerea, al cărei rezultat să vedem cum îl va duce la izbândă Sf. Scaun cu guvernul actual.

Duminică, în 17 seara, am plecat de la Blaj, iar luni dimineață am fost acasă.

Marți am fost la vie, unde am luat puțin teren de la prietenul Victor Ungur, pentru zarzavaturi. Am săpat și eu, m-am dezbrăcat fiind asudat și am luat reumatism la mâini.

Vineri, în 22, am plecat la misiuni la Silaj, unde am stat până marți 26 dimineața. Au reușit. Dar am constatat că pământul se lucrează slab, nici cei cu tractoare nu-l mai lucrează.

E și o vreme nefavorabilă, lipsă de ploaie, grâul e rar din toamnă și nu se dreg. La radio se spunea că anul viitor criza alimentară mondială va fi mai mare decât anul acesta fiindcă nu vor mai fi rezerve.

Miercuri, în 27, am fost iarăși la vie, unde am săpat din greu toată ziua.

Consiliul Securității Națiunilor a ajuns într-o fază critică, întrucât Rusia nu admite să se discute evacuarea Iranului.

10 Aprilie. Ieri am sosit de la Vulcan, unde am mers să văd de vânzarea casei din str. Oituz. Casa e mare, dar ruinată, nu vom lua mult pe ea. Am fost și la Lupeni. Am mers la Bucova, unde am cumpărat lemne pentru Episcopie.

Toată lumea e îngrijorată din cauza lipsei de ploaie. Anul acesta poate să fie un dezastru.

Chestiunea cu rușii și Iranul s-a aranjat. Deocamdată politica rusă are izbânzi pe toată linia.

14 Aprilie. Scumpetea a ajuns o nebunie. Pare că articolele agricole au scăzut ceva, dar la celelalte am ajuns la cifre astronomice. Medalia de aur e peste un milion! Laptele ni s-a urcat la 1.500 lei, iar articolele industriale numai cu preț negru se pot avea, fiindcă e nevoie să plătești bacșiș începând cu ministerul!

În ceea ce privește situația noastră la conferința de pace, sunt multe versiuni. Ungurii tot speră în o revizuire, anglo-americanii par a-i susține. Azi au apărut în ziare declarațiile lui Groza, care spune:

«... eu fiind și ardelean, port în mână conștiința că aceeași prietenească oblăduire din partea Uniunii Sovietice va consolida și granițele Ardealului, realizate grație jertfei de sânge a Marii Armate Roșii și, alături de ea, a armatei noastre române.

În suflet cu acest sentiment, de a avea alături de noi marea prietenie a Uniunii Sovietice, eu și colegii mei pășim singuri înainte, fără teama de a fi nevoiți să facem un pas îndărăt de la această graniță de astăzi.»

Să vedem cum se va prezenta noul buget (de mii de miliarde), și noile salarii! O secetă cumplită ne amenință cu dezastru!

19 Aprilie. Azi avem marea bucurie de a ne fi venit Lulu în vacanța de Paști. Deseară vine Pius. Lui Lici i-am telegrafiat ieri de Paști și de ziua nașterii; am plătit 18.800 lei. S-au urcat frumos tariful poștal și C.F.R. Seceta continuă.

20 Aprilie. Aseară a sosit și Pius. I-au furat pe drum portofelul.

Administrația de la noi a primit ordin să urmărească cu atențiune toate mișcările „Madosz”-ului, fiindcă ungurii se mișcă. La conferința de pace vor să ceară rectificare de frontieră și coridor la Secuime.

29 Aprilie. A trecut cu bine sărbătoarea Paștilor, având mulțumirea că au fost copiii cu noi, în afară de Lici, căruia i-am trimis o telegramă. Răspunsul lui a sosit la patru zile după trimiterea telegramei noastre. Pius și Lulu ne fac mari bucurii, sunt copii buni și distinși. Lulu e avansat șef de serviciu la B.N.R., iar Pius are mare trecere la Timișoara și, dacă îl ajută Dumnezeu, acuși va fi definitivat ca și conferențiar.

Luni a sosit la noi și doamna Nela Miha de la Galați, având fetele aici internate la spital pentru scarlatină.

Miercuri, în 24, a dat Nica o recepție foarte reușită de ziua ei.

Vineri, în 26, Pius cu Lulu au plecat la Timișoara; Lulu a revenit duminică. A făcut acolo ceva cumpărături de vreo 3 milioane jumătate.

Azi am avut parastas pentru Sandu; l-a făcut Ienea. După masă am fost cu întreaga familie la vie.

În politica externă: guvernul maghiar, reîntors de la Moscova, spune că ar fi primit asigurări pentru autonomia Transilvaniei; mai târziu Londra a spus că pretind și o rectificare de frontieră și că l-ar fi invitat pe Groza să trateze direct cu ei.

1 Mai. Aseară a plecat Lulu. Noroc că a obținut loc în vagon-lits, deși l-a costat destul de mult. Scumpul de el, atâta a cheltuit până a fost aici. Nu sunt în clar cu posibilitățile lui materiale, dar văd că are mână largă și ne încurajează și pe noi să nu cruțăm. A cheltuit până acum cu Pius câteva milioane și spune că mai trebuie să-l ajute, fiindcă Pius are doar doi pacienți pe zi.

Zilele acestea mi-a trimis vorbă doctorul Iamandi să-mi mai controlez ureea. Mi-am făcut analiză: 0,68‰. Iată pentru ce sunt atât de slab! Trebuie să încep iarăși regim.

La adunarea miniștrilor de Externe de la Paris se va decide acum dacă vom avea pace ori război. Aud că Franasovici, ministrul nostru de la Londra, face apeluri disperate ca Groza să-și mai completeze cabinetul, fiindcă el la Londra nu e considerat reprezentant al țării, ci doar al unui guvern.

Azi e 1 Mai. La program nu s-a prevăzut nimic la biserică. Preotul Las îmi spune, că și evreii se îmbracă în haine țărănești (a văzut pe unul cu asemenea haine subsuoară intrând la alt evreu să se îmbrace!).

Străzile sunt și azi murdărite cu inscripții contra lui Maniu și Brătianu.

5 Mai. Cineva, venit azi de la București, îmi spune că Tătăărăscu s-a reîntors de la Paris. Va să zică, nu e nevoie acolo de ministrul nostru de Externe! Altfel pare că merge cam prost acolo: nu se înțeleg deloc asupra Triestului!

Din Rusia trebuie să plece o mare mulțime de evrei. Au venit și la Lugoj 2.500, la Timișoara 10.000.

11 Mai. Luni, în 16 crt., a plecat Nica la București. Dumnezeu să-i ajute ca să se reîntoarcă cu ispravă acasă!

Conferința miniștrilor de Externe la Paris a hotărât restituirea întregului Ardeal României, deci respingerea totală a revizionismului maghiar. Har Domnului! Că în aceeași vreme au hotărât și extirparea totală a fascismului din România, e foarte bine.

Englezii evacuează Egiptul, rușii promet a evacua țările balcanice, dar deocamdată nu pot, fiindcă au nevoie de legătură cu trupele din Austria. De aceea, ofițerii ruși își aduc și femeile, spunând că toți s-au infectat de la femeile noastre! De aceea, ei țin ocupat și Liceul „Coriolan Brediceanu” cu spitalul lor pentru boli venerice.

Lui Pius i-a reușit admirabila operație a lui Weber. E ridicat în slăvi, la Timișoara.

24 Mai. A trecut procesul Antonescu, cu o sentință la care ne așteptam, fiindcă așa o cereau realitățile în care trăim, dar cu momente memorabile la dezbateri: Mareșalul, ca militar nu putea să-și calce cuvântul; a oferit partidelor istorice să facă ei armistițiul, dar nu au voit, au zis să-l facă el. A cerut un acord în scris asupra condițiilor armistițiului, nu i-au dat. Dar Mareșalul era atât de mult omul nemților, încât aceștia se pregăteau să-l otrăvească. Mihai Antonescu încă îi ura pe nemți. Trata și el un armistițiu, la Stockholm, cu condiții poate mai bune decât cele obținute de emisarul opoziției la Cairo. Maniu a fost de părere să mai așteptăm și să-l facă opoziția. Ce era dacă se făcea în Aprilie 1944? Maniu încă a figurat ca martor, a vorbit 6 ore. La urmă a strâns mâna celor din boxă. Prin aceasta și-a atras multă adversivitate. El spune că a strâns mâna Mareșalului fiindcă la intervenția lui nu l-a executat pe inginerul Vasiliu și pe cei 11 care aveau un post de radio clandestin; a eliberat pe mulți internați și întemnițați, între care pe actualul prim-ministru și a salvat pe mulți evrei; în fine, le-a dat mâna ca un creștin.

Nu m-aș mira dacă Maniu și Brătianu ar urma să fie trimiși în fața Tribunalului Poporului. Să vedem și dacă cei condamnați la moarte vor fi amnistiați. Petru mi-a spus că vrea să-i salveze.

A început campania electorală din partea guvernului. S-au folosit și de serbările din 15 Mai la Blaj, pentru a spune că acum se realizează ideile lui Bărnăuțiu. Dar regretabil, primul-ministru era înconjurat de elemente care nu prea aveau căderea să reprezinte neamul. Se spune că și la Arad ar fi fost la 10 Mai conflict între comuniști și armată, soldat cu morți și răniți.

La Paris miniștrii de Externe nu au făcut mare ispravă decât cu hotărârea privitoare la România. Împăcarea între Italia și Iugoslavia nu merge deloc. La radio se aud anumite gratificații ce se fac din Orient englezilor. Mulți cred că ar fi un conflict serios.

Zilele acestea iarăși am avut ploaie binefăcătoare!

Ieri a venit Mihu la Lugoj, azi a plecat. Măine pleacă Mili la Odorhei.

28 Mai. Mili a plecat, am rămas singur și, fiind servitoarea suferindă de un picior, eu trebuie să fac lucrurile gospodărești: să dau mâncare la porci, la păsări, să aduc verdeață la iepuri ș.a.

Duminică, în 26, a fost adunarea Partidului Național Popular, la care eu nu am luat parte, dar am fost la Banchet. M-am angajat și la o conferință. Partidul acesta are program frumos, burghez, pagubă că nu va putea prinde rădăcini, fiindcă azi toate lumea se gândește la Maniu. În ceea ce mă privește, consiliul familial a hotărât să stau în rezervă pentru viitoarea stăpânire național-țărănistă. Pagubă că aceștia stau aici în Lugoj atât de rău ca organizație!

Azi am discutat în Consistor o adresă a Ministerului Cultelor prin care se cere să se arate clerului și poporului, că între guvern și Rege nu este niciun diferend și că guvernul sprijină Biserica și mica proprietate. Episcopul spunea să nu o publicăm până nu întrebăm Blajul. Am fost de părere că nu e cazul și că prin asemenea procedee lucrăm pentru despărțirea Bisericii de Stat. Episcopul m-a întrebat dacă pot răspunde în fața lui Dumnezeu pentru această afirmație. Am răspuns că da și dacă o cere, poate să mă pună sub anchetă. Ceea ce el a refuzat.

4 Iunie. S-a terminat procesul Antoneștilor, care erau siguri că vor fi amnistiați, mai ales că Ion era trecut de 60 de ani și Petru îmi spusese odată că vrea să-i scape. Totuși patru dintre ei au fost executați.

Lumea a rămas impresionată, fiindcă Antonescu a fost un om care a voit binele și mai ales că ne-a scăpat de legionari. Că a mers prea departe în război și cu antisemitismul e adevărat, ca și aceea că prea se lăsa condus de ortodocși.

Duminică, în 2 crt., am ținut la Casinou o conferință cu titlul „Din frământările de un sfert de veac ale Lugojului”. Am expus mai mult chestiunile edilitare. Dar am spus la început că vom face parte din partidul al cărui cerc de studii aranjează conferințele.

Ieri, în 3 Iunie, s-a terminat procesul meu cu Suciu prin amnistie. Tot ieri, comisia de catedră a lui Pius s-a întrunit la Timișoara și a hotărât invitarea lui Pius. Rămâne să vedem când va trece prin Senatul universității și când se va face numirea.

Duminică la o adunare a național-țărăniștilor la Belinț a fost omorât un comunist. Azi l-au înmormântat cu mare paradă: au fost patru preoți, iar sirenele au sunat ca de alarmă.

Măine cu ajutorul Domnului plec în calea lui Mili la Simeria și mergem amândoi pe Jiu.

24 Iunie. Abia acum ajung să mai scriu. Miercuri, în 5 crt., am plecat, seara am ajuns la Simeria, am dormit la preotul Madan, dimineața la 3.30 a sosit Mili de la Odorhei, la 7.20 am plecat spre Petroșani, la 13.20 am sosit la Vulcan. Duminică, în 9 (ziua I de Rusalii), am făcut binecuvântarea bisericii din Bărbăteni; seara am sosit la Lupeni, a 2-a zi am servit și predicat la Lupeni, am luat masa la Paroșeni și seara am mers la Vulcan. Marți, în 11, am făcut singur o vizită la Petrila, vineri am plecat și sâmbătă am fost acasă. Aici am aflat știrea că a venit noul anteproiect de Lege al Cultelor, că Nunțiul va fi schimbat și că preoții din București au ținut o adunare cerând ca să fie pensionat clerul după principiile canonice, nu după legea civilă.

La Vulcan m-am interesat de repararea caselor.

În chestiunea anteproiectului de noua lege a cultelor fiind convocată la Blaj o conferință episcopescă, la care a fost invitat și Capitlul, am mers cu episcopul la Blaj. Plecați miercuri în 19, am ajuns seara și am dormit la Teiuș, dimineața, în 20, am mers la Blaj. În aceeași zi a avut loc conferința, seara episcopul nostru și cu Hossu au

plecat. Rusu nici nu a venit, el tot cu opinie separată: ar fi dorit să cerem amânarea proiectului (cum scrisese și referitor la rapoartele P.S. Aftene, în legătură cu discuțiile de proiect: să ne dezinteresăm!). Ori, Moscova așteaptă această lege, care nu ar avea nimic supărător, în afară de faptul că prevede trecerea averilor în proporție cu aceea a credincioșilor. Cine va studia dosarele, va vedea aportul pe care l-am adus eu acestei chestiuni.

A doua zi am ținut noi, delegații capitlurilor, o delegație intercapitulară. Am discutat chestiuni pe care o să le aducem la cunoștința episcopilor. Seara eu am venit la episcopul de la Teiuș, de unde am plecat a doua zi la amiază (nereușind planul – copilăresc – al episcopului, să aranjeze un pescuit pe Mureș!).

La Ilia ne-a găzduit doctorul Ioan Stan, fost subprofesor la Deva, epurat, dar care în trei luni a câștigat vreo 7 milioane (e bine să fii avocat!).

Între timp, a fost pe aici dl. ministru Vlădescu – Răcoasa⁶³⁵, viitorul ministru al Cultelor, care le-a spus celor de aici că Petru i-a vorbit despre mine și i-a legat de suflet să-mi facă ceva lucru mare: să mă facă episcop. Doamne ferește!

Am auzit de la martori oculari cum s-a întâmplat barbaria cu devastarea căminului studențesc din Cluj de către muncitorii de la „Dermata”. Și revoltător e că guvernul pune vina tot pe studenți și nu are un cuvânt de reprobare pentru reacționarii maghiari!

Rușii duc armata de la noi în Bulgaria, pe care o evacuează (!?!). Numai ofițerii rămân pe loc. Aliații la Paris nu se prea înțeleg între ei.

30 Iunie. Vineri, în 28 crt., am fost la Timișoara. Scopul meu era să-i consult pe Pius și pe Otto în privința colaborării cu actualul regim, după cele spuse de Vlădescu – Răcoasa și după dorința celor de aici de a mă alege președinte al Partidului Național Popular și a mă pune candidat pe listă. Foarte înțelept, Pius mi-a arătat că prestigiul meu

⁶³⁵ Gheorghe Vlădescu Răcoasa (1895 – 1989), sociolog, reprezentant al nomenclaturii comuniste. La data consemnării, subsecretar de stat în Subsecretariatul de Stat pentru Minorități

în fața lumii ar fi pus la încercare. Iar Otto crede că aş putea merge la minister.

Am auzit multe despre cei de la putere: și azi, ca totdeauna, se fericesc profitorii. Sus de tot dictează Ana Pauker. Avem nevoie de propagandiști și diplomați în străinătate, dar nu sunt lăsați (Vasile Stoica!). Numai alții apără interesele noastre.

Azi a fost aici comemorarea, cu parastas, a lui Eftimie Murgu. Pentru pregătirea serbărilor de 100 ani de la marea adunare din Lugoj (1848), s-a constituit un comitet, în care m-au pus și pe mine. Acțiunea e susținută, recte inițiată, de Conciatu.

2 Iulie. Nu demult a murit iezuitul Dr. Gheorghe Fireza. Fusese canonic, vicar general la Lugoj, dar om nehotărât, caracter neconsolidat, care atâtea-mi promitea în 1929 când s-a făcut canonic, ca după aceea să se dea în brazda dușmanilor mei. A ajuns în situație critică și în relațiile lui cu episcopul, și în cele particulare - s-a făcut iezuit cu gândul că cine știe unde va ajunge (rector al seminarului din Roma ș.a.), Are meritul că a creat viceprovincia română și a romanizat-o. Dar a greșit, punând centrul la Totești, unde s-a făcut paroh și a ținut să stea aici până la moarte, deși superiorii lui au căutat să dezvolte alte centre: Bucureștiul, Clujul. El nu s-a supus la nimic, a trăit în cele din urmă în conflict cu ordinul. Toată averea a rămas la rude, chiar averea cumpărată de ordin și pusă pe numele lui ar putea ajunge în posesia rudelor, fiindcă nu a lăsat niciun testament. Putea să-și lase lucrurile aranjate. Dar a neglijat pregătirea la moarte, cum a făcut-o și regretatul I. Marianescu. Iată preoți celibi, distinși – cum nu se gândesc la moarte!

Am scris despre el un articol în *Sionul*, dar acestea nu le-am putut spune acolo.

7 Iulie. Azi a venit Pius să vorbim despre excursia pe care o vom face în Retezat. Așteptăm să vedem ce va fi cu Nica: oare mai vine acasă ori o așteaptă pe mama la București, ca să meargă împreună la Slănic?

O secetă cumplită s-a abătut peste noi. Grâul și orzul sunt bine, dar, dacă nu va ploua în curând, se compromit porumbul, cartofii și legumele. Fân nu este deloc!

14 Iulie. Zilele acestea mi-a telefonat Lulu, să plece mama la București, de unde va merge cu Nica la Slănic. Azi a plecat și Mili. Tot Lulu mi-a telefonat că Președinția a aprobat cererea de a nu mă pensiona, ci de a fi ținut în funcțiune.

Azi a fost la noi maiorul Cornel Șandru, cerând să-i dau pe Nica în căsătorie. A sosit și Pius pentru o vacanță de 15 zile, să mergem la munte.

25 Iulie. Aseară am sosit din la Retezat, unde am stat cu Pius 5 zile la Casa Pietrele. El a rămas cu doi prieteni ai lui: profesorul Iovănescu și avocatul Modun. Am plecat marți, în 16 crt. seara, miercuri dimineața am sosit la Cârnești, de acolo am ajuns la Sânpetru, la familia Căndea. Joi am urcat la Pietrile, și eu am plecat înapoi marți dimineață. Am petrecut bine.

Am aflat o carte poștală de la Nica, în care îmi scrie că au ajuns cu bine la Slănic, unde e mare scumpete, nu-i vorbă (camera singură face 20.000 la zi).

Am așteptat la Pietrile și pe episcopul cu alți preoți, dar ei au mers la Băleia⁶³⁶. Eu aveam în plan să merg de la Pietrile la Băleia, dar n-am avut cu cine și singur nu mi-a recomandat nimeni să o fac.

Stând la Bouțar, un student mi-a povestit cele întâmplate cu devastarea căminului „Avram Iancu” de către unguri. E de-a dreptul scârboasă atitudinea ministrului de Interne, care a vorbit contra românilor, spunând că din 1918 încoace nu am făcut altceva decât să persecutăm minoritățile! În schimb – ca și altă dată – Pătrășcanu s-a prezentat bine, dar ce folos? E un corb alb!

O doamnă din Timișoara, pe cale de a divorța de soțul ei, nu ar vrea nici mai mult nici mai puțin, decât să se mărite cu Pius!

Filaret Barbu, fost secretar al Național-Țărăniștilor, a trecut la Tătărăscu. D. Bireescu îmi spune acest lucru cu multă indignare! Eu nu mă mir deloc!

31 Iulie. Azi a plecat Pius, sosit alaltăieri de pe munte. Tot azi am aflat că în *Monitorul Oficial* din 25 crt. a apărut decretul regal prin care el a fost numit conferențiar definitiv. Har Domnului că s-a isprăvit

⁶³⁶ Băleia – Baleia, vârf și cabană în munții Retezat

și cu asta! A costat multă trudă, fiindcă Comisia de la București, când s-au propus definitivările la catedră, a propus pe un altul, național-țărănist. Dar ministerul s-a opus. Propunerea făcută de comisie a trecut ușor prin Senatul universitar de la București, dar s-ar fi putut ca domnul ministru să nu-i dea drumul până nu se înscrie Pius în careva partid! În fine, s-a făcut!

Zilele acestea am avut un caz îngrozitor: tânărul Octavian Băcan a fost ucis mișelește și aruncat sub tren, sigur din motive politice, pentru că ar fi dezertat din divizia „Tudor Vladimirescu”.

5 August. Zilele acestea am primit de la Lulu o veste îmbucurătoare: venind acasă ministrul nostru de la Ankara, domnul Moisil, i-a vorbit rectorului Universității din București, domnului Rosetti, foarte elogios despre Lici. Rosetti a mai adăugat și el câteva laude, cum îi povestea lui Lulu. Asta mă îmbucură în mod deosebit, fiindcă mă temeam ca nu cumva să slăbească poziția lui Lici din cauză că nu se înscrie în partidele democratice. Cam așa ceva ne-a dat să înțelegem Moisil, când a plecat în Turcia și Lulu i-a atras atenția asupra lui Lici. Sunt foarte fericit cu toți patru copiii mei!

E aici generalul Gr. Georgescu, care a stat acum 6 ani la Lugoj. A fost ministru sub Antonescu, e un om foarte credincios și filocatolic. A stat și el puțin închis, acolo era cu un fost adjutant al Mareșalului, care a fost dus în Rusia cu Mareșalul. La început – povestește generalul – le mergea bine, duceau un trai boieresc. După ce i-au făcut criminali de război, i-au împărțit în diferite locuri.

Un lucru interesant am auzit ieri: de la Industria Bumbacului s-au furat într-o noapte 600 m pânză. Au fost descoperiți făptuitorii: 2 evrei comuniști (unul se cheamă Epstein), au fost deținuți 3 zile, apoi o cucoană frumoasă a intervenit la București și au fost eliberați, cauza clasându-se!

14 August. Zilele acestea am fost la Petrești lângă Sebeș-Alba, pentru hârtie. Am umblat prost, căci dincoace de Șibot mi-a căzut servieta din tren (nu era geam la fereastră), și la Șibot m-am dat jos din tren, am luat-o – noaptea – pe linie, vreo 4 km., până am găsit-o! Am continuat apoi cu un tren de marfă.

La Sebeș am luat cunoștință de atacul săvârșit de comuniști asupra național- țărâniștilor la Alba Iulia, după care au fost deținuți fruntașii, între care și protopopul nostru.

La reîntoarcere, m-am dat jos pentru 24 ore la Pricaz, la familia Armean. Am admirat biserica de aici, mai puțin cea din Orăștie. A ortodocșilor de la Orăștie e pictată de un pictor renumit și are în altar aceeași concepție cu împărtășirea apostolilor din catedrala noastră, dar ca execuție e departe de cea a lui Simonescu!

Har Domnului, a sosit și Mili de la băi (luni în 12), e bine. Nica a mers la Corbu. A petrecut foarte bine. Anul trecut au stat până după S. Măria Mare. Mili povestește că, mergând la biserica catolică să se intereseze dacă se poate cumineca, preotul, aflând că e din Lugoj, a întrebat-o: „Îl cunoști pe părintele Brînzeu?” „Da, sunt soția lui!” A rămas perplex. A mai mers o dată la ea și a întrebat-o, dacă a auzit bine?! Așa mi s-a întâmplat mie la Caransebeș nu demult: stând de vorbă cu un preot ortodox care-mi spunea că teza lui a fost despre psihologia sectelor, l-am întrebat: „Ce izvoare a folosit?” Mi-a spus: pe Brînzeu, apoi pe cutare... S-a mirat când a aflat că sunt eu! ...

O secetă grozavă, care tot ține, ne-a nenorocit!

26 August. Până acum două zile a ținut seceta, care a ars totul în țară. Au fost și multe focuri în păduri. Legumele și cucuruzul sunt compromise, nu știu ce vom face la iarnă. Grâul era ieftin după seceriș, dar, după blocare, s-a urcat, ca și celelalte, enorm! Oamenii vând vitele pe nimica, nemaivând cu ce să le țină!

Ieri după-amiază am mers la Buziaș să mă întâlnesc cu Otto. Am stat până azi dimineață. Am povestit multe. Se interesează mult de căsătoria lui Pius. Nu-mi place cum stă această chestiune.

28 August. Azi a sosit Nica de la Corbu.

17 Septembrie. Vineri, în 30 August, am plecat la Vulcan, unde am stat până în 14 crt., apoi am plecat, am dormit la Bouțar și duminică seara, în 15 crt., am sosit acasă. Când am mers, am dormit la Deva, la protopopul Nistor.

La Vulcan am văzut de repararea caselor, spre care scop mi-a pus Lulu la dispoziție 2.200.000 lei. Am avut mult necaz cu zidarii, am

abandonat repararea caselor dinapoi, urmând să le demolăm; am reparat casele de la strada principală, am construit o cămară și closet nou, am acontat scânduri pentru îngrădire la primăvară. Am cheltuit 2.025.000 lei.

Am petrecut bine, dar în loc de odihnă nu am avut decât oboseală.

Se pregătesc alegerile, la Lugoj au fost șterși din listele electorale toți liberalii și național-țărăniștii de seamă. În schimb, pe mine m-au lăsat, deși am fost publicat în *Monitorul Oficial* ca nedemn, fiindcă am fost cap de listă la Goga.

Relațiile internaționale par tot mai încordate. Ieri am expediat „Misionarul”.

27 Septembrie. Rău ne apasă la Paris cu condițiile economice ale păcii! Dar merge prost cu toate, încât nu știi ce să crezi despre viitor! Un interviu al Generalisimului Stalin spune că războiul e exclus. De fapt discursul lui Wallace, fost ministru de Comerț al S.U.A., prin care critică politica externă a Americii, arată că Rusia are pe cine se bizui și în străinătate.

A doua oară s-a pronunțat Ministerul pentru pensionarea mea, cu toată intervenția prim-ministrului. E un joc sinistru!

5 Octombrie. Scumpul nostru Lulu a revenit de la Predeal, unde și-a petrecut concediul. Mi-a cerut să fac și eu o scrisoare către tatăl fetei din Contantinopol, domnul Altiparmak, prin care să-i cer învoirea la căsătoria fiicei lui, Jacqueline, cu Lulu. Am făcut-o, să vedem dacă va răspunde, căci lui Lulu nu i-a răspuns. Cum va vrea Dumnezeu! I-am scris și lui Lici.

Ieri a plecat Nica cu Tensi la Timișoara, de acolo la Jebel. Deschiderea universităților s-a amânat până la 1 Decembrie, se vede că din cauza alegerilor. A început propaganda; din listele electorale de aici au fost omise vreo 2.000 de persoane. Pe mine m-au lăsat, dar aud că ulterior m-au șters la Tribunal, ca și pe episcopul, de altfel. S-ar fi trimis de la primărie o contestație, cu o listă ce conținea mai multe nume! Atâta rău!

7 Octombrie. Ieri am fost cu episcopul la Timișoara, la sfințirea catedralei ortodoxe de acolo. Am mers pentru că a venit și Regele și ca să-l mai văd pe Pius. Am dormit la el și ieri la amiază am avut și pe episcopul la noi la masă, fiindcă aranjatorii au invitat la banchet pe rabin, pe preotul calvin, dar nu au invitat pe episcopii catolici (al nostru și Pacha). La solemnitate a fost multă îmbulzeală și destulă dezordine. Noi am stat în biserică până la plecarea Regelui.

Scumpul meu Pius e bine și se prezintă tot mai bine. Îl pisează să intre în partid, iar el încă nu se poate hotărî. Episcopului i-a făcut o mărturisire, că în ceea ce privește căsătoria e legat de Franța.

Cu uimire citesc următoarele rânduri publicate de Iosif Naghiu, în legătură cu unele lucruri spuse de mine despre preotul Adam Groza (în gazeta locală *Severinul*⁶³⁷ din 5 oct. a.c. din Lugoj):

«Foiletonul „Preotul Adam Groza” apărut în nr. 3 al ziarului nostru a fost viu comentat de cititori. Unii au a-mi comunica anumite noi amănunte, pentru care le aduc mulțumiri. Acele amănunte cred că merită să fie publicate.

Prea Cucernicia Sa Părintele Nicorescu m-a informat că preotul Adam Groza a avut rol foarte important la construirea podului de lângă Coșteiu. Podul e acum distrus, dar sperăm că nu peste mult se va reface. Ca preot al satului, Adam Groza a îndemnat poporul să facă podul și a făcut intervențiile necesare. Bătrânii apreciază foarte mult contribuția preotului Groza la contribuția acestui pod.

Ilustrul Dr. Nicolae Brînzeu a fost coleg cu dl. Dr. Petru Groza. Acest lucru îl auzisem întâia oară de la d. G. Vlădescu-Răcoasa, cu prilejul unei agape modeste date de partidul național popular din Lugoj. D. ministru Vlădescu-Răcoasa venea la Deva, unde d. Petru Groza îi povestise multe despre Ilustrisimul Dr. Nicolae Brînzeu. (În paranteză fie zis d. prim-ministru își exprimase chiar dorința de a vedea pe Ilustrisimul

⁶³⁷ Ziarul „Severinul” (organ independent de atitudine democratică), apărut la Lugoj în perioada 1946 – 1948.

Brânzeu Mitropolit, dorință frumoasă, dar care din motive canonice nu se putea înfăptui).

Ilustrisimul Brânzeu cunoscuse bine pe jovialul Părinte Groza. În casa Părintelui Groza a stat mai multe zile. De acolo venise la Lugoj, spre a fi primit ca student în teologie.

Obişnuia părintele Groza să povestească că Mitropolitul Andrei Şaguna în timpul vizitaţiunilor sale canonice a stat odată la familia Groza. Illo tempore nu erau linii ferate, iar Vlădiciei mergeau în vizitaţiuni canonice cu trăsura şi din loc în loc, trebuia să mai facă popasuri. Părintele Groza era şagunian.

Îmi spunea recent Ilustrisimul Brânzeu că după unirea cea mare, din 1918, Preotul Groza a fost printre primii care s-au înscris în partidul poporului de sub conducerea lui Alexandru Averescu. Înainte de unire erau în Transilvania două partide româneşti: partidul socialist român şi partidul naţional român. După unire au trecut mai mulţi membrii ai partidului naţional român în partidul poporului. Era şi o poezie:

De la noi au plecat

Goldiş, Lupaş, Lăpădat.

Preotul Groza era împotriva partidului naţional din Ardeal. Fiindcă N. Iorga era şi politician, au apărut anumite critici la adresa lui. Cineva a răspuns cu o epigramă în care era pomenit şi preotul Adam Groza:

Înţelege numai proza,

Ce o face popa Groza.

Ilustrisimul Dr. Nicolae Brânzeu îmi mai spunea că a îndemnat pe Părintele Groza, când a ajuns la o vârstă mai înaintată să scrie memorii. Amintirile bătrânilor şi mai ales ale bătrânilor care au văzut multe, au cunoscut multe şi au înfăptuit ceva sunt totdeauna interesante şi pot fi utilizate ca material documentar. În arhiva parohială ortodoxă română din Coşteiu nu se găsesc memoriile, amintirile Preotului Groza. Oare nu sunt la Băcia sau la Deva? Prof. Iosif E. Naghiu»

15 Octombrie. Diaconul Iosif Naghiu, venind de la București îmi povestește, că acuși se adună Sf. Sinod, care va hotărî pensionarea episcopilor la 70 de ani. Pe această cale vor să scape de câțiva ierarhi ortodocși, care nu vor să demisioneze. Între ei e și Mitropolitul Moldovei, Ireneu Mihălcescu. Cel mai apropiat episcop va fi arhiereul Nica de la Patriarhie, care a studiat la Strasbourg ca bursier al internatului pentru ortodocși, unde rectorul Dib nu s-a știut face deloc simpatic. În schimb celălalt, Ghiuș, ales episcop, s-a opus Patriarhului, spunând „să-l facă episcop papistașii”. E absolut filocatolic, voia să se facă benedictin, dar asumpționiștii l-ar fi sfătuit să rămână unde e și de acolo să acționeze în direcția Unirii. Durere, între actualele împrejurări politice, considerat fiind Vaticanul ca inamicul nr. 1 al democrației – cum îmi scrie P.S. Rusu – se caută combaterea catolicismului cu orice preț. În Croația au omorât mulți preoți. Pe arhiepiscopul Stepinetz l-au condamnat la 16 ani; Roma a excomunicat pe judecătorii care fac parte din Tribunal.

De la Lici am primit alaltăieri o telegramă, sosită în 26 ore, în care mă anunță că mi s-a trimis o scrisoare, probabil răspuns la scrisoarea mea către dl. Altiparmak.

31 Octombrie. Ieri dimineață am sosit de la Odorhei, unde am plecat în 24 seara. Călătorie a fost mizerabilă, cu un frig îngrozitor, fiindcă în ziua plecării a nins și de la Lugoj până la Odorhei tot pământul era alb! În nopțile următoare a înghețat ca iarna. După aceea a urmat ploaie și, când m-am reîntors, a fost mai moderat, dar tot rece. E îngrozitor să petreci o noapte în gara Ilia!

Încolo, pe Camil l-am găsit bine. Am aflat că secuii îl simpatizează pe Maniu. Sunt adevărate știrile despre bătaia de aseară, la adunarea MNSz-ului din Odorhei⁶³⁸, când au ajuns la spital vreo 20 de inși, apoi marți au omorât pe un agent al MNSz-ului și au jucat în jurul cadavrului, ca triburile barbare! Protopopul de acolo tot nu era încă mutat, așa că am servit eu în 26 și duminică, în 27 Octombrie. Iar religia la școală o propune preotul ortodox.

În sfârșit, am primit o scrisoare drăguță de la Lici.

⁶³⁸ MNSz – Uniunea Populară Maghiară.

În 24 Octombrie am avut un nou termen pentru dezbateră procesului cu P. Suciă. În preliminar, preotul Turcu a adus propunerea lui Suciă de a ne împăca, ceea ce am și declarat la dezbateră. Dar cantorul Gherman nu vrea să se împăce. Astfel cauza s-a amânat și urmează totuși să se facă o nouă expertiză. Atâta să trăiască, până va vedea despăgubire de la mine! Dar mă întreb: oare nu s-au înțeles astfel cu Suciă?

14 Noiembrie. De când nu am mai introdus aici, multe lucruri s-au întâmplat!

În 3 crt. a fost la Lugoj primul-ministru Groza, cu mai mulți membri ai guvernului, la serbările jubiliare (de 25 ani!), ale corului „Progresul”⁶³⁹. O bună ocaziune de a se arăta pe la noi în preajma alegerilor. La teatru primul-ministru m-a ținut lângă el în lojă, la masă am tostat și eu pentru el, evocând amintiri din copilărie, ceea ce și el a făcut în răspunsul său.

Am plecat cu trenul ministerial la București, călătorind foarte bine, între alții cu prof. Liviu Stan⁶⁴⁰ de la Culte. Cu el și cu Groza a vorbit episcopul, cerând să se închidă chestiunea cu pensionarea mea. Stan e un băiat isteț, mi-a povestit multe. Între altele despre Burducea, un popă prost, dar ajuns ministru al Cultelor, care nu fusese legionar, ci agent liberal. Despre Groza mi-a spus cum a avut o întâlnire foarte discretă cu Tito și a aranjat cu el chestiunea Banatului, într-un moment când lui Tito îi săreau toți în cap, fiindcă avusese neprecauția să-i provoace prin pretenții teritoriale pe toți: pe italieni, unguri, bulgari, greci și români. Despre această întâlnire ne-a vorbit ceva și Groza, la masă cu el, joi în 7 crt., unde am fost invitat împreună cu episcopul ortodox Nicolae Popovici de la Oradea (reîntors cu patriarhul de la Moscova), și cu familia Costea (fără doamna, care l-a părăsit!): spunea Groza că i se oferise lui Tito, în schimbul Triestului, Banatul până la

⁶³⁹ Corul „Progresul” al Societății meseriașilor și sodaților români din Lugoj înființat în anul 1920. La data consemnării, dirijat de Vasile Lăzărescu.

⁶⁴⁰ Liviu Stan (1910 – 1973), dr. în teologie, canonist profesor la Academia Teologică din Sibiu și la Institutul Teologic universitar din București. La data consemnării era consilier în Ministerul Cultelor.

Caransebeș. Iar sârbii de la noi – a spus-o Groza și în conferința ținută la teatrul din Lugoj, în 3 crt. – deveniseră atât de obraznici încât nu mai plăteau impozite, nu mai făceau serviciu militar, Timișoara o numeau Titograd, ba chiar au venit din Serbia să țină aici adunare politică.

Eu am mers la București în cauza lui Lulu. Primisem răspuns de la Istanbul, la scrisoarea trimisă domnului Altiparmak. Răspunsul foarte drăguț cerea să-i dau relații asupra sănătății lui Lulu. Cum ne scrie Lici, care a parlamentat cu ei, au auzit că a avut bronșită. Am luat certificate de la doi doctori și o radiografie și ieri le-am trimis la Istanbul.

La București l-am văzut pe Frențiu, care mi-a spus cum i-a arătat lui Groza toate doleanțele noastre. Am fost și la Nunțiu, care s-a bucurat mult de reconcilierea cu P. Suci (ieri a fost la mine secretarul D. Armean și mi-a destăinuit că pe el l-a rugat părintele Duma, vizitatorul apostolic al minorităților, să meargă la Suci să-l înduplece a se împăca cu mine).

E grozavă scumpetea din capitală. Pentru două persoane, un prânz simplu, plătea Lulu 30-40 de mii. Cartofii sunt la 8-9 mii, untul 100.000, zahărul în toată țara e peste 100.000 lei. Am noroc cu încasările după manualele de religie, deși mă preocupă mult grija hârtiei. Am cumpărat 3 baloturi de hârtie, la bursa neagră, cu 3.300.000 lei, iar hârtia de copertă cu 1.400 lei coala.

Astă seară a plecat Nica la București.

24 Noiembrie. Săptămâna aceasta, în 19, am avut mult așteptate alegeri parlamentare. Lumea naivă credea că acestea vor contribui cu ceva la schimbarea situației precare în care se află actualmente Țara noastră. Ori, în realitățile istorice în care ne găsim, alegerile nici nu aveau rost, fiindcă alt guvern decât cel actual nu putea să facă față situației. De aceea, cei care au aranjat alegerile s-au și îngrijit ca ele să reușească așa cum au reușit. S-a făcut, ce-i drept, multă propagandă; dar în afară de cercurile guvernamentale, nimeni nu promitea să voteze cu guvernul, mai puțin țaranii. Totuși a reușit guvernul cu 75%. A fost bine aranjat. Se spune că președinții aveau diferite instrucțiuni; mai mult s-a scandalizat lumea de protopopul nostru Petru Suci, care a fost și el președintele unei secții de votare.

După multă lipsă de ploaie și secetă, de care am avut parte în vară și până acum în toamnă, de la începutul lunii acesteia avem tot ploaie. Nu știu dacă vor mai putea însămânța oamenii! Măine tăiem porcii.

5 Decembrie. Am tăiat porcii, au fost fiecare de câte 170 kg. Am avut un măcelar ticălos, care nu numai că m-a ars cu prețul (700 lei de kg.), dar, grăbindu-se, mi-a stricat tobele, sângereții și caltaboșii, încât a trebuit să le facem săpun. (Ce mizerie și cu soda caustică, nu se găsește decât foarte greu, fabrica lucrează aproape numai pentru Rusia!). Cumpărasem la București 3 baloturi de hârtie, mi-au venit în 9 pachete de câte 1.000 coli. Un pachet a lipsit, pagubă de vreo 350.000 lei.

Nica ne scrie de la București că lui Lulu i-a venit o telegramă de la Constantinopol: papa approuve le mariage⁶⁴¹! Să dea Domnul să se încheie!

Zilele acestea s-a înmormântat notarul Viorel din Lugoj, după multe și grele suferințe. A fost un om bun și un funcționar model. Protopopul Ioniță, venit la înmormântare, povestește abuzurile care s-au făcut acolo la alegeri. Oamenii de încredere ai opoziției au fost deținuți și votarea controlată. Când a intrat Ioniță în gheretă, nu l-au lăsat să închidă ușa, l-au controlat unde pune sigiliul etc. Dacă pe Jiu, unde muncitorimea e atât de numeroasă, a avut totuși Maniu atâtea voturi, câte nu vor fi fost în celelalte părți! Radio Londra are comentarii interesante asupra alegerilor noastre, chiar cu declarații de la oamenii regimului, care justifică corectarea alegerilor prin aceea că dacă nu ieșea guvernul, a doua zi comuniștii ar fi făcut puci!

6 Decembrie. A trecut Sf. Nicolae cu bine. Am avut mulți vizitatori. Din familie a fost aici Pius, sosit azi-noapte după ora 24, fiindcă a întârziat trenul. Lici mi-a telegrafiat, Nica mi-a scris expres în numele său și al lui Lulu.

Măine plec la misiuni la Oravița.

⁶⁴¹ Tatăl e de acord cu căsătoria! (fr.) (n.trad.)

19 Decembrie. Am fost la Oravița 8 zile: între 8-15 Decembrie. Am ținut misiuni destul de reușite. Am avut la biserică mulți intelectuali. Sunt mulțumit.

Sosit acasă, am căutat să scriu la Istanbul, lui Lici și domnului Altiparmak, de la care chiar de Sf. Nicolae am primit scrisoarea afirmativă în chestiunea căsătoriei lui Lulu și o telegramă de ziua onomastică. Am primit și de la Hélène o scrisoare, în care îmi cere lămuriri asupra lui Pius. De un an nu i-a mai scris, deși i-a comunicat că o așteaptă să vie, dar ea nu a primit viza – să sperăm că după încheierea păcii se va putea intra mai ușor în țară.

Între scrisorile primite de Sf. Nicolae este și una de la Faust Selăgean, care-mi trimite tăieturi dintr-o revistă maghiară (probabil *Szinházi Élet*), de pe vremea Congresului Euharistic din Budapesta (1938), cu fotografiile somităților care au participat, între care mă pune și pe mine cu inscripția „gör. kath. metropolitán”⁶⁴².

26 Decembrie. Ieri am avut, în pace, prima zi de Crăciun. Nica a venit cu 2 zile înainte, cu mare greutate obținând bilet la rapid: la București a fost ceva grozav! A stat Nica, făcând coadă, la biroul de voiaj, o jumătate de zi și i s-au rupt nasturii de la palton, și-a pierdut un șal, când a ajuns la ghișeu nu mai erau bilete, a ieșit pe fereastră, toate fiind sparte și nici cu armata nu s-a putut ține ordinea! A doua zi sanitarul de la București a stat în ger de la 3 dimineața, dar nu a găsit bilet pentru Lulu, de aceea a rămas să vină la Anul Nou.

A venit în ajun Pius și ne-a adus el cadouri de la Moș Crăciun!

30 Decembrie. Pius a plecat alaltăieri, fiind rechemat de bolnavii lui și având să-și bată la mașină o lucrare, pe care o face în franțuzește. De sărbători am primit de la Jaqueline o frumoasă scrisoare cu fotografie, iar de la familie o telegramă. Așteptăm pe Lulu, mâine dimineață.

⁶⁴² Exarh (arhiereu însărcinat cu controlul mănăstirilor) greco-catolic.

Anul 1947

4 Ianuarie. Lulu a sosit în ajunul Anului Nou și ne-a făcut marea bucurie de a petrece împreună câteva zile.

În seara de Revelion, eu am fost la cină la preotul Albu, apoi am mers la Corul „Lyra”. Lulu cu Nica au fost invitații doamnei Cocioba. Aseară a avut Nica oaspeți, care au petrecut admirabil.

Am primit telegrame de felicitare de la cuscru și de la Lici din Istanbul.

Guvernul ne-a făcut un cadou: urcarea tarifului la C.F.R. cu 300%. Sumpetea e enormă! Ceea ce scriam aici acum un an e nimic pe lângă ce e acum: laptele 5-6.000, ouăle 3.000, vinul 20.000 – 30.000 lei! Se vorbește serios că guvernul nu ar mai putea face față situației multă vreme, că înșiși rușii s-au convins că nu are popularitate și că generalul Susaikov tratează cu Maniu, iar acesta pretinde alegeri noi!

7 Ianuarie. Lulu a plecat alaltăieri seara la Timișoara, iar de acolo aseară la București. Nu știu cum va fi călătorit, că a fost de câteva zile un ger cumplit; trenul a plecat din Lugoj cu o întârziere de două ore. Pe lângă că nu avem trenuri decât tot la două zile, și acelea comunică greu din cauza lipsei de cărbuni. Iar cărbunii de la societatea Petroșani merg 70% la ruși, fiindcă ei au primit de la unguri acțiunile pe care aceștia le aveau de la societate. Pe deasupra, tot cu cărbuni de aici se aprovizionează și Reșița, care până acum folosea cărbuni din Silezia. Ea fabrică locomotive pentru ruși.

Avem o iarnă grea, cum e natural să fie acum. Ieri, la Bobotează, Timișul a fost înghețat și primăria nu a mai făcut, ca până acum, podul de scânduri și loc la apă. Tineretul Progresist a cerut să nu se spargă gheața, ca să nu se strice terenul de patinaj. În ultimul moment, protopopul nostru a pus oamenii să spargă gheața și au făcut sfîntîrea apei. Ortodocșii au ieșit la alt loc, nu la cel obișnuit.

16 Ianuarie. Azi am tăiat pentru Lulu un purcel, pe care l-am cumpărat cu 1.250.000 lei. A fost 37 kg netto. S-au scumpit enorm, toate celea! Statul însuși a scumpit: trenul, articolele de monopol etc.

Un litru de spirt e 200.000 lei, 1 kg de cartofi 10.000 lei, ȕica 50.000 lei, grâu un milion ş.a.! Unde vom ajunge?

Azi mi-a venit ştirea de la Bucureşti că pe 1 Martie 1947 voi fi pensionat definitiv!

În *Luptătorul bănăţean* din 13 Ianuarie au apărut declaraţiile mai multor somităţi din Timişoara asupra unei asociaţii româno-maghiare, între care prima e a lui Pius.

24 Ianuarie. Avem o iarnă frumoasă, cu multă zăpadă. A fost ger, a slăbit, acum iarăşi a început.

Cu mirare am primit ştirea că episcopul Frenţiu, la cerere proprie, a fost absolvat de Administratorul Apostolic al arhidiecezei şi în locul lui a fost numit P.S. Ionel Suciu⁶⁴³, auxiliarul lui. Acum Rusu îmi scrie că lovitura a dat-o Frenţiu cu gândul că Sf. Scaun va retrage propunerea făcută şi va propune guvernului pe agreeatul lui Tătărăscu: (Hossu). Fapt e că Frenţiu nu a văzut bucuros candidatura lui Rusu în primul loc, având convingerea că acesta e prea pronunţat în anumită direcţie politică. Tot aşa îmi spunea în 1916 şi despre Hossu: să n-am nici o grijă, că nu va fi. Şi s-a făcut. Frenţiu aştepta şi el mai multe voturi, dar s-a înşelat. Eu l-am sfătuit să facă ce a făcut Radu în 1918: să declare că nu candidează. Mi-a răspuns: „Radu a făcut-o fiindcă ştia că nu-l vor vota!” Rusu mă roagă să stăruie eu pe lângă Groza ca să fie numit.

Ce slab s-a purtat Biserica noastră de când suntem în România Mare am avut ocazia să o constat mai zilele trecute cu episcopul Bălan. Spune că la Roma, când era la codificare, i-a spus cardinalul Sincero, secretarul Congregaţiei Orientale, că dacă episcopii noştri cer patriarhat, numaidecât îl primesc. El, venind acasă, a spus-o episcopilor, dar toţi s-au dezinteresat. Tot aşa s-au dezinteresat de Bucureşti şi de Vechiul

⁶⁴³ În anul 1946 a fost ales mitropolit al Arhidiecezei de Alba Iulia şi Făgăraş, episcopul Alexandru Rusu, neconfirmat de guvernul Petru Groza. În această situaţie Sf.Scaun l-a numit pe episcopul Ioan Suciu administrator apostolic al Arhidiecezei, funcţie din care a fost demis prin decret al guvernului în anul 1948 şi ulterior, în acelaşi an, a fost arestat. Alături de ceilalţi episcopi a urmat traseul de la Dragoslavele, Căldăruşani, Văcăreşti şi Jilava pentru a ajunge în închisoarea de la Sighet, unde a şi murit în anul 1953.

regat, când am fi putut obține de la guverne ce am fi dorit. În preajma marelui congres al Astrei la Blaj, când a venit și Regele, era să lase neterminat palatul cultural numai fiindcă banii îi dăduse guvernul liberal! Tot mai mult îmi întăresc convingerea că cel mai mare dușman al Bisericii unite a fost Blajul!

Tocmai așa am putea spune că azi cei mai mari dușmani ai țării sunt guvernării noastre, din cauza oamenilor care conduc treburile. De ieri la C.F.R. a fost pus un nou director general, care pe lângă reducerea și scumpirea trenurilor, a introdus și legitimațiile de călătorie, care se dau atât de greu încât trenurile umblă goale. Numai gara Lugoj a pierdut la încasări 80 milioane într-o săptămână; ceea ce poate însemna pe țara întreagă 2 – 3 miliarde în aceeași vreme. Neputând negustorii călători și nici prin poștă nu se pot aproviziona, nu vom mai avea nici bruma de hrană pe care am avut-o în trecut! Prin aceasta a luat scumpetea un nou avânt: cartofii au ajuns la 12.000 (în Timișoara 20.000), făina 10.000 etc.!. În Moldova mor oamenii de foame; se adună mai mulți într-o casă, ca să se încălzească de răsuflarea lor; mamele astupă ferestrele ca să nu vadă copiii că s-a făcut ziua și să nu ceară de mâncare. Mulți trag la îndoială că ajutoarele ce se adună în țară ar fi ajuns acolo; se spune că au mers la Constanța, chiar și Palestina! Vai de noi!

Mai nou avem aici un mare scandal produs de bătrânul preot Voștinaru, care a încercat să siluiască două fete de 10-11 ani! E scandal și cu neputința episcopului de a face rânduială cu preotul din Nădlac, ca și cu alții.

După ce am scăpat de dușmănia lui Petru Suciu, acum am alți doi dușmani declarați: avocatul Gheleşian și canonicul Ștefan Bălan.

27 Ianuarie. Alaltăieri, fiind ziua nașterii lui Pius, am fost la Timișoara. L-am găsit bine, dar, din conversația avută cu el, m-am convins că vrea să se căsătorească cu Carla⁶⁴⁴. Apreciez toate motivele, regret numai chestiunea cu Hélène.

Am stat de vorbă și cu Otto. Îmi spunea că a fost Pătru pe la el, e un lunatic pe care nu-i permis să-l conturbi în fericirea lui. Dar se pare

⁶⁴⁴ Carla Diel (1921-2000), viitoarea soție a lui Pius Brînzeu.

că pierd din teren comuniștii: vezi împrumutul obținut de Franța cu condiția să nu admită influența rusească; pactul anglo-francez care nu e îndreptat contra Daniei⁶⁴⁵ ori Olandei; în Italia spargerea de la socialiști a împiedicat marșul asupra Romei plănuțit de comuniști cu socialiștii; la noi proasta guvernare... Petru e azi și singurul om al rușilor și al anglo-americanilor, de care aceștia nu trebuie să se teamă că ar fi legionar-fascist; altul, cine? Argetoianu, care acum își formează partid în înțelegere cu comuniștii? ... Se zice că în Rusia soldații demobilizați nu mai vor să lucreze în colhozuri.

10 Februarie. Alaltăieri am primit o scrisoare de la Lici, în care ne scrie cum muncește și i-e dor de casă.

Vremea s-a schimbat, se topește zăpada. Dar radioul spune ger nemaipomenit și ninsoare din Anglia până în Africa. Au înghețat apele, s-a întrerupt circulația și transporturile, din cauza aceasta s-a redus consumul de electrică în Anglia și în Elveția. În Germania au fost închise multe fabrici. Vremuri rele în toate privințele: lipsă de alimente, scumpete enormă. Nici o nădejde de îmbunătățire a situației: Rusia nu știe cum să ne ajute, Apusul nu ne dă nimic, nefiind noi țară independentă! Azi s-a semnat tratatul de pace, dar trupele rusești nu se vor retrage decât după pacea cu Austria, ceea ce nu se știe când va fi.

Ieri am fost la adunarea „Apărării Patriotice”, delegat de episcopul. Am vorbit și am fost ales în comitet. Am fost și la adunarea generală a Corului „Lyra”, unde am vorbit, lămurind o situație veche. Azi am avut iarăși dezbateri în procesul cu cantorul Ștefan Gherman, unde spre marea mea uimire, expertul ales de noi a depus în contra noastră. Se vede, l-au plătit alții, fiindcă eu nu i-am dat ce a cerut: 500.000.

12 Februarie. La noi a slăbit gerul și zăpada s-a topit. În Anglia însă situația e atât de gravă încât trebuie să se facă reduceri la curentul electric din cauza lipsei de combustibil. Se lucrează în birouri cu lămpi de petrol și cu lumânări. Iar ședințele locuitorilor miniștrilor de Externe se țin în sală neîncălzită!

⁶⁴⁵ Danemarcei

17 Februarie. Aseară a plecat Nica la București să-și termine Seminarul Pedagogic. Dumnezeu să-i ajute! Ieri toată după amiaza a fost Spiridon Bălan la noi!

Iarna a revenit: ninsoare și frig.

28 Februarie. Sâmbătă, în 22 crt., am plecat la Biled ca duminică să fac liturghie coloniștilor noștri de acolo. Am fost la Pius în Timișoara, l-am găsit bine. A primit o scrisoare frumoasă de la Leriche⁶⁴⁶, care-i va prefăta cartea mai nouă, pe care a scris-o în franțuzește și o va da la editura Masson – Paris. De la Biled am sosit duminică după-amiază acasă. Este o jale ce s-a făcut cu populația germană din Banat, pe care au scos-o din case, le-au luat totul, în casele lor frumoase au intrat coloniștii, cei din Moldova cu câțel și purcel. Mai grav e că suferă agricultura: ce produceau germanii în Timiș-Torontal, grâнарul Banatului! Iar acum pământul e aproape în întregime nelucrat! Coloniștii nici nu se pricep, nici nu sunt siguri de viitor!

Ieri a fost la noi Puiu Sârbu, a venit de la București. Lulu are șanse să obțină pașaport, dar cu mari jertfe. Lici ne scrie că a luat vacanță și va merge la munte! Încă nu-i gata „Istoria literaturii”, la care lucrează în franțuzește!

A venit preotul Surdu⁶⁴⁷ de la Paris. Acolo, acest harnic preot a câștigat o casă pentru Biserica noastră, la a cărei plată am contribuit și noi cu liturghii. S-a deschis un cămin pentru studenți și o capelă.

L-am întrebat ce crede, se va face blocul european? Mi-a spus că nu crede, francezii încă nu-i pot înghiți pe englezi din cauză că la insistențele lor au trebuit să iasă din Siria. Altfel, se pregătește pactul anglo-francez și norocul e că socialiștii, chiar și comuniștii francezi și englezi, sunt mai naționaliști, mai înțelegători.

⁶⁴⁶ René Leriche, profesorul de chirurgie de la Strasbourg (1879-1955).

⁶⁴⁷ Georghe Surdu (1914 – 2001), preot. În anul 1946 a fondat Societatea Bisericii greco-catolice române din Paris. Revenit în țară nu s-a mai putut întoarce în Franța întrucât a fost arestat. Purtat prin închisorile comuniste de la Văcărești, Jilava, Pitești, Dej și Gherla a fost eliberat în 1957. După 1989 a revenit la Paris și a fost instalat în 1991 ca superior al Misiunii greco-catolice din capitala Franței.

5 Martie. Azi am avut o dramatică ședință capitulară sub președinția episcopului. S-a aranjat chestiunea ocupării scaunelor de către canonicii Bălan și Stanciu, acesta din urmă neputându-și ocupa scaunul din cauză că celălalt, nebun și ranchiunos, nu voia să șadă pe scaunul pe care a șezut antecesorul lui, Ionaș. Și peste tot, ne-am frământat cu instalarea armoniei între membrii Capitlului, armonie atât de mult tulburată prin nebunia lui Ștefan Bălan. Rușinos și dureros!

Protopopul P. Suciu, sosit de la București, îmi spune că Tătăărăscu stă acasă, făcându-se bolnav, fiind nemulțumit de situația externă a țării după contactul pe care l-a avut cu bărbații de stat din Apus. Ar fi mers la el Teohari Georgescu, care i-ar fi spus: „Acum ești bolnav, dar acuși vei fi criminal de război!”

14 martie. E îngrozitor cum guvernul protejează scumpetea! Nu demult a urcat C.F.R.-ul cu 300%, acum au urcat Telefoanele și Poșta cu 700%, iar pe piață toate s-au urcat în același grad! Numai lemnele costă 7.000.000 vagonul: cum se vor putea aproviziona funcționarii pentru iarnă? Ar trebui să disperăm, dacă nu ar fi și momente ca discursul președintelui Truman, rostit în fața Senatului, prin care solicită aprobarea ajutorului pentru Grecia și Turcia!

19 Martie. A început primăvara. Până acum a fost tot frig, așa cum trebuie, acum începe căldura. Ieri am cumpărat un porc de ținut, cu un milion.

Azi l-am întâlnit pe fostul ministru Titus Popovici și l-am întrebat când facem planul de luptă. (Liberalii îmi tot fac curte.) Mi-a spus: „Nu știu, acasă e liniște, dar cei de sus se bat rău.”

27 Martie. Am avut o iarnă aspră, dar a trecut cu bine, niciodată nu a fost așa ca din Martie să nu mai încălzim camerele, cum e acum, de trei zile nu mai facem foc.

Numai scumpetea a crescut nebunește și o să mai crească după 1 Aprilie, când se vor urca taxele și impozitele. Noul buget e de 25 mii de miliarde!

Duminică a fost aici domnul doctor D. Cioloca de la Caransebeș, chemat de mine să fie expert grafolog la dezbaterea de luni,

în 21 crt. Dar nefiind procedura completă a rămas să i se predea cauza altădată.

Declarațiile președintelui Truman pentru ajutorarea Greciei și Turciei contra tendințelor totalitare, precum și cele referitoare la epurarea funcționarilor totalitari sunt epocale!

7 Aprilie. Ieri, Duminica Floriilor, am venit cu Nica de la București. Eu m-am dus în 31 martie, chemat de Lulu ca să-l ajut la obținerea pașaportului. Între timp a survenit un moment nou: Lulu a fost delegat în comisia care merge la Praga pentru tratative economice. Astfel primește pașaport de serviciu, cu care dacă nu va putea merge și la Istanbul, va cere atunci altul. Am pregătit terenul la Președinție, ca să reușească.

L-am găsit pe Lulu destul de pesimist, hotărât să meargă chiar până a se pune în disponibilitate în cazul că l-ar muta – cum o fac acum cu cei considerați reacționari – la un alt serviciu, pe linie moartă.

La București am fost invitat la masă de domnul prim-ministru, era chiar o masă de gală, în onoarea unor artiști maghiari. Am fost și a doua zi pe la el, s-a oferit să-mi facă prelungirea limitei de vârstă, auzind că mi s-a făcut decizia de pensionare pe 1 Aprilie. Dar iarăși nu se va face nimic. Mă și plictisește chestiunea aceasta.

Regret că nu am putut aranja chestiunea preotului Surdu de la Paris, căruia, venind în țară, i s-a denegat⁶⁴⁸ ieșirea la reîntoarcere. P.S. Aftene îmi povestea ce sfidător i-a vorbit secretarul general de la Interne, Bunaciu, când a intervenit în această chestiune, ca și în aceea a tratamentului neuman ce se aplică la închisoarea din Aiud foștilor miniștri antonescieni.

Groza ne povestea că mai în iarnă, când el a anunțat că se vor bate încă 50.000 medalii, ungurii au trimis în țară două cisterne pline cu bancnote românești falsificate, ca să fie cumpărate. Dar monedele nu s-au bătut și bancnotele au fost capturate: acum tac și ungurii, tăcem și noi! Așa au falsificat ungurii în 1923 și francii francezi!

Aftene spunea: la Liturghia în onoarea Papei, invitând și Patriarhia, ea și-a trimis un delegat, care i-a sugerat să ceară ornate de la

⁶⁴⁸ refuzat

ei. I s-a răspuns la cerere că foarte bucuros i se dau și au trimis cele mai frumoase ornate!

Dincolo de Carpați e secetă de acum și semănăturile din toamnă sunt compromise! Ce va fi de noi, dacă ne bate Dumnezeu și anul acesta?

În Moldova e mare mizeria! Te doare inima, văzând trenurile pline de moldoveni, care vin după bucate. De ce nu se aprovizionează prin comerț liber? E o rușine pentru țară!

14 Aprilie. Am petrecut Paștile cu Nica și cu Pius. Lulu a plecat în Sâmbăta mare, cu avionul, la Praga. Vremea e tot fără ploaie și aici.

20 Aprilie. Ieri a plecat Pius la București, pentru examenul de medic primar. Era să plece și Nica, dar mai rămâne câteva zile.

Valul de scumpete, pornit zilele acestea, merge până la nebunie. În piață deodată s-a urcat brânza la 170.000, uleiul la 350.000, porumbul la 8 milioane ș.a.m.d. La „Moara mare și Țesătorie” lucrătorii s-au pus în grevă. Deputatul tătarăscan Feneș îmi vorbește îngrijorat de o tendință de a pune mâna pe putere cu ajutorul tulburărilor produse de mizeria provocată de aceste măsuri. Se vor putea urca și salariile noastre, dar până le vom primi se va alege nimicul de ele! N-am primit nici diferența începând din Septembrie.

Episcopul nu acceptă nici a treia decizie de pensionare ce mi s-a dat pe data de 31 martie. Altfel Groza însuși s-a angajat să-mi prelungească limita, dar nu cred că o va face. Spunea că în ședința Consiliului de Miniștri în care a voit să o treacă a venit ministrul Voitec cu prea multe asemenea cauze de la Educație și le-a respins pe toate!

E vorba să mergem cu Petru la Budapesta, să facem acolo o întâlnire cu colegii. Dar eu pe spesele mele nu mă duc!

26 Aprilie. Miercuri, în 23 crt., a plecat Nica la București. Colega ei, Nina Bîrlea, abia a primit un bilet, pe motivul că a venit telegramă să nu se mai dea, fiind trenul aglomerat. Când colo, la clasa II, jumătate din locuri erau libere! A fost și asta o apucătură!

Cu scumpetea am ajuns la nebunie! Chibriturile 5.000 lei, petrolul 22.000 – spirtul 1.300.000, ca să nu mai vorbesc de tutun și țigări!

Poliția de aici e informată că pe 1 Mai se pregătește o lovitură din partea comuniștilor. E vorba să scape de tătarăscani. În sens pesimist îmi vorbea și deputatul Feneșiu⁶⁴⁹ (tătarăscan), zilele acestea. Dar nu-mi închipui ca să se facă ceva chiar acum, când plecăm cu primul-ministru la Budapesta.

Da, a venit telegramă, să-mi fac pașaportul, și l-au făcut. Să văd cât mă va costa toată comedia!

28 Aprilie. Venind telegramă să-mi fac actele pentru pașaport în vederea plecării la Budapesta, mi l-am făcut și am fost ieri la Timișoara, să-l dau lui Petru pentru a lua vizele la București. L-am găsit la Teatru, unde s-a făcut inaugurarea Operei. Petru mi-a pus în vedere că îmi restituie cheltuielile. A fost drăguț, după lunga reprezentație de la Operă (*Aida*), am fost la o gustare (ce demult nu am avut: crenvuști și bere!), apoi am venit acasă cu trenul ministerial. La Pesta noi, frații colegi, mergem strict ca particulari, în delegație nu au fost invitați decât democrații de marcă! Petru nu va merge cu trenul, ci cu avionul, discret, fiindcă – se spune – Siguranța se teme de atentate!

Stând de vorbă cu secretarul general Draia de la Președinție, acesta mi-a povestit de P.S. Rusu, ce rău a făcut cu circulara dată asupra alegerilor, criticându-le; circulara a fost confiscată!

La Arad, la fabrica Neuman, muncitorii au linșat pe președintele sindicatului, un comunist, fiindcă i-a chemat pe muncitori să facă programul de 1 Mai și aceștia au cerut mai întâi să discute chestiunea alimentelor. Iar el a scos revolverul! De fapt, muncitorimea a pățit-o mai rău cu urcarea salariilor; s-au urcat prețurile în așa măsură că nu mai pot să se aprovizioneze nici ca mai înainte!

13 mai. Scriu aceste rânduri, după ce m-am reîntors de la Budapesta, unde am luat parte la săptămâna culturală româno-maghiară și la întâlnirea colegială de 44 de ani!

Conform avizului telefonic primit de la Președinție, am mers la Arad (de la Timișoara cu Otto și cu doamna lui, în automobil), acolo am

⁶⁴⁹ Victor Feneșiu (1890 – 1952), membru al P.N.L., senator de Făget în perioada guvernării liberale dintre anii 1933 – 1937. Arestat de comuniști în 1948, a fost dus la Canal și a murit în localitatea Valea Neagră.

așteptat rapidul vineri, în 2 mai seara. Am avut rezervate paturi la vagon-lits, dar biletele de tren a trebuit să le cumpărăm noi, destul de scump.

Sâmbătă, în 3 mai, la orele 10, am sosit la Budapesta, unde am fost găzduiți la hotelul „Bristol”, având și cartele pentru masă. Am ajuns încă la serbarea de inaugurare a Colegiului „Mocsáry”, chiar la discursul lui Groza. Era de față și președintele republicii, Tildy, cu membrii guvernului. A urmat un program artistic, la care elevi și eleve maghiare din Budapesta au cântat cântece populare maghiare și române.

În aceeași zi după-amiază l-am vizitat pe domnul Coriolan Jucu, român lugojan, care cu lacrimi m-a primit – și pe doamna Capdebo cu fiul ei inginer, pentru care aveam ceva de la doamna Diel⁶⁵⁰ din Timișoara. Duminică dimineața am mers mai întâi la biserica greco-catolică de acolo, am făcut Liturghie cu dl. Jucu, apoi am mers la Groza, cu care am conferit asupra programului cu întâlnirea noastră din ziua următoare. La amiază a fost un banchet oferit de primarul Budapestei, seara recepție la legația română.

Luni, în 5 mai, la orele 10, am avut întâlnirea colegială la liceul reformat din strada Lonyai. După-masă îndată, Groza cu membrii guvernului au plecat. Noi am avut o întâlnire la Nagy Vilmoș, general și fost ministru de război. Marți, în 6, înainte de masă am mai umblat prin oraș, după cumpărături și cu diferite comisioane, iar după-amiază am mers la gară și ne-am îmbarcat în tren, cu care am plecat abia la orele 18. Am venit în vagonul ministerial. La Arad am sosit pe la 3, la 5.15 am plecat la Timișoara, aici am făcut Liturghie, m-am odihnit puțin și după masă am plecat, sosind cu bine acasă.

Sunt foarte mulțumit de călătoria pe care am făcut-o, la care cheltuielile le-am primit în parte înapoi, iar cealaltă parte cred că o să-mi iasă din mici cumpărături. Mă bucur că am putut face drumul acesta. Încercarea de apropiere între români și unguri e o chestiune reală, de mare importanță pentru viitor. Numai să nu se facă din ea o chestiune de partid, cum încearcă unii.

⁶⁵⁰ Ana Diel, mama Carlei Diel Brînzeu și viitoare cuscă (1892-1981).

La Budapesta viața e scumpă. Tot ce am cumpărat acolo e mai scump decât aici, în afară de articolele care la noi nu se găsesc deloc. În cele politice, ca și la noi. Mai este armată străină, noaptea este dezbracă lumea pe stradă. Orașul e într-o stare jalnică, mai ales Buda și podurile. Sunt nemulțumiri cu unele cercuri sus-puse, care fac afaceri.

Aici la noi, se vede, în legătură cu nemulțumirile muncitorești izvorâte de pe urma scumpirii traiului, guvernării au recurs la măsuri aspre, firește, tot împotriva reacționarilor. S-au operat o mulțime de arestări. În cauza aceasta aud că la Londra s-ar fi dat un avertisment. Primul mai a fost fără însuflețire în toată țara. Iar la 10 Mai s-au interzis – în afară de Te Deum – orice manifestații, copiii au fost închiși în școli, pentru serbări. La Lugoj au fost programate ceva serbări din partea sportului popular, dar au fost interzise și s-au făcut abia a doua zi, ca să nu fi venit degeaba echipele de la București.

În țară e o mare criză de numerar. Din această cauză târgurile merg slab, pe piață a scăzut prețul unor alimente, dar – interesant – nu la verdețuri, care sunt mai scumpe decât la București! Nica încă tot nu a isprăvit cu examenele, nici Pius. El la prima probă a luat nota cea mai mare (20), la titluri și lucrări; a 2-a probă (diagnostic), a reușit cu 18,65; să vedem când va isprăvi și cu a 3-a.

Am primit de la episcopie un frumos ajutor de la catolicii din America, în numerar, și e vorba să primim îmbrăcăminte și alimente. Dar aud că mai nou s-ar fi spus că America sistează ajutoarele fiindcă a auzit că România a dat Rusiei 400 vagoane de făină.

18 mai. Ulterior am auzit la Radio America spunându-se că guvernul român dezmințe că ar fi dat Rusiei 400 vagoane, ci doar a pus la dispoziția rușilor în România 400 vagoane. Armatele aliate – spune America – niciodată nu au luat din teritoriile ocupate, ci și-au adus de acasă.

După urcarea enormă a prețurilor pentru toate articolele de la stat, ca și pentru C.F.R. și poștă - de jaful de la telefoane nici nu mai vorbim – a urmat acum impunerea înmulțită cu 20 a industriei și comerțului. Pesemne, totul e calculat ca să iasă bine pentru planurile de

colectivizare. Sunt mici comercianți și industriași care nu vor putea suporta, mai ales că nici nu prea au ce vinde.

Un alt moment trist al zilelor actuale, pe lângă seceta ce ne amenință, sunt persecuțiile politice, începute în unele locuri în stil mare. S-a dat un ordin general: să se facă cât mai multe dețineri⁶⁵¹ și șicane la reacționari. La noi, har Domnului, situația a rămas destul de moderată, dar în alte locuri și-au făcut de cap. Au fost deținuți și mulți preoți de-ai noștri. Multă lume s-a refugiat. Însuși Camil, care a suferit atâta sub unguri, acum ne scrie de la Sebeș-Alba, unde a fugit cu șeful de gară. Pe Jiu s-au întâmplat cele mai mari grozăvii. Ne-a venit știrea că preotul Berinde de la Lupeni ar fi fost omorât; dar nu cu el s-a întâmplat asta, ci cu preotul ortodox Eftimie. Chemat la Poliție, noaptea, a fost lăsat liber, dar la ieșire l-a atacat o bandă pregătită, care l-a bătut crunt și l-a aruncat în Jiu, unde, venindu-și în fire, l-au maltratată mai departe, până nu știe cum a ajuns în casa unui creștin și de acolo la spital. Același lucru s-a mai făcut cu alți 5 inși, în aceeași noapte, afară de aceea au fost vreo 5 omoruri. La Petroșani au fost bătuți social democrații. Multă lume (învățători, notari), s-a refugiat, țăranii stau ascunși prin păduri. Însuși protopopul a făcut zece zile vizite canonice, apoi a venit la Lugoj.

Nu știu ce e cu Pius. Să nu fi isprăvit încă examenul? Ori a venit acasă și nu a trecut pe la noi? Și cu Lulu ce-i de nu mai vine de la Praga? Biata Nica o duce greu la București cu scumpetea și cu lipsa de alimente! Nici eu nu știu cum ne vom aproviziona pe iarnă.

Am renunțat la editarea catehismelor. S-a aprobat să le editeze Librăria Diecezană, dar nici ea nu are parale.

20 Mai. Azi dimineată a sosit Pius, iar după-amiază a plecat. A reușit, har Domnului, primul la examenul de medic-primar, primul din provincie, ceea ce nu a fost până acum. A sosit și Lulu de la Praga. Camil a venit cu dl. Ciugudeanu de la Odorhei. E grozavă teroare acolo!

25 Mai. Har Domnului, au venit ploii, care au salvat situația.

⁶⁵¹ arestări

În 23 seara a sosit Bety la noi, a adus lui Camil unele lucruri. A plecat aseară, cu dl. Ciugudeanu, care între timp a mai fost plecat, la Braşov. În 23 a fost aici părintele Măxer din Reşiţa tot din cauza terorii!

27 Mai. Azi am avut o şedinţă a comitetului plenar al „Apărării Patriotice”. A fost aici secretarul comitetului central. S-au ținut mai multe expozeuri, primul a fost al maiorului Bucurescu asupra momentului politic. Sensul ostil în care a vorbit despre anglo-americani m-a convins că situaţia e foarte serioasă şi războiul e inevitabil, cu toate că el a ajuns la concluzia că nu va fi război pentru că nu-l vor popoarele!

8 Iunie. De Rusalii am ținut misiuni la Homorod, de acolo am mers la Vulcan şi ieri am venit acasă. Am plecat vineri în 30 seara cu trenul de Ilia. Aici trenul de Arad a venit atât de încărcat încât nici o uşă de vagon nu se putea deschide. Am mers pe trepte, agăţat de bara de la uşă, de la Ilia până la Geoagiu. La Homorod un preot ortodox basarabean, auzind că eu vin acolo, a alarmat Sibiul şi a cerut să vină cineva şi de la ei. A venit a doua zi protopopul.

Mărţi, în 3 Iunie, dimineaţa am plecat la Vulcan, unde am sosit la amiază. Am stat aici până vineri dimineaţa, când am plecat înapoi, dar a trebuit să stau la Bouţar până sâmbătă dimineaţa. Pe Jiu am găsit mai mare lipsă de ploaie: fâneţele sunt compromise, păşune nu mai este. Abia acum a plouat puţin. Nicăieri nu am văzut aşa grădini, fâneţe şi pomet ca pe la Bouţar.

Pe Jiu e şi mizerie alimentară. Minerii câştigă până la 40 milioane lunar, dar n-au ce mânca. O comisie rusească (acum ei au acţiunile ce fuseseră ale ungarilor), a vizitat minele şi a întrebat unde sunt femeile. Pretind ca şi femeile să lucreze în mină. În interesul măririi producţiei, au fost invitaţi şi intelectualii să facă acelaşi lucru. Am găsit un învăţător, care o face regulat, ba aud că şi preoţi.

Până eram acolo, am auzit de cele întâmplare în Ungaria, cu fuga primului- ministru Nagy Ferenc şi cu schimbarea de guvern.

Pe drum am aflat că fiind în vizită la noi în ţară patriarhul Moscovei, Groza l-a dus şi pe la Băcia, în drum spre Timişoara. Multă lume se întreabă cât costă asemenea parade, când funcţionarii sunt

reduși cu 30%. La noi reducerea se face așa, că se pensionează 20% preoți pe lângă parohiile vacante; eu sunt cap de listă. Dar preoții rămân la locurile lor; să vedem ce voi face eu? Oare pe Lici nu-l va atinge această măsură? Ea face parte din programul de șicană, împreună cu arestările. Se spune că-i tratează mizerabil pe cei arestați, nu lasă pe nimeni la ei. Episcopul Hossu ar fi mers să viziteze pe preoții deținuți la Gherla și nu i s-a permis.

Preotul Surdu, neputând pleca din țară, a venit la episcopie. Aflu că s-a dat ordin tuturor polițiilor și jandarmeriei din țară să-l țină sub observație. Nenorocitul: nu a putut sta la Paris? Ori să nu-și fi prelungit șederea în țară. Poate nu ar fi fost timp să sosească denunțurile împotriva lui.

Fixez pentru posteritate cuvintele rostite de Patriarhul Moscovei la Sibiu, unde a fost primit cu mare paradă de Mitropolitul Bălan, acela despre care-mi spunea Petru că va fi epurat, dar care a scăpat fiind mare ortodox. Cuvintele patriarhului Alexei sunt dovada că Moscova încă tot mai râvnește să devină a treia Romă:

«Sunt adânc mișcat de această primire solemnă și cordială cu care ați cinstit Înalt Prea Sfinția Voastră și întregul popor, venirea mea în acest oraș.

Această măreață catedrală, această mulțumire a clericilor îmbrăcați în odăjdii sfinte și numerosul popor adunat aici mărturisesc despre adâncimea credinței poporului românesc care datorită acestei credințe tari în Dumnezeu a putut învinge toate greutățile și vicisitudinile, care s-au abătut în decursul istoriei asupra sa.

Eu ca prim dregător al mării Biserici Ruse, mi-am pus în gând să întrunesc la Moscova pe toți înalții stătători ai bisericilor autocefale ortodoxe din lume. Eu sunt fericit că această intenție a mea, de a convoca o consfătuire a reprezentanților bisericilor ortodoxe ecumenice, a găsit un ecou cald, atât în sufletul Înalt Preasfințitului Patriarh Nicodim și al Clerului, cât și al conducătorilor Statului, în frunte cu d. prim-ministru Dr. Petru

Groza. Deci, eu voi aștepta cu toată dragostea pe reprezentanții bisericilor autocefale din lume și în special pe reprezentanții bisericii autocefale române la Moscova, încredințat fiind că hotărârile care se vor lua, vor fi luate într-un singur suflet.»

21 Iunie. Sâmbătă, în 14 crt. seara, a sosit aici Pius și a stat până duminică seara. A vrut să vorbim în chestiunea unei excursii la Retezat (Gura Zlata), pe 15 Iulie.

Nica încă tot nu a venit acasă. A fost planul lor ca Mili să meargă de aici și Nica să o aștepte, însoțind-o de la București la Slănic, dar Mili vrea să meargă aiurea să-și trateze reuma și nu e dispusă să meargă la două băi, oricât stăruie Lulu.

Camil e tot aici și nu știu când i se va clarifica situația. Mă tem că Lici va fi revocat cu toate comprimările bugetare! Eu voi fi pus în retragere, dar rămânând pe loc. Așa se face și cu alți preoți, pe care îi trec la pensie, pentru a comprima bugetul.

De la sfârșitul lui mai, Dumnezeu ne dă ploi abundente. Grădinile sunt frumoase, la fel câmpiile. Vom avea pâine!

Ziarele aduc o știre gravă: guvernul român refuză acțiunea Truman pentru ajutorarea Europei!⁶⁵² Și asta înainte de a fi declarat ceva Moscova. Dar, dacă a spus așa Radio Moscova, trebuie să fie adevărat. Trebuie ca noi să fim cei dintâi. Noi am rupt relațiile cu Spania lui Franco, cum sub Antonescu noi am declarat război Americii, noi am aplicat sancțiunile față de Italia, pe vremuri! Noi suntem buricul pământului!

Radio Londra a spus într-o seară că revistele engleze se cenzurează în România, chiar și cele economice, unde se scrie favorabil

⁶⁵² Este vorba de „Doctrina Truman” privitoare la acordarea de ajutoare în vederea reconstrucției europene după al doilea război mondial, materializată în planul Marshall prin care se urmărea stăvilirea ascensiunii comunismului în Europa. Nu România a refuzat participarea la întâlnirea de la Paris convocată de miniștrii de Externe, francez și englez ci URSS a fost cea care a interzis statelor satelite să partice la acea întrunire de teama emancipării acestora de sub tutela sovietică.

despre U.R.S.S. Dar spunea că vor continua să le trimită, fiind aceste măsuri ridicele, neserieoase.

În legătură cu evenimentele din Ungaria a fost o mare discuție în Camera Comunelor. Attler, primul-ministru, a declarat ieri la o întâlnire muncitorească că în Răsăritul Europei popoarele sunt lipsite de cele mai elementare drepturi la libertate.

30 Iunie. Duminică, în 22 Iunie, iarăși a sosit aici Ciugudeanu și a plecat seara cu Camil, spre Săucel, conform unei telegrame primite de la Lici, că poate merge. Aseară a sosit înapoi ca să-mi isprăvească cotețul de la casa din curte și spune că situația încă nu-i destul de clară, dar că azi pleacă definitiv, merge pe Târnave. În chestiunea arestărilor de la noi a spus Londra că atât guvernul american, cât și cel englez au protestat energic la guvernul român. A fost o discuție în Camera Comunelor și în ceea ce privește ratificarea tratatului de pace cu România: ei sunt dispuși să o facă cât de curând, dar spune că ar trebui să o facă și România. Aseară iarăși a spus Londra că guvernul român nu a răspuns la protestul englez. Chestiunea atinge angajamentul României luat în tratatul de pace.

Sâmbătă, în 29, a plecat Mili la București, de acolo la Slănic. Scumpul nostru Lulu a aranjat așa că stă la Banca Națională. Aseară au sosit la noi părintele Oltean din Bouțar cu doamna.

Duminică am avut serbările Murgu, la care m-au ales iarăși președinte, la o secție creată anume, cea „protocolară”.

5 Iulie. Duminică, în 30 seara, a sosit Camil înapoi și a mai stat patru zile, apoi joi seara a plecat definitiv. Mi-a pus la rând unele lucruri prin curte, rămânându-i foarte obligat. Situația nu și-o vede destul de clar, așa că merge direct acasă.

De când a plecat Mili, am tot așteptat pe Nica și abia ieri, vineri dimineață, a sosit. Noroc că a venit, are cine să pregătească masa pentru astăzi seara, la care am invitat pe președintele comisiei de bacalaureat – pe care mi l-a recomandat Pius ca pe un prieten al său – cu doi profesori și cu prefectul Proștean.

Conferința de la Paris în cauza ajutorului propus de americani pentru reconstruirea economică a Europei a eșuat din cauză că Rusia nu

a aderat la acțiune. Se va face, cu celelalte state, blocul apusean economic, mai târziu desigur va fi și politic.

Aseară spunea Londra că în America emigranții iugoslavi, bulgari, români și maghiari vor începe o acțiune pentru înlăturarea ingerințelor comuniste din țările Europei de sud-est. Asta vom vedea ce dezvoltare va lua!

Scumpii mei copii mi-au trimis parale pentru necesitățile de aprovizionare: Pius 10, Lulu 45 milioane. Lici ar fi scris de la Istanbul prin ministrul nostru de la Ankara că în parte i-a apărut deja „Istoria literaturii române”.

7 Iulie. Sâmbătă, în 5 crt. seara, am avut la masă pe prof. Lupașcu, președintele comisiei de bacalaureat, împreună cu profesorii Hurdubeț și Oancea și cu prefectul Proștean. S-au simțit foarte bine, până la orele 2. Nica a pregătit o cină minunată, care a și costat peste 2 milioane!

Ieri a sosit la noi și azi a plecat prof. Cioloca din Caransebeș, venit iarăși în cauza procesului meu, dar fără a se prezenta la Tribunal, pentru că citația fusese pe 19 Septembrie, așa că s-a amânat iarăși. El îmi spunea că ar fi auzit de la un ceferist că vin din Rusia vagoane de cereale umplute cu arme!

Azi cenzorul oficial era să renege aprobarea „Catehismului” de clasa a II-a pentru expresia „jidovi” și pentru ilustrația cu ochiul lui Dumnezeu, ca fiind ochiul lui Maniu de la alegeri!

Mili ne scrie că a sosit bine la Târgu Ocna.

Zilele acestea s-a terminat în chip rușinos chestiunea protopopului Suciu. A fost dat afară din președinție. Nu l-au deferit parchetului din anumite considerații politice, ba fiind și preot! Dar rușine ne-a făcut destulă!

16 Iulie. Azi după-amiază am sosit de la București, unde am plecat joi, în 10 crt., și am sosit vineri la 10. Imediat am mers la Ministerul Cultelor, unde mi-au verificat fișa de pensionare, pe care am dus-o în 12 la Casa Generală de Pensii înreg. Nr. 44170), și la Inst. Gen. de Asigurări în 14 (nr. 26223). Am stat și cu scumpul meu Lulu trei zile. El e pe cale de a-și cumpăra ceva imobil și pare că va reuși să

obțină și pașaportul. De aceea nu am mai stat să vorbesc cu Groza pe când vine de la Sofia.

Duminică am servit la Notre-Dame, în locul fratelui Mălaiu, dispărut. A dispărut și fiică-sa, pe care erau pe cale să o aresteze. Arestările acestea sunt condamnate și de „Memoriul” lui Tătărăscu, care a descris cu multă bărbăție realitatea de la noi, se crede că chiar cu aprobarea Comisiei Aliate.

P.S. Vasile (A)⁶⁵³, de la care am aflat multe lucruri interesante, îmi spunea că și el împreună cu Niculăieș sunt luați la ochi de astă iarnă, de când Agon a aranjat ciclul de conferințe la Ateneu despre credința în Isus Hristos. Chiar până am fost eu acolo se spune că s-au făcut arestări de la Clubul Național-Țărănesc, ba chiar și Maniu ar fi sub pază la sanator.

La banchetul de la Patriarhie, când a fost aici Alexei, Petru a vorbit contra catolicismului, care, depășindu-și misiunea religioasă, s-a pus în slujba reacțiunii anglo-americane. La care Alexei a declarat că de aceea convoacă la Moscova pe reprezentanții ortodoxiei ca să oprească valul de expansiune al catolicismului. Dar, după cum anunță Reuter, Patriarhul Ecumenic nu recunoaște convocarea făcută de la Moscova, ci pretinde pentru sine acest rol.

Și alte lucruri îmi mai spune P.S. Vasile: că a fost pe la el marele unitofob din alte vremuri, Aurel Popa, care înjură ortodoxia. Bălan de la Sibiu pare a nu sta bine: arestarea lui Nichifor Crainic i-ar fi putut cauza neplăceri. Pe de altă parte, se spune că Patriarhul Moscovei s-ar fi exprimat despre el că nu e un om de încredere. Poate îl va ajunge mâna Domnului, după atâtea nelegiuiri ce a făcut. P.S. Vasile îmi mai spunea și de ceva scrisoare venită din străinătate, pentru ajutorarea victimelor de acasă.

Cineva a văzut la Externe telegrama lui Rădescu, prin care acesta pune în vedere guvernului că ori primește invitația la Paris⁶⁵⁴ ori

⁶⁵³ Aflat în vizorul securității, probabil că autorul s-a temut să-i scrie numele în întregime. E vorba de părintele Vasile Aftenie.

⁶⁵⁴ Vezi nota de la paginile anterioare.

e sfârșitul României. Telegrama aceasta „ultimativă” a fost semnalată și în ziarul *Semnalul*.

Cam slab se laudă Blajul cu noul administrator apostolic P.S. Ionel Suci. Absentează cu săptămânile, umblă ținând exerciții spirituale și spovedind pe la București, Brăila etc., dar de bisericile lui din regat nu se interesează.

19 Iulie. Deținerea⁶⁵⁵ frunțașilor național-țărăniști (Mihalache, Penescu, Carandino ș.a.), în momentul când voiau să fugă cu avionul în străinătate a fost o lovitură strașnică dată opoziției din partea guvernului. Va urma dizolvarea partidului și slăbirea opoziției în toate privințele. Desigur, ei în străinătate s-ar fi alăturat la acțiunea începută de Nagy Ferenc.

Liturghiile primite nu demult, a 2.600.000 stipendiul, sunt o mare afacere pentru clerul nostru!

1 August. Sâmbătă, în 27 Iulie, a sosit Mili de la Slănicul Moldovei. Durere, chiar acum s-a îmbolnăvit Pius de icter.

Eu am fost sâmbătă, în 27 Iulie, la Timișoara, la serbările Facultății de Medicină. A luat parte și primul-ministru. Pius fiind bolnav, nu a putut lua parte. În ziua aceea însă se simțea mai bine. Ulterior i s-a făcut rău și a trebuit să înceapă tratament cu penicilină. A slăbit mult. Cum s-au năruit planurile cu excursia la munte!

Luni, în 29 Iulie, a murit canonicul Iosif Popa. A suferit de prostată, nu s-a operat la timp, iar când s-a operat, l-a copleșit uremia și după prima operație a murit. S-a împlinit cu el ceea ce îmi profețea mie când am mers la operație: las că-l aduc în copârșeu acasă! Dumnezeu să-l ierte!

Aud că cineva a fugit din țară, cu companionii săi, cumpărând toate locurile din avionul București – Timișoara, în afară de două. Când a pornit avionul, au scos revolverul și l-au silit pe pilot să meargă în altă parte, ducând și pe ceilalți doi pasageri, care nu făceau parte din societatea lor!

Azi a fost Mili cu Nica la Timișoara. Au văzut pe Pius, care a slăbit rău, dar e mai bine.

⁶⁵⁵ arestarea

A fost căutat preotul Surdu, mi se pare spre a fi deținut. Se știe demult că asta va urma. Cine știe unde îl vor găsi?

Lulu ne-a telefonat că și-a luat un apartament (pare că numai în chirie), trebuie să-i trimit mobila și Nica să meargă la el!

7 August. Am fost la Timișoara să-l vizitez pe Pius și i-am dus câte ceva de acasă. Scumpul de el e pe cale să se însănătoșească, dar a slăbit mult.

În gazeta *Tribuna Românească* de la București au apărut o serie de articole prin care e atacat Pamfil Ripoșan, secretar de ambasadă la Londra. Pare că atacul vine din apropierea lui Ralea, a ambasadorului său. Dar cred că asta îi sună și lui Petru.

Zilele acestea a fost arestat și canonicul Ienea, ca național-țărănist. E grozav!

Nu știu cum va fi cu aprovizionarea, se spune că toată recolta va fi naționalizată.

16 August. Azi dimineață am sosit de la București, unde m-am dus cu mobila lui Lulu. Am plecat cu vagonul în 10 crt. pe la amiază și am sosit la București marți. Era momentul suprem, căci se anunțase schimbarea banilor și așa am putut să facem transportul și cumpărăturile încă cu banii vechi. Am dus cu mine și lucruri care au trebuit readuse fiindcă Lulu și le cumpăraseră deja. Am rămas uimit de frumosul apartament pe care și l-a închiriat Nica și mai ales de frumoasele lucruri cumpărate de Lulu! Nu mi-aș fi închipuit niciodată că se poate instala Lulu, din puterile lui, așa cum s-a instalat! Să vedem ce va fi cu cununia lui!

Felul cum s-a făcut stabilizarea leului a căzut ca o bombă! Cei în călătorii aveau să se anunțe acolo unde se găseau, dar dacă nu au dus banii cu ei?! Și dacă i-au dus nu li s-au schimbat decât 3 milioane în 150 lei, pe când călătoria e așa de scumpă în moneda stabilizată! Toate prețurile au fost stabilite în proporție enormă față de schimbul leului. Vom vedea cum vom mai trăi!

Încolo, lumea la București e absolut dezorientată.

Canonicul Moldovan e la Văcărești, Surdu e la Ministerul de Interne, ambii cer alimente!

Am fost la „Ajutorul Catolic American”, unde am făcut cunoștință cu simpaticul inginer Greceanu. Ieri, în 15 August, am servit, predicat și spovedit în str. Polonă. Am mers împreună cu Camil, care mi-a fost de mare ajutor! Nica a mers și ea și a rămas la București.

22 August. Săptămâna aceasta Lugoș-ul a avut parte de o priveliște dezgustătoare: directorul „Industriei Textile” împreună cu doi funcționari, ce fuseseră deținuți pentru nereguli, au fost luați de „popor”, purtați pe stradă cu inscripții și puși la stâlpul infamiei. Dar încă nu li s-a făcut judecată și nu se știe cum va ieși! Același lucru s-a întâmplat cu fostul director al Economatului județean, care și-a tăiat apoi venele.

Multă comedie a fost și cu schimbarea banilor!

Iar trenurile au trebuit reduse, fiindcă nu mai călătorea aproape nimeni, din cauza lipsei de parale și a tarifului enorm de ridicat. Același preț enorm e la tot ce dă Statul (țigări, spirt, sare), și la ce se dă Statului (timbre, impozite).

29 August. Stabilizarea pare nestabilă. S-a schimbat de două ori mercurialul prețurilor până acum, din cauză că nu se aduce nimic în piață. Țăranii nu vor să vândă pe prețuri scăzute, când toate articolele monopol și industrial ce cumpără ei sunt atât de urcate! E într-adevăr de neînțeles!

De câteva zile nu mai ascult radioul acasă, s-a stricat. Dar aud vești diferite: că nu știu câte vapoare americane cu armament merg spre Grecia, că turcii întăresc frontiera spre Bulgaria, că Moscova s-ar fi plâns că în zona Austriei ocupată de anglo-americani aceștia ar recruta soldați ruși (fugiți la ei), și i-ar instrui în vederea războiului.

Ieri a trecut pe aici Otto cu familia, mergând spre Deva, Sibiu, București. Nici el nu știe ce și cum va fi. Se vorbește de un guvern al poporului (partidul unic al muncii), în frunte cu Gheorghiu-Dej și cu Bodnăraș la Externe. Dar – cum spune fiul lui Groza, venit acum de la Moscova – Petru stă atât de bine la Stalin, încât până trăiește acesta, el nu se va mișca din loc. Cu Tătăărăscu vor, de fapt, să isprăvească. Spune Otto că Petru povestește următoarea anecdotă caracteristică lui (mai ales că o povestește el): la Președinție, în spatele biroului unde stă el, e

un mare tablou pe perete, cu Hristos răstignit. Cum stă el la birou, odată aude: „Petre, Petre!” – „Ce e Doamne?”, întreabă el, întorcându-se. – „Scoate-mi cuiul.” – „Pentru ce să-l scot, Doamne?” – „Să-ți dau un picior!”

Aud că profesorilor din străinătate nu li s-ar mai plăti salariile. Dacă e așa, ce va fi cu Lici?

3 Septembrie. Duminică, în 31 August, am fost la Ohaba, la introducerea ca paroh a lui V. Ungurean.

Aștept să-mi vină pensia. Ceilalți au primit avans la salariu ori la pensie, eu nimic. Situația generală e proastă, nimeni nu are parale. Se face statificarea comerțului, raționalizarea tuturor articolelor. Pe de altă parte, orizontul se întunecă tot mai mult. În Banat vine armata „Tudor Vladimirescu”.

Nu știu cum își vor putea da oamenii copiii la școală, din cauza scumpetei.

Nica și Lulu nu scriu nimic de la București. De Pius îmi spunea alaltăieri cineva că îl laudă toată lumea, chiar și studenții, deși e cam aristocrat!

11 Septembrie. Duminică în 7 și luni în 8 crt. am fost la Racovița, unde am inaugurat noua casă culturală și am asistat la instalarea noului paroh. Tot așa fusesem duminică, în 31 August, la Ohaba.

I-am trimis două pachete lui Lulu. Am cumpărat o purcea cu 800 lei. I-a scris Lulu lui Pius că Lici va fi rechemat.

Azi am fost la adunarea „Apărării Patriotice”, unde s-a hotărât acțiunea în favoarea Greciei democratice.

Pentru iarnă ne-am aprovizionat binișor și mai urmează celelalte.

17 Septembrie. Vineri, în 12 crt. dimineață, au sosit Bety și Ciugudeanu și au plecat sâmbătă seara. De la Lulu și Nica am primit ieri două scrisori, le trebuie multe provizii. Pentru Lici lucrează Lulu ca să rămână asistent la București.

În *Răsunetul* din 14 sept. a apărut o notiță, în care se spune în legătură cu comprimările în cler că s-a primit cu mulțumire

comprimarea mea și cea a lui Ancușa de la Caransebeș. Am aflat că această notiță a fost dată de comuniști și proprietarul ziarului a fost silit să o publice, contrar l-ar fi suspendat. Ce pot avea comuniștii cu mine? O să aflu mai târziu.

21 Septembrie. Aflu că notița din *Răsunetul* a fost dată de comuniști ca să compromită ziarul prin aceea că-și atacă proprii colaboratori. Vor să-l suspende ca să scoată altul în locul lui.

La aerodromul nostru a venit iarăși aviația rusească. Acum, când a intrat în vigoare tratatul de pace, armatele străine părăsesc țările ocupate în timp de 90 de zile.

La adunarea generală a ONU sunt mari discuții!

1 Octombrie. Ca răspuns la notița dată de comuniști a apărut în *Răsunetul* o lămurire dată de la Episcopie, de canonicul Dr. T. Voștinaru. Nu s-au putut stăpâni nici ceilalți să dea ceva: o lămurire în care arată că nu s-au făcut comprimările întotdeauna din motive politice. Va să zică sunt și din motive politice! – am vrut să le răspund, dar îi las în plata Domnului!

«O LĂMURIRE

Primum următoarele:

Mult Stimate Domnule Țăran,

Informația din nr. 35-1947 a „*Răsunetului*”, privitor la Păr. Prepozit Dr. Nicolae Brînzeu, a cărui comprimare ar fi fost privită cu bucurie de clerul nostru, nu corespunde adevărului. Clerul numai regreta poate această comprimare.

Munca pe care a desfășurat-o și o desfășoară și astăzi pe teren administrativ și literar, numitul Prepozit a fost apreciat de însuși On. Minister al Cultelor, care din propriul său îndemn, fără nici o sugestie din altă parte, a acordat M. Sale gradăția de merit, de care în Biserica Unită sunt doar trei.

Când la 17 August 1946 M. Sa a împlinit 63 de ani, în raport cu sentimentele clerului, Consiliul Eparhial a cerut rămânerea pe mai departe a Prepozitului Nicolae Brînzeu.

Dacă nevoile bugetare nu ar fi silit On. Minister al Cultelor să facă reduceri de personal atât de mari, credem că Ministerul Cultelor ar fi aprobat cererea Consiliului Eparhial. De altfel comprimările la cler s-au făcut în așa fel, că trecând la Cassa Generală de Pensiuni, rămân mai departe în funcțiune.

Îmi țin de datorie să vă aduc aceasta la cunoștință din respect față de adevărul pe care-l servește foaia D-voastră și dintr-un profund sentiment de apreciere față de persoana D-voastră.

Cu cele mai profunde sentimente de stimă:

Can. Dr. Teodor Voștinaru

Notar Capitular

Lugoj, la 19 sept. 1947»

Mi-a venit decizia de pensionare și am ridicat pensia pe o lună. E abia ½ din cât mi-ar fi acum salariul. Dar sperăm că se va rectifica!

Lulu a telegrafiat că mama trebuie să meargă la Băile Herculane. Mama a trimis o scrisoare prin care ezită; Lulu a răspuns printr-o altă telegramă, primită azi, în care stăruie și mai energic. Ne spune că Nica va pleca la sfârșitul săptămânii și că va aduce știri bune de la Lici, care cere de urgență extrasul de naștere. Pare că Lici e pe cale de a se însura! Dea Domnul!

6 Octombrie. Mili a plecat joi, în 2 crt., la Herculane și scrie că s-a așezat bine. Să vedem când ajunge Nica acolo.

E înspăimântătoare situația cu aprovizionările. Poliția îi urmărește mai aspru pe cei ce cumpără decât pe cei ce vând cu suprapreț. Dar ce să faci ca să trăiești? Lumea fuge îngrozită de la București, unde nu se mai găsește nimic. Ieri a fost aici, la o adunare publică, ministrul Finanțelor, domnul Alexandrini⁶⁵⁶. A vorbit cu multă deferință despre comuniști. Dar în țară erau câțiva care se prefăceau că

⁶⁵⁶ Alexandru Alexandrini, jurist, membru al P.N.L., deputat de Lugoj în perioada guvernării liberale dintre anii 1933 – 1937. Ulterior a trecut în aripa Tătăărăscu și a fost ministru de Finanțe în primele două guverne prezidate de Petru Groza între anii 1945 – 1947.

sunt beți și făceau mereu scandal. Desigur, situația tătarăscanilor nu e ușoară!

Congresul de ieri al social-democrațiilor la București a hotărât fuziunea cu comuniștii. S-a reînființat internaționala comunistă, ceea ce – se spune – e o declarație de război virtuală făcută politicii americane. Generalul De Gaulle a spus că America e hotărâtă ca prin război să împiedice pornirile imperialiste ale Rusiei.

Azi a venit iarăși un pachet din străinătate, cred că tot din Turcia. Am trimis la Pius să-l scoată de la Vama Timișoara.

Zilele acestea începe procesul Maniu. Aud că e vorba să fie executat la Cluj, în mijlocul ungarilor!

14 Octombrie. Aseară, luni, am sosit de la Băile Herculane, unde am fost să vizitez pe mama și pe Nica. Am petrecut cu ele două zile plăcute. Venind acasă, am găsit aici pe doi nepoți de la Vulcan: pe Dan al Ivanei și pe Lițu Bogățean, soțul Genicăi. Ambii sunt băieți simpatici, care nu ne fac de rușine!

Toate ca toate, dar orizontul e întunecat. Scumpetea se urcă vertiginos, răsturnând stabilizarea; aprovizionarea e rău aranjată, culmea incapacităților! Relațiile externe tot mai încordate: arabii amenință cu război în Palestina, aliații în Grecia, știe Dumnezeu ce va mai fi!

26 Octombrie. Vineri, în 24 seara, au sosit acasă Mili cu Nica. În 22-23 crt. a fost la Oradea o conferință episcopescă, la care s-au discutat mai multe chestiuni, fără hotărâri de Dai Doamne! Între altele, și de pensionarea canonicilor, de distincțiile de la Roma, de mutarea Mitropoliei la București.

Lici rămâne mai departe detașat la Istanbul, cum a avizat Ministerul liceul de aici.

Duminică, în 26, am fost delegat la Timișoara, la înscăunarea Mitropolitului ortodox de acolo⁶⁵⁷. Vorbirea pe care am ținut-o a fost mult aplaudată. L-am găsit pe Pius bine, am luat masa la el, nu am mers la banchet. Am găsit o atmosferă ostilă noului Mitropolit, grație ținutei lui politice, a cărei remunerare ar fi fost crearea Mitropoliei. Ulterior aud că s-ar fi făcut Mitropolia și în ciuda lui Bălan de la Sibiu.

⁶⁵⁷ Este vorba de Mitropolitul Vasile Lăzărescu, fostul episcop al Caransebeșului.

Guvernul a dat ordin ca toți preoții în biserici să vorbească poporului despre crimele fostului Partid Național-Țărănesc, amenințând că aceia care nu o vor face, vor fi considerați dușmani ai regimului. Grea situație!

Gravitatea situației o arată succesul lui De Gaulle în Franța la alegerile comunale, din care cauză s-a convocat mai curând adunarea națională și guvernul și-a dat demisia! Nu se înțeleg nicidecum cu rușii la ONU! Problema greacă e pe ascuțiș. La noi acum a avut loc, la Banloc, o consfătuire, la care se spune că au luat parte reprezentanții Iugoslaviei (cu Tito), Ungariei, Poloniei, Bulgariei...

Azi am cumpărat un purcel cu 2.050 lei, pe banii primiți de la Lulu.

Mai în vară am făcut un Memoriu către Sf. Părinte, din partea Episcopiei noastre, în cauza definiției Asumpțiunii ca dogmă. Acum sosește răspunsul Nunțiatului (nr. 961 din 12 Octombrie 1947), care vorbește în termeni foarte elogioși despre această lucrare.

Curtea de Apel din Timișoara a absolvit pe funcționarii de la „Industria Textilă”, puși la stâlpul infamiei în chip atât de supărător (vezi 22 August).

14 Noiembrie. Ieri dimineață am revenit de la București, unde am plecat sâmbătă, în 1 Noiembrie. Am mers chemat de Lulu, ca să încerc obținerea pașaportului lui pentru Turcia. Pe el l-am găsit bine, iar isprava pe care am făcut-o se va vedea mai târziu. În orice caz, chestiunea a rămas în mâinile lui Petru, care mi-a arătat toată bunăvoința. Am fost de două ori la ei la masă. El își scrie memoriile și a stăruit să scriu și eu despre copilăria noastră, ceea ce i-am și promis.

Au fost zile pline de evenimente, care au îngreunat mult contactul meu cu Groza, dar acela odată reluat s-a repetat. Era săptămâna prieteniei româno-sovietice, procesul lui Maniu și ieșirea din guvern a partidului lui Tătăreșcu.

În ceea ce-l privește pe Maniu, gândești că Dumnezeu a voit ca el în acest chip să-și sfârșească trista-i carieră, care nu a cultivat decât negațiunea. Și tot el a introdus ura ca bază de tratament a adversarilor (cazurile lui Tătăreșcu și V. Pop).

Ieșirea lui Tătăărăscu și a partidului său din guvern se crede că va fi urmată de urmărirea lor ca și criminali, dar Groza spunea că ei rămân mai departe în guvernământ făcând opoziție loială. Tot așa se spune că Regele a fost sfătuit să plece din țară și să nu se reîntoarcă; în realitate, el a plecat la nunta din familia regală engleză, în deplin acord cu guvernul.

Am participat la instalarea noului ministru al Cultelor, dl. Stanciu Stoian, unde atât acesta, cât și domnul prim-ministru au vorbit interesant, dar accentuând că Biserica să-și vadă numai de treaba Altarului.

Cu privire la situația generală, nimeni nu prevede izbucnirea noului război înainte de 1-2 ani, afară de cazul că Rusia nu l-ar începe mai curând.

Am fost și pe la Nunțiu, de la care am obținut cauciucuri pentru Episcopie, și pe la Ajutorul American.

4 Decembrie. Săptămâna trecută toți episcopii catolici au fost chemați de Nunțiu la o conferință comună, la București. Au fost și la primul-ministru și la ministrul Cultelor. Episcopul nostru a venit acasă foarte bine dispus. Față de zvonul că se iau sesiile parohiale, ministrul Cultelor i-a asigurat că nici vorbă. Or, chiar acum a început în județul Severin acțiunea de a se lua sesiile preoților, lăsându-le numai 5-10 iugăre. Camera agricolă spune că nu este niciun ordin, dar recomandă să nu ne amestecăm. E politica faptelor împlinite.

Privesc cu multă îngrijorare fierberea ce se resimte în lumea întreagă: în Franța, în Italia lupta dreptei cu stânga, la Londra conferința miniștrilor de Externe, Anglia merge la Moscova să facă tratat economic pentru a se ajuta. Arabii protestează împotriva divizării Palestinei, Mareșalul Tito a fost la Sofia, la noi au fost membrii guvernului ungar, vor veni și Tito și bulgarii!

7 Decembrie. A trecut și Sf. Nicolae cu bine. Ieri după-amiază a sosit Pius și astăzi seară a plecat. A adus o sticlă de șampanie, pe care am golit-o aseară, în familie. Telegrama multe, draguțe, și de la Istanbul. Vizite, și anul acesta, vreo 30. Am avut gustări destule, noroc că săptămâna aceasta am tăiat porcul. A fost de 130 kg.

Situația internațională foarte complicată. În Franța mari greve cu tulburări.

14 Decembrie. În fine, măsurile energice luate de guvernul francez sub șefia lui Schuman au reușit să pună la punct tulburările, care ar fi putut avea urmări fatale pentru Europa întreagă. Acum să vedem cum se vor înțelege cei mari la Londra, unde miniștrii de Externe au conferință deciziară.

Lucrez la Memoriile mele, partea I, tinerețea, la care i-am promis lui Petru că voi începe în curând. Sper ca de Anul Nou să le dau gata, pentru a i le supune spre editare⁶⁵⁸.

Toate ar fi bune, numai Lulu văd că nu reușește să plece.

24 Decembrie. E seara de Crăciun. O petrecem numai cu Nica, Pius nu vine decât a doua zi, cu Carla ca logodnica lui. Alaltăieri am fost la Timișoara, a fost procesul de divorț al lui Carla cu Bolchiș, eu am fost rugat de Pius să o pețesc pe Carla de la mama ei. Am fost și pe la Otto, el așa vede că numai trei mențin comunismul în Europa: Stalin, Tito și Dimitrov.

Am fost și la doctorul Metz, cu durerea ce simțesc în piept, la partea dreaptă. Nu e în legătură nici cu plămânii, nici cu pleura, e ceva reumatic. O să vedem.

Aseară s-a anunțat că ministrul de război, generalul Lascăr, a demisionat. În locul lui a fost numit Bodnăraș. Aici la noi au fost percheziționați toți preoții ofițeri și au trebuit să declare unde le este revolverul.

Lulu poate vine de Anul Nou, pe atunci își ia concediu și poate merge la munte.

Prietenul Axente Țăran îmi scrie să trimit după cele 10 kg de țuică. Nu știam ce vrea. Ulterior îmi spune directorul Simu că Țăran a pierdut pariul făcut cu noi amândoi: că de Crăciun se duce guvernul. Numai un om naiv ca el a putut face un asemenea pariu. Nu am nevoie de țuica lui!

⁶⁵⁸ Este vorba despre memoriile ce cuprind perioada anterioară acestui jurnal, referitoare la copilărie, studenție și preoția tânără. Ele au fost publicate sub titlul *Memoriile unui preot bătrân* (Ed. Marineasa, Timișoara, 2008).

26 Decembrie. Azi a sosit Pius cu Carla. Lici ne telegrafiază că a fost numit de guvernul turc într-un post bugetar. Har Domnului că s-a aranjat astfel!

Pentru după Anul Nou se prevăd mai multe șicane. Acum câteva zile mi s-a făcut verbal comunicarea de la Școala Normală că dorința „Consiliului de educație” e ca noi să ne retragem Capela de acolo. Probabil o să încerce și statificarea edificiului. La fel aud că vor să ne ia edificiul școlii primare de aici, unde e acum Corul „Lyra”.

Casa de la București, str. Batiștei 39, unde era vicariatul Mitropoliei cu reședința, trebuie și ea evacuată.

30 Decembrie. Alaltăseară a plecat Pius cu Carla, după ce am petrecut împreună două zile atât de plăcute!

Sunt consternat că în biserica ortodoxă a fost posibil să se aleagă episcop Sebastian Rusan⁶⁵⁹, la Maramureș!

Astă seară s-a comunicat la radio abdicarea Regelui Mihai I.

Cu aceasta, anul 1947 se încheie! El a fost cum a fost, putea să fie și mai rău. Mulțumim lui Dumnezeu că a trecut!

⁶⁵⁹ Sebastian Rusan (1884 – 1956), episcop ortodox de Maramureș, instalat în decembrie 1947, iar din februarie 1950 mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Anul 1948

1 Ianuarie. În numele Domnului! Bine ai venit, An Nou, de ne-ai și aduce bine!

Am petrecut Revelionul simplu de tot acasă. Eu m-am culcat, ca de obicei, Mili cu Nica au stat până la miezul nopții. A doua zi, vizitele și felicitările obișnuite.

3 Ianuarie. De la Lulu, o scrisoare de Anul Nou. Ne povestește cum a petrecut sărbătorile. A răcit și de aceea nu crede că va merge la munte. Căci acesta îi era planul, fiindcă acum și-a luat vacanță. Mai bine venea acasă. Ne mai comunică ce i-a scris Jacqueline: că ne-au trimis un colet de 31 kg cu diferite alimente. Extraordinar. Numai să le primim în pace!

Ieri am depus jurământul pe republică. Au luat parte reprezentanții autorităților și ai partidelor politice. A vorbit delegatul prefectului și secretarul partidului comunist.

Azi am primit pensia recalculată: 7408 lei.

8 Ianuarie. Din puțină iarnă ce am avut, deodată s-a făcut primăvară: s-a topit zăpada și din cauza ploii nu am ieșit la râu de Bobotează. Așa s-a rânduit și la București ca sfințirea să se facă în fața Patriarhiei, poate din cauză că nu era cine să arunce crucea în Dâmbovița.

Se spune că plecarea Regelui e comentată în diferite chipuri și chiar el a promis niște declarații.

13 Ianuarie. Duminică, în 11 crt., am avut la masă pe domnii Dr. Bucur, Leo Ionaș și Rusu. Am petrecut bine. În aceeași zi am primit vizita doamnei și domnului Pattyánski.

16 Ianuarie. Ieri a venit ordin de suspendare a apariției tuturor publicațiilor din Lugoj, probabil din toată țara. Deci nici *Sionul Românesc* nu va mai apare.

19 Ianuarie. Ieri a fost la noi Petean cu doamna și învățătorul Săbăduș cu doamna. Aud că unii dintre conducătorii Partidului Comunist din localitate ar fi fost înlocuiți din cauză că cineva dintre

membrii lor și-ar fi făcut nunta la „Dacia” cu 200 tacâmuri și cu șampanie. De unde atâta zahăr (2 saci ?). Se mai spune că și-ar fi cumpărat case.

Azi a fost pe la noi doamna Mihulea.

23 Ianuarie. Ieri am avut dezbaterea faimosului proces care mă ține din 1945.

Între timp, Dumnezeu a făcut dreptate: primul procuror Rezei a fost comprimat, protopopul Suciu a fost absolvat de paroh și protopop al Lugojului!

Azi am primit de la Constantinopol telegrama în care Lici ne anunță că s-a căsătorit cu Arșă: „Maries Arche”. Har Domnului că s-a făcut și asta! Dacă ar putea merge și Lulu la mireasa lui... Cununia lui Pius nu ar mai fi întârziat mult, dacă ar fi reușit azi să obțină Carla sentința de divorț.

Până acum am avut tot iarnă ușoară, cu puțină zăpadă și ger, care au trecut repede. A urmat vreme ca în martie. Azi începe să fie mai frig.

30 Ianuarie. Credeam că se va schimba vremea spre zăpadă, dar după ce ieri a plouat mult și mărunț, azi noapte s-a înseninat și azi e soare și cald, ca în Aprilie.

Am primit sentința Tribunalului în procesul Suciu: achitare! Har Domnului că am scăpat de necazurile acestui proces!

Zilele acestea am primit prima scrisoare de la Arșă, încă dinainte de a fi cununați.

10 Februarie. Ieri a fost cununia lui Pius. Am fost cu toții la Jebel, unde am fost admirabil găzduiți și am primit o masă ca în povești. A fost bună ideea lui Pius ca actul să fie făcut discret și familiar. Am mers dimineața (puțină complicație la tren, fiindcă ei au plecat, cu Nica, din Timișoara, cu primul tren, iar eu înțelesesem să mergem cu al doilea. Mili a mers înainte cu trei zile), am făcut o Liturghie la care s-a împărtășit toată lumea, apoi Sfercoci a făcut cununia. Har Domnului că am trecut și peste asta. Dumnezeu să le dea noroc. E o pereche admirabilă, Carla e o fată bună.

Lici ne-a comunicat, spre marea noastră bucurie, că episcopul Varuhas a săvârșit cununia lor.

Încolo, nimic deosebit pentru noi. Țăranii sunt necăjiți că li se cere prea mult porumb, după ce fusese lăsat liber la vânzare. Guvernul nostru a avut delegație la Moscova, unde s-a încheiat tratatul de alianță. Prin acesta ne-am asigurat mari avantaje țării noastre.

Marii aliați se acuză reciproc de a fi încurajat pe Hitler în ascensiunea lui.

Guvernul, în cadrul reformei învățământului superior, vrea să ne facă o Facultate de Teologie Catolică. Episcopii nu sunt de acord: Hossu și Rusu o vor la Cluj, ceilalți la București. Frențiu e bolnav, n-avem mitropolit, mă tem că din cauza neînțelegerii se va pierde ocazia.

26 Februarie. Azi am sosit de la Vulcan, unde am mers să văd de gardul ce trebuie făcut. Cred că am aranjat totul. Pe acolo i-am găsit pe ai noștri bine, dar în general, muncitorimea o duce rău și e nemulțumită. Insuficient aprovizionată, salariile sunt modeste, trebuie să-și plătească acum chiria și cărbunii. Ceea ce e mai grav e că nu mai sunt transportați cu camionul de la Vulcan la Aninoasa și la Lupeni, ci trebuie să meargă cu trenul, așa că pierd efectiv 13-14 ore pe zi. Cei cu schimbul de dimineață se scoală la 3.

Preoții noștri așteaptă cu înfrigurare momentul când li se vor adresa individual cu invitația să se lepede de Papa. Informațiile primite în particular spun că asta are să urmeze. Se poate vedea și din declarația făcută de Gheorghiu-Dej în referatul prezentat la constituirea Partidului Muncitoresc Român:

«Frontul Democrației Populare va fi o armă de făurire a unității politico-morale a întregului popor muncitor din țara noastră. Reacțiunea nu se dă înapoi de la niciun mijloc pentru a submina această unitate. Voi da în această privință un exemplu caracteristic. O parte din credincioși aparțin în țara noastră bisericii catolice. Suntem nevoiți să constatăm că cercurile clerului catolic nu au o atitudine potrivită cu regimul democratic al României, cu interesele țării și ale poporului. În întreaga lume

clerul catolic ascultă de ordinele Vaticanului, a cărui furibundă activitate reacționară și proimperialistă este bine cunoscută. Nu este admisibil ca cercurile clerului catolic să abuzeze de posibilitățile pe care le au de a-i influența pe credincioși, pentru ca urmând directivele Vaticanului să utilizeze biserica drept mijloc de propagandă îndreptată împotriva orânduirii democratice și menită să slăbească voința poporului de a-și apăra independența împotriva imperialiștilor străini.

Noi credem că această atitudine a clericilor catolici, potrivnică intereselor întregului popor, inclusiv ale credincioșilor catolici, nu poate lăsa indiferent nici clerul bisericii ortodoxe și nici pe credincioșii aparținând bisericii catolice.

Tovarăși delegați și delegate,

Succesele repurtate de democrația românească sunt mari și însemnate. Dar trebuie să îndepărtăm din noi orice sentiment de mulțumire de sine. Se întâmplă câteodată că tovarăși buni de ai noștri, îmbătați de succese, fac uz de o frazeologie ușuratică, declarând că „reacțiunea a fost COMPLET lichidată”, că „ultimele citadele ale reacțiunii s-au prăbușit” etc. O asemenea atitudine nu poate duce decât la demobilizarea și la pierderea vigilenței față de dușmanii democrației.

Dar reacțiunea internă și externă a suferit înfrângeri grele la noi în țară. Dar ar fi ridicol să ne închipuim că ea nu va face încercări de a ridica din nou capul, că reacționarii, legionarii, spionii și diversioniștii vor renunța la josnicele lor arme de luptă împotriva poporului și a libertăților sale.

Frontul Democrației Populare odată creat va deveni expresia voinței neclintite a întregului popor muncitor de a ridica economia țării și odată cu aceasta bunul trai al celor ce muncesc. El va fi expresia voinței poporului de a apăra cu cea mai mare strășnicie independența sa și cuceririle sale democratice împotriva imperialiștilor și a celor ce le sunt vânduți de a strivi în germen orice încercare a reacțiunii de a

scoate din nou chipul. Astfel va asigura condițiile necesare pentru munca creatoare în care suntem angajați.»

Momentan a început lichidarea sectelor. Se spune că la armată nici nu-i lasă cu ceilalți militari, ci îi pun în grupă aparte. Îmi mai spunea fratele protopop că i s-a cerut să vină la Lugoj și cu ajutorul meu să pună mâna pe enciclica papală „Anno Domini”, de care eu până acum nici nu am auzit. El a refuzat, știind că în zadar ar veni, dar i s-a spus după aceea că totuși Siguranța generală a pus mâna pe ea.

În viața politică internă, un eveniment de însemnat e înființarea Partidului Muncitoresc Român, cu ideologia și cu metodele P.C.R. El garantează toate libertățile în viitoarea Constituție. Iată ce a spus în privința aceasta dl. Gheorghiu – Dej:

«În al treilea rând noua constituție, lege fundamentală a unui stat popular, nu se va mărgini să proclame în mod pur formal diferitele drepturi și libertăți cetățenești. Se știe care a fost în trecut soarta acestor libertăți. În realitate, în țările capitaliste, marii mase a poporului îi este răpită posibilitatea materială de a exercita nestingherit drepturile sale. În constituția noastră, constituție a regimului de democrație populară, vor fi înscrise nu numai drepturile cetățenești, ci și GARANTAREA LOR MATERIALĂ. Datorită faptului că puterea în Republica Populară Română, aparține poporului, libertatea scrisului este garantată prin faptul că mijloacele de tipărire, hârtia, clădirile necesare, se află la dispoziția oamenilor muncii. Libertatea cuvântului și a întrunirilor este garantată pentru toți cei ce muncesc prin faptul că ei au la dispoziția lor ori câte săli sau alte locuri de întrunire etc. Aceasta este una din marile realizări ale regimului nostru democratic.»

O să vedem dacă și pe noi ne vor socoti de oameni ai muncii, care se pot bucura de libertatea scrisului și a tiparului. Deocamdată

constat că de două luni stă „Micul Catehism” pentru clasa I-a primară la Cenzura Centrală, așteptând aprobarea.

Un fapt interesant al zilei e demisia domnului Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul Justiției. America – se spune – comentează că era prea burghez.

Carla ne-a trimis o scrisoare foarte drăguță.

După o iarnă călduroasă, ca vara, la mijlocul lui Februarie s-a pus pe zăpadă și pe ger. O simțim de-a binelea!

3 martie. Mare fierbere în lume, din cauza schimbărilor intervenite în Cehoslovacia, unde programul comunist se pune în aplicare cu toată rapiditatea! Aseară spunea Radio Londra că în Cehoslovacia cultele nu și-au spus cuvântul asupra schimbărilor intervenite, adică cel catolic și cel protestant; cel husit s-ar fi declarat că stă deasupra partidelor și e pentru libertatea tuturor; în schimb, cel ortodox ar fi salutat schimbarea, ca o revenire la politica slavă etc.

Azi am primit o frumoasă scrisoare de la Arșa. Ieri m-am văzut cu tânărul Pius Măxer, care a fost închis aici, dar a scăpat!

7 martie. Aseară am avut la cină pe Dr. T. Voștinaru și pe Dr. V. Tiut⁶⁶⁰. Am comemorat 40 de ani de la promoția mea de doctor în teologie.

Lulu ne scrie că a fost două săptămâni bolnav.

Invitația lui Stalin de a face finlandezii pact de asistență cu rușii are efect.

La noi s-a publicat proiectul noii constituții. Nu se vede din el dacă se va face despărțirea Bisericii de Stat. Dar școlile confesionale nu vor mai putea funcționa.

Se spune că e iminentă depozedarea bisericilor de pământ.

A început primăvara!

17 martie. Vineri, în 12 crt., am fost cu episcopul la Timișoara, la jubileul de 25 al episcopului Pacha.

S-a înființat „Uniunea Apuseană”, cu mare repeziciune!

⁶⁶⁰ Vasile Tiut, paroh în Lugoj, arestat de comuniști, a fost internat la Timișoara, Jilava și Sighet, de unde a fost eliberat în 1955.

Aseară mi-a telefonat Nunțiul ca episcopul să meargă la București. A plecat astă- seară.

18 martie. Azi a fost pe la mine părintele Duma, Provincialul Minorităților și Președintele Operei pentru Propagarea Credenței pentru ritul latin în România. Mi-a povestit multe. Sunt speranțe bune de viitor.

22 martie. Hotărârea anglo-americană-franceză că Triestul va fi restituit Italiei și aceea a americanilor de a-și retrage sprijinul de la împărțirea Palestinei au căzut ca două bombe! Lucrurile încep a lua un curs vertiginos!

Lulu ne scrie că nu e nici o nădejde să obțină pașaport! Altfel ar fi bine, dar observ că resimte criza economică, deși a fost promovat șef de serviciu!

29 martie. Ieri au fost alegerile pentru Constituantă. Se spune că 90% a obținut lista guvernului. Dar nici nu a existat opoziție adevărată. Propaganda a fost frumoasă, civilizată, angajând multe mijloace de convingere, dar numai pașnice. Unele măsuri însă erau neînțelese. De exemplu la autorități au fost postați militari de pază, dar la școli au fost obligați profesorii și profesoarele, câte trei, să facă planton toată noaptea fără a fi schimbați, ca nu cumva cineva să pună vreo bombă la școală! La alegeri s-a mers cu muzica, cu cântări, ducând chiar și elevi și eleve, cu camioanele. Aud că s-a interzis comunicarea rezultatului, ci el trebuie trimis la București și de acolo se va publica.

Nica are azi ziua nașterii. A stat în pat, cu gripă.

Episcopul pleacă mâine la București, pe poimâine sunt chemați să depună jurământul. Perspective grele i se deschid Bisericii noastre!

Vremea o ia spre primăvară, dar a înghețat câteva nopți la rând, s-au dus florile de cais!

12 Aprilie. Episcopul a venit de la București cu impresii bune: rămânem la buget, de luarea averilor nu e vorbă, ei au depus jurământul, făcând înainte o declarație prin care spun că se obligă la ținerea legilor care nu sunt contra lui Dumnezeu și a mântuirii sufletelor. Groza a spus că e încântat de această declarație și o va aduce la Consiliul de Miniștri.

Eu am sosit ieri dimineață de la misiunile ținute la Târnăveni în zilele de 8-11 crt. Cele mai grele misiuni din viața mea: paralel la credincioși și la elevii școlilor secundare, zilnic cu 5 predici. Har Domnului, au reușit cu bine!

La Târnăveni m-am dus peste Timișoara-Oradea-Cluj-Blaj, în tot locul am fost la centrele episcopoești, cercetând rezultatul colectei misionare. La Oradea am dorit să văd și pe Excelența Sa Episcopul Frențiu, în reconvalescență. Acolo mai sunt preoți arestați, chiar în preajma alegerilor! La Cluj, la Episcopie, a venit adresă că tot clerul central (canonici, preoți, teologi), sunt suspecti, să fie supravegheați. Unul singur nu e luat: canonicul Iuga, un demn ortac al lui Petru Suciu, plecat acum definitiv din Lugoj la Borșa, în Maramureș, unde-și va găsi oamenii!

La Blaj sunt numai trei canonici, între care Aftene la București și Neda inexistent ca activitate administrativă. Noroc că mai lucrează bătrânii, puși în pensie ori comprimați. Tot mai au preoți închiși.

Încolo, nimic deosebit. La Berlin continuă neînțelegerile între aliați. La noi s-a întrunit Parlamentul, votând Constituția. Să vedem schimbările ce vor urma în baza noii Constituții!

Se simte pretutindeni apăsarea situației economice. Am observat și la Pius.

Azi am cumpărat o purcică cu 3.800 lei.

Iată ce publică ziarul *Semnalul* (13. IV. 1948), despre fostul Patriarh Nicodim⁶⁶¹:

«/.../ După cum nu se poate aduce vină memoriei regretatului Patriarh, care ținea într-o casetă câteva sute de medalii jubiliare plus niște sute de napoleoni. Metalul nobil era destinat terminării bisericii din satul său natal. Fapt notoriu la Mănăstirea Neamțului, unde se pare că unii călugări știu ceva mai mult decât alții.»

⁶⁶¹ Nicodim Munteanu (1864 – 1948), ieromonah, ecleziarh, arhimandrit, succesiv episcop de Huși, mitropolit al Moldovei. Din 1939 Patriarh al României.

25 Aprilie. Aseară am venit de la Vulcan, unde am mers să isprăvesc cheștiunea noului gard de grădină. De acolo aveam să merg la Râu Bărbat la misiuni, dar au fost contramandate pe motivul că oamenii sunt chemați pe primele două zile ale lor la muncă voluntară, iar pe de altă parte nici nu e consult să ținem misiuni în aceste vremuri. Pe acolo sunt stări critice. Preoții au hotărât să nu mai predice. Ca ilustrare: preotul ortodox de la Lonea a tâlcuit Evanghelia în duminica Lăsatului de carne. A fost chemat la partid să justifice: pentru ce a băgat în iad pe cei de stânga?

Despre preotul Mihai din Galați am aflat că a fost condamnat la 8 ani pentru că ar fi vorbit ceva mai anii trecuți. El a dispărut.

La Vulcan mi-am vizitat, împreună cu preotul Eugen Suciu, locurile dragi ale copilăriei, de pe la Aninoasa.

Acolo am aflat întâmplarea cu un călugăr franciscan maghiar, paroh romano-catolic. A trebuit să dispară în 24 ore. Figură posacă, urât și cam bătrân, rivalizau în jurul lui două femei, dintre care una se făcuse cantor și îl însoțea la înmormântări, în văzul lumii. Chestiunea cu aceste „szent Kurvák”⁶⁶², cum le ziceau credincioșii, a ajuns să se discute și la partid. Când a fost cuminecarea elevilor școlari, doi copii nu s-au prezentat la împărțășanie. Pentru aceasta, la ora de religie, călugărul i-a tras de ureche. Imediat a fost somat să părăsească comuna. Când am mers eu acolo, venea și protopopul lor să facă predarea către alt călugăr!

La reîntoarcere, am întrerupt călătoria la Totești, la fratele Ionaș, cu care am mai stat de vorbă.

Au trecut alegerile din Italia. La rezultatul avut se atribuie un anumit rol Papei, clerului și dolarilor americani! Încolo, Dumnezeu ne dă ploaie din belșug.

Sosind acasă, găsesc două scrisori foarte drăguțe de la Lici și de la Arșa. Ambii accentuează că muncesc din greu.

30 Aprilie. Azi am fost la Timișoara, am scos de la Vama Poștii de acolo lucrurile trimise încă în Noiembrie de viitorul cuscru Altiparmak din Elveția: zahăr, cafea, ciocolată, săpun, făină, orez. Ne

⁶⁶² „prostituante sfinte” (magh.) (n.trad.)

speriasem că va fi vama mare, dar nu a fost nici măcar cât taxele poștale.

5 Mai. Azi a plecat Pius cu Carla, după ce au petrecut la noi sfintele sărbători. În ziua primă a fost aici și cuscra cu Dieter. Ieri am făcut o excursie la Dealul Viilor. Lulu săracul nu a putut veni. Lici ne-a telegrafiat și el. Sărbătorile au trecut cu bine.

23 Mai. Aseară am sosit de la București, unde am mers cu Nica, sâmbătă în 15 crt. seara. Ea rămâne acolo pentru licența la engleză și să-i mai țină casa lui Lulu, care e fără servitoare. Pe Lulu l-am aflat bine, chiar a avut să treacă prin niște emoții din cauză că B.N.R. caută să mai trimită funcționari și în provincie. Deocamdată a scăpat. Dar nu se știe ce va fi.

Pe la ministere, nu am putut isprăvi nimic, neputând intra în ele după regula mai nouă. În ceea ce privește cultele, am căutat acasă pe părintele Leluțiu. La cenzură iarăși nu am putut isprăvi, ci rămâne să intervenim în scris, la minister. Am aranjat chestiunea cu colecta misionară. Pe P.S. Aftene l-au dat afară din locuința care e reședință dată de Primărie Mitropoliei din Blaj, tratându-l ca pe un țigan. Impresia mea e că ne putem aștepta la declanșarea furtunii, mai ales după serbările făcute la Blaj la 15 mai, unde Mitropolitul Bălan a fost lăsat să provoace Biserica unită să se întoarcă la cea ortodoxă! Când l-a dus acolo, cu asemenea scop? Cum s-au aranjat serbările la Blaj fără Blaj? Și cu ce minciuni: că Petőfi și Tancici ar fi fost luptători în sensul înfrățirii popoarelor?

Aud că s-au făcut, în ultimul timp, mai multe arestări, mai ales de legionari și de regaliști. Se spune că ar fi disensiuni în partidul de la putere. La Buziaș a preluat Statul băile și imediat a fost scos din birou portretul lui Groza. Acest lucru a fost ordonat de altfel și la unele autorități de aici.

Am văzut la București armata în noua ei uniformă!

Asupra interesului ce poartă actuala stăpânire religiei, adresa nr. 489/13.V.1948 a ministrului Cultelor s-a adresat tuturor reprezentanților cultelor din București de a se aduna la Institutul General de Statistică pentru a colabora la stabilirea normelor metodologice necesare pentru

1) determinarea religiozității pe indivizi și pe unități sociale, 2) determinarea eficienței preotului în parohia sa.

3 Iunie. Ieri a fost la noi Pius și Carla, cu profesorul Menkes, de la Facultatea de Medicină din Timișoara. A venit pentru a se interesa de mersul acțiunii în favoarea clinicelor universitare de acolo.

7 Iunie. Ieri a fost iarăși aici prof. Menkes de la Timișoara, în legătură cu colecta pentru clinicile universitare.

Tot ieri a fost la București instalarea noului patriarh⁶⁶³, care iarăși a avut o ieșire neroadă împotriva uniților. Se vede, e un punct de program la actuala Stăpânire, care aprobă asemenea lucruri. Avem informații că se pregătește legea cultelor prin care ne vor desființa pe noi, spunând că Unirea la 1700 a fost un act politic și tot prin act politic ne desființează! La alegerea Patriarhului a vorbit și ministrul cultelor în contra noastră! Ne așteaptă zile grele. Nunțiul a plecat din țară. Când am fost la București, mi se spunea că merge la Paris; acum Radio Vatican a publicat că el a fost primit în audiență de Papa.

Să vedem ce va face Episcopatul nostru, care în 17 crt. ține conferință la Oradea. Sunt delegat și eu la Capitlu. Ce vor face ai noștri? Clerul așteaptă lămuriri!

9 Iunie. Ieri au publicat ziarele că rabinul șef de la București, Dr. Șafran, a fugit din țară la 23 Decembrie 1947. Azi îmi spune rabinul de aici că nu a voit să execute nu știu ce ordin.

Au fost pe la noi noul protopop al Sarmizegetusei, Ion Oltean și Ion Mihu.

10 Iunie. Astă-noapte a fost a doua oară că mi-au sunat la poartă.

Dau mai jos discursul Patriarhului, ca să rămână de pomină.

«Tuturor le-a răspuns I.P.S. Justinian Marina, Patriarhul Bisericii ortodoxe române, nou instalat.

Înalt Prezidiu,

⁶⁶³ Este vorba de Iustinian Marina (1901 -1977), instalat ca patriarh al României pe data de 6 iunie 1948. De numele său se leagă actul funest al desființării Bisericii Greco-Catolice Românești, în urma adunării de la Cluj din 1 octombrie 1948.

Onorat Guvern,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Onorată asistență,
Înfricoșat de greutatea sarcinii luate și grele răspunderi
ce mă așteaptă, după cuvântul psalmistului, nu-mi rămâne decât
să implor ajutorul lui Dumnezeu, rugându-l fierbinte: „Arată-
mi Doamne, calea în care voi merge, că la Tine am ridicat
sufletul meu (Ps. 142)”.

Pe deplin încredințat însă, în ajutorul „Domnului nostru
Isus Hristos, Păstorul cel mare al oilor” (Evrei, XIII, 21) și
încurajat de trecutul Bisericii noastre, care grăiește cugetului
meu: Toți acești înaintași ai tăi nu sunt decât o pildă și un
îndemn pe acest scaun, așa încât să vezi cele ce au făcut ei, în
împrejurările grele prin care au trecut cu turma oilor lor, și să
le urmezi fapta și să desăvârșești jertfa; întorcându-mi ochii
către membrii Sf. Sinod care m-au asigurat, prin cuvântul I.P.S.
Mitropolitul Nicolae al Ardealului, de toată colaborarea și de
tot sprijinul, în sufletul meu încolțește nădejdea că și noi vom
putea merge pe urmele înaintașilor noștri, cu puteri unite, umăr
la umăr și cot la cot, servindu-ne Biserica și Țara.

Înalt Prezidiu,
Onorat Guvern,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Onorată asistență,
În urechile tuturor stăruiește încă ecoul ultimelor
cuvinte ale sfintei Evanghelii de astăzi: „Și mai am și alte oi,
care nu sunt în staulul acesta și pe acelea mi se cade să le
aduc”. (Ev. Ioan, X, v.6).

Iarăși, vrând nevrând, gândul nostru zboară la frații
noștri români greco-catolici, care până acum 250 de ani, erau
în staulul Bisericii noastre, erau cu noi. Răpiți din staul de
„furul care nu vine, decât numai să fure și să junghie și să
piarză” (Ev. Ioan, X, v.10), folosind la început, amăgiri deșarte

cu „beneficii și privilegii”, pentru a le cumpăra sufletele, ca apoi „să junghie și să-i piarză”, dacă ar fi îndrăznit să vină acasă, în staulul lor. Au rămas oile, „care nu sunt în staulul acesta”, fiindcă de furul și urmașii lui, abia la 30 Decembrie 1947 au scăpat bieții români.

Dureroasele zbuciumări sufletești, care au transformat viața românească transilvană într-o mare tragedie, cum se exprimă istoricul Gheorghe Barițiu, încep odată cu instaurarea stăpânirii feudale, a dinastiei Habsburgilor hipercatolici asupra Trasilvaniei. Consolidarea Tronului dinastiei Habsburgilor cât și puterea lor de exploatare erau socotite în funcție de tăria catolicismului. Politica prozelitismului catolic în Transilvania și mai cu seamă între români, era pe prim plan. De aici, obligațiunea pentru regii Habsburgi de a depune jurământ pe Sf. Evanghelie să extirpeze pe toți cei ce se vor împotrivi.

În lupta cu biserica catolică și cu puterea formidabilă a unui stat, ca imperiul habsburgic, care organizase cel mai feroce prozelitism religios, însoțit de cea mai sălbatică teroare, preoții smeriți de la sate, lipsiți de ierarhia prigonită și întemnițată, așterneau pe hârtie în chinuite slove chirilice hotărârea lor nestrămutată: „noi și biserica noastră întru care ne-am născut prin Sf. Botez, întru care credem și nădăduim iertarea păcatelor și viața de veci să o dobândim, pe această credință a părinților noștri vrem să stăm neclintiți în veci, de care sfântă credință nici sabia, nici focul, nici goana, nici chinurile, nici foametea, nici moartea să nu ne poată despărți”.

Au plătit însă scump cei care cu dârzenia lor au apărut credința ortodoxă. Nu e momentul să amintim mai pe larg, n-a uitat însă nimeni zbuciumatul veac al XVIII-lea, pe a cărui frescă sunt imortalizați mii de martiri, fie stinși în pribegie și captivitate, ca Inochentie Klain, fie că le-au putrezit oasele în temnița de la Kufstein, țărani dârzi și preoți de la țară, fie că au fost frânți pe roată ca martirii de la Belgrad.

Nu sunt uitate nici sutele de schituri și mănăstiri mistuite de focul poruncit de Maria Tereza și nici bubuitul tunurilor generalului Bukow, din ordinul aceleiași crăieșe pentru nimicirea mănăstirilor voevodale din Transilvania.

În asemenea condițiuni de luptă, care depășesc orice prozelitism confesional, o parte din turma bisericii ortodoxe din Transilvania, amenințată cu moartea, a mers și a stat alături de staulul lupilor tiraniei, timp de 220 de ani și n-a avut încă curajul să se reîntoarcă în staulul bisericii mame, după izgonirea habsburgilor, fiindcă în locul lor veniseră stăpâni în Transilvania Hohenzolernii, credincioși și devotați aceluiasi prozelitism catolic, trecând alți încă 30 de ani.

Ce s-a urmărit prin actul politic „al unirii” cu Roma, smulși de habsburgi și biserica catolică, cum și prin concordatul hohenzollernilor? În primul rând s-a urmărit o spărtură sufletească în sânul neamului nostru pentru ca să-l stăpânească și să-l exploateze mai ușor și în al doilea rând s-a urmărit deznaționalizarea românilor. De o trecere la catolicism a românilor, iezuiții s-au îndoit de acest succes, încă din primii ani ai unirii și au acceptat un compromis tot de natură politică, nu religioasă, mulțumindu-se numai cu recunoașterea de stăpân a Papei. Oricât de slab ar fi fost sporul pe care românii uniți puteau să-l aducă bisericii catolice, sortită de habsburgi să devină „dominantă” în Transilvania, politica vieneză îl socotea drept arvună a viitoarelor sale cuceriri sufletești. Nu era nicidecum înclinată să renunțe la gândul de a izbuti mai târziu să smulgă pe toți românii din Transilvania din străvechile lor legături cu frații de peste munți, izolându-i de aceștia și înduplecându-i să se reîntoarcă deplin nu numai cu fața, ci și cu inima spre Viena împărătească.

Prin asemenea mijloace Cezaro-papismul și imperialismul habsburgic v-a putut ține pe voi frați români greco-catolici, despărțiți de frații voștri ortodocși timp de 220 de ani. Odată cu revenirea Transilvaniei la patria mamă, în

1918, toată suflarea românească v-a așteptat să veniți și voi în sânul bisericii mame. Ați fost din nou împiedicați de imperialismul bisericii catolice, care-și găsisese sprijin în dinastia hohenzollernilor, care spre o mai deplină siguranță, au impus țării noastre concordatul. Sunt destule mărturiile chiriașilor noștri despre străduințele lui Ferdinand în acest sens, el afirmând agresiv adesea că sprijină pe catolici, fiindcă el este catolic. Nimeni n-a mai îndrăznit să vorbească de unirea fraților români transilvăneni.

Ultimul stâlp al Cezaro-papismului și imperialismului în aceste locuri, ultimul hohenzollern a abdicat.

Suntem în curent cu ultimele zvârcoliri ale Cezaro-papismului, instrument al noilor imperialiști de a menține dezbinarea între frați, de a folosi clerul bisericii greco-catolice ca instrument de slujire a scopului lor de dominație în țara noastră, singura lor nădejde, întrucât poporul greco-catolic este alături de întregul nostru neam în lupta lui de păstrare a libertăților câștigate, de apărare a suveranității și independenței Statului Român.

Către clerul greco-catolic, singura nădejde a Cezaro-papismului noilor imperialiști în țara noastră și către românii greco-catolici, îmi îndrept părinteasca grijă însoțită de o caldă rugămintă:

„Nu vă mai lăsați amăgiți. Fiți vrednici români ca și înaintașii voștri, care au păstrat cu viața lor tezaurul comun neamului românesc toată legea și credința ortodoxă din liturghiile și slujbele bisericii ortodoxe și care au murit cu nădejdea eliberării din jugul umilitor al tiraniei, când acest tezaur va înlesni revenirea voastră într-o singură biserică, într-o singură credință, temelie nezdruncinată neamului și patriei”.

Ce ne mai desparte? Nimic altceva, decât credințioșia pe care încă o mai acordați cu supunere Romei! Întoarceți-vă această credințioșie către Biserica neamului nostru, a strămoșilor noștri și ai voștri.

Energiile pe care le-am cheltuit cu toții până acum în lupta defensivă pentru salvarea ființei religioase și naționale a neamului nostru, să le întrebuițăm de azi înainte sunt scutul părintesc al Statului Român, al Republicii Populare Române, numai pentru consolidarea suveranității, libertății și independenței naționale a Statului nostru democrat.

Cele mai largi perspective ni se deschid pentru activitatea noastră de viitor, când nu vom mai munci izolați, părăsiți și prizonieri ca în trecut, ci vom fi închegați într-o biserică puternică națională, care să cuprindă în sânul său tot clerul și tot poporul român din scumpa noastră patrie.

Odată cu inima plină de dragoste de părinte vă întind și mâna mea frățască, chemându-vă cu cuvintele nemuritoare ale poetului: „Hai să dăm mână cu mână, cei cu inima română”.»

11 Iunie. Azi s-au statificat toate fabricile⁶⁶⁴.

24 Iunie. Azi o săptămână – joi, în 17 – a fost la Oradea conferință episcopescă – la care am fost chemat, adică delegat și eu ca reprezentant al Capitlului. Era nevoie de această conferință pentru ca episcopii să ia hotărâri în legătură cu situația. De fapt, atmosfera era de tot gravă, fiecare dintre noi simțind gravitatea ei și fiecare întrebându-se: ce va aduce ziua de mâine? fără ca cineva să poată da un răspuns mulțumitor. De la București, P.S. Aftene, care de 4 săptămâni e urmărit pas cu pas, și aici l-au însoțit 4 detectivi, ne-a adus un extras din proiectul Legii Cultelor, în care se spune că toate cultele vor trebui să-și ceară autorizație de funcționare, pe care o va da Parlamentul. Averele cultelor neautorizate va trece la Stat. S-ar putea ca în legătură cu dezbaterile cererii de autorizare a cultului nostru să se spună că noi nu suntem un cult aparte, ci un cult ortodox pus sub ascultarea Papei, de aceea nu ne mai autorizează funcționarea. Poate se va face un proces monstru al Bisericii noastre, chiar și acum ziarele din provincie și mai ales minoritare publică reportaje asupra călugărilor de la Bixad, pe care i-au prins cu valute și cu scrisori secrete aduse episcopilor de la Nunțiu

⁶⁶⁴ A avut loc actul naționalizării.

Papal. Acesta e dus din țară, acum e așteptat să revină! Unde mai pui seria de articole, împotriva noastră, publicate în ziarele din capitală?

S-a hotărât, deci, ca să se dea o pastorală către cler, dar nu se va putea tipări, ci va fi bătută la mașină și trimisă protopopilor. Se așteaptă să sosească la Oradea și Nunțiul, venind din străinătate. De aceea a rămas Aftene să-l însoțească cu mașina la București. Când colo, s-a telefonat de la București ca Aftene să plece imediat acasă; a plecat cu avionul, iar detectivii îl căutau zadarnic.

Eu a trebuit să plec mai curând acasă, fiindcă mi-a telefonat Mili că ne-au rechiziționat două camere. Am venit și am evacuat apartamentul lui Lici. Dar mult lucru ne-a dat, mai ales transportarea în pod a bibliotecii. Masa de scris am dat-o în folosință lui Albu, eu neavând unde să o așez.

Am primit de chiriaș pe dl. Tudose, șeful reviziei vagoanelor C.F.R.

Sâmbătă, în 19 crt., am plecat la Șemlacul mic, unde am petrecut Rusaliile la coloniștii de acolo.

Aud că la Rusalii Episcopul iarăși a făcut circ în biserică, cu nervozitatea lui.

Am plecat înapoi de la Șemlac, marți dimineață la 2, la 1 am făcut liturghie, având niște cuminecături.

Am găsit arestată familia Pattyánski pentru că la fabrica lor, naționalizată, s-a iscat ceva foc.

A fost aici Mihiu, și-a dus fetele acasă.

În 17 Nica a dat examenul la engleză cu succes strălucit.

27 Iunie. Azi l-am reprezentat pe episcopul la serbarea aranjată la terenul sportiv: comemorarea de 100 ani a adunării din 1848 ținută sub conducerea lui Murgu. Noi acum anul, la insistențele și sub prezidiul lui Conciatu, am constituit un comitet și am făcut planuri frumoase pentru comemorarea aceasta. Dar ulterior guvernul a luat în mână comemorarea anului 1848, în toată țara (la Izlaz, București, Blaj, Lugoj), așa că misiunea noastră a încetat. Serbarea de azi a fost frumoasă, dar – în afară de două echipe de dansatori de la Borlova și Cireșa – au lipsit țărani români. A vorbit și un reprezentant al ungarilor

în ungurește – destul de bine altfel – dar a cam alterat istoria, spunând că Petöfi și Tancici ar fi luptat pentru înfrățirea cu românii!

Conflictul între aliați la Berlin poate avea urmări serioase. Se spune că la Blaj iarăși sunt arestări și-i torturează nu cu bâte, ci culcându-i pe spate și apăsându-i cu genunchii. Unul a și murit a doua zi după ce a scăpat din închisoare.

28 Iunie. Azi s-a comunicat la radio excluderea comuniștilor iugoslavi și ai lui Tito din Cominform, se pare că pentru atitudine antisovietică⁶⁶⁵.

30 Iunie. A apărut modificarea Legii pensiilor. În baza ei oricine poate fi declarat că a susținut guvernele fasciste reacționare ori că azi e contra regimului de democrație. Pensia e un drept al omului, fiindcă a cotizat în timpul serviciului, iar vinovățiile politice ar trebui să aibă altă sancțiune, nu lăsarea să moară de foame oameni scoși din câmpul muncii.

1 Iulie. Partidul comunist din Iugoslavia a dat răspuns la declarația Cominformului. Din comentariile ce se fac, apare că atacul contra lui Tito, cu acuzațiile ce s-ar putea aduce și partidelor din celelalte țări ale democrațiilor populare, ar veni din cauză că Tito apără independența țării și tinde spre o federație balcanică, idee emisă mai în iarnă de Dimitrov, premierul Bulgariei și retrasă la ordinul Moscovei. Se spune că în România s-ar fi inițiat deja ceea ce s-a făcut în țările baltice: încorporarea în U.R.S.S. *New York Times* aduce știrea că și la București s-ar fi făcut arestări de comuniști, între care Gheorghiu-Dej. Știrea ar fi numai zvon, dar „venit din loc bun”, adică a dat-o mai întâi Radio Ankara.

7 Iulie. Cineva îmi spune că și dl. Teohari Georgescu ar avea domiciliu forțat.

Chestiunea cu Iugoslavia nu poate bucura pe apuseni, fiindcă Tito tot comunist rămâne și s-a declarat contra imperiaștilor. Dar motivarea rezoluției Cominformului, cu acuza ce s-a adus lui Tito că nu

⁶⁶⁵ În anul 1948 se produce ruptura dintre Tito și Stalin, cel dintâi urmărind dezvoltarea economică a Iugoslaviei, independent de Rusia, prin aderarea la planul Marshall.

a colectivizat producția agricolă – a cam alarmat țările din centrul Europei. De aceea guvernele maghiar, cehoslovac și polon au declarat că nu au de gând să colectivizeze agricultura.

9 Iulie. Azi a sosit Nica de la București, cu ordin de la Lulu ca Mili să meargă la băi. Lulu pleacă la Predeal.

Duminică, în 4 crt., a fost consfințirea diecezei la Inima Preasfântă a Preacuratei, precedată de adorație de 68 ore (începând cu „ora sfântă”, joi spre vineri). Tot timpul a fost biserica plină de lume. Era o senzație pentru Lugoj, comentată în diferite chipuri, mai vârtos se spunea că după acest eveniment se va închide biserica unită!

15 Iulie. Sâmbătă, în 10 crt., am fost la Timișoara, am dus unele lucruri la Pius. Am vrut să-l văd și pe Otto, despre care știam că e rău. Nu am fost lăsat la el ca să nu se emoționeze prea tare. În schimb, am văzut la el o scrisoare lungă venită de la Petru prin care acesta răspunde la ce i s-a comunicat în legătură cu naționalizările: că Sever nu mai are decât salariul, din care cu greu își poate susține familia. Petru răspunde cu un fel de indiferență, ca unul care de când a preluat conducerea treburilor publice, anume a cerut, să nu i se pomenească de chestiile familiare; nici nu vrea să mai știe, că a avut fabrici, mori, acțiuni etc. Spune: „Suntem în ritmul nou, avem să ne împăcăm cu el”.

Abia am sosit acasă că am și plecat la Pricaz la înmormântarea preotului Solomon Armean, la dorința familiei.

Mi-am revăzut, pentru câteva clipe, Orăștia copilăriei mele!

Otto se vede că i-a propus lui Petru să facem o manifestație româno-maghiară la Orăștie și că Asociația româno-maghiară să-mi tipărească „Memoriile”. Petru i-a răspuns lui Otto că nu se poate pronunța până ce nu vede lucrarea. Și Petru scrie că așteaptă manuscrisul. Dar Pius și Lulu m-au sfătuit să mai aștept. De fapt, se lasă completate; chiar acum la Pricaz am auzit de la părintele Petru Armean un episod interesant din viața de la Orăștie.

Situația politică la Berlin e tot încordată. Iar despre iugoslavi se spune că la Techia (vizavi de Orșova), ar fi distrus monumentul eroilor sovietici, ar fi ars stindardele și ar fi strigat prin megafoane la români.

A apărut noua lege a cetățeniei române, care poate să-l atingă și pe Lici neplăcut.

Conform ordinului primit de la Lulu, Mili cu Nica au plecat aseară la Bazna.

Cotele de cereale ce se pretind acum producătorilor par a-i atinge pe aceștia foarte neplăcut. Nu știu dacă vor mai rămâne cote libere din care să cumpărăm.

18 Iulie. Azi am aflat că guvernul a decis denunțarea Concordatului. Motivul ar fi: Concordatul asigură Bisericii catolice dreptul de a posedea averi în România. Desigur, dacă e vorba de depozitarea Cultelor, la noi ar fi stat în cale Concordatul. Să vedem ce va urma. Programul de care ne temem se desprinde tot mai mult.

19 Iulie. Ziarele de azi publică un comunicat al Președinției asupra ședinței Consiliului de Miniștri, în care s-a hotărât denunțarea Concordatului. Iată cum o prezintă:

«3. – Pentru a se putea aduce la îndeplinire dispoziția constituțională cu privire la libertatea deplină a cultelor religioase s-a aprobat:

- abrogarea legii din 12 Iulie 1929 pentru aprobarea Concordatului cu Vaticanul, denunțarea acestui Concordat și încetarea aplicării dispozițiilor menționatului Concordat, pe data denunțării lui.»

Radio Londra spune că motivele nu stau în picioare, iar guvernul român a violat o clauză a Concordatului, prin care se prevede că partea care dorește să denunțe Concordatul trebuie să o facă cu 6 luni înainte.

Mai proastă e știrea – o adevărată scornitură, cred eu – dată aseară de Ankara în ungurește, după un articol apărut în *New York Times*, conform căreia românii din America ar fi sesizat guvernul de acolo, că în August urmează încorporarea României în Uniunea Sovietică. Se poate ca guvernul și parlamentul român să ceară acest

lucru pentru consolidarea democrației populare. Dar când? Cum? Nimeni nu o știe.

Am primit azi de la Lulu o scrisoare îmbucurătoare: și-a aranjat chestiunea cu chiria în viitor! De această chestiune mă temeam cel mai mult, fiindcă avea un contract cu 28 de milioane! Încolo, a plecat și el la Predeal.

22 Iulie. Până acum am avut tot ploaie și frig, a plouat de Sfântul Medard și ne-a ținut 40 de zile. Abia acum s-a făcut cald.

E grozav cu cotele de la noua recoltă: se cere mai mult decât s-a produs, fiindcă se cere după toată suprafața arabilă, nu numai după cea pe care a fost semănat grâul. Totul merge într-acolo ca lumea să-și ofere de bunăvoie pământul la exploatarea colectivă. Desigur, anul acesta nu rămân cote libere să putem cumpăra. Barem de ar vinde Statul.

De la Bazna mi se scrie că e scumpete mare: 310 camera, 140 baia. Unde mai pui masa?

Azi a fost pe aici părintele protopop Căpâlneanu de la Uioara, acum refugiat la Cluj, fiindcă în două rânduri a fost bătut, lăsat aproape mort. Un preot nenorocit i-a făcut-o, a voit și el să-i dea în cap cu un sfeșnic, chiar în biserică. A murit după aceea de tifos exantematic.

A apărut modificarea Legii de stare civilă: la nașteri și cununii nu se vor mai introduce nici religia, nici naționalitatea!

Azi a venit telegramă de la Nunțiu: episcopii sunt invitați pe 28 Iulie la București să facă Statutul Bisericii catolice, se vede, în preajma Legii Cultelor.

25 Iulie. Patriarhii ortodocși s-au adunat la Moscova, cu prilejul aniversării a 500 ani de la autocefalia Bisericii rusești. Cum anunță Radio Vatican, ei au hotărât că Papa e reacționar, că el e contra democrației, contra poporului și mai ales contra slavilor.

Drept răspuns, Papa a primit azi pe cardinalul Hlound al Poloniei, care, se vede, a putut merge mai ușor la Roma decât cum ar merge de la noi.

Citesc azi în ziare că la șantierul de la Livezeni au venit voluntari din Polonia și din Ungaria. Dar nu se spune – poate nu-i adevărat – că aceia au rămas uimiți ce slab erau echipați ai noștri. Le-au

dat opinci și la studenți. Se întâmplă foarte multe nenorociri de care nu știe lumea!

Preotului Mihu de la Galați i s-a făcut o nouă judecată și a fost condamnat la un an!

28 Iulie. Ankara a difuzat astă-seară declarațiile generalului Rădescu din America, care spune că rușii au primit până acum de la noi 1 miliard 750 milioane de dolari, în loc de 300.000, plus averile nemțești și italiene din România, plus participările la viața economică a țării. Asta, în legătură cu iertarea datoriei restante la jumătate. Nu știu de unde și-a scos Rădescu datele, dar e sigur că nu a calculat costul întreținerii armatei rusești cât a stat la noi.

Ieri mergând la Tribunal să văd dacă nu cumva s-a afișat și un tablou pe care să fiu chemat și eu la Comisia pentru revizuirea pensionarilor, am găsit că erau îndepărtate și tablourile ce fuseseră afișate. Astăzi am auzit că Partidul și-a rezervat examinarea chestiunii, la fiecare în parte. Acolo se va hotărî cine să fie chemați în fața comisiei.

2 August. Ieri a fost adusă în catedrala de aici, pentru 2 săptămâni, icoana de la Scăiuș, care a lăcrămat. Sâmbătă a mers o procesiune după ea și ieri, duminică, au adus-o. Noi i-am așteptat la cariera din str. Bocșei, mergând în procesiune în frunte cu Episcopul. A fost o manifestație cum nu a mai văzut Lugojul: tot orașul a fost de față. Biserica era ticsită și afară era plin de lume.

Ieri după-amiază am fost la Racovița pentru împăcarea familiei preotului de acolo.

Azi au trecut pe aici Pius și Carla, mergând la Băleia.

Zilele acestea am primit de la Lici o scrisoare: își fac vacanța pe insula Prikipo, ca oaspeții familiei Altiparmak.

8 August. Zilele acestea au apărut Legea Învățământului și Legea Cultelor. Ambele sunt de așa fel încât la aplicare se vor lămuri mai mult. În orice caz, internatul nostru se expropriază, la Blaj nu rămâne decât un liceu teoretic mixt, toate școlile sunt statificate și învățământul laicizat. La Culte Biserica noastră nu va avea dreptul decât la două Episcopii și la o școală teologică superioară.

Ieri a fost la Prefectură o consfătuire în chestiunea concursului ce cultele trebuie să dea la realizările regimului. Dar mai ales a fost vorba de efectul produs de aducerea icoanei de la Scăiuș și marea afliuență ce se observă la Biserica noastră. E luată ca o demonstrație împotriva desființării Concordatului. La consfătuire au luat parte reprezentanții tuturor cultelor, în frunte cu cei doi episcopi (Lugoj și Caransebeș).

10 August. Ieri a venit și a dormit la noi preotul Oltean din Bouțar cu familia. Radio Ankara relatează ieri din nou absurditatea că la 23 August s-ar ține un plebiscit împotriva încadrării României în U.R.S.S. Azi se relatează că atașatul de presă Vinulescu de la Roma a dezmințit această știre.

Azi a fost preluat internatul nostru, în urma statificării.

14 August. Alaltăieri au sosit Mili și Nica de la Odorhei. Au mers acolo după ce au terminat băile la Bazna, să îl vadă pe Camil. Acesta a ajuns rău, l-a săracit destrăbălata de fiică adoptivă, Bety, care în cele din urmă a și fugit de la casă. Mai ales plecarea lui de la casă în vara trecută, în chip absolut nemotivat, i-a cauzat multă pagubă.

Azi am fost cu Mili și Nica la Ohaba, unde am înmormântat pe Baba Talia (Vatalia Andraș).

Măine plec, probabil cu Nica, pentru câteva zile, la Băleia, unde e Pius cu Carla, și de acolo la Vulcan. Nu vom sta mult, fiindcă cine știe ce ne mai așteaptă.

27 August. Aseară am sosit de la Vulcan. Am plecat – singur – în 15 crt. de acasă, seara am sosit la Pui-Galați, a doua zi am mers la Băleia, unde am stat până vineri, 20 crt., petrecând clipe plăcute în acea localitate minunată. Pagubă, că nu am putut face calea la Pietrele, ci am revenit tot pe la Pui-Galați, iar în 20 seara am sosit la Vulcan. De aici, în zilele de 22-23 crt. am făcut excursii pe la Pasul Vulcan, cu dorința de a coborî de la Tenia la schitul de la Locuri rele și la Lainici. Durere, vremea nefavorabilă ne-a împiedicat să avem orientarea necesară și în loc de a pleca pe calea cea bună, am plecat de la altă stâncă, coborând într-o vale, pe care orbecăind când pe o coastă, când pe alta, timp de 2-3 ore, am urcat muntele, cu mari greutate în direcția Surduc. Am găsit

până la urmă calea cea bună, dar a trebuit să dormim sus în pădure, la un foc mare, dar fără haine de noapte. A doua zi am coborât la Surduc, de mai sus de Lainici, fără a nimeri schitul de la Locuri rele cu drumul ce duce de acolo. Nepotul Ștefan ne-a servit o masă la cantina muncitorească și am venit cu un camion la Livezeni și de acolo la Vulcan, cu trenul.

Am văzut șantierul minunat. Se lucrează din greu și se speră că dacă nu a fost gata pe 23 August, linia ferată să fie gata pe 7 Noiembrie. Să dea Domnul, dar e lucru greu și aici orice grabă e exclusă. Am aflat pe teren că au fost multe nenorociri, vreo 10 morți până acum.

Ziua de 23 August, de care atât de mult se temea lumea, așteptându-se la surprize neplăcute, a adus surpriza plăcută a ieftinirii mai multor lucruri.

Alaltăieri seara a venit un ordin telegrafic, în urma căruia au fost concediați funcționarii (comisarii), de la Siguranță, care au fost în serviciu înainte de 1944. Încă nu se știe ce va fi cu ei.

De la Minister a venit răspuns că nu se aprobă tipărirea „Micului Catehism”. Asta în urma laicizării învățământului.

Pentru ieri a fost convocată la Oradea conferința episcopescă în cauza Legii Învățământului și a Cultelor.

20 Septembrie. Sâmbătă dimineață am sosit de la București cu vagonul în care aduceam efectele lui Lulu ce nu au încăput în noua lui locuință.

Sâmbătă, în 28 August, abia sosit de la Vulcan, am fost chemat de Lulu, prin telefon, să merg la București, fiindcă trebuie să se mute evacuându-se întreg blocul în care avea apartamentul său. Am plecat cu trenul de la amiază la Timișoara, unde am luat unele lucruri de la Pius, apoi seara am mers cu acceleratul la București, unde am sosit duminică dimineața. Pe Lulu l-am găsit de altfel bine, dar îngrijorat de evacuare. Ca motiv se spunea că în acel bloc, fiind vizavi de prefectura Poliției, se vor muta ofițerii batalionului de jandarmi.

Două săptămâni el a tot căutat locuință, eu am tot împachetat. În fine, și-a găsit o garsonieră drăguță, în care s-a mutat, iar restul am adus acasă. Am venit 5 zile cu vaporul.

La București nu am prea avut contact cu nimeni, în afară de aceia cu care mă întâlneam la biserică. Fusese chemat P.S. Aftene la dl. ministru al Cultelor, care i-a cerut explicații în chestiunea unei adrese din conferința episcopoească, prin care se cerea să se considere neavenită o adresă anterioară, prin care se anunța ținerea conferinței episcopoești (se comisese o greșeală anunțându-se conferința, greșeală pe care episcopatul a ținut să o repare, pentru a nu servi caz de precedent). O altă adresă îi comunica ministrului, că Episcopatul nostru a hotărât ca la liturghie să se pomenească „Înalta noastră stăpânire” ceea ce ministrul a refuzat să aprobe. Noi, la Lugoj, am pomenit de la început cum comunicase Sf. Sinod ortodocșilor, „pe Înaltul Prezidiu...”

A mai fost chemat P.S. Aftene la Minister, în chestiune urgentă și importantă, pe ziua de 13 crt., el fiind în Ardeal în vizită canonică. Nu știu ce a putut fi chestiunea aceea, de nu cumva ce a urmat ieri în *Monitorul Oficial*: punerea în retragere din oficiu a chiriarhilor V. Frențiu, I. Bălan, Al. Rusu, Cisar și Pacha. Tot atunci s-a comunicat decretul Înaltului Prezidiu, prin care se fixează numărul eparhiilor. Depinde cum se vor aplica pe teren aceste măsuri. P.S. Ioan Suciul a încetat, după intervenția guvernului, de a mai fi Administratorul Apostolic al Arhidiecezei. Se spune că a și fost căutat să fie arestat.

Am fost și pe la Petru. Mi-a arătat că suntem în plină revoluție, doar că lumea nu vede tancuri și mitraliere pe stradă. Mi s-a plâns de activitatea episcopilor și că Vaticanul nu se împacă cu comunismul; mi-a spus că dorința lui e să se distribuie literatură religioasă la popor, dar că episcopul de la Oradea (care a fost de două ori la Moscova), a distribuit cărți cu conținut antibolșevic. Așa îi răsplătesc bunăvoința lui, care a menținut Biserica în bugetul Statului, fenomen unic în țările democratice, cum i-a spus-o însuși Stalin. Mi-a mai arătat ce au făcut legionarii, pe care el i-a amnistiat și le-a redat libertatea. S-au pus în legătură cu Horia Sima, alimentat de bani americani, și au complotat împotriva regimului.

Am înțeles că în munți am avea retrași mulți partizani, care încearcă și atacuri. În 15 August au ars magaziile Gării de nord de la

București, împreună cu patru trenuri încărcate. Zilele acestea a explodat la Copșa mică un vagon cu explozibile.

Până am fost eu dus, a fost în vizită la Lugoj Patriarhul de la București, care a vizitat și biserica noastră, dar a fost primit numai de preotul Nicolae Ienea⁶⁶⁶. În biserica ortodoxă de aici și de la Caransebeș a vorbit pentru reîntoarcerea uniților amenințând că, dacă clerul nu o vrea, o va face cu poporul! Preotului Ienea i-a spus la despărțire: „La revedere, cu o ocazie și mai solemnă!”

De la Arșa am primit o scrisoare drăguță, apoi și de la Jacqueline, cu fotografii.

Am constatat că și la București piața e bogată și ieftină. Dar mai mare ieftinătate am găsit la Craiova!

Ieri a venit la noi părintele Mihai din Galați, cu cele două fiice ale lui.

Joi, în 16 crt., s-a ținut la Lugoj Consistor plenar, în care s-a discutat catehizarea la biserică, după laicizarea școlii, și alte chestiuni de actualitate!

26 Septembrie. Azi o săptămână a apărut în gazetă punerea în retragere a episcopilor noștri. A doua zi a venit telegramă că episcopului îi încetează orice jurisdicție, ca și când asta ar acorda-o Ministerul. Episcopul Bălan ne-a chemat la Consistor, în care s-a hotărât să semneze de aici încolo vicarul și el să prezideze ședințele. S-a pus apoi în legătură cu Oradea, ca să țină o conferință episcopescă.

Am mai avut săptămâna aceasta două ședințe în legătură cu desființarea Librăriei Diecezane.

Zilele acestea a venit de la Cluj părintele Albu, care spune că episcopul Hossu a fost chemat de urgență la București. E, de altfel, foarte necăjit că a rămas singur în funcțiune.

Episcopul Suciș de la Blaj a fost deținut în județul Cluj, dus la Cluj, apoi la Sibiu, dar, nefiind ordin de arestare, a fost lăsat acasă cu îndatorirea de a sta la reședință, fără a ieși pe afară. Actele le subscria vicarul.

⁶⁶⁶ Nicolae Ienea (1910 – 1977), preot în Lugoj, fiul canonicului Ioan Ienea.

Azi am fost dus la Prefectură unde, în numele domnului prim-ministru, am fost solicitat să iau parte la o consfătuire a clerului unit în cauza reîntoarcerii uniților la ortodoxie. Erau de față deputatul Cristescu de la București, șeful Siguranței dl. Kling și prefectul. Eu am pretins să se țină mai întâi o consfătuire comună cu ortodocșii, pentru a cădea de acord mai întâi cu ei.

30 Septembrie. Luni, în 27 crt., Nica a mers la Timișoara, de unde a revenit marți seara. Între timp a telefonat Lulu, să meargă la București la examen.

După mine s-a făcut încercarea cu Voștinaru, Albu și Ienea, de a-i atrage în serviciul acțiunii pentru reîntoarcerea la ortodoxie. Consistorul nostru a trimis două emisuri: unul la Arad (Timișoara fiind de față la Consistor), Deva, Hațeg, Lupeni-Sarmizegetusa, altul la Bocșa-Oravița, să spună protopopilor și prin ei parohilor să nu subscrie nimic și că Episcopul continuă să funcționeze, cu toate că a fost pus în retragere. Cel trimis în Ardeal s-a reîntors de la Deva și în Consistorul de azi ne-a raportat că acolo protopopul a fost luat cu sila să meargă la preoți, însoțit de subprefectul Cherebețiu și de șeful Siguranței, pentru a-i câștiga pentru acțiune. Unii preoți au scris. A fost câștigat – cu amenințări – și protopopul Paveloniu, iar pe Jiu umblă Ioniță Pop și face propagandă.

Foarte dramatică a fost ședința Consistorială de astăzi, în care s-au discutat toate acestea și s-a spus întrebarea: Ce e de făcut? Episcopul a început tot în forma obișnuită lui, cu abaterea de la viața supranaturală, cu jertfele Satanei. S-au vorbit multe și s-a arătat cum unii preoți au scris plângând, sub presiunea amenințărilor și arătând spre copiii lor. Se spune că la Siguranța din Deva deținuții politici sunt atât de groaznic torturați, încât un preot ortodox s-a sinucis. Eu am arătat că episcopii noștri nu dau niciun semn de protest, ceea ce ar fi trebuit să facă de când a apărut punerea lor în retragere. Episcopul nostru s-a pus în legătură cu Frențiu, acesta i-a promis că se va ține o conferință episcopescă, dar de atunci au trecut 10 zile și nu se face nimic. Cei de la Baia Mare au făcut demers împotriva pensionării episcopului lor, dar Frențiu i-a dezarmat, spunând că în conformitate cu

canoanele numai toți împreună pot face demersurile. Hossu de la Cluj a fost chemat la București și ar fi trebuit ca după aceea să țină conferință. După reîntoarcerea lui, a fost Frențiu la el, dar nimănui nu i s-a comunicat nimic. Se colportează că el ar fi în fruntea acțiunii pentru dezunire. Tot așa se colportează în Timiș-Torontal că aici eu aș fi în fruntea acțiunii. Așa mi-a spus-o finul S., care a fost aseară pe la mine, de frică să nu-l aresteze, fiindcă nu a aderat. Ieri la amiază a fost aici Lug. din I., căruia i s-a spus, că la 1 Octombrie să nu fie acasă, pentru că va fi arestat. S-ar putea, ca pe noi, care am refuzat acțiunea, să ne aresteze ca dușmani ai regimului. În ședința de azi s-a hotărât să meargă Ștefan Bălan la Nunțiu să provoace o conferință episcopescă, iar preoților să le trimită o circulară.

Situația internațională e tot sumbră, ca și vremea ce se prezintă friguroasă de 1 Octombrie.

1 Octombrie. Azi a venit adresă de la Hossu, prin care arată că a excomunicat pe cei ce vor lua parte la proiectata adunare de schismă și că va lua măsuri față de cei ce au semnat delegații. Tot el a primit o adresă de la Culte, prin care, ca singurul episcop în funcție, i se cere ca până în 10 Octombrie să arate cum înțelege să se facă împărțirea provinciei mitropolitane între cele 2 eparhii ce ne rămân. În această chestie a fost convocată la București pe 7 Octombrie o conferință episcopescă. Noi iarăși am ținut ședință Consistorială, penibilă, interminabilă, cu frământări asupra a ceea ce avem de făcut. Am hotărât trimiterea unei telegrame la Președinție. Dar de la poștă s-a spus că ar trebui trimisă de ei la Siguranță și semnatarul ei, vicarul Ploscaru, ar putea avea bucluc. De aceea a fost ruptă! Cei ce pretind altora acte eroice nu le prea fac ei!

2 Octombrie. Azi am avut altă ședință Consistorială, înainte de masă. Tot cu frământări, că ce rămâne de făcut?

După-masă, la orele 2, Radio România a comunicat că ieri, 1 Octombrie, s-a ținut la Cluj un congres⁶⁶⁷, la care au participat 38 preoți

⁶⁶⁷ Convocarea Congresului de la Cluj a fost pusă inițial pe seama episcopului Traian Frențiu, apoi pe seama episcopului Iuliu Hossu și, în final, pe seama autorului jurnalului, a canonicului Nicolae Brînzeu, pentru a da greutate actului de convocare.

uniți, majoritatea protopopi, având delegații din partea majorității preoților români uniți. În unanimitate s-a votat o hotărâre ca Biserica unită să se reîntoarcă la Biserica ortodoxă și că o delegație va duce hotărârea la Patriarhie. O nouă ședință Consistorală s-a frământat: ce e de făcut? S-a hotărât trimiterea unui aviz la toți preoții, prin care se pune în vedere excomunicarea celor ce se rup de Biserica Romei.

Așteptăm să vedem cine a fost de față, cum a decurs adunarea. În orice caz, pentru mine situația e clară: în baza declarației acelui pseudocongres, va apare un decret al Prezidiului, prin care Biserica Unită din România se declară desființată. Sionul s-a prăbușit. El se va ridica din nou, când va vrea Dumnezeu. Dar la dezastrul de acum, are multă vină și conducerea Bisericii, care de atâta vreme s-a arătat incapabilă de a se ridica la înălțimea situației! Iar Roma ce să fi făcut dacă cu așa oameni își guvernează Biserica în România? Lor principalul le era să fie preoții celibi și în ei își puneau toate nădejtile, pe când în sarcina clerului căsătorit puneau toate relele. Îzbuncniri de acest fel a avut episcopul nostru Bălan și în cursul consistoriilor ținute acum. Nu m-am putut stăpâni să nu-i replic, arătând că procentul celibilor apostazi e cu mult mai mare decât al căsătoriților. Doar Petru Suciș și Iuga – acest din urmă „prelat”! – sunt celibi.

Un alt fenomen curios, fiindcă prin el se căuta a se înlocui orice acțiune, e pietismul care s-a introdus în timpul din urmă la catedrală: zilnic rozar, binecuvântarea euharistică după-amiaza, seara Paraclis cu predică, toată ziua adorație, ajun toată ziua de vineri! Uită domnii că *gratia non tollit naturam*⁶⁶⁸!

Mi se spune că avem foarte mulți partizani prin munți și prin păduri. Au muniție, armament. Ar fi ajutați și din Serbia. Era să-l ucidă

Zvonurile, care s-au dovedit ulterior false, au fost folosite doar pentru a încerca legitimizarea actului de revenire la ortodoxie prin voința unor personalități din sânul Bisericii Greco-Catolice.

⁶⁶⁸ harul nu înlătură natura (lat.) (n. trad.)

– așa se spune – și pe șeful Siguranței de la noi, Z. Kling, un om cinstit în actele și în procedeele lui!⁶⁶⁹

La București a murit Dr. C. Anghelescu, fost ministru al Instrucțiunii la liberali. A murit cu sufletul amărât, după ce i s-a luat totul. Era cel mai bogat om din țară. Pe vremea crizei anilor 1930-32 se spunea că dacă vin liberalii, el era singur în măsură să ajute țara ca să scape de criză. Liberalii au venit la putere, dar el nu știu să fi ajutat cu ceva!

La București se spune că foștii miniștri tătărăscani sunt de părere că dacă cei mari nu se împacă, chiar cu unele sacrificii – la primăvară izbucnește războiul!

5 Octombrie. Ieri iarăși am avut ședință Consistorială, cu frământări asupra a ceea ce e de făcut. De la București a venit Ștefan Bălan, care spunea că e acolo P.S. Rusu, care cu Aftene țin contactul cu ministrul Cultelor, arătându-i abuzurile ce se fac. Acesta spune însă că la ei se prezintă trecerea uniților ca spontană și nu știe de abuzuri; când se vor semna, se vor sesiza. Nunțiu crede că totuși vor trebui să autorizeze cultul catolic. O cred și eu, dar după ce se va fi desființat unirea.

De fapt, se pare că după mascarada de la Cluj și după primirea ce i s-a făcut delegației la București, lucrul încă nu e terminat. Abia acum începe desăvârșirea operei. Iată reportajul:

«BISERICA GRECO-CATOLICĂ A REVENIT ÎN SÂNUL BISERICII ORTODOXE

Hotărâre luată în adunarea de la Cluj

Sfânta Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române comunică:

Un număr de 38 protopopi și preoți greco-catolici delegați de majoritatea clerului greco-catolic din toate județele Ardealului și Banatului, s-au adunat la Cluj în ziua de 1 Octombrie a.c. pentru a discuta apelul făcut de I.P.S. Mitropolit

⁶⁶⁹ De numele lui Zoltan Kling se leagă asasinarea unor studenți legionari în apropiere de Lugoj, pe Dealul Ciurii.

al Ardealului, pentru revenirea Bisericii greco-catolice în sânul Bisericii Ortodoxe⁶⁷⁰.

În urma discuțiilor purtate, adunarea în unanimitate a hotărât revenirea la ortodoxie, semnând în acest sens o proclamație și un apel către cler și credincioși. Delegații au pornit apoi la București pentru a supune hotărârea lor Sfintei Patriarhii a Bisericii Ortodoxe Române.» (*Universul*, 3.X.1948).

La Radio s-au publicat și câteva nume din cei ce formau delegații: sunt tot figuri obscure. Însuși președintele Belașcu⁶⁷¹ e un fost cuzist de la Blaj, ajuns totuși protopop, mare național-tărănist. Altul e un mare legionar, iar altul cunoscut ca nebun pur și simplu. Niciun cleric mai de seamă. Ministrul ar fi spus că au iscălit și canonicii, dar de ce nu-i scot la iveală?

Și, dacă la congres nu au luat parte decât 38 de inși, având, cum se spune, delegație de la 450 de preoți, asta e abia un sfert, nu majoritate.

«O altă manifestare impunătoare care a avut loc în Capitală, a fost prilejuită de revenirea greco-catolicilor la Biserica Ortodoxă Română.

Într-adevăr, după cum a comunicat Sf. Patriarhie, un număr de 38 protopopi și preoți greco-catolici, delegați de majoritatea clerului greco-catolic din toate județele Ardealului și Banatului, s-au adunat la Cluj în ziua de 1 Octombrie a.c., pentru a discuta apelul făcut de către I.P.S. Patriarh și I.P.S. Mitropolit al Ardealului, pentru revenirea Bisericii greco-catolice în sânul Bisericii Ortodoxe.

⁶⁷⁰ Comunicatul Patriarhiei ortodoxe a fost cinic, menit să demonstreze similitudinea dintre actul de trecere la greco-catolicism în anul 1700, posibil doar printr-un număr de 38 de preoți, și revenirea la ortodoxie consfințită printr-un număr identic de clerici.

⁶⁷¹ Traian Belașcu, protopop greco-catolic, președintele adunării de la Cluj desfășurată pe data de 1 octombrie 1948, care a exprimat în numele unei părți a preoțimii greco-catolice voința de rupere a legăturilor cu Sf. Scaun și de revenire la ortodoxie.

În urma discuțiilor purtate, adunarea în unanimitate a hotărât revenirea la ortodoxie, semnând în acest sens o proclamație și un apel către cler și credincioși. Delegații au pornit apoi la București, pentru a supune hotărârea lor Sfintei Patriarhii a Bisericii Ortodoxe Române.

Ieri dimineață la ora 9, delegația a fost primită în ședință solemnă de către Sf. Sinod, prezidată de I.P.S. Patriarhul Justinian.

La lucrările Sf. Sinod au luat parte înalții ierarhi: I.P.S. Mitropolitul Bălan al Ardealului, I.P.S. Mitropolitul Vasile Lăzărescu al Timișoarei, P.S. Arhiepiscopul Firmilian al Craiovei, P.S. Episcopul Sebastian Rusan al Maramureșului și Sucevei, P.S. Episcopul Antim Nica al Dunării de Jos.

După ce un reprezentant al delegației catolice a citit actul de revenire în Biserica ortodoxă română, Sf. Sinod a ratificat hotărârea delegației celor 450 de preoți greco-catolici și a hotărât primirea lor în sânul Bisericii ortodoxe române.

La ora 11, s-a format un cortegiu impunător, care s-a îndreptat spre biserica Sf. Spiridon din calea Șerban Vodă, unde s-a oficiat un Te Deum special, în cadrul căruia s-a consfințit reintegrarea Bisericii românești din Ardeal.

Interesant este faptul că din anul 1700 și până acum este pentru prima oară când clerul ortodox a oficiat împreună cu reprezentanții Bisericii greco-catolice.

După citirea apelului delegației greco-catolice, adresat clerului și credincioșilor, cât și a hotărârii Sf. Sinod, de a primi pe greco-catolici în sânul Bisericii române ortodoxe, a luat cuvântul I.P.S.S. Patriarhul Justinian, care a subliniat importanța evenimentului pentru Biserica românească.

Cu același impunător cortegiu, înalții ierarhi și membrii clerului s-au înapoiat la Patriarhie, unde a avut loc o masă tradițională.» (*Semnalul* 6.X.1948).

Toate acestea sunt abia începutul! Cum spunea Patriarhul în discursul său, opera trebuie terminată până în 21 crt. Data aceasta ar corespunde la 7 Octombrie stil vechi; or, la 1700, diferența între cele 2 calendare nu era 13, ci abia de 10 zile. Și nu în Octombrie, ci în Septembrie s-a ținut atunci adunarea de Unire.

Au început acum să umble echipe pe sate, care cer ulterior adeziunile preoților și ale credincioșilor. Unde preotul nu aderă, partidul pune câte un comitet de 5, ca să ia în mână treburile Bisericii.

Consistorul a trimis delegați în protopopiate, să ancheteze ce s-a întâmplat și să-i întărească pe oameni în credință.

Iar episcopii, care mâine se adună la București, trebuie să se manifeste demn, dacă sunt capabili. De ce așa târziu? Pentru că – spunea Nunțiu – nu l-a găsit pe Frențiu la telefon. A fost plecat la Cluj. Doar nu a stat atâta la Cluj. Apoi Nunțiu demult ne-a cerut să-i dăm telefonul la care să ne poată găsi ziua ori noaptea. De altfel, se spune că Frențiu a rămas aproape singur: canonicii au fugit, secretarul și-a dat demisia!

S-a dat și la noi un ordin de excomunicare a tuturor celor ce au luat parte la congresul de la Cluj ori care au aderat, cler și credincioși. Când s-a citit la noi în catedrală, de pe amvon, semnat de vicarul general, se spune că unii au întrebat: de ce nu a semnat episcopul? Nu știu, că asemenea lucruri le semnează vicarul.

Preoții ortodocși și administratorii civili au primit ordin să raporteze numărul și averea din parohiile noastre și că ce ținută are preotul nostru în chestiunea revenirii la ortodoxie?!

7 Octombrie. Zilele acestea a sosit numirea lui Nica la catedra de germană de la Liceul „Iulia Hașdeu”. Har Domnului, dar nu știu cum va sta în fața acțiunii de a face pe funcționari să treacă la religia ortodoxă.

Asupra celor întâmplate duminică la București a apărut următorul reportaj în *Universul*, 6.X. 1948:

« FESTIVITĂȚILE RELIGIOASE DE DUMINICĂ

Solemnitatea primirii delegaților de protoerei și preoți uniți în Biserica Ortodoxă Română și a consfințirii reîntregirii bisericii românești din Ardeal

Duminică, 3 crt. a.c., la orele 9 dimineața, a avut loc în sala Sinodală solemnitatea primirii delegației de 38 protopopi și preoți greco-catolici din județele Ardealului și Banatului, veniți să prezinte Sf. Sinod și I.P.S.S. Patriarh Justinian, proclamația de revenire în sânul Bisericii Ortodoxe Române, I.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, I.P.S. Vasile Lăzărescu, Mitropolitul Banatului, P.S. Arhiepiscopul Firmilian al Craiovei, P.S. Episcopul Sebastian Rusan al Maramureșului și Sucevei, P.S. Episcopul Antim Nica al Dunării de Jos, P.S. Veniamin, P.S. Atanase și P.S. Pavel vicari ai Sft. Sinod, precum și a numeroși preoți din Capitală.

Pr. I. Cazacu a prezentat I.P.S. Patriarh Justinian și membrilor Sf. Sinod delegația de preoți greco-catolici care în adunarea de la 1 Octombrie a.c. de la Cluj au hotărât revenirea la Biserica Ortodoxă Română.

Apoi Pr. Protopop Aurel Brumboiu, secretarul Adunării de la Cluj, a dat citire următoarei proclamații:

„Noi, subscriși clerici ai Bisericii greco-catolice din Republica Populară Română, întruniți în sobor bisericesc, astăzi 1 Octombrie 1948, în sala liceului Gheorghe Barițiu din Cluj, scrutându-ne conștiința în temere de Dumnezeu și cu dragoste nemărginită față de poporul român, care în zilele noastre își unește toate forțele în lupta pentru pace, libertate și progres, socotind că s-a împlinit vremea și pentru refacerea unității spirituale a acestui popor, am hotărât:

1. Să ne reîntoarcem în sânul Bisericii ortodoxe române, de la care strămoșii noștri de acum două veacuri și jumătate s-au desprins datorită vitregiei vremurilor de atunci.

2. Să ne străduim din toate puterile pentru a lămuri conștiințele credincioșilor noștri spre a ne urma cu încredere

pilda și a deveni împreună cu frații noștri ortodocși, una, după cuvântul Evangheliei, care zice: „toți să fim una, precum El cu Tatăl, una sunt.”

Am luat această sacră hotărâre, cunoscând că actul unirii de la 1700 a fost determinat nu de motive speciale, ci de împrejurări politice și economice, care apăsau greu asupra clerului și poporului nostru din acele vremuri. Într-adevăr, când sub jugul stăpânirii habsburgice poporul gemea sub lanțurile apăsătoare ale iobăgiei, unirea de la 1700 crea condițiile politice, economice și culturale mai favorabile pentru clerul și poporul nostru obidit. În speranța câștigării unor privilegii de care se bucurau membrii bisericii catolice, strămoșii noștri au acceptat patru puncte de credință comune cu biserica apuseană, dar nu au renunțat niciun moment, nici la practica ritualului, nici la învățătura legii românești, care era a Bisericii ortodoxe răsăritene.

Privilegiile promise de stăpânirea habsburgică au fost acordate în mult mai mică măsură și mult mai târziu. Era cunoscută energica intervenție a episcopului Inocențiu Micu Clain, care, de repetate ori a amenințat Curtea de la Viena, zicând: „Eu și clerul meu m-am unit cu condiția de a obține acele beneficii și foloase de care se bucură catolicii, în caz contrar clerul acesta stă la îndoială”.

Motivele care au determinat actul unirii de la 1700, astăzi nu mai există, Constituția și legile Republicii Populare Române, asigură drepturi politice, economice, culturale și religioase egale tuturor cetățenilor țării.

Astăzi, Biserica ortodoxă română, nu numai că nu se găsește față de stat în situația de la 1700, ea din contra – ca una care cuprinde majoritatea credincioșilor din țara noastră – se află într-o situație deosebită, care îndreptățește toate speranțele într-un viitor din ce în ce mai bun.

În aceste fericite condiții, ruperea legăturilor cu biserica Romei, străină de interesele poporului nostru, refacerea unității

spirituale a neamului și îndreptarea tuturor forțelor spre lupta pentru pace, democrație și progres, este o datorie sfântă a întregului nostru popor.

În lumina acestor fapte, proclamând revenirea în sânul Bisericii ortodoxe române, în numele nostru și al celor ce ne-au delegat în această adunare, noi hotărâm să rupem legăturile cu Vaticanul.

De astăzi înainte, nu vom mai da ascultare decât conducătorilor orânduți de focurile sfintei Biserici ortodoxe române.”

Cuvântarea I.P.S.S. Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Luând cuvântul I.P.S.S. Patriarhul Justinian a arătat însemnătatea zilei pentru Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care are nespusa bucurie sufletească de a lua cunoștință despre dorința și hotărârea de întoarcere în sânul Bisericii noastre dreptslăvitoare a drept-credincioșilor uniți din Ardeal.

După ce a făcut un istoric al despărțirii Bisericii Ortodoxe din Ardeal, I.P.S.S. Patriarhul Justinian a spus:

„În numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, vă declar că iau act cu mare bucurie sufletească de proclamația și hotărârea voastră și că vă primim cu brațe părintești și cu inimă caldă în staulul sfânt și în pășunea noastră duhovnicească.

Răspândiți cu glas de lăută îngerească iubirea părintească cu care vă îmbrățișăm și spuneți tuturor cucernicilor preoți și credincioșilor voștri în inima noastră și a ierarhilor Bisericii Române dreptslăvitoare va vibra neîncetat pentru mulțumirea și fericirea voastră a tuturor și a poporului dreptcredincios.”

În încheiere, I.P.S.S. Patriarhul Justinian a adus binecuvântarea patriarhicească acestor hotărâri menite să contribuie la înfrățirea și binele tuturor dreptcredincioșilor și la întărirea patriei noastre.

Cuvântarea I.P.S.S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului

A luat apoi cuvântul I.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care a subliniat că în tot cursul existenței sale, poporul nostru a refuzat catolicismul apusean. Dacă în preajma anului 1700 s-a încercat unirea unei părți din Biserica Ortodoxă din Ardeal cu Biserica Catolică acest curent însă nu a pătruns în sânul poporului român.

Vorbitorul a analizat apoi condițiile politice în care s-a făcut unirea cu Biserica Catolică, arătând că acest act a fost îndeplinit din dorința Habsburgilor de a separa pe românii din Ardeal de cei din Țara Românească.

După ce a subliniat că actul reparator al revenirii la Biserica Ortodoxă ar fi trebuit să fie înfăptuit odată cu unirea Ardealului încă din 1918, I.P.S. Mitropolitul Bălan și-a exprimat bucuria pentru dragostea cu care preoții greco-catolici sunt primiți în sânul Bisericii Ortodoxe.

„Ca urmaș al vechilor mitropoliți de Alba Iulia, a încheiat Mitropolitul Nicolae Bălan, aduc omagiul de recunoștință tuturor celor ce au dorit cu ardoare clipa aceasta.”

Slujba de la biserica Sf. Spiridon - nou

La orele 10.45 s-a format un cortegiu spre Biserica Sf. Spiridon Nou, compus din consilierii Sf. Patriarhii, clerul Capitalei, delegați uniți, protopopii uniți în spită și epitrahil, arhiepiscopii, mitropoliții Ardealului și Banatului și I.P.S.S. Patriarhul Justinian.

Cortegiul a parcurs străzile până la Biserica Sf. Spiridon Nou, unde s-a oficiat o slujbă religioasă de către un sobor de preoți, în frunte cu I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Ardealului.

Părintele protopop Aurel Brumboiu, secretarul adunării de la Cluj, a citit proclamația după care părintele Gh. Vintilescu, directorul cancelariei Sf. Sinod, a dat citire actului sinodal de acceptare a proclamației de revenire în sânul Bisericii Ortodoxe Române a celor 423 de canonici, protopopi, profesori și preoți greco-catolici.

În acest act se arată că membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu I.P.S.S. Patriarhul Justinian în ședința solemnă de primire a delegației celor 36 preoți greco-catolici, au stabilit refacerea unității de credință și primirea în sânul Bisericii Ortodoxe Române a tuturor celor ce vor dori să rupă legăturile cu Biserica Romei.

Apoi părintele protopop Traian Belășcu, președintele Adunării de la Cluj, a dat citire următorului apel către clerul și poporul Bisericii Române Unite:

Poporul român se găsește la o luminoasă răscruce a istoriei sale.

Forțe și năzuințe răzbătătoare, deschi drumuri și orizonturi noi în fața viitorului, cum se plămădește sub ochii noștri.

Prezenți în frământarea destinelor ce se vestesc strălucite pentru poporul nostru, ne-am pus cu sfânta cutremurare problema nevoii imperioase, a refacerii unității spirituale a neamului românesc.

Când lumea întreagă luptă pentru apărarea păcii și pentru realizarea înfrățirii dintre popoare, noi frați de aceeași obârșie, nu putem sta dezbinați, luptând în tabere opuse unii împotriva altora.

Iubit cler și popor,

Grelele împrejurări istorice din preajma anului 1700, ne-au împins spre ieșirea din sânul unității Bisericii noastre străbune ortodoxe.

Lanțurile iobăgiei de atunci, apăsau atât de greu pe umerii obidiți ai poporului nostru, încă beneficiile economice, politice și culturale pe care le promitea unirea ne-au dus la dezbinare.

Republica Populară Română garantează azi, prin Constituția țării drepturi politice, economice, culturale, religioase egale întregului popor.

Vitregiile istorice care au determinat unirea de la 1700, astăzi deci nu mai există.

Reîntoarcerea noastră în unitatea Bisericii ortodoxe de care de-a lungul celor două veacuri și jumătate nu ne-am înstrăinat nici prin datinile noastre strămoșești, nici prin slujbele noastre religioase și nici prin credința noastră – este astăzi o sfântă datorie nu numai cu bunii fii ai poporului nostru, ci și cu următorii ai cuvântului Mântuitorului Isus Hristos, care prin graiul Evangheliei ne îndeamnă: „Ca toți să fim una, precum El și Tatăl cel ceresc una sunt”.

Iubit cler și popor,

Noi mai jos semnații clerici, răspunzători în fața lui Dumnezeu și a conștiinței poporului nostru, întruniți în sfânt sobor duhovnicesc în ziua de 1 Octombrie anul Domnului 1948, pentru toate binecuvântatele motive arătate, am hotărât și am înfăptuit reîntoarcerea noastră în sânul Maicii noastre Biserici ortodoxe.

Cu nemărginita noastră dragoste frățească față de voi cler și popor al Bisericii române greco-catolice, vă rugăm și vă îndemnăm să ne urmați pilda cu încredere, dovedindu-vă astfel buni slujitori ai poporului și vrednici fii ai lui Dumnezeu.

Întorcându-ne în sânul Bisericii ortodoxe române, de care vremelnic ne-am despărțit acum două veacuri și jumătate, să avem cu toții conștiința împăcată că prin acest act istoric

servim și vrerii lui Dumnezeu, care pe toți ne vrea să fim una și interesele mari ale poporului nostru.

Făcând astfel, fiți încredințați că de la Patrie bine vom merita, iar Dumnezeu ne va binecuvânta. Ai voștri întru toate binevoitori:

Traian Belășcu, protopop; Nicolae Jangălău, protopop; Aurel Brumboiu, protopop; Petru Vancu, preot; Virgil Moldovan, preot; Zaharie Hențea, preot; Paul Madincea, preot; Laurențiu Pop, preot; Ion Onișor, preot; Ion Cistean, preot; Petru Pop, preot; Zaharia Borzea, preot; Alexandru Stupariu, preot; Emil Colceriu, preot; Septimiu Sântoma, preot; Emil Mureșan junior preot; Cornel Cernescu, preot; Teodor Ploscariu, preot; Ion Vâțu, preot; Constantin Pușcașu, preot; Victor Traian Pop, preot; Mircea Filip, preot; Dr. Cornel Pop, preot; Roman Nemeș, preot; Victor Ienciu, preot; Octavian Gherasim, preot; Sabin Truția, preot; Vicențiu Toruțiu, preot; Andrei Coman, preot; George Zagrai, preot; Ioan Florea, preot; Ioan Andrașiu, preot; Victor Negrea, preot; Vasile Pleșug, preot; Alexandru Fărcașu, preot; Ioan Pop, preot; Glodean Dumitru, preot.

Delegația de mai sus are împuternicire din partea a 423 canonici, protopopi, profesori și preoți greco-catolici.

După slujba religioasă, cortegiul s-a întors, în aceeași rânduială la Palatul Patriarhal, unde a avut loc o masă comună. În timpul mesei, o delegație de credincioși greco-catolici din capitală a prezentat I.P.S.S. Patriarh, în dar, o cruce, asigurându-l că poporul unit este fericit să se întoarcă în sânul Bisericii Ortodoxe Române, de unde fusese răpit acum 250 de ani.»

Văzând eșecul suferit – remarcat și de străinătate – prin aceea că abia 38 preoți s-au adunat la congres, mai nou publică lista preoților celor ce au semnat delegația, deși toți au semnat în alt înțeles. Iată ce titlu pune:

«Prima listă a preoților și protopopilor uniți care au revenit la

biserica ortodoxă română

În cadrul festivităților religioase de duminică o delegație de 36 protopopi și preoți uniți au adus Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române hotărârea a 430 de clerici greco-catolici de a reveni la Biserica Străbună.

Dăm mai jos numele acestor preoți uniți, care, cei dintâi, au rupt legăturile cu Vaticanul, reîntregind astfel Biserica Românească din Ardeal:

Județul Satu Mare

Canonic Ioan Medan, Baia Mare; Protopop Patriciu Trufașiu, Baia Mare; Protopop Gheorghe Anderca, Bixad; Protopop Emil Dragomir, Copalnic Mănăstur; Protopop Eugeniu Baști, parohia Stana; Augustin Babici, parohia Băinești; Ioan Andron, parohia Racșa; Gheorghe Strâmbu, parohia Negrești; Ilieș Victor, parohia Certeze; Simion Cristian, parohia Cămărzana; Vasile Erdoș, Tărșoli; Dr. Carol Pop, parohia Chercușa; Emil Pinte, parohia Băița Mare; Ștefan Ilieș, parohia Baia Mare; Ioan Câmpean, parohia Termeziu; Iuliu Suran, parohia Sișești; Alexandru Avram, parohia Dănești; Virgil Surani, parohia Surdești; Alexandru Mihalcea, parohia Cetățile; Valentin Pinte, parohia Satulung; Gheorghe Pop, parohia Varatu; Gheorghe Onisim, parohia Ciolt; Petre Pop, parohia Remeți; Dr. Vasile Câmpean, parohia Nireșul Mare; Leontin Giula, parohia Beltjug; Ioan Micu, parohia Soconzel; Filip Glodean, parohia Cuța; Felician Soran, parohia Nodișa; Pop Gheorghe, parohia Medișa; Cornel Bălan, parohia Apateu; Ioan Fernea, parohia Cărășeu; Gheorghe Buzilă, parohia Oar; Gheorghe Pop, parohia Petea; Florian Sabău, parohia Lipău; Iuliu Rogoja, parohia Hrip; Gavruș Alexandru, parohia Catmarel; Ioan Muntean, parohia Necopoi; Prof. Iosif Tămăian, Baia Mare; Patriciu Bârle, parohia Ilva; Târnovan Sabin, parohia

Iojob; Hotea Cornel, paroh Potău; Radu Florian, parohia Valea Vinului; Vasile Pop, parohia Turț; Iosif Damian, parohia Derța Mică; Romul Gorun, parohia Comlăușă; Totu Borca, parohia Târna Mare; Marina Vladimir, parohia Porumbesti; Ovidiu Lupan, parohia Gherța Mare; Bacinschi Ștefan, parohia Bercu; Dr. Augustin Paul, parohia Bocicău; Mihail Pop, parohia Doba; Alexandru Rusu, parohia Drăgușeni; Iosif Palai, parohia Cidreag; Dițiu Tiberiu, parohia Turulung; Emil Ghiță, parohia Culciul Mare; Varga Tugomir, parohia Livad; Dumitru Bandici, parohia Odoreu; Nicolae Pinte, parohia Dumbrava; Petru Rusu, parohia Vetis.

Județul Maramureș

Pr. Andrei Coman, parohia Vișeu de Jos; Pr. Grigore Dan, parohia Strâmtura; Pr. Grigore Dunca, parohia Băcicoeli, Prot. On. Eugen Vlad, parohia Rouna de Jos; Pr. Emil Fucec, parohia Petrova (pensionar); Vladimir Boicu, parohia Poenele de sub Munte; Mihai Mărușteac, parohia Ruscova; Mihai Iuga, parohia Vișeu de Mijloc; Eugen Botoș, parohia Borșa III; Ioan Hotico, parohia Borșa II; Prot. On. Iona Găzduc, parohia Săcel; Gheorghe Petrovai, parohia Rozavlea; Prot. Onor. Gheorghe Goia, parohia Bârsana; Ioan Sălăjan, parohia Cuhnea; Vasile Gogea, parohia Oncești; Canonic Titus Berinde, parohia Sighet II; Augustin Negruți, parohia Sârbi; Rednic Mihai, parohia Grecești; Gheorghe Jurca, parohia Hărnicești; Ioan Danciu, parohia Giulești.

Județul Sălaj

Protopop Ilie Călăuz, parohia Cehul Silvaniei; Pr. Pompel Marica, parohia Modiș; Victor Cosma, parohia Biușă; Vasile Cheție, parohia Matig; Cardoș Augustin, parohia Bulgari; Augustin Mesaroșu, parohia Madiș; Drăgan Aurel, parohia Asuajul de Sus; Ioan Bancoș, parohia Urminiș; Ioan Osian, parohia Asuajul de Jos; Emil Marchiș Prot. On., parohia Oața de

Jos; Pr. Virgil Moldovanu, parohia Nușcalău; Pr. Virgil Pordea, parohia Ip; Pr. Ilie Vetișan, parohia Marca; Pr. Teodor Gârda, parohia Porți; Prot. Ștefan Răcășan, parohia Bucium; Pr. Ioan Filip, parohia Sângeorgiul de Mesei; Pr. Ștefan Török, parohia Bogdana; Teodor Ploscariu, preot parohia Ciumârna; Pr. Vasile Enghiș, parohia Cosmisul de Jos.

Județul Someș

Mureșan Emil Junior, parohia Bârsăul Mare; Mircea Filip, parohia Mesteacăn; Pușcașiu Constantin, parohia Spermezeu; Emil Mureșanu senior pensionar, parohia Bârsăul Mare; Ioan Filip, pensionar, parohia Libotin; Augustin Fărcașu, protopop, parohia Gherla; Ioan Mureșanu, parohia Căpâlnea; Adrian Peter, parohia Căianul Mare; Aurel Ciudăreanu, parohia Rugăsești; Ioan Cheresteș pensionar, protopop, parohia Fodora Română; Emil Filipan, Cățcău; Valer Filipan, pensionar prot., parohia Glod; Efrem Cotețiu pensionar prot., parohia Prislop; Mureșan Nistor, parohia Rusul de Sus; Alexandru Mureșan pensionar prot., parohia Dobrocina.

Județul Turda

Preot Vasile Sinu, parohia Oprișani; preot Emil Dulău, parohia Lița; preot Nicolae Vovea, parohia Valea Largă; preot Ioan Tarcu, parohia Tăureni; preot Laurențiu Pop, parohia Moldovenesti; preot Ioan Herlea, parohia Zaul de Câmpie; preot Ioan Onișor, parohia Ceanul Mare Bolduț; preot Petru Suciu profesor pensionar, parohia Turda.

Județul Năsăud

Preot George Zagrai, parohia Bistrița Bârgăului; preot Bârsan Ioan, parohia Lechiuț; preot Iudean Vasile, parohia Verniș; preot Valer Henciu, parohia Telciu I., preot Emil Demian, parohia Coșbuc; preot Ioan Seplecan prof., parohia

Năsăud; preot Oltean Victor, parohia Sicut; preot Cuesdean I. Emil, parohia Ragla; preot Stejerean Leontin, parohia Ghinda.

Județul Cluj

Preot prof. Victor Ienciu, profesor, Cluj; preot Vicențiu Poruțiu, parohia Val Teril cat. II; preot Ioan Moise, Episcopia gr. cat., Cluj; preot Vasile Serdeanuș, parohia Sumurduc; preot Alexandru Fărcașu, parohia Ardeova Cluj; preot Viorel Cristea, parohia Boju; preot Rusu Teofil, preot pensionar Cluj; preot Leonțiu Florian, parohia Almaș, preot Chercheș Aurel, parohia Corpadea; preot Victor Napeuș, parohia Mihăeșul de câmpie; preot Marius Rusuș, parohia Chiriș; preot Zidar Falup, parohia Căpușul Mic; preot Sabin Truțiaș, parohia Hodișu; preot Clemente Plăian, parohia Mihăiești; preot Dumitru Glodeanuș, parohia Mângău II; preot Victor Pop, parohia Suceag; preot Ion Pop, parohia Cluj VII. Bulgaria; preot Dr. Ioan Moldovanu Episcopia gr. cat. Cluj.

Județul Sibiu

Traian Belășcu, parohia Altina; Nicolae Geangălu, parohia Săcăiate; Nicolae Popa, parohia Ocna Sibiului; Ioan Salrlea, parohia Doșat; Valeriu Pinciu, parohia Rășinari; Ioan Moldovan, parohia Slimnic; Aurel Anghel, parohia Hasac; Mihail Bârna, parohia Hamba; Ilie Șchiopu, parohia Roșia; Ioan Filip, parohia Nucet; Lazăr Bordeanu, parohia Țichindeal; Cornel Hațagan, parohia Hosman; Emil Stoica, parohia Fofeldea; Ioan Vlad, parohia Glâmboc; Ioan Oroș, parohia Bradu; Romul Moldovan, parohia Veștem; Cornel Oroși, parohia Vurpăr; Romul Neagoi, parohia Apoldul de Jos; Ioan Pădurcan, parohia Bogatul Român; Ioan Becicheriș, preot pensionar, parohia Orlat; Victor Dancea, parohia Gura Râului; Efrem Ganga, parohia Spring; Nicolae Cantor, parohia Drașov;

Ilie Munteanu, parohia Ungurei; Ion Cișmașiu, parohia Boz; Iosif Cristian, parohia Sangatin; Ilie Dămian, parohia Alămar; Ilie Berghezan, parohia Ludoș; Virgil Gușan, parohia Sudu; Ioan Velicea, parohia Sură Mică; Victor Aron prof. pensionar, parohia Sibiu; Ioan Ghergheli, parohia Săliște.

Județul Târnava Mică

Ion Cisteian, parohia Tău; Aurel Cosma, parohia Vidrasău; Nicolae Deac, parohia Somostelnic; Alexandru Moldovan, parohia Beșincu; Gheorghe Oancea, parohia Sânpaul; Dumitru, parohia Giuluș; Gheorghe Somfălean, parohia Subpădure; Laurean Papiu, parohia Săulia; Aron Ignat, parohia Deag; Eugen Sârbu, parohia Bod; Barna Ioan, parohia Cucerdea; Ioan Șelaru, parohia Agrișteu; Teodor Miclea, parohia Ciorolu; Teodor Petri, parohia Bolmuș; Petru Tempean, parohia Lepindea; Mihai Cristea, parohia Cergăul Mic; Zaharia Borzea, parohia Zagăr; Crețu Emil, parohia Mică; Ioan Roman, parohia Iernuț; Octavian Modorcea, parohia Blaj, profesor; Ioan Vultur, parohia Blaj, profesor; Victor Crețu, parohia Blaj, profesor.

Județul Făgăraș

Aurel Brumboiu, parohia Râușor; Vasile Modorcea, parohia Crid; Gheorghe Șerban, parohia Vistea de Jos; Aurel Fratu, parohia Veneția de Jos; Gheorghe Nodea, parohia Ticușul Vechiu; Gheorghe Ralta, parohia Hurezi; Gheorghe Motoc, parohia Boholți; Aurel Botoc, parohia Sășciori; Vasile VAsu, parohia Arpașu de Jos; Nicolae Giurca, parohia Colun; Nicolae Comșa, parohia Porumbacul de Sus; Ion Ciungu, parohia Scorei; Matei Florea, parohia Iași; Liviu Negrea, parohia Pojorta; Miron Stroia, parohia Ludișor; Ioan Brad, parohia Arpașul de Sus; Leon Moldovan, parohia Cincul; Ion Boeru, parohia Rucăr; Alexandru Comșa, parohia Găinari; Ioan

Novac, parohia Sona; Cornel Muntean, parohia Telechi-Recea; Alexandru Cismaș, parohia Sevestreni; Axente Stalislav, parohia Lisa; Valeriu Croșan, parohia Sercaia; Ioan Mihai, parohia Bărcuț; Vasiel Blaga, parohia Toarda.

Județul Mureș

Ion Andrașiu, parohia Sântioana; Viorel Tufan, parohia Ungheni; Ion Jelerui, parohia Coreni; Ion Boteiu, parohia Tirimioara; Ion Petraș, parohia Târgu Mureș; Basil Seara, parohia Serghizel.

Județul Târnava Mare

Vasile Bacală, parohia Răvășel; Victor Cârlonța, parohia Mihăileni; Alexandru Stepariu, parohia Moșna, învățător; Simion Stoița, parohia Ghijasa de Sus; Ieronim Nobili, parohia Alma, pensionar; Zaharia Hentea, parohia Vorumloc.

Județul Brașov

Ion Florea, protopop onorar, parohia Brașov; Mircea Toma, parohia Tohanul Vechiu.

Județul Alba

Septimiu Sântoma, parohia Blandiana, delegat; Iacob Tuluș, parohia Meșcreac-Băldărești; Augustin Râșniță, parohia Gâlda de Jos; Gavril Pop, parohia Aiud II; Nicolae Pușcă, parohia Straja; Liviu Dumitreanu, parohia Sântimbru; Ștefan Traian, parohia Teiuș I; Victor Pop, parohia Teiuș II; Nicolae Crețu, parohia Aiud – protopop; Dr. Ioan Codrea, parohia Alba Iulia – protopop; Aurel Circa, parohia Ciugudul de Jos; Laslo Vasile, parohia Părau; Pop Augustin, parohia Spălnaca; Nicolae Chindea, parohia Cacovăț; Martin Siocaciu, parohia Aiudul de Sus; Octavian Pop, parohia Lopadea Veche; Gheorghe Morariu, parohia Mărgina; Vasile Scorbotea, parohia Ciclău-Mirislău; Gheorghe Nanu, parohia Rachis-Mirislău; Ironim Pascu, parohia

Sâncraiu; Prof. T. Tripșa, parohia Alba Iulia; Hațegan Silviu, parohia Galițiu; Laurian Madian, parohia Gârbova de Jos; Eugen Stâncel, parohia Căpud; Aurel Pop, parohia Ocna Mureș; Gavril Metea, parohia Ocna Mureș Uioara Sus; Virgil Nicoară, parohia Ocna Mureș Ciunga; Petru Halmu, parohia Noslac; Emil Mârza, parohia Oarda de Sus; Saviton Cornea, parohia Vințu de Jos, pensionat; Fanea Ion, parohia Alecuș; Iuliu Popa, parohia Micoșlacu; Hrișan Teodor, parohia Ciucu; Muntean Aurel, parohia Hopârta; Iacob Târziu, parohia Cristeiu de Mureș; Cuciș Mihail, parohia Gâmbuț; Mihai Ștefu, parohia Decea; David Suciș, parohia Căptălan; Alex. Ivan, parohia Ciucuzel; Nicolae Curcezean, parohia Asinip-Ciucuzel; Ioan Ciortea, parohia Lorint Rădești; Iuliu Crișan, parohia Vălișoara; Ioan Sârbu, parohia Poiana-Vălișoara; Aurel Ranga, parohia Băgău; Pop Traian, parohia Gârbovița; Crăciun Radu, parohia, Beldiu-Petelca; Gheorghe Nicoară, parohia Mihalt; Ioan Gârnațu, parohia Cetea; Teodor Maier, parohia Pețeica; Ioan Laurențiu, parohia Ciumbrud; Ioan Tocaciș, parohia Rădești; Victor Crișan, parohia Obreja; Ilie Magda, parohia Alba Iulia, prot. pensionar; Isidor Aldea, parohia Coșlariș; Ciufundean Ștefan, parohia Alba Iulia Maier; Țăran Nicolae, parohia Hăpriș; Teodor Radu, parohia Sebeș, protopop; Basil Comes, parohia Bărbăntiș; Candid Ilie, parohia Daia Română; Victor Negrea, parohia Chirbom-delegat.

Județul Ciuc

Emil Dumitru Colceriș, parohia Valea Bradului; Simion Suciș, parohia Hodoșa; Gheorghe Boeriș, parohia Bicz Chei; Iuliu Cucuiat, parohia Imper.

Județul Trei Scaune

Vățiu Ioan, parohia Ghelintă; Parase Francisc, parohia Aita Seacă.

Județul Bihor

Victor Pop, parohia Aușeu; Gherasim Octavian, parohia Păulești; Nemeș Roman, parohia Sublacul de Bascău; Aurel Chilea, parohia Oradea; Mihai Boca, parohia Episcopală a Bihorului; Pârâianu Vasile, parohia Uileacu de Beiuș; Petru Pop, parohia Negru; Aurel Iuluțiu, parohia Sâncuiușul de Beiuș; Liviu Marile, parohia Ioaniș; Nicolae Puia, parohia Fiziș; Silviu Sălăgeanu, parohia Finiș; Ioan Erdeli, parohia Groși; Ilie Petru, parohia Borzel; Florica Pali, parohia Beznea; Lazăr Apăteanu, parohia Dubricionești; Romul Mărdaraș, parohia Sântandrei; Vasile Barbul, parohia Oradea, canonic; Antoniu Pop, parohia Oradea, protopop, profesor; Titus Pop, parohia Oradea, protopop, profesor; Vasile Belca, protopop Oradea, profesor; Dr. Coriolan Tămăianu, Oradea, rector, Ioan Tetușanu, parohia Beiuș, protopop, profesor; Coloman Seucan, parohia Oradea, profesor; Nicolae Fântânaru, parohia Beiuș, profesor; Bruchental Mihai, parohia Beiuș, profesor; Ștefan Musta, parohia Beiuș, protopop, profesor; Traian Tăman, parohia Beiuș, protopop, profesor; Basca Vasile, parohia Petren; Man Vasile, parohia Ghepețea; Gheorghe Gavrițu, parohia Popești; Buzasiu Gavril, parohia Crestur; Traian Candea, parohia Cheț; Alexandru Nistor, parohia Marghita; Augustin Cosma, parohia Oradea, protopop, profesor; Ioan Matei, parohia Oradea, protopop, profesor.

Județul Caraș

Protopop Valer Nicoară, parohia Oravița; preoții: Eugen Poșiaru, parohia Ticvaniul Mic; Ion Matei, parohia Ramna; Iosif Caiman, parohia Ticvaniul Mare; Ion Bot, parohia Vărădia; Ioan Covrig, parohia Ilidia; Traian Lința, parohia Secășeni; Septimiu Barbu, parohia Cârnecea; Cornel Vucu, parohia Zorlențul Mare; Mindea Ioan, parohia Ocna de fier; Cornel Cernescu, parohia Bocșa Vasiovei.

Județul Timiș-Torontal

Preoții: Mădincea Paul, parohia Gătaia; Luminosu Ioan, parohia Timișoara; Găran Augustin, parohia Liebling; Delea Grigore, parohia Folia; Dan Trifu, parohia Ghilad; Patache Enea, parohia Petroman; Ungureanu Virgil, parohia Ohaba Forgaci; Suciu Eugen, parohia Hitiaș; Lepădat Ioan, parohia Crivobara; Răsădean Dimitrie, parohia Icloda; Bulia Ion, parohia Lățunaș; Cruceanu Teodor, parohia Gherman.»

Și ca pupăză pe colac, ministrul Cultelor publică – desigur, pentru a se arăta absoluta obiectivitate a autorităților – lămuririle ce urmează. Ele vor avea darul să împiedice trecerea globală la sate a oamenilor, fără învoirea lor.

«Trecerea de la un cult la altul Lămuririle Ministerului Cultelor

La numeroasele întrebări ce-i sunt adresate, în privința aplicării art. 38 și 39 din noua lege a cultelor, Ministerul Cultelor dă următoarele lămuriri:

1. Trecerea de la un cult la altul sau părăsirea unui cult sunt libere și garantate de lege.

2. Declarația de părăsirea unui cult se poate face și individual și în grup de mai multe persoane deodată.

3. Declarația de părăsirea unui cult, cu arătarea organizației locale părăsite, se înaintează primăriei locale, pentru a fi comunicată părții componente a cultului părăsit.

Primăria locală este obligată să elibereze la cerere dovada care constată depunerea declarației. Dovada poate fi individuală sau colectivă, arătând nominal pe toți semnatarii săi.

În caz că comunitatea locală a cultului părăsit a încetat de a mai exista de fapt, primăriile locale vor înainta declarațiile de părăsire a cultului, prin prefecturile respective, ministerului de culte, spre cele legale.

4. Un cult religios nu poate primi în sânul său pe nimeni, decât pe baza dovezii eliberate de primăria locală, constatând depunerea declarației de părăsire a cultului.»

Cineva venind de la Blaj spune că acolo ieri au început iarăși să aresteze pe preoți și canonici. P.S. Suciu vorbește cu un curaj enorm. Spune că Biserica, ca o nicovală, a suferit multe lovituri de ciocan, va suporta și aceasta din urmă. Curând – spune el – va trece. Cineva care de 31 zile nu a luat în gură decât un pahar de apă, după apusul soarelui, are asigurări de la Preacurata. Și ieri îmi povestea cineva că pe la Cluj s-ar fi arătat Preacurata unei fete și i-ar fi spus, că din Noiembrie până în Iunie vom avea de suferit. Așa se produce misticismul în vremurile grele!

Altul, venind de la Cluj, spune că acolo P.S. Iuliu⁶⁷² de joi până marți a fost blocat la reședință: cine a intrat la el nu a mai ieșit, iar, dacă a ieșit, a fost dus imediat la Siguranță. Și clerul de acolo a fost ținut la Siguranță de vineri până duminică.

La Oradea canonicul Tămăianu și nu știu mai cine ar fi fost torturați, introducându-li-se în gură fire cu curent electric.

Un preot venind de la Arad, unde a stat câteva zile închis la Siguranță pentru că nu a semnat, spune că a trebuit să meargă la gară, la întâmpinarea solemnă a preotului Vancu, sosit de la București.

La Racovița-Timiș – desigur și în alte comune – duminică a fost ordin să facă serbări școlare de bucurie că s-a făcut unirea bisericilor. S-a cântat „Internaționala”!

La Cluj, la liturghia de duminică din catedrală, lumea – elita Clujului – a plâns. Predică nu a fost.

Preotul venit de la Arad spune că lui i s-a comunicat: preoții care nu au aderat vor fi internați vineri, iar ceilalți vor trebui duminică să publice poporului reîntoarcerea la ortodoxie. Încep oamenii să nu mai doarmă acasă.

⁶⁷² Se referă la Iuliu Hossu.

Se spune că Radio Belgrad ar fi spus sârbește să meargă cu toată încrederea la ei, cei ce trebuie să fugă din România: ei îi vor primi și le vor da ocupație.

8 Octombrie. Iată și lista preoților din județul Hunedoara, despre care se spune că au trecut la ortodoxie, dar în realitate au iscălit o delegație pentru o adunare la Cluj sub președinția episcopului Hossu, cum li s-a spus!

«Preot I. Traian, parohia Aninoasa; I. Miclea, Petroșani I.; Ioan Butnariu, Bărbăteni; Lucian Bociat, Uricani; Petru Berinde, Lupeni II (protopop onorific), Alimpiu Suciu, Coroești; Dr. Eugen Suciu, Vulcan; Aurel Grozescu, Parașeni; Vasile Berinde, Iscroni; Nicolae Theban, Petroșani II; Ieronim Hangea, Petrila; Iuliu Pop, Lonea; Iosif Baci, Barul Mare; Francisc Stoicuța, Ponor; Emil Vladislav, Livadia; Alecu Pavel, Râu Bărbat; Nicolae Stoica, Pui; Ioan Olteanu, Bouțarul de Jos; Leon Iubaș, Ostroveni Râu de Mori; Alexandru Nistor, Ostrov; Victor Stoica, Clopotiva; Ioan Peteanu, Bouțarul de Sus; Avram Glidan, Păucinești; Silviu Simoneti, Peșteana; Nicolae Rațiu, Densuș; Sigismund Blențea, Hațegel; Cornel Mihut, Răchitova; Coroescu Gavril, Sălașul de Jos; Barbu Aurel, Berthelot; Vicar Stoica Romulus, Vicariatul Hațegului; Poșiar Dumitru, Râul Alb; Sofronie Mihai, Sântamarie Orlea; Ioan Sedor, Spini; Viorel Munteanu, Turdaș; Petru Marcu, Hunedoara; Simeria Ioan, Boos; Madan Ioan, Baina Maro (Simeria); Fugaciu Silviu, Vețel; Alexandru Chelner, Părul, jud. Severin; Berinde Andrei, Romoșel; Sebastian Bănățean, Vaidei; Balomir Octavian, Balomirul de Câmp; Aurel Jilavu, Cugir II; Septimiu Avram, Cugir I; Alexandru Crișan, Geoagiu; Virgil Bărbulețiu, Sărăcsău; Pleșug Vasile, Romos; Protopop Iosif Nistor, Deva; Valeriu Paveloni, Orăștie; Ioan Pop, Protopopul Jiului, Lupeni.»

Să vezi retractările, scrisorile de pocăință, în special ale vicarului R. Stoica! El a și demisionat și a voit să plece la moșie la

Vărădia, dar se spune că în gara Hațeg a fost reținut de Siguranță și obligat la domiciliu forțat.

Canonicul Ștefan Bălan, care a fost trimis în Țara Hațegului și la Jiu, spune că pe Jiu nu se poate pătrunde, a vorbit la telefon cu protopopeasa lui Ioniță. Acesta e bolnav.

Aud că ieri la Blaj ar fi fost deținut⁶⁷³ prepozitul Macaveiu.

Aseară spunea Ankara că guvernul ungar ar fi făcut o înțelegere (concordat!), cu bisericile protestante din Ungaria în sensul ca ele să susțină regimul, în schimb, le asigură subvenție din partea statului pe 20 de ani și le exceptează unele școli de la etatizare! Rămân și acolo catolicii, reacționarii, ca și în celelalte țări.

12 Octombrie. Până azi am ținut zi de zi ședințe, sfătuindu-ne asupra situației. Din unele părți vin știri disperate. Chiar la Arad ne-au luat duminică biserica. Pe oameni i-au făcut să iscălească, la fabrici, la C.F.R., la autorități. Așa au făcut pe la orașe și la uzine. Au umblat apoi comisii din casă în casă. Au avut tupeul să vină sâmbătă și la Episcopie, și la noi acasă. Era numai Mili, care le-a explicat chestiunea. Duminică au fost la mine oamenii din Ohaba, unde a mers, ca în toate comunele, comisie pentru preluarea bisericii: câte un delegat al Mitropoliei din Timișoara, câte un civil (unit), de la partid, șeful de post ori un detectiv. Oamenii din Banat rezistă frumos, dar îi iau cu amenințări. Să vedem dacă vor lua bisericile și acolo unde oamenii nu au subscris! La Coștei a fost chiar Prefectul – cum mi se spune – și un fost primar, Bireescu, dar i-au poftit afară, spunând că nu au credință de vânzare!

Ieri a fost aici părintele Lugojan din Izvin, azi Sfârcoci din Jebel, ambii necăjiți, că oamenii în mare parte au trecut!

Se aude că în Ardeal merge cu mult mai neted. Lumea s-a zăpăcit din cauza publicării în ziare a tabloului celor ce au semnat delegația, deși aceea nu e adeziune la neunire. Și, ca să creeze atmosferă, s-au publicat interviuri și telegrame de felicitare, cum sunt cele ce urmează:

⁶⁷³ arestat

«ÎN ARDEAL S-A PRODUS UN PUTERNIC CURENT DE REVENIRE ÎN SÂNUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Comunicatul Sfintei Patriarhii

Sfânta Patriarhie comunică:

Actul istoric al reîntregirii Bisericii românești din Ardeal, înfăptuit prin voința delegaților a 430 canonici, protopopi și preoți greco-catolici, în ziua de 1 Octombrie 1948 la Cluj și consfințit în cadrul festivităților religioase desfășurate duminica trecută în capitală, a produs un puternic curent de revenire a maselor de credincioși greco-catolici în sânul Bisericii ortodoxe române.

I.P.S. Patriarhul Justinian primește din toate colțurile Transilvaniei telegrame prin care credincioșii greco-catolici se solidarizează cu acțiunea celor 430 de clerici, care s-au rupt de sub robia spirituală a Romei și își mărturisesc hotărârea lor de a reface unitatea de credință a poporului român.

Iată câteva din aceste telegrame:

„Nu este credincios în parohia greco-catolică din comuna Beiuș al cărui suflet să nu fi tresăltat de bucurie la primirea vestei reîntoarcerii noastre ca fii sufletești ai religiei și Bisericii ortodoxe române, la altarul căreia s-au rugat și prosternat cu atâta evlavie bunicii și străbunicii noștri. Acest fericit eveniment petrecut sub regimul libertăților democrației populare, ne zguduie cu toată convingerea să ne trezim și să ne reîntoarcem de pe drumul pe care greșit l-am parcurs în credința noastră religioasă. Exprimăm deci Sanctității Voastre, cu cea mai profundă supunere sufletească, atașamentul nostru al credincioșilor din parohia greco-catolică a comunei Beiuș și declarația de unire cu Biserica strămoșească.”

*

„Credincioșii Bisericii greco-catolice din plasa Marghita Bihor aflând de marea acțiune pornită de conducătorii noștri

sufletești pentru revenirea la religia străbună prin realipirea noastră la Biserica ortodoxă română, în care strămoșii noștri s-au botezat, au crescut și s-au rugat, și la umbra căreia zac mormintele înaintașilor noștri, cu supunere fiiască aducem la cunoștința Sanctității Voastre atașamentul nostru sufletesc față de Biserica străbună și hotărârea noastră de a reveni la religia ortodoxă română. Exprimăm această nețărnută fericire și atașament, acum când regimul de democrație populară îngăduie fiecărui cetățean să-și manifeste liber sentimentele și credința sa religioasă.” (Semnează întreg comitetul de plasă).

*

„Vestea îmbucurătoare de unificare a Bisericii noastre române unite cu Biserica mamă ortodoxă română, unificare inițiată de conducătorii noștri spirituali, ne-a umplut sufletele de bucurie, dându-ne posibilitatea să fim cu toții la sânul adevăratei Biserici care a ocrotit pe strămoșii noștri. Însuflețiți de această reformă binefăcătoare, noi credincioșii români uniți din parohia Salard declarăm din fermă convingere că suntem alături de cei ce au inițiat această acțiune și ne declarăm pentru totdeauna uniți cu Biserica ortodoxă română.” (Urmează 280 de semnături).

*

„Preoțimea ortodoxă română din cuprinsul județului Făgăraș împreună cu preoțimea greco-catolică revenită acum la ortodoxie, fericită de a trăi actul istoric al unirii bisericilor de la 3 Octombrie 1948, vă asigură de toată supunerea și devotamentul său.” (Semnează: președintele adunării).

În același timp, pe lângă mărturiile de credință trimise de credincioșii greco-catolici, I.P.S. Patriarh a primit și continuă să primească numeroase telegrame din partea populației și clericilor creștini ortodocși, care salută cu entuziasm istoricul act al reîntregirii Bisericii române din Transilvania.

Publicăm mai jos câteva din aceste telegrame:

„Luând cunoștință de mărețul eveniment al revenirii fraților la biserica străbună, credincioșii din parohia Herculane vă fac călduroasă urare.” (Semnează preot Anunțoiu și numeroși credincioși).

*

„Clerul și poporul din cartierul Ferentari întruniți în adunarea creștinească duminicală s-a bucurat de actul istoric ce l-ați săvârșit primind în sânul Bisericii mame pe frații ardeleni”. (Semnează preoții Rădulescu și Micșunescu).

*

„Cu prilejul revenirii la ortodoxie al fraților greco-catolici vă felicităm, Înalt Prea Fericite, pentru binecuvântarea dată.” (Semnează, în numele corpului profesoral, Nicolae Neaga, Rectorul Academiei Teologice din Sibiu) »

Duminică au fost aici Pius și Carla, au venit să mai stăm de vorbă. Seara, când au plecat, a venit Nica de la București, luând, har Domnului, examenul de anul II la Engleză.

Nu demult, partizanii au jefuit trenul Oravița-Anina, în care mergeau niște excursioniști din Timișoara. Mi-a spus un doctor care a operat dintre cei împușcați.

Ankara a anunțat că în Ungaria a fost deținut părintele Cardinal Mindszenty și nu se știe de el.

«CREDINCIOȘII GRECO-CATOLICI DIN ARDEAL TREC ÎN MASĂ LA BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Serviciul de presă al Sfintei Patriarhii comunică: „Poporul credincios greco-catolic din Transilvania a primit cu multă însuflețire apelul adresat de delegații celor 430 de clerici uniți și îndeosebi calda chemare pentru refacerea unității de credință a poporului român, rostită de I.P.S. Patriarh Justinian cu

prilejul primirii celor dintâi protopopi și preoți greco-catolici în sânul Bisericii Ortodoxe Române.

Numeroasele telegrame pe care continuă să le primească I.P.S. Patriarh Justinian, arată că în Ardeal credincioșii greco-catolici urmând pe conducătorii lor spirituali, rup legăturile cu Vaticanul și trec în masă la Biserica Ortodoxă Română.”

*

Iată câteva din telegramele primite de I.P.S. Patriarh Justinian în cursul zilei de ieri:

DIN JUDEȚUL SIBIU

„Comitetul județean de inițiativă al credincioșilor foști greco-catolici compus din preoți și laici, din orașul și județul Sibiu, cu prilejul revenirii la credința ortodoxă, vă asigură de întregul lor devotament. Poporul credincios fost greco-catolic a aderat la actul istoric al reîntregirii religioase în proporție de 90 la sută din județ.”

(Semnează întreg comitetul în frunte cu d. dr. Alexandru Bărbat).

*

Tot din județul Sibiu s-au mai primit telegrame de aderare la actul istoric al revenirii la Biserica Ortodoxă Română din partea Comitetelor parohiale greco-catolice ale următoarelor parohii: Ocna Sibiului, Veștem, Hosmen, Țichindeal, Fofeldes, Vurpăr, Alțina, Săcădate și Drașov.

DIN JUDEȚUL SATU MARE

„Comitetul parohial al fostei parohii greco-catolice din comuna Amati, județul Satu Mare, împreună cu toți credincioșii greco-catolici aducem mulțumiri congresului de la Cluj, care a făcut posibilă unirea credincioșilor români într-o singură sfântă credință, sub oblăduirea Bisericii Ortodoxe – mame, simțindu-ne fericiți de revenirea noastră în sânul Bisericii Ortodoxe de unde am plecat. Uniți într-o singură credință, vom lupta pentru pacea, progresul și binele omenirii. Așa să ne ajute Dumnezeu!”

(Semnează întregul comitet parohial).

*

„În numele celor 4.000 credincioși din comuna Turzii, județul Satu Mare, rugăm să ne îmbrățișați în sânul Bisericii-mame ortodoxe Române, trimițându-ne arhierească binecuvântare”.

(Semnează comitetul parohial în frunte cu preotul Vasile Pop).

*

S-au mai primit telegrame de acest fel din comunele: Miresmul Mare (semnată de 1.150 de cetățeni), Necoceia, Râmeți, Tulgheș, Hirip, Porumbesti, Seini, Satulung, Finteșul Mic și Arieșul de Pădure.

DIN JUDEȚUL TÂRNAVA MICĂ

„Românii greco-catolici din comuna Cetatea de Baltă, jud. Târnava Mică, ne întoarcem liberi și nesiliți de nimeni la vechea noastră credință ortodoxă, în sânul Bisericii Ortodoxe Române.” (Semnează comitetul parohial).

Telegrame cu un conținut asemănător s-au primit și din comunele: Bezna, Lunca, Prostia, Deag etc.

DIN JUDEȚUL HUNEDOARA

„În numele credincioșilor parohiei greco-catolice Glod din județul Hunedoara, am hotărât să aderăm cu toată dragostea la proclamația votată în adunarea ținută la Cluj, prin care s-a decis reîntoarcerea noastră în sânul Bisericii Ortodoxe Române. Avem credința că prin acest act vom servi nu numai Biserica, dar și poporul român, muncind cu mai multă râvnă și devotament pentru consolidarea păcii și pentru întărirea Republicii Populare Române.” (Semnează întreg comitetul parohial în frunte cu pr. Păscuța Ioan).

*

Tot din județul Hunedoara, s-au mai primit telegrame din următoarele parohii: Balsa, Renghet, Saracasău, Rapoltul Mare, Homorod etc.

DIN JUDEȚUL TIMIȘ TORONTAL

„Întreaga parohie greco-catolică din Icloda, jud. Timiș Torontal, cu toți credincioșii săi, a trecut azi la credința strămoșească ortodoxă română.” (Semnează Comitetul parohial și preotul Dimitrie Rasoveanu).

*

„Preotul și creștinii greco-catolici din parohia Gătaia, revenind în sânul Bisericii Ortodoxe Române, vă roagă să-i primiți sub înalta protecție, asigurându-vă de toată supunerea și ascultarea.” (Semnează pr. Madincea și comitetul parohial).

DIN JUDEȚUL CLUJ

„Credincioșii greco-catolici din comunele Ciucea și Vânători, plasa Huedin, jud. Cluj, răspunzând apelului făcut de Înalț Prea Sfinția Voastră, am revenit la vechea Biserică strămoșească”.

*

Alte telegrame vor fi date publicității în zilele următoare.»
„Universul”, 13 X 1948

15 Octombrie. Trista poveste a distrugerii Bisericii noastre merge înainte, la program fiind terminarea ei până la 21 Octombrie.

Duminică, în 7 Octombrie, a fost dat ordin și au mers la parohiile noastre comisii pentru preluarea bisericilor și a celorlalte imobile parohiale. Unde oamenii au fost slabi, a reușit, unde au rezistat (menționez, din jurul Lugoșului: Ohaba-Forgaci, Racovița și Silagiu), nu s-a putu face nimic. La Budinț, bătrânul și foarte evlaviosul preot Degan nu a putut rezista îndeajuns, iar pe oameni i-au scris la trecere, întrebându-i: „Ești contra țării? Ești contra guvernului?” Mi se spune de altfel despre părintele Degan că în localitatea lui a mers până acolo

încât la alegeri a luat doi martori lângă el să vadă că el votează cu guvernul. Când președintele i-a refuzat acest vot ca nefavorabil, a votat singur, dar a predat buletinul deschis ca să se vadă cu cine a votat.

Tot duminică au preluat și biserica noastră din Arad, în baza unor liste neverificate, semnate de oameni, la fabrici și la diferitele instituții (Primărie, Justiție, Prefectură), umblând și pe la casele oamenilor. Au fost aici în Lugoj și la Episcopie. Se spune că în Lugoj careva întreba: „Cine stă aici?” și-l scria fără să-l mai întrebe. Ieri am auzit vorbind doi ceferiști între ei și unul spunea scandalizat că sâmbătă seara la bal i s-a pus cuiva lista în față să semneze, dar el a refuzat.

Eu am fost ieri la Ohaba, fiind zi de praznic. Oamenii se țin bine. Dar azi după-amiază veni la mine preotul cu unul dintre credincioși, arătându-mi că azi le-a răpit biserica și pe luni el trebuie să părăsească locuința parohială. Dar nimeni nu are voie în comună să-i dea cvartir. Nici nu are unde și cum se muta!

Aseară îmi povestea nepotul venit din Ardeal că în Târnava mică preoții care nu au aderat au fost izgoniți din parohii, li s-au luat bisericile fără să fi trecut credincioșii. P.S. Suciu ar fi spus marți seara în catedrala din Blaj că e ultima slujbă ce se face, având ordin să o predea și lui punându-i-se în vedere că va fi arestat.

Mult m-a impresionat săptămâna trecută când un copilaș din școala generală și-a făcut mărturisirea generală, motivând cu aceea că poate vom muri și nu se mai poate spovedi!..

Ce deosebire între acest copil și un canonic în pensie, de vreo 80 de ani, care – îmi spunea cineva – nu s-a spovedit de 12 ani!

16 Octombrie. A apărut organizarea învățământului superior. Medicii nu vor mai fi doctori, decât aceia, care fac numai știință! La fel ceilalți! Poate e și mai natural așa!

Tragedia religioasă merge înainte!

Ce fac bieții noștri preoți, care trebuie să plece și din comunele respective. Unii cu copii mulți, cu soții învățătoare, care și ele își pierd postul! Față de asta, la Episcopie nu li se spune altceva decât să reziste și sunt excomunicați cei ce nu mai pot rezista! În schimb, preoții de la Episcopie demult s-au refugiat în locuri necunoscute, între ei un

canonic care și-a ras barba și mustățile! Ce vitejie! Ce autoritate morală de a judeca pe alții! Ieri s-a hotărât în Consistor să facem o întâmpinare la Primărie și la Judecătoria, prin care să arătăm că ne punem pe punctul de vedere al legalității: nu admitem să ne ia biserica decât când trecerile, în număr suficient, vor fi reverificate. Dar fiind în Lugoj și biserica catedrală, trebuie să rămână până vom vedea dacă vom mai avea Episcopie în Lugoj, ori ba? A rămas să fac eu conceptul. Când lucram la el, a venit episcopul la mine. I l-am arătat să vadă dacă e bine? Nici nu a voit să-l vadă, spunând că nu se amestecă. Dar atunci ce episcop e el? Ori nu-l doare ca și pe noi?

«Serviciul de presă al Sfintei Patriarhii comunică:

Acțiunea de reîntregire a Bisericii Românești din Ardeal – acțiune inițiată de clerul greco-catolic prin reprezentanții săi întruniți în istorica ședință ținută la 1 Octombrie 1948 la Cluj – a luat proporțiile unei treceri în masă a credincioșilor „uniți” la Biserica Ortodoxă Română.

De pretutindeni din Transilvania au sosit și continuă să sosească sute de telegrame, prin care poporul credincios greco-catolic își mărturisește hotărârea fermă de a rupe orice legătură cu Vaticanul și de a se reîntoarce în sânul Bisericii strămoșești.

Pe temeiul comunicărilor primite până luni seara, Sfânta Patriarhie a putut întocmi o situație provizorie a parohiilor foste greco-catolice, revenite la Ortodoxie: Târnava mică 50 parohii, Târnava mare 7, Sibiu 33, Făgăraș 34, Ciuc 16, Brașov 3, Cluj 29, Năsăud 12, Turda 30, Alba 20, Sălaj 102, Satu Mare 110, Someș 12, Bihor 32, Timiș-Torontal 17, Severin 4, Caraș 20, Arad 14, Hunedoara 54, Trei Scaune 4 și Maramureș 58; în total 681 parohii. Din județele Lugoj, Mureș și Odorhei n-au sosit încă rapoarte scrise.

În județele Sibiu, Făgăraș, Brașov, Caraș, Trei Scaune și Maramureș, proporția parohiilor greco-catolice revenite la Biserica Ortodoxă Română este de sută la sută; iar în județele

Ciuc, Satu Mare, Bihor și Hunedoara mai mult de 70 la sută din parohiile unite s-au reîntors la Biserica străbună.

Acțiunea de reîntregire a Bisericii Românești din Ardeal continuă să se desfășoare sub impulsul maselor de credincioși, care cer pretutindeni preoților lor să nu întârzie aderarea la actul înfăptuit la Cluj de reprezentanții celor 430 de clerici greco-catolici.

Sunt câteva cazuri în care credincioșii unor parohii au revenit la Ortodoxie în unanimitate, chiar dacă preotul respectiv a rămas încă legat de ierarhia greco-catolică.

Se cuvine a fi semnalat faptul că în împrejurimile Blajului trecerea clerului și a poporului „unit” în Biserica Ortodoxă se face cu un entuziasm deosebit, iar proporția parohiilor greco-catolice care au aderat la actul reîntregirii a depășit de pe acum procentul de 55 la sută.

Într-o telegramă adresată I.P.S. Patriarh Justinian, locuitorii comunei Deag, din apropiere de Blaj, declară: „Noi românii greco-catolici din comuna Deag, jud. Târnava Mică, împreună cu preotul nostru, adânc pătrunși de apelul adresat clericilor greco-catolici de soborul întrunit la 1 Octombrie 1948 la Cluj aderăm cu toții la întregirea Bisericii noastre strămoșești. De azi înainte suntem români ortodocși, având aceeași credință cu frații noștri, de care am fost despărțiți fără voia străbunilor. Având de acum înainte o singură Biserică, vom putea să luptăm și să muncim cu mai mult spor pentru înflorirea Republicii Populare Române”

(Semnează preotul Pompiliu Boeriu și întregul comitet parohial).

Încercările disperate făcute de unii interesați de a tulbura sufletele acestor credincioși, amenințându-i cu blesteme și excomunicări, nu stăvilește entuziasmul populației greco-catolice, care rupe legăturile silnice cu Vaticanul și reface unitatea de credință a poporului român din Ardeal.»

Azi a fost Pius la noi. A ținut o conferință doctorilor de la spitalul de aici. Până acum a scăpat de chestiunea cu trecerile. La Timișoara se va scoate o revistă medicală, la care Pius e secretar de redacție.

20 Octombrie. Astăzi am primit de la Lulu trista veste că Jacqueline i-a scris că nu-l mai poate aștepta. Demult ne temeam noi de asta și poate e mai bine așa. Va putea băiatul să se căsătorească mai curând cu una de aici, ca să-și aibă odată mult doritul cămin.

În chestiunea trecerilor, nimic nou. Lugojul cu împrejurimile lui din județul Severin rezistă probabil fiindcă aici Siguranța nu s-a pus în acțiune ca în alte județe.

21 Octombrie. Pe azi s-a convocat la Alba Iulia o adunare în care să se pecetluiească revenirea uniților la ortodoxie, cum arată comunicatul alăturat:

O mare adunare bisericească în orașul Alba Iulia Se va consfinți reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal

Comitetul de inițiativă pentru organizarea revenirii Bisericii Greco-Catolice în sânul Bisericii Ortodoxe Române, format din delegații ce au luat parte la consfătuirea de la Cluj, din 1 Octombrie 1948, anunță pe această cale că în ziua de 21 Octombrie a.c., va avea loc o mare Adunare Bisericească la Alba Iulia.

La această Adunare ținută în Bălgradul Ortodoxiei strămoșești vor lua parte delegați din toate parohiile revenite la Ortodoxie.

Cu acest prilej se va consfinți reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal după 250 de ani de despărțire din cauza vitregiei vremurilor trecute.»

În aceeași vreme, *Universul* publică, pe lângă alte articole de propagandă, și dezlegarea de blestem pentru uniți. Iată textele respective:

«NICOLAE

Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Românilor Ortodocși din Ardeal.

Văzând Noi hotărârea protopopilor, preoților și poporului român care au aparținut până acum Bisericii unite de a se reîntoarce la Biserica Ortodoxă, în temeiul puterii date Nouă de către Domnul și Mântuitorul Nostru Isus Hristos, prin Apostolii Săi, de a lega și dezlega cele ce se întâmplă în popor – pe toți cei care se întorc în sfânta noastră Biserică ortodoxă, primindu-i cu bucurie îi dezlegăm și-i declarăm dezlegați pentru totdeauna de toată anatema, blestemul sau afurisenia ce s-au rostit ori s-ar rosti asupra lor de vreun Vlădică sau preot unit, care ar vrea să împiedice întoarcerea lor și declarăm fără urmări pentru mântuirea sufletelor lor toate cuvintele nesocotite aruncate asupra lor.

JUSTINIAN

Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Locțiitor al Scaunului din Cesareea Capadochiei, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și Președinte al Sfântului Sinod.

Vouă, tuturor protopopilor, preoților și credincioșilor din Transilvania, care ați ținut până acum de Biserica Unită,

Har și Pace de la Dumnezeu, Părintele Luminilor, iar de la Noi dragoste părintească și binecuvântare patriarhicească.

Văzut-am Noi și am primit cu mare bucurie hotărârea voastră de întoarcere la sânul Bisericii ortodoxe, de la care v-a desprins vitregia vremurilor și duhul cel străin de inimile și de cugetele voastre. Și ne-am adus aminte de sfaturile și îndemnurile pe care înaintașul Nostru în Scaun, Vlădica Teodosie Mitropolitul Ungro-Vlahiei și Prea Fericii Patriarhi

Calinic al Constantinopolului și Dositei al Ierusalimului, le-a îndreptat cu durere acum două veacuri și jumătate către strămoșii voștri, amăgiți atunci să lepede dreapta credință și să aibă părtășie și supunere cu Biserica Romei. Și iarăși cu strângere de inimă ne-am amintit de blestemul și afurisenia cu care ei au fost legați atunci pentru neascultare și primire de învățături străine.

Dar acum văzând hotărârea voastră nesilită de a lepăda orice învățătură și supunere străină și de a reveni în sânul Bisericii noastre ortodoxe, noi primind această hotărâre și mărturisire a voastră, pe temeiul puterii date Nouă de către Domnul și Mântuitorul Nostru Isus Hristos, prin Apostolii Săi, de a lega și dezlega câte se întâmplă în popor, iertăm și dezlegăm pe strămoși, pe părinți și pe urmașii lor de toată anatema, blestemul sau afurisenia rostite asupra lor de Prea Fericitul Patriarh Calinic al Constantinopolului prin gramata sinodală din luna mai anul 1701, precum și de înaintașul Nostru în Scaun Mitropolitul Teodosie al Ungro-Vlahiei, prin cartea sa din anul 1702. Socotim fără urmare pentru mântuirea sufletelor toate cuvintele grele aruncate atunci asupra lor și îmbrățișăm cu dragoste părintească și cu inimă caldă pe toți frații români care vin iarăși la sânul Bisericii noastre române ortodoxe.

Data în Scaunul Nostru patriarhicesc, din București astăzi 17 Octombrie anul mântuirii 1948. JUSTINIAN Patriarh»

Noi am ținut azi o mică ședință, în care ne-am mai sfătuit ce să facem. În cursul ședinței ne-a venit o scrisoare, trimisă ocazional de P.S. Suciu din Blaj, în care ne comunică cele mai noi revelații ale persoanei despre care am scris. Se adresează preoților care au defecționat, cere perseverență, asigură ocrotirea Preacuratei, care în curând ne va elibera! – Încolo, P.S. Sa e liber, vorbește cu multă îndrăzneală în catedrală. Macaveiu e deținut de două săptămâni.

24 Octombrie. Azi am avut la masă pe frații Oniga: protopopul Ion de la Târnăveni cu Vasile, comisar la poliția de aici.

Aflu că Macaveiu cu alți canonici la Blaj sunt arestați din cauză că la biblioteca capitulară, unde s-a mutat Poliția, s-au găsit niște cufere cu niște haine tot mâncate de molii, ale lui Maniu, și cu memoriile lui, care au fost duse la Blaj anume ca să fie în siguranță!

Mai aflu că P.S. Suciu la Blaj predică zilnic, în duminici chiar de 3-4 ori. El spune să rabde lumea, că necazul va trece. E vorba nu de ani ori de luni, ci de săptămâni și de zile. Tot el spune că nu va da cheile bisericii, numai dacă i-ar tăia mâna!

Constat că pe când în Ardeal oamenii s-au dovedit mai lași, aici în Banat poporul se arată foarte rezistent la încercările de a-l trece la neunire! Sunt comune, unde a trecut preotul de frică să nu-l dea afară din comună, dar oamenii nu-l mai lasă să le servească în biserică. Iar unde li s-a luat biserica și a trecut preotul, oamenii nu mai merg la biserica lor, devenită ortodoxă!

Mi se spune că și la Lugoj ar fi fost ordin să ne ia biserica, dar nu s-a găsit preot ortodox să vină la acest act.

Cât privește adunarea de la Alba Iulia din 21 crt., iată:

« Solemnitățile religioase de la Alba Iulia

Proclamarea reîntregirii Bisericii românești din Ardeal – Revenirea în masă a poporului greco-catolic la ortodoxie – Cuvântarea rostită de I.P.S. Patriarh Justinian

Joi 21 Octombrie s-a desfășurat la Alba Iulia solemnitatea reîntregirii bisericii românești din Ardeal. La solemnitate au participat mai multe mii de credincioși, veniți din toate colțurile Transilvaniei, să-și mărturisească hotărârea lor fermă de a rupe orice legătură cu Roma papală.

*

În fața Catedralei ortodoxe, s-a ținut o importantă adunare a reprezentanților clerului și poporului greco-catolic. După alegerea unui prezidiu, părintele protopop Traian Belășcu,

președinte al Adunării, a rostit o vibrantă cuvântare în care a făcut un scurt istoric al suferințelor îndurate de români, din partea papalității și a aliaților săi.

A luat apoi cuvântul țăranul Avram Andrei, din comuna Mărgina, jud. Alba, care a spus următoarele:

„Astăzi în Republica Populară Română, când avem cu toții aceleași drepturi și aceleași libertăți găsim că nimerit lucru este să piară dintre noi și frații ortodocși orice urmă de dezbinare. De aceea răspundem din toată inima și cu conștiința împăcată apelului pe care I.P.S. Patriarh Justinian ni l-a adresat în ziua de 3 Octombrie 1948 de a reveni în sânul Bisericii Ortodoxe. În numele celor prezenți la această măreață sărbătoare și în numele tuturor fraților noștri de pe întinsul Ardealului, Crișanei, Banatului și Maramureșului declar aici răspicat:

că din clipa de față noi rupem orice legătură care ne ținea legați de Biserica Romei;

că ne întoarcem la Biserica Ortodoxă din care am făcut parte mai înainte cu 250 ani toți românii, fără nici o deosebire;

și că vom lupta, înfrățiți în această credință religioasă, pentru înflorirea scumpei noastre Republici Populare, pentru pace și progres, care sunt atât de scumpe tuturor românilor, și atât de plăcute lui Dumnezeu.”

Textul Moțiunii

În numele intelectualilor greco-catolici reveniți la ortodoxie a vorbit d. prof. Dr. Coriolan Tătar, iar părintele Gh. Zagri a propus Adunării următoarea moțiune care a fost votată prin entuziaste aclamații:

„Astăzi, 21 Octombrie 1948, la împlinirea a două veacuri și jumătate de când aci, în Bălgradul românesc o parte din strămoșii noștri, amăgiți de mincinoasele promisiuni și de juruințele uneltitoare ale iezuiților din acea vreme, au frânt unitatea religioasă a românilor ardeleni, unindu-se cu Roma papală – noi, cler și popor, reprezentanți ai tuturor românilor greco-catolici în Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, ne-am

întrunit în această dintâi reședință de scaun a Mitropoliei Transilvaniei, spre a consfinți sărbătorește reînchegarea unității spirituale a poporului nostru.

Drept aceea:

Ascultând porunca străbunilor noștri de pe Câmpia Libertății din 1848;

Urmând îndemnul pilduitor și de totdeauna al tuturor bunilor români;

Mișcați de chemarea I.P.S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului din 3/15 mai 1948 și de părintescul apel al Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Justinian în ziua înscăunării Sale ca Patriarh;

Înțelegând semnificația adâncă a „Proclamației” de la Cluj din 1 Octombrie 1948, a delegației celor 423 de clerici greco-catolici ca și rostul „Apelului” acelorași slujitori în 3 Octombrie 1948;

Cu conștiința limpede că ne aflăm pe linia marilor noastre răspunderi în fața istoriei, în fața poporului nostru și în fața lui Dumnezeu,

DECLARĂM:

Că rupem pentru totdeauna legăturile noastre, de orice fel, cu Vaticanul și Roma papală.

Că ne încorporăm cu toată ființa noastră în Biserica Ortodoxă Română, de ale cărei învățături de credință și rânduieli canonice înțelegem să ascultăm.

Că ne vom supune, cu fiească dragoste, tuturor hotărârilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre Ortodoxe Române.

De azi înainte toți românii suntem și vom rămâne pururea, UNA în credința dreptmăritoare, UNA în slujirea statornică a poporului nostru și UNA în ascultarea reală a comandamentelor de viață nouă ale scumpei noastre Republici Populare Române.

Mulțumiri sincere aducem Prea Fericitului Patriarh Justinian și membrilor Sfântului Sinod pentru părinteasca dragoste cu care ne-au îmbrățișat vrerile și dorințele noastre curate.

Membrilor Înaltului Prezidiu al Republici Populare Române și Guvernului Țării, aducem omagiul recunoștinței noastre pentru libertățile asigurate tuturor fiilor poporului, libertăți care au făcut posibilă înfăptuirea reîntregirii Bisericii românești.

Și pentru toate aceste binefaceri, lui Dumnezeu i-aducem slavă.”

După votarea moțiunii, s-a format o delegație prezidată de părintele protopop Traian Belășcu, care s-a prezentat înaintea I.P.S. Patriarh Justinian și al membrilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, rugându-i să primească inițiativa Marii Adunări de a face parte din Prezidiul ei. Răspunzând invitației I.P.S. Patriarh Justinian, însoțit de I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Ardealului, I.P.S. Vasile, Mitropolitul Banatului, I.P.S. Sebastian, arhiepiscopul Sucevei și Maramureșului și de toți membrii Sf. Sinod, au venit în catedrală unde s-a oficiat un Te Deum.

În numele clerului și poporului greco-catolic, părintele protopop Traian Belășcu a arătat I.P.S. Patriarh și membrilor Sf. Sinod voința mării majorități a credincioșilor și preoților uniți de a reveni la Biserica Ortodoxă mamă, iar prot. Aurel Brumboiu a citit în fața înalților Ierarhi moțiunea votată de Marea Adunare.

Cuvântarea I.P.S. Patriarh Justinian

I.P.S. Patriarh Justinian s-a adresat poporului strâns în fața Catedralei și, după ce a arătat strânsa legătură religioasă ce a existat dintotdeauna între românii de dincoace și cei de dincolo de munți, a spus:

„Primim cu bucurie părinte, doritor de înțelegere deplină între fiii săi cuvintele cinstiților preoți, care împuterniciți fiind de ai lor cetași, fac declarație de părăsire a Uniației și de reîntoarcere la vechea lor Biserică Ortodoxă. Prin aceste declarații de astăzi și prin cele aduse la București în ziua de 3 Octombrie a.c., de către delegații celor 430 de preoți, îndreptățiți suntem să socotim anulat actul de unire din anul 1698 de la Alba Iulia și să deschidem largi porțile lăcașului nostru ortodox, ca să intre toți frații clerici și mireni a căror răslețire nu mai are rost de aci înainte.

În acest locaș al nostru, dragoste de frate vor afla toți cei aflați; nimeni nu se va simți străin, căci între frați buni de neam și de credință vine, și sub ochi ocrotitori de părinte se găsește. În locașul nostru, prin înmulțirea fiilor, tot mai mult se va lărgi, tot mai adânc temelii își va zidi și tot mai numeroase candelă răspânditoare de lumină se vor aprinde spre luminarea iubitului nostru popor.”

Cuvântul I.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan

A luat apoi cuvântul I.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care a spus printre altele următoarele:

„Dezbinarea religioasă dintre români aparține acum trecutului; e numai o amintire, care nu mai are nici o întrerupere. Va veni vremea când se va mira tineretul citind istoria, cum a fost cu puțință o asemenea dezbinare religioasă între frați. Și înțelegând că ea a fost întreținută de dușmanii poporului și de asupritorii săi, va trage și din acest dureros episod din trecutul nostru, învățământul unei trebuințe și mai puternice de solidaritate națională.”

Prot. Nicolae Geangalău a citit apoi Legământul de credință ortodoxă, a noilor veniți în sânul bisericii ortodoxe.

*

I.P.S. Patriarh, urmat de membrii Sf. Sinod, a consacrat Catedrala ortodoxă de la Alba Iulia drept „Catedrală a

reîntregirii Bisericii românești din Ardeal”, stropind-o cu apă sfințită. Totodată, directorul Sf. Sinod, preot Gh. Vintilescu, a anunțat hotărârea luată de I.P.S. Patriarh de a se institui o cruce comemorativă, care va fi distribuită tuturor clericilor greco-catolici reveniți la ortodoxie.»

Gazeta Luptătorul Bănățean aduce în numărul său de azi un reportaj asupra procesului protopopului Petru Suciu, azi paroh la Bocșa:

Justiția populară și-a spus cuvântul
Sentințele în procesele penale ale avocatului Partoș
Ernest și a protopopului greco-catolic Petru Suciu

Tribunalul Lugoj a avut de judecat nu demult două procese penale.

La 15 Octombrie a.c. s-a judecat de către această instanță în completul: Consilier Prantzki, asesori populari Naumescu și Popovici, procuror fiind L. Tamaș. Procesul de dare de mită și trafic de influență al avocatului Ernest Partoș, astăzi radiat din colegiul avocaților. Acesta uitând că astăzi corpul funcționarilor publici s-a dezbrăcat în mare majoritate de vechile apucături ale corupției burgheze a încercat să mituiască pe un funcționar public pentru a face un serviciu unui client al său. Fiind prins asupra faptului, toate negările sale ulterioare au apărut nedovedite. Drept pedeapsă Tribunalul l-a condamnat la 6 luni închisoare corecțională pentru delictul de mită și 3 luni pentru traficul de influență, pronunțându-se totodată și interdicția sa corecțională pe timp de 3 ani. Fiind judecat în stare de arest s-a dispus executarea pedepsei în continuare.

În aceeași zi completul: judecător Tiberiu Pop, asesori populari Popovici și Sârbu, Ministerul Public Procuror L. Tamaș, grefier Grigorie Ilieșu, a fost judecat protopopul greco-catolic Dr. Petru Suciu, care a reușit la un moment dat să înșele vigilența organizațiilor democrate și s-a cățărât în fruntea

CARS-ului din Județul Severin. În această calitate, această slugă supusă a Vaticanului a înțeles să-și însușească în scopuri personale sumele colectate pentru ajutorarea populației din regiunile lovite de secetă.

Deși a încercat prin toate mijloacele să tergiverseze mersul justiției, în cele din urmă a fost condamnat la 6 luni închisoare corecțională pentru delictul de gestiune frauduloasă și 1 an închisoare corecțională pentru delapidare. De asemenea, a fost obligat să plătească Statului suma de lei 235.000 delapidați.

Prin aceste condamnări exemplare, justiția noastră populară a dovedit că se deosebește fundamental de vechile metode ale justiției burgheze, unde cazuri ca cele mai de sus erau mușamalizate și infractorii lăsați în libertate. Ion N. Ion»

Gazeta cu acest reportaj a trecut ca pâinea caldă, la toate chioșcurile. Vânzătorul, de la care am cumpărat-o eu, a vândut până la ora 10 trei sute de exemplare.

Și îmi spunea, indignat, vezi Doamne, cum „popa Suci” a furat din ce s-a colectat pentru copiii înfometați!

Dar autoritățile fuseseră avertizate asupra acestui om, prin respectivele denunțuri, ce s-au trimis, anonim, diferitelor autorități, și pentru care eu am avut acel proces ce a durat doi ani, până am ieșit curat din el! Acum Dumnezeu a făcut dreptate și cu el! Iar în ceea ce privește chestiunea ca atare, se pare că chiar știindu-se ce nemernic e acest om, a fost menținut și menajat, ca prin el să ne compromită Biserica! Ceea ce în parte s-a și reușit!

Tristă satisfacție pentru mine!

25 Octombrie. Scumpul nostru Lulu ne trimite o scrisoare atât de drăguță, punându-ne în vedere să nu avem nici o grijă, Nica nu trebuie să treacă, iar dacă va fi nevoie el îmi asigură de acum pensia, 8.000 lunar. Îi scriu că deocamdată să nu-mi trimită nimic, fiindcă pe Octombrie am ridicat deja pensia.

Azi am avut iarăși ședință la Episcopie. S-a pus chestiunea dacă nu ar fi bine să facem noi un memoriu la guvern în chestiunea

amestecului autorităților în treburile religioase. Dar am căzut de acord să nu facem, fiindcă nu ne-am atinge scopul. Nu avem la îndemână dovezile necesare, preoții n-au trimis rapoarte, nici măcar aceia care le-au promis. Am constatat însă că am pierdut mai mult decât ne-am așteptat. Te miri de trecerea unor preoți care erau cunoscuți ca fiind atât de categorici! Se vede că presiunile au fost mari! Tot așa le-ar fi teamă preoților și credincioșilor să spună adevărul la o eventuală anchetă.

La acest rezultat am ajuns mai ales cumpănind răspunsul dat de guvernul român notei Nunțiatunii din București:

**« UN ACT PROVOCATOR ÎMPOTRIVA
STATULUI ȘI POPORULUI ROMÂN, COMIS DE
NUNȚIATURA APOSTOLICĂ A VATICANULUI
- RĂSPUNSUL GUVERNULUI R.P.R. LA NOTA
NUNȚIATURII PAPALE DIN BUCUREȘTI -**

Ca urmare a unei note a Nunțiatunii Papale din București în legătură cu întoarcerea la Biserica ortodoxă a populației greco-catolice, Guvernul român a răspuns prin următoarea notă:

1. Guvernul român respinge categoric protestul Nunțiatunii Apostolice împotriva revenirii la ritul ortodox a populației greco-catolice din Ardeal, protest care înseamnă un amestec în chestiunile interne ale Republicii Populare Române și o încercare de a ataca libertatea credinței. Statul român suveran nu acceptă nici o știrbire a independenței sale naționale și deci nu poate îngădui intervenții străine în vederea limitării unui drept pe care Constituția țării îl consfințește, cum este libertatea cultelor religioase.

2. Guvernul român respinge calomniile evidente cuprinse în Nota amintită privitoare la pretinsul amestec al autorităților române în mișcarea de reintegrare a credincioșilor de rit greco-catolic în Biserica ortodoxă. Aceste afirmații defăimătoare sunt o nouă dovadă a atitudinii dușmănoase pe care Nunțiatura Apostolică o adoptă sistematic față de Republica Populară Română, față de reformele și realizările sale democratice.

3. Calomniile și invențiile absurde folosite în această Notă nu pot distra atenția opiniei publice de la motivele reale și adânci ale reîntoarcerii populației greco-catolice la vechea ei credință. Mișcarea care se înfăptuiește acum reprezintă concluzia unui proces istoric început chiar în momentul în care o parte a preoțimii și țărănimii române din Ardeal a fost silită să abzică de la credința ei. Nici presiunea morală, nici întemnițările, nici torturile inchizitoriale, nici uciderile nu au putut înăbuși revoltele populare, care se împotriveau manevrelor Habsburgilor, unelte ale Vaticanului, dornici să consolideze prin asuprirea religioasă exploatarea cruntă a iobăgiei ardelenе. Ion Circa, Nicolae Oprea, Molnar, Sofronie, Ion Avramovici, Călugărul Visarion sunt numai câteva din sutele de țărani și preoți, care, de-a lungul anilor, pentru că cereau înapoierea la ortodoxie au fost arestați, schingiuiți și omorâți din ordinul șefilor Bisericii catolice, care azi protestează împotriva dreptului de a reveni la vechea credință. Iar barbaria și fanatismul au fost împinse atât de departe, încât armata imperială austriacă a ars și dărâmat peste o sută de mănăstiri ortodoxe.

Lupta împotriva opresiunii catolice nu s-a sfârșit odată cu secolul al XVIII-lea. Chiar adunarea populară din 1848 de pe Câmpia Libertății de la Blaj afirmă în punctul al II-lea al proclamației adoptate atunci, că „Națiunea română pretinde ca Biserica română să fie și să rămână liberă și independentă de orice altă Biserică” și cere „restabilirea Mitropoliei Româno-ortodoxe și a Sinodului General anual după vechiul drept.”

Este deci firesc că acum, în condițiunile libertăților depline acordate de regimul de democrație populară, urmașii celor care au avut de suferit timp de două secole și jumătate din partea Bisericii catolice și a împilatorilor asociați cu ea, se reîntorc la vechea lor credință. Este însă mai greu de înțeles cum pot vorbi despre libertatea religioasă tocmai reprezentanții Bisericii romano-catolice, care păstrează și astăzi în jurământul

episcopilor ei obligația de a combate din toate puterile și nimic pe necatolici.

4. Nunțiatura Apostolică, nefiind decât reprezentanța diplomatică a Cetății Vaticanului, nu-și poate aroga calitatea de a vorbi „în numele întregii lumi creștine”, așa cum face în Nota sus menționată.

5. Guvernul român denunță în același timp șantajul încercat prin amenințarea că pretinsa violare a libertăților religioase din Republica Populară Română „va alarma în curând opinia publică mondială”. Aceasta este pe linia campaniilor duse de cercurile imperialiste și agenții lor împotriva înfăptuirilor democratice din Republica Populară Română.

6. În concluzie, Guvernul Republicii Populare Române respinge în modul cel mai hotărât Nota Nunțiatului Apostolice, atât în fond, cât și în formă, considerând-o drept un act provocator împotriva Statului și poporului român.»

28 Octombrie. O scrisoare venită de la Lici ne anunță că e bine și că a încheiat nou contract, de astă dată pe 3 ani, în condiții mai avantajoase, cu salariu aproape egal cu cel al unui profesor titular.

Aflu, că zilele acestea o comisie de 10 comisari a fost trimisă la Orșova în anchetă. Toți au trecut în Iugoslavia. Se cercetează: Cum au putut trece? Cum s-a supravegheat frontiera?

Ceva mai înainte – mi se spune – vreo 20 gardieni, din cei mai de încredere, au fost trimiși la partizani. Toți au trecut de partea lor.

Mi se mai spune că ar fi dintre aceia care au trecut la ortodocși, dar cu condiția să nu fie divulgați, și că aș fi și eu unul dintre aceia! Ce mizerabilitate! După ce 45 ani ca publicist și 40 ani ca preot am servit și am apărut Biserica catolică, acum să vină niște nemernici să-mi scoată asemenea vorbe!

29 Octombrie. Mă simt prost, voi merge la doctorul Iamandi, eventual să mă interneze în spital. În această zi, la orele 15, am fost arestat și dus la Securitate, eu, episcopul și canonicul Vezoc.⁶⁷⁴

⁶⁷⁴ Însemnarea s-a făcut cu altă cerneală, desigur după întoarcerea în 1953 din detenție și domiciliu forțat.

Robia Sionului

Arestarea (28 Octombrie 1948)

Joi 27 Octombrie 1948 seara ieșind din biserică, îmi spune P.S. Episcop Bălan:

- Azi după-masa, la orele 3, Radio Vatican, referindu-se la Centrul de Informații de la Viena, a comunicat: în România au fost arestați Episcopul Frențiu de Oradea și Episcopul Bălan de Lugoj. Vezi cum se fac minciunile!

- Da, asta e o minciună, răspund eu.

Vineri dimineța nu am mers la birou. Nu prea era de lucru, de aceea mi-am permis o excepțională absență.

Pe la orele 11 eram în podul casei, alegând niște cărți din biblioteca fiului meu Felician, ajunsă aici din cauză că ni s-a luat spațiul locativ.

Deodată aud soția strigând:

- Alo, alo!

- Ce-i?

- Vină jos!

Coborându-mă, întreb ce s-a întâmplat.

- A telefonat, că la ora unu să meargă Nica la cafeneaua..... are să-i spună ceva.

- Ce o mai fi și asta?

- Să vedem.

După câteva clipe, îmi spune soția cu oarecare resemnare pe față:

- Sigur vă arestează și pe voi.

*

La ora 1 vine Nica de la școală, o trimitem la locul indicat. Revenind ne spune:

- Ați fost puși sub observație: Episcopul, tu, Tată, canonicii Ploscaru, Vezoc, Voștinaru și preoții Albu și Turcu. L... a spus că tu se pare că nu ești acasă. S-a dat ordin celor ce vă supraveghează că, dacă ați încerca să plecați cu trenul să împiedice eliberarea biletului.

Luăm masa, mă pun la obișnuita odihnă de după-masă, dar nu-mi vine somnul. Mă ridic, îmi împachetez două volume din „Memorii” (al treilea era mai demult pus bine), îi dau fiicei mele instrucțiuni ce să facă cu ele. Trecând în camera dinspre curte, văd două figuri suspecte în coridor, venind spre ușă.

- Ce căutați?

Unul dintre ei se retrage imediat. Celălalt cere să-l las înăuntru, s-așează pe un scaun și-mi spune să stau și eu puțin jos.

- Bine, dar despre ce-i vorba?

- O să vină un domn care o să vă spună.

Cum eu eram suferind și aveam în program să merg în această zi la spital pentru a mă interna – vorbisem deja cu directorul – mă retrag în altă cameră și mă îmbrac în acest scop. E ora 3, fiica mea pleacă iarăși la liceu, cu un simplu „Servus Tată!” fără să poată bănui că 3 ani și patru luni nu o să mă mai vadă.

Peste un sfert de oră revine celălalt individ cu funcționarul Bolchiș de la Securitate.

- Domnule canonic, vă rog să poftiți până la noi, pentru a da o declarație!

- Durează mult?

- Nu, în 5 minute sunteți înapoi.

Intru în camera unde soția mai era culcată, îi spun și plec cu un simplu „Servus”, fără nici o formalitate de despărțire.

La poartă ne aștepta o mașină închisă, condusă de însuși șeful Securității, maiorul Kling. Distanța între casa mea și localul Securității abia era de 250 m.

Urcând treptele spre birourile Securității, cu funcționarul Bolchiș lângă mine, acesta îmi șoptește jenat:

- E foarte neplăcut pentru mine...

O credeam și eu, el fiind în bune raporturi cu familia noastră.

În biroul al 2-lea, lângă ușa prin care se trece în biroul prim, mă aștepta un scaun, pe care sunt poftit să șed.

M-am așezat și am așteptat ca să mi se ia declarația. Nimeni nu se ocupa de mine. Funcționarii treceau încolo-încăce, își vedeau de

treaba lor. După o așteptare de o oră și jumătate, îi spun funcționarului de serviciu că eu trebuie să merg la spital și îl rog să isprăvească mai repede cu mine.

- N-are a face, spune el, chemăm aici pe d-l director. Și imediat telefonează doctorului Iamandi ca în trecere spre spital să intre aici. A venit, a vorbit mai întâi cu șeful, spunând că de fapt am nevoie de tratament, au venit apoi ambii la mine și mi-au spus că se așteaptă un domn cu care trebuie să vorbesc. Rămâne ca dimineața să merg la spital.

Continui șederea pe scaun. Îmi vine aminte cum la 22 Septembrie acest șef al Securității a venit cu mașina la mine, m-a dus la Prefectură, unde un anumit deputat Cristescu, împreună cu șeful, au căutat să mă convingă că trebuie să primesc a merge ca delegat la adunarea preoților de la Cluj, pentru a hotărî reîntoarcerea uniților la „ortodoxie”, spunând deputatul că e trimis la mine de domnul prim-ministru, căruia are să-i telefoneze imediat. Refuzând eu cu toată hotărârea și plecând, a venit șeful după mine, cerându-mi discreție și exprimându-și părerea de rău că voi avea mult de suferit. Îmi vine aminte cum cineva îmi pusese în vedere că el va ști dinainte când urmează arestarea noastră și mă va aviza ca să știu să mă refugiez. Chiar avizul dat de: „Eu le-am spus că mi se pare că nu sunteți acasă”, era un indiciu că aș putea să nu fiu acasă. Și timp aș fi avut să ies prin curte, să iau câmpul și de la gara vecină să iau trenul. Dar nu am făcut-o. Mi-am dat bine seama. Dacă cineva trebuie să sufere, eu sunt acela. Contrar, aș da de bănuț într-o parte, pe de altă parte mi-aș expune familia la vexațiuni. Nu! Fie voia Domnului!

După alte două ore de așteptare, fiind numai cu funcționarul Bolchiș, care scria la masa lui, îl întreb:

- Bine, dar unde sunt ceilalți: Episcopul și alți preoți? ...

El îmi face semn. Întorc capul și – ușa fiind deschisă – văd în biroul Șefului pe Episcopul Bălan, așezat pe un scaun, ca și mine.

Pe la orele 8 suntem conduși într-un antreu închis, cu o măsuță și 3 scaune. Aici e adus și canonicul Vezoc, care fusese închis într-o cameră din curte. Întrebăm pe șeful: ce e, ce vor cu noi?

- Așteptăm pe un domn inspector de la București, nu știm de ce nu mai sosește, a plecat din Timișoara. – Mai târziu am auzit că a sosit, dar nu a stat de vorbă cu noi.

Am gustat toți trei din ce i s-a adus Preasfințitului de cină. Fiind zi de vineri, nici el nici Vezoc nu mâncase nimic în ziua aceea; așa se practica de unii, în legătură cu devoțiunile ce se țineau zilnic în catedrală, în timpul din urmă, cu participarea întregului popor.

Am petrecut noaptea pe scaune, eu având scaun cu răzămătoare, iar Episcopul și Vezoc răzimați cu coatele de măsută.

Dimineața am telefonat acasă, să-mi aducă dejun. Soția-mi spune că au fost și aseară cu cina, dar nu au admis-o cei de la poartă. - Nu voia nici dimineața să admită dejunul, dar am auzit eu vocea servitoarei și am cerut intervenția funcționarului de inspecție.

Așa am putut primi de acasă și masa de la amiază. Afară de puțină plimbare prin curte, am fost ținuți tot în acel antreu.

La orele 2 d.m. apare funcționarul cu puține bagaje, trimise fiecăruia dintre noi, de acasă. Se deschide ușa antreului în afară, sub poartă erau 3 mașini: în prima suntem poftiți noi, în alta erau cei doi plecați de la Timișoara (vicarul Rațiu și Teglaș), cu protopopul din Arad, a 3-a era remorcă, cu însoțitorii prevăzuți cu mitralieră. Așa am plecat spre destinație necunoscută. În mașina noastră era Bolchiș. Șoferul ne spunea – într-un moment necontrolat – că avem să mergem toată noaptea. Acolo pe la Deva mi-a spus Bolchiș că mergem la București la Interne.

Pe drum ne-am dat seama și de știrea dela Radio Vatican. Cum am arătat și unor inspectori din Minister, fiind întrebat dacă Episcopul Pacha ar putea fi spion? – spioni avea însuși ministrul de Interne. Joi, în 27 Octombrie, s-a dat de acolo ordinul de arestare, spionul a comunicat imediat lucrul ca fapt împlinit; spionul a fost ungar și asta se vede de acolo că Episcopului de Lugoj i s-a zis: de Lugojii, care e în ungurește forma adjectivală a substantivului Lugoj. – Și am zis: „Mai bine și-ar căuta Ministerul spionii la el acasă.”

Mi s-a răspuns: „Asta va fi fost atunci, acum nu mai e așa!”

La Mănăstirea Căldărușani

Transportul, întâlnirea cu episcopii

În noaptea de 27-8 Februarie 1949, la orele 3 fără un sfert, trezindu-mă din somn, văd deodată ca de un fulger luminându-se camera noastră, la etaj.

– E a opta mașină care a intrat în curte, spune părintele Moldovan⁶⁷⁵, pe care l-a găsit treaz convoiul de turisme venite la noi. Toți s-au trezit și așteptam curioși. Peste câteva clipe intră în cameră mai mulți militari – între care comandantul nostru, politrucul, un ofițer al Securității din Piatra Neamț și cel de la Târgu Neamț – și doi civili. Unul dintre aceștia spune:

– Sculați-vă și vă pregătiți în vederea deplasării; situația dvs. s-a clarificat. Și fiindcă noaptea aceasta – era sâmbătă spre duminică – nu aveam curent electric, s-a trimis la fabrica de cherestea să-i dea drumul. Ceea ce peste 10 minute a și urmat; într-un sfert de oră noi am fost spălați, îmbrăcați iar bagajele le aveam pregătite, fiindcă de câteva zile ne tot așteptam să sune ceasul. Bietul Kalhademus – așa cum a poreclit părintele Moldovan un băiat, simplu muncitor, îmbrăcat apoi în uniformă de maior – pe care Securitatea l-a pus să aibă grijă de noi, își tot făcea socotelile de câteva zile: care câți bani a avut, ce i s-a întâmplat, ce i-a mai rămas? Acum se așează la masă cu banii și cu obiectele păstrate de el, le distribuie repede fără să mai poți tu verifica socoteala banilor ori conținutul portofelului. (Mie mi-a lipsit de aici o fotografie în care eram cu Petru Groza).

– Gata!

La altă masă conducătorul transportului, cu o coală de hârtie în fața sa, ne face atenți:

– Cel care va fi strigat își ia bagajul și este condus la mașina indicată.

⁶⁷⁵ Părintele Ioan Moldovan de la Blaj.

Și începe strigarea. Lista noastră în acest lagăr s-a compus în ordinea sosirii aici. Noi, lugojenii, am ajuns după Blaj și Baia Mare. Cu toate acestea, pe mine mă strigă la mașina „Tatra”, care a mers în fruntea caravanei. Am găsit în ea pe prepozitul Bob și pe secretarul mitropolitan Rusu. Era și un Gib⁶⁷⁶, erau și altele aglomerate, noi am mers numai trei. La volan ocupau loc câte doi însoțitori, la urmă mașina cu șefii caravanei. Una ori două au rămas acolo pentru cei din județ și – probabil – pentru cei patru dintre noi despre care am observat la sosire că nu mai sunt cu noi.

Plecați la orele patru fără un sfert, fără niciun incident pe drum, mașina noastră a intrat la orele 12.30 în cetatea mănăstirească Căldărușani. S-a oprit și cei doi însoțitori s-au dat jos să vadă unde ne predau. Ne-am folosit de ocazie și am cerut șoferului un ziar. Ne-a dat trei. Un călugăr la fântână i-a îndrumat pe însoțitori să se ducă alături de mănăstire, la clădirea fostului seminar de cântăreți bisericești. Aici la intrarea în curte, ne așteptau: un călugăr, un ofițer și postul militar. Ne prezentăm.

– Părintele Brînzeu, autorul de cărți?

– Da, el.

– Eu sunt starețul Ipolit Ciubotaru.

– Sublocotenentul Bădiță, comandantul plutonului.

Ne face o foarte sumară revizie a bagajelor și ne poștește înăuntru.

Lagărul avea o curte înconjurată cu sârmă ghimpată pe un traseu – se spune – indicat însuși de Patriarhul cu cârja sa. Asta se vede și de acolo că a patra parte, de-a lungul locului, care era în dosul clădirii, nu era sârmă, ci din cele două părți gardul intra în lac. Dar, vai, peste două zile, a venit o inspecție militară și a ordonat să fie îngrădită și această porțiune. Peste alte două zile s-a ordonat să se mai pună un fir de sârmă, fiindcă erau doar trei. Nu peste mult s-a pus și cruciș sârmă între stâlpi. Tot măsuri de siguranță pe lângă cele șase posturi care ne păzeau din toate părțile.

⁶⁷⁶ jeep

În curte nu era nimeni. Deschizând ușa coridorului, unde mai întâlnim încă un post de jandarm, îl găsim pe regretatul episcop Aftene. Dintr-o cameră alăturată ies P.P.S.S.⁶⁷⁷ Bălan și Suci, în alta se află P.P.S.S. Frențiu, Hossu și Rusu⁶⁷⁸.

Ce surpriză, ce bucurie! Tot timpul cât am stat la Mănăstirea Neamțu, ne întrebam: oare unde sunt vlădicii? Ce fac ei?

– Noi, povestesc ei, am fost la Dragoslavele, la vila Patriarhului. Astă noapte am sosit aici. Nu ne-a așteptat nimeni și până i-am trezit pe stareț și pe comandant, până ne-am așezat aici, în camerele reci, în paturile, cum le vedeți, goale, numai cu saltele, s-a făcut ora 3. Astă-dimineață am servit în capela de alături, apoi ni s-a servit cafea, iar de prânz ne-a omenit starețul bine, cu țuică.

Eu scot din buzunarul paltonului un pachetel pregătit pentru drum: pâine, slănină friptă, jumări; gustăm ceva, căci nimeni nu ne întreabă dacă ni-e foame, dacă am mâncat ceva astăzi.

Rând pe rând sosesc și celelalte mașini, una cu întârziere de vreo 3 ore, fiindcă au luat un drum greșit.

Înainte de despărțire, îi exprimăm șefului caravanei unele deziderate, pe care el promite să le rezolve la Minister și pe mâine, la orele 10, vom avea totul pus la punct. Atâta l-am văzut!

Căutăm să ne așezăm. Într-o cameră care avea 6x7 m și înălțimea de 3,50 m, deci în total 150 mc, așezăm 21 de paturi, după ce cei doi episcopi de aici s-au mutat în altă cameră, ei așezându-se astfel: I.P.S. Frențiu, P.S. Hossu și Rusu într-o cameră, P.S. Bălan, Suci și Aftene în alta. Dar iată că nu se ajung saltelele; pe câteva paturi s-au pus paiele așa pe scânduri, încât dimineața trebuia mult măturat sub ele. Repede se fac ceva reparații la sobă, ca să se poată încălzi.

⁶⁷⁷ P.P.S.S., o formă de plural de la P.S. (Prea Sfinția Sa)

⁶⁷⁸ La Căldărușani au fost aduși: episcopul Vasile Aftenie – protopop greco-catolic al orașului București, episcopul de Lugoj – Ioan Bălan, administratorul apostolic al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș – Ioan Suci, episcopul de Oradea – Valeriu Traian Frențiu, episcopul de Cluj-Gherla – Iuliu Hossu, episcopul de Maramureș – Alexandru Rusu.

Starețul Ipolit Ciubotar se arată binevoitor, vom vedea cum s-a schimbat situația mai târziu. El ne spune: n-am nici o dispoziție pentru întreținerea dvs., mâine mă duc la Patriarhie. Și până atunci nu vă lăsăm părăsiți. Și ne-a trimis imediat un car de lemne de la mănăstire, de seară ne-a dat mămligă cu brânză și câte o plăcintă, spunând că aceasta s-a gătit fiind prinderea postului, dar călugării au renunțat la ea în favoarea noastră!

Cum au petrecut Episcopii la Dragoslavele?

Grăbim să ne spunem poveștile.

Ascultăm, noi preoții, cu mare interes, ce ne spun P.P.S.S. Lor despre petrecerea la Dragoslavele.

Au fost duși acolo după ce fuseseră ținuți 2-3 zile la Interne. Pe P.S. Bălan l-au dus mai pe urmă, probabil voiau să-l ducă și pe el la Culte, pentru a fi ispitit – cum l-au dus pe P.S. Hossu, așa scos din celulă, cu ghetele fără șireturi – dar au renunțat la asta. Pe regretatul Aftene îl ispitise ministrul mai de multe ori, punându-i în vedere să se gândească bine ce face și să o facă repede; la care P.S. Sa a răspuns: negativ și definitiv! Cu ceilalți nici n-au mai încercat.

La Dragoslele erau păziți, ca la orice lagăr, de un pluton de soldați. Noi ne miram că la Neamțu, la 25 de preoți erau aproape 40 de păzitori; aici la 6 persoane erau atâția. Cu nimeni nu puteam avea contact. Totuși, o doamnă de la București, fiică sufletească a P.S. Suciu, a putut lua contactul cu el; din acest motiv comandantul a fost arestat.

La început, primeam colete de acasă, prin Patriarhie, cenzurate de comandant. Mai târziu, Patriarhul⁶⁷⁹ a denegat⁶⁸⁰ acest serviciu.

Aveam masă bună, cu două feluri la amiază și seara, aveam un călugăr bucătar. Cu timpul bugetul s-a redus, insuficiențele au devenit tot mai simțite. Rația de combustibil fiind foarte mică își adunau ei crengi-găteje ce găseau prin curte, le rupeau la genunchi și așa făceau

⁶⁷⁹ Iustinian Marina

⁶⁸⁰ interzis

foc. Femeile din Oastea Domnului, în sat, au făcut în favoarea lor o colectă de zece mii de lei.

În vreo două rânduri i-a vizitat Patriarhul, o dată cu Teoctist⁶⁸¹, ca acesta să le raporteze isprava ce a făcut cu preoții la mănăstirea Neamț. Patriarhul s-a arătat foarte binevoitor; a dat o masă, comandând un curcan la preotul din sat. Mânca și I.P.S. Sa cu poftă spunând: „Acum nu mă vede doctorul!” Chestiunea de bază, care-i interesa, nu o prea atingeau direct, decât prin tangență⁶⁸².

- Prea-Sfințiile Voastre să nu credeți că va fi război. Război nu va fi. Și dacă va fi, rezultatul va fi cu totul altul decât cel la care vă gândiți.

Prin aceasta, I.P.S. Sa a dezmințit ceea ce spusese Protopopul Belășcu P.S.-ului Aftene, că i-ar fi spus lui: „Măi, dacă vin americanii, ne facem toți catolici, dar acum trebuie să mergem cu aceștia!”

Odată, plimbându-se cu P.S. Bălan, îi spune:

- Preasfinția Ta pentru ce nu ai putut trece?
- Asta e o chestiune de conștiință, fu răspunsul moderat.
- Pe mine mă va judeca Dumnezeu ca Episcop și pe I.P.S. Ta la

fel.

Patriarhul nu a mai zis nimica. Un ofițer, trecând pe lângă ei, îi zice:

– Î.P.S. Ta ai și calitatea și știința necesară ca să-l convertești pe P.S. Sa.

- E o chestiune de conștiință, îi răspunde Patriarhul.

S-a încercat și cu asprimea. În presupunerea că dârzenia cunoscută a P.P.S.S. Lor Rusu și Suciul ar putea fi muiată, ei au fost izolați câțeva vreme, la parter.

Cu amabilitatea inițială, Patriarhul a acceptat să transmită Ministerului de Culte un memoriu al episcopilor noștri. Tot lui i s-a arătat că starea sanitară a I.P.S. Frențiu reclamă internare la spital. A promis că se va face și că-l va duce cu mașina proprie la București. Dar

⁶⁸¹ Teoctist Arăpașu (1915 -2007), viitor patriarh al României din anul 1986. La data consemnării, vicar al Arhiepiscopiei Iașului.

⁶⁸² tangențial

măsura luată de Minister a fost alta: I.P.S.Sa a fost transportat în cabina unui camion, la Rucăr, într-un spital rural, cu o singură cameră. Acolo a petrecut 4 săptămâni, cu mai mulți bolnavi, și tot timpul cu jandarmul lângă el.

În cele din urmă, li s-a făcut Episcopilor noștri propunerea să-și ceară fiecare așezarea la cutare mănăstire (aprobată de Minister), acolo va petrece liber, primind pensia, având apartamentul său, putând să primească vizite etc. Episcopii au făcut cererile cu totul în alt sens. Ele au fost refuzate de Patriarh și cu asta relațiile s-au rupt!

S-a hotărât crearea lagărului unic, la Căldărușani, unde au fost aduși și preoții.

Viața la Căldărușani

La început ne simțeam foarte bine. Faptul de a fi împreună cu Episcopii era un motiv de bucurie pentru noi și, cum am observat, și pentru I.P.P.S.S. Lor era o plăcere să nu mai fie singuri. Apoi aici eram mai în largul nostru, nu izolați la etaj, de unde timp de patru luni numai cei ce aduceau lemne și apă au mai coborât; aici eram la parter, cu curtea largă, în care ne făceam plimbarea, la început 2, apoi 3 ore la zi, pe urmă toată ziua. Era și aici un soldat între noi, pe coridor, apoi a fost mutat la ușa de intrare; pe urmă acest post a fost desființat ca să numai vorbim cu soldatul.

Starețul, foarte amabil, ne-a făcut posibilă trimiterea de scrisori la ai noștri și primirea de scrisori și de colete, cu provizii și cu lucrurile ce ne mai lipseau.

Nu mai puțin amabil s-a arătat comandantul, care încă ne-a deobligat cu multe acte de favoare, lucru pentru care am auzit că a fost arestat și el. La ancheta făcută I.P.S.-ului Rusu la Interne – cum vom vedea mai târziu – s-a văzut că Ministerul știe tot, chiar și aceea că i-am făcut comandantului cadou un radio cu 12.000 lei, din care episcopii au dat 7.000, iar preoții 5.000. A fost arestat și dl. V. Gherman, care – rugat de cunoscuții de la Oradea, unde fusese el mai demult ca medic – mijlocea corespondența între noi. El ne-a și vizitat odată, împreună cu

părintele Tufescu, nepotul P.S. Bălan, și au intrat în lagăr ca inspectori din Minister. Chiar de la început ne-a adus starețul un vizitator, care ne-a luat corespondența și a expediat-o de la București. O doamnă de la București a putut vorbi cu P.S. Aftene pentru că a fost dus la camera de lângă corpul de gardă, unde ea îl aștepta în calitate de doctoriță. De mai multe ori ne-a vizitat „Sobarul”, aducându-ne câte ceva.

Aceste vizite și acte de indisciplină au fost descoperite de Minister, dar neavând nimic subversiv, noi nu am fost anchetați. Dacă ne-ar fi anchetat, am fi putut spune: „Cum își închipuie Ministerul că putem exista fără să primim ceva dinafară?” Nu vorbim de rufăria și îmbrăcămintea necesară: dar mănăstirea nu ne-a pus la dispoziție nici cele mai elementare lucruri. Puteam fi cu un singur lighean la 25 de inși? Puteam fi fără săpun, fără cremă de dinți și de ghețe, fără perii ș.a.? De unde la mănăstirea Neamț ni se spăla rufăria și ni se dădea puțin săpun, aici Starețul a denegat⁶⁸³ toate. I s-a făcut un buget de 60 de lei pe zi de persoană (14 lei de la Interne, 16 de la Culte, 30 de la Patriarhie), din acesta n-a voit să plătească decât alimentele și combustibilul, în plus a pus în contul nostru și alocația pentru două persoane de la mănăstire: bucătăreasa și încă un călugăr, care nu știu ce ne făcea. Pentru spălat plăteam de la noi bucătăresei, o bătrână călugăriță basarabeană; pe călugărul îl cinsteam regulat când ne făcea câte un serviciu (el ne aducea la gard, pe întuneric și după ce s-a schimbat comandantul, coletele venite de la București, cu mari întârzieri, de multe ori aduse tot de el).

Cu 60 de lei la zi ni se putea face o masă destul de bună, mai ales că aveam și cartele. Dar aici am avut ocaziunea de a vedea cum ne exploatează starețul. Ne socotea alimentele date de mănăstire mai scump decât erau în realitate. De ex. ultimul – al patrulea – comandant ne-a comunicat, că la socoți erau puși cartofii de la mănăstire cu 30 lei, pe când el a găsit la liber cu 16 lei; că a calculat zilnic 1 kg grăsime, pe când în realitate nu se consuma nici 1/2 kg.

La început ni se gătea la bucătăria călugărilor, dar asta n-a durat decât câteva zile. Spunea Starețul că s-a reclamat: cum de nouă, unor

⁶⁸³ interzis

reacționari, ne gătesc mai bine decât lor, care muncesc și-i ocrotea sindicatul ?! Așa am trecut la bucătăria stareței, la maica Iradia. O echipă dintre preoții noștri ajuta, tăia lemne, aducea apă. (Firește că și pentru încălzitul camerelor noastre, noi tăiam lemnele). Așa era mai ușoară comunicația cu cei de afară. Când a venit doamna lui Iuliu Rațiu și s-a închis în camera maicii, am luat și eu o cratiță și făcându-mă că merg la bucătărie, am mers de am vorbit cu ea. De la poarta lagărului și până la bucătărie preoții mergeau – ori veneau – sub escortă. Al doilea comandant a desființat escorta cu arma pe motivul că vizitatorii mănăstirii se scandalizează. Pe urmă s-a oprit orice ieșire din lagăr a preoților, încât și mâncarea trebuia s-o aducă călugării până la corpul de gardă, iar de acolo o aduceau soldații până la poartă. Dar de multe ori stătea mâncarea la corpul de gardă, o jumătate de oră, o oră, ori chiar două ore întregi, pe motivul că nu-i aici subofițerul care o controlează. Noi priveam impacienți⁶⁸⁴ și neputincioși, din curtea lagărului. Vedeam cum stă mâncarea jos pe pământ, chiar și pe zăpadă; un câine dădea târcoale, își mai băga botul în ea, după ce s-a răcit, iar odată i-a rămas pecetea labei în mămăligă. Vedeam, cu multă amărăciune și altceva: cum – din mâncările mai bune – își luau porția cei de la corpul de gardă, 4-5 porții erau ale lor! Ba, odată, la o prindere de post, am cerut maicii să ne facă plăcinte, având acolo făină și brânză cumpărată de noi. Destul am așteptat, până a putut da gata 30 de plăcinte groase; când colo, am primit 17; reclamăm la corpul de gardă și ni se spune: „Ei le-au adus așa cum li s-au predat și li s-au predat nenumărate!”

Era multă răutate și la soldați! Dar aveam și oamenii noștri între ei și firește nu le rămâneam datori. Dintre comandanți primul a fost foarte binevoitor, al doilea binevoitor, dar în cele din urmă strict legalist⁶⁸⁵; al treilea, care ne-a dat un nume fals (mai târziu i-am aflat adevăratul nume), ne servea cu cumpărături, dar ne pișca la bani unde putea! Am cumpărat 30 kg brânză, care stăteau la bucătărie; când îi venea chef, trimitea să-i aducă să mănânce din brânza noastră. Era un călugăr stupar de la care cumpăram miere. Ne-a cumpărat și el odată și

⁶⁸⁴ nerăbdători

⁶⁸⁵ rămânând în cadrul legii

ne-a adus un bidon, plătind noi costul a 63 kg de miere. La împărțire au lipsit 5 kg. L-am rugat să reclame; răspunsul de la călugăr a fost: „Eu în fața soldaților am cântărit-o, mai mult nu știu ce s-a făcut cu ea!”

Dar nu numai noi am simțit de ce-i capabil soldatul, mai ales jandarmul de modă veche, cu comandanții în frunte! În două rânduri s-a furat vin din pivnița mănăstirii, unde era un mare depozit. Întâia oară s-a făcut o anchetă, a venit Securitatea; în cele din urmă găsindu-se vinovații și pentru a nu se compromite instituția, afacerea a fost mușamalizată, spunându-se că nu s-a furat nimic, ci a fost numai o greșeală de calcul. Totuși, ca pe viitor să nu se întâmple așa o „greșeală de calcul”, s-a pus o lampă deasupra intrării la pivniță. Așa au putut ai noștri observa, într-o noapte, cum soldații au operat iarăși la pivniță. Deși postul care păzea intrarea în lagăr era aici. Unde pui, că acest post n-a fost în stare să împiedice ca să intre hoții în curtea lagărului și să rupă creanga cea mai încărcată a unui cais, pe care noi îl îngrijeam; soldații le-au mâncat, încă necoapte, și niște prune ce mai erau în curte.

Comandantul abuziv, pe care noi îl numeam Michiduță, a fost în stare de câteva ori să ne mănânce banii pentru lapte. Anume, pentru micul dejun mănăstirea nu a voit să ne dea nimic. Cu mare greutate am obținut să ne fiarbă un ceai, din ceva frunze; mai târziu am cumpărat de la un călugăr un samovar mare, în care ne fierbeam noi ceaiul. Dar primeam și lapte de la un lăptar din sat; la sfârșitul săptămânii predam banii unui subofițer. În câteva rânduri, starețul ne-a cerut banii pentru lapte, noi am luat la răspundere pe subofițer, asta spunea că i-a dat domnului comandant. „A, da, s-a aranjat!” spunea starețul și aranjat era: îl punea în contul nostru!

Michiduță nici nu făcea un secret din aceea că jandarmii fură. Ne-a povestit el cum au ars patul unui călugăr și cum au furat strugurii din via altui călugăr. „Eu”, ne spunea el, „le-am aprobat să meargă cu trei ranițe, dar ei au mers cu opt; operația a mers ușor, fiindcă, observând călugărul mișcarea și vrând să-i descopere pe hoți, ei i-au strigat să nu se apropie că vor trage!”

Mai dureros era tembelismul cu care starețul se îngrija de aprovizionarea noastră! De multe ori s-au pierdut rațiile de făină, de zahăr și de untdelemn din cauză că nu le-a scos la timp!

Într-o lună, numai o dată am primit pâine, încolo tot mămăligă, din făină plătită scump la mănăstire! Într-o vreme nu era, zi de zi, altă ciorbă decât de fasole. Nu arareori primeam seara cartofi fierți cu mămăligă. Odată echipa noastră i-a refuzat la poartă. Norocul era cu comandantii, care și ei vedeau ce prost suntem noi întreținuți față de soldați, deși cu alocația bugetară mai mare, ne făceam cumpărături. Mergeau unul ori doi soldați la București, ne aduceau zahăr și marmeladă; din sat ni se cumpărau ouă, brânză, iar în vreo două rânduri ni s-a adus și câte un porc tăiat. Aici trebuie să-i fim recunoscători lui Michiduță. Cu bani eram aprovizionați grație stipendiilor misale, aduse de „Sobarul” de la București.

Cine era acesta? Un fost arhimandrit, acum tuns, ras, îmbrăcat în civil, care a luat asupra sa toate riscurile numai ca să ne servească. Prima oară, venind la stareț, l-a întrebat: nu mă cunoști? – Nu, a răspuns acesta. – Ți-am fost profesor. Eu sunt

Imediat l-a prezentat comandantului, acesta amabil cum era l-a adus în camera episcopilor „să repare sobele”. Așa i-a rămas numele „Sobarul”, deși era abia în luna mai 1949, nu era sezonul sobelor. Mai mult nu a intrat la noi, ci la unul dintre călugări. Numai el știe prin câte peripeții a trecut. Odată ne-a scris că simțindu-se urmărit, a aruncat din tren toată corespondența; la gara proximă s-a dat jos și s-a întors pe linie dar nu a mai găsit-o. Încă de la început, ne-a scris Dr. Gherman că l-a făcut să dispară pe câțva timp din București; avea scrisori la el, pe care nici nu le-am văzut.

Ce s-a mai ales de el, în cele din urmă, nu am mai putut afla. Noi nu vom uita niciodată curajul și abnegația cu care el se jertfea pentru noi.

În vreo două rânduri a „vizitat mănăstirea” și o soră de la fostul spital al Asumpționiștilor din București. Ea încă a suportat grele riscuri, în cele din urmă a și fost descoperită, atât de stareț care i-a făcut aspre

reproșuri, cât și de dl. Grünberg, despre care vom vorbi mai la vale. Nici despre ea nu am mai aflat nimic.

Mănăstirea Căldărușani avea un metoh⁶⁸⁶ la București, str. S. Ștefan, 10. După ridicarea doctorului Gherman aici ne veneau colete și scrisori; de aici le ridica călugărul nostru de la Mănăstire. Odată a luat în primire maica bucătăreasă un stoc de scrisori, dar printr-un nenorocit de accident a pus mâna pe ele starețul și le-a distrus. Femeia aceasta, oricât de simplă altfel, necunoscând decât alfabetul chirilic, era foarte invențioasă⁶⁸⁷. Odată, până se mai putea, vine la poarta lagărului și strigă după părintele Tămăian, că nu știe ce nu e bine la bucătărie, să vină să vadă. (Părintele Tămăian era oarecum șeful echipei de la bucătărie). A fost și a găsit la maica pe o mătușă a sa, care a mai venit și altă dată aducând bunătăți de la Oradea. Altă dată vine maica la poartă cu o cratiță, în care era ceva fierbinte, de aceea o prindea cu hârtie, spunând celui ce a primit-o, să aibe grijă că-l arde. Între cratiță și hârtie erau scrisori. Mai interesant a fost, când odată vine maica, aducând într-un coș o cloșcă cu pui, ca să-i ținem aici în curtea noastră. I-am și ținut până au crescut mari. Dar în coșul cu cloșca erau scrisori!

Cu starețul s-au răcit relațiile, nu numai din cauza neglijențelor arătate mai sus, ci din aceea a incorectitudinilor la conturile de gestiune. Conturile lunare le iscălea starețul, călugărul contabil, comandantul și, ca reprezentant al nostru, părintele Berinde. De la un timp acesta a trebuit să denege semnătura. S-a dovedit starețului că sunt poziții greșite, în zadar. O dată i s-a arătat despre nu știu ce avans (mi se pare 10.000 lei), că a fost deja recaptivat; a sucit și a pus altceva, tot fictiv, ca să iasă această sumă. Ne socotea lunar 5 m lemne la bucătărie și tăiau lemnele, știind că nu se consumă decât 1 ½ m. La cumpărarea rației de combustibil ne-a socotit și 1.500 kg cărbune, spunând că i s-a impus; dar noi cărbunele nu l-am văzut. Transportul lemnului de la pădure, cu carele mănăstirii, costa mai mult decât prețul lor. Etc. Etc... Când a refuzat părintele Berinde semnarea socoților, starețul ne-a trimis vorbă că vor fi bune și așa.

⁶⁸⁶ Metoh, o mănăstire mai mică subordonată unei mănăstiri mai mari.

⁶⁸⁷ inventivă

Atitudinea nefavorabilă a starețului era îndrumată, poate, și de Patriarhie, căreia i s-a mai servit un nou motiv de supărare: episcopii au respins comunicarea făcută (a doua oară), prin ea, cum că sunt puși în retragere, motivând episcopii noștri cu aceea că Patriarhia nu are căderea să le facă lor comunicări. Noi ne bucuram de simpatiile vizitatorilor, ale celorlalți călugări – chiar neinteresăți, cum vom vedea – a soldaților și a comandanților.

Despre primul comandant, am arătat mai sus. Al doilea, devenit strict legalist din cauza unui incident sanitar pe care-l vom vedea mai la vale, ne asculta totuși toate doleanțele, ne făcea cumpărături, iar pentru ce credea că nu poate face, ne-a spus odată pe față: „Eu sunt în serviciul acestora, eu trebuie să țin cu ei.”

Al treilea și al patrulea comandant, la fel. Mai veneau să se întrețină cu noi, dar nu știu dacă în afară de primul a mai venit careva să joace șah. Căutam să scoatem de la ei noutăți cu știri pozitive, dar nu se putea. Michiduță cel ciupitor a adus odată, ruptă bucăți ca să o avem pentru trebuințe, un număr din „Scânteia”, în care era un mare discurs al lui Vâșinski ținut la ONU; P.S. Rusu a reconstruit-o și l-am citit integral. (Hârtie igienică aveam cumpărată prin el).

Soldații încă ne mai șopteau câte ceva, mai ales când reveneau din concediu; astfel am avut trista satisfacție de a auzi că faimosul șef al Securității, Cosma, de la Lupeni, a fost condamnat la 16 ani. Ne mai aduceau soldații, pe furiș, și câte o gazetă („Scânteia”, dar mai mult „Gazeta Jandarmeriei”), și mai erau și ambulajele colectelor pe care le savuram.

Câtăva vreme ne-a ținut cu știri de la radio un călugăr „Castofil”. Odată, cum se plimba prin curte, latura mai puțin controlată a lagărului, unul dintre ai noștri vede că a căzut ceva în iarbă. Caută – foarte precaut – și găsește un cartof. Era legat cu ață, cu o bucată care astupa o scobitură, în aceasta era ascunsă o scrisoare. Sistemul acesta, pentru care simțeam atâta recunoștință necunoscutului călugăr, a durat câtăva vreme până când o dată ne comunică: război nu va fi, totul e numai lăudăroșenie și dintr-o parte și din alta. (La drept vorbind, noi nici nu doream război, ci aranjament pașnic prin O.N.U., de aceea

rămâneam deziluzionați când auzeam că s-a încheiat ședința la O.N.U.). A mai continuat să ne trimită știri celălalt călugăr al nostru, dar numai din auzite, așa ne-a comunicat că în Anglia Churchill e stăpân după alegerile din 1950.

Cum ne priveau pe noi călugării cei mai simpli se poate vedea și din următorul incident: un călugăr bătrân, de 80 de ani, păștea boii mănăstirii. O dată, animalele s-au apropiat de gardul lagărului și călugărul cu ele. Soldatul din post l-a îndrumat să plece și să nu mai treacă pe aici. Călugărul i-a răspuns: „Pleacă tu, căci eu sunt aici acasă, iar tu n-ai ce căuta aici, și – arătând cu mâna spre noi – uită-te la aceștia, ei stau aici fără de nici o vorbă!”

Cam același gând îl stăpânea și pe un soldat cinstit, care – până era post la noi la ușă – a spus-o: „Cei de demult au făcut mănăstiri pentru închinarea lui Dumnezeu, iar acum ele sunt locuri de închisoare pentru slujitorii lui Dumnezeu!”

Simpatia ce ne-o purtau călugării nu a putut totuși să împiedice un mare rău: din răzbunare față de stareț, cu care și ei au ajuns în rele raporturi, l-au pândit că el a introdus pe „Sobarul” în lagăr; de aici a ajuns Ministerul să descopere firul tuturor actelor de legătură, arătate de mine mai sus. Se și vorbea mult de dezrădăcinarea starețului, în care scop ar fi venit o comisie în anchetă de la Patriarhie; comisia am văzut-o și noi fiindcă a făcut o plimbare la lac și, de lângă casa pescarului, P.S. Ciopron ne-a făcut cu mână.

Așa ne salutau și alți vizitatori, care veneau la mănăstire, chiar preoți ortodocși. Odată a venit, cu familia, doctorul Parhon, Președintele Prezidiului M.A.N., și comandantul l-a întrebat dacă dorește să ne vadă. Ar fi răspuns că nu, până nu ne facem ortodocși. Așa înțelegea el să apere Constituția! Cucoanele însă, făcând o plimbare până la poarta lagărului, ar fi intrat înăuntru, iar soldatul din post, un secu de la Odorhei, le-a spus: „Aici nu puteți merge!” M. Sadoveanu a pescuit și el odată pe lac și i-am făcut semn cu pălăria, fiindcă îl cunoșteam; a răspuns la fel, dar alt interes nu a arătat, a spus numai: „Se vede că aici sunt persoane care mă cunosc!”

Altă dată s-au apropiat din dosul mănăstirii două figuri, un bărbat voinic și unul mai tânăr, ambii îmbrăcați în civil; cel mai bătrân avea ochelari. S-au oprit pe loc, ne-au privit cum eram prin curte. Avansând spre colțul mănăstirii, ca, trecând pe aici, să ne vadă mai multă vreme, soldatul i-a trimis înapoi. După aceea ne-a spus P.S. Hossu, care și el era în curte: „A fost Petrică de la București!”

Multă simpatie ne-a arătat medicul de circumscripție, doctorul Dumitrache. Curând după așezarea noastră acolo, el, făcându-și vizita reglementară la mănăstire, a fost adus la noi. Bucuroși că vedem un medic, i-am spus care ce am avut de spus, el ne-a dat explicații, rețete, ne-a trimis ce avea la el acasă. A mai venit în câteva rânduri, până ce nu s-a schimbat comandantul. Venind cel strict legalist, acela nu i-a mai permis să ne viziteze. Tot ce a putut face a fost să ne trimită recolta unui vișin să gustăm și noi. Iar, la ultima vizită, i-a șoptit unuia dintre noi, arătând spre acest comandant: „Canalie”.

De fapt, regula ce i s-a comunicat de la București comandantului era ca niciun medic sau medicament să nu poată intra în lagăr fără aprobarea Ministerului. Iar Ministerul era la București și nu s-a îngrijit să avem o infirmerie ori cel puțin un agent sanitar care să ne viziteze. De am fi avut cel puțin un administrator sau un comandant al lagărului, trimis de Securitate, cum aveam la Neamț. Rămași numai cu comandantul plutonului, acesta ne spunea că, mergând la Minister și arătând ce slab suntem aprovizionați, i s-a spus: „Ce te privește? Tu vezi-ți de treabă, păzește lagărul, de rest n-ai să te interesezi! Ce, pentru aceea i-am adus acolo ca să-i punem la îngrășat?!”

Întâmplarea, a cărei povestire urmează, e caracteristică pentru situație. Părintele Vida⁶⁸⁸, mereu suferind, ajunsese odată rău de tot. I s-a ținut lumânarea. Comandantul a telefonat la București, arătând că e nevoie de a fi internat la spital. A doua zi, pe la orele 10, tocmai ieșeam din capelă, când îmi spune Î.P.S. Frențiu: „Îl duc pe Vida la spital.” A venit o motocicletă cu ataș, dar a mers comandantul la telefon să ceară o

⁶⁸⁸ Ludovic Vida (1885 – 1968), prefect de studii în cadrul Seminarului greco-catolic din Oradea, protopop în Carei, canonic capitular în Dieceza Maramureșului. Arestat în 1948, a fost eliberat în 1964.

mașină. M-am bucurat și eu. Părintele Vida și-a pregătit totul pentru plecare. Pe la orele 14 vine comandantul și ne transmite ce i s-a spus: „Credeți că așa ușor se găsește o mașină? Să vină bolnavul cu motocicletă.” Și a plecat părintele cu un soldat și cu soldatul șofer. Cei din cameră s-au grăbit să pună mâna pe ce aveau nevoie din patul lui: unul a luat perinuța, altul pătura, alții salteaua sau cearșaful. Anumite rezerve de alimente le împărțise părintele Vida. Seara, după stingere, dar încă înainte de a adormi, auzim o mașină claxonând și un far puternic și-a aruncat lumina de la poartă până la camera noastră. Odată strigă unul dintre noi: „Uite-l pe părintele Vida!” Venea cu bagajul în mână, așa cum a plecat! Ascultăm curioși ce ne povestește: „Am fost dus până la marginea Bucureștilor, acolo m-au depus la un dispensar militar. Am stat vreo 2 ore, până ce s-a telefonat în dreapta și în stânga, mi-au dat și ceva de gustare; au venit niște ofițeri, s-au tot sfătuit, au telefonat, pe urmă m-au pus în mașină și m-au adus înapoi.”

Toți am regretat, dar mai mult aceia care au trebuit să reconstruiască patul părintelui Vida. A doua zi, până eram noi la Liturghie, părintele Vida a fost vizitat de doi medici militari, un maior și un colonel, veniți de la București, care, foarte amabili, i-au dat instrucțiuni și rețete foarte bune. A urmat o anchetă, după care comandantul nostru se arăta foarte necăjit, spunând că el s-a pus rău cu mai marii lui, că va suferi în cariera lui. (Dar n-a suferit. Era al doilea comandant, acela foarte legalist, care, și după ce a plecat de la noi, mai venea în câte-o inspecție la pluton).

Ce se întâmplase? În același timp cu părintele Vida era și un soldat bolnav. Șoferul care a venit cu motocicletă, a spus: „Am venit să duc bolnavul.” Comandantul i l-a dat pe părintele Vida, pe când în realitate niciun arestat nu putea părăsi lagărul, ba nici acei medici militari nu ar fi avut voie să intre. Dar, dacă l-au văzut pe arestat, nu a mai fost trimis alt medic.

Ceva mai târziu ne-au vizitat doi medici de la Interne, unul mai bătrân, căruia îi ziceau colonel, altul mai tânăr. După ce au stat de vorbă cu noi în dormitor, cel mai bătrân s-a dus cu comandantul, cel mai tânăr a trecut în sala meselor, unde urma să-l consulte fiecare dintre noi,

individual. Primul a mers păr. Tămăian. – A, păr. Tămăian! Da, vă cunosc! – Și a început să se destăinuie: „Eu sunt evreu, mă numesc Dr. Grünberg. L-am îngrijit la Interne pe P.S. Suciu, care a trecut printr-o boală grea, dar l-am salvat cu streptomycină, pe care cu mare greutate am primit-o de la Ministerul Sănătății. Eu sunt jumătate creștin, dar trecerea nu am făcut-o încă; vă închipuiți că dacă aș face-o, aș ajunge ca dvs. Dar vă rog, dacă aveți ceva de trimis, scrisori, știri, bucuros le duc, vă stau la dispoziție cu tot ce pot...” Părintele Tămăian i-a răspuns că nu are nimic de trimis. – Tot așa a căutat să ispitească pe părintele Vultur și pe alții, dar – puși în gardă de părintele Tămăian – toți i-au răspuns cu indiferență.

Acești doi medici au mai venit o dată la noi. Întâmplare și mai curioasă! După ce au stat de vorbă cu noi în dormitor și și-au făcut însemnări, colonelul s-a retras, iar Grünberg cu un ofițer, venit cu ei, au trecut în camera P.P.S.S. Lor Hossu și Rusu, chipurile să se intereseze de ploșnițe. Cum stăteau de vorbă, Grünberg începe să-l pipăie pe Hossu spunând: „Ee curioasă îmbrăcăminte (reverenda)!” Nu știu ce o fi răspuns P.S. Sa, dar s-a trezit cu ofițerul zicând: „Mă rog, când v-a atins dl. Doctor, ați pălit... datoria mea este să fac o percheziție.” Și a început o percheziție minuțioasă a ambilor Preasfințiți, la îmbrăcăminte de pe corp, apoi la efecte, paturi, în sobă, la coș, în tot locul posibil. În cursul acestei operații serioase deschide ușa P.S. Bălan și văzând cum se caută la tivitura⁶⁸⁹ reverenzii, spune: „Și după ouă căutați...”. Percheziția s-a căutat fără niciun rezultat. Între timp, Grünberg care ieșise de la început, a îmbiat pe părintele Tămăian cu un *Osservator Romano* (de unde l-o fi avut? Nu se știe căci adresa era ruptă), dar acesta l-a refuzat; totuși pe neobservate l-a ascuns sub un lighean, pe coridor. Repede a fost distrus ca nu cumva la o altă percheziție să servească drept corp delict.

Iată cum doctorii trimiși de la Interne urmăreau scopuri polițienești. Nici nu veneau când erau reclamații, cum a fost cazul cu I.P.S. Frențiu, care a amuțit în capelă și a căzut la pământ; a fost dus pe

⁶⁸⁹ tivul

brațe și așezat în pat. S-a anunțat Ministerul dar nimeni nu a venit, nici altfel nu s-au interesat de el.

(Comunicând doctorului Gherman al nostru cele despre Grünberg, a răspuns: „Dr. Grünberg încă nu e verificat”. Dar a fost verificat el, doctorul Gherman!).

Har Domnului că, în afară de cazurile arătate mai sus, nu am avut alte cazuri grave. Ce s-ar fi ales de acela la care ar fi survenit necesitatea unei operații chirurgicale urgente, cum a fost mai târziu cazul părintele N. Lupu la Călărași? Ar fi fost sortit pieirii!

La percheziții ne tot așteptam noi, dar altele nu au venit. Odată ni s-a spus de către un soldat că s-a anunțat sosirea unor domni de la București și nu se știe dacă vin pentru ei – soldații – ori pentru noi. Repede am căutat să ascundem tot ce trebuia: scrisori, cărți, alimentele le aveam într-o cămară spațioasă și am fi spus că le-am adus cu noi (nu era permis să se știe că facem cumpărături), numai cu prăjiturile, fructele, ouăle ar fi fost mai greu. Acest inconvenient s-a văzut când au găsit la P.S. Hossu o cutie de prăjituri; a trebuit să dea nu știu ce explicații, chiar și ulterior. (De aceea, lucrurile de natura aceasta le consumam în colectiv, cât ce le primeam). Domnii aceia nu au venit la noi. Plecând ei, am scos iarăși ce aveam în ascunzișuri. Părintele Rusu s-a suit în pod și a adus cărțile, scrisorile ascunse între grinzi și cărămizi. Dar iată că P.S. Sa nu găsește o scrisoare, importantă. Caută, se frământă, știe cu siguranță că a dat-o părintele Rusu să o pună în pod; acesta știe cu siguranță că totul a fost coborât din pod. După un ceas de enervare, I.P.S. Frențiu spune zâmbind: promite ceva la Sf. Antonie și vei vedea că se găsește. – Ce să promit? – Promite 2.000 lei. – Nu l-a mai contrazis P.S. Iuliu, deși părea cam sceptic, dar cauza merita atâta jertfă. Păr. Rusu s-a suit din nou în pod, a mai căutat prin ascunzișuri și a găsit scrisoarea!

– Acum dă cei 2.000 de lei!

– Cui să-i dau? – După scurte combinații, s-a găsit că mai avizat ar fi părintele Vezoc, fiindcă el ce putea, mai trimitea și acasă. I-au prins bine cei 2.000 de lei.

Vremea trecea repede, cu toate că de la început eram în așteptare încordată, cum vom vedea mai la vale.

Scularea nu se făcea la sunetul clopotului (s-ar putea zice al gongului, pentru că era un clopot fixat la perete, ce nu se trăgea, ci se bătea cu limba trasă de o sârmă).

Episcopii se sculau la 5 fără 10 minute. Noi preoții ne sculam pe la 5,30 – 5,40. Vara ne puteam uita la ceas, dar toamna și iarna pe întuneric nu. Am rugat pe P.S. Bălan, când iese el în curte (I.P.S. Sa, iarna-vara, pe vânt și pe ger, după ce s-a îmbrăcat, ieșea în curte și, plimbându-se aproape un ceas, își făcea rugăciunile și meditația), să strige la ușa noastră, a dormitorului, cât e ora (ne despărțisem cu paturile, cât ce s-a desprimăvărat: tineretul cu 11 paturi a trecut în altă cameră). Așa se auzea în fiecare dimineață, pe întuneric (în coridor ardea electrica): „Bună dimineată! 6 fără 21”, ori „6 fără 19” ș.a.m.d. Asta o auzeam și cei din celălalt dormitor. Pentru spălat am primit lighene de la București, aveam patru plus cel de la Arhierei.

La orele 6.30 se făcea prima Liturghie de către P.P.S.S. Lor Hossu, Rusu, Bălan și Suciu, asistați de echipa preoților, care, după aceea făcea curățirea camerelor, rămânând Episcopii liturghisiți și la a doua Liturghie. Aceasta se făcea la 7,15 de către I.P.S. Frențiu, P.S. Aftene și noi preoții. Odăjdii nu erau decât un sacou și 3 patrafire; restul servea fără nimica. Cărți liturgice ne-a pus la dispoziție mănăstirea, dar numai câte un exemplar, mai erau vreo două Liturghiere din cartea părintele Gârleanu. Încolo: un preot zicea ecteniile, altul citea rugăciunile cu voce tare, altul dădea răspunsurile, ceilalți spuneau rugăciunile în secret, cum se citeau.

Uitai să spun că sub durata primei Liturghii ne adunam în sala meselor și făceam utrenia. La început făceam toate laudele dumnezeiești în comun, dar „poporul” a hotărât ca, în afară de utrenie și vecernie, toate să se facă particular. Așa, după dejun, fiecare era liber la programul său, până la masă, care era – după cum ușor se înțelege din cele arătate mai sus – cum dădea bunul Dumnezeu, între orele 12-14 ori chiar și mai târziu. Atât la amiază, cât și seara, masa era o singură ciorbă, la care mai puteai consuma din ale tale, dacă aveai. După masă

iarăși program liber – cu puțină odihnă, firește – până la orele 17, când se făcea vecernia în capelă. La aceasta asistau și episcopii, afară de P.S. Rusu. Cina era pe la 19, la 20.15 rugăciunile de seară și pe la 20.45 culcarea.

Programul religios era completat zilnic cu adorație începând cu sfârșitul liturghiei a doua până după rugăciunile de seară. O făceau pe rând, câte o jumătate de oră la timpul ales de respectivul episcop ori preot. Se mai făcea în comun, rozar în lunile mai și Octombrie, paraclis în postul Sfintei Marii; la fel, anumite novene. În săptămâna mare, de luni până joi dimineața, făceam exerciții spirituale, meditate primul an de P.S. Suciuc, în al doilea an de părintele Chinezu, începând cu joi seara până la Înviere era adorație perpetuă ziua – noaptea și se făceau toate slujbele zilei. Învierea era de la orele 12 noaptea, urmată de Liturghia poporului, iar dimineața la orele 9 era Liturghie pontificală. Tot așa la Crăciun și la Anul Nou. În seara de Crăciun 1949 am petrecut timpul foarte plăcut; s-a colindat, s-a aranjat o tombolă – fiecare din noi a dat câte ceva, iar P.S. Rusu, cu ajutorul a doi preoți, a aranjat-o, punându-ne în uimire cu abilitatea P.S. Sale în această materie. La Anul Nou am făcut adorație înainte de Miezul nopții, apoi Liturghia. La aceste Liturghii pontificale era și predică rostită de câte un Arhiereu.

La prima Liturghie arhierească – Paștile 1949 – a asistat și un părinte, reprezentant al mănăstirii. La început așa spunea starețul că ar fi bine să fim și noi reprezentați la Liturghiile lor, ei la ale noastre; ei să ne ia pe noi în dipticele lor (pomeniri), noi pe ei în ale noastre! Din toate acestea nu s-a mai ales nimica. Noroc că a doua zi după sosirea noastră acolo, comandantul – motivând cu aceea că nu se știe ce ordine mai vin – ne-a dus de am vizitat mănăstirea, cu frumoasa ei biserică din mijlocul curții, cu bisericuța de alături, unde se fac zilnic serviciile divine și cu casele – stareția etc. – din jurul ei.

Mănăstirea aceasta – a fost mare proprietară de pământ, păduri și vii – cu clădire ce aduce cu mănăstirile din Apus: cetate mănăstirească, închisă, în formă de pătrat, cu un etaj, cu poartă impunătoare. Dar pe când am ajuns noi să o vedem, mare parte era ruină. La Crăciunul anului 1945, un foc puternic, care a durat 3 zile, a

mistuit părți din ea, rămânând numai partea dindărăt cu bucătăria, sala meselor și anexele lor; restul erau ziduri goale, doar refacerea acoperișului era în curs. Se spune că s-a întâmplat să fie zăpada atât de mare că n-au putut pătrunde pompierii de la București și de la Ploiești. Biserica din curte a fost reparată și pictată din nou. Ni s-au arătat lucruri frumoase din ea. În afară de cetatea mănăstirească sunt stareția cu birourile ei, cu câteva apartamente de locuit, cu bucătăria ei și cu dependințe. Birourile stareției le-a ocupat acum biroul de jandarmi. Mai este aici și o bisericuță, înconjurată de cimitirul călugărilor. Un călugăr bătrân, fost cândva și starețul mănăstirii, ne arăta crucea de marmură pe care și-a ridicat-o, cu inscripția necesară, numai anul decesului trebuie pus. Tot el ne vorbea cu oarecare dezgust de Damian Stănoiu, care a petrecut aici anii de călugărie, dar de care s-a arătat nevrednic. Mai târziu ni s-a și trimis, de citit, monografia istorică a mănăstirii, scrisă de D. Stănoiu. Apartamentele starețului și ale episcopului—casier Pangrati erau destul de luxos aranjate.

Mai departe și de cealaltă latură a cetății erau clădirile economice, apoi case de ale călugărilor, unele având înfățișare de frumoase vile, cu grădină, cu vii, cu albine. Până acolo ajunsese viața comună a mănăstirilor ortodoxe, făcând pe mulți să creadă că monahismul la ortodocși nu cere votul sărăciei. Greșită concepție! Doar la „rânduiala chipului mic” (voturile simple), se spune: „de sărăcie să nu te ferești” (Molitfelnic, București 1937, p.582), iar „la rânduiala chipului mare” (voturile solemne): „gătește-te dintru această vreme... spre sărăcia desăvârșită” (p.608) „... te făgăduiești?...” (p.610). Chiar pentru aceea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința ținută la 5 Octombrie 1950, cerea reintroducerea vieții chinovitice la mănăstiri și trecerea în proprietatea acestora a întregii averi particulare a monahilor și monahiilor.

Clădirea în care am fost așezați noi, construcție de dată mai recentă, servise în forma ei actuală de Seminar pentru cântăreții bisericești. Așezată pe planul înclinat spre lac, care înconjoară în semicerc teritoriul mănăstirii, clădirea e parter către stareție și cu etaj către lac. Noi nu am întrebuințat decât parterul ridicat. Când a fost

închis seminarul pentru cântăreți, nu știu, dar clădirea a fost degradată de-a binelea, mai ales în urma cutremurului din 1940. Poate s-au mai făcut după aceea ceva reparații, spăturile la acoperiș putând fi și urmarea viscozelor de mai târziu; dar capela a fost complet neglijată: de pe jumătate de tavan tencuiala căzută, pereții crăpați, pictura deteriorată, niciun fel de mobilă în ea. O catedră, cu cruce sculptată pe ea, pare că a fost în sala de cursuri, nu în strană. Era aruncată în subsol, de acolo a fost mutată într-una din dependințele de care aveam nevoie. Alături era o construcție de baie și W.C., în roșu, cu acoperișul și cu zidurile sparte de cutremur; aici a făcut părintele Rusu un aranjament cum s-a priceput mai bine. W.C.-ul era o șandrama lamentabilă, pe coastă mai jos; imediat preoții noștri i-au făcut niște trepte în pământ, altfel accesul la ea ar fi cerut eforturi de echilibristică imposibile pentru cei mai bătrâni. I.P.S.-ului Frențiu îi prindea bine și așa bastonul elegant cu care am plecat eu de acasă, fiind chiar suferind; l-a și folosit până ne-am mutat de acolo, la altă „mănăstire” unde apoi i s-a pierdut urma.

Părintele secretar mitropolitan Aurel Rusu, despre care am arătat în Memoriile de la mănăstirea Neamț cum se pricepea la toate, a făcut și aici lucruri frumoase. A pavat trotuarul în fața casei, făcând și rigoul pentru scurgerea apei, a repus în funcțiune pompa de la fântână, reparând-o la câte ori se strica. Altfel fântâna era veche, construcție respectabilă, la fel cu alte două fântâni ale mănăstirii, rămase cu roată. Afundă⁶⁹⁰ de vreo 10-12 m, avea pereții zidiți cu enorme blocuri de piatră, iar partea superioară era un cilindru tăiat într-o singură piatră: de unde și cum s-a transportat atâta greutate, ar putea s-o spună doar cei de atunci. Mai era rugat părintele Rusu să repare câte ceva și pe la corpul de gardă: conducta electrică sau radioul. Alți preoți ai noștri (Deliman⁶⁹¹, A. Rațiu⁶⁹²), au făcut în curte niște cărări de promenadă, alții au lucrat figuri de șah, mare meșter la tot felul de cioplituri dovedindu-se părintele Folea.

⁶⁹⁰ Adâncă

⁶⁹¹ Ioan Deliman, paroh în Arad, arestat în timpul slujbei în anul 1948.

⁶⁹² Alexandru Rațiu, parohul Seminarului tinerimii române greco-catolice din Oradea, arestat în 1947 și rearestat ulterior în 1948.

Cum petreceam timpul liber? Citeam; am primit un stoc de cărți de la prietenii din București: romane ca „Quo Vadis”, „Ben Hur”, „Cămașa lui Hristos”, cărți ascetice și filozofice. Preasfințiții aveau și se îndeletniceau mai ales cu Sfânta Scriptură. Cu mult interes am citit toți „Viața lui Isus” de Filion, „Grace d’Oraison” de Poulain, „Viața și regulile părintelui Lalamant” ș.a., ș.a. În cele de filozofie socială ne-a făcut mare plăcere o lucrare de Jacques Maritain. Aveam ceva și de Bougaud. De la un timp, o bună parte din stocul de cărți a fost trimisă afară din lagăr ca să nu se găsească la noi; cele rămase le-am împărțit între noi. P.S. Bălan a cerut și i s-a trimis o comandă făcută la Viena: excelentul comentariu al Psalmilor de A. Kalt, din 1937.

Cusutul și repararea lenjeriei, a îmbrăcămintei, era o altă îndeletnicire la ordinea zilei. Aproape toți aveau ace și ață, aduse de la cooperativa din sat. Din degradarea unor rufe (I.P.S. Frențiu a sacrificat și niște pantaloni), făceau rost de petece. Chiar unii dintre Preasfințiți se pricepeau minunat la această ocupație. Repararea încălțămintei ne-o făcea, cu plată, un călugăr-pantofar. Ceva lenjerie am mai și cumpărat, de la București; tot de acolo ne-a trimis un mare protector de-al nostru, în vreo două rânduri, lenjerie (ciorapi, batiste, indispensabile, cămăși), și îmbrăcămintă (pantaloni, câteva paltoane de iarnă, ce au prins foarte bine celor lipsiți), vestoane ș.a.

Spălatul rufelor încă se mai făcea de către unii în lagăr, cu săpun de acasă ori cumpărat de la soldați. Apa se încălzea în subsol, unde părintele Rusu a înjghebat un mic cuptoraș de fier. Aci făceam și baie, încălzind apa în lighean și spălându-ne deasupra lui. Cu spălatul o mai făceam și așa că – vara – lăsam ligheanul la soare, până se înfierbânta apa.

Ca distracții nu rămăneau decât poveștile, plimbările prin curte și jocul de șah, pentru care unii aveau multă pasiune, în special P.S. Rusu. În sezonul de iarnă era și tăiatul lemnului, de către cei mai tineri, ca distracție și de nevoie.

Preasfințiții episcopi se plimbau fie singuri, fie între ei, fie cu preoți. Regretatul Episcop Aftene era tot timpul între preoți, din când în când se amesteca între ei și P.S. Suciu. Acesta ne-a înfiorat odată,

jucându-se cu un șarpe, prins de un soldat în lac. P.S. Sa l-a luat în brațe, îl trecea pe la grumaz, îl prindea cu mâna, credeai că se cunosc demult. „Vedeți”, spunea P.S. Sa, „orice animal trebuie tratat cu blândețe și n-ai să te temi de el. O credem, dar mai bucuos o încercăm cu animalele în sens moral, decât cu cele în sens fizic!”

Un eveniment important, neștiut de noi, s-a petrecut în primele luni ale petrecerii acolo. Într-o dimineață, părintele Berinde, care era și paraclisierul, ne spune: „Nu știu cine a umblat astă-noapte în capelă, pentru că acoperitoarea sf.mese și odăjdiile nu le-am găsit cum le așez eu.” Nu puteam bănuî, de ce poate fi vorba, unii au riscat observația că poate P.S. Suciu să fi ținut sf. Liturghie. Altă dimineață, aceeași observație... Târziu, după aproape 2 ani ni s-a dezlegat enigma: intrând în camera, unde eram atunci, un ofițer de la Interne care se ocupa de chestiile noastre, îl ia la răspundere pe Î.P.S. Frențiu: „Cum ai sfințit episcopi pe Chinezu și pe Chertes⁶⁹³? Ai primit ordin de la Papa?... Dar pe Ploscariu cine l-a făcut Episcop?”... Până în momentul în care scriu aceste rânduri nu am cunoștință, nu cunosc dovadă că părintele Ploscaru ar fi hirotonit Episcop; am aflat atunci despre cei doi de mai sus și am găsit, în reportajele despre procesul Pacha et co., că a fost hirotonit episcop și părintele Alex. Todea⁶⁹⁴. Neavând dovezi despre hirotonisirea părintelui Ploscaru, trebuie să mă mențin în ipoteza că Ministerul a pus această întrebare în baza unei bârfe a nenorocitului de individ Petru Suciu, fost protopop a Lugojului, care mergând la Lugoj în chestiunea în care a trebuit să facă închisoare și găsind acolo pe ceilalți membri ai clerului liberi – în afară de episcopul, Vezoc și subsemnatul - s-a dus pe la partid și a spus: „Aici Ploscaru e episcopul rezistenței.” Urmarea a fost arestarea lui Ploscaru, Bălan, Turcu,

⁶⁹³ Ioan Cherteș (1911– 1992) cleric, pro-vicar al Episcopiei de Cluj-Gherla. Arestat în 1948 a fost internat la mănăstirea Neamț și ulterior la Căldărușani, unde a fost consacrat ca episcop de V.T. Frențiu.

⁶⁹⁴ Alexandru Todea (1912 –2002), Cardinal, Arhiepiscop de Alba Iulia și Făgăraș, Mitropolit al Bisericii Române Unite, consacrat în clandestinitate în 1986 și recunoscut oficial în anul 1990 de Sf.Scaun și președintele României.

Tufescu și Albu (Voștinaru a fugit în Iugoslavia, dar a fost predat autorităților române și condamnat în regulă).

Cu toate că faima tristă a nenorocitului de Petre Suciu nu era un secret, știa până și Patriarhul cum a furat trei reverende ale P.S.-lui Rusu, totuși Biserica ortodoxă l-a primit în serviciul ei și i-a dat un post onorabil.

Era foarte natural că timpul petrecerii împreună să fie prilej de a privi în față unele probleme de interes public bisericesc, examinându-le atât pentru trecut, cât și pentru viitor. Erau între noi cei care se așteptau la asta, iar cei din afară își vor închipui că s-a și făcut din plin, doar petrecerea împreună a episcopilor cu vârfurile clerului putea servi ca un consiliu bisericesc interdiecezan de lungă durată. Cu regret o spun: aceste așteptări nu s-au verificat pe deplin. S-a făcut ceva, puțin de tot, de scurtă durată.

Propunerea a venit de la cei de jos și a fost aprobată de cei de sus. În prima ședință s-a dezbătut tema: educația clerului. Dar ea nu a fost pregătită de un anume referent, ci s-a spus: cine are vreo părere. S-au aruncat păreri, încoace și încolo, fără să se supună discuției ordonate, ba observându-se o anumită indispoziție la înaltul prezidiu pe care-l ținea P.S. Hossu și, care, drept concluzie, a anunțat: cine mai are ceva de spus, să o comunice episcopului său și acela o va aduce la conferința episcopască....

A doua ședință a ocupat-o conferința I.P.S. Frențiu despre zeciuială; a treia, conferința P.S. Bălan despre căsătorie și plaga divorțurilor, - ambele ascultate cu multă atenție și urmate de puțină discuție. A patra a fost conferința părintelui protopop Deliman despre Acțiunea Catolică, ea a fost ascultată și discutată cu mult interes.

A survenit o pauză îndelungată, cauzată de o anumită indispoziție pentru incertitudinea zilei de mâine, a viitorului peste tot. În fine, m-am anunțat eu cu o conferință liturgică. În trei ședințe am analizat sf. Liturghie, cu textul ei, arătând îndreptările strict necesare la noul Liturghier și tot ce trebuie avut în vedere ca cel mai scump mijloc al darului să fie cât mai accesibil sufletelor credincioase. Au urmat discuții, nu fără oarecare nervozitate produsă de cei mai mici la cei mai

mari. Eu unul am observat cu mult regret lipsa unei pregătiri mai temeinice a clerului nostru în materie liturgică, lipsa unui larg orizont, atât sub raport istoric, cât și sub cel real. Un frate de la Blaj, mare tipichist – dar nu și mare liturgist – nici nu a luat parte la ședințe, ci s-a plimbat pe afară sub pretextul că păzește să nu ne surprindă comandantul. La altar, el era pus să citească Evanghelia, având voce tare. Când a venit rândul să începem cu Luca, fiindcă Evanghelia de la București – și nici altele – nu încep serie nouă de la Înălțarea Sfintei Cruci, ca cea de la Blaj, ci merg până la capăt cu calculul de la Rusalii, el, deși înainte de Liturghie stabilisem că începe cu Luca, a continuat să citească de la Matei, ca să mergem la rând cum e în carte. Au avut loc – după slujbă – discuții, în care și unii dintre Preasfințiți erau de părere, să fie așa, doar „tot una e”. Adevărat că e „tot una”, dar atunci pentru ce s-au stabilit pericopele? În fine, am zis, uitați-vă la calendarul de pe perete al Patriarhiei: și acolo duminica viitoare e Evanghelia Duminicii săpt. 1 – e după In.s.Cruci, Luca 5, 1-11. Fiindcă regula e: oricâte ar fi de la Rusalii, duminica aceasta e a XVIII-a d. R. – Aceași discuție am avut-o în prezidele Botezulu, care încep în 2 Ianuarie cu Evangheliile proprii, pe care tipichistul Blajului le ignora!

Și acum: povestea unor așteptări zadarnice, care ne-au ținut tot timpul și care s-au sfârșit cu un exod mai trist decât cele de până aici!

Curând după așezarea noastră în acel lagăr, comandantul ne aduce vestea de la București (el încă nu avea radio), că la ONU s-a vorbit despre noi.

– Nici până la Paști nu mai stați Dv. aici!

Dar Paștile au venit și lagărul nostru a continuat să funcționeze.

După Paști, venind comandantul iarăși de la București, ne spune că mâine vin să-l ducă pe P.S. Suci. – Începe anchetarea Dv., spune el. Ne-am bucurat, știind că ancheta nu va găsi nimic împotriva noastră, încât va trebui să urmeze punerea în libertate. Eram atât de siguri de aceasta, încât mie, căruia atunci mi-au parvenit două geamantane cu efecte de acasă (unul pe care familia încercase să mi-l introducă la mănăstirea Neamț, dar nu s-a putut), îmi era oarecumva greu de atâta bagaj și am scris „am ce aduce acasă”. Că ancheta începe cu episcopul

Suciu și nu cu seniorul s-a atribuit împrejurării că el e din Blaj și poate e luat ca locotenent de Mitropolit (cum îi și scria Ministerul Cultelor). În 2-3 zile urmează altul, și P.S. Sa Hossu aștepta cu bagajele gata. Dar de la 10 până la 25 mai nu a mai urmat nimica.

Între timp comandantul, venind iarăși de la București, ne spune că pentru examinarea cauzei noastre s-a format o comisie cu cutare domni (între care un general și tov. Chișinevski), și că până la 25 nu se ridică nimeni, fiindcă generalul lipsește din capitală. Exact! În 25 a fost ridicat P.S. Aftene. Organul Securității care l-a ridicat era bine dispus, făcea chiar glume spunând: „Vă ducem noi la loc mai bun decât aici.” L-au și dus – pe cealaltă lume, căci episcopul Aftene, ca și Glaser, a murit în beciurile Ministerului, nu știm după cât timp; știm că P.S. Suciu a stat acolo 17 luni. Așteptam să urmeze altul la rând. Văzând că așteptarea e zadarnică, s-a pornit între preoți un curent al ideii de a se trimite Ministerului un memoriu, în care să arătăm nedreptatea ce s-a făcut cu arestarea noastră, contrară Constituției, fără act de acuzare; fără anchetă; să cerem să fim anchetați și judecați, ori eliberați; și până atunci să ni se permită legătura cu cei de acasă, să avem îngrijire medicală și posibilitatea de a ne aproviziona cu cele necesare. Ideea acestui memoriu nu a fost aprobată de Episcopi. Erau de părere ca noi să nu cerem nimic Ministerului; dacă din proprie inițiativă ne redă libertatea, să o primim, putând chiar să ne angajăm că nu vom mai face agitații. De chestiunea cu ancheta și cu judecata, P.P.S.S. Lor se fereau din motive de precauțiune, mai ales P.S. Rusu, care încă nu știa că s-a adus deja sentința în cauza călugărilor de la Bixad și că P.S. Sa a fost scos din cauză. S-a ținut în chestia aceasta o ședință, cu discuții în contradictoriu. Oricum fără aprobarea episcopilor nu se putea face memoriul. Desigur, era – spuneau unii – mai convenabil, dacă înșiși episcopii ar fi făcut un memoriu, spunând Ministerului: dacă aveți cu noi, aici suntem, dar lăsați pe aceștia să se ducă (Ioan 18,8), cum a spus Isus cu privire la apostolii săi, când a fost prins. Cu greu ar fi avut ceva rezultat, dar demersul ar fi fost făcut.

Un soroc serios a fost acela de 1 Noiembrie 1949, când se împlinea anul de la arestarea noastră. Cu câteva zile (cu vreo 2

săptămâni), înainte, călugărul nostru Nichita a venit în dosul mănăstirii, în dreptul pereților de la sufrageria noastră și ridicându-și de trei ori mâinile cu toate degetele întinse, o dată numai cu unul, apoi făcând vânt cu o mână, ne-a dat să înțelegem, că în 31 Octombrie plecăm acasă. Știrea aceasta prinsă de la stareț, adusă de la Patriarhie, a fost confirmată și de comandant, care ar fi auzit la București că la 1 Noiembrie lagărul se desființează, Episcopii vor fi așezați la Mănăstirea Cernica, iar preoții vor fi trimiși acasă.

Se putea ca noi să nu luăm în serios asemenea informație? Cu câtă bucurie nu ne-am pregătit în vederea zilei sorocite; am mai predat câte ceva Preasfințiților (eu promisem de acasă o mulțime de medicamente, pentru cazul unei operații, cu nutriție artificială; le-am predat I.P.S.-lui Frențiu, care intenționa să se supună unei operații chirurgicale cât ce iese din lagăr); s-a ținut o ședință, în care P.P.S.S. Lor ne-au dat instrucțiuni, ce angajament putem semna, dacă ni se va cere, cum să ne purtăm acasă; I.P.S. Frențiu – ceea ce noi abia mai târziu am aflat – l-a numit pe părintele Gh. Selăjan de protopop al districtului Valea lui Mihai, ș.a.m.d.

Ziua așteptată a venit, dar evenimentul nu s-a produs. Mai așteptăm, vine în câteva zile; și pe stareț l-au făcut cei de la Patriarhie să aștepte cu bugetul; nici pe Michiduță nu l-au schimbat, deși trecuse termenul, - tot în vederea desființării lagărului. Și au trecut 15, 30 de zile.... ce s-a întâmplat? N-am putut afla. Dar din faptul că Michiduță a continuat să rămână la noi am tras concluzia că nu va mai dura mult. Până la 1 Ianuarie! Ziceam și noi și el. Dar a trecut și 1 Ianuarie, Februarie, Martie, abia în această lună a fost schimbat el, venind alt comandant, ceea ce ne-a făcut să vedem tot mai îndepărtată plecarea noastră de aici. Merită să se înregistreze aici – pentru fidelitatea istorică – cum de Crăciunul anului 1949 preoții au hotărât să se facă celui mai iubit Părinte al nostru cadou 1000 Liturghii, rugând și pe Preasfințiți să țină cu ei, în acest caz, fiecare să facă câte 20 liturghii (21 preoți + 4 Arhieri – doi lipsă – dădeau 1000), ceea ce P.P.S.S. Lor au acceptat cu plăcere; la fel și pentru bunul nostru protector Moș Petrică⁶⁹⁵ de la

⁶⁹⁵ Dr. Petru Groza

București câte 4, în total 100 de liturghii. S-a conceput apoi, ca la ambii să se trimită acest cadou cu câte o scrisoare omagială, semnată de Episcopi și preoți, din lagăr. Dar unul dintre Preasfințiți a găsit că protocolul nu admite ca scrisorile către Sf. Părinte să le semneze altcineva decât Episcopul; așa Liturghiile s-au făcut, scrisoarea pentru București s-a dat și preoților să o subscrie, dar cei mai tineri nu s-au ținut demni să o semneze nici pe aceasta. Nici nu s-au mai trimis scrisori omagiale, numai o simplă comunicare, la care Bucureștii au răspuns generos, transmițând mulțumirea și binecuvântarea Sf. Părinte.

La 2 Ianuarie 1950 a fost ridicat P.S. Rusu. Noi am rămas cu tot mai multă deziluzie și cu impresia că dacă în așa tempo se continuă ancheta, atunci numai Domnul poate ști când se va sfârși. Nu știam nimic de P.P.S.S. Lor Suciul și Aftene. Doctorul Gherman, până era încă liber, ne-a comunicat că a încercat să afle ceva, prin colegii lui de la Interne, dar nu a putut; pe Aftene l-ar fi văzut cineva, în societatea unui civil, la Sinaia. Prin Martie, făcând pe comandant să aducă pe stareț pentru unele lămuriri, acesta ne-a spus, în ce încurcătură se află din cauza bugetului. Patriarhia, începând cu finele lui Februarie, nu mai vrea să dea nimic pentru noi. A mers la Culte și după multe intervenții i s-a pus la dispoziție suma de 100.000 lei ajutor pentru preoții „care își fac reculegerea” la mănăstirea Căldărușani. Din suma aceasta trebuie să acopere anumite deficite din trecut, apoi nu știu cât va trebui să ne țină cu ea și ce va fi după aceea? Spunea și el: nu știu ce s-a întâmplat, așa a fost vorba, că cu 1 Ianuarie Preasfințiții să meargă la Cernica, iar preoții, la dispoziția Ministerului! Odată tot trebuie să se sfârșească!

La enervarea noastră contribuiau și anumite știri venite din afară: cu transporturi de trupe, cu mișcări la frontiera iugoslavă. În luna Martie ori Aprilie, călugărul Nichita primind de la noi scrisori pentru expediat, celei adresate la Lugoj nici nu a voit să-i dea drumul, scriindu-ne că nu se știe ce ar fi cu ea, în Banat sunt și așa stări grave. A trebuit să-i trimit o cerere – însoțită de încă 100 de lei – cu multe insistențe, asigurându-l că scrisoarea nu conține nimic culpabil – poate chiar să o citească, punând-o în alt plic – și că iau toată răspunderea. Așa am primit de la el răspunsul că i-a dat drumul.

Văzând orizontul absolut nedeslușit, în luna Aprilie 1950 iarăși s-a pus în mișcare ideea memoriului preoțesc către Minister. A fost din nou discutat, în două ședințe, și combătut cu mai puternică vehemență decât argumente. Nici preoții nu erau unanimi în susținerea lui. Erau între noi care nu aveau familie, nu că nu erau căsătoriți (căsătoriți erau 3 și 2 văduvi), dar nu aveau nici rude care să-i susțină, după ce serviciul lor a fost desființat. Pentru aceștia era oarecum un bine că erau ținuți aici din bugetul Statului. (Firește, acest argument nu era invocat).

Am continuat să ne resemnăm.

Sâmbătă, în 20 mai, ni se trimite vorba că e iminentă plecarea noastră, spre nord, în direcția Neamț. Luni, în 22 mai, eram chiar la masă și careva, intrând pe ușă, spune: „A venit P.S. Rusu!” Alergăm să-l vedem, era tocmai la intrare, comandantul îi controla bagajele (deși, cu control a plecat de aici, sub control a stat și cu control a fost adus iarăși aici). Apoi a venit și P.S. Sa la masă și ne-a povestit cum a stat la Interne, în beciurile unde nu vezi lumina soarelui și nu vine aer proaspăt; a stat când cu mai puțini, când cu mai mulți, mai pe urmă și mai îndelungat au fost 12 inși împreună, între care și un țăran din Banat, anchetat pentru ceva afacere titoistă. Un inginer francez și-a făcut rozar din boabe de pâine, așa și-au făcut și figuri de șah, care erau mereu confiscate. Când venea cineva proaspăt, mai aducea știri din afară. Un om al Patriarhului îl critica mult pe acesta; un comandor făcea mereu glume; Trigdve Lye⁶⁹⁶ a fost la Moscova, ș.a.... P.S. a fost anchetat în chestiune de valută, de anumite scrisori și vorbiri. Tot la 2-3 săptămâni i se lua câte o declarație. Încercau să-l terorizeze, o dată anchetatorul l-a amenințat cu 25 de ani, la care P.S. Sa a spus: „Zi mai bine ‘pe viață’ că e mai puțin!” Regimul alimentar îi era mai bun decât cel comun. De la început a fost întrebat cum să i se zică. Și a acceptat să-i zică „Monsignore”. Despre P.S. Suciul a aflat numai atâta că e aici, că a fost rău maltratată și că are regim alimentar. Maniu e la Scroviște, Mihalache ar fi murit...ș.a., ș.a.

⁶⁹⁶ Trygve Halvdan Lie (1896–1968) a fost un politician norvegian, Secretar General al Națiunilor Unite între 1946 și 1952.

Așa ne-a ținut, înviorându-ne, P.S. Rusu cu povestirile sale, 2 zile, până când în seara zilei de miercuri, 24 mai, au apărut în fața lagărului două dube ale Ministerului de Interne, în care am fost îmbarcați și am pornit spre o destinație necunoscută. O mașină ne urmărea de la mică distanță. După 22 ore am ajuns la noua noastră „mănăstire”⁶⁹⁷.

⁶⁹⁷ Închisoarea de la Sighet

Prima știre

În camera ... de la⁶⁹⁸

Eram împreună 8 preoți și 4 episcopi. Ne mutasem aici de câteva zile și am simțit că în camera vecină sunt tot niște preoți de ai noștri, majoritatea din Lugoj, plecați mai târziu de acasă. În dorința de a ne comunica câte ceva, ei au început să bată în perete, la care ai noștri au răspuns tot prin bătăi. S-a înființat un sistem Morse, fiecare literă cu un număr de bătăi, începând de la a=1. În interesul preciziei, o dată trecând pe la ușa lor, unul dintre noi a spus: 21 litere (ceea ce înseamnă, că cele cu ședile – ș, ț – și cele cu accent – â, ă – nu se disting). Și așa a început operația, care, abia pusă în aplicare, a și fost observată, iar noi, iarăși, mutați în altă cameră.

Era pe la primele încercări, pare-mi-se a doua seară – căci seara se făcea. Noi aveam unul care număra – toți număram, de altfel – bătăile și pronunța litera, iar altul – un speaker –, adunând literele, pronunța cuvântul. Lucrul mergea destul de greu, fiindcă ori cel ce bătea, altfel le număra, putea greși o bătaie în plus ori în minus și atunci ieșea altă literă. Așa încât de multe ori trebuia cerut să repete cuvântul ori se spunea că n-am înțeles nimic. Pe unii ne mai și plictisea.

În seara zilei de 1 Iunie 1951 eu eram deja în pat. Începe bătaia, imediat se pune în funcție aparatul nostru de recepție. Nu i-am dat nici o atenție. Auzeam pronunțându-se litere și cuvinte nedeslușite: ș-t-i-e---p-a-r = b-r-a-m-v-a-t-ș.a.m.d.; odată am auzit întrebând: cum? măritat?... Și după a doua ori a treia reluare a comunicării, speakerul nostru pronunță: știe păr. Brânzeu că fiul său din Turcia a murit?!

Tăcere, consternare generală. Eu, mi-am ridicat capul, apoi cu inima strânsă de durere mi l-am așezat pe pernă, cu fața în jos; n-am scos nici un țipăt, ar fi fost teatral.

⁶⁹⁸ Celula 44 de la Sighet este descrisă de Cardinalul Hossu în „Credința noastră este viața noastră. Memoriile Cardinalului Dr. Iuliu Hossu”, Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2003, pp. 286-287.

După câteva clipe, tăcerea a întrerupt-o P.S. Alexandru Rusu:

– Dacă a murit, Dumnezeu să-l odihnească! Fratelui Nicolae, condoleanțele noastre!

– Mulțumesc, am zis cu glas înecat, și Vă implor: rugați-vă pentru el!

Atunci P.S. Iuliu Hossu, care era oratorul festiv la anumite ocazii, în numele episcopilor (având, în acest scop, delegația I.P.S. Valeriu Frențiu, înaintat în vârstă), intervine cu o scurtă cuvântare, prezentând condoleanțele de rigoare ale întregii camere. Am mulțumit cu aceleași cuvinte ca mai sus.

Imediat P.S. Iuliu caută să mă mângâie: nu e sigur că știrea e adevărată. Ea a putut lua naștere în gura lumii, lansată poate chiar cu anumit scop.

– Dar să întrebăm, zice P.S. Alexandru, de unde știi ei?

– De la familie, a fost răspunsul.

– Când a murit?

– În iarna anului 1949-50.

Totuși P.S. Iuliu nu se lasă dezarmat și ține să mă mângâie cu o rază de speranță.

– Să dea Dumnezeu să fie așa, am răspuns eu, dar nu cred. Familia mea nu recurge la astfel de camuflaj, nici nu era nevoie!

În dimineața următoare, vine la mine I.P.S. Valeriu Frențiu:

– Uite dragă, veștile acestea niciodată nu sunt sigure. În războiul prim, s-a auzit că frate-meu ar fi căzut pe front. Doctorul Pop mi-a telegrafiat condoleanțe. Eu am ținut telegrama în ascuns, fără să o arăt surorilor. Peste 10 zile am primit de la fratele o carte poștală, datată mai târziu decât telegrama. Atunci am arătat surorilor, de ce era vorba. (Căzuse alt ofițer, care chiar atunci îi luase locul la comandă).

– Să dea Dumnezeu, Înalt Prea Sfințite, să fie așa, am răspuns iarăși, dar aici nu văd cum ar fi cazul.

Și așa răspundeam încontinuu, de câte ori, venind vorba, se căuta consolarea mea cu iluzia unei știri eronate.

Sosind acasă, am aflat de la ai mei totul, așa cum s-a întâmplat.

Marele eveniment

În sfârșit: ceea ce de atâta vreme aștepta Călărașiul⁶⁹⁹, s-a împlinit. A sosit maica Preoteasă!

*

De când s-a știut că ea a primit autorizație, Părintele era mereu întrebat: când vine?

- După itinerarul ce i-am făcut, poate să sosească Sâmbătă înainte de Rusalii, ori Marți după Rusalii.

În această Sâmbătă a Moșilor, Părintele Mișu a și adus, pentru Coana Preoteasă, o bună parte din coliva și din prescurile primite la biserică.

Dar ea n-a venit nici Sâmbătă, nici Marți, ci Luni a sosit avizul că sosește Joi.

Au continuat pregătirile. Comitetul executiv al Sfatului Popular s-a îngrijit să fie vreme bună. A dat ordin măturătorilor de stradă să nu cruțe nici o osteneală.

Agencia Agerpres a însărcinat pe un redactor de la *Zori noi* să o reprezinte. Fotografii, nefiind colectivizați, au discutat între ei, cine să ia parte la primire. Cei cu domiciliu bucuros la Călărași au delegat pe tovarășii Mureșan și Budiug să-i reprezinte.

Bineînțeles, cea mai grea parte a pregătirilor i-a revenit Părintelui.

Joi înainte de Rusalii a făcut mare curățire, scoțând tot din cameră și măturând praful de pe plafon și de pe pereți, lucru ce nu se făcuse nici de Sfintele Paști. A făcut rost de un pat suplimentar demontabil, fiindcă ziua nu are loc în cameră. La patul lui a mai îndreptat somiera, bătându-i chingile care se încovoiaseră cu el; ce va avea de îndreptat după ce va fi dormit tovarășa pe ea? De la Librărie a

⁶⁹⁹ Nicolae Brînzeu a stat la Călărași, cu domiciliul forțat, între 15 februarie 1952 și 22 iunie 1953.

cumpărat vitraje noi pentru geamurile ușilor, unde nu are dantelă. Cele decolorate le-a întrebuințat de covoare, în completare.

În Joia următoare, ziua sosirii, o altă curățire mare în cameră. Se puse în acțiune și proprietărea sa. Mai dete cu var pe dinafară, acoperind petele și murdăria produse de intemperii; mai dete cu smoală pe soclu, făcându-l ca lăcuit în negru; mai îndreptă cu muruială vatra din antreu, - toate acestea în onoarea Coanei Preotese. Venit de la școală, băiatul aduse flori proaspete în camera părintelui.

Cu asemenea pregătiri a fost așteptată cea mult dorită!

*

Sosirea trenului era la 16.40. C.F.R.-ul a dat ordin să se respecte orarul, nu cumva să fie vreo întârziere! A și sosit cu câteva minute mai curând.

În gară lume multă. Nu pentru că după sosirea trenului curând pleacă altul înapoi, ci pentru evenimentul extraordinar. Totuși s-a convenit să se evite caracterul demonstrativ al momentului. Nu se vor ține discursuri, nu se vor oferi flori. Pioniera care avea să-i prezinte venerabilei matroane un buchet a adus florile acasă. Un alt buchet a fost adus de o doamnă din vecini, membră a U.F.D.-ului, tot acasă. Coana Preoteasă le va găsi aici. Nu va lipsi nici ploconul: aceeași doamnă din vecini i-a adus urdă și caș dulce. Părintele de multă vreme și-a tot bătut capul: Cu ce să o aștepte? A făcut diferite combinații. În cele din urmă, cum sosirea era spre seară, a înțeles să nu pregătească nimic deosebit, ci să o aștepte cu masa lui comună de joi seară, apoi cu lapte, unt, fructe proaspete (căci tot în vederea evenimentului s-au pus la hală cireșe de vânzare), și alte mărunțișuri. Urmează apoi, de comun acord, programul alimentar.

Trenul se apropia maiestuos. Lumea privește cu răsuflarea oprită. Mai câteva secunde și iată trenul oprit în fața peronului. Părintele cercetează atent vagoanele cu privirea.

Iat-o! Și aleargă, cu însoțitorul său, la capătul vagonului de cl. II. Un „Bine ai venit!”, o îmbrățișare caldă și – evenimentul s-a consumat. Numai fotografia lipsește. S-au certat între ei care să vină.

Ilustrații

Exerciții spirituale Lugoj, 9-13 iulie 1934. Nicolae Brânzeu este în primul rând, al cincilea din dreapta.

Exerciții spirituale Lugoj, 23-27 august 1937. Nicolae Brânzeu este în primul rând, al cincilea din dreapta.

Familia Brînzeu în 1932. De la stânga la dreapta:
Felician, Emilia, Nicolae și Pius. În picioare, Iulian și
Domnica.

Emilia Brînzeu (în centru), președinta
Reuniunii Femeilor Marianne.

Emilia Brînzeu și Stella Simonetti, Lugoj, 1934.

Nicolae Brînzeu împreună cu Emilia și Felician,
Lugoj, 6 martie 1938.

Nicolae Brînzeu împreună cu Emilia la Veneția,
16 iunie 1938.

Nunta Dominicăi Brînzeu cu Alexandru Coșocaru,
16 iunie 1940.

**De la stânga la dreapta: Felician, Pius, Emilia, Domnica (mireasa),
Alexandru (mirele), Alexandru (tatăl mirelui), Ileana (sora mirelui),
Nicolae Brînzeu. În spate, Iulian, Georghe Grama (un văr al mirelui) și
Otto Roth**

Nunta Dominicăi Brînzeu cu Alexandru Coșocaru,
16 iunie 1940. În picioare, P.S. Sa Episcopul Ioan
Bălan.

Nicolae Brînzeu împreună cu Iulian, la București, în 12 septembrie 1948.

Indici de nume și localități

A

- Aachen, 249
- Abrudeanu Ion (istoric), 123, 127, 133
- Aftenie Vasile (episcop), 12, 349, 350, 352, 367, 393, 396, 400, 401, 405, 406, 407, 424, 437, 438, 443, 462, 464, 465, 467, 468, 526, 543, 553, 558, 565, 584, 614, 616, 622, 623, 631, 636, 688, 689, 690, 692, 703, 707, 711, 713
- Agârbiceanu Ion (canonic), 15, 21, 59, 60, 61, 81, 104, 148, 171, 244, 283, 301, 306, 312, 323, 324, 327, 348, 450
- Alba Iulia, 10, 42, 44, 72, 75, 93, 94, 98, 99, 121, 135, 138, 144, 162, 186, 202, 211, 214, 217, 218, 243, 254, 256, 267, 270, 290, 292, 298, 305, 311, 314, 316, 318, 325, 376, 401, 425, 454, 459, 494, 569, 579, 643, 652, 668, 669, 671, 675, 688, 708
- Alexandrini Alexandru (deputat), 169, 601
- Alexei (patriarh), 18, 504, 526, 591, 595
- Almăj, 136
- America, 148, 149, 254, 268, 299, 332, 379, 386, 415, 444, 467, 474, 476, 478, 512, 515, 517, 542, 544, 547, 588, 594, 602, 612, 626, 628
- Anderca Gheorghe (protopop), 647
- Andrașiu Ioan (cleric), 646, 652
- Andrea Cornel (cleric), 68, 69, 98, 107, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 133, 136, 140, 180, 189, 229, 391
- Angelescu Constantin (medic), 134, 180, 210, 526
- Anina, 207, 286, 661
- Aninoasa, 98, 247, 291, 609, 615, 657
- Antal Emilian (episcop), 270, 275, 321
- Antonescu Ioan (mareșal), 39, 305, 354, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 381, 382, 384, 385, 386, 390, 391, 396, 397, 399, 400, 404, 406, 408, 409, 411, 412, 413, 415, 417, 420, 421, 426, 428, 431, 434, 436, 439, 446, 449, 450, 451, 462, 467, 473, 474, 475, 478, 480, 488, 505, 516, 562, 564, 568, 592
- Apuseni, 81
- Arad, 16, 17, 41, 43, 54, 55, 63, 64, 65, 67, 78, 93, 100, 108, 110, 111, 112, 115, 119, 120, 124, 128, 133, 140, 141, 144, 149, 150, 153, 156, 160, 164,

190, 201, 206, 237, 245, 263,
 282, 288, 291, 303, 311, 317,
 319, 324, 330, 337, 341, 342,
 360, 378, 387, 388, 392, 401,
 402, 408, 410, 412, 413, 414,
 418, 419, 421, 443, 455, 456,
 459, 461, 464, 468, 481, 492,
 496, 510, 532, 539, 541, 563,
 586, 587, 590, 633, 656, 658,
 665, 666, 685, 706
 Ardeal, 7, 13, 34, 54, 152, 156,
 285, 286, 301, 312, 343, 350,
 359, 361, 362, 364, 367, 368,
 391, 406, 412, 413, 432, 450,
 474, 493, 502, 504, 507, 508,
 512, 515, 525, 526, 562, 572,
 631, 633, 638, 640, 642, 643,
 647, 658, 659, 662, 665, 666,
 667, 668, 669, 671, 672, 676,
 678, 679
 Ardealul, 61, 348, 368, 372,
 388, 391, 398, 408, 418, 420,
 426, 431, 434, 435, 443, 445,
 453, 456, 462, 470, 473, 474,
 475, 480, 490, 496, 499, 503,
 504, 506, 508, 512, 515, 522,
 525, 527, 532, 536, 538
 Argetoianu Constantin (om
 politic), 31, 61, 203, 305,
 326, 337, 581
 Armean Solomon (cleric), 124,
 569, 575, 625
 Armenia, 251
 Assisi, 279
 Aușel, 210, 247, 291
 Averescu Alexandru (om
 politic), 39, 58, 70, 121, 129,
 134, 298, 434, 512, 572

Avrig, 50

B

Bacău, 37, 177
 Baia Mare, 40, 41, 149, 164,
 169, 178, 179, 180, 183, 185,
 186, 214, 248, 302, 387, 388,
 413, 419, 445, 520, 547, 633,
 647, 687
 Baia Sprie, 179, 470
 Baiu Ion, 56
 Balcani, 61, 70, 271, 312, 374,
 453, 463, 492, 544
 Balșa, 135, 424
 Banat, 8, 12, 28, 51, 55, 70, 76,
 81, 87, 113, 117, 127, 129,
 135, 163, 165, 177, 184, 258,
 262, 301, 306, 350, 357, 391,
 428, 432, 493, 499, 500, 582,
 599, 658, 671, 672, 713, 714
 Banu Constantin (ministru),
 156, 321
 Barbusse Henri (scriitor), 58
 Barral Louis (călugăr), 133, 142,
 158, 164, 216, 249, 284, 345,
 416
 Bart Jean (scriitor), 70
 Basarabia, 61, 125, 167, 209,
 271, 347, 356, 358, 394, 400,
 406, 413, 449, 470, 472, 473,
 474, 475, 476, 477, 478, 492,
 496
 Batzaria Constantin (om politic),
 156
 Băile Herculane, 207, 221, 294,
 328, 354, 367, 368, 369, 460,
 462, 601, 602

- Bălan, 16, 18, 53, 76, 109, 136, 145, 150, 156, 157, 158, 159, 161, 169, 170, 173, 203, 205, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 228, 229, 231, 239, 242, 248, 250, 251, 254, 255, 257, 259, 260, 262, 263, 268, 276, 278, 279, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 306, 311, 312, 316, 318, 324, 333, 335, 342, 343, 347, 348, 349, 352, 354, 364, 368, 370, 371, 379, 393, 400, 401, 403, 404, 409, 411, 423, 430, 432, 433, 437, 442, 444, 453, 454, 469, 504, 546, 579, 580, 582, 583, 591, 595, 602, 616, 631, 632, 634, 635, 636, 638, 640, 643, 647, 658, 675, 682, 684, 688, 689, 690, 692, 701, 703, 707, 708, 709, 725
- Băliban Virgil (cleric), 104, 259, 416
- Băran Coriolan (cleric), 51, 335, 457, 523
- Bărbăteni, 75, 323, 402, 564, 657
- Bărbătenii de Sus, 198
- Beiuș, 97, 133, 142, 158, 363, 364, 406, 416, 425, 457, 463, 464, 654, 659
- Bejan Ovidiu (cleric), 193
- Belașcu Traian (cleric), 637, 644, 646, 650, 671, 674, 690
- Belgia, 238, 351, 511, 512, 536, 539
- Belgrad, 221, 296, 312, 333, 353, 460, 515, 619, 657
- Belinț, 223, 232, 373, 564
- Beneș Eduard (om politic), 221, 297, 302, 443, 449, 460, 465, 469, 473, 474, 540
- Bercea Gheorghe (laic), 278
- Berinde Petru (cleric), 37, 41, 97, 98, 161, 198, 271, 303, 382, 383, 399, 520, 539, 549, 589, 648, 657, 696, 708
- Berlin, 221, 268, 302, 307, 358, 372, 374, 376, 397, 411, 413, 446, 451, 509, 545, 614, 624, 625
- Berthelot, 42, 43, 102, 174, 288, 657
- Besouw Rudolf (cleric), 249
- Bianu Ion (filolog), 43, 69, 85, 86, 142, 157, 195
- Bihor, 136, 328, 654, 659, 666, 667
- Biondi Pietro Fumasoni (cardinal), 280
- Bireescu Alexandru (primar), 72, 85, 111, 121, 129, 138, 166, 196, 220, 221, 222, 230, 323, 511, 550, 567, 658
- Bixad, 11, 79, 132, 178, 223, 246, 282, 388, 622, 647, 711
- Bîrlea Victor (profesor), 43, 111, 143, 288, 339, 455, 585
- Blaj, 12, 14, 16, 27, 29, 30, 33, 36, 43, 45, 52, 53, 55, 57, 59, 63, 70, 84, 88, 93, 99, 100, 103, 117, 118, 125, 126, 128, 135, 137, 138, 140, 148, 152, 154, 155, 161, 162, 163, 170, 174, 178, 181, 190, 198, 199, 200, 203, 205, 207, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219,

- 222, 223, 225, 227, 231, 234,
236, 238, 243, 244, 248, 252,
254, 255, 257, 259, 260, 261,
262, 263, 270, 271, 278, 285,
290, 291, 298, 299, 302, 306,
312, 313, 314, 320, 325, 326,
327, 329, 331, 333, 334, 336,
347, 348, 349, 350, 352, 361,
362, 364, 368, 393, 394, 395,
396, 398, 400, 401, 402, 404,
407, 411, 413, 416, 418, 432,
433, 434, 435, 444, 450, 452,
453, 454, 455, 456, 457, 464,
467, 472, 482, 493, 494, 517,
532, 547, 557, 558, 559, 563,
564, 580, 614, 616, 623, 624,
628, 632, 637, 651, 656, 658,
665, 667, 670, 671, 679, 686,
687, 710, 711
- Blașian Victor (inginer), 205
- Bocsig, 56, 142
- Bocșa, 41, 175, 455, 633, 654,
676
- Bocu Sever (om politic), 135,
290, 325, 507, 519
- Bodocan S.J. (cleric), 104, 176
- Boilă Zaharia (jurist), 208, 450
- Boița, 288
- Bojor Victor (cleric), 73, 81
- Bolboca (cleric), 207, 286, 288,
335, 389
- Boldea Romulus (prefect), 32,
36, 39, 81, 109, 111, 121,
127, 129, 136, 143, 145, 146,
163, 165, 169, 178, 183, 224,
244, 258, 266, 272, 276, 285,
293, 306, 307, 325
- Bolnavu Constantin Vasiliu
(filantrop), 69, 80, 86
- Bonnaz Alexandru (episcop),
292
- Bora Iustin (cleric), 172, 293,
319, 322, 333, 335, 445
- Borda Vasile (cleric), 97, 100,
102, 132, 137, 139, 160, 185,
275, 374, 468
- Borloveni, 143, 145
- Bornemisa Sebastian (filolog),
265, 408, 455
- Boroș Ioan (prepozit), 28, 36,
37, 40, 43, 46, 67, 69, 73, 77,
81, 82, 100, 105, 111, 113,
117, 132, 134, 153, 154, 160,
161, 164, 165, 166, 172, 174,
179, 182, 190, 217, 219, 222,
224, 225, 230, 232, 234
- Borșa, 373, 614, 648
- Borza Alexandru (cleric), 36,
121, 141, 155, 178, 180, 184,
185, 259, 296, 298, 441, 494,
497
- Borzea Zaharia (cleric), 646,
651
- Bossy Raoul Vasile (diplomat),
285
- Boteanu Teodosie (arhimandrit),
282
- Boteiu (colonel), 63, 65, 111,
112, 128, 177, 237, 652
- Botici V. (cleric), 132
- Botoșani, 101, 116
- Bouțar, 136, 457, 463, 548, 567,
569, 590, 593, 629

Brad, 16, 56, 132, 140, 235, 237,
 275, 293, 297, 311, 312, 321,
 332, 333, 335, 458, 651
 Bran Felician (cleric), 50, 52,
 56, 83, 84, 227, 230, 235, 313
 Braniște Valeriu (publicist), 9,
 57
 Brannreiter Alois (teolog), 249
 Brașov, 54, 170, 285, 296, 348,
 363, 367, 372, 397, 417, 492,
 516, 522, 590, 652, 666
 Bratislava, 283, 286, 353, 462
 Brădișteanu Stancu (teolog), 84,
 220, 342
 Brătianu Gheorghe (om politic),
 51, 61, 109, 156, 186, 273,
 276, 301, 304, 326, 364, 366,
 392, 441, 492, 508, 549, 554,
 561, 562
 Breban Alexandru (prepozit),
 40, 41, 149, 179, 180, 256,
 387, 419, 489
 Brediceanu Caius (diplomat),
 27, 31, 32, 43, 74, 76, 85,
 258, 259, 354, 376, 470, 562
 Brînzeu Domnica, 7, 31, 722,
 725
 Brînzeu Emilia, 31, 90, 722,
 723, 724, 725
 Brînzeu Felician, 34, 50, 65,
 227, 313, 647, 682, 722, 723,
 725
 Brudariu Adrian (deputat), 87
 Brumboiu Aurel (cleric), 640,
 644, 646, 651, 674
 Bucura, 97, 98, 172
 București, 11, 16, 30, 31, 33, 34,
 35, 36, 38, 39, 45, 47, 50, 52,
 57, 59, 61, 64, 69, 70, 73, 74,
 75, 77, 78, 80, 81, 82, 84, 85,
 87, 88, 94, 96, 103, 106, 107,
 108, 109, 110, 112, 113, 114,
 116, 118, 119, 120, 121, 122,
 123, 124, 125, 127, 128, 131,
 132, 134, 135, 136, 140, 141,
 142, 143, 147, 150, 151, 153,
 154, 155, 157, 158, 159, 160,
 163, 164, 165, 166, 170, 171,
 172, 173, 176, 177, 183, 186,
 187, 197, 198, 201, 202, 203,
 204, 205, 206, 207, 209, 210,
 213, 214, 215, 216, 218, 222,
 223, 224, 225, 227, 229, 231,
 234, 236, 237, 244, 246, 247,
 248, 249, 250, 252, 253, 255,
 256, 257, 258, 259, 263, 264,
 265, 266, 268, 269, 271, 273,
 274, 275, 276, 278, 282, 283,
 284, 285, 287, 292, 293, 294,
 297, 298, 300, 301, 302, 303,
 304, 305, 306, 307, 308, 310,
 312, 316, 318, 320, 321, 322,
 323, 324, 325, 327, 330, 332,
 333, 334, 335, 336, 337, 338,
 340, 341, 342, 343, 344, 345,
 346, 348, 349, 350, 352, 353,
 354, 357, 359, 360, 362, 363,
 366, 368, 369, 371, 372, 373,
 375, 377, 378, 380, 382, 383,
 384, 386, 390, 392, 393, 394,
 395, 398, 399, 400, 402, 404,
 405, 406, 407, 408, 411, 412,
 413, 414, 416, 417, 418, 419,
 420, 421, 422, 423, 424, 425,
 426, 428, 429, 430, 432, 433,
 435, 436, 437, 438, 439, 440,

441, 442, 443, 444, 445, 448,
 449, 450, 453, 455, 459, 461,
 462, 463, 464, 467, 468, 471,
 472, 473, 476, 478, 479, 481,
 482, 484, 485, 492, 493, 494,
 496, 499, 500, 502, 507, 508,
 510, 512, 513, 514, 515, 518,
 519, 522, 523, 524, 525, 526,
 528, 529, 530, 531, 532, 535,
 536, 537, 538, 540, 542, 543,
 545, 546, 548, 549, 550, 552,
 553, 554, 557, 561, 562, 564,
 566, 567, 568, 573, 574, 575,
 576, 577, 578, 579, 582, 583,
 584, 585, 586, 588, 589, 592,
 593, 594, 596, 597, 598, 599,
 601, 602, 603, 604, 606, 607,
 609, 613, 614, 616, 617, 622,
 623, 624, 625, 627, 630, 631,
 632, 633, 634, 636, 637, 638,
 639, 656, 661, 670, 675, 678,
 685, 688, 689, 690, 692, 695,
 696, 699, 700, 702, 703, 705,
 707, 710, 711, 712, 713, 726
 Budapesta, 8, 27, 52, 56, 69, 70,
 74, 82, 95, 128, 132, 134,
 145, 193, 205, 244, 258, 278,
 280, 282, 284, 285, 288, 296,
 304, 325, 332, 340, 351, 355,
 356, 360, 362, 364, 368, 375,
 382, 387, 398, 401, 404, 415,
 416, 427, 430, 453, 477, 506,
 515, 525, 528, 538, 577, 585,
 586, 587, 588
 Buglea (cleric), 132
 Bumbești, 246, 247
 Bunea Augustin (istoric), 33,
 148, 149, 404

Buracu Iosif Coriolan (cleric),
 60, 335
 Buteni, 149
 Buziaș, 106, 141, 174, 175, 321,
 327, 328, 330, 332, 336, 351,
 355, 359, 362, 399, 491, 530,
 569, 616

C

Caliani Augustin (profesor),
 298
 Carada Theodorian (om politic),
 118, 123, 192, 283, 301, 312,
 318, 344, 408, 443, 467, 553
 Caransebeș, 37, 59, 60, 76, 79,
 122, 139, 140, 168, 182, 183,
 184, 235, 259, 282, 285, 286,
 287, 293, 301, 312, 323, 328,
 335, 341, 342, 360, 362, 363,
 367, 391, 403, 418, 445, 455,
 470, 493, 548, 557, 569, 575,
 583, 594, 600, 629, 632
 Caraș, 33, 36, 41, 60, 74, 76, 87,
 106, 117, 136, 258, 654, 666
 Carei, 177, 180, 182, 184, 699
 Carminati Constantini Franco
 (secretar), 239
 Carol al II-lea (rege), 108, 237,
 238, 263, 270, 272, 283, 294,
 366
 Carpați, 76, 357, 462, 512, 585
 Cassulo Andrea (nunțiu), 229,
 243, 418
 Caucaz, 62, 428, 445
 Călărași, 18, 19, 115, 448, 702,
 718

- Căldărușani, 8, 18, 19, 28, 42,
 101, 162, 349, 362, 579, 686,
 687, 688, 691, 696, 708, 713
 Călinescu Armand (ministru),
 269, 272, 283, 285, 287, 292,
 298, 304, 305, 307, 308, 313,
 314, 326, 328, 332
 Câmpul lui Neag, 33, 37, 50, 51,
 97, 98, 360, 368, 401, 456,
 457
 Câmpul Șielului, 51
 Câmpulung Muscel, 130, 246
 Cehoslovacia, 129, 164, 195,
 240, 268, 274, 281, 286, 294,
 302, 307, 316, 465, 469, 474,
 532, 536, 542, 551, 612
 Cenad, 147, 233, 292, 431
 Cernăuți, 241, 305, 333, 350,
 406, 415, 425, 467, 471, 476,
 482, 508
 Cernescu Cornel (cleric), 646,
 654
 Cesarini Giuseppe (asesor),
 241, 280
 Cherteș Ioan (episcop), 708
 Chinezu Tit Liviu (episcop),
 362, 388, 401, 472, 704, 708
 Chira Cornel (iezuیت), 81, 104,
 330, 448
 Chisindia, 149, 150, 335
 Chișiu Simion (cleric), 191, 212
 Chizdia, 68
 Cib, 72, 78, 81, 98, 135, 299,
 300, 366, 450, 459, 460
 Ciopron Partenie (episcop), 211,
 270, 282, 426, 698
 Cioran Emil (filozof), 188
 Ciorogârla, 253
 Cipariu Timotei (cleric), 252
 Cipu Ion (cleric), 31, 120, 124,
 136
 Cisar Alexandru Theodor
 (episcop), 36, 84, 108, 183,
 202, 203, 236, 255, 256, 257,
 268, 271, 273, 275, 311, 377,
 392, 443, 553, 631
 Cismaș Ioan (cleric), 106, 114,
 115, 130, 175, 652
 Cistean Ion (cleric), 646
 Ciubotariu Daniil (arhimandrit),
 282, 461
 Ciubotaru Ipolit (stareț), 406,
 687
 Ciula Mare, 288
 Ciupe Gheorghe, 52, 186, 295,
 297, 328, 341
 Cleveland, 271
 Clopodia, 129, 136, 359, 481
 Cluj, 13, 16, 20, 30, 31, 36, 38,
 41, 52, 55, 57, 59, 70, 71, 73,
 76, 79, 81, 85, 96, 99, 100,
 103, 104, 107, 110, 116, 118,
 125, 142, 146, 155, 158, 159,
 160, 164, 171, 177, 178, 180,
 181, 185, 186, 197, 199, 201,
 206, 208, 213, 214, 217, 219,
 222, 227, 230, 232, 236, 237,
 242, 244, 246, 248, 256, 257,
 267, 271, 285, 290, 296, 299,
 300, 302, 303, 305, 306, 310,
 311, 324, 327, 347, 348, 354,
 356, 361, 370, 384, 386, 387,
 388, 408, 409, 412, 419, 423,
 436, 445, 455, 464, 473, 476,
 481, 502, 504, 513, 522, 525,
 526, 532, 536, 565, 602, 609,

614, 617, 627, 632, 634, 636,
637, 639, 640, 644, 650, 656,
657, 659, 662, 663, 664, 666,
667, 668, 673, 684, 688, 708,
716
Cluj-Gherla, 13, 30, 36, 73, 155,
285, 296, 688, 708
Codorcea Ion, 140
Codreanu Zelea (om politic),
118, 122, 201, 272, 276, 287,
304, 305, 307, 366, 372, 376
Colan Nicolae (episcop), 276,
298, 313
Colceriu Emil (cleric), 646, 653
Coltor Ioan (canonic), 88, 260,
361
Coman Gheorghe (cleric), 179,
427, 646, 648
Comloș, 54, 259, 499
Comloșu Mare, 8, 11
Conop, 54, 267, 546
Constantinescu-Iași Petre
(istoric), 193, 194, 228, 229,
357, 409, 474, 493
Corneanu Cornel (cleric), 76,
168, 403, 455
Coroeșteni, 48, 402, 461
Coroești, 83, 291, 657
Cosma Augustin (cleric), 155,
185, 213, 285, 296, 306, 348,
402, 648, 651, 654, 697
Coștei, 77, 142, 367, 658
Cotoșman Gheorghe (cleric),
184, 189
Cracovia, 103, 518
Crainic Nichifor (teolog), 122,
123, 595

Craiova, 74, 77, 97, 108, 160,
253, 480, 486, 522, 632
Criciova, 167, 266
Cristea Miron (patriarh), 76, 98,
227, 241, 270, 300, 329, 650,
651
Crișan, 56, 68, 81, 102, 111,
121, 151, 166, 200, 233, 254,
321, 328, 336, 359, 457, 458,
653, 657
Criștior, 235
Croația, 47, 460, 528, 573
Csernoch János (episcop), 292
Cugir, 92, 173, 262, 657
Curățiu Victor (avocat), 166,
316
Cuza A.C. (om politic), 178,
187, 293, 294

D

Danciu Constantin (publicist),
41, 42, 43, 50, 66, 78, 139,
177, 194, 332, 339, 355, 454,
648
Dăian Elie (cleric), 52, 350,
354, 355, 390, 425, 429
Dăianu Elie (cleric), 38, 39, 52,
57, 66, 69, 70, 71, 73, 74, 75,
76, 84, 85, 88, 99, 100, 103,
107, 118, 123, 125, 146, 152,
159, 171, 199, 201, 206, 219,
227, 237, 238, 274, 283, 300,
301, 370, 372, 392, 397, 412,
456, 482
Dănilă Gheorghe (cleric), 52,
75, 97, 125, 158, 159, 260,
262, 300, 423

Dâmbovița, 607
 Deciu Victor (cleric), 233, 234,
 266, 289, 323, 331, 335, 347,
 351, 354, 360, 370, 415, 425,
 448
 Degrelle Leon (scriitor), 238
 Dej, 16, 102, 103, 107, 517, 524,
 582, 598, 609, 611, 624
 Deliman Ioan (cleric), 706, 709
 Delladecima (avocat), 198, 202,
 244, 246, 258, 261
 Dell'Aqua Angelo, (monsenior),
 191, 239, 268, 280, 281
 Demetriu Radu (episcop), 33
 Densuș, 80, 251, 288, 289, 657
 Dessewfy Alexandru (episcop),
 292
 Deva, 16, 33, 47, 55, 58, 60, 78,
 82, 87, 92, 93, 94, 108, 120,
 130, 139, 144, 193, 208, 215,
 235, 247, 262, 300, 333, 349,
 356, 373, 390, 397, 401, 424,
 433, 434, 454, 458, 460, 461,
 508, 533, 547, 557, 565, 569,
 571, 572, 598, 633, 657, 685
 Dionne Ferdinand (profesor),
 31, 32, 68, 111, 112, 118,
 150, 161, 189, 404, 439, 465,
 549
 Dobrin George (avocat), 76
 Dobrogea, 35, 88, 96, 371, 377,
 441, 470, 512
 Dolci Angelo Maria (nunțiu),
 48, 72, 73, 84, 86, 242, 243
 Domșa Elie (călugăr), 33, 45,
 100, 290
 Domuța Vasile, 282, 288, 291,
 293, 294, 300, 308

Dossing Gothfried (cleric), 249
 Dragomir Silviu (istoric), 39, 43,
 60, 265, 290, 312, 324, 647
 Dragomirescu Mihai (scriitor),
 34
 Dragoslavele, 42, 101, 162, 579,
 688, 689
 Dragoș Aurel (cleric), 178, 179,
 226
 Duică Bogdan, 78
 Düsing Alois (teolog), 249

E

Elveția, 154, 183, 240, 248, 332,
 366, 410, 417, 439, 440, 442,
 443, 451, 476, 528, 581, 615

F

Făgăraș, 42, 44, 162, 172, 325,
 419, 579, 651, 660, 666, 688,
 708
 Fărcașu Alexandru (cleric), 646,
 649, 650
 Fărcădin, 42, 43, 288
 Fărcădinul Inferior, 42
 Fârliug, 169, 266
 Febronia (soră), 142, 212, 416
 Fekete-Negruțiu Nicolae
 (redactor), 56
 Feneș, 174, 585
 Ferdinand (rege), 31, 138, 238,
 250, 479, 526, 621
 Ferent Ion, 179
 Fibiș, 165
 Fiedler Istvan (episcop), 95,
 101, 176, 261, 325, 337

Fieldermann Wilhelm (jurist), 253
 Filaret Barbu (dirijor), 9, 70, 195, 328, 508, 567
 Fireza Daniel (cleric), 27, 28, 32, 36, 37, 38, 40, 47, 49, 81, 91, 96, 101, 104, 105, 111, 139, 142, 279, 448, 566
 Firmilian (arhiepiscop), 638, 640
 Fiume, 281, 460
 Florența, 279, 281, 489
 Folea Augustin (cleric), 19, 706
 Forster Emil, 90, 96
 Franasovici Richard (avocat), 237, 561
 Franța, 29, 31, 86, 106, 118, 129, 133, 139, 187, 194, 208, 209, 214, 218, 232, 246, 252, 253, 258, 287, 288, 292, 300, 325, 327, 331, 351, 355, 366, 404, 445, 467, 475, 487, 488, 491, 492, 531, 553, 571, 581, 582, 603, 604, 605
 Frâncu Amos (avocat), 99, 100, 103, 107, 152
 Frențiu Valeriu Traian (episcop), 36, 42, 43, 53, 71, 77, 94, 101, 102, 110, 133, 142, 149, 155, 161, 162, 170, 173, 174, 178, 180, 181, 182, 192, 201, 205, 206, 211, 213, 218, 223, 233, 234, 242, 254, 255, 261, 267, 306, 313, 317, 324, 329, 343, 345, 348, 349, 359, 363, 364, 368, 388, 402, 404, 405, 406, 407, 411, 414, 416, 425, 434, 443, 444, 445,

452, 453, 457, 460, 462, 463, 464, 472, 517, 531, 535, 546, 575, 579, 609, 614, 631, 633, 634, 639, 682, 688, 690, 699, 701, 702, 703, 706, 707, 708, 709, 712, 717
 Frollo Iosif (profesor), 34, 35, 157, 158, 160, 186

G

Gala Galaction (cleric), 15, 21, 127, 342
 Galați, 101, 116, 209, 373, 503, 560, 615, 628, 629, 632
 Gandolfo, 240, 242, 469
 Gaspar Ionel, 297
 Gasparri Pietro (canonic), 16, 86, 156
 Gayraud Leandru (cleric), 37
 Găluțiu Rafila (laic), 142
 Găvojdia, 87, 137, 205, 335, 547
 Gârleanu Ion (cleric), 249, 392, 703
 Geoagiu, 17, 92, 124, 212, 457, 468, 590, 657
 Georgescu Ioan (cleric), 205, 212, 231, 277, 311, 318, 336, 348, 361, 451, 537, 539, 568, 583, 624
 Germania, 29, 47, 56, 62, 76, 129, 190, 217, 225, 240, 249, 250, 269, 272, 274, 294, 316, 318, 334, 345, 351, 355, 356, 362, 369, 374, 377, 379, 381, 382, 385, 390, 393, 396, 397, 398, 423, 444, 446, 453, 459,

471, 472, 489, 490, 518, 529,
530, 555, 581
Gheleşian Fabius (avocat), 39,
40, 65, 143, 201, 580
Ghelmegeanu Mihail (om
politic), 299, 345
Ghenadie Ilie (profesor), 113,
115, 117
Gherasim Octavian (profesor),
114, 646, 654
Gherla, 30, 33, 52, 56, 57, 73,
99, 110, 126, 200, 259, 433,
470, 542, 582, 591, 649
Ghibu Onisifor (teolog), 9, 61,
169, 180, 192, 195, 197
Ghica Dimitrie (om politic), 29,
285, 429
Ghiţescu Stan (om politic), 38
Gigurtu Ion (om politic), 38, 39,
272, 357, 360, 363
Giurescu Constantin (istoric), 69
Glattfelder Iulius (episcop), 292,
431
Glodean Dumitru (cleric), 646,
647
Goga Octavian (om politic), 9,
10, 15, 21, 35, 36, 38, 39, 40,
45, 60, 61, 64, 65, 69, 74, 80,
88, 108, 109, 120, 121, 122,
123, 129, 158, 159, 163, 164,
178, 187, 193, 197, 207, 221,
262, 263, 265, 266, 267, 269,
270, 272, 273, 274, 275, 283,
284, 286, 293, 294, 299, 325,
326, 357, 363, 365, 433, 468,
476, 510, 570
Goldiş Vasile (om politic), 59,
572

Goldmann Nahum, 225
Grădinar Emil (funcţionar), 72
Grebenăţ, 295
Grenoble, 288
Gropşianu Mihai (avocat), 76,
287
Groza Petru (om politic), 7, 14,
19, 21, 38, 58, 61, 62, 71, 78,
87, 107, 128, 131, 146, 162,
193, 194, 214, 277, 283, 351,
357, 361, 365, 387, 399, 439,
444, 445, 454, 467, 490, 492,
493, 501, 503, 506, 507, 508,
511, 522, 523, 524, 525, 526,
537, 539, 541, 546, 551, 553,
554, 560, 561, 571, 572, 574,
575, 579, 584, 585, 587, 590,
592, 595, 598, 601, 603, 604,
613, 616, 686, 712
Grozescu Aurel (cleric), 39,
209, 319, 383, 657
Gura Apelor, 50, 51
Gura Zlata, 50, 139, 172, 177,
592
Gurie (mitropolit), 283, 406
Gusan (cleric), 42
Gusti Dimitrie (profesor), 57,
62, 312, 330, 368, 400

H

Hajdudorog, 13, 84, 126, 141,
155, 326, 368, 370, 388
Halvdan Trygve (om politic),
714
Hanauer Árpád István (episcop),
285

Haret Spiru (matematician), 165,
 166, 307
 Harghita, 140
 Hațeg, 8, 41, 42, 50, 52, 66, 74,
 81, 97, 102, 104, 105, 137,
 139, 175, 176, 288, 344, 355,
 383, 393, 399, 454, 633, 658
 Hațegan Iuliu (medic), 38, 59,
 369, 464, 653
 Hațegel, 288, 657
 Hațiegan Iuliu (medic), 59, 60,
 244, 388, 412, 413, 464
 Hațieganu Emil (om politic), 38,
 111
 Hălmaj, 78, 132
 Hențea, 646
 Herlo Petru (cleric), 41, 55, 63,
 65, 110, 124, 140, 144, 160,
 291, 307, 310, 324, 327, 402
 Hitler Adolf (om politic), 76,
 109, 195, 225, 230, 276, 281,
 297, 298, 300, 301, 311, 332,
 337, 353, 357, 359, 366, 371,
 374, 376, 395, 399, 403, 407,
 411, 417, 421, 426, 427, 431,
 434, 440, 446, 447, 453, 456,
 459, 474, 475, 489, 511, 515,
 518, 525, 528, 529, 609
 Hodor V. (inspector), 77, 81,
 286
 Holod, 174
 Homorod, 16, 590, 664
 Horvath Bela (om politic), 128,
 284, 387
 Hossu (episcop), 14, 19, 20, 21,
 30, 33, 36, 53, 71, 73, 80, 91,
 101, 103, 116, 153, 154, 155,
 158, 162, 163, 171, 173, 181,

182, 187, 190, 198, 199, 204,
 207, 211, 223, 227, 233, 234,
 267, 271, 274, 296, 300, 306,
 311, 324, 343, 364, 368, 369,
 387, 388, 410, 412, 416, 419,
 432, 473, 526, 558, 564, 579,
 591, 609, 632, 634, 656, 657,
 688, 689, 699, 701, 702, 703,
 709, 711, 716, 717
 Humă Bogdan, 87
 Hunedoara, 32, 40, 50, 75, 78,
 80, 86, 87, 92, 97, 98, 124,
 132, 136, 138, 139, 193, 210,
 218, 236, 288, 330, 350, 534,
 657, 663, 664, 666, 667

I

Iamandi Victor (avocat), 216,
 218, 244, 287, 298, 324, 375,
 420, 421, 422, 430, 489, 561,
 680, 684
 Ienciu Moise (inspector), 270,
 313, 323, 646, 650
 Ienea Ioan (cleric), 78, 93, 133,
 135, 145, 151, 154, 164, 165,
 176, 200, 207, 216, 224, 233,
 336, 337, 347, 351, 354, 360,
 375, 385, 399, 404, 415, 561,
 597, 632, 633
 Iernut, 290
 Ilia, 17, 53, 55, 100, 111, 137,
 245, 288, 323, 378, 417, 434,
 495, 510, 543, 565, 573, 590
 Imbroane Avram (om politic),
 61, 116
 Inculeț Ion (om politic), 167,
 211, 252, 358

Ineu, 142
 Ioanițescu Dumitru (profesor), 189, 275
 Ionaș Septimiu (cleric), 40, 81, 86, 102, 175, 343, 351, 354, 370, 383, 504, 583, 607, 615
 Ioniță Pop (cleric), 33, 49, 98, 161, 175, 177, 210, 211, 218, 220, 275, 288, 302, 311, 319, 322, 323, 345, 350, 356, 360, 380, 382, 383, 392, 401, 403, 408, 424, 429, 431, 439, 441, 448, 457, 463, 520, 538, 539, 543, 548, 576, 633, 658
 Iorga Nicolae (om politic), 15, 21, 29, 31, 57, 66, 88, 152, 176, 177, 203, 205, 231, 276, 305, 310, 326, 343, 358, 374, 375, 377, 464, 535, 572
 Iscroni, 271, 291, 657
 Istanbul, 17, 334, 363, 405, 412, 428, 440, 448, 459, 462, 465, 522, 575, 577, 578, 584, 594, 602, 604
 Italia, 47, 129, 215, 224, 246, 247, 248, 274, 278, 341, 346, 351, 371, 376, 414, 423, 434, 451, 453, 457, 458, 460, 467, 468, 469, 471, 473, 478, 485, 487, 488, 489, 511, 512, 523, 531, 536, 544, 549, 557, 563, 581, 592, 604, 615
 Iuga Emil (cleric), 133, 170, 204, 207, 241, 242, 257, 267, 268, 280, 327, 423, 614, 635, 648
 Iugoslavia, 239, 248, 281, 295, 349, 352, 359, 364, 386, 388,

391, 465, 492, 494, 517, 518, 525, 528, 530, 541, 549, 563, 624, 680, 709
 Izvin, 151, 658

J

Jabăr, 144, 169, 328
 Jakabfy Elemer (avocat), 29, 32, 33, 47, 93, 94, 95, 129, 132, 152, 153, 157, 158, 193, 268, 301, 351, 369, 415, 490, 527
 Jangălău Nicolae (cleric), 646
 Jankovics Bela (om politic), 199
 Jebel, 223, 262, 319, 443, 494, 538, 570, 608, 658
 Jianu (inginer), 17, 529
 Jilava, 87, 101, 116, 209, 216, 300, 375, 463, 470, 497, 579, 582, 612
 Jimbolia, 251, 254, 311, 366
 Jivanca Mihai (cleric), 28, 32, 37, 44, 45, 69, 113, 114, 116, 145, 186, 266, 303
 Jurca Nicolae (cleric), 78, 648
 Justinian Marina (patriarh), 617, 638, 640, 642, 643, 644, 659, 661, 662, 667, 671, 672, 673, 674, 689

K

Karl Martin (viceprimar), 244
 Kirițescu Constantin (om de știință), 57
 Kling Zoltan (ofițer Securitate), 633, 636, 683

L

Lainici, 291, 629

Lapedatu Alexandru (istoric),
71, 141, 170, 189, 202, 250,
304, 392

Lățunaș, 119, 308, 525, 655

Lăzărescu Vasile (mitropolit),
134, 165, 166, 167, 168, 169,
182, 183, 259, 301, 323, 335,
403, 457, 574, 602, 638, 640

Leu Grigore (episcop), 282

Lici (Felician Brînzeu), 34, 35,
44, 50, 51, 52, 57, 65, 68, 69,
73, 78, 80, 85, 88, 96, 104,
106, 108, 110, 111, 112, 113,
114, 115, 119, 120, 121, 124,
134, 136, 140, 145, 147, 150,
151, 157, 158, 160, 161, 163,
169, 171, 172, 173, 176, 177,
182, 187, 189, 190, 191, 195,
197, 198, 202, 208, 209, 214,
215, 218, 219, 223, 224, 228,
229, 232, 235, 244, 246, 247,
248, 250, 258, 259, 261, 276,
282, 283, 284, 285, 288, 293,
294, 302, 304, 308, 309, 312,
314, 316, 319, 320, 321, 322,
324, 327, 329, 330, 331, 332,
333, 334, 336, 339, 342, 349,
351, 360, 362, 363, 365, 367,
370, 380, 383, 385, 388, 389,
393, 400, 401, 402, 405, 408,
409, 410, 413, 415, 418, 419,
420, 422, 423, 424, 425, 428,
429, 430, 433, 436, 438, 439,
440, 441, 442, 443, 444, 445,
446, 448, 450, 451, 459, 462,

463, 465, 469, 474, 490, 495,
512, 513, 521, 522, 523, 525,
526, 549, 550, 551, 552, 553,
560, 568, 570, 573, 575, 576,
577, 578, 581, 582, 591, 592,
593, 594, 599, 601, 602, 606,
608, 609, 615, 616, 623, 626,
628, 680

Linssen Henric, 249

Lituania, 157

Londra, 84, 207, 287, 316, 332,
376, 416, 427, 436, 439, 444,
458, 473, 474, 475, 476, 479,
480, 492, 512, 513, 515, 517,
518, 521, 537, 538, 541, 542,
543, 544, 545, 555, 561, 576,
588, 592, 593, 594, 597, 604,
605, 612, 626

Lonea, 615, 657

Lucaci Vasile (cleric), 9, 56,
156, 226

Lugoj, 7, 8, 11, 14, 15, 16, 18,
26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
37, 39, 40, 42, 44, 45, 50, 51,
52, 53, 55, 56, 57, 59, 63, 67,
69, 71, 75, 77, 78, 80, 85, 90,
91, 97, 107, 108, 109, 110,
112, 113, 116, 120, 122, 123,
125, 127, 136, 137, 139, 142,
144, 145, 146, 149, 150, 153,
154, 155, 159, 162, 164, 168,
170, 175, 177, 180, 181, 182,
186, 187, 190, 192, 194, 195,
198, 203, 209, 210, 211, 213,
215, 216, 220, 226, 227, 234,
235, 237, 238, 239, 244, 245,
246, 247, 250, 251, 255, 262,
267, 269, 270, 271, 276, 277,

- 278, 282, 289, 290, 291, 293,
294, 300, 301, 302, 314, 319,
320, 322, 323, 325, 327, 328,
330, 332, 333, 342, 345, 346,
347, 348, 354, 355, 358, 361,
364, 369, 374, 378, 380, 382,
384, 385, 386, 391, 392, 394,
396, 400, 402, 404, 408, 409,
418, 419, 423, 433, 446, 448,
456, 469, 474, 482, 489, 490,
491, 493, 494, 495, 496, 497,
499, 500, 506, 510, 511, 513,
514, 518, 525, 535, 536, 543,
544, 547, 548, 550, 561, 563,
566, 568, 569, 570, 571, 572,
573, 574, 575, 576, 578, 580,
588, 589, 598, 601, 607, 611,
612, 614, 623, 625, 629, 631,
632, 636, 665, 666, 671, 676,
682, 685, 688, 708, 713, 716,
721, 723
- Lugoianu Nicolae (învățător),
36, 74, 135, 151, 175, 240,
242
- Lugoșianu Ion (diplomat), 74
- Lulu (Iulian Brînzeu), 35, 44,
49, 51, 64, 68, 74, 75, 78, 80,
85, 90, 99, 100, 101, 106,
110, 112, 119, 122, 125, 130,
132, 134, 137, 142, 148, 150,
151, 157, 158, 159, 161, 163,
169, 171, 172, 173, 177, 181,
186, 187, 188, 189, 190, 191,
192, 194, 195, 198, 206, 208,
209, 210, 211, 215, 217, 219,
222, 223, 224, 227, 229, 230,
232, 234, 235, 236, 237, 244,
245, 246, 247, 248, 250, 254,
257, 258, 259, 261, 262, 263,
265, 269, 273, 276, 282, 284,
288, 292, 294, 298, 302, 303,
308, 310, 312, 313, 318, 319,
320, 321, 322, 325, 327, 330,
331, 332, 333, 334, 338, 339,
340, 341, 342, 343, 344, 345,
346, 347, 348, 349, 353, 354,
357, 359, 360, 361, 363, 365,
367, 369, 371, 372, 376, 377,
378, 380, 382, 383, 389, 390,
392, 393, 398, 400, 401, 403,
405, 409, 410, 411, 412, 413,
414, 416, 417, 419, 420, 421,
423, 424, 427, 428, 429, 430,
432, 434, 436, 438, 440, 441,
442, 444, 445, 446, 447, 448,
450, 451, 455, 456, 460, 462,
463, 464, 465, 467, 469, 470,
472, 474, 475, 479, 480, 481,
482, 487, 488, 489, 491, 492,
493, 494, 500, 502, 509, 511,
512, 513, 519, 520, 521, 522,
523, 525, 526, 528, 529, 536,
538, 540, 541, 542, 543, 545,
546, 549, 550, 551, 552, 553,
555, 557, 560, 561, 567, 568,
569, 570, 575, 576, 577, 578,
582, 584, 585, 589, 592, 593,
594, 597, 599, 601, 603, 605,
607, 608, 612, 613, 616, 625,
626, 627, 630, 633, 668, 677
- Lunca, 40, 41, 42, 46, 48, 51,
288, 289, 663
- Lunz Georg, 249
- Lupeni, 37, 41, 50, 51, 81, 97,
161, 190, 198, 205, 272, 291,
302, 311, 322, 323, 345, 356,

360, 380, 382, 383, 402, 424,
456, 457, 461, 538, 539, 548,
559, 564, 589, 609, 633, 657,
697
Lupescu Elena, 108, 155, 156,
157, 330
Lupu Nicolae (om politic), 87,
89, 170, 176, 193, 238, 299,
303, 326, 453, 498, 501, 535,
702

M

Macaveiu Victor (cleric), 29,
30, 60, 158, 161, 173, 192,
200, 203, 208, 215, 257, 260,
267, 268, 298, 312, 313, 323,
324, 325, 370, 396, 401, 402,
405, 411, 462, 464, 658, 670,
671
Madgearu Virgil (economist),
84, 337, 350, 376, 377
Madincea Ioan (cleric), 67, 114,
116, 117, 204, 225, 646, 664
Mailath, 94
Maior Gheorghe (cleric), 67,
127, 162, 236, 354, 414, 453,
455, 473, 497, 499
Man Dumitru (profesor), 57,
99, 180, 283, 654
Maniu Iuliu (om politic), 14, 57,
60, 63, 68, 69, 70, 75, 77, 79,
95, 99, 134, 135, 138, 146,
149, 152, 155, 158, 164, 169,
170, 180, 185, 186, 188, 189,
193, 217, 238, 248, 260, 265,
273, 275, 276, 287, 294, 299,
304, 307, 310, 318, 326, 337,

350, 352, 356, 357, 358, 361,
362, 364, 365, 376, 384, 386,
400, 401, 402, 411, 415, 435,
443, 453, 457, 458, 468, 472,
473, 474, 476, 490, 492, 498,
501, 502, 506, 508, 511, 515,
517, 519, 520, 522, 537, 547,
549, 551, 556, 557, 561, 562,
563, 573, 576, 578, 594, 595,
602, 603, 671, 714
Manoilescu Mihail (economist),
39, 138, 188, 360, 367, 370,
391, 455
Maramureș, 13, 30, 125, 140,
270, 275, 362, 409, 523, 525,
606, 614, 648, 666, 672, 688
Margina, 41, 137, 289
Marianescu Ioan (cleric), 40, 43,
47, 48, 66, 67, 68, 73, 77, 80,
81, 97, 105, 111, 113, 114,
115, 116, 131, 144, 148, 151,
160, 166, 185, 197, 200, 215,
220, 229, 230, 233, 234, 245,
246, 248, 251, 252, 263, 267,
269, 284, 341, 351, 399, 566
Marin Louis (profesor), 253,
333
Marmaggi Francesco (nunțiu),
192, 242, 271
Marta Alexandru (jurist), 292,
295, 335
Massimi Massimo (cardinal),
248
Matcău, 53, 267
Mălăiu Titus (cleric), 116, 327,
371, 595
Medan Ioan (canonic), 647
Medoia Gheorghe (cleric), 175

- Mehedinți, 54, 193
 Meria, 41, 288, 330
 Merry del Val (secretar), 126
 Mesaros Alexandru (învățător), 49
 Mesopotamia, 251
 Mesteacăn, 41, 288, 289, 649
 Meyer Friedrich (teolog), 249
 Micescu Istrate (jurist), 293, 350, 352
 Miclescu Calinic (mitropolit), 35
 Midia, 116
 Mihalache Ion (om politic), 121, 135, 258, 326, 337, 350, 386, 498, 501, 502, 511, 596, 714
 Mihalyi Victor (mitropolit), 126, 163, 224
 Mihăescu (cleric), 42, 43, 166, 168, 182, 183, 224, 250
 Mihiu (cleric), 37, 493, 503, 505, 531, 560, 563, 608, 615, 617, 623, 628, 632
 Mili (Emilia Brînzeu), 31, 37, 39, 49, 51, 53, 90, 99, 100, 101, 102, 134, 141, 151, 152, 163, 170, 171, 194, 195, 198, 201, 205, 209, 210, 213, 215, 217, 218, 223, 229, 232, 235, 236, 243, 245, 246, 247, 258, 273, 278, 280, 288, 290, 291, 293, 294, 303, 314, 322, 328, 329, 339, 342, 343, 344, 345, 347, 349, 351, 353, 357, 360, 367, 368, 380, 383, 384, 400, 428, 429, 430, 437, 456, 457, 460, 462, 465, 467, 480, 487, 488, 489, 513, 519, 538, 540, 542, 543, 544, 557, 563, 564, 567, 569, 592, 593, 594, 596, 601, 602, 607, 608, 623, 625, 626, 629, 658
 Miloia Ioachim (istoric), 117
 Milovan Gheorghe (cleric), 30
 Milutinovici Otilia, 36, 61, 140, 147, 157, 214, 283, 288, 512
 Mităr Tiberiu (profesor), 120, 382
 Mocioni Ioan (industriaș), 183, 185, 198, 270, 301
 Moga Marius (sculptor), 258
 Moldova, 100, 125, 338, 342, 345, 347, 374, 394, 477, 483, 486, 514, 580, 582, 585
 Moldovan Iuliu (medic), 19, 55, 58, 59, 60, 67, 140, 162, 233, 260, 271, 290, 295, 325, 334, 597, 646, 650, 651, 686
 Moruzov Mihail (om politic), 108
 Moscova, 18, 95, 194, 338, 376, 391, 462, 480, 490, 496, 508, 510, 512, 514, 515, 517, 519, 521, 543, 544, 550, 551, 553, 561, 565, 574, 591, 592, 595, 598, 604, 609, 627, 631, 714
 Moța Ion (jurist), 123, 154, 230
 München, 183, 188, 214, 217, 250, 297, 359, 360, 397
 Munkacsy Michael (pictor), 63
 Muntean (cleric), 28, 29, 36, 37, 40, 43, 46, 47, 48, 52, 55, 67, 73, 77, 79, 81, 91, 93, 96, 99, 102, 105, 106, 117, 130, 135, 136, 144, 147, 148, 149, 160, 161, 165, 166, 175, 200, 207,

215, 217, 224, 229, 230, 233,
246, 252, 271, 292, 293, 294,
296, 331, 400, 439, 457, 465,
539, 547, 647, 652, 653
Murano, 278
Murariu Elisaveta, 224, 232, 279
Mureșan Emil (cleric), 469, 646,
649, 718

N

Napoli, 17, 246, 279, 473
Nădlac, 53, 55, 56, 104, 459,
580
Nădrag, 137, 160, 161, 189, 328,
547
Năsăud, 116, 649, 650, 666
Neamț, 18, 28, 101, 162, 410,
686, 690, 692, 699, 706, 708,
710, 714
Neda Dumitru (cleric), 53, 78,
117, 212, 225, 306, 325, 614
Negoiu, 41, 288
Negrea Camil (jurist), 311, 491,
646, 651, 653
Nemeș Roman (cleric), 646, 654
Nemoianu Petru (istoric), 36, 39,
61, 81, 120, 121, 163, 178,
272, 367, 368, 391, 417
Nerset Marian (profesor), 35
Nestor Nicolae (canonic), 43,
103, 105, 131, 132, 133
Netzhammer Raymund
(arhiepiscop), 141, 444, 479
Nica (Domnica Brînzeu), 31, 37,
40, 49, 51, 80, 86, 99, 100,
102, 112, 125, 129, 134, 137,
141, 151, 152, 160, 164, 170,

171, 172, 189, 194, 195, 198,
201, 202, 204, 205, 208, 209,
210, 213, 215, 223, 246, 247,
261, 282, 285, 288, 290, 291,
293, 294, 295, 298, 301, 303,
308, 310, 313, 319, 320, 321,
323, 324, 326, 327, 329, 334,
335, 339, 341, 342, 343, 344,
346, 347, 349, 351, 352, 353,
357, 358, 360, 361, 367, 371,
372, 374, 376, 378, 380, 382,
383, 384, 388, 389, 390, 392,
394, 396, 401, 402, 405, 409,
410, 415, 418, 419, 420, 421,
423, 424, 425, 430, 432, 433,
434, 436, 437, 439, 440, 441,
442, 443, 444, 447, 448, 449,
450, 451, 452, 453, 454, 455,
456, 457, 459, 460, 462, 466,
467, 470, 472, 476, 479, 480,
487, 488, 489, 491, 495, 513,
519, 527, 538, 540, 542, 543,
544, 550, 554, 555, 560, 562,
566, 567, 569, 570, 573, 575,
576, 577, 578, 582, 584, 585,
588, 589, 592, 593, 594, 596,
597, 598, 599, 601, 602, 605,
607, 608, 613, 616, 623, 625,
626, 629, 633, 638, 639, 640,
661, 677, 682
Nicoară, 31, 53, 90, 156, 198,
232, 451, 653, 654
Nicolescu Aalexandru
(mitropolit), 14, 18, 27, 29,
30, 37, 41, 42, 43, 44, 53, 55,
58, 59, 66, 77, 80, 84, 93, 94,
120, 123, 133, 150, 154, 155,
158, 159, 161, 162, 163, 165,

170, 171, 173, 174, 178, 179,
180, 181, 182, 185, 186, 192,
196, 198, 199, 200, 201, 203,
204, 205, 206, 207, 208, 211,
213, 215, 217, 219, 231, 254,
255, 256, 257, 309, 311, 316,
317, 329, 334, 345, 370, 395,
396, 408
Nistor, 116, 165, 209, 215, 223,
342, 343, 350, 352, 403, 424,
455, 458, 513, 569, 649, 654,
657
Nistru, 269, 379, 471, 472, 474
Nițescu Voicu (avocat), 164,
170
Noica Constantin (filozof), 188

O

Obreja, 282, 653
Odorhei, 49, 50, 51, 53, 55, 90,
99, 100, 101, 140, 170, 171,
186, 199, 236, 247, 250, 261,
288, 289, 290, 291, 293, 294,
325, 326, 329, 349, 421, 424,
436, 465, 493, 511, 543, 544,
563, 564, 573, 589, 629, 666,
698
Ohaba Forgaci, 49, 655
Olariu Titus (avocat), 51, 341,
382
Olaru, 39
Olteanu Ioan (episcop), 52, 657
Oltenia, 125, 555
Oniga (militar), 90, 91, 96, 186,
219, 464, 465, 511, 671
Onișor Ioan (cleric), 646, 649

Oradea, 13, 16, 30, 31, 33, 34,
38, 40, 42, 43, 52, 53, 62, 67,
70, 71, 80, 96, 101, 107, 110,
119, 125, 126, 127, 132, 133,
142, 149, 161, 162, 164, 178,
180, 181, 182, 186, 189, 192,
194, 205, 213, 214, 225, 226,
227, 229, 231, 246, 249, 267,
269, 270, 282, 285, 288, 311,
313, 318, 328, 331, 334, 354,
359, 361, 363, 364, 368, 388,
389, 402, 403, 407, 409, 425,
434, 500, 542, 546, 558, 574,
602, 614, 617, 622, 623, 630,
631, 632, 654, 656, 682, 688,
691, 696, 699, 706
Oravița, 76, 100, 106, 200, 207,
286, 287, 288, 349, 389, 496,
499, 505, 576, 577, 633, 654,
661
Orăștie, 8, 18, 19, 21, 58, 75, 78,
86, 133, 134, 136, 175, 380,
445, 543, 557, 569, 625, 657
Orșova, 167, 327, 338, 352, 625,
680
Ostrovski Mihail (diplomat),
203

P

Pacelli Giuseppe (cardinal), 90,
91, 170, 243, 252
Pacha Augustin (episcop), 73,
79, 87, 96, 110, 176, 245,
277, 292, 322, 343, 379, 385,
444, 457, 488, 571, 612, 631,
685, 708
Padova, 238, 279

- Pangal Jean (om politic), 36, 236, 300
- Paris, 29, 74, 109, 120, 129, 135, 164, 194, 195, 204, 206, 209, 214, 224, 227, 236, 251, 286, 303, 307, 313, 318, 332, 350, 547, 561, 562, 563, 565, 570, 582, 584, 591, 592, 593, 595, 617
- Paroșeni, 33, 41, 66, 161, 198, 209, 291, 311, 322, 345, 356, 359, 360, 564, 657
- Pataki Ioan (cleric), 48, 285
- Paulescu Nicolae (profesor), 187, 228
- Paveloniu Valer (cleric), 75, 86, 175, 297, 439, 633
- Păclișa, 81
- Păclișanu Zenovie (cleric), 35, 78, 156, 163, 176, 178, 180, 184, 185, 192, 213, 244, 260, 273, 296, 317, 318, 371, 404, 407, 418, 442, 443, 450, 452, 462
- Pecica, 145, 163, 214, 282, 283, 294, 378, 459
- Peleaga, 97, 172
- Pesta, 28, 67, 126, 190, 283, 284, 286, 295, 296, 301, 302, 341, 387, 388, 407, 419, 434, 516, 586
- Peșteana, 41, 42, 288, 657
- Peștenița, 288
- Peteanu Aurel (jurnalist), 85, 232, 246, 418, 550, 657
- Petrescu, 59, 304, 314, 315, 450, 497, 498
- Petrila, 147, 190, 210, 272, 291, 421, 564, 657
- Petroșani, 8, 27, 80, 83, 110, 147, 161, 205, 217, 234, 235, 247, 259, 266, 311, 319, 461, 505, 548, 564, 578, 589, 657
- Petrovici Ion (filozof), 39, 266, 297, 399, 418, 462, 472
- Pitulescu Ion (om politic), 155, 156
- Pius (Brânzeu), 7, 45, 49, 50, 51, 52, 64, 70, 71, 73, 75, 80, 82, 85, 86, 90, 96, 104, 106, 109, 110, 111, 114, 129, 135, 136, 140, 141, 142, 145, 148, 149, 150, 152, 157, 161, 169, 171, 172, 173, 176, 182, 190, 191, 197, 204, 214, 218, 223, 228, 232, 236, 243, 246, 247, 248, 249, 274, 284, 288, 292, 297, 303, 310, 313, 315, 316, 317, 320, 321, 322, 324, 325, 327, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 345, 347, 349, 352, 353, 354, 357, 359, 360, 362, 363, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 378, 380, 383, 384, 385, 389, 390, 391, 394, 396, 399, 400, 401, 402, 403, 405, 411, 412, 414, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 436, 437, 438, 439, 440, 442, 444, 445, 446, 448, 451, 455, 457, 458, 459, 461, 462, 463, 465, 467, 468, 469, 471, 472, 474, 476, 477, 478, 479, 481, 487,

489, 491, 492, 497, 500, 502,
 503, 505, 508, 510, 511, 512,
 513, 516, 518, 520, 521, 522,
 523, 525, 526, 527, 528, 529,
 532, 536, 538, 539, 540, 542,
 543, 546, 547, 549, 551, 552,
 553, 554, 555, 556, 557, 558,
 560, 561, 562, 564, 565, 566,
 567, 569, 571, 576, 577, 579,
 580, 582, 585, 588, 589, 592,
 593, 594, 596, 597, 599, 602,
 604, 605, 606, 608, 612, 614,
 616, 617, 625, 628, 629, 630,
 661, 668, 722, 725
 Pleșug Vasile (cleric), 646, 657
 Ploiești, 307, 484, 485, 705
 Plosca, 33, 50, 79, 97, 139, 210
 Ploscariu Teodor (cleric), 646,
 649, 708
 Ploscaru Ioan (episcop), 432,
 433, 439, 531, 634, 682, 708
 Poeni, 41, 137, 288, 320
 Poiana Mărului, 139, 399, 400
 Polonia, 29, 47, 49, 129, 141,
 157, 274, 332, 352, 449, 470,
 516, 517, 518, 523, 536, 538,
 627
 Pompei, 17, 279
 Pompei Andrea (funcționar), 127
 Pop, 37, 49, 56, 66, 67, 79, 80,
 83, 92, 95, 97, 98, 99, 101,
 111, 115, 122, 128, 130, 132,
 141, 142, 143, 146, 148, 149,
 158, 159, 164, 167, 169, 171,
 173, 174, 175, 176, 181, 182,
 185, 186, 198, 201, 202, 203,
 206, 210, 211, 213, 216, 218,
 220, 222, 227, 228, 231, 233,
 234, 236, 237, 248, 252, 255,
 256, 257, 258, 259, 260, 262,
 267, 268, 270, 275, 283, 298,
 299, 301, 313, 316, 317, 321,
 342, 345, 356, 359, 362, 368,
 370, 380, 382, 384, 394, 396,
 398, 402, 403, 423, 424, 439,
 501, 526, 527, 538, 546, 553,
 603, 633, 646, 647, 649, 650,
 652, 654, 657, 663, 676, 717
 Popa, 41, 53, 55, 65, 67, 79, 81,
 105, 111, 135, 138, 144, 145,
 155, 158, 178, 184, 185, 200,
 216, 225, 228, 234, 256, 259,
 271, 282, 296, 299, 303, 312,
 325, 333, 335, 348, 389, 400,
 403, 419, 433, 439, 442, 444,
 462, 464, 469, 501, 503, 508,
 559, 595, 596, 650, 653
 Popescu, 40, 45, 85, 107, 164,
 169, 174, 175, 195, 226, 240,
 241, 276, 313, 321, 336, 363,
 377, 380, 386, 482, 483, 484,
 486, 490, 494, 496
 Popovici, 67, 82, 87, 96, 167,
 169, 193, 283, 290, 342, 386,
 400, 403, 467, 470, 574, 583,
 676
 Poșiar Dumitru (cleric), 200,
 286, 657
 Precup Victor (colonel), 108,
 128, 156, 188, 210, 290, 458
 Predeal, 348, 366, 372, 373,
 376, 378, 382, 383, 388, 389,
 390, 392, 393, 570, 625, 627
 Pricaz, 124, 569, 625

Prislop, 11, 43, 81, 130, 132,
141, 176, 247, 248, 350, 393,
458, 649
Proștean Nicolae (avocat), 277,
293, 323, 593, 594
Pui, 66, 78, 81, 629, 657
Pușcariu Sextil (filolog), 76,
146, 269, 305
Putnoky Nicolae (profesor), 153

R

Racovița, 96, 106, 114, 115,
141, 331, 460, 500, 599, 628,
656, 664
Radna, 51, 98, 100, 140, 141,
173, 176, 213, 249, 258, 291,
302, 330, 402, 459
Ralea Mihail (filolog), 299, 501,
537, 558, 597
Ramna, 175, 654
Ratti Achile (Papă), 251
Rațiu Iuliu (cleric), 28, 45, 46,
50, 65, 66, 77, 80, 90, 105,
107, 111, 134, 145, 147, 215,
222, 249, 259, 300, 303, 344,
353, 481, 494, 657, 685, 693,
706
Râmnicu Sărat, 39, 121, 304,
373
Râu de Mori, 50, 657
Râul Mare, 51
Rechitova, 288, 289
Reșița, 83, 97, 100, 102, 132,
133, 135, 137, 139, 159, 160,
267, 274, 275, 281, 286, 288,
305, 326, 351, 374, 404, 424,
437, 441, 461, 500, 578, 590

Rețezat, 33, 46, 97, 139, 172,
329, 330, 566, 567, 592
Reti Imre (cleric), 55
Rezei Fabius (procuror), 277,
608
Rist Charles (om politic), 29
Roma, 16, 20, 27, 28, 30, 32, 36,
44, 48, 49, 56, 71, 73, 86, 94,
95, 101, 102, 105, 107, 126,
128, 133, 146, 154, 156, 159,
162, 170, 171, 173, 177, 191,
197, 198, 200, 201, 202, 203,
204, 205, 206, 207, 208, 212,
213, 214, 215, 222, 224, 226,
228, 229, 233, 236, 237, 238,
239, 240, 242, 243, 245, 248,
250, 252, 254, 257, 263, 266,
267, 268, 271, 278, 279, 280,
281, 282, 284, 301, 315, 318,
320, 323, 329, 334, 343, 344,
345, 346, 348, 350, 352, 356,
360, 361, 368, 369, 370, 372,
376, 388, 400, 402, 404, 405,
406, 407, 414, 423, 441, 449,
451, 460, 464, 468, 486, 488,
520, 521, 532, 547, 566, 573,
579, 602, 620, 627, 629, 635,
671, 672, 673
Roman Romulus (publicist), 31,
32, 111, 158, 185, 196, 211,
214, 224, 237, 244, 275, 321,
335, 426, 461, 468, 471, 646,
651, 654
România, 12, 29, 32, 42, 48, 56,
84, 117, 123, 127, 129, 134,
153, 154, 156, 158, 167, 170,
171, 181, 182, 192, 193, 194,
203, 207, 208, 221, 229, 236,

- 239, 243, 248, 249, 250, 251,
253, 255, 268, 269, 272, 281,
283, 299, 306, 309, 311, 315,
318, 322, 326, 332, 341, 348,
355, 359, 376, 377, 384, 385,
387, 399, 407, 412, 413, 415,
416, 417, 419, 420, 425, 429,
437, 442, 443, 444, 459, 461,
470, 474, 478, 479, 497, 499,
505, 506, 512, 517, 541, 544,
545, 549, 551, 562, 563, 579,
588, 592, 593, 613, 624, 626,
628, 634, 635, 657, 682
- Roosevelt Franklin (om politic),
82, 348, 490, 521, 524
- Roșianu Ștefan (profesor), 53,
55, 100, 162, 255, 333
- Roșiorii de Vede, 89
- Roth Otto (om politic), 14, 58,
61, 70, 71, 87, 127, 214, 271,
283, 286, 295, 301, 302, 325,
331, 337, 340, 351, 365, 428,
429, 431, 457, 462, 496, 518,
519, 527, 725
- Rozvani Eugen (avocat), 62
- Rubla, 116
- Ruda, 78, 132, 235
- Rudabaia, 78
- Rusan Sebastian (mitropolit),
140, 606, 638, 640
- Rusia, 29, 47, 62, 117, 187, 221,
224, 310, 333, 334, 338, 352,
353, 355, 356, 359, 360, 361,
365, 366, 367, 374, 379, 386,
390, 392, 398, 404, 406, 409,
413, 414, 416, 417, 427, 430,
431, 436, 439, 441, 444, 449,
453, 465, 469, 471, 474, 475,
477, 483, 495, 496, 505, 506,
511, 512, 515, 518, 524, 539,
555, 559, 561, 568, 570, 576,
581, 593, 594, 604, 624
- Rusu Alexandru (episcop), 30,
36, 40, 41, 42, 53, 66, 69, 80,
84, 91, 92, 93, 101, 110, 123,
127, 133, 145, 149, 150, 155,
162, 169, 170, 171, 173, 178,
180, 181, 183, 191, 206, 207,
209, 211, 223, 225, 226, 227,
231, 234, 248, 257, 267, 274,
338, 364, 368, 387, 388, 407,
419, 432, 546, 547, 558, 559,
565, 573, 579, 586, 607, 609,
631, 636, 648, 650, 687, 688,
690, 691, 697, 701, 702, 703,
704, 706, 707, 709, 711, 713,
714, 715, 717
- Rușcița, 137, 289
- ## S
- Salaville Sévérien (cleric), 240,
241, 329
- Salonta, 174
- Salotti Carlo (cardinal), 204
- Sarmizegetusa, 139, 141, 172,
245, 251, 285, 335, 633
- Satu Mare, 16, 37, 49, 164, 178,
179, 226, 227, 259, 261, 262,
273, 337, 351, 364, 366, 407,
647, 662, 663, 666, 667
- Sălcud, 290, 346
- Sălha, 140, 169, 293, 479
- Sântoma Septimiu (cleric), 646,
652
- Scăiuș, 355, 628, 629

Scheffler Ivan (redactor), 33,
 202
 Schuschnigg Kurt (cancelar),
 297
 Secaş, 78
 Seghedin, 54, 288, 363
 Semlac, 65, 263
 Serbia, 47, 391, 409, 420, 469,
 472, 475, 493, 495, 575, 635
 Severin, 32, 36, 41, 61, 74, 76,
 81, 97, 106, 136, 166, 184,
 202, 222, 229, 258, 261, 315,
 316, 336, 362, 381, 417, 424,
 478, 480, 489, 493, 495, 555,
 604, 657, 666, 668, 677
 Sfercoci Iosif (cleric), 505, 608
 Sibiu, 16, 18, 55, 59, 76, 110,
 111, 145, 146, 236, 250, 254,
 270, 295, 301, 333, 348, 367,
 369, 370, 371, 372, 373, 374,
 382, 383, 394, 396, 397, 399,
 404, 441, 442, 444, 456, 464,
 503, 515, 516, 517, 525, 532,
 574, 591, 595, 598, 602, 632,
 650, 651, 661, 662, 666, 669
 Sighet, 8, 18, 19, 28, 38, 39, 42,
 52, 53, 57, 60, 61, 66, 71, 73,
 101, 131, 162, 164, 167, 265,
 300, 336, 362, 373, 409, 497,
 500, 523, 579, 612, 648, 715,
 716
 Sighișoara, 50, 236, 543
 Silaş, 36
 Silvaş, 97
 Silvaşul de Jos, 50
 Sima Horia (profesor), 115,
 345, 354, 358, 359, 364, 366,
 368, 374, 376, 377, 382, 390,
 395, 492, 530, 631
 Simeria, 42, 81, 94, 104, 105,
 141, 147, 288, 355, 361, 405,
 434, 454, 461, 482, 508, 548,
 564, 657
 Simonescu Virgil (pictor), 139,
 166, 186, 275, 290, 334, 380,
 569
 Simonetti, 52, 148, 149, 276,
 277, 723
 Sinaia, 121, 216, 252, 263, 297,
 554, 713
 Siseşti, 56, 226
 Slovacia, 274, 353
 Sovata, 290, 296
 Spania, 123, 194, 238, 354, 370,
 396, 592
 Stalin V. Iosif (om politic), 351,
 357, 391, 447, 462, 472, 473,
 476, 521, 523, 525, 541, 550,
 570, 598, 605, 612, 624, 631
 Stan, 38, 80, 101, 218, 270, 371,
 458, 565, 574
 Stâna de Vale, 173, 174, 211,
 213, 253, 255, 311, 313
 Stefanoff Boris (om politic), 194
 Stockalper Frnacesco (nunţiu),
 126
 Stoica Romul (cleric), 46, 168,
 175, 182, 211, 222, 266, 271,
 278, 344, 347, 438, 439, 482,
 553, 566, 650, 657
 Stoicănescu Constantin (om
 politic), 115, 118
 Strasbourg, 45, 64, 70, 73, 75,
 90, 96, 109, 129, 136, 145,
 150, 171, 176, 204, 214, 248,

249, 320, 322, 339, 405, 573,
582
Stupariu Alexandru (cleric), 646
Subcetate, 41, 42, 548
Suceava, 231, 235, 274, 400,
402
Suciu (episcop), 65, 126, 138,
154, 155, 157, 158, 162, 179,
198, 227, 250, 265, 267, 273,
299, 303, 323, 325, 327, 328,
336, 349, 351, 359, 361, 364,
368, 380, 401, 402, 409, 412,
434, 435, 439, 443, 444, 445,
461, 463, 518, 546, 548, 549,
550, 552, 553, 554, 555, 557,
558, 564, 574, 575, 579, 580,
583, 594, 596, 608, 614, 615,
631, 632, 635, 649, 653, 655,
656, 657, 665, 670, 671, 676,
677, 688, 689, 690, 701, 703,
704, 707, 708, 709, 710, 711,
713, 714
Szabo Ioan (episcop), 52, 56,
227
Szeged, 292

Ș

Șaguna Andrei (mitropolit), 193,
317, 572
Șandru (maior), 136, 554, 567
Șega, 110, 141, 149, 412
Șeitin, 56, 67, 459
Șemlac, 459, 623
Șerban (cleric), 142, 269, 303,
319, 332, 424, 638, 651
Șimleu, 180, 202
Ștei, 41

Șteni, 42
Șușanovița, 124

T

Tache Ionescu (om politic), 64
Tămăian Coriolan (canonic),
101, 162, 647, 696, 701
Tătar Augustin (canonic), 30,
53, 125, 130, 135, 137, 138,
139, 140, 162, 170, 672
Tătărăscu Gheorghe (om
politic), 66, 131, 164, 167,
189, 207, 216, 221, 227, 252,
253, 268, 276, 283, 287, 293,
304, 305, 307, 337, 357, 358,
457, 474, 501, 524, 525, 541,
542, 554, 561, 567, 579, 583,
595, 598, 601, 603, 604
Tăutu Aloisiu (cleric), 71, 158,
173, 208, 211, 212, 213, 218,
257, 267, 268, 277, 278, 279,
281, 364, 405, 423
Târgu Mureș, 49, 215, 223, 267,
268, 290, 305, 353, 455, 499,
652
Târnava Mică, 38, 651, 663, 667
Tecșa Grigore (cleric), 19
Teglaș Ladislau (cleric), 46, 79,
205, 234, 685
Teiuș, 180, 285, 311, 378, 417,
453, 492, 564, 565, 652
Teoctist Arăpașu (patriarh), 690
Ticvaniul Mic, 106, 654
Tilea Virgil (scriitor), 207, 316,
551
Timiș, 49, 51, 52, 61, 106, 113,
115, 116, 119, 129, 141, 165,

292, 327, 342, 489, 500, 520,
 582, 634, 655, 656, 664, 666
 Timișoara, 7, 14, 16, 36, 46, 51,
 54, 58, 61, 62, 63, 64, 70, 72,
 73, 74, 79, 80, 85, 87, 96,
 110, 113, 116, 117, 118, 119,
 127, 131, 134, 135, 136, 140,
 142, 144, 146, 147, 154, 155,
 157, 160, 163, 164, 175, 181,
 184, 186, 189, 205, 206, 214,
 223, 225, 235, 238, 245, 246,
 252, 267, 269, 271, 273, 274,
 281, 283, 286, 291, 292, 293,
 294, 295, 297, 301, 302, 305,
 306, 311, 312, 315, 319, 320,
 324, 325, 328, 329, 331, 335,
 336, 337, 338, 340, 341, 342,
 343, 344, 346, 347, 351, 353,
 354, 355, 356, 357, 364, 365,
 367, 370, 372, 373, 375, 378,
 380, 383, 384, 385, 389, 390,
 391, 392, 394, 403, 408, 410,
 411, 413, 418, 419, 423, 425,
 428, 429, 430, 431, 432, 436,
 437, 438, 439, 442, 443, 446,
 453, 455, 457, 459, 461, 462,
 464, 465, 467, 468, 471, 473,
 474, 477, 479, 481, 482, 487,
 488, 489, 491, 492, 493, 494,
 495, 496, 497, 499, 503, 505,
 506, 507, 510, 511, 513, 516,
 518, 519, 520, 523, 525, 527,
 528, 530, 532, 536, 538, 540,
 541, 546, 550, 554, 555, 556,
 560, 561, 562, 564, 565, 567,
 570, 571, 575, 578, 579, 580,
 582, 586, 587, 590, 596, 597,
 602, 603, 605, 608, 612, 614,
 615, 617, 625, 630, 633, 655,
 658, 661, 668, 685
 Tiraspol, 62, 414
 Tismana, 51, 97
 Tisserant Eugène (cardinal), 16,
 240, 242, 243, 251, 253, 254,
 263, 267, 271, 280, 281, 312,
 370, 416, 547
 Tiștea Adam (cleric), 295
 Tito Broz Iosip (om politic),
 466, 469, 473, 474, 475, 479,
 512, 517, 530, 531, 541, 549,
 574, 603, 604, 605, 624
 Titulescu Nicolae (diplomat),
 15, 21, 35, 84, 154, 186, 187,
 194, 197, 203, 212, 220, 221,
 224, 230, 297, 301, 426, 444
 Tiut Vasile (cleric), 612
 Todea Alexandru (cardinal), 708
 Todica Gavril (ziarist), 92
 Todoran Nicoale (cleric), 33, 41,
 65, 66, 83, 124, 160, 350
 Togan Nicolae (cleric), 55, 59,
 60
 Toruțiu Vicențiu (cleric), 646
 Totești, 32, 40, 81, 101, 112,
 139, 172, 288, 399, 448, 566,
 615
 Transilvania, 12, 60, 69, 95, 99,
 134, 358, 572, 619, 620, 660,
 661, 666, 669
 Trefort Ágoston (om politic),
 34, 52
 Triest, 278, 286
 Trușășiu Patriciu (cleric), 647
 Truția Sabin (cleric), 646
 Tulgheș, 172, 208, 211, 663

Turcia, 35, 69, 78, 333, 367,
391, 405, 410, 413, 417, 434,
436, 438, 440, 470, 474, 475,
482, 490, 495, 519, 520, 522,
568, 583, 602, 603, 716
Turdean Valentin, 227
Tzigara-Samurçaș Alexandru
(istoric), 283

T

Țeposu Silviu (profesor), 59
Țițeica Gheorghe (academician),
15, 122, 240
Țiucu Ioan (canonic), 37, 114,
355

U

Uioara, 627, 653
Ujgorod, 241
Ulpia Traiana, 50, 136, 172, 288
Ungaria, 47, 54, 70, 93, 101,
137, 268, 278, 293, 301, 326,
332, 337, 343, 352, 359, 363,
369, 370, 375, 386, 387, 388,
392, 397, 407, 408, 411, 415,
417, 418, 421, 425, 427, 431,
432, 434, 450, 451, 453, 456,
461, 465, 468, 472, 474, 475,
476, 481, 503, 513, 527, 532,
537, 542, 544, 545, 547, 548,
554, 590, 593, 627, 658, 661
Ungureanu Emanuil (avocat),
56, 655
Urdăreanu Ernest (mareșal),
238, 337

V

Vadu Dobrii, 41
Vaida Voevod Alexandru (om
politic), 9, 57, 69, 70, 77, 88,
98, 99, 109, 121, 158, 159,
163, 164, 170, 201, 203, 207,
212, 260, 271, 276, 294, 297,
298, 300, 384, 457, 468, 501
Valea Almăjului, 35
Valea Dăljii, 172
Valea Jiului, 51, 201, 246, 266,
345, 360
Valeri Valerio (nunțiu), 123,
137, 164, 204, 206
Vancu Petru (cleric), 646, 656
Varșovia, 122, 208, 506, 518
Vasilie Alexandru (funcționar),
277
Vasiliu Constantin (filantrop),
69, 80, 86, 170, 187, 239,
240, 241, 243, 279, 280, 282,
438, 450, 562
Vatican, 71, 86, 91, 126, 133,
170, 187, 239, 240, 248, 310,
370, 398, 423, 441, 446, 524,
558, 617, 627, 682, 685
Văitoianu Arthur (militar de
carieră), 61
Vălioara, 288
Vărădia, 31, 654, 658
Vâtu Ion (cleric), 646
Veneția, 209, 214, 278, 724
Vermeș, 114, 117, 136, 286
Vezoc Iosif (canonic), 680
Vida Ludovic (cleric), 19, 520,
699, 700

Viena, 8, 13, 28, 32, 39, 122,
 126, 156, 199, 239, 299, 301,
 307, 350, 362, 367, 373, 381,
 386, 391, 403, 410, 418, 425,
 434, 455, 458, 459, 479, 480,
 488, 490, 527, 544, 620, 641,
 682, 707
 Vinga, 135, 378, 492
 Vlad Aurel (avocat), 134, 163,
 294, 511, 648, 650
 Vorbuchner Adolf (episcop),
 202, 203, 204, 243, 270, 271
 Voștinaru Teodor (cleric), 136,
 180, 278, 281, 331, 343, 345,
 414, 421, 443, 528, 540, 541,
 580, 600, 601, 612, 633, 682,
 709
 Vucu Cornel (cleric), 33, 148,
 254, 421, 654
 Vulcan, 8, 11, 16, 26, 33, 41, 48,
 49, 51, 52, 83, 97, 130, 141,
 147, 161, 198, 209, 210, 217,
 235, 247, 262, 271, 275, 291,
 296, 311, 322, 330, 345, 355,
 356, 360, 362, 383, 389, 401,
 402, 411, 431, 433, 434, 457,
 461, 548, 559, 564, 569, 590,
 602, 609, 615, 629, 630, 657

Vultur Ioan (cleric), 8, 651, 701

Z

Zagrai George (cleric), 646, 649
 Zagreb, 281, 460
 Zalău, 180, 268
 Zasloți Cornel (cleric), 32, 46,
 56, 69, 111, 120, 124, 142,
 177, 195, 234, 382, 385
 Zăvoi, 139, 289
 Zdrapți, 132
 Zeeland Paul (avocat), 238
 Zenta, 54
 Zgribești, 229
 Ziurel, 49, 50, 107, 114, 208,
 271, 348
 Zlatna, 72, 98, 135, 401, 402,
 454, 459
 Zombory Laslo (prelat), 75, 101,
 158, 197, 202, 203, 257, 268,
 270, 271, 273, 275
 Zorlenț, 39, 160, 209, 302, 383,
 421
 Zugrav Nicoale (cleric), 37, 41,
 81, 83, 97, 99, 161, 162, 198,
 218, 263, 355, 356

